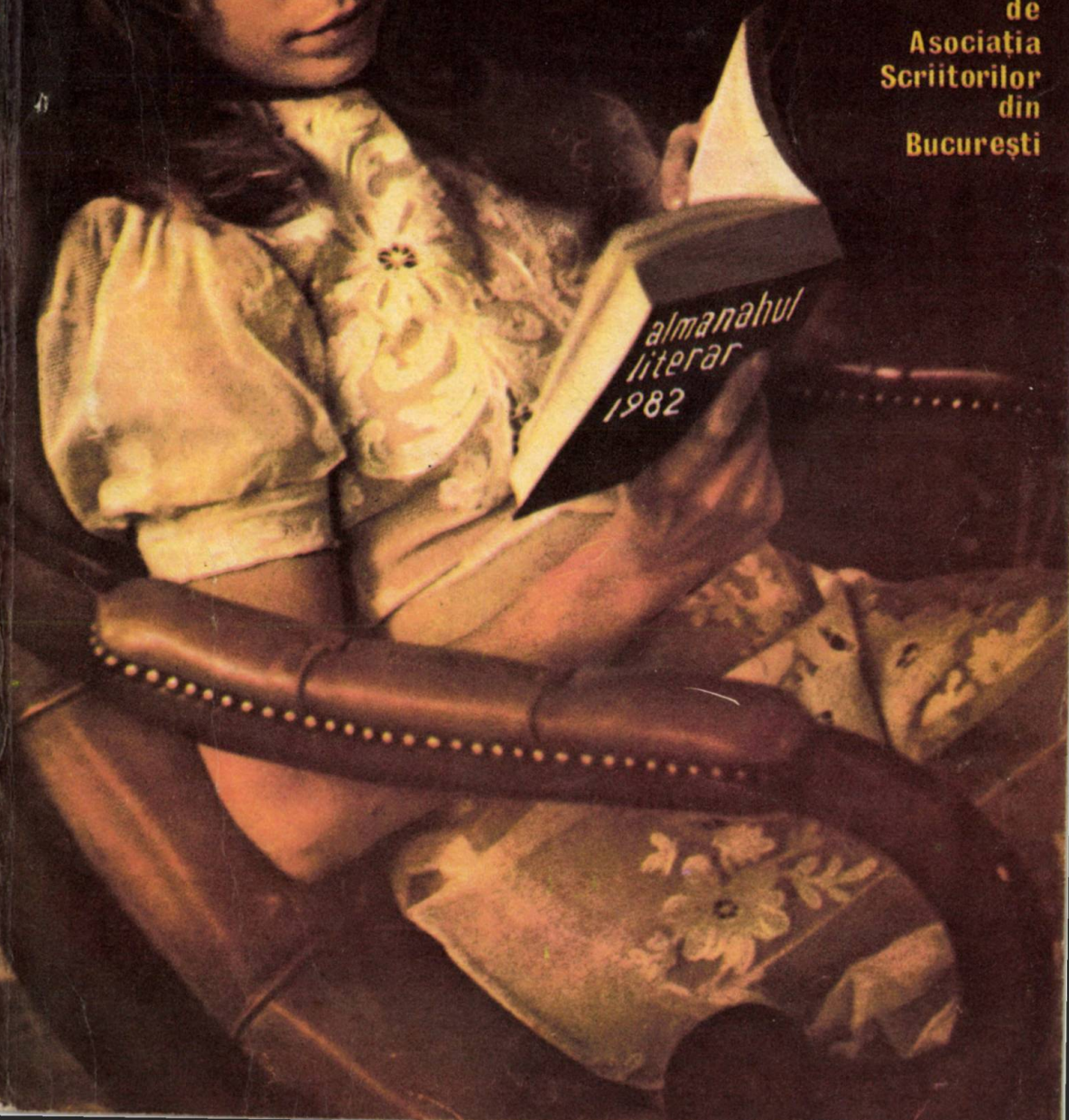


I 10977

almanahul literar 1982

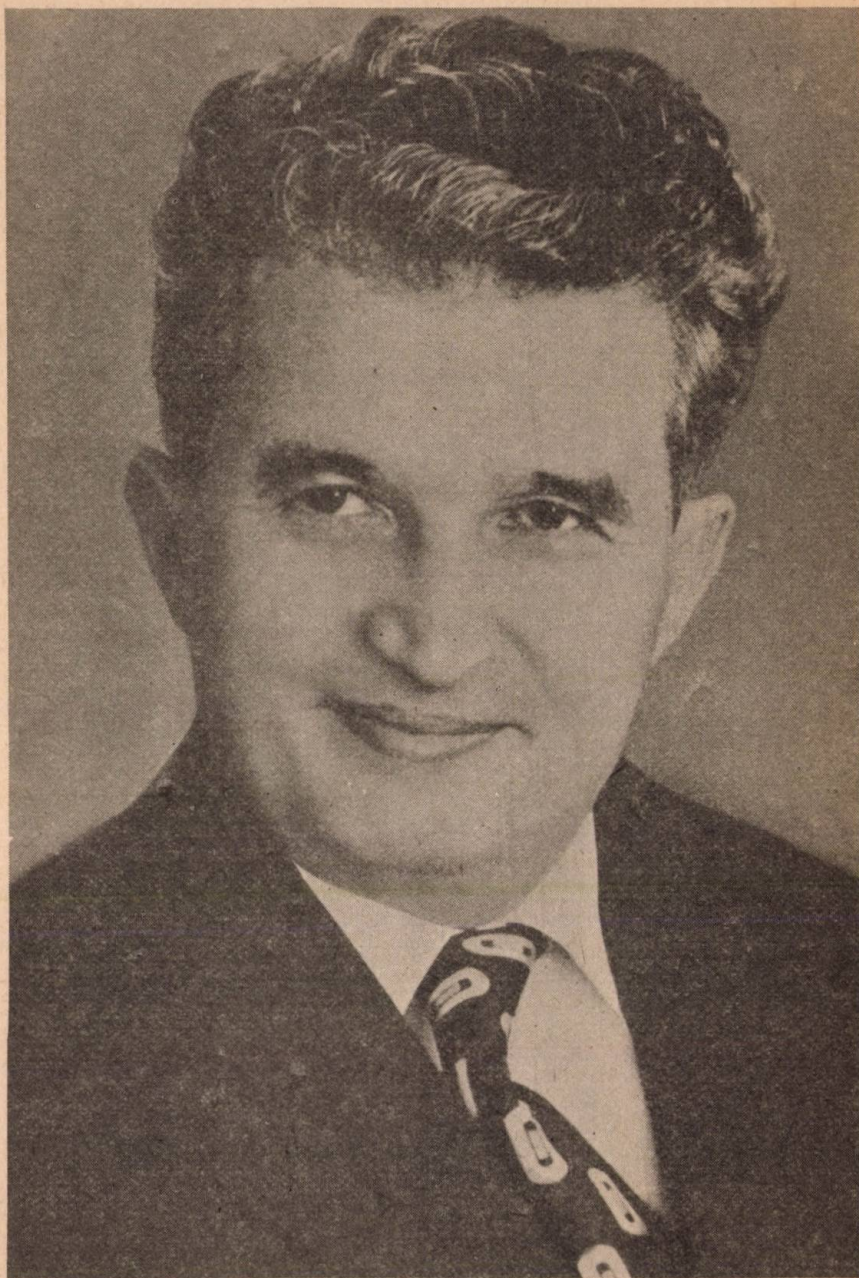
Editat
de
Asociația
Scriitorilor
din
București

almanahul literar 1982



I 10.977

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU



U
IANI 2022

„Sîntem în preajma sărbătorilor de iarnă. Vine un nou an. Să facem celor apropiați, copiilor, popoarelor, cel mai de preț cadou : pacea, asigurarea liniștii și vieții, a bucuriei de a trăi într-o lume mai dreaptă și mai bună, o lume a dreptății, o lume fără arme și fără războaie“.

NICOLAE CEAUȘESCU

32899

Almanahul literar 1982

CUPRINS

Florentin Popescu — 6; Teodor Frâncu — 6; Mihai Stoian — 7; Paul Cernovodeanu — 13; Marian Ștefan — 13; S. Bărbulescu — 17; Anghel Dumbrăveanu — 20; Petre Stoica — 20; George Corbu — 21; Nicolae Ioana — 23; Florin Mugur — 23; Gheorghe Tomozei — 24; Puși Dinulescu — 25; Francisc Păcurariu — 29; Gheorghe Pituș — 30; Dan Smântănescu — 32; Mircea Dinescu — 34; Octav Sargețiu — 35; Al. Raicu — 38; Doru Cosma — 41; Vasile Nicolescu — 43; Haralamb Zică — 46; Maytényi Erik — 74; Bodor Pál — 74; Lászlóffy Aidár — 74; Maria Niccoară — 49; Laurențiu Fulga — 50; Mihai Beniuc — 56; Virgil Teodorescu — 57; Fănuș Neagu — 58; George Alboiu — 68; Ioana Diaconescu — 69; Daniela Crăsnaru — 69; Vlaicu Bârna — 70; Dim. Rachici — 74; Constantin Olariu — 70; Grigore Vieru — 75; Horváth Imre — 74; Szász János — 74; Florența Albu — 76; Nichita Stănescu — 80; Grigore Hagiu — 81; Ana Blandiana — 82; A. I. Zăinescu — 85; Cezar Ivănescu — 86; Al. Andrițoiu — 87; Bucur Țincu — 88; Radu Cârnel — 91; Ion Bănuță — 92; Pop Simion — 92; Nicolae Dan Frunteletă — 93; Corneliu Irod — 94; Otilia Nicolescu — 98; Ion Trandafir — 98; Ion Popa Argeșanu — 98; Alexandru Brad — 98; Ana Mureșanu — 99; N. Grigore Măreșanu — 99; Vintilă Ornar — 99; Constantin Georgescu — 100; Lucia Negoită — 106; Mihai Negulescu — 106; Petre Ghelmez — 107; Gheorghe Istrate — 107; Nicolae Nasta — 107; Constantin Darie — 108; Marius Robescu — 112; Vasile Zamfir — 112; Marius Tupan — 113; Ștefan George — 118; Ștefan Aug. Doinaș — 118; Florin Bănescu — 120; Emil Manu — 122; Mircea Sintimbreanu — 125; Aureliu Goci — 126; Federico Fellini — 132; Dan Ciachir — 132; Jean Orizet — 132; Sanda Ungureanu — 132; Ilya Ehrenburg — 132; P. Brăileanu — 132; Wallace Stevens — 132; Maria-Ana Tupan — 132; Mikola Bajan — 132; Ștefan Tcaciuc — 132; Gabriela Negreanu — 133; Sorin Titel — 134; Ana Ioniță — 138; Dino Buzzati — 139; Alexandru Băciu — 139; Miguel Torga — 142; Micaela Ghișescu — 142; Paul Anderson — 145; Irina Horea — 145; Hervé Bazin — 150; Paul B. Marian — 150; James Thurber — 155; Petru Iamandi — 155; Gabriel Garcia Marquez — 156; Anatol Ghermanschi — 156; Nicolae Jianu — 160; Dana Dumitriu — 162; Laurențiu Cerneș — 163; Dragoș Vicol — 165; Alex. Rudeanu — 168; Viorel Căcoveanu — 171; Valeriu Cristea — 172; Henry Zalis — 174; Celia Serghi — 175; Marius Mircu — 177; Ioana Crăciunescu — 180; Ligia Tomșa — 180; Passionaria Stoicescu — 180; Lucia Negoită — 180; Dona Roșu — 181; Marta Bărbulescu — 181; Elisabeta Costin — 181; Cleopatra Loringiu — 181; Emilia Căldăraru — 181; Adrian Păunescu — 182; Ion Lotreanu — 184; Ștefan Popescu — 184; Gheorghe Scripcă — 184; Gabriela Iuga — 184; Ion Acsan — 184; Al. Raicu — 184; Ștefan Mihăilescu — 185; Ion Th. Ilea — 185; Ion Iuga — 185; Ion Sofia Manolescu — 185; Vasile Smărandescu — 186; Virgil Cărianopol — 186; Dinu Ianculescu — 186; Dumitru Stancu — 186; Constantin Nisipeanu — 186; Ion Potopin — 187; Ion Murgescu — 187; Petre Got — 187; Iosif Lupulescu — 187; Coman Șova — 187; Octavian Simu — 188; Paul Săn-Petru — 188; Marius Vulpe — 188; Romulus Cojocaru — 188; Ioan Șerb — 188; Ion Nicolescu — 189; Ioanid Romanescu — 189; Iulian Neacșu — 189; George Chirilă — 189; Ion Mărgineanu — 190; Ion N. Voiculescu — 190; Petre Pascu — 190; Ștefan Taciuc — 190; Traian Reu — 191; Andrei Ciurunga — 191; Valeriu Gorunescu — 191; Grișa Gherghel — 191; Valeriu Pantazi — 191; Vasile Speranța — 191; Valentin Silvestru — 192; Mircea Micu — 194; Mircea Moise — 195; Elena Ștefci — 196; Alexandru Mușină — 196; Magdalena Ghica — 196; Ioan Pleș — 196; Ligia Holuță — 197; Valentin Constantin — 197; Petru Romoșan — 197; Mariana Marin — 197; Eygen Suciu — 197; Ioan Morar — 197; Liviu Antonesei — 197; Augustin Frățilă — 198; Domnița Petre — 198; Călin Dan — 198; Matei Vișniec — 198; Traian T. Coșovei — 199; Tudor Stan — 199; Mircea Cărtărescu — 199; Ion Băieșu — 200; Octavian Stoica — 201; Ioana Bălan — 202; Leontina Nedelcu — 202; Ion Rușet — 202; Adriana Merteza — 202; Mircea Raicopol — 202; Gheorghe Dăncilă — 202; Constanța Dascălu — 203; D. C. Munteanu — 203; Viorel Dinescu — 203; Maria Zetea — 203; Ion Grigoriu — 203; Ion Coca — 204; Gita Maria-Edu — 204; Cornel Vlădeanu — 204; Valentina Mureșan — 204; Octavian Bilcescu — 204; Dan Claudiu Tănăsescu — 206; Emerald Chismoire — 205; Ion Băducu — 205; Ion Drăgănoiu — 208; Mihai Ursachi — 208; Dinu Flămînd — 208; Dan Mutașcu — 208; Liviu Mărghită — 209; Traian Iancu — 211; Ludmila Ghișescu — 212; Mariana Ceașu — 212; Viorica Nicoară — 212; Valentin Hosu-Longin — 212; Despina Mincu — 212;

Angela Chiuvăru — 212; Florin Pucă — 212; George Ciudan — 212; Victor Niță — 213; — Dim. Rachici — 213; Ioan Evu — 213; Arthur Porumboiu — 213; Aurel M. Buricea — 213; N. Grigore Mărășanu — 214; Nicolae Neagu — 216; Toma Michinici — 216; Marcel Marcian — 217; Stelian Gruia — 219; Dan Manolescu — 219; Lucian Longin — 219; Horia Gane — 219; Constantin Sorescu — 220; Toma George Maiorescu — 220; Ion Petrache — 221; Vasile Andronache — 221; Elena Marinescu — 222; Pan Izverna — 222; Gheorghe Constantinescu — 223; Vasile Băran — 226; Alecsandru Văduva — 227; Petre Strihan — 227; Simona Kiselevski — 228; Igor Grinevici — 228; Mihai Burduja — 229; Petru Idriceanu — 229; Gheorghe Grosu — 230; Gelu Stoicescu — 231; N. Mareș — 231; N. Crișan — 232; Avram D. Tudose — 232; Vasile Rebreanu — 236; Nicolae Frînculescu — 242; Alejo Carpentier — 248; Doina Maria Păcurariu — 248; Agatha Christie — 252; Vanni Ronsisvalle — 256; Constantin Iencică — 256; Seicho Mathsumoto — 273; James Holdine — 283; Richard Hardwick — 287; G. B. Gilford — 292; Nicolae Nicoară — 273, 287, 292; Ion Tipse — 306; V. P. Borovicka — 309; Horia Stanca — 309; Romulus Rusan — 330.

Coperta 1 foto I. STAR. Coperta IV reproducere după BENONE ȘUVĂILĂ

Materialele au fost publicate în funcție de spațiul existent, calitate și ordinea sosirii în redacție. Au avut prioritate colaborările trimise până la 1 iunie 1981.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Redactor responsabil : MIRCEA MICU

Prezentarea grafică : MIHAIL CĂRCIOG

Corectura : TEODOR CRIȘAN

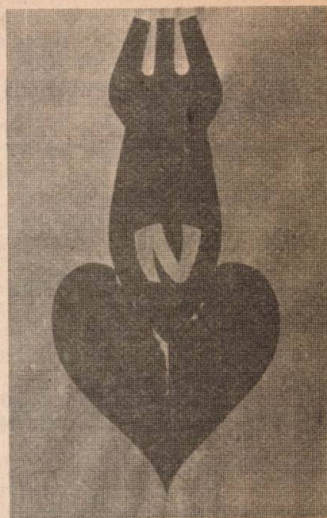
Redacția Almanahului literar str. Nicolae Goleescu 15

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii”
Comanda nr. 10 541





SCRIITORI ROMÂNI DESPRE PACE ȘI RĂZBOI



„Urăște războiul, atacă-l și-l învinge ! Ideea strîngerii la un loc a popoarelor înfrățite e cu adevărat frumoasă, și inspirații care o propagă trebuiesc salutați de toate sufletele muncitoare ca niște buni învățători. Ștergerea frontierelor agresive și înțelegerea fără săbii și tunuri a raselor, deosebite între ele mai mult prin ignoranță și sălbăcie, merită să fie o preocupare omenească esențială și cinstesc pe învățații și intelectualii care au născocit-o. Omul civilizat are războaie mai lungi și mai curate de reputat pe fața planetei, decît uciderea de oameni. Viața e un mister care nu trebuie mînjit cu sînge și ofensat cu sabia unui fanatic. Viața e cugetarea din toate veacurile, lumina, speranța și bucuria. Priviți acest cîmp pardosit cu cadavre. Și priviți pe cel de-alături, acoperit cu o velință verde, de flori... Pe-acolo a trecut „dușmanul“, pe aici scînteie viața și iubirea.“

TUDOR ARGHEZI : „Jos războiul“ ! — 1912, **SCRIERI**, 31, p. 13.

„Trăim în vîrsta tehnicii cosmice cu inima amenințată de apocalipsul atomic. Avem totuși speranța că acest apocalips nu va avea loc.

Stihuitorii de astăzi pot cînta pacea numai din fierbinte, incandescentă dorință, și ca o izbîndă a zilei de mîine. Mărturisesc că aș dori să văd o zi în care paianjenul să-și teasă pinza peste toate tancurile de pretutindeni. Și aș dori să vină o zi în care rachetele, în loc de a purta virtual spectrul morții peste mări și continente, să apuce mai degrabă pe drumuri de azur ca vestitoare ale geniului uman ;

să se ducă pe urmele închipuirii și să se întoarcă. Să se ducă și să se întoarcă pentru a ne povesti ce au văzut pe planeta Marte.“

LUCIAN BLAGA : „Pace și creație“, 1960, **ISVOADE**, p. 241.

„Prin urmare este foarte firesc, după o luptă de cîțiva ani pentru întărirea păcii, ca noi, intelectualii, să ne ridicăm ca unul împotriva ideii de război, din nou murmurate. Cum ? Abia am scăpat de meteorologia sinistru luminoasă a bombardierelor și va trebui să ne scobim din nou adăposturi în pămînt ? Nu mi-am ascuțit creioanele ca să devin reporter de război, ci am să cînt munca rodnică a plugarului și a nituitorului. Vreau zgomotul tonic al păcii, nu fluierul nebun al sirenei. Avionul care pretinde a se fi rotit în jurul pămîntului nu-mi place, fiindcă a purtat amenințător bombe. Noțiunea de dezintegrare a atomului mă înspăimîntă dacă e vorba să se dezintegreze prin ea civilizația. Gust sublimul și deci furtuna pe apă ca simplă imagine, însă o mare bombardată atomic care stropește cerul cu vapoare nu-i un spectacol elegant. Ceea ce clocesc savanții de pe emisfera occidentală în laboratoarele lor păzite cu sîrmă ghimpată mi se pare de genul sinistru. (...)

Insinuațiilor de război, amenințărilor în limbaj defensiv, pregătirilor militare în scopul penetrației din partea acelor forțe care trăiesc din exploatare, noi, intelectualii, exasperați de atîta neliniște, sîntem datori a le opune un apăsător protest.“

G. CĂLINESCU : „Război războiului“, 1949, **TEXTE SOCIAL-POLITICE**, p. 163—164.

„...oamenii care muncesc au nevoie de pace, singurul climat favorabil creației; deci socialismul propune lumii pacea. Iubesc pacea atelierului meu, care nu este posibilă decât în pacea lumii întregi.”
TUDOR VIANU: „Idei trăite”, 1958, JURNAL, p. 344.

„Am consacrat două lucrări problemelor păcii și războiului: una în 1910 și alta în 1946, când am propus crearea unui Institut social al națiunilor ca o garanție realistă și științifică a păcii, ca un triumf al înțelegerii profunde reciproce dintre popoare. Căci popoarele și pacea formează o unitate indestructibilă, popoarele constituind o condiție reală a păcii, iar pacea o condiție esențială pentru dezvoltarea ascendență a popoarelor. (...)”

Ca om de cultură și iubitor al valorilor culturale ale umanității, consecvent cu înțreaga mea activitate și cu încredere în marile curente pacifice, nu pot fi decât pentru soluția pașnică a problemelor atomice, fiind pentru creșterea bogățiilor valorilor culturale la infinit, mărindu-se fără încetare cu valori culturale noi din ce în ce mai superioare ale popoarelor din toate continentele, și în acest caz sint pentru un schimb liber și o circulație nestinjenită a valorilor culturale între popoare, ea fiind cea mai bună garanție a păcii”.

DIMITRIE GUSTI: „Soluția pașnică a problemelor atomice”, 1955, PAGINI ALESE, p. 362—363.



Poem rostit întru pace

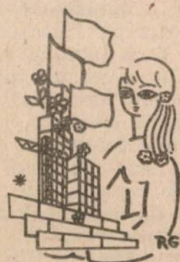
Dreptul păsării la cîntec și vis și înalături,
 Dreptul copacului suindu-și lumina
 prin crengile lui, mereu spre azur;
 Dreptul seminței de-a strînge în sine
 viitoarele, neasemuitele valuri de spice-n
 cîmpie,

Dreptul pămîntului de-a crește frumos
 firul de iarbă și riul
 și miliardele-ntrupări ale vieții;
 Dreptul sunetului de-a

crește-mplinindu-se-n cîntec,
 Dreptul de-a fi, de-a rostit anotimpuri și
 zboruri ale omului,

Dreptul iubirii și-al clipei de taină
 cînd limpezi și pure și blinde
 inimile oamenilor se string laolaltă
 aidoma unor continente-ale păcii
 ieșite-ntru întîmpinarea luminii;
 Dreptul acesta
 voit și-așteptat dintru veac întru veac
 ni-i crez și idee și zbor și fîntînă,
 de-aceea — bătînd într-o singură inimă —
 azi îl rostește în lume
 toată națiunea română!

FLORENTIN POPESCU



Monumentul pîinii

Și zis-a tatăl meu și-al tău să fie soare
 Și s-a făcut pămîntul pîine mare.

Și zis-a frate-al meu și-al tău să fie vară
 Să crească grîul și să fie lanul cît o țară.

Și zis-a sora mea și-a ta să fie zori
 Să le-mpletească razele în trei culori.

Și zis-a sat al tău și-al meu să fie-o țară
 Mai înflorită cum e-o primăvară.

Să se sfințească sudoarea luărilor aminte
 Și peste grîne coapte, dar și peste
 morminte.

Să le cinstim pe toate de ieri și din prezent
 Din pîine albă păcii să facem monument.

TEODOR FRÎNCU

AERUL ȘI ISTORIA

acelorași locuri, acelorași nume



Există două realități, a căror
imensă zdrobitoare greutate nu o
simțim, dar fără de care nu putem
trăi : aerul și istoria.

LUCIAN BLAGA

CLIPĂ PREZENTĂ în sine nu există !
Orice acțiune umană poartă un *semn tem-
poral* în chiar fracțiunea de secundă a con-
sumării ei, depinzând de ceea ce am trăit
până atunci și de ceea ce anticipăm să
trăim de atunci încolo. Simțămîntul timpu-
lui are trei dimensiuni : adîncime, lățime,
lărgime. Cînd revii într-un loc binecunos-
cut, mereu și mereu, cînd retrăiești trecu-
tul în prezent, proiectîndu-l, inevitabil, în
viitor, înseamnă că amintirile dobîndesc
culoare, nerv, tridimensionalitate, iar îm-
prejurarea capătă *semnul temporal irepe-
tabil*, devine o *dată certă*.

Ori de cîte ori REcitesc Istoria așa mi se
întîmplă.

VIITORUL PURCEDE DIN TRECUT !

Vaslui. Armata Moldovei — însumînd pa-
truzeci de mii de oșteni, mulți răzeși —
atacă, într-o zi de marți, cețoasă, din iarna
lui 1475, ținutul fiind anume ales mlăști-
nos, mărginit de păduri, căci oștirea oto-
mană e de trei ori mai numeroasă, întă-
rită și cu puternice guri de foc.

„Ștefan, Ștefan, domn cel mare / Samăn
pe lume nu are / Decît numa' mîndru
soare“ (cîntec popular).

Topoare, coase și ghioage, sulițe, paloșe
și săgeți — potop — încrucișîndu-se cu ia-
tagane, lănci, pumnale curbate. Strigăte de

luptă în văzduh, amestecându-se : „aerul vibră de aceste strigări, pădurile clocotiră pînă în fundul lor și văile răsunară și repetară numele lui Iisus și Allah, dumnezei neîmblîzniți în dușmănia lor, pe care mii și mii de hecatombe omenesci, ce în zilele atîtor veacuri li se jertfiră, nu i-au putut încă împăca“ (N. Bălcescu). Biruința este a moldovenilor care își apără existența tradițională, pămîntul, amintirile, visurile : „niciodată o oaste turcească n-a suferit o astfel de înfrîngere“ (Mara — văduva sultanului Murad I).

După 468 de ani și un număr de zile greu de calculat, urmașii răzeșilor de la 1475 au de lungat — din vecinătatea aceluiași Vaslui — alt cotropitor : armata hitleristă. Printre combatanții diviziei „Tudor Vladimirescu“ se află destui care poartă nume de domnitori : „Viitorul porcede din trecut ! Negru, Dragoș, Mircea, Bogdan, Ștefan, Mihai, și cîți alți eroi bărbați au trebuit să lupte, au trebuit să rabde martiriu cu trupurile lor bariere pentru scutirea viitorului ; sîntem, pentru că au fost aceștia : ei sînt temelia existenței noastre“ (I. Slavici). Dar mai sînt aici, acum, la Vaslui — în 29 august 1944 — și al de Ion, de Vasile, de Constantin... Din copilărie cîntă : „Ștefan, Ștefan, domn cel mare“... Coincidența potrivește lucrurile : e tot într-o zi de marți, ostașii diviziei primesc botezul focului. Detașamentul german are de partea lui avantajul terenului, se camuflează în lanuri, însă pentru român „tot ce mișcă-n țara asta, riul, ramul, / Mi-e prieten numai mie“... Batalionul 2 din Regimentul 1 infanterie îl pune pe goană pe inamici, capturînd 108 exemplare tot unul și unul.

Și în aceeași vale a Vasluiului alți panduri dau peste subunități hitleriste avînd o misiune de maximă responsabilitate : protejarea scurgerii grosului trupelor nemțești dincolo de Carpații răsăriteni. Nemții acționează corespunzător : intens foc de arme automate. Lupta e angajată fără ezitare. Ore în șir moartea seceră de ambele părți. Sublocotenentul Nicolae Cehan e de prin părțile locului, vasliuan de obîrșie, are sentimentul că se bate în propria-i ogradă bătrînească. A sărit să-l înlocuiască pe un mitralior scos din luptă. Inamicii par să reziste. Atac românesc la baionetă ! Rezistența se prăbușește, subunitățile se retrag într-o pădure, fără scăpare, locuitorii din comuna Deleni sar într-ajutorul pandurilor, printre voluntari fiind și moș Teodor Blăniță. Gruparea inamică e lichidată — 300 de morți ; de voie, de nevoie, cine scapă se predă : 400 de prizonieri. Printre cei 26 de români uciși în bătălie se află și sublocotenentul Nicolae Cehan. Pămîntul Vasluiului l-a primit tot așa cum i-a primit și pe voinicii lui Ștefan cel Mare : ca pe niște arbori cu rădăcini mișcătoare, doborîți.

Sufletul mamei, sufletul patriei

Care mamă pe lumea aceasta își naște fiii pentru a-i pierde ? În clipele de gravă primejdie pentru țară, patria-mumă își cheamă însă fiii la datorie, impunîndu-le chiar riscul sacrificiului suprem. În pofida trecerii timpului, rana nu se cicatrizează : 167 000 de fii ai României au murit, au fost răniți sau au dispărut în intervalul crucial 23 August 1944—12 mai 1945. Cînd un bărbat tînăr cade cu arma în mînă pentru libertatea și independența pămîntului strămoșesc, glonteale ucigaș nimereste, simultan, și sufletul inegalabil al mamei. Dacă încerci să aprinzi, apoi în orbitele de mult stinse, flacăra amintirii și a recunoștinței, este destul să privești adînc, grăitor, în ochii româncelor care și-au pierdut copiii pe front, în războiul antifascist, pentru a desluși sensurile imuabile ale supraviețuirii naționale. Piosul gînd li se închină, deopotrivă, lor — mamelor. Și mamei lui Vasile Stoica, firește.

Iată-i ! Cei care trebuie să pună mîna pe Fabrica de zahăr Chitila vin tocmai de la Slatina, cu trenul. Cum li s-o fi părut această călătorie spre moarte ? Către seară — în 24 august — Batalionul 1 dorobanți alcătuit din recruți a ajuns în apropiere de București. Printre recruți este și soldatul Vasile Stoica, nerăbdător, ca toți ceilalți, să-și probeze condiția de luptător. Misiunea de luptă nu-i deloc ușoară : cucerirea fabricii de zahăr, preschimbată de nemți într-o redutabilă fortăreață — intrările toate blocate, în zid creneluri perforate în ultimul minut, înăuntru o cantitate impresionantă de muniții și alimente. Confruntarea se anunță a fi sîngeroasă. Noaptea de august e destul de lungă, cumpăna vremii înclină spre toamnă, la fel cum, din nefericire, cumpăna vieții multora dintre asediatori bate, pe neștiute, către sfîrșit... Există întemeiate motive pentru ca atacul să fie dezlănțuit abia în zorii zilei, pe lumină. Încă înainte de miezul nopții, planul a fost pus la punct, căpitanul Constantin Georgescu, comandantul batalionului, l-a explicat tuturor cu răbdare și claritate. Trupa îl înțelege numaidecît, căci un singur gînd — percutant — străbate mințile asediatorilor : **revanșa !** Multașteptata revanșă !

Cînd întinericul se destramă, oamenii gata instalați pe poziții cercetează obiectivul care se cuvine a fi cucerit. Sute de ochi : ai comandantului înregistrează — prin binoclu — configurația terenului, eventualele puncte vulnerabile. Apoi, căpitanul Constantin Georgescu îi înmînează unui sublocotenent pistolul-semnalizator, indicîndu-i sectorul din care să lanseze racheta roșie cu trei stele : **ATAC !** Cînd stelele roșii se arcuiesc peste coșul fabricii de zahăr, tinerii dorobanți țîșnesc din adăpos-



turile lor, parcă din gura unui vulcan brusc reactivat. Este greu, dacă nu chiar imposibil, să te apropii de clădirea transformată în reductă. Armele automate germane trag cu disperare, țevile se înroșesc, devin incandescente, iar românii au dezavantajul terenului, sînt în cîmp deschis, prăzi ușoare pentru trăgătorii inamici. Așadar, mare atenție! Mai cu seamă la cei cățărați pe acoperișul fabricii, întocmai ca pe o colină, dominînd situația. Compania a I-a din care face parte și Vasile Stoica își ia drept țintă acoperișul: foc concentric! Astfel, blocînd elanul celor de pe acoperiș, românii pot atinge aliniamentul șoselei și, folosindu-se de șant, vor încerca să le dea nemților lovitură de grație... Cealaltă companie are mai mult noroc, dînd peste un flanc inamic mai slab, în stînga clădirii, ajung destul de repede la doar cincizeci de metri de dușman. Plouă cu grenade. Pretutindeni sînt mine, porțiuni de teren de netrecut, un pas — o moarte! Ordinul comandantului de batalion sună scurt: „Opriți atacul!“... Consfătuire și găsirea stratagemei salvatoare: compania a I-a simulează un atac cu plutonul plasat în stînga, prilejuindu-i plutonului din dreapta un interval minim, dar vital, pentru ca, trecînd printr-un unghi mort, să sară dincolo de șosea, exact la o aruncătură de băț de poarta principală a fabricii (un detaliu semnificativ: în cursul nopții, muncitorii au venit aici, în miezul de foc, pentru a le furniza militarilor toate detaliile topografice știute de ei după ani și ani de lucru în clădirea devenită obiectiv militar). Șiretlicul prinde. Acum zona fierbinte este POARTA. O biată poartă ține în loc trupa. Românii încercă să spulbere baricada înjghebată

de nemți, Vasile Stoica, avîndu-l alături pe un camarad cu numele de Ion Popa, e în picioare, acționează neînfricat, de sus fasciștii își lansează, metodic, grenadele, amîndoi soldații cad, ceilalți nu mai țin seamă de nimic, se năpustesc asupra baricadei și a porții făcîndu-le una cu pămîntul. Dar poarta nu-i totul: fiecare ungher e un cuib de vipere, nemaipomenit de bine întărit. Lupta ține pînă în dimineața de 27 august. În această zi, dorobanții își spală fața de gînduri și osteneală, însă amintirea rămîne, pentru vecie, amintire. Și tot atunci muncitorii se prezintă la fabrică, pentru a înălțura stricăciunile grave pricinuite clădirii, instalațiilor. După care, într-un timp mai îndepărtat, sacii cu zahăr iau din nou calea firească, ajungînd — dulcele zahăr — în casa fiecăruia, pe masa fiecăruia.

În casa mamei lui Vasile Stoica, în casa mamei lui Ion Popa, zahărul va fi, de acum încolo, mult prea amar.

DESCĂLECĂTORUL DĂ MÎNA CU UNIFICATORUL

Tulburătoare coincidențe: de locuri — de nume! Inima Istoriei pulsează în arterele memoriei sîngele celor jertfiți pentru Țară. Bătăile sale sînt orologiul în care răsună timpul trăit de această gigantică armată de sacrifice, timpul lor pierdut, timpul gîndit și simțit de noi toți.

Septembrie 1600—septembrie 1944. Apoi trei secole și jumătate distanță în timp, însă nici o distanță în spațiu: Mirăslău. Aici s-a luptat Mihai Viteazul, la 18 septembrie 1600, cu oștile imperiale conduse de Gheorghe Basta. Acum, în '44, vînătorii de munte îi atacă — tot în perimetrul Mirăslăului — pe germano-hortiști care se încăpățîneau să reziste pe pozițiile lor. O filă dintr-un „carnet de campanie“ ținut la zi înregistrează, riguros, acțiunile batalionului 8 din Divizia 2 munte care ocupă înălțimile de la nord de localitate, barînd în mod expres accesul spre Mirăslău:

Atacînd în forță, inamicul reușește să ajungă în dimineața de 8 septembrie, spre orele opt, reușește pînă la calea ferată de pe Valea Mureșului, încercînd să întoarcă apărarea noastră de pe defileul de la sud de Mirăslău. Concomitent, alte forțe vrăjmașe atacă Dealul Rotund, pătrunzînd în poziția companiei 1 din batalionul 8. Subunitatea română este nevoită să se replieze pe creasta topografică a dealului. În urma acestei acțiuni compania 2 a căpitanului Negru rămîne încercuită. Căpitanul își îmbărbătează oamenii și luptă cot la cot cu ei, deschizînd un foc dens în

toate direcțiile — cerc de foc ! Timp de trei ore compania 2 luptă de una singură, încercuită, ținându-se tare pe poziție. Apoi, când avea să fie despresurată, numărăm în zona luptei 58 de fasciști morți și luăm 93 de prizonieri, printre care sînt și patru ofițeri (după Ioan Ursachi).

Drept răsplată pentru iscusința și dirigenția cu care și-a condus subunitatea în ciocnirile din 6—9 octombrie 1944, căpitanul Romulus Negru — care poartă numele unui voievod descălecător român și cel al unui întemeietor al Romei — va fi distins cu ordinul „Mihai Viteazul“. Să fii decorat pentru eroismul dovedit chiar la Mirăslău, cu ordinul care poartă, la rindu-i, numele marelui unificator... Strălucită identitate !

UNEALTA-I ARMĂ, ARMA-I UNEALTĂ

La 25 octombrie 1944 va fi eliberată de cotropitorii hitleriști și hortiști, ultima palmă de pămînt românesc aflată încă sub talpa străină. Ceva mai devreme, pe la începutul lunii septembrie '44, batalionul de moți „Avram Iancu“ — respectiv batalionul 5 vînători de munte din Abrud, în alcătuirea căruia intră subunități instruite și dotate pentru front — numără 1 200 ostași, 25 subofițeri, 27 ofițeri, înzestrat fiind cu patru aruncătoare de mine și șase mitraliere...

Tot atunci, prin Ordinul de zi nr. 2, dat de Armata 1 română se comunică :

În Munții Apuseni, batalioanele de moți au deschis din nou cartea vitejiei strămoșești. După cum tribunii lui Avram Iancu au apărut cu coasa și toporul drepturile neamului românesc asupra pămîntului strămoșesc, tot așa și acum batalionul 5 vînători munte și batalionul 22 vînători munte au distrus unitățile inamice care pătrunseseră în văile munților...

Aproape o sută de ani se interpun între lupta dusă de ostașii români la începutul toamnei lui '44 și bătăliile purtate de Avram Iancu :

Era un student eminent, cu exterior plăcut, blondin, modest, cu inima deschisă, sincer și cu caracter, avea mult temperament, dar era foarte tolerant față de alte națiuni și confesiuni, apoi ținea mult la parola cuvîntului dat. Asemenea însușiri nobile le-a păstrat în tot decursul vieții sale. Matematica și mai ales istoria îi erau studiul de predilecție (I. Sterca Șuluțiu).

Aerul și Istoria !

Acest tînăr de 25 de ani numit Avram Iancu izbutește să-și apere munții, cartierul general al rezistenței moților — Cîmpenii — vreme de opt luni, deși-i atacat din toate direcțiile. După un secol, la fel se comportă batalionul de moți „Avram Iancu“, căci inamicul după ce a respins, rînd pe rînd, pichetele de grăniceri și unitățile fixe românești, ocupînd metodic sat cu sat, o coloană de-a lui a și pus mina — înaintînd pe Valea Arieșului — pe localitatea Burul și a avansat spre Ocoliș-Lunca... Nici moții de prin partea locului nu stau cu miinile-n sîn : topoare, lănci, puști de vînătoare, sape, furci — armele lor, ca și înflăcărarea lor, amintesc de trecut : „Unii mai bătrîni — notează Ioan Dulămiță prezent în prima linie — au coborît din podul caselor îmblănciile păstrate de la părinții și bunicii lor. Îmblănciile sînt treierătoare de altădată : un lemn de frasin, «dirjeaua», lung de peste un metru și jumătate și altul de corn, aproape de un metru, cu capul butucănos. Acesta este «hădăragul». Cele două lemne sînt prinse unul de altul cu curele. Îmblăncia se minuieste apucînd «dirjeaua» cu miinile și rotînd «hădăragul» pe deasupra capului. Ostașii se uită curioși la uneltele și la armele moților“.

Nu-i prima dată cînd unealta de muncă devine, prin forța împrejurărilor, armă de luptă. Plugul și spada românului rimează dintotdeauna cu pămîntul tocmai bun de arat și de apărat. Iar părinții și bunicii



prelungindu-și iubirea de pământ dincolo de viață și de moarte, continuă să se bată prin împlâncile lor, proiectate în miinile nepoților, așa-i rostuit să fie, Adam cutreieră lumea din nepot în nepot.

Cindva, în 1849, ianuarie 11, o coloană inamică îndreptându-se spre Alba-Iulia este respinsă la Năjlac, așa cum s-a mai întâmplat în destul de multe alte locuri din Munții Apuseni: Riul Călatei Mărișel, Călatele, Virful Bătrinei, Muntele Băișorii, Sălciua, dealul Ocolişul Mic, Cacova Ierii, Băișoara (unde inamicul se găsea bine instalat într-un dispozitiv de apărare, dar, pe o ploaie torențială, moții îl alungă spre Hășdate, cu aceasta încheindu-se tentativa adversarilor de a răzbi în Valea Arieșului)... Puțin timp după aceea avea să scrie Aram Iancu: „Toată lumea trebuie să înțeleagă că populația acestei regiuni s-a purtat vitejește...”

Populația aceleiași regiuni, dar după trei generații cît numără un veac, se alătură trup și suflet ostașilor români, alături de vînătorii de munte se află toți moții, de la mic la mare: femeile găsesc pentru militari, bătrîni deapănă amintiri de luptă și dau sfaturi înțelepte, copiii sînt călăuze inimoase și sar într-ajutor la cel mai mărunț semn. Firește, toate acestea s doar pînă-n clipa în care, conform ordinului din 8 septembrie, trupa se pune în mișcare: ATAC pentru eliberarea satelor Poșaga și Lunca Arieșului! Misiune cît se poate de dificilă, căci inamicul ocupă înălțimea din față, așadar valea pe care românii trebuie s-o străbată nu-i decît o „vale a morții”. Ce rost au însă sacrificiile inutile? Un marș forțat de douăzeci de kilometri, prin munte — manevră largă de învăluire — și alegerea, drept moment prielnic pentru asalt, a zorilor zilei următoare (cînd somnul e dulce și amăgitor pentru dușmani). În plus, după cum consenmează același vrednic combatant-reporter Ioan Dulămiță, s-au stabilit detaliile planului acțiunii: alegerea semnalului c-au ajuns acolo unde trebuie, îndărătul poziției hitleriștilor și hortiștilor, ora declanșării atacului frontal, precum și cea la care compania 3, după istovitorul marș, va lovi din coastă și din spate cota 988... În clipa cuvenită, aruncătoarele își descarcă încărcătura asupra dușmanilor apoi moții pornesc, fasciștii ripostează energic, gornistul companiei 3 sună atacul. Rafale de pistol-mitralieră, grenade, lanț de explozii. Soldații companiei 3 înaintează în goană cu baioneta la armă. Învîing ai noștri! Dincolo de Arieș mai sînt soldați români.

— Ei, fraților — întreabă, cu palmele la gură, Ioan Dulămiță — care sînteți acolo?

— Aici este plutonul fix din Sălciua și moții de prin sat!

Răspuns simplu — semnificație majoră. Cindva, tot la Sălciua, s-au luptat și „ai lui Iancu”, ca într-atîtea alte locuri din

Munții Apuseni, ceea ce l-a determinat pe Karl Marx să scrie că Apusenii au fost atunci „centrul unui veritabil război național”, adevăr pe care Nicolae Bălcescu îl nuanțează prin descriere și cunoaștere directă:

Fost-am de am văzut eu însumi pe acei îngrozitori moții... hrănind o ură fantastică către dușmanii lor, astfel cum trebuie să fie orice popor în războaiele naționale, dar am găsit într-înșii multe simțăminte omenoase, înalte, generoase. În acea vreme cînd inima îmi era zdrobită, căci din toate părțile vedeam naționalitatea română călcată și strivită de dușmani străini, fusei fericit a găsi acolo pe acele piscuri uriașe, pe deasupra norilor, o naționalitate și o viață românească înfocată și puternică... Seara, după ce toată ziua străjuiau potecile, se hărțuiau și luptau cu dușmanii, îi vedeau adunați... pe lângă focuri, care povestind întîmplările zilei, care dănuind împrejurul flăcărilor, care zicînd din fluier, buciume și cimpoaie... Apoi cu toții, juni, bărbați și bătrîni, se puneau de făceau să răsune văile munților de cîntări de vitejie și naționalitate mai cu seamă, de vreo puternică și frumoasă „Marseilleză” a d-lui Andrei Mureșanu — „Deșteaptă-te române din somnul cel de moarte” pe care o cîntau chiar în mijlocul focurilor și a urletelor de tunuri.

„Război național” — spune Marx; „cum trebuie să fie orice popor în războaiele naționale” — spune Bălcescu. Ca și apartenența la o nație, noțiunile istorice vin dinspre trecut înspre viitor.

ADEVĂRATA FRONTIERĂ

Trei zile mai sînt pînă cînd ultima palmă de pămînt românesc cotropit va fi eliberată. Trupele Armatei 4 române au ordinul să nu slăbească ritmul, continuînd urmărirea inamicului, conjugîndu-și forțele cu Corpul 2 Armată (la vest de Satu Mare) și cu Corpul 6 Armată (zona Carei), astfel încît dușmanii să fie dați peste cap, în ciuda eforturilor disperate pe care le depun, întăriți cum sînt într-o porțiune de teren cuprinsă între Munții Făget și ADEVĂRATA FRONTIERĂ a României, nu cea impusă de Hitler prin Dictatul de la Viena. De fapt, scopul fasciștilor nemți și unguri este că cîștige răgazul necesar pentru a-și trece grosul trupelor peste Tisa, slujindu-se de cantitatea lor mare de arme automate, de artilerie și aruncătoare de mine. Pretutindeni au minat pămîntul, motiv pentru care românii înaintează cu precauție. Și înfrîncinare. Plouă fără întrerupere. S-ar

zice că te afli prins între două pericole : inamicul și clisa viscoasă. Forța de atracție și încurajare vine de-aproape, FRONTIERA te cheamă, irezistibil !

Sîngeroasă noapte : 23/24 octombrie. Casele sînt prea risipite în teren, hitleriștii și hortiștii le-au întărit cu arme de foc, cu baricade. Atacul se cuvine a fi dat frontal. Ora 1 noaptea. Cine doarme ? La trei kilometri depărtare de Sinmiciăuș e plasată o fermă, de fapt niște case împrăstiate și, logic, mai greu de cucerit, însă Regimentul 36 infanterie, cuplindu-se cu elemente de recunoaștere dintr-alt regiment (al 34-lea), izbuteste să ocupe ferma. Încă un pas spre FRONTIERĂ, spre FRONTIERĂ...

Peste zi — lupte. Atacuri peste atacuri. Alte ferme fortificate — Stăvăria Haiducului și Rîtul Tărlitelor — împiedică înaintarea. Ostașii companiei 1 din Regimentul 40 infanterie sînt obligați să respingă un contraatac. Soldatul Ion Cerchel le blochează avansul cu pușca lui mitralieră, după care ajută subunitatea condusă de caporalul Andrei Zbîrcea, din stînga plutonului său, aflată în primejdia de a fi împresurată, decimată. Conjugîndu-și focul, cele două subunități îl izgonesc pe inamic, însă prin sacrificiul suprem al soldatului Ion Cerchel și al coporalului Andrei Zbîrcea. O singură zi mai trebuia să treacă pînă la descătușarea ultimei palme de pămînt românesc și doar cîteva ore pînă la eliberarea ora-

șului Carei... Ion Cerchel și Andrei Zbîrcea nu se mai bucură alături de-ai lor, bucurie împărtășită de întreg poporul român după Comunicatul special al Marelui stat major al armatei, din 25 octombrie 1944.

ARDEALUL A FOST DEZROBIT !

Dar și eroismul celor doi combatanți este citat prin Ordin de zi, amîndoi fiind avansați post-mortem și decorați cu medalia „Virtutea Militară” clasa a II-a. Medaliile lor ajung în mîna părinților. Pentru alte două mame feciorii n-au apucat să mai dea niciodată pe-acasă, așa cum obișnuiesc feciorii s-o facă, fie și din timp în timp, în zilele de sărbătoare...

Mihai, Mirăslău, Ștefan, Vaslui, Avram Iancu, Munții Apuseni, Nicolae, Vasile, Ion — nume și locuri românești, tulburătoare potriviri, în curgerea timpurilor sedimentate strat peste strat, generație după generație, în invincibila rocă : FIINȚA NAȚIONALĂ. Românii știu că dacă nu-ți amintești de trecut, prin forța împrejurărilor ești obligat — fie și altfel — să-l re-trăiești. Milenara înțelepciune îți arată că omul fără istorie, lipsit de memorie, e ca frunza-n vînt.

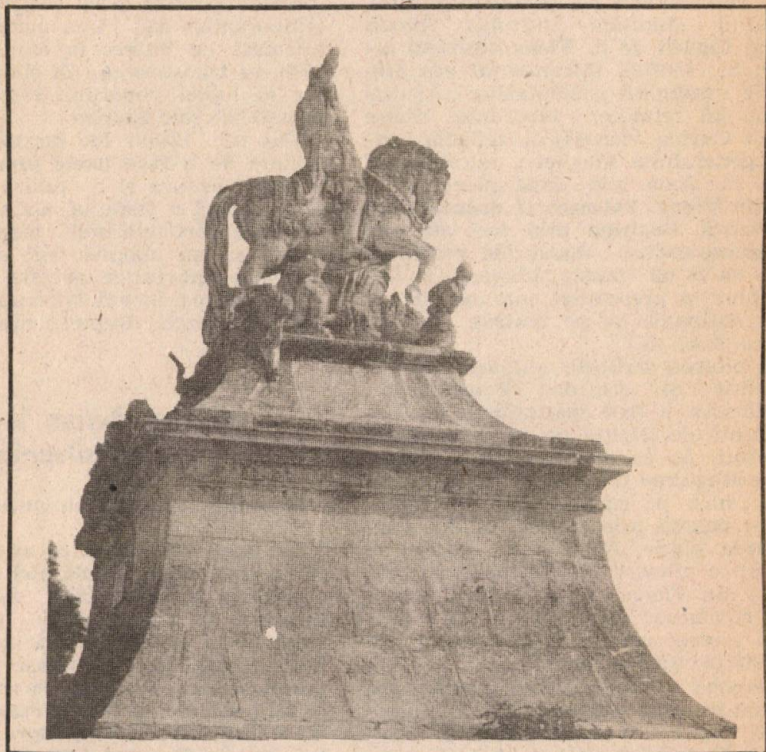
MIHAI STOIAN



GHEORGHE MAGHERU

către

AVRAM IANCU



„M-am convins că ești adevărat român”

„Iubite d-le Bariț,

Cunoscînd foarte bine simțămintele de care ești insuflat și cît te silești să ocolești de stinci și de nisipuri barca ce conduce spre venitoriu [viitor] destinurile națiunii noastre române, am avut convicția că oi să innemeresc de-ți voi adresa întăi d-tale această alăturată scrisoare spre a o remite Eroului nostru Iancu, după ce vei lua cunoștință de cuprinderea ei. Avem, frate, puțini oameni la glasul cărora se deschid cu amor inimile și auzul popoului —, și cată —, de voim să ne împlinim datoria de patrioți, cată să păzim pe acești oameni de orice pericol, și să nu-i lăsăm, pe cît ne stă în putință, să cadă în cursele ce ne întind mereu inamicii declarați sau ascunși ai națiunii noastre.

E de prisos a mai adăuga ceva aci. D-ta, sint sigur, înțelegi bine ce voiește să zică.

1850, martie 2/14 Amicul d-tale și admirator
Viena (sub-însămnat) G. Magheru“

Scrisoarea de mai sus este bine cunoscută specialiștilor, ca și iubitorilor de istorie. În 1961, cercetătoarea Cornelia Bodea a citat-o parțial în lucrarea *Din istoria Transilvaniei*, vol. II, p. 139. La sfîrșitul citatului se făcea trimitere la următoarea notă de subsol : „Dacă pînă acum nu avem certitudini asupra faptului că Magheru a cunoscut personal pe Iancu — ne rămîne totuși de presupus că în vizita la Viena, pe care luptătorul din Munții Apuseni a făcut-o tocmai în epoca 8/20 februarie — 20 februarie/12 martie 1850 ce precede data

scrisorii, cei doi revoluționari români s-au putut întâlni. Ioana Pușcariu scrie că Iancu a căutat la Viena prietenia «studentilor români»... **În rindurile «tinerimii române» de care vorbește Pușcariu putem include și pe exilații din Principate, și cu atât mai virtos pe Magheru, care, el însuși transilvan de origine, a arătat atita interes pentru cauza comună a românilor [subl. ns.]».**

În 1972, revenind asupra documentului, aceeași cercetătoare l-a publicat integral, în cadrul studiului intitulat **Avram Iancu și Curtea de la Viena (Revista arhivelor, nr. 4/1972)**. Documentul era precedat de următorul comentariu: „Al doilea ecou [al relațiilor încordate dintre Iancu și Curtea Vienei] îl reflectă scrisoarea generalului Magheru, adresată lui Barițiu la două zile după plecarea lui Iancu din Viena. **Valoarea ei documentară este întregită, ilustrând prin trei din cele mai reprezentative figuri ale revoluției române de la 48** [Iancu, Magheru și Bariț], acțiuni și preocupări comune întregii mișcări naționale de pe ambele versante carpatice [subl. ns.]”.

După citarea scrisorii, autoarea studiului amintit își continuă comentariul: „Completarea o face însemnarea edificatoare lăsată de Barițiu pe marginea acestei scrisori. În ea precizează că «Gener. Georgie Magieru» îi scrisese «în cauza lui Avram Iancu pe carele vrăjmașii ceraseră să-l peară prin intrige, îndată după pacificarea țerei». Aluziile lui Barițiu se referă între altele și la articolele apărute în presa din Viena, vădit tendențioase la adresa românilor și a fostului lor prefect din vremea revoluției. Mai multe însă în această privință nu știm”.

Numeroase au fost motivele pentru care am reluat integral scrisoarea din 2/14 martie 1850, precum și comentariile pe marginea ei. În primul rând, textul văzut de noi se află într-un copier¹ al corespondenței lui Magheru, cuprinzând și alte scrisori și documente inedite; în al doilea rând, ea are un caracter special, valoarea sa neputând fi sesizată decât în relația firească și obligatorie pe care i-a stabilit-o însuși autorul său, căci scrisoarea către Barițiu nu era altceva decât biletul de însoțire al unei alte epistole destinată de Magheru chiar lui Avram Iancu! Această a doua scrisoare — rămasă necunoscută **pină acum** — dă răspuns multora din întrebările formulate și aruncă lumini noi asupra raporturilor dintre Iancu și Magheru.

După cum vom vedea, documentul este o dovadă a faptului că cei doi s-au cunoscut în cursul șederii lor la Viena, iar însemnarea lui Barițiu cu privire la moti-

vele care îl îndemnaseră pe Magheru să-i scrie lui Iancu devine cu totul explicită. Dincolo de toate aceste aspecte informative, scrisoarea face dovada unei gândiri politice pătrunzătoare, permițându-ne să pătrundem mai adânc în climatul acela de suflet și gând care, în ciuda atitor adversități, a făcut posibilă înstăpînirea treptată, dar prin propriile-i forțe, a națiunii române în drepturile ei sacre. Căci un fapt apare în toată limpezimea lui: în gândirea politică a lui Magheru și a contemporanilor săi, ideea unității naționale, afirmată cu putere în anul revoluționar 1848, se transformase în obiectivul prioritar al luptei poporului român din toate provinciile sale istorice.

Dar să lăsăm loc documentului, nu înainte de a face unele precizări. Pentru a ușura lectura și a releva frumusețea propriu-zisă a textului, am renunțat tacit la unele particularități fonetice specifice epocii și am adoptat, atât cât s-a putut, normele ortografice actuale. Punctele de suspensie marchează întreruperile de text, iar parantezele drepte conțin explicațiile noastre.

(Către Avram Iancu în Transilvania)

Bravule și iubitul meu Iancu,

Pe lângă întristarea ce mi-a cauzat departul [plecarea] d-tale aici de la Viena, o noutate ce aflai astăzi mă înmărmuri întocmai ca o lovitură de trăznit. De Domnul ca această fatală noutate să fie neadevărată, dar eu totuși nu pierd un minut măcar, — după ce mi-am revenit în sine-mi din efectul dureros și amar ce mi-a făcut aflarea ei, — spre a veni să-mi fac datoria de român care îmi iubesc națiunea mea, și ca de tată, ca de amic sincer căruia persoana d-tale îi este scumpă ca a unui fiu iubit, și care este gelos [preocupat] de curățenia numelui d-tale, care străluce vergin și limpede ca o picătură de rouă în fastele [analele, cronicile] poporului nostru.

Azi aflai că țarul de la Petersburg ar fi trimis la București către generalul Lüders trei decorații pe care acesta să le remită domniei-tale, d-lui Axente Sever și d-lui Balint.

Crede-mă, bravele Iancule, nici înăbușirea momentană a libertăților române din țările de la Dunăre..., nici calomniile veninoase și lașele mașinații ale mizerabililor și abjecților..., nici ingratitudea ministerului [guvernului] Imperiului austriac, care în orbirea sa se sforță a alunga devotamentul, brațele și inimile românilor..., nici unul din aceste torrente de rele care au năpădit asupra națiunii române nu m-a speriat, nu m-a cutremurat cu

¹ Copierul ne-a fost pus la dispoziție de către ing. agronom Vlad Magheru din Timișoara, căruia îi mulțumim călduros.

mai multă groază decît infernalele cugete ale cabinetului de la Petersburg ce se întrevăd astăzi curat și la lumină și prin oferirea numitelor de disprețuit semne de onoare.

Cind poporul român scoase cel d-întîi
 țipăt de libertate, cînd rugirea [strigarea]
 lui, întocmai ca [a] unui leu cutremurî
 răsunsetul Carpaților și frumoasele cîmpii
 și colnice ale scumpei și belei lui țări
 Transilvania, cînd zgomotul asurzitor al
 sfîrșimării, al zdoririi lanțurilor ce-i le-
 gau grumajii și brațul făcu să pălească ti-
 ranii lui și să tremure la aducerea aminte
 de cîte suferințe și chinuri îl nutriseră :
 cînd eroicele lui victorii umpleau de mi-
 nie dar și de respect, de furie dar și de
 admirare pe vechii lui asupritori ; atunci,
 zic, toți inamicii lui, tirani invidioși, con-
 jurară prin toate mijloacele inventate în
 laboratorul crimei și al calomniei, a re-
 culca pentru totdeauna în mormînt pe
 acest popor gigant și puternic, care se
 deștepta din lungul lui somn de robie și
 spunea Europei că nu poate pieri așa lezne
 o națiune de 9 milioane.

Dar ceea ce n-au putut face nici exterminările ce comise furia turbată a maghiarilor, nici călomniile infame cu care sașii asurzesc auzul augustu [lui] împărat Francisc Iosif, politica perfidă a Rusiei încearcă azi a o împlini.

Cind poporul român îmbrățișa cea mai sacră cauză, aceea de a susține... libertatea națiunilor din Imperiul austriac și egalitatea de drepturi a tuturor naționalităților, atunci inamicii lui îl încondeiau cu culoare neagră în ochii și în opinia națiilor mari și libere. Franța, Engliera și alte staturi libere fuseseră induse în eroare, mulțumită emisarilor maghiari cu miinile pline de aur, de a crede cum că nația română s-ar fi sculat nu pentru existența ei, nu pentru recăpătarea drepturilor esențiale și fundamentale ale unei naționalități, ci numai pentru tendințe reacționare și din îndemnul slavilor și Rușiei. Și astfel, românul avu nenorocirea ca staturile libere din Occident să se înșele asupra instinctelor, ideilor și simțămintelor lui și în ignoranța lor să le confunde, din simplul fapt al parității de religie cu slavii, nație negreșit respectabilă dar cu care el, românul, nu are nimic de amestec și de care totdeauna îl vor ține de parte originea, limba, nărvurile, ideile și caracterul lui. Această calomniatoare poareclă de «popor reacționar» este cea mai nesuferită și cea mai stricăcioasă pentru o nație care reapeare iară pe scena lumii și care are trebuință de simpatii, sprijin și iubire ale celorlalte națiuni de aceeași origine, de același singe. O parte însă din români dederă desmințămint [dezmințire] puternic acestor calomnii și cu scularea lor de la 9/21 iunie 1848, în România, precum și cu mișcarea anterioară din Moldavia, arătară Europei că ei sînt departe de

(Kelp & Upam Banks in Pennsylvania)

Epistole uni ex libris meis Tanker.

Ne lăsați întâmpinarea re mi a suaviții deapănate. Plă-
cări dela Bună, a neclăte re aflării adăzi mi întâmpinări
tekmăi ha o dobândiți și tipănați. Dăre Demnitate ha o
câte galate neclăte și se ne dobândiți, după o' toleranță ne
cepați mi miorăte miorăp. Dăre re mi amăi jeleniți în suană
mi eșelitate. Deapănăți mi amăp și mi a gârlite aflăpă și
cine a lăsa se mi galăte dăpăria o' flemură kapăle mi isle
măzărnea mea; mi ha o' dăte, ha o' amăpă miorăpă kăpăre
miorăpănați Plăte în este skemur ha a mi și și seclăte, mi ha
păle este miorăte o' kăpăreșna mi miorăte Plăte, kapăle spădă
păpăre mi lănucei ha o' miorăpă și por în galate Plă
teclăte miorăpă.

Au zglair ho Yparsi ola Ritepobepi ap si ipmo
 Ekipagi kotep Nenepalali Liders tra dekopagi
 kape aresta si le penitite Dommie tale. D^{re} Asente
 lekepi mi D^{re} Talenti.

a fi aplecați către Rusia. Rămîne dar ca și cei din puternicul Imperiu austriac să-și reabiliteze reputația lor... și să steargă cu chipul acesta și prepusul de rusolatri... Ocazia cea mai favorabilă și cea mai oportună spre aceasta li se înfațișează acum cu trimiterea de către țarul a sus-ziselor decorații.

Intr-adevăr, care poate fi cugetul și scopul țarului de a oferi aceste decorații celor mai d-ntîii și mai populari capi ai poporului român din Transilvania? Oricine — aibă puțină experiență politică sau nu, aibă ceva înțelepciune sau nu —, care și-ar pune această chestiune, ar răspunde îndată și fără a greși: scopul țarului este ca să compromită cu desăvîrșit nația română în ochii Europei, vîind să arate că chiar mișcarea din Transilvania e la făcut-o pentru planurile lui ascunse și că pe cînd o parte din poporul român a suferit de intrigile lui și suferă încă barbara-i ocupație militară, cealaltă parte ar nutri speranța de a-i vedea și la dinșii oaspeți neașteptați. Scopul țarului este... să înșele și să tragă simpatiile nației române, încercîndu-se a face pe obștea poporului să creadă că numai el, țarul, se interesează la soarta și fericirea lui, că de la el trebuie să aștepte orice bine și lui trebuie să [il] fie recunoscător, căci numai el știe răsplăți și că numai el a remunerat după cum se cuvine pe capii lui, Iancu, Axente și Balint!

Iată urmările fatale și imediate ce ar avea cînd voi, bravilor capi, v-ați amăgi și ați primi aceste semne așa-zise onorifice, dar pe care eu la consider c_a semne urite și periculoase pentru român.

Și eu, iubitule și bravule Iancu, și eu am crezut odată în aceste semne și le-am purtat cîtva timp pe pieptul meu, căci

crezusem că ele erau răsplătire loială pentru statornicia cu care ne luptasem pentru fericirea țării după cum speram; dar le-am aruncat și m-am lepădat de dinsele, căci m-am convins că ele sînt numai simbolul robirii noastre!

Cît ar crește numele vostru în mărire și loialitate dacă ați refuza cu măiestrie aceste semne și cite urmări folositoare și mari ar avea acest refuz pentru nația română întreagă și pentru românii din Transilvania mai cu osebire! Semnificația politică cea mai de căpetenie a unei asemenea conduite ar fi o protestație generoasă și nobilă în fața Europei în contra inechităților și violărilor de tot felul ce Rusia a exersat în anii din urmă în Principatele de la Dunăre. Ar fi o demonstrație energetică cum că e viață națională și legături intime în cele 9 milioane de români și care se cunosc bine unii pe alții.

Apoi alte urmări necesare ar fi că Europa întreagă ar fi dezamăgită și ar arunca prepusul [presupusul] ce are asupra noastră că am fi adică nație retrogradă și făcută pe sclavie. S-ar mira de independența caracterului român și de sancționarea cauzei pentru care a luat arzele în anii trecuți și jurnalele ei ar trimbița numele vostru și ar da lustru națiunii ai căreia voi sînteți unii din capi.

În fine, poporul român ar învăța de la bravii lui capi, Iancu, Axente și Balint ce trebuie să creadă de acest țar care, sub mască de aceeași religie și cu asemenea păpușării, nutrește numai cugetul de a robii românii sub jugul nesuferit al influenței și al tiraniei sale.

Acestea sînt rezultatele nemărginit de mari ce ar avea pentru poporul român folosul de a vă agăța de piept aste petice de aramă aurită.

Iubite Iancule, din capul locului și din toate faptele d-tale am recunoscut, m-am convins că ești adevărat român, că te-ai devotat fără fățarie la binele nației române, că ambițiunea d-tale nu este egoistă, personală, ci este ambițiune dreaptă, onorabilă și nobilă — aceea adică de a merita stima fraților noștri români și de a coopera spre a-i vedea acolo unde, în inima d-tale, știi că li se cuvine a ajunge.

Acestea sînt titulele [motivele] pentru care m-am adresat la d-ta și pentru care sper că vei lua în considerație observațiile mele. Ce zic! Observațiile mele sînt de prisos căci, fără îndoială, ai priceput singur că a primi decorația de la țarul Rusiei ar fi moartea reputației d-tale, compromiterea mișcării românilor și una din nenorocirile lor.

Te îndemn din inimă a te consulta și cu patrioții și bunii noștri frați, protopopa Popazu și G. Bariț. Am convingerea că așa gîndesc și ei.

Hirtia prin care ați arăta refuzul vostru — sau de-adreptul către țarul sau

prin ministerul [guvernul] de aci, după cum vă vor și veni acele decorații — trebuie negreșit să fie în termenii cei mai respectoși «Se cade să mulțumiți țarului de binevoitoarea lui aducere aminte, să-i exprimați a voastră recunoaștință și să-i arătați cum că nu meritați aceste mari onoare care vă face, și că voi sunteți destul de remunerați... cu aceea că ați avut ocazia a vă lupta pentru respectul libertății și egalității de drepturi a naționalității voastre — baze politice puternice și glorioase...» Redacția acestui răspuns trebuie să o lucrați împreună și cu amicul nostru Bariț, carele știe minui pana politică cu atîta superioritate. Eu nu făcui aici decît a vă exprima principiurile care socotesc și eu că ar trebui să se dezvolte într-un asemenea act.

Nu pierde dar, bravele și iubitele Iancu, nici un moment și înștiințează și pe fratele nostru de aici Balint, ca să se conformeze cu cele ce veți găsi cu cale.

Astfel, fraților bravi, Iancule și Axente, pe lîngă cununa de lauri ce vă încinge fruntea eroică, ați căpăta și supranumele, demn de toată admirația, de oameni virtuoși și înțelepți!

Primește, iubitele, bravele Iancule, asigurarea stimei

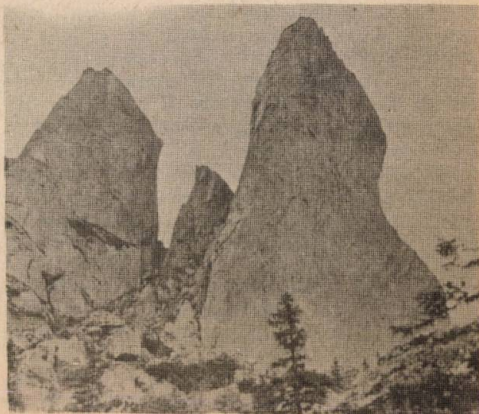
Prea sincerului și adevăratului amic
al d-tale

(sub-însămnat) G. Magheru

1850, martie 2/14
Viena

P.S. Nu lipsi, te rog asemenea, iubite Iancule, de a-mi vesti cum ați petrecut în călătorie, de ați ajuns țari și mari la locul destinației, și de a-mi răspunde despre primirea prezentei“.

PAUL CERNOVODEANU,
MARIAN ȘTEFAN



Simion Stolnicu despre stilul Bacovian

Articolul pe care-l reproducem mai jos face parte dintr-un amplu eseu intitulat: Bacovia ca poet cult. L-am ales pentru a-l prezenta cititorilor, întrucât din el desprindem o latură esențială a stilului bacovian axat pe folosirea insistentă a unor versuri sugestiv-concentrate, de cultivare lucidă și practicare a unor poze (atitudini) „în sensul demonic baudelairean”... Una dintre aceste poze este cea a „dementului” — sinonimă, credem noi, celei a „nebunului” din piesele shakespeareane — ; alta — a scepticului lucid ce — „și întrevade destinul cosmic în totalitatea lui” ; sau — a amantului exasperat de nimicnicie, a poetului „neînțeles” — toate în sprijinul unei încropiri autobiografice de Bildungslyric pe o temă cu variațiuni — al cărei secret stă la baza obsesivului, a grandiosului... Prin această tehnică, Bacovia își simplifică liric autobiografia „închegată din cauze și efecte psihice până la prelungiri de consecințe ca atitudini ale amorului-propru față de universul implacabil”... Descriind efecte, poetul sugerează existența unei cauze mari care motivează pateticul (id est : răul timpului). Ilustrate prin citate semnificative din opera poetică bacoviană, afirmațiile autorului converg spre o explicație a luminozității și umbrelor cului propriu bacovian.

Să-i dăm însă cuvântul lui Simion Stolnicu !

S. BĂRBULESCU

Calitatea esențială a stilului bacovian este însă **concentrarea**, fie prin **formule** (generalizări) care la o verificare mai atentă m-au izbit și în versuri, deși le crezusem, pentru început, mai caracteristice pentru proza poetului. Am descoperit o sumă de formule și în versuri (pe același sistem de cod), sintetizând în tip rece, de infinitiv lung, un șir de acte pasionale... [...]

*

Evident ar interesa mai mult nu tehnica expresiei eliptice, metaforice, ci conținutul. Și anume: nu numai conținutul explicat prin sursa de peisagiu din care este luat, ci prin zona sufltească din care este ales, căci Bacovia nu este numai omul pozelor profetice, geniale, satirice, adică al prozelor de registru intelectual, dar și al celor din cel sentimental.

Deși el n-are de exprimat — cum a zis Lovinescu — decât „cenestezia” lui, o stare dolentă de bolnav, o stare de depresiune aproape nu mai mult decât fizică —, el caută să sugereze o gamă de sentimente (domeniul erotic) la modul de a simți romantic, eminescian. El pozează și în scepticismul amar al lui Eminescu — căutând să-și infiripe de aici un zvon elegiac. Vom vedea că aici avem o tradiție ce n-a părăsit poezia noastră de succes sau fără, de la Eminescu încoace. Ea trece prin toți

poetii mai de frunte, între care prin Arghezi și Bacovia. Este că Eminescu a fost nașul cununii noastre cu întunecatul romantism nordic — cununie care a rezistat datorită poate fibrei noastre fataliste, a ramurei dacice contaminată din vechime de cultura și mentalitatea greacă (Vezi: Vasile Pârvan).

Și am dori să subliniem că noi acordăm, în acest studiu, un alt înțeles decât cel comun cuvântului „poză”. Poza poate fi luată în sensul demonic baudelairean. Pe linia lui Poe și Byron, poetul **Florilor răului** cultiva „poza” ca pe o estetică, ca pe un fruct artificial al eului lup-tind „prin sine” în contra „golului”, disperării de a exista, contra naturii înșelătoare. În sensul practicii acestor „poze”, care nu sunt la îndemâna oricui, Bacovia este un poet cult. Dar aceste considerații vor fi reluate mai la urmă, după inventarierea în legătură cu stilul...

*

Pateticul bacovian renaște cam de pe aici. Practic, el își află succesul într-o manieră ușoară de a juca, autobiografic, rolul dementului ajuns la acea fază din cauza nenorocirilor sentimentale, din cauza unui destin implacabil. Aceasta reclamă compătimirea. Dacă Eminescu caută să reconstituie biografia unui „geniu pustiu”,

mîndru, grandios, Bacovia se mulțumește să arate simptomele unui „dement“, din care s-ar deduce (din scăpărările lui de amintiri) un roman sentimental etc. Am mai remarcat că poeții își fabrică — din mare necesitate de unitate — un tip de biografie, așa cum Arghezi are un tip de biografie — lupta călugărească cu îndoiială, atracția dionisiacă spre lut (neitzscheană) etc.

Bacovia caută să sugere, pe de altă parte, că ar porni de la o angoasă a morții care să pară a fi de adîncime. Pe de o parte demență, pe de alta clipe de luciditate în care ființa-și intrevește sceptic amarul destin cosmic în totalitatea lui, incluzînd nefericire în viață, desnodămînt printr-o moarte fără finalitate :

„E ora cînd cade gîndul amar
Tăcere... e ora lășității“ (Nocturnă).

„Iubito cu fața de mort
În visul meu te port“ ;

Spaima unei morți în desagregare fizică îl obsedă :

„Cetate, azi moare poetul
În brațele tale tușind“

De aceea nimic din viață nu-l mai interesează :

„Și iar toate-s triste
Și azi ca și ieri“

Amanții exasperați de nimicnicie, fără nădejde în credință, vor : „O noapte de orgie / Pe canapeaua din altar“ — refugiul în senzație, în desfriu, imoral.

Ce e fericirea ? O vede după violarea unui mormînt :

„O, risul ființei vagabonde
Și ce-am văzut era straniu
Într-un copac am văzut un craniu,
Pe-o cruce niște cozi blonde“.

De aici, un dor de izolare, de spectacol trecător al lumii în uitare, prin beția simțurilor :

„Eu trebuie să beau, să uit ceea ce nu știe
nimeni
Ascuns în pivnița adîncă, fără a spune un
cuvînt
Singular să fumez acolo neștiut de nimeni“

Dar poetul își curmă brusc drumul spre o meditație mai pregnantă, găsind că-i momentul să atace pruna socială :

„Dar foamea grozavă nu-i glumă, nu-i vis“...
Totul e uitare, indiferentism brutal al firi și oamenilor, stele simbolizînd suflete cad însă :

„Ca mîini și-a noastră va cădea
În stricta veșnicie
Cine-o căta mîhnit spre ea
Vai nimeni, cine știe ?“

E motivul vîcăreștian, (coșbucian — n.n.) arhibanalizat : „Din codru pică-o rămuirea / Ce-i pasă codrului de ea ?“...

„Dar cine mai cată grandoarea
Din vremuri mereu ce-amăgesc ?“

„Ce rost mai are-un suflet orb ?“

„Oricine, orice au trăit
Nimic nu rămîne“.

Unele mici poezii cîștigă din vecinătatea cu celelalte în care poetul a întreținut, pe cît a putut, impresia că spune lucruri mari. Atari poezii sunt de apreciat prin concentrare. Poetul „neînțeleș“ pare că rezumă-n ele gînduri multe și adînci din volum, pe care în realitate nu le-a avut :

„Un cîntec trist din liră
Aș vrea să-ți mai arunc
Din viața mea în noapte
De ne-nțeleș adînc
Părere este oare
Orice se năruiră ?
Adulătoare șoapte
Și chinul meu adînc
Vreodată dac-au fost
Și vise viitoare
Privește, ți le-arunc :

— E cîntul trist din liră“.

Din aceste teme de mică filosofie decepționată scoate Bacovia și unele incropiri autobiografice — pe ton de serenadă, în tradiția lirice noastre lăutărești... ca să fie și pentru marea public... Cyrano invins :

„Te-aștept ca și-n trecut
Cu plînsul meu pe coarde
La ora tănuită
Și care poate-odată
Prin lume ți-a plăcut“ —

după ce a început cu stilul direct de serenadă rostandiană :

„Poetizează luna
Fereastra ta iubită“...

Poetul știe să simfonizeze, cunoaște secretul „variațiunii“ care este reluare a temei și gîdlare savantă a unei coarde sufletești odată ce a fost descoperită. Așa e în muzică. În poezie, lucrîndu-se cu noțiuni, „variațiunea“ este totdeauna aplicarea unui același sens (al temei) la alt cadru, la o altă serie noțională (lume). Tema trece prin diferite grupări, organizări noționale, ca un incendiu ce se întinde, modelîndu-și flacăra după forme noi de clădiri, păduri, biologie ; arde un palat, arde un parc, un om arde pe rug ca o torță, o vită sacrificată, o femeie în gura Molochului păgîn. În fond e același foc, (ideea sau tema). Contează generalizarea lui care, în lumea noțională stă la baza grandiosului, obsesivului. E secretul variațiunii, desigur, în poezia de totdeauna, și evident la Eminescu, Bacovia — vreau să spun la poeții mai definiți pe o notă a sensibilității, care e cea elegiacă.

Un Arghezi nu e atît de unitar ; el oscilează între îndoiială dureroasă și exaltarea vieții... sensibilitate bipolară, tendință spre epic. De aceea și variațiunile robuste ale Arghezi vor fi de două categorii care

se caută, încearcă să se sudeze greu în polifonii, în care rămân totuși antagoniste. Argezi se apropie de tipul de sensibilitate goethean (Spunea el de Goethe că „e avut prisos de geniu“) cameleonice, alt caplad de la o poezie la alta...

Aici elegiacul Bacovian este avantajat: tema lui depresivă e unică. Îi rămâne să generalizeze și o face cu destul simț spițeresc: în cadrul mineral, vegetal, biologic.

În biologie se va referi la regnul animal:

„Și răgete lungi

Pornesc din ocol“ —

apoi va generaliza starea de demență violentă de la eul său la eurile înconjurătoare:

„Și nebunii dau ca orbii

Femei răcneau beția falsă“

Lumea aceasta noțională, diversă, în care-și extinde tema lui se convertește simbolic, tot în eul său, al poetului. Incursiunea poetică în „non-eu“ trebuie dar făcută cu arta unei captări de sinteze, armonice, ca dintr-o lume ce devine ansamblu armonice de simboluri, revărsarea în „eul subiectiv“ să se facă reușit — dînd la urmă impresia că sub felurite chipuri tot despre acest „eu“ s-a vorbit. Bacovia a atins această artă, prin care și-a simplificat liric autobiografia.

În același timp, autobiografia este savant încheată din cauze și efecte psihice pînă la prelungiri de consecințe ca atitudini ale amorului-propriu față de universul implacabil etc.: Consecințe profesionale — mimate după Eminescu („Am să spînzur lira-n cui“):

„Azi nu mai scriu nimic...

Un vin și-o țigară

Și-amiezuri de zile se duc

Ca o simptomă fugară“

Sau poetul se împacă — de fapt tot orgolios — cu moartea, ca în sculptura tom-bală contele de Chalous ce-și dăruie inima putredă înapoi, universului:

„Conștient de soartă, de durere orb

În grădina moartă

A sosit un mort“.

Altă consecință este pe gamele patetice, **autocompătirea**:

„Sărmanii ploi de lîngă moară

.....

Cum negre gînduri cad pe mine

Cînd mă gîndesc că am să mor

Așa cad corbi pe virful lor“

Starea de fericire nu e uitată și e considerată ca o toană psihopatică:

„Sunt clipe cînd toate le am...

Tăcute, duioase psihoze“ (**În fericire**):

Regretul trecutului:

„Tîrzi serenade cu vîers tînuți

S-au dus... și-aproape e-al vieții real“...

Gîndul sinuciderii este un leit-motiv din Bacovia:

„Un gînd mă deprinde...

Și-un gînd mă adoarme“...

Boala se extinde la toți amanții:

„Amanții mai bolnavi, mai triști

Pe drumuri fac gesturi ciudate“

Refugiul va fi în diferite narcoze, în muzică funeabră:

„Deschide clavirul și cîntă-mi

Un cîntec de mort“

Fuga în irealul sinistru:

„Și singur priveam prin ochene

Pierdut în muzeul pustiu“

Sau alinarea prin manie ambulatorie:

„Iarna de o vreme mă duce regretul

Prin crînguri, pe margini de linii ferate

Stau... și moina cade, apă, glod...

Să nu mai știu nimic ar fi un singur mod“

Alteori avem un **refugiul într-o beție cronică**:

„Vino, floare somnoroasă

Cît pe zări e violet“

„Ca în vise s-a pornit

Roata morii violete“

Altă consecință: neastîmpărul nocturn. Poezii în general ne provoacă să bănuim cauze mari, adînci în psihic — descriindu-ne **numai efecte** (adesea concrete) ca să facem drumul de la un efect cunoscut la cauză (și să sugereze existența acesteia).

Astfel poetul lasă a înțelege că neastîmpărul său nocturn este un efect al unei drame adînci, cu implicații demonice:

„S-apropie-ncet miezul nopții

Și sună a frunzelor horă.

Eu fug din odaie-n odaie

Cînd bate satanica oră“...

Un alt efect este halucinația, ca în **Marș funebru** duetul pian-vioară al unei brune și al unei blonde. Aici brun-blond este tot temă magică (stranie), macabru amestecat cu serafic:

„Înaltă, despletită, albă ca de var

Mi se părea Ofelia nebună“...

Alt efect (ce specialist psihiatru pare Bacovia!) este vorba fără șir și amnezie: Simulează a se întrista ca nebunul fără cauză precisă:

„Am ajuns acum pe un cîmp cu ape...

În luncă medita un poet cunoscut.

Părea că de oameni nu mai încap

De această întîmplare, atît de rău mi-a

Eu nu mai știu nimic, și m-am întors

acasă

Uitați-vă ce gol, ce ruină-n amurg

Amurgul galben, m-a-ngălbenit și m-apasă

Ce geamuri galbene, cu lacrimi ce nu mai

curg“

Cu simulacre de proză — ca să se mascheze artificul versului — poezia aceasta a început așa:

„Vom spune că toamna a venit... foarte

trist

La o fereastră melancolică mi s-a părut

ceva

Însă m-a trezit un glas pozitivist...

Vînt umed și frunze zboară, undeva“

(**Scintei galbene**).

Bucata aceasta scrisă pare că în fumul demenței e perfect regisată. Cauzele tris-

teții sunt indicate ca în ceața amintirii unui nebun : glasul pozitivist e viața implacabilă ; ruina în amurg este a poetului.

Scrisă numai ea, fără raport cu alte poeme, această piesă n-ar avea o valoare. Ea câștigă fiind verigă dintr-o biografie — adică un moment din romanul liric al poetului, bine înlănțuit din punct de vedere psihic, cazul, cu celelalte momente, afecte ale depresiei. Un deranj în voință, în simțul realității, în fine o amnezie, toate se leagă strâns de efectele descrise în alte poezii.

Într-o măsură, efectele toate sunt rezumate aici — de aceea probabil poetul a și

împrumutat de la această bucată titlul ciclului. E o piesă de sinteză patetică.

Astfel, metodic, am zice, crește și se intensifică autobiografia pasională, odată cu trecerea temei depresive prin variațiuni, adică prin lumi noționale bine urmărite pe o bază de cunoaștere introspectivă, cunoaștere quasi-științifică a eului omenesc în general prin eul propriu bacovian.

Această temă precum aceeași lumină prelinsă prin volume concrete deosebite ca formă, purtându-se prin diversitățile acesteia noționale de ordin psihic, produce luminozități și umbre variate. Astfel se creiază o viziune, un cosmos liric. E o explicație, nu o rețetă.

Unison

Violoncelul între păianjeni brumați
Tu departe dincolo
de somnul hibernal

Mi-au mai rămas copacii
și noaptea

Umblu fără cărări ascultând
umbra păsării plecate

Putem cînta din nou
arbori

Unison alb unison alb

Dirijorul s-a închis
în violoncelul unui platan

Alergii

Această toamnă caldă ca o femeie-n somn,
Acest văzduh de sticlă în care arde vinul
Unei lumini de albe mătăsurii tremurate,
Acești copaci hipnotici, ieșiți din mari orgii
De galben și de cupru, aceste fete zvelte
Ce-și luară corigența și rid acum, rupînd
Caietele de școală în care-au desenat
O vară-ntreagă păsări și inimi, și acest
Piriu de alergii, și-această oră calmă
În care paște-un cal prin lungă așteptare
A unui domn ce va pleca departe.
Pe lingă toate-acestea, singurătatea zilei,
Pe lingă toate-acestea, elevele se-ascund,
Pe lingă toate-acestea, femeia nu mai vine,
Pe lingă toate-acestea și calu-a dispărut.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Probabil prin luna lui decembrie

Bătrîna poartă în spinare o legătură de
crengi uscate

cintezele îi pun felurite întrebări
întrebări fără noimă bunăoară
dacă a băut vreodată cafea neagră
dacă a mîncat vreodată castane coapte
dacă știe din cite continente se compune
iadul

și așa mai departe și așa mai departe
bătrîna își continuă drumul cocîrjat
și în gînd aprinde focuri înalte
la care miinile ei nu vor ajunge nîcîdată
cintezele proaste

În argintul serii

Corbii se rotesc deasupra cornutei
gata să cadă în adîncul zăpezii
inserare argintie un pîndar îmbrăcat în
paie

se ceartă cu moartea victorios
își răsucește o țigară confundă anii
și așteaptă o sanie să-l ducă acasă
din depărtare

se apropie un soldat venit în permisie
pentru el cîmpul acum e numai o grădină
de maci

de-abia așteaptă să spargă alune în dinți
simte dulci azimi în inimă
corbii zboară spre alte cetăți de zăpădă
și argintul serii curge pe miinile
însemnate de ger

PETRE STOICA

I.L. CARAGIALE

inedit



Din rîndul scrisorilor inedite ale lui I. L. Caragiale, aflate în arhiva noastră — și din care am publicat pe cele adresate profesorului și istoricului de artă I. D. Ștefănescu (Cf. Almanahul literar '78, p. 124—126) — prezentăm în cele ce urmează o carte poștală către criticul Mihail Dragomirescu (vezi facsimilul alăturat). Este o carte poștală ilustrată (color) lansată la „Expoziția Generală Română — București 1906” și reprezentînd o... Crescătoare de copii (sintagmă corespunzînd termenului modern de creșă). Fiind nedatată, vom recurge la ștampilele aplicate de poștă: ștampila de plecare din Berlin — 4 ian. 1908, iar cea de sosire în București — 6 ian. 1908, un timp record și pentru vremurile de ...azi (numai trei zile cu... trenul!). Ilustrata poartă semnătura contrasă *Car.*, obișnuită la Caragiale, și provine din arhiva Laurei M. Dragomirescu, soția criticului, fiindu-ne oferită de prietenul epigramist D. Munteanu, în cadrul unui schimb de manuscrise.

Lotul cel mai compact al corespondenței lui Caragiale cu M. Dragomirescu — un număr de 42 scrisori — se află în volumul *Ion Luca Caragiale, Scrisori și acte*, Editura pentru literatură (colecția „Studii și documente”), 1963, p. 41—88, ediția îngrijită de Șerban Cioculescu. La acestea trebuie adăugate încă 14 scrisori publicate de același neobosit cercetător al vieții și operei marelui prozator și dramaturg, în ediția de *Opere, VII, Corespondență*, FRPLA, București, 1942, p. 329—335.

Pe măsura descoperirii ei, care este departe de a fi încheiată, corespondența dintre Caragiale și prof. M. Dragomirescu și-a găsit comentatorul ideal în același emerit critic și istoric literar, Șerban Cioculescu, care a interpretat-o îndeosebi în două articole mai vechi, republicate nu de mult sub titlul comun *Din corespondența inedită a lui Caragiale și Mihail Dragomirescu*, în *Viața lui I. L. Caragiale. Caragialiana*, Editura Eminescu, București, 1977, p. 520—530, dar și în prefața la volumul *Scrisori și acte*, deja menționat.

După cum este cunoscut, M. Dragomirescu a editat, la 1 ianuarie 1907, revista literară bimensuală *Convorbiri* (de la 1 ianuarie 1908, *Convorbiri critice*), replică la celebrele *Convorbiri literare*. În această revistă au apărut — mai întîi nesemnate, apoi semnate cu un pseudonim transparent („Un mare anonim”) și, în sfîrșit, sub semnătură proprie, 7 fabule ale lui Caragiale; ultima dintre ele, *Boul și vițelul*, a fost tipărită în fruntea numărului 1 al *Convorbirilor critice*, avînd în facsimile autografe atît textul, cît și semnătura Caragiale. „După trecere de un an, așadar, se hotărăște să iasă (Caragiale, n.n.) în vileag fără mască” (*I. L. Caragiale, Opere, III*, Editura pentru literatură, București, 1962, p. 825, ediție critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu, Liviu Călin).

În articolul bilanț „*După un an...*”, M. Dragomirescu afirma cu mîndrie că: „În fine, acum în urmă, autoritatea celui mai mare poet, (a) celui mai desăvîrșit artist ce am avut vreodată, autoritatea lui Caragiale, a venit, ca odinioară Alecsandri la „Junimea” născîndă, să consfințească și să întărească importanța activității „Convorbirilor critice” și să dea modestului rîu, măreția fluviului, pe care numai marea — conștiința literară a întregului nostru neam de ieri, de azi, de mîine — are dreptul să-l soarbă și să-l mistuiască” (*Convorbiri critice*, Anul II, nr. 1, 1 ianuarie 1908, p. 4—5).

Această admirație a grupului convorbirist, și mai presus de toate a mentorului său, poate părea exagerată, ținînd seama de locul minor pe care îl ocupă respectivele fabule în ansamblul creației caragialiene. Cu drept cuvînt, acad. Șerban Cioculescu, după ce arată că „M. Dragomi-

rescu și unii elevi ai săi le consideră capodopere ale genului“, își exprimă rezervele sale față de producțiile în discuție : „Fără să împărțăm această judecată, recunoaștem unora din ele prețul conciziunii. Vom distinge, așadar, între *Mic și mare*, *Boul și vișelul* și *Temelia*, pe de o parte, *bucăți de mai puțină valoare* (s.n.) și *Duel*, *Bietul Ion* și *Mingiere*, care sînt mai bune. Într-adevăr, nu trebuie exagerată însemnătatea piesei *Boul și vișelul*, varianta ingenioasă a fabulei lui Grigore Alexandrescu...“ (Cf. *Viața lui I. L. Caragiale. Caragialiana*, p. 344).

Într-o scrisoare din 15 dec. 1907, Caragiale îl avizează pe critic : „Oricum, peste puține zile fățul tău, *Convorbirile*, împlinesc un an de existență. Îi urez la mulți ani ! Vivat, crescat, floreat ! (...) În curînd voi căuta să trimit acestui scump prunc literar, de hatîrul genitorului, un dar îngrijit“ (Cf. scrisoarea a XXIV-a, în *Scrisori și acte*, p. 69). „Darul îngrijit“ nu putea fi decît *Boul și vișelul*, una dintre fabulele cu aluzii la revendicările țărănești. Odată fabula trimisă, Caragiale se interesează îndeaproape de „soarta“ ei, o indicație în acest sens putînd-o constitui și cererea : „Aștept *Conv. cr.* și scrisoarea ta“, conținută în finalul scrisorii a XXV-a, datată de editor : decembrie 1907 (Cf. *Scrisori și acte*, p. 70). Pentru ca, în curent cu intențiile redacției, Caragiale să izbucnească entuziasmat : „Iubiți confrați, vă mulțumesc din suflet pentru grațiozitatea dv. și pentru înalta favoare ce au să-mi acorde valoroasele *Convorbiri critice*. (...) P. S. Dacă se poate, trageți cîteva exemplare din *Boul și vișelul* separat pe o foaie de hîrtie și trimiteți-mi-le împreună cu numărul respectiv. Le-aș expedia la cîteva prieteni — ar fi o reclamă și pentru revistă“ (Cf. scrisoarea a XXVI-a, datată miercuri 26 dec. 1907/8 ian. 1908, în *Scrisori și acte*, p. 71).

Așadar, datarea documentului pe care îl dăm astăzi la iveală trebuie situată la sfîrșitul lunii decembrie 1907, încadrîndu-l fie între scrisorile a XXV-a și a XXVI-a, din care am citat mai înainte, fie după scrisoarea a XXVI-a, reunite în volumul *Scrisori și acte*, din 1963. Dealtfel, nu este deloc exclus să apară și alte scrisori schimbate de cei doi epistolieri. Este posibil ca și alăturata carte poștală să fi fost precedată de încă un mesaj, în care Caragiale să-i fi transmis criticului rugămintea inițială de a-i trimite exemplarele din calendarul „Minervei“.

Solicitarea lui Caragiale de a i se expedia cinci exemplare din publicația amintită trebuie apreciată, desigur, prin prisma dorinței acestuia de a le oferi unor persoane făcînd parte din cercul său de prieteni. Deducție logică, dacă avem în vedere finalul scrisorii a XXVI-a, reproduș mai sus.

Cît privește calendarul „Minervei“ pe anul 1908, o succintă prezentare a acestuia poate fi întîlnită în *Convorbiri critice*, Anul II, nr. 2, 15 ianuarie 1908, p. 95 („...acest calendar, prin materia literară ce cuprinde și prin numeroasele reproduceri (peste 150) după tablourile lui Grigorescu (decedat la 22 iulie 1907, n.n.), este cel mai interesant calendar din cite s-au publicat vreodată pînă acum în românește. Cu deosebire popularizarea operei lui Grigorescu e o faptă românească de o mare valoare și face mai mult decît toate panegiricele ce s-au scris în cinstea acestui pictor“).

Cererea din Post-scriptum se referă la volumul de *Fabule* al lui George Ranetti, apărut în editura librăriei Leon Alcalay, București, 1907, în colecția *Biblioteca pentru toți* (seria veche, nr. 303). Volumul se deschide cu fabula *Biju și Grivei*, criticată de M. Dragomirescu (*Convorbiri*, Anul I, nr. 7, 1 aprilie 1907, p. 370), inse-rînd și piesa *Plugul și tunul* (p. 52—55), negată în termeni aspri, minimalizatori de către M. Dragomirescu, în *Convorbiri*, Anul I, nr. 12, 15 iunie 1907, p. 571). Dealtminteri, fabula *Duel*, cu care Caragiale își inaugurează colaborarea la revista lui M. Dragomirescu (*Convorbiri*, Anul I, nr. 13, 1 iulie 1907 p. 581), relua tema tratată de G. Ranetti în această fabulă, dar „deși inspirată liber după bucata lui Ranetti, este superioară modelului, prin aceea că are un deznodămînt realist, care contrazice condițiile școlărești ale moralei“ (Șerban Cioculescu, *Caragiale și poezia*, în *Viața lui I. L. Caragiale. Caragialiana*, p. 344).

N.B. Amănunt nu lipsit de interes, fabula *Boul și vișelul* apare în aceleași condiții (facsimile autografe : textul și semnătura Caragiale), în *Calendarul literar și artistic pe 1909* (în colecția *Biblioteca românească enciclopedică „Socec“*), deschizînd partea literară și artistică a acestui calendar. Contribuția lui Caragiale mai cuprinde o traducere din Edgar Poe („Masca“), după care M. Dragomirescu prezintă amplu „Mișcarea literară în 1908“, în cadrul căreia referirea la marele clasic vizează un aspect mai puțin obișnuit : „Luptînd pentru ideile conservator-democrate, s-a manifestat ca orator de întrunire publică, marele scriitor I. L. Caragiale, a cărui vervă satirică, amestec original de logică strînsă și de imaginație umoristică, a făcut încîntarea tuturor cîți l-au ascultat“ (Op. cit., p. 98—99). Redactorul acestui calendar este M. Dragomirescu (care semnează și prefața, unde este amintit, iarăși, Caragiale), lucru explicabil dacă se are în vedere faptul că acesta luase de curînd direcția Bibliotecii populare — fundația „I. V. Socec“. —



(Berlin, sfîrșitul lunii decembrie 1907)

Dragă Mihălache, te-am fost rugat să dispui a mi se trimite 5 (cinci) exemplare Călimdarul „Minervei“, pe credit sau cu rembursement. Se apropie anul nou, și văd că nu-mi sosesc. Te mai rog încă odată.

Ce faci cu Boul și vițelul ?

Aștept răspunsul tău.

Cu dragoste

Car.

P. S. Asemenea te rog dacă se poate Fabule de G. Ranetti editura Alcalay — apărute acum.

Vale.

* Numele orașului este subliniat de Caragiale prin două linii. Textul c.p. este scris cu cerneală neagră.

de GEORGE CORBU

În fața scripetelui

A ieșit luna, strălucește molozul
printre case apar tinerii blonzi,
eu îmi văd de treburile mele mai departe
o dungă lasă pervazul pe fruntea mea !

A ieșit luna ! Eu nu mai văd nimic
în fața scripetelui
care răsucesce un sunet surd...
Domnule, domnule,
ceasul acesta mai merge,
călăriți oare la fel...

Visați...

În noapte afară se aude
un strigăt...

A ieșit luna ! Eu nu mai văd nimic.
În fața scripetelui
îmi fac rugăciunea !

Cînd moartea înaintează pe strada occidentului

Ziua de azi se va termina, va duce un mort
un prieten căzut la întîmplare,
vîntul se strecoară în încăpere,
pe pereți atîrnă portrete de ocași
de un pictor din veacul trecut,
stau singur în miezul nopții
cu scrisoarea ta la piept
vecinul de pat doarme dus,
cîinele mă privește plictisit
cînd moartea înaintează pe strada

Occidentului.

NICOLAE IOAȚA

Un dialog cu zăpadă

Măninci vișine, Colombo ?
Cum o să măninc vișine
dacă sînt ciîne ?

Dar zăpadă măninci, Colombo ?
De dimineața și pînă seara
Colombo înfulecă negru zăpada.

Dar poezii ai mai scris, Colombo ?
Nu
poezii nu.

Am scris niște zăpadă
am scris chiar și niște vișine —
poezii nu.

Nori

Să spunem cum treceau norii
dumnezeule
deasupra micului regat cu munții roși
în care trăia dictatura.

Să spunem cum treceau
ca răsufierea liberă a unei mari pasiuni
să spunem cum se uitau resemnați
cei de jos

cum au gemut o singură dată
atunci
cînd au văzut cum strălucea traversînd
norii
mănușa de mătase-a unei fete.

FLORIN MUGUR

POEMELE UNEI VERI

Lava

Adorm
credincios încolăcit peste
nervii mei.
ca lava
peste ciinele
de la Pompei...

Salomeea

Afi hulit-o pe nedrept:
iată-l
pe tava Salomeei,
capul rostogolit al Salomeii !

Litere

Poezia
mi-a evghenit
spada...

Liber

Acum când gloria
îmi minjește mîinile
cu care cizmăresc
încălzirile îngerilor
mă simt vinat
din nor în nor
de un călău
inocent.

Agoniseală

Mîna ta dreaptă,
mîna ta stîngă.
Ce-și vor fi spus cînd s-au
văzut
prima oară ?

Și s-au văzut
înainte ca tu să le vezi.

Sînt singura ta
agoniseală.

Cindva

Însămînțam vulcani,
culegeam sfecle,
(era vremea culturilor duble)
și ghemuiți pe fundul mării
secae
ne astîmpăram foamea
c-o piersică
vinată cu harponul...



Și totuși

Mersul de-l umblu,
lin,
pe vîrfurile
amintirilor
încă
nu lasă urme.

Și totuși oasele mi-s
fragmente dezmembrate de
carabină.

Pielea ce le îmbracă
e un cort.

Sînt
ca un glonț
într-o piine...

Miner

Nerostit, încă nerostit
cuvîntul
se face-nfeles. Chiar
presimțirea lui
poate-mpărți dreptatea. E
sabia care ucide
cu semnul minierului...

Cine ?

Cine mă roagă-n genunchi
să-mi scot de pe cap
tilindrul ?
Să fie frizerul, să fie
sculptorul,
să fie
călăul ?

Despletire

Odăile goale
în care ea își despletește
părul
își umplu brusc, pereții
cu cărți...

Cin

Mi se vorbește-n hittită,
aud cuvinte pe care nu
le-aud,
mestec danteluri de muzici
roase
înfășurîndu-mi în jurnale
numele meu, strălucitul,
decupat din
Almanachul
Golgotha...

Uit

Din copilăria mea
numai copilăria n-aș vrea
s-o uit.
În rest aș vrea să uit totul,
zise,
în vreme ce zăcea, uitat
pe pragul tîrziului...

Mănușa

Frumosul vis rămas fără
capul
ce l-a visat —
mănușă din care au curs
adoratele unghii
hrănind numai burta
vechiului scrin...

Permisie

Și vine soldatu-n permisie
și găsește potcoavele
unui călăreț străin îngropate
între fițele muierii...

Tulbure

Crește peste numele meu
iarbă tulbure,
atîta cît să împăiezi un
fluture.

Obsesia

O, vis,
perucă lipită pe creier !

Nepotrivire

...Atît de grosolană zbaterea
lui
printre securile
tandre !

Abjurații

Așa cum zbor eu
cu aripile pingelîte,
înfometat lingă betoniera
goală
scriindu-mi
cu cerneală simpatică.
abjurațiile...

Colecție

Oh,
colecția mea de izvoare
îngropate în mare !

Ceară

Carnea bunicului arde,
ceară
groasă
la căpătîiul pogonului
cu ostrețe de hiacint
și treerat de automobile
în Muzeionul
Satului...

Rodire

Cu o bucurie aproape
postumă
îi aplaud pe sfinții
ce polenizează tabla
galvanică
de pe casa în care
stau...

Frază

O noapte unică
într-un secol oarecare
dintr-un mileniu ca oricare
altul,
circumvoluții
blînd pieptănate ;
ea,
o frunză celebră
și el,
o frază celebră
dintr-un psalm cazon...

Ancorat de vînt

Subțirele meu turn ancorat
de vîntul
nêrisipit.
Ridat de trecerea lunii
ca simburile-n piersică
întru în toamnă
cu oase fluide
și numai cu surîsul
ceramizat.

Album

Minurile tale sînt reci
ca pianina adusă de la
Beci,
în carul bătrîn
podit cu fin...

Pe clavicula stingă

Ca Alexandros punînd
plecat peste
clavicula
stingă,
cu timiditatea celui ce-abia
mai aude
și i se pare că-și ascultă
inima
bătînd, tot mai singură —
ochi uriaș
cu genele coastelor de roșii
lacrimi
ude...

GHEORGHE TOMOZEI

Povestiri paradoxale

MAIMUȚA ȘI COCOȘUL

— Cucurigu ! Cucurigu ! strigă maimuța.
Dar cocoșul, care era de față, nu putu să
imite maimuța, fiindcă maimuța era inimi-
tabilă, fiind foarte complexă.

Morala : Nu poți imita ceva complex,
dar poți imita ceva care nu e complex.

Și totuși în realitate e invers.

De ce oare ? Iat-o ghicitoare.

Și o soluție, pentru moment : mai bine
să fii simplu decît complex, deși e mai
bine să fii complex decît simplu.

CURAJUL

„Trecutu-i mort ca un cadavru viu“, zise
el căutînd să nu fie din cale-afară de scîr-
bos. Dar ea nu simți asta. „Știi ce e fer-
icirea ?“ întrebă ea, urmînd un gînd pro-
fund din lăuntrul său. „Nu“, răspunse el
simplu. Atunci tăcură amîndoi, căci nu
știau nici unul nici altul ce e fericirea.
Și-atunci avură curaj, avură curaj și se
despărțiră. Ea a plîns puțin, iar el deloc,
dar avuseseră și unul și altul mult, mult
curaj.

PUȘI DINULESCU

ION PETROVICI

PAGINI INEDITE

Distins reprezentant al intelectualității românești, profesorul, gânditorul și scriitorul Ion Petrovici (14 iunie 1882 — 17 februarie 1972) a desfășurat o activitate intensă care, spre a-i împrumuta propriile cuvinte de caracterizare a demersului maiorescian, „nu s-a depănat pe o singură linie și nu s-a scurs într-o singură direcție, ci a fost felurită și multilaterală“.

Bibliografia lucrărilor sale însumează peste 85 de titluri, ce pot fi grupate în două mari compartimente: opera filosofică și opera literară. Din prima categorie fac parte scrierile de logică și de istoria filosofiei, eseurile filosofice, studiile de filosofie generală, iar din cea de a doua poeziile, piesele de teatru, cărțile de călătorii și memorialistică, discursurile, aforismele, recenziile, „schifele“ literare, epigramele ș.a.

O simplă însiruire a titlurilor unora dintre scrierile sale cu caracter beletristic și eseistic este edificatoare: *Un colț de viață*, versuri, 1902; *Amintiri universitare*, 1920; *Momente solemne*, discursuri, 1927 și 1943; *Impresii din Italia*, (vol. I, 1930, vol. II, 1938); *Titu Maiorescu* (ed. I, 1931, ed. a II-a, 1940); *Felurite*, 1928; *Deasupra zbuciumului*, 1932; *Rotocoale de lumină*, 1934; *Alexandru Philippide în evoluția culturii românești* (discurs de recepție la Academia Română), 1935; *Figuri dispărute*, 1937; *Amintirile unui băiat de familie* (1924 și 1938); *Raite prin țară*, 1944; *Din amintirile unui fost dregător*, B.T.T., seria veche, nr. 1. 331; *Fulgurații filosofice și literare*, B.T.T., seria veche, nr. 1. 543—46; *Simțiri rostite*, discursuri și însemnări, f.a.; *Văzute și trăite*, f.a.; *Arte și artiști*, B.P.T., seria veche, nr. 1.506—07; *Prin meandrele trecutului*, evocări inedite și pagini memorialistice, Editura Cartea Românească, 1979 ș.a.

GEORGE CORBU



CONTACT CU PERSONALITĂȚI MAGHIARE EPISCOPUL-CONTE MAILATH MINISTRUL UNGARIEI LA BUCUREȘTI

Aceste întâlniri cu personalități maghiare — toate cu substrat politic — au avut loc la epoci variate. Le-am reunit, totuși, în același capitol din cauza naționalității personajilor înfățișate, precum și dintr-o oarecare atmosferă omogenă, cu toate că chestiunile în discuție erau deosebite.

Contactul meu cu episcopul catolic Mailath a avut loc în timpul celui de al doilea guvern Averescu.

Dețineam Departamentul Instrucției Publice și mă aflu într-o dimineață în camera mea de la minister, năvălit de lucrările importante și anevoie de rezolvat. Totuși, ziua în care te ocupi de probleme și interese generale era incomparabil mai fecundă și mai atrăgătoare, decât zilele de audiență în care toți solicitanții te întrețin cu interesele lor personale, și nu ara-reori insistă pentru o discretă călcare a legii.

Eram deci bucuros că mă aflu într-o zi de muncă, având caracter mai rodnic și mai atrăgător, cînd, deodată, ușa se deschide și intră, alergînd aproape, șeful de cabinet, care îmi spune precipitat, cu glasul pătruns de emoție: „Episcopul-conte Mailath e la minister și vă roagă să-l primiți cu precădere“.

Ridicînd abia ochii de pe hîrtii, i-am răspuns: „Spune, te rog, episcopului-conte că astăzi nu este zi de audiență, și că îl voi primi mâine, în adevăr cu precădere“.

Șeful de cabinet rămase cu ochii holbați la mine, obligîndu-mă să-i vorbesc mai în amănunt:

— Pari nedumerit. Știi bine că mine, simbătă, este zi de audiență. Fiindcă a venit de astăzi, dă-i primul număr de ordine și oricând o veni îl primesc îndată.

Șeful de cabinet dispăru, dar peste un minut-două a revenit iar :

— Mi-a zis să-l scuzați, dar mine nu poate veni că pleacă deseară la Alba Iulia. Speră să vie peste o lună iar la București și atunci o să caute să nemerească ziua de audiență.

— Bine !

Și l-am concediat văzându-mi de lucru mai înainte.

Despre episcopul Mailath auzisem o singură dată vorbindu-se. Îmi povestise cineva din anturajul lui Ionel Brătianu o scenă cu Mailath, în cabinetul celui dintâi, când acesta era prim-ministru. Se aflase de unele uneltiri șovine ale episcopului, în Ardealul de curind anexat la noi. Nu știu ce i-a îngăimat ungurul lui Brătianu, că acesta s-a sculat în picioare și l-a apostrofă, spunându-i : „Cunosc manevrele dumitale“ (Monseigneur, je connais vos menées).

Poate această amintire a influențat refuzul meu categoric de a-l primi, deși, și fără aceasta, cu greu aș fi convenit să intrerup o bună zi de lucru pentru pacostea unei audiențe suplimentare, a oricui ar fi fost.

În fine, după circa o lună de zile episcopul Mailath s-a ținut de vorbă și a revenit la București. De data aceasta a preferat o cale ocolită, rugându-l pe Goga, pe

care îl cunoștea mai bine și care, după Unire, era amabil cu foștii lui dușmani, făcându-l să intervină la mine ca să-l satisfac.

Goga, foarte dibaci din fire, a aranjat lucrurile astfel : un dejun la Capșa, într-o cameră separată, la care să vină și episcopul și să fiu poftit și eu.

Am acceptat invitația și la ora indicată m-am înfățișat, fiind dealtfel ultimul venit. Pe lângă Goga și Mailath, mai erau invitați vreo trei deputați ardeleni, așa că numai eu eram din altă provincie, și numai eu nu știam ungurește, — încît pentru mine, exclusiv, conversația s-a ținut în limba franceză. Aveam deci de rezistat asaltului, dealtfel foarte amabil, a cinci ardeleni neaoși, cărora le impusesem totuși limba de convorbire.

Din primul moment, înainte de a ne așeza la masă am avut o surpriză : episcopul era un om mărunț, contrar așteptărilor mele, care mă așteptam (sic!) mai de grabă să văd un uriaș. Pe semne, îmi închipuisem că atîta șovinism fanatic se acorda mai bine cu un trup mai trufăș. Afară de asta, știam că prelatul a fost ofițer de husari.

La masă conversația s-a desfășurat în condiții optime, paralel cu consumarea mîncărilor favorite ale lui Goga, pe care le cunoșteam foarte bine de la numeroase prînzuri în patru ochi, unde puneam politica partidului la cale.

Chestiunile pe care episcopul voia să mi le spună și avantajele pe care spera să le obție erau, probabil, rezervate pentru sfîrșitul mesei, iar conversația alunecase pe subiecte interesante, dar complet străine.

Dar nu știu prin ce împrejurare între Goga și episcop, care stăteau alături, s-a iscat o convorbire, la început cu vocea mai stinsă, care s-a intensificat apoi la ton, așa că noi care vorbeam de alte lucruri în celălalt colț al mesei, am încetat discuția noastră și ne-am aplecat urechea la dialogul celor doi.

— Dumneata, spunea Goga, ești cu siguranță de origină valahă.

— Ba sînt tot ce poate fi mai ungur.

— Îți spun eu că numele Mailath îl întâlnim la numeroase familii valahe, pe toată întinderea Ardealului.

Acest nume are dealtfel pe românește și un înțeles : mai — lat.

— Eu mă știu ungur din zeci de generații.

— Descinzi cu siguranță din valahi maghiarizați, așa precum au fost și alții.

— Ba nu !

— Ba da !

Discuția, care se animase în această contradicție dîrză, căzu deodată într-o jenantă tăcere.



Goga și-a dat socoteala de turnura cam acră a discuției și atunci a propus repede ca episcopul să-și expuie doleanțele față de mine, adăugînd că el mă roagă să fiu binevoitor.

Dar acesta răspunse liniștit :

— O să mă prezint la prima audiență la Dl. ministru și le voi discuta pe îndelete. Aici nu e locul potrivit.

— Vă rog să veniți chiar mâine.

— Mulțumesc.

Încercările de a relua alte discuții au mers însă schiopătînd. Se dusesse verva colectivă de la început... și acum subiectele căutate cu luminarea nu antrenau pe nimeni. Ne-am sculat convinși că masa nu mai putea fi folositor continuată, nici cu împrosătarea șampaniei pe care galantul Goga se pregătea s-o comande.

Rămăsese să află a doua zi care erau dezideratele episcopului în vederea rezolvării cărora se organizase acea masă eșuată, nu atîta din intempestiva ipoteză filologică a lui Goga, care în fond n-a avut nici o vină, cît din fanatismul șovin al episcopului, care se socotea aproape ofensat.

Am avizat pe șeful de cabinet, ca să-l introducă îndată ce va sosi. De cîteva ori intrînd în cabinetul meu cu alte treburi îmi spunea regulat că încă nu a venit.

În realitate, n-a mai venit deloc, nici acum, nici altădată. Ba trebuie să spun că nu l-am mai văzut niciodată în viața mea.

M-au vizitat adesea deputații unguri, la minister, cu probleme școlare interesînd minoritatea lor națională. Potrivit legii și dreptății le-am rezolvat favorabil pe unele, le-am refuzat pe altele.

Se vor fi cuprins între aceste chestiuni ce mi s-au prezentat și acele pentru care se deplasase episcopul ? Și dacă vor fi fost, ce soartă vor fi avut în judecata rezoluțiilor mele ?

Un mister — și altă parte care e mai puțin misterioasă : că era un om care pentru ifose zgîriate, era în stare să-și uite interesele...

*
* *
*

Au trecut mulți ani și potop de evenimente peste noi. România micșorată la toate hotarele, dar acea ciuntire care îi dădea o formă mai intolerabilă, mai absurdă era aceea care îi fusese impusă de arbitrajul de la Viena și prin care răpirea unei fâșii din Transilvania îi vîrse o suliță străină pînă în centrul ei. Cu Ungaria păstrasera legături diplomatice, însă în fond era o răceală de nedescris. Ministrul plenipotențiar al Ungariei din 1943 se silea, în momentul cînd lua contact cu guvernul, să exagereze politețea, chiar cînd avea un lucru dezagreabil de cerut.

Dețineam portofoliul Ministerului Culturii Naționale, cînd am fost anunțat într-o dimineață că ministrul Ungariei a sosit la minister și solicită să-mi vorbească.



L-am primit și l-am poftit să ia loc. Dînsul, după cîteva plecăciuni amabile, începu în chipul următor :

— Domnule ministru, am venit să protestez că în manualele de geografie din școlile românești nu se ține socoteală de tratatele existente și harta României are spre Vest aceeași configurație pe care o avea înainte de arbitrajul de la Viena. Astfel se încorporează în harta țării dumneavoastră teritorii care astăzi aparțin Ungariei...

I-am replicat foarte calm, în felul următor...

— Domnule ministru, am să vă dau două răspunsuri. Unul mai șicană și unul mai serios. Primul, că țara dumneavoastră a avut o atitudine și mai gravă. În ciuda tratatului de la Trianon, timp de două decenii în parcurile publice de la Pesta ați desenat în linii vegetale, în ochii tuturor și cu reflecții alăturate, harta Ungariei vechi, cu toate posesiunile care în urmă le-a pierdut. Noi, cred, că n-am protestat, sau dacă am încercat-o, dumneavoastră v-ați văzut de treabă înainte.

Dar vin la al doilea răspuns, care e cel temeinic.

Noi, pe toată durata războiului și pînă astăzi n-am tipărit manuale noi, ceea ce

implica o serie de greutăți pe care am vrut să le evităm, așa că am continuat să ne servim de cele vechi, cu textul și cu hărțile lor.

În aceeași ordine de idei, Domnule ministru, eu socot că până la sfârșitul războiului în curs nu putem ști care vor fi granițele definitive ale țărilor. E normal ca până atunci să nu ne grăbim înregistrând schimbările din ultimul timp.

— Dumneavoastră credeți că granițele României de la Vest se vor modifica?

— Credința e un sentiment subiectiv și n-are nevoie să-l destăinuiesc. Dar — obiectiv vorbind — fapt e că la sfârșitul războiului de față se vor revizui toate granițele, așa că acuma sîntem în provizorat...

— Așadar, veți cere revizuirea?

— După cum o veți cere și dumneavoastră... Depinde de cine va câștigă procesul.

Ministrul se sculă. Nu ne-am mai văzut niciodată, ca să ne privim în ochi. Dar cel puțin știu că i-am răspuns demn, și totodată just...



Baladă lui Gelu

Glia-n care l-au culcat
e c-un fluier însemnat
și c-un paloș fulgerat.
Trei mioare l-au vegheat
din zori pînă-n înnoptat
și din noapte pînă-n zi
cînd dau semne cerbii și
urșii intră-n codrul des
mormăind fără-nțeleș
și doar brazii știu ce vor
cînd se pierd după pripor
de zborul săgeților
sub crucea cocorilor.
Măre, doamne, ochii verzi
nu-ți mai zboară pe livezi
ca doi șoimi întunecați
pe sub norii-nvolburati,
ca doi vulturi mari, semeți,
peste riuri și nămeți,
peste codrii mierii, mari,
fumegînd fără hotar
cînd se pierde-n picile zarea
și se-nchide depărtarea
vai, sub șapte lacăte
(inimă, împacă-te
că ce-i rinduit să fie
nici în zloată nu-ntîrzie).
Au trecut urdiile
aducînd urgile,
semănînd săgețile-n
toate diminețile,
însemnînd pe ulițe
sîngele cu sulite,
și tu, doamne, stai culcat
liniștit și împăcat
dîncolo de neagra vamă
parcă n-ai băga de samă
că pădurile se duc
ca pe-un galben rîu năuc,
că ogoarele se zbat
spre-un tărîm îndepărtat,
că cetățile se-nclină
ca sub coasă o tulpină,
că oștirile s-au stîns
ca grădina-n care-a nîns.
Sau ești, doamne,—o rădăcină
de stejar, ascunsă-n tină,
ori ești, măre, o sămîntă
ce-o rodi din suferință,
ori ești vîntul care bate
semănînd oftări și șoaapte,
vîntu-n care orice dor
e stol alb și călător
pe sub stele trecător.
Sau ești, doamne, riul care
n-are vad și semne n-are,
curge-n adîncimi și tace
drum spre miezul lumii—și face,
drum prin inimi mîi își taie
cu mari aripi de văpaie
și i-e hărăzit să-nvie
mîine sau în ani o mie
să dureze-o veșnicie.

FRANCISC PĂCURARIU

A VI-a scrisoare de iubire

I

Mi-e dor de puterea
de a-mi urma îndemnul :
ridică brusc brațele
prin plafon și dă la o parte
primele zece etaje de nori
apoi încearcă să privești pe o linie curbă
ca și cum te-ai uita peste colină
dintr-o vale spre alta
și nu ezita decât dacă ți-e teamă
că-n locul celui dus o s-auzi
haosul trândăvind,
nu ezita decât dacă
aștrii sânt reci
și dorm cucuvele pe sediul destinului,
nu ezita decât dacă știi
că frunza dusă de vânt
nu-și va mai recunoaște creanga
niciodată.

II

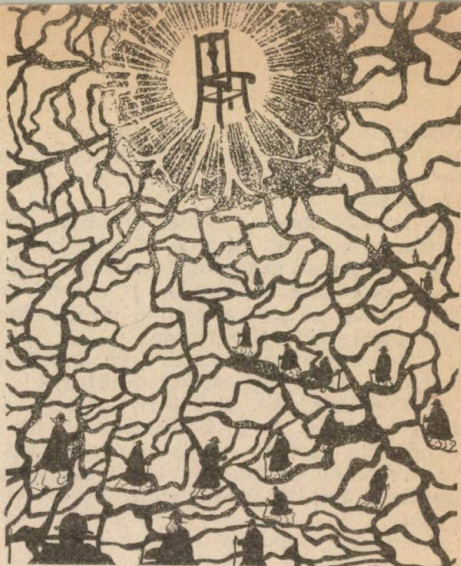
Enormele posibilități ale vremii
de a dezlega taina esențială
m-au condus totuși la credința
că noi care suntem rodul morților noștri
existăm numai grație
intensității cu care
ei s-au gândit murind
să trăim cât mai mult, mai departe,
pentru ca gândul primului părinte
să nu aibă sfârșit.

III

Cu timpul am descoperit
că drumul cel mai scurt
între mine și tine
nu este linia dreaptă,
ci viteza cu care gândul meu
se îndreaptă spre orice punct
al tărâmului în care te afli.

IV

Se face iarnă, pacea
s-a-mbolnăvit din nou
aș vrea să pier să nu vezi
pământul drept cavou —
de dincolo de lume
când ai privi-ntr-o seară
cum pot să curgă munții-n
cenușa milenară ;
îndură-te și cere
destinului o mie
de mii de miliarde
de ani să fie vie
planeta, și pictează
în golul dintre stele
ca magic semn al vieții
și chipul țării mele.



V

De unde ești acum
cred că se vede bine
pământul Domnului cum stă
înaintea mulțimii neamurilor
ca Moise în fața mării.

VI

Grație zvonurilor că materia
va fi lăsată să se manifeste liber
credințele și generațiile
încep să se împace.

VII

Alunii
și-n această toamnă
au înflorit ca într-un joc
periculos a doua oară.

VIII

Nu mai aștept să aud povestindu-se
că un călăreț viu și un călăreț mort
au trecut vorbind și răsând
prin codrii Vlăsiei.

IX

Mă tem că singurul imperativ tainic
al fiecărui om este să iasă
o singură dată afară din sine
spre a se contempla cu răbdare
eoni după eoni.

X

Mai ții minte cătunul
rămas fără locuitori
încă înainte de-a ne despărți ;

casele pustii își vorbesc seara
cu drag peste gardul de mărăcini
dar când își amintesc de datorii
fug una după alta
pe ulița plină de hărtoape
iar în zori lumina le găsește
fără pereți, fără uși, fără geamuri
și cu acoperișele sparte.

XI

Pe Valea Arsurii și-n Dealul Baic
fagii și brazii și-au apropiat
coroanele iarăși pentru o sută de ani
și i-am cerut pădurarului
ca în dreapta și-n stânga
drumului ce le străbate,
să scrie Dealul Baic și Valea Arsurii, ca
să existe.

XII

Fericiți cei ce ieri, abia ieri
au primit pe toate undele cosmice,
prin toți sateliții
și zâmbetele copiilor
știrea că omul
este cea mai adâncă,
ireductibilă
crăpătură în universul materiei.

XIII

Cutremurul pe care l-am trăit iarăși
n-a fost natural, ci o-nercare
de a ne da pe mâna elementelor
ce-au absolvit școala morții.

XIV

Pe valurile apei Letne
aud că morții mor de sete,
doar Charon și Cerberul sug
din chinul celor puși pe rug.

XV

Nu aștept să-mi răspunzi
niciodată, și dacă
„după ochi se cunosc ochii”
atunci eu nu te-oi mai cunoaște
decât după seninătatea
acelor nopți adânci de vară
și liniștite cum e moartea.

XVI

Vântul care bătea pe la 1900
a venit iarăși (în joia nașterii tale)
cu părul plin de nisip asiatic,
s-a zbatut și-a scâncit

nopti și zile sub geamuri
până când a răzbit
și s-a dus cu o casă de lemn în brațe
ca un voievoed cu ctitoria sa prin icoane.

XVII

Însfârșit s-a-ntâmpnat ce sperasem :
când au vrut să culce gorunii
din pădurea Strimina,
câțiva din cei trecuți de-o sută
s-au împotrivit
deși venise o echipă
cu joagăre mecanice ;
pe fiecare creștătură
pământul a pompat oșel
în locul fibrelor distruse
iar tăietorii au plecat în grabă
spre cabană.

XVIII

Despre mine pot să-ți mai spun
că nu mi-a trecut nici până astăzi
dorința sau boala
de a pluti cu nordii
paralel cu pantele munților vineți.

XIX

Gheorghe al Iancului,
meșterul neîntrecut în lemn
și-a părăsit brusc menghina
gilăul și celelalte scule
cu care a croit butoaiele de varză,
de vin și de țuică,
și tocmai boii lui pe care i-a crescut
de mici (singurele exemplare din sat)
au refuzat cu mugete mari
să-l ducă la groapă.

XX

La Națiunile Unite
n-a făcut mare valvă nici comisia
numită cu ani de zile în urmă —
când, în urma investigațiilor
întreprinse prin toate țările,
a raportat Adunării
că „nu există nici-o nedreptate
care să nu se fi întâmplat încă”.

XXI

Numai datorită memoriei
influenței sale oceanice, cosmice,
văd punctul unitar și gura
prin care se hrănesc deodată
și viața și moartea
ca două surori.

GHEORGHE PITUT

Octavian Goga

INTIM

În ultimul timp, însă s-au descoperit bogate materiale documentare referitoare la viața și creația lui Octavian Goga, multe dintre ele considerate pierdute, dar regăsite prin întâmplări fericite.

Aceste materiale, unele sub formă de manuscrise poetice, altele concretizate prin bogata corespondență a lui O. Goga cu prietenii săi, au scos la lumină câteva inedite aspecte patetice din tumultul intim al creatorului O. Goga.

Fie poezii de dragoste, fie scrisori revărsînd un șuvoi fierbinte de frumoase sentimente, aceste materiale constituie un fundament valoros întru urmărirea procesului de creație al autorului.

Prima efuziune sentimentală, mărturisită chiar de Goga, s-a manifestat precoce, copil fiind, îndrăgostindu-se de fata lui Zăbun, frumoasă copilă din Rășinari. Scurtele momente idilice izvorite din climatul pur și sănătos al satului din care n-ar fi vrut să se desprindă, sînt redată liric de Goga cu melancolia înstrăinării sale fatale determinată de contrastul dintre aspectul său urbanizat, complet înstrăinat optice țărănești, și simplitatea naivă a țărâncii care, în firescul ei bun simț, descopere și chiar mărturisește prăpastia dintre ea, „fata lui Zăbun” și poet.

O. Goga cristalizează cu melancolie — acest aspect în poezia „Nepotrivire” :

*„I-am prins mînuța s-o alint
Nedomerită se uita,
Drăguța mea de la podmol
Mi-a zis sfioasă : Dumneata...”*

*Iar cînd am prins-o de mijloc
Și-am sărutat-o lung pe gură,
Mi s-a ascuns la sin și-a plîns :
„De ce te-ai dus la-nvățătură ?”*

Acestea erau scurte explozii sentimentale accidentale manifestate, cu atât mai mult cu cît tînărul O. Goga devenea din ce în ce mai preocupat de marile probleme românești din Transilvania.

La Brașov, O. Goga va cunoaște în noiembrie 1899 pe cea dintîi făptură căreia îi închină efuziuni fierbinți sentimentale. Este vorba de *Lenita Cernea*. În urma cercetărilor ce am făcut, am reușit să descopăr pe Lenita. Era nonagenară (în 1974) și poseda o memorie perfectă precum și urmele frumuseții din tinerețe. Iată ce mi-a mărturisit Lenita Cernea văduva fostului consilier de la Înalta Curte de Casație, Dr. George Drimba :

„Am fost prima dragoste ideală, duioasă, a tînărului Octavian Goga, coleg de clasă și prieten cu fratele meu Octavian Cernea. L-am cunoscut pe Octavian Goga și pe Ion Lupaș la 18 noiembrie 1899 cînd au sosit la Brașov, la liceul Andrei Șaguna, vestit prin tradiția și profesorii săi eminenți. În seara de 18 noiembrie a avut loc la hotelul „Europa”, strada Vămii (azi str. 7 Noiembrie), în sala mare, — „Convenirea” — adică obișnuita întîlnire a intelectualilor români. De-a lungul sălii erau rînduite mese lungi, iar la mijloc spațiu larg rezervat dansului tineretului. La aceste *conveniri* erau prezenți și mulți „studenți”, adică elevi din clasa a opta, precum și cei care-și făceau matura. Studenții erau organizați cu : prefect, cantor, fuchs-maior, care și ei dădeau din cînd în cînd serbări la liceul Șaguna. Pe atunci studenții care intrau în clasa 5-a de liceu erau botezați fiecare cu cîte o poreclă (Spitzname) și gravitau sub patronajul cîte unuia din clasa 8-a supunîndu-li-se cu devoțiune. „Patronul” îi folosea fie spre a copia unele teme, fie spre a duce flori domnișoarelor pe care le curtau.

Octavian Goga pusese ochii pe mine. Îi căzusem cu tronc la inimă — cum se zice în Ardeal — și în zori de zi m-au petrecut toată ceata de studenți în frunte cu mama mea, fratele meu și alți colegi : Bena, Iuga, Birsan, Borcea, pînă acasă în strada Pietroasă nr. 5. Din aceea nopate de noiembrie, Octavian Goga se interesa mereu de mine, fie prin fratele meu cu care era coleg de clasă, fie prin vărul meu Traian Suciu.

De Crăciun a fost plecat acasă la Rășinari, dar prin martie, aprilie, înaintea Paștilor timpurii, revenind la Brașov, a început a manifesta marea lui dragoste. Am fost împreună în noaptea de Înviere în Groaver (azi cimitirul de sub Tîmpa), iar la orele trei dimineața, ieșind din biserică, am făcut o plimbare pe Burgpromenade cu O. Goga și familia mea. El era mereu lîngă mine și vorbea atît de frumos și mă privea cu ochii lui mari, albaștri de mă fascina și mă treceau fiori. Mama l-a invitat la noi să ciocnim cîte un ou roșu și am petrecut împreună pînă la opt dimineața. Goga era mereu cu ochii numai la mine.

Primăvara (1900) maturizantii începeau să învețe prin grădini fără să mai circule prea mult prin oraș. Octavian Goga căuta, însă, toate ocaziile ca să mă întîlnească.

Lenita, această făptură blondă, nicidecum vapoasă ca Beatrice a lui Dante, ci trupeșă, cu forme seducătoare și carnea pietroasă, l-a tulburat pe poet, cunoscut prin fulgerătoare sale îndrăgostiri. Lenita îl obsedează. În orele de limba latină Goga avea să deseneze pe o filă a caietului său de notițe (Goga poseda un deosebit talent la desen), majuscula L ca un lujer de



floare exotică, urmată de restul literelor componente ale numelui iubitei. În îmbrățișarea acestui desen ornamental, poetul a compus următorul catren inedit :

„..... Cui ?
 Uite, când te văd pe tine,
 Trupul tău — și-ți privesc mersul,
 Nu știu cum — dar prcă-mi vine
 — versul — ...

Răspunsul titlului interogativ al catrenului era : *Lenita*.

Episodul povestit nouă de către Lenita Cernea, că O. Goga o aștepta spre a se întâlni în fața unei farmacie din colțul străzii Orfanilor, a fost concretizat de către O. Goga prin poezia rămasă inedită scrisă pe același caiet de limba latină și având ca „moto“ cuvintele : „Cite un moment, cite-o întâmplare neprevăzută... naște — Versul“ — trimeasă Lenitei, Goga a intitulat-o, așa cum relatează Lenita Cernea Drimba : „La farmacia Ursu“. O reproducem :

„ — Ca să ne scăpăm de boală
 După prav sau alifie
 Noi cu frica-n sin fugim
 Degrabă la „farmacie“.

Dar dacă Domnul în treacăt
 Ar porunci ca să fie
 Spre-a dragostei vindecare
 Pe pământ o „farmacie“,

Atunci farmacist m-aș face
 Căci, zău, mi-ar trebui mie,
 Ca de dragoste să scap
 O întreagă „farmacie“.

Sau de-ai fi tu farmacistă
 Boala mea-n a ei minie
 M-ar trimite-n toată ziua
 De trei ori la „farmacie“

Și tu sigur nu mi-ai da
 Otrăvită doftorie
 Ca să nu pierzi cel mai bun
 Mușteriu din „farmacie“.

Dar să continuăm confesiunile Lenitei Cernea :

„Octavian Goga îmi spunea atâtea cuvinte frumoase și multe în rime încît eu eram total stăpînită de vraja lui, dar în același timp aveam un naiv sentiment de frică. Cînd nu-l vedeam îl rechemam în gînduri și-l doream. Mă simțeam mîndră de iubirea lui, deși mă copleșea o nedelușită teamă. Uneori mă mîngîia duios fără ca eu să pricep adîncimea sentimentelor sale. Eram prea naivă în dragostea mare sfințită prin atîta puritate sufletească. Dovadă de naivitatea și pudoarea mea a fost durerea ce m-a cuprins și multele lacrimi ce am vărsat cînd în iunie 1900 mi-a trimis ziarul „Tribuna“ din Sibiu unde era publicată o frumoasă poezie dedicată „Lenitei“. Am ascuns ziarul cuprînsă de rușine.

După matură am făcut mai multe excursii cu Goga, Lupaș și alții. Ne-am dus însoțiți și de mama mea, la Sibiu. Am urcat la Poiana unde atunci nu erau decît cabana „Karpatenferein“, casa „Turcu“ și mai sus „Cercetașii“. Sus pe Postăvar, O. Goga a rugat pe Mama să-i îngăduie a-mi despletî pîrul frumos blond. M-a ridicat pe o stîncă și el, inspirat, privindu-mă de jos, îmi spunea că sînt „Loreley“ și contemplîndu-mă a improvizat o frumoasă poezie.

În altă zi am fost la cules de cireși fiind invitați în marea grădină a judecătorului Mihail Rusu. Acesta avea trei copii de vîrsta noastră și cea de-a doua, Elena, îmi povestea, cu mulți ani în urmă, ce poezie frumoasă îmi făcuse Octavian Goga acolo în grădină și cît mă iubea de mult. Am mai făcut cîteva excursii în Stejăriș și la Varte. Apoi Goga, la despărțire, m-a sărutat cu foc și mi-a dat fotografia lui — pierdută din păcate —, pe care scrisese cîteva improvizate versuri din care mi-au rămas în minte pînă acum doar aceste ultime cuvinte : „...Și dacă... în flăcări să mă arunci“. După plecarea lui am simțit un mare gol în suflet și-mi era cumplit dor de el, dar viața și mutarea noastră din Brașov la Făgăraș nu mi-a dat răgaz de tristețe și suspin.“

Prin plecarea Lenitei la Făgăraș și a lui Octavian Goga la Sibiu, iubirea dintre ei s-a stins.

DAN SMĂNTĂNESCU



Portretul artistului în tinerețe

Frate desigur geamăn cu buclucul
o să vinez cartoful și coltucul
și-o să m-atace ca o fiară cucul

și risipit ca un mălai prin tufe
aștept furnica neagră să mă pupe
umflat de raze și strivit de rufe

Blitz

Nici măcar o iluzie doamne
ci doar umbra iluziei :
am fotografiat ingerul
și mi s-a voalat filmul

Romanță

Dosarul meu crește ca piinea bună
se umflă piraie dospește lin
iubito vom petrece împreună
sub streșinile lui de vinilin

ia-ți și părinți ca să nu fim singuri
ia-ți și umbrela pentru orice risc
e toamnă-n vorbe și ne plouă-n linguri
și cad din pomi agenții de la fisc

azi trec nepăsător printre vitrine
nici nu mă uit nici nu miros nici nu
carne de tun osinză de albine
și ingerași de votcă în azur... înjur

Seară literară

Îngălata jalnica dragoste de poezie
inundă amintirea tinărului ochelarist
rahiticului ce jignea într-adevăr cu
sensibilitatea sa
pofta de viață a celor îngrășați de virtute.
Nici ieri cînd trăia nu-i iubeau poezia
nici azi cînd depling somnoroasa-i figură
dar cheful lor de-a umfla o colivă cu
lacrimi
și rigiitul inteligent după ce s-a ghiftuit
cu o moarte străină
bor să le spele cu versuri minore
fiindcă doamne-dumnezeule
ochelaristul era chiar un poet de mîna a
doua
petalele vrînd-nevrînd erau dalbe
iar dragostea lor oricum îngălata și jalnică.

MIRCEA DINESCU

Cîntec de lampă stinsă

Inchisorile au fost deschise
dar din ele nimeni n-a ieșit
unii chiar s-au spînzurat de vise
alții chiar s-au îngropat în zid

din pămînt acum nu se mai poate
face nici biserică nici steag
unii dau din umeri și din coate
alții dau cu frunțile de prag

cine mă așteaptă nu m-așteaptă
omul viu din mine-i asfințit
raza cade rîncedă nu dreaptă
lacrima nu-i apă ci cuțit.

Toba

Fiindcă nu știu ce mîna înalță focuri mari
sub alambicul frunzei pe turme și pe sate
de parcă primăvara ar fi tocmit zlătari
să primească-n chiot matrițele uzate

pîrîul mușcă peștii vacile pasc tălângi
țărani vin din sudul lor inventat de sobă
la ceasul primăriei cu cuc să-l prindă-n
cângi
și-apoi să are-n tihnă tot praful de pe toba

Amintiri despre

Victor Eftimiu

Foarte greu de prins în cuvinte această personalitate în care natura a îngrămădit atîta tumult, provocînd-o parcă apoi la concurență. Nu ofer nimic aflat în cărți, în interviuri sau alte surse referitoare la Victor Eftimiu, ci propriile mele amintiri adunate în decursul a 40 de ani de cînd l-am cunoscut, de cînd am schimbat cu el primele gânduri.

Dar amintirea lui vine mai de departe. Adia un vînt de primăvară peste Călărașii adolescenței mele. Afișe mari anunțau turneul Teatrului Național din capitală cu „GLAFIRA”. Cu mai mulți colegi, am fugit din internatul Școlii normale, avantajat de faptul că aceasta nu avea un local propriu, ci închiriasă în diferite părți ale orașului cîte-o clădire mai spațioasă, pentru dormitor. Noi ce mari, ne aflam în căzarma regimentului 20 Obuziere lîngă gară, azi instalată acolo marea fabrică de confecții. Spectacolul se dădea în sala din parcul de lîngă Borcea, în port și mi s-a părut fascinant. Trei actori au dominat scena cu frumusețea tiradelor în versuri largi, incîntătoare: Agepsina Macri în rolul titular Glafira, N. Brancomir în Gladomir și interpretul lui Simeon cocoșatul, regele de miazănoapte... Victor Eftimiu. Da, Victor Eftimiu !, care ar fi ilustrat grandios o carieră artistică dacă s-ar fi dedicat în exclusivitate ei. Dar talentul lui tumultuos și polivalent, nu-l putea lega numai de scenă. Trei ore ne-am crezut pe alt tărîm, din care n-am fi dorit să mai ieșim niciodată, tîrîți cu sufețele prin meandrele unei drame, dragostea biruind, dar și pîrjolind totodată inimile și ducîndu-le definitiv în vîltoarea ei. Și corul pescarilor, în frunte cu Gladomir, sub ferestrele Glafirei, deznădăjduit, fibre de suflet, alune-cînd spre moarte :

„Ce vrajă mă-ndeamnă ? Gonește-mă !

Fugi !

Mi-e inima toată o noapte ce moare,
Brăzdată de fulger, de lacrimi, de rugi
Și țipă în mine pierdute cocoare !...

Cînd s-a terminat spectacolul, sala a intrat în delir. Cred că o jumătate de oră actorii au fost aclamați. Victor Eftimiu abia a putut ieși din rol, lepădînd sub aplauze, vestmînt după vestmînt, mereu rechemat. Și cînd s-a eliberat de masca lui Simeon

Cocoșatul, regele de miazănoapte, exclamația masivă a publicului învăluia în admirație un chip tînr, fermecător, justificînd primul vers dintr-un catren de mai tîrziu al lui N. Crevedia :

Victor era zeu și soare !

În seara aceea, călărășenii i-au oferit, cred, un nepieritor suvenir, poate unic din vastul turneu cu Glafira. Noaptea n-am mai avut somn, iar dimineața dădeam tîrcoale vagonului din gara pe care scria mare : Turneul Teatrului Național din București. Grupul normaliştilor scanda numele autorului adorat, ba un coleg muca-lit, văzînd că acesta nu apare la fereastră, a început să strige : „Domnule Eftimiu a venit... lăptăreasa.” De atunci ne-am întrecut în memorări și declamări din piesele maestrului, nefîind coleg care să nu știe integral „Balada minciunii” și „Balada aurului”, copiate în colecții de tirade scenice. Numele lui Victor Eftimiu devenise obsesie. Pentru mine, în plus, căpătase nu știu ce sonoritate subjugătoare, muzicală, asemîni unui vers al lui. Ceva tainic îmi spunea că într-o zi am să mă aflu în preajmă-i să pot evoca pateticul turneu călărășean, că am să aud un cuvînt încurajator, căci eram bîntuit de frigurile poeziei ca orice adolescent. De undeva, destinul întindea niște fire de legătură trăinică. Astfel creștea în inimă o speranță care-și insinua certitudinea pe măsură ce vremea înainta. Și iată că la 5 ani după turneul amintit, aveam ca oaspete pe Victor Eftimiu, în vadul Nistrului, unde eram director de școală la numai 19 primăveri, într-un cătun — Mirzaci-Orhei — acest cătun trăind și el asemeni Călărașului, o seară de neuitat. Provocasem și intelectualitatea din 12 sate vecine la întîlnire cu el, omagiat cu prilejul obținerii marelui premiu național de literatură. Data omagierii a rămas memorabilă și n-o va șterge decît apusul pămîntesc : 16 iulie 1932. N-am să înfățișez amplu desfășurarea programului, dar voi puncta momentele cheie ale sărbătoririi. Cînd a coborît din mașină în poarta școlii aflată la margine de sat între lanuri de grîu, coapte, fixînd privirea spre dumbrava ce se deschidea în față, înecată de un splendid apus de soare incendiar, maestrul a exclamat : „Numai pe Bosfor am

mai admirat un astfel de amurg !” În cancelaria școlii organizasem un mic stand cu ceea ce posedam din operele lui, printre ele și o partitură muzicală „Foi de toamnă” de I. Nona Ottescu, pe versuri de Victor Eftimiu. Iarăși o exclamație : „Păcat că nu există și un pian s-o fredonăm după el ?”.

Serbarea a început la ora 9 seara : coruri, recitări din poeziile lui, la „Balada minciunii”, ridicându-se și adresându-se publicului : „Nu eu vă învăț să mințiți, ci dracul din piesa mea” ! Evocându-i personalitatea, când am amintit că i s-a montat la Comedia Franceză „Fantoma celei care veni”, unul din însoțitorii lui, a rămas mirat : de unde știe băiatul asta aceste lucruri, în vâgăuna asta ? I s-o șoptit de medicul de plasă : „scrie și el”. Am trezit amintiri călărășene în legătură cu turneul, încheind cu o apoteoză. S-a urcat încântat pe scena modestă, el care escaladase scene fastuoase în delirul sălilor și ne-a declamat cu patos de neegalat „Balada aurului” din Faustul românesc : „Cocoșul, negru” apoi, stăruitor solicitat, din poemul feeric „Înșir-te mărgărite”, — fragmentul în care Păcală povestește lupta dintre Făt-Frumos și Zmeul Zmeilor. Inutil să mai subliniez efectul asupra sălii arhipline, ba și cu asistenți cocoțați pe la ferestrele larg deschise. A donat căminului cultural ce funcționa în incinta școlii 60 de volume din operele sale, l-am proclamat președinte de onoare, am atribuit căminului numele lui, iar când ne-am despărțit la miezul nopții, luna scăpăta peste vestii Codrii ai Orcluiului. Inimile celor ce-l ascultase erau vrăjite de magia verbului și a versului. De câte ori veneam în capitală, îl vizitam. Locuia pe strada Cîmpineanu nr. 36, puțin mai jos de fostul Teatru Național, o casă învăluită în ăderă și mă înșolam în cătunul glorios totdeauna cu o carte nouă, umplându-mi singurătatea și depărtarea. În iulie 1935, mă întorceam de la Congresul Federației naționale a presei din provincie ținut la Craiova. Mi-amintesc dintre literați, ca participanți și colaboratori la această presă, pe bătăiosul și dușmanul neîmpăcat al neologismelor, arhimandritul Iuliu Scriban, profesor universitar la teologia din Chișinău, pe D. Iov, Coca Farago, pe ziaristul Mircea Grigorescu. Eram cu Eugen Cialic, directorul săptămânalului călărășan „Pămîntul”, la care colaborau mulți scriitori din capitală și pe care-i invita la vestitele șezători în orașul de pe Borcea, între care : Victor Eftimiu, Octav Dessila, Ionel Teodoreanu, N. Crevedia, Virgil Cărianopol, Neagu Rădulescu, cel care a și scos în editura „Pămîntul” volumul „Nimic despre Japonia” și care-i făcuse lui Cialic o caricatură cu o căciulă țuguiată, cu niște obrazi roșii, plini de sănătate, sub care era scris : „Culturalul de la Călărași”, expusă mi se pare și la Sala Mozart, unde Neagu deschisese o expoziție

mult vizitată și comentată de bucureștenii epocii. Mai era cu noi Ion Vasiliu, pe atunci Jean G. Vasiliu, directorul săptămânalului țirgoviștean „Ancheta”, cel care îl inițiasse și-i trezise apetitul pentru literatură și care-i organizase lui Cialic la Călărași primele șezători literare cu scriitori bucureșteni, omul marilor relații cu aceștia încă din perioada când se afla în acel oraș unde a deschis drumul presei ia-lomițene, ridicînd acolo primul ziar de ținută intelectuală „Tribuna”, ni-l atașasem în mers pe Calea Victoriei pe delicatul critic Octav Suluțiu și pe Silviu Cernea, cronicar literar la „Naționalul nou” și „Neamul Românesc” al marelui Iorga. Îl încadrasem pe G. M. Vlădescu, luat de acasă special pentru a petrece o seară pe Văcărești în „Republica dispașiților” (titlu unul roman al lui), când ne-a răsarit în față Victor Eftimiu, iar în dreptul Fundației universitare, Radu GYr, pe care Eftimiu îl acostează : „întră în flanc și dă-ne girul : mergem la fotograf !” Momentul a fost imortalizat la Poly-Foto, vizavi de actualul teatru Constantin Tănase, lângă Capșa.

Refugiul m-a adus în București, detașat în centrula Fundației Căminelor culturale, instituție condusă de sociologul Dimitrie Gusti. Lucram ca redactor la publicațiile acestora, Albina, cu D. Ciurezu, B. Jordan, Em. Bucuța, Apostol Culea, Stanciu Stoian și la Căminul cultural și Școala Țăranului. Pe Victor Eftimiu îl întâlneam pe Calea Victoriei, plimbîndu-se singur, îngîndurat. Îl însoțeam. O dată ne-a apărut în față Ionel Teodoreanu, salutînd reverențios. Frumos mai scrie și vorbește ! i-am spus maestrului iar el, malițios : — Da, e avocat și ăștia toți vorbesc așa !” Se simțea în replica lui tonul unei gelozii pe gloria și tumultul autorului Medelenilor. Țara era atunci tîntă în plin război injust care l-a dus și pe Eftimiu, pentru proteste, în lagărul de la Tg. Jiu, cam o dată cu Argezi. După întoarcerea armelor, maestrul a fost numit director al Teatrului Național, care fusese făcut pulbere de către hitleriști. A amenajat sala de la liceul Sf. Sava — azi N. Bălcescu, redeschizînd drumul artei teatrale. Aci am revăzut „Înșir-te mărgărite” cu Agepsina Macri-Eftimiu, Cezar Rovințescu, N. Brancimir în rolul Zmeu Zmeilor, și uitatul pe nedrept G. Baldovin, în travesti, în cel al Vrăjitoarei, făcînd o mare creație. Între acte, acesta a fost săr-bătorit pentru un sfert de veac de carieră. I-am spus atunci versuri omagiale, un portret — publicat ulterior în „Drum nou” al lui C. Nedelcescu-Zlotești din Turnu-Măgurele, de unde se trăgea Baldovin. În sală era și Victor Eftimiu, proaspăt întors de la Moscova, călătorie despre care a și scris, impresionant.

Coincidență : după ani și ani, în mai 1945, Victor Eftimiu, primul meu președinte la Societatea Scriitorilor Români !

Lista cu viitorii membrii a fost propusă și susținută a fi aprobată integral de către N. D. Cocea, „toți fiind democrați” susținea infocatul socialist. Păstrez și azi carnetul cu semnătura maestrului Eftimiu ca președinte. La 29 iunie 1945, ministerul propagandei, în colaborare cu S.S.R. a organizat o șezătoare literară la Oltenița. Au participat: Agepsina Macri, Victor Eftimiu, Radu Boureanu și subsemnatul, plus o echipă a Fundației culturale, care, a interpretat piesa „Valuri cu noroc”, de Ion Vicol, apărută în colecția „Cartea Satului” a Fundației. Agepsina Macri, în costum național, a spus versuri, cu harul ei inegalabil. Asemenea, maestrul Eftimiu. După șezătoare și vizitarea șantierului naval, am mers în port. Radu Boureanu, sportiv, a sărit de pe un șlep, înnotînd viguros pe Dunăre. Eftimiu m-a luat de braț și plimbîndu-ne pe chei, mi-a reamintit de seara de la Mîrzaci-Orhei, cînd l-am omagiat pentru premiul Academiei, apoi mi-a spus acest inedit „CINTEC AL DUNĂRII” :

Aplecată într-o rină,
Din Pădurea Neagră, tu,
Dunăre, maică bătrînă,
Cîte trombe te băt看.

Tuturor te-ai legănat
Și-ai săltat mereu pe unde,
Pînă-n Marea Neagră unde
Debitul ți-ai răsfirat.

Veșnicie călătoare,
Numele-ți ducînd de mînă,
Cînd pe umbră, cînd pe soare, —
Dunăre, maică bătrînă !

Susținea că e o poezie populară, dar subliniindu-i că poporul scrie cu rime împecheate, iar aci sînt rime încrucișate și îmbrățișate, a recunoscut pînă la urmă că e a lui. Am mai citit în compania maestrului la o șezătoare la cinema Gioconda, aflat pe locul unde se înalță azi blocul turn între Palatul Justiției și Operetă. Din program, mi-amintesc pe Claudia Millian Minulescu, Radu Boureanu, Cicerone Theodorescu, Constantin Salcia. Cînd a împlinit 80 de ani, am publicat în revista clujeană „Steaua” un omagiu : „Victor Eftimiu la cota 80 a vieții”. Puțin înainte îmi trimisese acasă prin poștă recomandat, ultimul lui portret cu dedicație măgulitoare. I-am dus revista la locuința din Intrarea Doctor Marcovici 9, unde, în fața blocului stăruia pe un soclu un bust al lui, fapt pe care Neagu Rădulescu l-a speculat mult în caricaturile sale. Holul apartamentului era tapetat cu mulțimea desenelor și caricaturilor, personalitatea-i tentînd pe toți așii vremii. Apartamentul, capitonat cu tablouri de pictori renumiți, între care unul mare al Magdalenei Rădulescu, scenă alegorică din feeria „Înșir-te mărgărite”, ocupînd aproape un perete. Maestrul a citit articolul meu din Steaua, întins pe canapea.

Apoi, în sala de concerte a Radioteleviziunii, susținut de Eugen Jebeleanu și Radu Boureanu, la suirea pe scenă, declamînd cu patos și elan ca în tinerete, „Tricolorul”, uluind cu memoria-i prodigioasă la vîrsta aceea și oferind florile primite tineretului poete Ana Blandiana, în semn de prețuire pentru versurile ce i le ascultase puțin înainte. L-am mai întîlnit la librăria Sadoveanu în dec. 1970, autograf scris cu mîna tremurîndă pe „Kimionoul înstelat”, reeditat în colecția Clepsidra a editurii Eminescu, iar am evocat „amintiri dubioase din zarea Nistrului”, iar la 30 noiembrie 1972, l-am văzut pe catafalc în incinta Academiei, omagierea de adio făcîndu-se afară în plin soare ca de primăvară, constatînd că prietenul meu de-o viață, poetul N. Crevedia, nu avea dreptate cînd a ticluit catrenul :

Victor era zeu și soare
Și din muntele lui scînduri.
Au rămas nemuritoare

Numai niște gînduri... gînduri... (aluzie la aforismele din volumul „Vorbe... vorbe... vorbe...” — parodiere hamletiană), căci polivalentul talent al maestrului trăiește în literatura română prin poemul feeric „Înșir-te mărgărite”, Cocosul negru, tragediile eline și cele peste 1000 de sonete la care a găsit rime rare, unul de-o rară frumusețe evocatoare, strălucind amintirea Agepsinei Macri, gravat pe soclul de la Belu, alături de locul lui simplu, lîngă care fac popas trecătorii fascinați de versul din sălile de spectacol sau interpreții nenumăraților piese scrise cu artă de mare dramaturg.

Victor Eftimiu a fost un conviv fermecător și raporturile cu confrății, cit de modești, îi perpetuează amintirea. Opera lui concurează — numeric — pe cea a lui Sadoveanu. M-a surprins, totuși, o mărturisire, cu cîțiva ani înainte de stingere, privitor la poezia bunului lui prieten, Octavian Goga, cel care l-a ajutat în tinerete, luîndu-l redactor la „Luceafărul” din Sibiu pe cînd și-a tipărit și primul volum de poezii „Poezele singurătății” (editura Sebastian Bornemisa — Orăștie), cel care l-a numit, pe cînd era ministrul artelor, înția oară director general al teatrelor și operelor.

Cu volumul de poezii al lui Goga în mînă, mi-a spus că l-a recitat și nu știe dacă va rămîne ceva din el. Nu-i o împietate cele ce relatez mai ales că centenarul nașterii bardului „Pătimirii noastre”, a dovedit contrariul, poezia-i trăind prin accentele naționale, sociale și umane.

O casă memorială dedicată lui Victor Eftimiu se impune fără întîrziere, măcar acum la împlinirea unui deceniu de la stingerea omului, căci scriitorul își are durat în slovă și în inimi, monumentul.

OCTAV SARGEȚIU

LIVIU REBREANU LA S.S.R.



Mă gândisem să rememorez un aspect mai puțin cunoscut din viața lui Liviu Rebreanu, anume, pasiunea lui pentru meteorologie și agricultură. Dar, pe de-o parte, câteva secvențe despre această latură care îmbogățește, neîndoiește, personalitatea marelui scriitor, le-am prezentat în volumul „Luminile oglinzilor” apărut în 1974, în Editura Minerva — când am amintit și cum Rebreanu mi-a acordat girul de a face portretele marilor actori în „Revista Teatrul Național”, — iar pe de altă parte într-un număr din „Luceafărul” din 1975, în cadrul unor pagini de „jurnal”, Mihai Gafița oferă și el câteva notații despre bucuria autorului lui „Ion” de a se afla, uneori, în miezul activității campestre.

Știu însă că niciunul din biografia lui Rebreanu nu s-au oprit asupra activității pe care acesta a depus-o la fosta Societate a Scriitorilor Români (S.S.R., cum o numeam noi, prescurtat). Când se va scrie cu mîgălă istoria acestei societăți, se vor putea descoperi nu zeci, ci sute de exemple de noblete sufletească, de spirit de breaslă și de rară omenie de care a dat dovadă Rebreanu acolo, la S.S.R., în cele mai felurite împrejurări.

Nu vreau să amintesc aici sprijinul pe care l-a acordat unor viștini ca Mihail Sorbul (care îi era și cumnat și pe care l-a salvat de la numeroase încurcături materiale, ani de-a rîndul) sau unor tineri cum erau Al. Sahia, dar și altora ca Ieronim Șerbu și Dan Petrașincu (acestora din urmă acordîndu-le cea dintîi sumă cu care au putut scoate revista „Discobolul”) pe Sahia ajutîndu-l să scape și din surghiunul de la Cahul, în Basarabia, unde fusese „izolat” ca militar în termen de către siguranța burghezo-moșierească.

Să reamintesc mai întîi o perioadă mai veche, cînd Rebreanu s-a aflat la conducerea treburilor obștei scriitoricești.

Pînă în epoca imediată de după război, președinții Societății Scriitorilor Români fuseseră următorii: Cincinat Pavelescu (între 1908 și 1909), Mihail Sadoveanu prima dată, între 1909—1911, Emil Gîrleanu (1911—1912), Mihail Dragomirescu întîia oară între 1912—1914, G. Diamandy (1914—1916), Duiliu Zamfirescu (1916—1917). A doua oară Mihail Sadoveanu (1917—1919), Mihail Dragomirescu a doua oară (1919—1921), Corneliu Moldovanu prima oară 1921—1923, a treia oară Mihail

Sadoveanu 1923—1924, Octavian Goga (1924—1925), Liviu Rebreanu 1925—1932, a doua oară Corneliu Moldoveanu 1932—1935, N. M. Condiescu (1935—1939), N. I. Herăscu (1939—1943), Victor Eftimiu (1943—1945):

După cum se vede, numai Mihail Sadoveanu a condus societatea 4 ani în *trei rinduri*, Mihail Dragomirescu 4 ani în *două rinduri* și Corneliu Moldovanu 5 ani în *două rinduri*. Liviu Rebreanu însă, s-a aflat la conducerea treburilor Societății nu mai puțin ca 7 ani *consecutiv*, fapt nemăintâlnit în istoria acestei instituții și o dovadă absolut convingătoare că scriitorii au fost pe deplin mulțumiți de osteneala președintelui, de lupta lui pentru a le îmbunătăți, cât era posibil, pe atunci, condițiile de viață, în primul rînd.

Rebreanu fusese admis ca membru al S.S.R., la 1 noiembrie 1911, adică numai cu trei ani mai târziu de la înființarea Societății. În anul 1914, în Comitetul condus de G. Diamandy, Rebreanu mai funcționase ca *secretar* al Societății, membri în comitet fiind Octavian Goga, Cathon Teodorian, Tudor Arghezi și Zaharia Bîrsan, cenzori N. Beldiman și Gala Galaction, iar bibliotecar M. Sorbul.

Mai merită a fi reținut că la propunerea, deosebi a lui Liviu Rebreanu, între 17 aprilie și 23 mai 1923, S.S.R., a organizat un ciclu de mari șezători literare în 14 orașe din Transilvania și Banat, șezători care au rămas memorabile prin participarea masivă a publicului, prin importanța acestor strălucite festivaluri în cimentarea unității de cuget și simțiri a națiunii noastre. La acest turneu de șezători, participaseră 24 de scriitori între care Ion Agârbiceanu, I. A. Basarabescu, Zaharia Bîrsan, Jean Bart, Lucian Blaga, Al. Cazaban, Aron Cotruș, Victor Eftimiu, Liviu Rebreanu, Emil Isac, Corneliu Moldovanu, Ion Minulescu, Alfred Moșoiu, Adrian Maniu, Al. T. Stamatiad.

Dar să vedem care erau problemele — bineînțeles unele probleme doar, — de care a trebuit să se ocupe Rebreanu în cei șapte ani de activitate la S.S.R.

Prima dată cînd a prezentat o dare de seamă asupra unui an de activitate, a fost la 6 februarie 1927, în Amfiteatrul fostei Fundații Carol. „Îmi pare rău, a spus între altele atunci Rebreanu, că nu ne-am putut întruni măcar de cîte ori prevede regulamentul în perioada de la 1 ianuarie 1926 pînă la 31 decembrie al anului trecut. Bunul mers al Societății noastre e strîns legat de solidaritatea membrilor ei, iar aceasta prin nimic nu s-ar cimenta mai mult ca în adunările noastre generale”.

Întîrind în al 19-lea an de existență al Societății, Rebreanu a arătat atunci că cele mai mari greutăți aceasta le întîmpina aproape constant „înăuntrul” ei. „Neîncrederea noastră înșine în forțele proprii — accentuase el — și mai cu seamă puți-

nul interes pe care îl acordă Societății unii din membrii ei, sînt cauzele principale care au stîmjenit prosperarea instituției respective. Scriitorii, să nu ne sfîim a recunoaște, așteaptă toate avantajele de la „societatea” lor, fără a-i acorda în schimb vreun sprijin. Numai la nevoi ne aducem aminte că sîntem „societari”. În schimb, nu ne dăm în lături a o ponegri fie în scris, fie în cuvînt. Atacurile prin presă la adresa S.S.R., sînt totdeauna date numai de membrii de-ai noștri. Sîntem singura breaslă din lume care, la cea mai ușoară sau presupusă nemulțumire, ieșim în public să ne tînguiim sau să ocărîm. Și totuși, nici-o conducere a vre-unei societăți nu se dovedește mai sensibilă la necazurile membrilor de cum au fost din totdeauna comitetele noastre.”

„Făcînd un apel călduros către scriitori pentru mai multă dragoste și solidaritate colegială, — continuase președintele — îmi închipui că exprim un deziderat intim și insistent al celor mai cuminți dintre noi. Orice nemulțumire sau nedumerire, să le lichidăm în sinul societății, cu concursul comitetului sau al adunărilor generale. Avem un juriu de onoare care poate să soluționeze orice neînțelegeri profesionale între societari. Mi-ar părea rău să fim nevoiți să deferim acestuia pe scriitorii care nu vor asculta glasul colegialității.”

Și atunci, una dintre problemele deosebit de delicate pe care S.S.R. trebuia să le rezolve era aceea a împrumuturilor! Rebreanu a arătat că a fost acordată toată sollicitudinea pentru rezolvarea cererilor și că s-au acordat împrumuturi ori de cîte ori s-a constatat că ajutorul era absolut necesar. „Totuși, spunea el, problema împrumuturilor rămîne o rană mereu deschisă în administrarea societății. Statutele ne obligă să înscriem în buget un fond pentru împrumuturi, dar debitorii noștri nu se grăbesc deloc să le achite. Din 172 000 lei cît ne datorează în prezent diverși membri, în cursul anului 1926, nu s-au rambursat decît 2 500 de lei. Împrumutul — constata în continuare Rebreanu — poate fi un mijloc de a ajuta pe un membru la nevoie, cu condiția însă ca suma împrumuturilor să fie restituită. Nu cerem dobînzii, acordăm toate înlesnirile de plată, dar plata o pretindem. Este și imoral și necolegial să se răspundă altfel la un serviciu pe care îl face societatea membrilor ei. Avem astfel datornici care de mulți ani nu au înapoiat societății vreo centimă, ba unii, cînd li s-a reclamat achitarea împrumutului au răspuns criticîndu-ne în presă! Am avut o categorie de împrumuturi pe care le-am radiat pur și simplu ca să nu mai încurce zadarnic contabilitatea. E vorba de micile împrumuturi făcute în timpul refugiului de la Iași, totalizînd vreo 10 000 de lei. Făcute în vremuri excepționale, am crezut că-i bine să le tratăm excepțional.”

Între altele, Rebreanu anunța că la 1 ianuarie 1927, se acordase soției lui George

Coșbuc o pensie excepțională de 2 000 de lei, lunar. De asemenea, se sublinia că Ministerul de Domenii a întemeiat pentru scriitori și artiști un cămin de odihnă la Sîmbăta de Sus, lângă Făgăraș. Acolo, cîte patru scriitori puteau găsi — pe diferite perioade — liniște deplină pentru lucru și o întreținere convenabilă. „Dar, sublinia Rebreanu, colegii noștri n-au profitat în-deajuns de aceste înlesniri”.

Cu prilejul inaugurării căminului, prin intervenția lui Rebreanu, S.S.R., primise din partea Ministerului Artelor o donație de 200 000 de lei în rente de stat, din al căror venit urmau să fie ajutați scriitorii care mergeau la căminul de la Sîmbăta de Sus.

Rebreanu anunța în încheiere, că societatea participase activ la numeroase evenimente culturale cum erau dezvelirea bustului lui Coșbuc la Năsăud, așezarea unei plăci comemorative pe casa în care se născuse Ilarie Chendi, inaugurarea așezămîntului „Al. Vlahuță”, dezvelirea monumentului lui Traian Demetrescu la Craiova, „mesele rotunde” cu unii scriitori importanți străini ca Rabindranah Tagore și Claude Farère care ne vizitau țara. De asemenea, erau anunțate instituirea premiului literar „Nicolae Filimon” în valoare de 25 000 de lei și inițiativa ridicării unui monument lui Caragiale în Capitală. Tot astfel, era discutată achiziționarea sau construirea unei Case a Scriitorilor pentru care unele persoane ca profesorul Martinescu acordaseră deja sume importante și se afectaseră unele beneficii de la Cazinoul din Constanța.

Rebreanu îi ironiza pe acei care luaseră poziție față de primirea unor sume de către S.S.R., de la Cazinoul din Constanța, care, cum se exprima el, voiau ca această Casă a Scriitorilor să fie ridicată „numai cu bani idealști!” Aprobarea beneficiului respectiv se făcuse de către Octavian Goga, pe atunci ministru.

Printre pensile pe care Rebreanu le anunța în aceeași dare de seamă, erau și cele acordate soțiilor scriitorilor Al. Macedonski, Ilarie Chendi, Emil Girleanu, Ion Slaviici, ca și unor scriitori ca Ion Gorun și Arthur Enășescu.

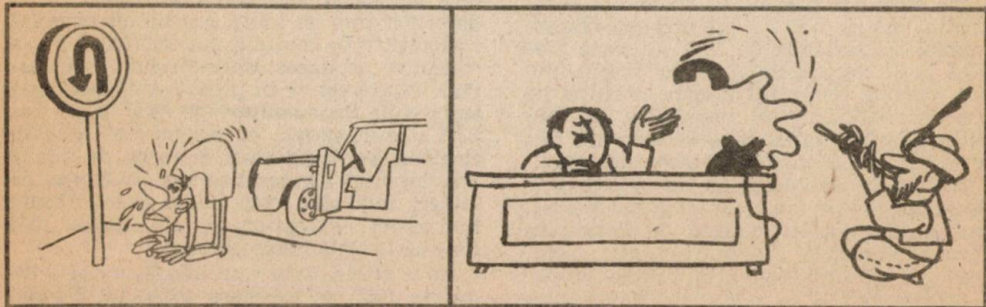
Firește, este cu totul dificil să mă ocup într-un spațiu restrîns de întreaga activitate a lui Liviu Rebreanu în anii care au urmat pînă în 1932. E destul să amintesc printre multe alte inițiative și realizări: Obținerea pentru biblioteca societății a tuturor cărților literare ce apăreau la diferite edituri în mod gratuit. La fel, obținerea unor tablouri și sculpturi de la diferiți artiști plastici importanți, inaugurarea mult doritei Case a Scriitorilor, organizarea unui fond precis de pensii, înființarea unui birou al societății pentru plasarea lucrărilor scriitorilor la edituri și obținerea de servicii pentru scriitori, traducerea a numeroase lucrări literare românești în străinătate, organizarea unor șezători literare la Teatrul Național, care într-un singur an aduseseră beneficii de peste 50 000 de lei, obținerea unor burse de călătorie în străinătate (care, în primii ani, fuseseră acordate lui Al. Cazaban, Al. Stamatiaș, V. Demetrius și Vasile Savel), sporirea numărului de premii literare.

Cu toată „criza economică și financiară” ce se abătuse — așa cum arăta Rebreanu la 12 februarie 1930, în adunarea generală ținută, în sfîrșit, la Casa Scriitorilor, criză ce dusesse la împuținarea publicațiilor literare și la restrîngerea activității editoriale, S.S.R., reușise să obțină multe alte realizări în favoarea membrilor ei. Între altele, se acordaseră locuri cu îngrijire completă și gratuită la unele spitale. Se înființaseră două cinematografe — unul la Brașov, altul la Arad — care urmau să aducă venituri scriitorilor. În anul 1932, cînd se încheia mandatul de 7 ani consecutivi al lui Liviu Rebreanu, S.S.R., ajunsese la 174 de membri, iar averea societății trecuse de 3 milioane lei.

„Am vrut — spunea Rebreanu la 21 februarie 1932, să realizăm o unitate și o solidaritate care să fie scutul de apărare al intereselor mari și mici ale scriitorilor. Rivna noastră a fost sinceră și entuziastă, cu totul devotată breslei scriitoricești.”

Ce alt cuvînt mai potrivit de omagiu aș putea așeza în încheierea acestor rînduri, decît credința de mai sus exprimată, cu sinceritate, de către marele prozator și prieten al scriitorilor, care a fost Liviu Rebreanu?

AL. RAICU



Galilei reclamant

Într-o cauză de plagiat

Reprimarea pe cale judiciară a plagiatului — act de uzurpare frauduloasă a paternității operei altuia — este pusă, de istoricii dreptului de autor, în legătură cu edictarea primelor legi de ocrotire a acestui drept, care datează din secolul al XVIII-lea. Prima lege a dreptului de autor este considerată **Statutul reginei Ana** din 1710, care consacră pentru prima oară principiul **copyright**-ului și care a fost urmată, mult mai târziu, în Statele Unite de prima lege federală a dreptului de autor (1790) iar în Franța de cele două decrete privind repartizarea operelor literare (1971) și de decretul (legea) asupra proprietății literare și artistice (1793). Abia în secolul al XIX-lea și pe temeiul acestor legi, pretind aceiași istorici, cronică judiciară a statelor europene și nord-americane înregistrează primele procese de plagiat. Un episod judiciar din zbuciumata viață a lui Galileo Galilei, consemnat de biografia celebrului om de știință italian, dar ignorat — în mod surprinzător — de istoricii plagiatului, îndreptățește însă devansarea cu aproape două secole a datei celei dintâi reprimări pe cale judiciară a acestui act ilicit contra dreptului de paternitate asupra operei.

Galilei este considerat, pe bună dreptate, un om de știință reprezentativ pentru epoca modernă nu numai datorită importanțelor sale contribuții în fizică, astronomie și matematică, nu numai grație invențiilor sale de mare valoare ca telescopul, balanța hidrostatică, microscopul și bariscopul (precursorul termometrului), dar și din pricina orientării sale către aplicarea în practică a descoperirilor științifice. Cu prilejul cursurilor de matematică ținute la Universitatea din Padova, el a înfățișat studenților, încă din 1597, un fel de riglă de calcul, de construcție proprie, denumită de el compas geometrico-militar și destinată efectuării mai rapide a anumitor calcule în domeniul geometriei, cu largi aplicații în tehnica fortificațiilor militare. Instrumentul nu era necunoscut în epocă, dar prin ingeniozitatea sa întrecea toate celelalte instrumente de calcul similare. Timp de câțiva ani Galilei îi aduce o serie de perfecționări, care fac ca instrumentul să fie foarte apreciat nu numai de specialiștii din Italia, dar și din alte țări. Pe atunci însă protecția legală a invențiilor era, dacă nu inexistentă, cu totul inefficientă practic încât nu este de mirare că foarte curînd învățatul

italian află că alții își atribuie fără scrupule calitatea de autor al riglei. Este cazul, printre altele, al unui pretins inventator flamand, pe numele său Johann Eutel Zieckmeser, care în anul 1602 apare la Padova și se dă drept autorul compasului geometrico-militar construit de Galilei. Savantul reacționează imediat la această contrafacere, silindu-l pe falsul inventator să recunoască în mod public, în casa nobilului venețian Alvise Cornaro, paternitatea lui Galilei asupra instrumentului matematic în dispută. Incidentul îl face pe învățatul italian să înțeleagă riscurile care pîndesc calitatea sa de autor al invenției, determinîndu-l să publice o carte intitulată **Operațiile compasului geometric și militar** (1606), în care explică pe larg modul de folosire a instrumentului și avantajele acestuia. Scopul publicării cărții este arătat de autor însuși în prefața către cititori: „n-aș fi tipărit această operă dacă nu mi-ar fi ajuns la urechi că alții, în mîna cărora, nu știu în cel fel, a ajuns unul dintre instrumentele mele, se pregătesc să și-l însușească; ceea ce m-a silit să-mi asigur, prin mărturia tiparului, nu mai puțin ostenele decît reputația...; căci pentru a atrage atenția asupra mea, nu lipsesc mărturiile principilor și ale altor seniori, care de 8 ani încoace au văzut acest instrument și au învățat de la mine folosirea lui”. Cartea este dedicată lui Cosimo de Medici, principe de Toscana, căruia îi predase lecții de matematici și a cărui protecție îi era necesară pentru a se apăra mai eficient împotriva eventualilor furi ai invenției. Prima ediție a lucrării apare în numai 60 de exemplare, difuzate de autor într-o manieră foarte modernă: însoțit fiecare de cîte un compas geometrico-militar. Pentru a o face accesibilă principalilor destinatari, studenții și militarii, mai puțin cunoscători ai limbii latine, cartea este scrisă în limba italiană. Nici nu trece un an de la apariția **Operațiilor compasului geometric și militar** și un anume Baldassar Capra publică în replică o broșură polemică în limba latină intitulată **Usus et fabrica circini...** (folosirea și fabricarea compasului — 1607), în care își atribuie calitatea de autor al invenției, îi contestă lui Galilei prioritatea asupra acesteia și îl învinuiește de contrafacere. Un exemplar al broșurii, tatăl autorului îl trimite lui Cornaro, care însă respinge cu indignare darul și îl sprijină pe

Galilei în denunțarea publică a calomniei torului. Cu Baldassar Capra savantul italian mai avusese un incident în trecut, atunci când, în urma unor prelegeri publice referitoare la apariția și dispariția, în 1604, a unei stele pe firmament, fenomen invocat de el ca o dovadă în sprijinul teoriei lui Copernic despre unitatea lumii „cerești” și a celei „pămîntești”, se lăsase atacat, fără să riposteze, de autorul broșurii polemice, pentru ideile sale pro-copernicane. De astă dată Galilei la prompt atitudine împotriva impostorului, chemîndu-l în judecată în fața unei instanțe speciale formată din cei trei reformatori ai Universității din Padova. Reformatorii erau niște înalți dregători, numiți de Republica Venețiană, inițial pentru a conduce această universitate iar ulterior pentru a cîrmui orașul Padova însuși, pe atunci sub dominația Serenissimei. În cazul de față reformatorii apar investiți cu atribuții jurisdicționale, de vreme ce judecă și soluționează pricina dedusă în fața lor de Galilei. „Sînt 10 ani de cînd, după studii îndelungate și stăruitoare — spune Galilei în acțiunea introductivă de instanță — am construit un instrument matematic al meu, scos din imaginația mea, inventat și perfecționat, (instrument) ale cărui foloase, ca număr și calitate, sînt mari în toate domeniile matematicilor..., dar auzind acum un an că alții trag foloase din el, m-am hotărît să tipăresc la Padova cîteva exemplare despre operațiile zisului instrument al meu, sub acest titlu : **Operațiile compasului geometrie și militar etc.** pentru a bara calea celor ce ar voi să-și însușească ostenele mele”. Reformatorii ascultă și confruntă cele două părți litigante, audiază martori și experți iar la 4 mai 1607 pronunță o sentință de condamnare pentru plagiat împotriva lui B. Capra. Totodată ei interzic vinzarea exemplarelor din carte rămase încă în depozit la autor și la librar și dispun confiscarea și distrugerea acestor exemplare. În motivarea sentinței organul jurisdicțional ad-hoc reține că lucrarea lui Galilei „a fost uzurpată în mare parte de către milanezul Baldassar Capra, prin mijlocirea altei cărți, tipărită de el la Padova sub titlul **Uzul și fabricarea compasului**, transpunînd-o din (limba) vulgară în limba latină). Pentru a ajunge la această concluzie instanța arată că a ascultat părerea unor oameni de specialitate și că, în plus, s-a convins de vinovăția lui Capra și datorită faptului că acesta, întrebare asupra anumitor afirmații făcute în cartea sa, a fost incapabil să dea explicații satisfăcătoare, dovădind astfel că opera nu-i aparține. Suszișii (reformatori) au rămas foarte bine încredințați că într-adevăr susmenționatul Capra a trecut în mare parte cartea susmenționatului Galilei într-a sa”. Prin asemenea opere, continuă sentința, „se iscă

un mare scandal și se știrbește reputația lui Galilei... și chiar a universității”. Învățatul italian nu s-a mulțumit însă cu constatarea judiciară a plagiatului, ci a publicat, chiar în anul judecătoresc, o broșură **pro domo** intitulată **Apărare contra calomniilor și înșelătorilor milanezelui Baldassar Capra**, în care își expune, cu lux de argumente și dovezi, poziția în disputa asupra plagiatului.

Acest proces de plagiat, dezbătut la Veneția în anul 1607, îndreptățește cîteva concluzii importante, de natură să revizuiască unele opinii curente printre istoricii dreptului de autor. Astfel, este vrednic de reținut că încă la începutul secolului al XVII-lea, în Republica Venețiană existau organe jurisdicționale competente să judece cauze privitoare la paternitatea unor opere științifice și literare, ceea ce presupune existența unor norme legale de ocrotire a dreptului de autor. În lipsa unor atare norme reformatorii nu l-ar fi putut declara vinovat de plagiat pe B. Capra și mai ales nu ar fi putut ordona confiscarea și distrugerea exemplarelor cărții plagiata. Această concluzie este întărită de altminteri de mențiunea făcută în finalul sentinței analizate că instanța „și rezervă dreptul să procedeze împotriva tipografului și librarului pentru încălcările ce au putut fi săvîrșite de ei contra **formei legilor în materie de tipar**” (s.n.). Merită de asemenea relevat faptul că plagiatorul este condamnat pentru că lezase **reputația** lui Galilei, ceea ce implică recunoașterea existenței dreptului moral de autor, respectiv a uneia dintre principalele prerogative constructive ale acestui drept : paternitatea asupra operei. Or istoricii dreptului de autor sînt unanim în a afirma că dreptul moral al autorului a fost consacrat ulterior recunoașterii dreptului patrimonial de autor, abia în secolul al XIX-lea, mai întîi în practica instanțelor iar apoi, explicit, în legislație. Iată însă că procesul de plagiat în care Galilei a figurat ca reclamant la începutul secolului al XVII-lea, infirmă aceste susțineri întrucît sentința pronunțată în cauză recunoaște dreptul la paternitate asupra operei al adevăratului autor, întemeindu-și soluția pe necesitatea salvării unui interes de ordin moral : reputația autorului. În sfîrșit, trebuie subliniat că Galilei, acest pionier anti-dogmatic al științei moderne, n-a fost mai puțin modern în felul său de a concepe îndrituirile legale ale autorului. Aparîndu-și prin toate mijloacele, inclusiv pe cale judiciară, onoarea și reputația știrbite prin plagiatul cărui a fi căzuse victimă, el se învederează un precursor și în lupta pentru triumful dreptului moral al autorilor de opere științifice, literare și artistice.

DORU COSMA

Spațiile somnului

ROBERT DESNOS

În noapte respiră cele șapte minuni ale lumii și măreția
și tragicul și farmecul nespus.

Pădurile se lovesc blind ca de făpturi de basm
tupilate-n tufișuri

Esti tu.

În noapte e pasul celui care se plimbă și-al
asasinului, pasul sergentului de stradă și lumina
felinarului și a lanternei celui ce umblă după zdrențe

Esti tu

În noapte trec trenurile și mirajul tărimurilor
unde se face ziua. Cele din urmă adieri ale amurgului
și cele dintii înflorări ale zorilor.

Esti tu.

O melodie de pian, un glas răsărind.

O ușă scrișnind. Un orologiu

Și nu numai făpturile și lucrurile și zgomotele vii

Ci chiar eu care merg după mine sau neobosit alerg înaintea mea.

Esti tu cea jertfită, tu așteptată.

Ciudate figuri se ivesc în clipa intrării în somn și dispar

Cînd închid ochii fosforescente năluciri de flori

izbucnesc și se sting și renasc asemenea unor cărnose
focuri de-artificii

Necunoscute țări pe care le străbat în alai de făpturi

Esti tu, cu siguranță, o, frumoasă și discreată iscoadă

Și sufletul palpabil a tot ce se vede

Și mireasma cerului și a stelelor și cîntecul cocoșului

de-acum 2000 de ani și țipătul păunului prin parcuri
incendiate de flăcări și săruturi.

Miîni ce se string sinistru într-o lumină apusă și ostii
scîrțîind pe drumuri de groază

Esti tu negreșit pe care nu te știu, pe care dimpotrivă te cunosc.

Dar care străbătîndu-mi visele te-nversunezi să te lași

bănuită în ele și fără să apari

Tu ce rămii de necuprins în realitate și-n vis

Tu care mi-apartii prin voința de a-mi aparține în iluzie

dar care nu ți-apropii chipul de al meu decît cînd închid
ochii la tot ce e vis și mă-nconjoară

Tu care ești reazimul viselor mele și-mi cutremuri
sufletul plin de metamorfoze și care-mi lași mînușa
cînd îți sărut mîna

În noapte sînt stelele și mișcarea întunecată a mării,

a fluviilor și pădurilor, a orașelor și ierbii

a plămînilor și a sumedenii și sumedenii de ființe

În noapte sînt minunile lumii.

În noapte nu-s îngeri veghetători dar e somnul

În noapte ești tu.

În zi de asemeni.

PAUL ELUARD

Un chip

Un chip la ceas de asfințit
un leagăn între veștedele frunze-ale zilei
o mireasmă de ploaie
fără strop de lumină
izvorul undei din adîncul apei
oglîndă vie a oglinzii sparte
un chip în ale tăcerii balanțe
o piatră printre alte pietre
printre pilpîirile ultimelor lumini ale zilei
un chip asemeni tuturor chipurilor pe care
le-am visat

Îndrăgostita

Ea stă-n picioare pe pleoapele mele
Și pletele-i în părul-mi se revarsă
Ea are forma miinilor mele,
Culoarea ochilor mei,
Și-n umbra mea se pierde
Ca piatra în cer.

Ea pururi stă cu ochii treji
Și nu-mi dă pace să mai dorm,
Visele ei în plină zi
Evaporă sorii,
Mă fac să rîd, să plîng și să rîd
Să spun atîtea cînd n-am nimic de spus.

În românește de VASILE NICOLESCU







1. D. R. Popescu, Constantin Chiriță și Frantz Stork într-o ședință de lucru.

2. Ion Petrache are un cățel.

3. Ion Alexandru recită un IMN.

4. Marcel Gafton își divinizează mama.

5. Ion Gheorghe între admiratori

6. Al. Rosetti fascinându-l pe Fănuș Neagu.

7. Corneliu Leu în travesti.

8. Sorescu și ursul.

9. Al. Ivan Ghilia, Mihai Beniuc și Vasile Rebreanu pozind pentru Almanah.



Cum m-au furat țiganii...

Prin 1935, pe când aveam doisprezece ani, la chioșcuri apărea, în tiraje de masă, sub genericul „Excentric-Club“, un ciclu de fascicule de formatul unei cărți de buzunar. Eroul serialului era un gentleman britanic, bogat, frumos și puternic, Sir Percy Stuart, care se bucura în societatea londoneză de mari onoruri. Însă marele său „vis“ era să devină membru al „Excentric-Club“-ului. Dar pentru a ajunge să facă parte din acea colectivitate pe cât de aristocratică, pe atât de excentrică, candidatul urma să ducă la îndeplinire, după câte îmi amintesc, o sută de misiuni; iar Percy Stuart, deși aristocrat de viață, deși putred de bogat, trebuia să se supună rigorilor clubului. Drept care în fiecare fascicolă, candidatul i se transmitea un plic sigilat cu conținutul misiunii. Avea curaj, se avânta, nu-l avea... Ei bine, Percy Stuart (Pe atunci — *Perci*) nu ducea lipsă de îndrăzneală. În ciuda unui dușman al său — membru al clubului — care-i puneă bețe-n roate, ieșea victorios la capătul fiecărei misiuni. Închipuiți-vă, oameni buni, că bietul gentleman mai avea de dus la îndeplinire o misiune... ultima și, gata, fruntea i-ar fi fost aureolată de nimbul faimosului club, dar viața i-a jucat nefericitului un rengași care până și pe mine m-a îndurerat profund. Într-un cuvânt, nobilul de pe malul Tamisei s-a înecat ca ȋiganul la mal, și bietul *Perci*, conform statutului ce guverna „Excentric-Club“-ul, s-a văzut nevoit, spre satisfacția răutăcioasă a editorului, s-o ia de la început cu aventurile sale captivante.

Este singura lucrare de aventuri care mi-a marcat lectura copilăriei, oferindu-mi, chiar într-un moment dramatic al existenței mele cheia ieșirii dintr-o „gravă“ dilemă. Iată cum s-au petrecut lucrurile.

Pe vremea aceea, uceniceam pe Calea Văcărești, la o frizerie — „Femina“ — situată între strada Negru Vodă și Căuzași. Precizarea este absolut necesară și o să vedeți de ce. Într-o zi, patronul m-a trimis la spitalul „Tubirea de oameni“ de pe strada Mircea Vodă, ca să mă interesez cum îi merge nevesti-si, internată acolo. Deși de spital mă despărțea doar „o aruncătură de băț“, nu știu ce mi-a venit că n-am vrut să fac drumul pe jos, ci cu tramvaiul 16. Ca și alți puști ai cartierului stăpîneam și eu, pe deplin, specialitatea de a călători clandestin pe tamponul remorci. Plecînd deci de la „Femina“, m-am fixat în stația de la intersecția Văcărești-Căuzași. Pe atunci tramvaiul 15 venea dinspre Piața Unirii și, tăind Calea Văcărești, urca pe Labirint, spre cunoscuta sta-

ție Tabacu (de fapt, numele unui bogat negustor, cu o băcănie imensă chiar în apropierea stației.) Tramvaiul însă întîrzia, iar pe maidanul din spatele Morgii băieții de vîrsta mea, printre care și Leonică — Pungașu din Fundătură, jucau fotbal cu o minge adevărată. Așa că pînă la sosirea lui 16, m-am repezit și eu să fac un meci. Se înțelege, am fost bine-venit. Și uite așa, am jucat un meci... apoi revanșa... apoi revanșa revanșei. Între timp trecuse nu un tramvai, ci douăzeci. Uitasem de mine, de scatoalcele patronului, de suferința nevesti-si. Înserarea m-a găsit jucînd. Numai cînd s-a întunecat de-a binelea și mînea de abia o mai vedeai, „arbitrul“ a „fluierat“, în fine, oprirea meciului. Clipa următoare m-a trezit la realitate și am înțeles dezastrul. Noroc de Leonică-Pungașu. Mi-a sărit în ajutor. „Pungașu“ era cu doi ani mai mare decît mine: înalt, voinic, frumos. Învățase de mic să înoate, la bazinul „Tir“ și la cel a lui „Meltzer“, și-și formase o statură athletică de invidiat. Vara și iarna umbla într-o pereche de pantaloni scurți, în picioare cu niște teniși ca vai de lume. Avea un sufler bun, păzit de un pumn de categorie grea, care nu șovăia atunci cînd trebuia să lovească. Fusesse poreclit Leonică-Pungașu mai mult pentru că vagabonda și nu pentru că ar fi fost hoț sau violent. Deși ne știam din Fundătură, nu țin minte să-i fi văzut vreodată părinții.

Cum am mai zis, Leonică m-a luat de îndată sub aripa lui ocrotitoare. „Hai cu mine!“ m-a îndemnat. Iar eu l-am urmat fără crîncine. Aș zice, cu plăcere. Dintr-o ciudată dorință de a mă aventura în necunoscut.

Cu mîinile vîrte în buzunarele pantalonului scurt și murdar, cu cămașa și ea scurtă și complet deschisă, arătîndu-și fără jenă buricul și pieptul mușchiulos, Leonică-Pungașu mergea înainte ca un Tarzan în devenire. Îl urmăam cu sfîințenie. Așa am ajuns în centrul orașului. Era pentru prima oară cînd vedeam Bulvardul Elisabeta și Calea Victoriei noaptea, luminate de reclamele cinematografeleor, teatrelor și a marilor magazine... Nimerisem într-o lume feerică, de basm... dăinuia un ceas de toamnă caldă, cînd bucureștenii se plimbau veseli pe acel „Corso“ cuprins atunci între „Capșa“ și „Dragomir Niculescu“ (azi Romarta), și între Cercul Militar și Cișmigiu.

Mă holbam la reclame, la vitrine, uitînd iarăși de patron, de părinți, de foame. Eram mîndru de mine, de prietenia mea cu Leonică-Pungașu care se strecura printre trecătorii „centrului“ nocturn cu

dezinvoltura unui patron de circiumă prosperă.

Deodată, m-a înjunghiat foamea: stomacul a prins să-mi ghiorăie de parcă ascunsesem acolo o sirenă de alarmă aeriană. Leonică a auzit-o și m-a întrebat patern: „Ți s-a făcut de haleală?” Am dat din cap oarecum jenat.

Îmi amintesc de parcă ieri s-ar fi petrecut aventura noastră. Hoinăreala ne-a adus în dreptul Telefoanelor. Peste drum, vestita firmă „Herdan” inițiasse primul „Express” din România, numit „Automat”, unde, într-adevăr, puteai mânca „automat”, contra unei sume fixe de 7 lei. Pe Calea Victoriei însă, spre deosebire de sucursala de pe Lipscani, ingeniosul Herdan inaugurase în Capitală un nou „sistem automat”, de 7, 14, 21 de lei. Adică, la parter puteai mânca cu 7 lei, la etajul întâi cu 14 lei, iar la etajul următor cu 21 de lei. Aici însă stătea ca tot omul la masă și comandai „à la carte”.

Ei bine, ca să-mi procure ceva de-ale gurii, Leonică-Pungașu n-a intrat la Herdan. Avea alte gânduri. Strada în pantă ce despărțea Palatul Telefoanelor de fosta clădire a Teatrului Național și ducea către Parcul Oteteștanu care, iarna, se transforma în patinoar... singurul patinoar din București, unde, în serile geroase de iarnă se desfășurau partide de hochei pe gheață, pe atunci sport aristocratic patronat de faimosul prinț polisportiv Bîzu Cantacuzino. În toamna cu pricina, renumitul parc găzduia o expoziție de struguri, amănunt știut doar de călăuza mea. După ce m-a fixat în fața WC-ului public de sub Teatrul Național și mi-a poruncit să nu mă mișc de acolo, Leonică a dispărut. Ținea morțiș să opereze singur. L-am ascultat și l-am așteptat neliniștit... Într-un târziu a revenit cu o lădiță de struguri în brațe. Nu l-am întrebat cum a șterpelit-o, tot ar fi păstrat secretul operației. Ne-am tras amîndoi mai la întineric, ne-am așezat pe bordura trotuarului cu lădița la picioare și ne-am pus pe ciugulit. Ne-am umplut repede burdihanele, iar după ce autorul furtului s-a pocnit cu palma peste pîntece, m-a întrebat: „Ei, și acum, te fac un teatru, ce zici?”

Propunerea am găsit-o colosală, adică pe măsura „bărbăției” noastre. Senzația că viseze nu mă părăsise. Nu pentru că nu mai fusesem niciodată la teatru, nu, nu. La Roman, în sala Schwartz, destinată turneelor teatrale, am „văzut” multe spectacole. Mă luau părinții cu ei, cînd nu aveau cu cine să mă lase acasă. Numai că eu, după ridicarea cortinei, ca un copil cuminte ce eram, adormeam în brațele mamei sau ale tatei. Nu știu dacă disprețul meu de atunci față de arta dramatică era o consecință a unui punct de vedere estetic sau a oboselii. Singurul spectacol din Roman la care n-am adormit a fost acela organizat de un grup de tineri intelectuali pe scena „Tri-

nonului”, cu prilejul inaugurării sălii. Se interpreta un spectacol de revistă scris de un romașcan, cu muzică compusă de un romașcan, jucată de artiști amatori romașcani. Revista se intitula „Dați-mi drumu... mai rapid”... și am urmărit-o cu suflul la gură. Aveam pe atunci nouă ani și îmi plăcea să copiez din ziare caricaturile oamenilor politici. Așa că țiam cine-i Maniu, Vaida-Voevod, Grigore Iunian, primul Dobrescu cel cu „tăcălie”... Îi aveam pe toți într-o colecție cu care taică-meu se mîndrea, căci întrevedea astfel în mine un viitor aliat politic. Poate de aceea, din tot spectacolul acela cu cîntec și joc, am reținut pînă astăzi un crîmpei dintr-un cuplet politic:

„Vaida-de...
A făcut guvernul, bre!
Cu Maniu, cu Maniu
Facem altu și mai viu” (?)

Leonică-Pungașu voia însă să mă ducă la un teatru bucureștean, așa că vă puteți imagina emoția și neliniștea mea. Pentru mine, din momentul acela, n-a mai existat casă, masă, mamă, tată, ci numai acel băiat minunat — Leonică — pe care viața avea să-l înghită și să-l digere fără milă.

Nu știu dacă, propunîndu-mi un spectacol, Leonică se ghidase după vreun criteriu estetic. La un pas, așa cum am mai spus, se afla Teatrul Național, la doi pași „Cărăbușul” lui Tânase. Peste drum însă de Telefoane, în Pasajul Comedia, în actuala clădire a Teatrului Majestic, funcționa la subsol compania Stroe și Vasilache. Teatrului i se spunea și atunci Majestic, iar spectacolul semnat de popularii actori, se intitula „Majestic Tic-Tic”. Ei bine, Leonică, acolo m-a dus. Și m-a introdus în sală. Cum? Eram încă prea crud și prea naiv ca să pricep de ce Leonică-Pungașu s-a văzut, mai întâi, obligat să dispară pentru cîva timp cu una din femeile de la toaleta teatrului. Cînd a revenit, obrații îi ardeau ca para focului. La un semn al femeii, ne-am furișat în sală. Spectacolul numai ce începuse. Pe dată m-am lăsat absorbit de veselia de pe scenă. Mă furase într-atît jocul actorilor și al luminilor, încît mi-a scăpat și clipa cînd Leonică a șters putina, abandonîndu-mă nopții.

Nu mai știu ce filozof de cartier susținea sus și tare că fericirea în viață se plătește, uneori, îndoite. Vă jur că gînditorul avea dreptate. Cînd cortina acelei lumi reale de pe scenă a căzut, în fața ochilor mei aprinși de fericire, s-a ridicat o altă cortină... a unei crunte realități. M-am pomenit în noapte singur, lipsit de apărare, cu capul vîndu-mi de unul și același refren:

„Majestic, tic-tic...
Tu ești mic...”

Fără trecători, Calea Victoriei era tristă, deprimantă, în ciuda reclamelor de neon

ce-și jucau continuu luminile. Doamne, câte ceasuri să fi trecut de cînd patronul mă expediase la spital să văd ce-i face nevasta ? Doamne, ce faptă groaznică săvîrșisem ? Stroe și Vasilache — ce băieți veseli și buni ! — dispăruseră, iar în locul lor, în scenă intraseră părinții, care, zău, nici nu cîntau, nici nu dansau.

De aceea, pomenindu-mă, pe neașteptate, singur-singurel în noapte, pe trotuarul străin din fața „Capșei”, am început să sufăr cumplit din pricina purtării mele nesăbuite. Trebuia să mă întorc acasă. Cu orice preț. Nu aveam nici un motiv să-mi pedepesc părinții. Am pornit-o spre Piața Senatului, de unde știam că pot schimba un tampon al tramvaului cu altul, stăpînit de o singură întrebare : ce să le spun părinților, acasă ? Ei bine, n-o să mă credeți, vă jur însă că nu vă mint, cel care mi-a sărit în ajutor, scoțîndu-mă din dramatica dilemă, a fost gentlemanul Percy Stuart. Deși încă nu devenise membru al „Excentric-Club“-ului, el a fost acela care mi-a sugerat ideea salvatoare. Iar dacă mi-ar fi fost în puteri, zău, l-aș fi declarat pe loc membru de onoare al Clubului.

Fundătura Făurari dormea ; era ceasul cînd ploșnițele asaltau somnul și visele „făurarilor”. Cînd am ajuns în dreptul porții hanului Weiss și am zărit în beznă o singură fereastră luminată, am început să tremur și să plîng de-adevăratelea, ca un copil. Așa plîngînd, am intrat în casă și toți ai mei au înmărmurit pentru cîteva clipe. Mai întîi și-a revenit mama. S-a repezit la mine, m-a tras la pieptul ei cald și m-a îmbrățișat animalic ; inima îi bătea nebunește.

— Pe unde mi-ai umblat băiete ? Ce-i cu tine în halul ăsta ?

Plîngeam, iar printre sughituri, îmbărbătat din umbră de Percy Stuart, povesteam :

— Să vedeți... m-au furat țiganii... Cînd nenea Paul m-a trimis la spital, eu am luat-o pe Labirint. Am ajuns în Zarafi — știți unde ? — acolo cineva m-a atacat pe la spate, să mă gîtuie nu alta și mi-a virit un căluș în gură ca să nu țip. (Lîngă mine, Percy Stuart mă încuraja : „Așa băiete, hai că-i bine, zii înainte tot așa!”) Erau niște țigani, cu căruțele. Am încercat eu să mă smulg, să mă bat, dar unul din ei m-a pocnit în cap și n-am mai știut ce-i cu mine. („Nu-i rău, îmi șoptea Percy Stuart... Cîte lovituri n-am primit și eu la moalele capului...”) Cînd am deschis ochii, am vă-

zut că eram într-o căruță. Știți pe unde am ajuns ? Departe, pe Uranus, pe la antrepozite. Atunci mi-a *incolțit* în minte un plan. („Băiete, băiete, dă-o-ncolo de treabă, ce dracu, folosești cuvintele mele !”), M-am ridicat fulgerător... și a început o luptă sălbatică... Am tras un swing unuia... o directă altuia... („Așa, așa, băiete, îmi place cum te bați !” mă lăuda și mă admira Percy Stuart.) I-am doborât... Dar unul, în timp ce eu voiam să sar din căruță, m-a apucat de haină să mă țină, mi-a rupt-o... Uitați-vă și voi ce mi-a făcut ! (Intr-adevăr, ca să fiu cît mai convingător în născocirea mea, mi-am rupt haina... singura pe care o aveam. Nu știu cum de m-a lăsat inima... Percy Stuart însă, gentleman cum era, a ținut să-mi atragă atenția : „Băiete, chestia cu haina te interesează, nu-mi aparține.”) Uitați-vă și voi să vedeți în ce hal mi-e haina, cum mi-au rupt-o ! M-au furat țiganii ! M-au furat țiganii ! am încercat eu să-mi conving părinții, printre hohote reale de plîns.

Primul om care m-a jignit în noaptea aceea de pomină a fost taică-meu. A izbucnit deodată în ris. În schimb mama, după ce mi-a explicat cum m-au căutat și cum, în disperare, s-a bătut cu capul de toți pereții. (Sărmana de ea pe unde nu mă căutasese ? Cine din casă să bănuiască că, în timp ce mama își smulgea părul din cap, eu ședeam cu sufletul la gură și ascultam cupletul „Majestic, tic-tic, / Tu ești mic !”), m-a trimis la culcare.

În pat, pînă a fi adormit de-a binelea, am mai auzit-o multă vreme pe mama plîngînd.

Așa m-au „furat” țiganii și sînt foarte convins că nu m-ar fi furat dacă „Excentric-Club” și-al său erou nu ar fi exercitat asupra mea o înfrîurire puternică. Desigur că, într-o zi, tot l-am întrebat pe taică-meu de ce l-a apucat rîsul cînd îi relatasem cu lacrimi în ochi prin ce „împrejurări atît de groaznice” îmi fusese dat să trec.

— Mă, băiete, mi-a răspuns el zîmbind cu ochii lui blînzi și inteligenți, totul era bine și frumos în povestea ta. Un singur lucru însă nu l-am prea priceput, ce voiau țiganii să facă cu unul ca tine, roșcovan și cu pistrii ?

Da, amănuntul ăsta — recunosc — îmi scăpase. Intr-adevăr, oare ce intenționau să facă țiganii cu un roșcovan pe deasupra și cu pistrii ?

HARALAMB ZINCĂ



Pământul

Acel devorator de piine care este orașul,
Miarea venind din crânguri de salcimi
în borcane de iaurt populare,
Brinza și ouăle, fasolea și ceapa,
Floarea parfumată a cimpurilor întinsă
pe tarabe,

Tot ce e mai bun și mai gustos
în munca de un an a țăranului,
Se ofilește încet pe tarabe așteptînd
cumpărători.
Mereu pământul scoate din el flori și
fructe,

Ne rabdă cu greșelile noastre,
cu nepăsarea și cu cimentul zilnic
Care netezește prea comod asperitățile...
Printre ogoare sînt poteci din ciment,
Cimentul astupă răsufklarea acestui

pămînt,
El, care ne rabdă tot mai mulți și mai
nepăsători,

Devoratori de piine și de miere,
Pămîntul, singura noastră mamă.

Steagul alb

Am călătorit cu trenuri
Care au devenit fier vechi și au fost topite
Am urcat scări înghițite de burta
pămîntului

Am privit oameni care nu mai sînt
Am crescut flori gingașe
Demult topite în colbul văzduhului.
Dar în fiecare zi iau totul de la capăt
Imi construiesc o insulă, cresc animale
și flori

Trec cu lumina sufletului prin lume
Steagul meu alb ciuntit de gloanțe și
totuși victorios
Grîul începutului, crescînd pe ogor.

Înainte sau înapoi

Privighetoare îndărătul gratiilor de aur,
Privighetoare să fiu,
Să cînt de plăcere.
Coifuri sclipitoare, armuri,
Caii regești topiți în țărîna albă
Unde este imperiul, vulturul mării,
Unde macii și iasomia, unde
Lumina de atunci
Pe blînde dealuri
Doar cite un obiect dezgropat din pămînt
Mai păstrează zgomotele glorioaselor
bătălii.

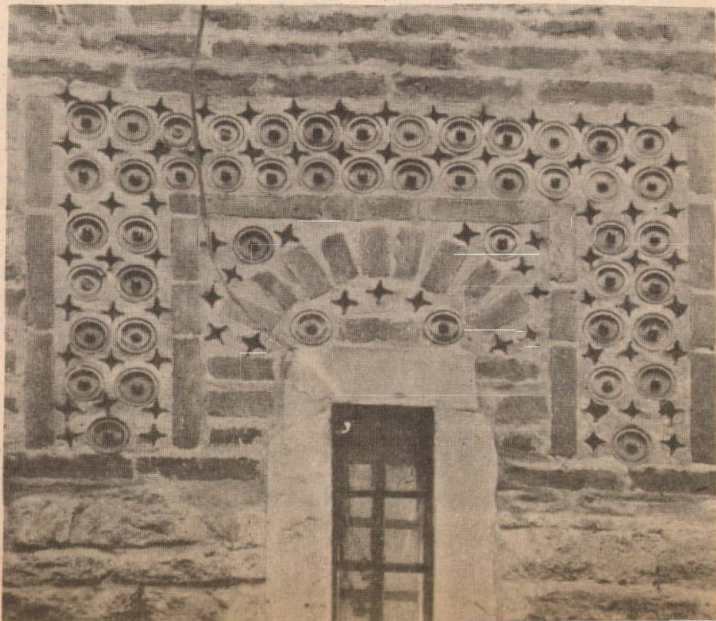
Deasupra țărîni albe se află cetatea
Pietrele caldarîmului amestecate asemeni
ierbii de către veacuri
Ceasornicele acoperite cu argint
Nimeni nu știe
Încotro mergem.

Alt anotimp

Marea în cămașa ei de lumină
A rămas departe, în alt anotimp,
Cu gura ta dulce, cu fructele tale.
Daliile toropite de căldură
Privind peste garduri pitice
Pietricele reci, valuri adormite,
Marea care mă privește în ochi
Ce adevăr trăiește în jurul meu,
în văzduh, în ape,

Și eu nu-l înțeleg?
Soarele prea copt putrezește și el încet
Creangă de singer cu bobîțe roșii
În adîncuri vuiesc roțile mării
Departe vuiesc orașele, cu
răsufklarea lor de animal rănit.
Marea în cămașa ei de lumină
A rămas departe, în alt anotimp.

MARA NICOARĂ



E noapte și e frig,



seniori

★

Mă apropii de o nouă aniversare a zilei de naștere, ca de un prag dincolo de care nu știu ce mă mai poate aștepta. Înregistrez faptul doar în aparența lui calendaristică și resping orice demers ocult pentru o virtuală aminare, la ce mi-ar folosi ? ! Ar trebui să fiu tulburat, neliniștit, chinuit de îndoieli și de întrebări, nimic însă din toate acestea. Dimpotrivă, sunt de un calm și de o nepăsare aproape neomenești. Până și chipul care mi se reflectă acum în oglindă, cu trăsăturile și cu umbrele lui de acum, îl consider străin de adevărata mea identitate. Iar dublul care mi se zbate pe dedesubt, în strania și inocenta lui biografie, sigur că nu mai interesează pe nimeni. Pentru care și sunt ispitit să-mi întorc fața de la orice idol personal, mi-e suficientă greața pe care mi-a cultivat-o îndelung această categorie de idoli. Altfel, toamna e de un suav incredibil, cu doar o masivă cădere de frunze moarte, parcă anume inventată pentru a-mi secula starea de dulce-amar

a zilelor din urmă. Ciudat, dar mă trezesc deodată descoperit spre miraculoasele obsesii ale unor toamne de odinioară, pe orizontul cărora tremură de-aieva câteva siluete vagi de femei. Semn că îmbătrinesc și că mă risipesc irevocabil înspre pulbere odată cu nefericirile trecutului, memoria mea le reține doar ca speculații ale unei imaginații în agonie. Caut, în schimb, puncte de sprijin în spațiul intim al mesei de lucru. Dar ce vreți haos mai supus panicii decât haosul mesei de lucru scriitoricesc, mai neimblinzite vipii decât interogările, nerăspunsurile unei asemenea mese de lucru ? Cel puțin atât de mi s-ar oferi de ziua mea de naștere, promisiunea că ursitoarele (sau ursitorii !) nu se vor atinge încă de teritoriul ei...

★

Dînsa doarme, acum, sub acest pămînt. De cîte ori trec pe-aici, împreună cu însoțitoarea mea, să punem o floare, s-aprindem o luminare, stau cu fața către Dînsa. Nu-i realizez însă imaginea de sub pămînt,

e ca și cum s-ar fi risipit într-un univers absolut. Doar numele de pe cruce o impune realității obiective, deși transfigurată pînă la esență. Azi s-a întîmplat să cadă prima ninsoare, pe o temperatură foarte scăzută și cu vînt în rafale dure. Obișnuit, o las pe însoțitoarea mea să-și consume reculegerea singură, eu mă preambul pe aleea mărginașă ca un străin. Zadarnic sper într-o evadare din teritoriul unde Dînsa își doarme somnul de veci, pe bolta de deasupra este hotărît să fiu așezat eu. Și astfel, pe încetul, simt cum se adună în mine temeiurile împăcării definitive. A fost o vreme, în temnița dinainte de război și-n război, în prizonierat și iar în război, din nou în temniță și-apoi într-aiurea, pe unde m-a tot dus rătăcitorul meu destin, cînd n-aveam despre localizarea virtualei mele veșnicii nici un punct de sprijin. Mi-ar fi fost totuna — dincolo de Volga sau pe malurile Senei, pe aerodromul din Cairo sau survolînd Himalaia, aș fi binecuvîntat hazardul și geografia necunoscută. Pe cînd acum, totul se înscrisese într-un perimetru foarte bine definit, lîngă neființa Dinsei. Absurdul a făcut însă ca localizarea ei (a veșniciei mele), aici, să-mi fi fost decisă tot prin hazard, un hazard administrativ, și prin penuria de locuri de veci în altă parte. Seara, ascultă Bach în interpretarea Filarmonicii cehe dirijată de Stokowski, pe care, tot azi, Domnișoara W. mi l-a dăruit de ziua mea de naștere...

*

Văd din ce în ce mai anevoie cu amîndoi ochii, mi-e teamă că voi orbi. Exemplele celebre din același domeniu (Milton, Huxley, Sartre, Borges) n-au de ce mă console, fiecare cu întunecarea lui. Grav e că nu reușesc să-mi închipui ce fel de viață voi duce orb, pe ce anume categorii de obiecte sau de idei se va concentra vederea mea dinlăuntru. Probabil că va avea loc o lentă mutație de plașuri, dinspre concretul cel mai ferm spre un sistem de semne confuze, nebuloase, refuzul a toate cite aparțin lumii reale. Nu voi mai acorda nici o valoare biografiei mele petrecute la lumina zilei, voi fi nevoit să-mi constituie altă memorie. Atîtea noțiuni care-și vor pierde semnificația și rostul, memoria cea nouă va reține doar obscurități și abisuri. Pînă și chipurile ce-mi vor fi fost pînă atunci foarte clare se vor încetșoșa în asemenea măsură, cu timpul, încît nu voi mai avea despre imaginea lor decît înțelesul unor abstracțiuni. Azi m-am supus cu bună știință primului exercițiu de orientare pe străzi, cu ajutorul cîinelui Dicky în lesă. Mi-am închis, prin urmare, ochii (ochelarii fumurii mă și plasau în cealaltă postură) și m-am lăsat condus de cîinele Dicky de-a lungul unei alei pe care, altfel, o cunoșteam. Dar, cum cîinele Dicky își avea obiceiurile sale, pendulînd de la copac la copac, iar eu riscînd să mă izbesc

ca orbeții de toată materia acestei lumi, am renunțat. Doamnă, cum va fi cînd va fi... ?

*

Convenisem cu Dînsa, pentru noaptea Învierii, să nu se lase moleșită de somn și cel puțin clopotele să le-audă vestind Învieria. Știam bine că starea de somnolență continuă sau de prăbușire în somnul fără țărături se datora dozelor cumplite de calmante, și totuși trebuia să-și impună să se trezească anume la ora dinaintea miezului nopții. De la înălțimea rezervei 1308, prin fereastra ce da chiar spre Răsărit, nu se zărea decît turla Minăstirii Cașin. Dînsa nici turla n-ar fi putut s-o vadă, patul fiindu-i instalat aproape de ușă, de partea cealaltă. Eram convins că dangătul clopotelor ar fi umplut văzduhul pînă la Dînsa, poate că și un zvon al cîntării sutelor de participanți la slujbă, și asta ar fi împăcat-o într-un fel cu Dumnezeirea. Altfel arăta foarte liniștită într-ale sale și un suris inefabil, de o incredibilă suavitate, îi lumina fața. Mi-a șoptit: Îmi pare tare rău că n-o să fim și în noaptea asta împreună, să nu te superi pe mine ! Am sărutat-o pe amîndoi obrazii, i-am sărutat și mîna de deasupra, pusă cruce peste cealaltă, și zadarnic a schițat Dînsa gestul de a-mi atinge fruntea o clipă, nu se mai putea face nimic. Cîteva ceasuri mai tîrziu mă aflam în spațiul înconjurător Minăstirii Cașin, așteptînd, în singurătate înghețată și în acord mental numai cu Dînsa, ora de vestire a Învierii. Dar clopotele n-au sunat, la nici o biserică din Capitală clopotele n-au sunat. De ce, somnul căror pieritori l-ar fi tulburat clopotele nemuririi noastre ? Iar în prima joi de după aceea, la ora 11 și jumătate dimineața, totul era terminat. Fiecare suflet de om, deci și Dînsa, de se stinge în zilele din săptămîna următoare, numită și Săptămîna Luminată, are parte de învierea proprie...

*

Merită oare să slăvim acidul desoxyribonucleic, care se află la originea tuturor lucrurilor lumii, dar despre a cărui apariție nu se știe nimic, sau, dimpotrivă, să-l blestemăm pentru a se fi autoreprodus și pentru a fi produs viață ? Și dacă blestemăm acest fantastic A.D.N., pe cine, în fond, blestemăm, cine l-a aruncat din galaxii pe Terra, acum trei miliarde de ani, și i-a determinat destinul care ne privește atît de absolut ? A fost o simplă eroare sau fatalitate, a fost o crimă conștientă ? La cîte alte descoperiri în biologie va fi martoră omenirea, aidoma de revelatorii pentru geneza ei, pentru finalitatea ei, ca să poată ajunge la porțile a celui Mister Superior care a decis, va decide totul, dar care nu-și va arăta niciodată Fața ? Prea multe întrebări adre-

sate unei tăceri fără ecou, și toate numai din cauza imposibilității de a crede în concilierea dintre știință și poezie...

*

Fusese prima noastră despărțire, Dînsa își petrecuse vacanța într-un sat din Bucovina. Acum o așteptam în Gara de nord să se întoarcă, era ora aproape de miezul nopții. De cum am zărit-o în cadrul ferestrei, căutîndu-mă cu privirea prin mulțimea de pe peron, m-am repezit s-o întîmpin înainte încă de a coborî. Clipa s-a dovedit fulgerată de emoție intensă, fiecare parcă proiectat în piatră. Eram atît de egali unul cu altul, peste convulsia pasagerilor care ne interziceau apropierea, încît trăiam clipa ca într-un extaz posesiv. Dar smulgîndu-mă din mine însumi, cel împietrit, și grăbindu-mă s-o îmbrățișez, coșul ce-l ținea în mîini, plin cu mere (atît mi-a rămas în ochi — roșul merelor de Bucovina, ca o explozie de incandescențe), s-a revărsat pe podeaua vagonului, în neștire. Eram prea stăpîniți însă de panica singelui atîta vreme cenzurat (tremuram amîndoi de nerăbdarea înlăturării timpului dintre noi), ca să dăm atenție micului incident. Abia acasă, după ce avea să se potolească prima dezordine a vieții noastre secunde, ne-am amintit de mercele pierdute. Nici o rațiune, evident, să ne fi întors în gară, trenul va fi și fost retras în zona de triaj. Am binecuvîntat, prin urmare, absența merelor și sugestia lor de roșu elocvent, căutîndu-ne în bețiile ulterioare un paradis ipotetic. Și de cîte ori, apoi, ne vom afla în fața unor mere asemenea celorlalte, pe masa noastră sau pe masa altora, Dînsa va avea de fiecare dată pe buze un suris de taină, ca o invitație mută la dulce naufragiu nocturn, pe care numai eu i-l înțelegeam...

*

Ce calm stă Homer, pe-același raft de bibliotecă, alături de Balzac, și Platon alături de Nietzsche, și Rimbaud alături de Pound, și Shakespeare alături de Ionesco, și sunteți liberi să prelunghiți lista, pe contrarii, pînă la consumarea tuturor aleselor spirite universale, și cît de străini unul de altul, cît de indiferenți, aproape inuman de indiferenți, în această realitate a secolului 20. care, sigur, nu va fi ultimul ! Pentru care mă și întreb, în concluzie, dacă un miracol absurd ar fi cu puțință și cei ai neantului anterior s-ar reîntrupa fideli modulul lor de a gîndi, cum l-ar recepta, să zicem, Sofocle pe Beckett, sau Virgiliu pe Dante, sau Poe pe Malraux, sau Eminescu pe Blaga, și-așa mai departe, și-așa mai departe, de la cei dintru începuturi către cei de pînă la Apocalipsa care va fi ? Multor semnificante deci, din această viață, le voi duce eu dorul în lumea de dincolo, dacă acceptăm (și personal îmi place să accept) că nu se termină totul cu moartea noastră fizică, și multe sunt de regretat din suma de necunoscute

cîte așteaptă să ia ființă în viitorul imprevizibil, dar pe deasupra a toate, cît mă privește, știu că tare mult o să mă doară imposibilitatea de a cunoaște cărțile de căpătii ale confratelui meu oarecare, ale atîtor și atîtor confrăți din viitor, ce adevăruri vor avea ei de apărut și împotriva cui, ce vor avea de contestat și la ce expresii artistice vor ajunge, iată o durere pe care o resimt încă de pe-acum și fără remediu, și fără a avea cel puțin conștiința că trebuie să dau vina pe cineva ! Ori nu suntem decît, fiecare în parte, cîte un cerc închis, nici măcar tangent cu vreunul aparținînd confreriei de peste timp, și-n consecință durerea mea să fie la fel de absurdă... ?

*

Pînă-n ultima clipă, chiar dacă atins pragul spre dincolo și chiar dacă lumina călăuzitoare spre dincolo deja infiripîndu-se, Dînsa a așteptat să vadă tipărită această carte. N-a apucat, însă, circumstanțele s-au dovedit nemiloase. Cineva trebuia să pună o ștampilă, ștampila de rigoare întîrzie. Astfel că amîndoi aveam să fim frustrați de bucuria unică a înmînării primului exemplar ființei care, singura de pe lume, ar fi putut depune mărturie despre muncile sisifice la cartea respectivă. Mi-era greu să și mai intru în spital, s-o tot mint despre ce spun doctorii și despre stadiul în care se află cartea la tipar. Cartea se afla, într-adevăr, la tipar, culeasă, paginată, un semn doar și mașinile s-ar fi pornit. Prea tîrziu însă, tot ce-am mai cîștigat a fost ca pe lista celor căror cartea le și era dedicată (Mama dintîi, Mama de-a doua, Sora, Fratele, Tata) să înscriu, ca pe o piatră funerară, și numele Dînsel. Vă întreb totuși — cu asta și cu atît îi pot eu absolvi pe ceilalți de vinovăția lor, mă pot eu socoti absolvit de toate umbrele cu cîte i-am umbrît viața... ?

*

Domnișoara W. mă întreabă (la telefon) cum îmi petrec timpul, de dimineață pînă seara, și-i răspund că totdeauna mă trezesc exact la ora pe care mi-o comand subconștient și că niciodată subconștientul nu m-a înșelat, și fumez încă în pat lenevind o țigare (deși nu-i recomandabil să fumezi pe stomacul gol), după care cobor și aprind focul, pun cafeaua să fiarbă și-n acest răstimp de așteptare fărîmîtez pline pentru vrăbii, am în subvenția mea (dacă cumva Dumnezeu le ignoră, mai ales iarna) toate vrăbiile din cartier, există un fel de platformă în dreptul ferestrelor mici de la parter, pe care platformă vrăbiile își dau întîlnire ca să-și ia tainul zilnic (fiindcă, altfel, dacă nu le pun pline la locul știut, se izbesc ca nebunele în geamuri și țipă la mine și-mi reproșează că le-am uitat), și eu îmi beau pe îndelete cafeaua și mai fumez două țigări pe îndelete și visez (de fapt, caut cuvintele de

care am absolută nevoie pentru a-mi re-lua lucrul de unde m-am poticnit), și-apoi îl scot pe cîinele Dicky la plimbare și mă aprovizionez cu pîine și cu lapte, cu morcovi și cu iaurt, pentru mine, pentru cîinele Dicky (care, fiind un nobil cocker spaniol, n-are dreptul decît la regim vegetarian), și-abia dacă s-a făcut ora opt, și cînd revin acasă mă uit cu mare spaimă la foaia albă de pe masa de lucru, și ziua se anunță fără semnele nici unui miracol, și strig Allo ! Allo !, dar Domnișoara W. nu se mai află la celălalt capăt al telefonului, și ce grozav ar fi fost dacă Domnișoara W. m-ar fi întrebat ce loc, eventual, ce timp singular i-acord Domniei-sale în scurgerea acestui timp de tortură creatoare și-n spațiul de existență de numai eu și cîinele Dicky, și, la urma urmel, cine mă poate convinge că Domnișoara W. există cu adevărat... ?

*

Celelalte cărți, Dînsa le cunoștea încă din manuscris. Pentru simplul motiv că era de o curiozitate aproape tiranică, pe care zadarnic mă străduiam să i-o interzic pînă la întregirea cărții. Profita de fiecare absență a mea de-acasă, pentru a se lăcomi asupra fiecărei noi pagini scrise. Nu era greu de observat că-ncălcase consenmul impus de mine, mișcările Sale sufletești urmau în bună măsură însăși pătrunderea tot mai adîncă în tainele cărții la care lucram. Iar uneori se demasca fără echivoc, ba chiar cu un zîmbet puțin sfidător, și numai din dorința de a-mi oferi soluții acolo unde lucrul meu se izbea de neputință. Altfel, oricît de ciudat vi s-ar părea, Dînsa nu doar că mi-a protejat spațiul de gîndire și de trudă, contra oricăror ingerințe și cenzuri străine, dar mi-a fost și colaboratoare activă. O colaborare, evident, pe planul ideilor, al sugestiilor, și cu atît mai uluitoare în substanță, în profunzimea lor, cu cît veneau de la o ființă dinafara laboratorului meu de creație. Probabil că asta se explică numai prin faptul conviețuirii noastre îndelungi, care-și sublima datele intimității conjugale în fraternitate superlativă, de perfectă comuniune a două spirite care se recunoșteau unul în-tr-altul, ca un fel de Dumnezeu reciproc celuilalt. De neînțeles însă pentru mine, care-mi proiectam personajele în anume relație mitologică, adesea chiar arbitrară și paradoxală, sau, poate, foarte de înțeles prin vocația sa de femeie — foarte femeie, Dînsa era foarte gelooasă pe femeile cărților mele. O intrigau secretele acestor femei, biografiile lor sentimentale, o intrigau și-i devastau viața lăuntrică, se lăsa pedepsită de gîndul că eu aș aparține acestor ficțiuni mai mult decît realității Sale obiective. Și-atunci, o declar deschis, devenea fiară, exaltarea Sa depășea orice limită și, strivindu-mă cu patima Sa în valuri, striga către mine în mare deznădejde Nu-l așa că eu, numai eu sunt în toate ? ! Și iată

că din nou mă gîndesc la acea carte de odinioară, cum a fost gîndită și cum s-a transcris prima frază a acelei cărți — „Ști-am că vei muri, dar mi s-a recomandat să nu ți-o spun...“, asta cu zece ani mai înainte ca Dînsa să moară, nu doar că i-am presimțit sfîrșitul, dar i-am dat și răspunsul pe care nicidecum n-aș fi vrut să i-l dau, atît de exact, atît de osînditor...

*

Aproape toți exegeții lui Montherlant, fie că-l aplaudă, fie că-l contestă, pentru viața lui, pentru opera lui, subliniază o anume identitate virtuală între marele dramaturg și regele Ferrante din „Regina moartă“. Nimic senzațional în asta, nu există creator care să nu se fi strecurat cu o cît de infimă parte a ființei, a conștiinței sale într-unul din personajele sale, și căruia să nu-i placă să creadă că va dăinui prin acesta. Dar destinul lui Montherlant este supus judecății posterității (care pentru a-l salva de pedeapsa uitării, de altă pedeapsă ?) odată cu această replică finală a regelui Ferrante : „O, Doamne al meu, în scurtul răgaz ce-mi rămîne, înainte ca sabia să se rotească asupra mea și să mă doboare, fie ca sabia să tale cîmplitul nod de contradicții din mine și astfel, cel puțin o clipă, înainte de a înceta să exist, să aflu în sfîrșit cine sunt !“ Henry de Montherlant s-a sinucis, după cum se știe, folosind deopotrivă fiola de otravă și revolverul, pentru ca să nu riste nici o în-torcere într-o lume care-l detesta, pe care o detesta. Dar clipa, vă întreb ? Ce i-a fost dat lui Montherlant să afle în clipa aceea despre sine, și cine o să ne spună vreodată adevărul despre revelația acelei clipe... ?

*

Din clipa în care au adus-o acasă și au așezat sicriul chiar pe masa la care scriu acum și pînă-n clipa „sărutării celei de pe urmă“, în capela cîmîtirului Bellu unde a avut loc slujba religioasă, am tot așteptat ca măcar unul dintre doctori să vină și să-și ceară iertare. De la Dînsa să-și ceară iertare, și nu pentru a fi mințit-o, sigur că nici Dînsa nu mai credea în minciunile lor, oricît de ornamentate ar fi fost, ci pentru neputința științei în numele căreia o trataseră ca pe un cobai, în repetate operații inutile și nerevelatorii a nimic. N-a apărut unul, și mi-e greu să-mi închipui că-și vor fi trimis poate reprezentanții de rigoare, anonimi, aceștia să depună o floare și aceștia să-i spună nerostit adevărul. Am toate motivele deci să-l consider vinovați și aș vrea să-i urăsc, din motive mult mai neiertătoare decît ale victimei care le-a fost Dînsa, dar nu pot să-l urăsc, și de-ar fi să-i întîlnesc pe stradă nu i-aș recunoaște, nici numele lor nu le mai știu. Atît știu — că între a fi ars pe rug și a muri de maladia care seceră azi omenirea nu-i nici o deosebire,

singurul fapt pe care să-l abjuri, ca să te salvezi, ar trebui să fie faptul de a trăi, dar asta e totuna cu cel mai teribil paradox. În numele științei sau în afara științei, Dumnezeu moare cu fiecare ființă în parte și, odată cu sfârșitul sfârșiturilor, va deveni el însuși carbon, oxigen, azot, hidrogen, în toate infinitele combinații posibile, după care nu se va mai chema Dumnezeu, fiindcă nu va mai fi cine să-i dea acest nume și cine să-l strige cu acest nume. Și totuși nici Dînsa, nici eu nu vom putea fi consolati cu această ipotetică moarte universală, condamnați la fără iubire în vecii vecilor, și pentru această lipsă de iubirea unuia pentru celălalt mă las otrăvit de cea mai trufașă, neodihnitoare ură...

*

A te așeza temeinic într-o perfectă ordine interioară. A-ți păstra cugetele neclintite ca pe niște săbii cu vârful în sus. A te refuza tuturor superstițiilor care cultivă monștri. A nu accepta să-ți intre în celula existențială nici una din spaimele de milenii ale omului. A crede neșovăit că viața și opera ta au trebuit și vor trebui cuiva. A răspunde la întrebările Sfinxului mai înainte ca acesta să le fi gândit. A respinge /fără /cruțare orice formă de ingenușcare a condiției umane. A visa pînă la ultima suflare că dincolo de orice sfârșit începe mereu altceva. A iubi fără să aștepti să ți se întoarcă vreodată iubirea. A învăța să arzi numai pentru acele idei care au darul să deschidă orice porți interzise pînă la tine... Iată un prim decalog de reguli fundamentale cu ajutorul cărora, dacă le voi respecta cu sfințenie, nu voi îngădui neantului să mă înghită de tot...

*

Pe acest taburet din fața oglinzii, în odaia de la etaj, se așeza uneori Dînsa, mai ales în ultima vreme și nu neapărat ca să se pieptene, ci numai să se privească îndelung, și nici nu știu cînd dispărea deodată din cîmpul meu de vedere și urca la etaj, o bănuiam dusă într-acolo cu felurite treburi și un timp n-acordam faptului vreo atenție, dar se făcea prea multă tăcere în universul de sus, ca de al nimănui, și intram atunci în panică, gîndul netrebnic împingea lucrurile pînă la paroxism, o strigam, dar Dînsa nu răspundea, și neli-niștea mușca din mine veninoasă, urcam scările amețit și din nou o strigam, tăcerea se preschimba în convulsii ale spaimii și spaima popula spațiului aproape materială, în forme, în supozițiile cele mai absurde, mă împleticeam printre chipurile spaimii ca printre valuri de apă ucigașă, toate ușile închise, toate chemările fără răspuns, doar ușa de la dormitor întredeschisă, mă opream în prag și o vedeam, storul era lăsat, prin odaie vălureau umbre, Dînsa sta

pe taburet și se privea în oglindă, atît, se privea, și-atunci m-am convins că Ea știe, că nu mai poate fi înșelată, minciunile n-ar mai fi folosit la nimic, o asistam împietrit cum se contempla împietrită, irealitatea oglinzii ne cuprindea acum pe amîndoi, aș fi vrut să-i spun că singura oglindă în care ar merita să se constate sunt eu, fiindcă ogîndirea Ei nu va pieri niciodată din ochii mei, dar tot cuvinte și înșelare ar fi fost, nici luciul oglinzii (deși Dînsa numai la un pas de ogîndă) pe Dînsa n-o mai reflecta, și sigur că Dînsa avea această conștiință a desprinderii din realitatea obiectivă și a difuzării lente în ne-materie, eu nu mai aveam nici puterea de a gîndi vreun gest, și ce cumplită, de nesuportat devenea privirea cu care mă privea, ca dintr-o magmă a eternității, și au trecut de-atunci o nesfîrșire de zile și de nopți, pe acest taburet nu s-a mai așezat de-atunci nimeni, dar, de cite ori se întimplă să-mi arunc ochii asupra acelei oglinzi, dintre cețurile ei mereu mișcătoare, intens mișcătoare, doar ochii Ei, atît — ochii Ei, mă privesc, mă privesc...

*

A murit cîinele Dicky, avea 11 ani și o lună, a murit de singurătate și de dorul după Dînsa, ultimele zile devenise apatic, nu mai bea, nu mai mîncă, nici un răspuns la chemări, el care totdeauna își solicita tandrețea și manifesta o poftă nebună de comunicare, nici o reacție la soneria de la intrare, el care știa că orice sonerie înseamnă apariția cuiva în această casă ai cărei locatari eram doar noi doi, și bucuos de oaspeți la orice oră din zi sau din noapte, s-a dovedit pînă la ultima clipă atent să nu-și supere stăpînul cu nimic și să nu lase în casă nici o urmă compromițătoare, amintirea să-i fie patetică și duioasă, mi-a cerut să-l scot afară pentru a-și rezolva problemele, se lăsase noaptea și totuși l-am surprins cum își aruncă ochii spre universul uman, spre universul canin, alt cîine, atunci, s-a trezit să clameze ceva pe limba lui, poate o consolare, poate un gînd de adio, el n-a răspuns, cum răspundea obișnuit, sta încețat spre gratiile porții și privea în gol, a trebuit să-l strig de citeva ori ca să revină în casă, era ger și mi-era teamă să nu răcească, a urcat treptele anevoie, dar nu era încă nici un semn de spaimă, sau speram eu că starea lui nu-i atît de gravă, sau mai credeam în vreun miracol, s-a așezat ca de obicei la picioarele mele și numai ofta din cînd în cînd ca un om obosit, părea într-adevăr foarte obosit de viață și desigur că se pregătea să moară, mă și întrebam în ce fel își presimt clinii moartea și ce viziune au clinii despre moarte, n-arăta deloc speriat, cel mult resemnă, îndurerat, pătruns de o durere pe care nu era capabil să și-o exprime, ci doar în privirea lui se putea citi un fel de tristețe amară și un fel de ciu-

dat neînțeles asupra puterilor limitate ale omului, ale mele îndeosebi, care-l însă-nătoșisem de-atâtea ori, de a-l vindeca mai ales acum, de a-i restitui bunul cel mai de preț care și pentru el tot viață va fi fost, și am început să-i vorbesc despre una, despre alta, cuvinte la întimplare și propoziții absurde, numai să nu se simtă prea de tot singur, și dacă am văzut că n-are de ce să-l intereseze monologurile mele penibile, în conștiința lui neavind nici un ecou, am început să-i vorbesc despre copii, convins că numele copiilor cu care el însuși a copilarit îi sunt în conștiință mai vii și că fiecare răspunde la o reprezentare precisă, a tresărit într-adevăr și m-a ascultat concentrat, i-am derulat astfel filmul propriei lui biografii, avea doar patru săptămîni cînd l-am luat de la mama lui și l-am adus acasă, n-avea liniște și se tînguia toată ziua după mama lui, după frații lui, apoi i-am reamintit cum l-am îmblinzit și cum l-am disciplinat, l-am înconjurat cu toată dragostea noastră calmă, protectoare, și cum l-am scos pentru prima oară la plimbare și cum nu suporta lesa, cum își determina orarul de viață după orarul de școală al copiilor, și pe Dînsa i-am evocat-o, cu zeci și zeci de amănunte, Dînsa nevoită de treburile casnice să-i fie mult mai aproape, ceas de ceas, decît noi (îți mai aduci aminte de Dînsa, cum îți dădea să mîncîni morcovi, cum te-mbăia și te pieptăna?), și aproape un ceas a durat convorbirea noastră, fiindcă de astă dată a avut loc cu adevărat o convorbire, eu îi vorbeam și el tot dădea din cap a aprobare, și i-am spus Haide să-i căutăm prin casă, unde s-or fi ascuns?, și am pornit să urc la etaj, așteptîndu-l, dar în clipa următoare i-am auzit căderea cu botul în podea, zadarnic am încercat să-l țin pe picioare și să-i îndrept privirea către mine, cădea mereu și privirea îi era tulbure, mi-am dat seama că-i prins în capcanele agoniei și că nu mai există salvare, l-am luat în brațe și l-am așezat în fotoliul din fața televizorului, l-am mîngîiat pe cap și din nou am început să-i vorbesc, să aibă răbdare, să reziste pînă ce va veni doctorul, **Te rog, te implor!**, îi spuneam, îi repetam, n-a rezistat, abia de-a mai avut răgazul de o clipă să-mi sărute mîna și a gemut ușor, picioarele i s-au destins, privirea i-a devenit sticloasă, era 7 și douăzeci de minute, mi-am turnat coniac într-un pahar și am vărsat cîteva picături pe podea în memoria lui, va trebui să mă gîndesc la înmormîntarea lui, am stat alături, el în fotoliu, mort, eu, pe taburet, viu, și am văzut, împreună, la televizor, ecranizarea unor schițe de Cehov — „Uf, ce lume!”, da, într-adevăr, ce lume omenească, ce lume cîinească!, mîine va trebui să sap o groapă în grădina din fața casei, pentru a-l îngropa, să crească din trupul lui, la primăvară, flori, iar dimineața, cînd l-am ridicat de pe fotoliu și l-am înfășurat într-un giulgiu de

cearceaf, era încă destul de cald, mi-am amintit că noaptea o visasem pe Dînsa cum intra în casă și cum ciinele Dicky a întîmpinat-o sîrîndu-i în brațe și scheunînd de bucurie, De ce m-ați mințit? a zis Dînsa, uitați-vă că e viu!, dar ciinele Dicky era mort de netăgăduit și fără speranță, și, aprinzînd o luminare pentru odihna sufletului celui ce ne-a fost de bună-credință 11 ani și o lună, mă întrebam — unde se duc oare sufletele ciinilor, către care Dumnezeu și-n ce paradis...?

¶

La ce oră a trecutului, oare, și-n gara cărui oraș poposind, nu fără, negreșit, un motiv foarte precis, n-am mai îndrăznit să ies din incinta gării și nici măcar această carte poștală s-o fi trimis, și cui ar fi trebuit s-o fi trimis? — Je me trouve ici. Je ne pense qu'à vous. Je me languis de vous et, en même temps, je refuse de vous revoir. Le temps est contre nous. Mais, comme dans vos absences de toujours, j'espère, j'espère. Voilà pourquoi, cependant, je repars... Să-i fi uitat, oare, acelei ființe și nume și chip, sau toată povestea n-a fost decît o imposibilă, înșalabilă nevoie de iubire adresată nimănui...?

¶

Primul exemplar din cartea respectivă, care mi-a parvenit direct din tipografie, n-am lăsat să se rătăcească printre celelalte. Am citit cartea ca și cum Dînsa ar fi citit-o, adică în deplină singurătate și cu sentimentul că-i scrisă de altcineva. Abia atunci mi-am dat seama că destinul lui Heronim era însuși destinul Ei, nu făcusem altceva, pe durata lucrului la această carte și pe durata maladiei Sale spre final decît să-i radiografiez subconștientul în permanentă convulsie. Cît de mult aș fi vrut s-o văd cufundată în fotoliu și citind, în altă ipostază, desigur, în afara oricărei primejdii, desigur, și constatînd neutră valorile sau imperfecțiunile cărții. Dar știam, acum, că reacțiile, observațiile Sale, mai ales la lectura acestei cărți, aveau să-mi rămînă pentru totdeauna străine. Eram astfel păgubit pe vecie de singura opinie critică la care țineam cu orice preț, nu-mi rămînea să dialoghez cu Dînsa decît exclusiv în gînd. Și totuși acest prim exemplar îi aparținea, cel puțin la modul utopic. Am așezat, prin urmare, cartea în dreptul fotografiei Sale, alături de vaza cu flori, i se cuvenea de drept. Și cum așa fiind surprinsă, în nemurire, de obiectivul fotografic, privirea sa cade, va cădea, cîtă vreme eu mă voi îngriji de această așezare, exact pe coperta cărții, și între ele amîndouă, între noi doi — neantul...

LAURENȚIU FULGA
(din romanul cu același titlu)

★ ★ ★

...Și am văzut că nu mai este nime
 Și-am întrebat: Dar unde ești mulțime
 Ce mă urmărești pînă- aici la poală
 De munte, chiar de-avusești burta goală.
 Pește, pînă, minuni nu știu să fac,
 Iar morți să-nviu cînd nu-i destulă pită
 Ce-i poate folosi la cel sărac?
 În față-i stă o culme ascuțită.
 S-o urc așteaptă, printre spini și stînci,
 Pe lîngă negre ripe și adînci,
 Prin urletul de lupi flămînzi subț lună,
 Subț luna care-mi spune: Noapte bună!
 Pe cînd apune repede-n amurg,
 Să nu mai vadă vîrful care-l urc.

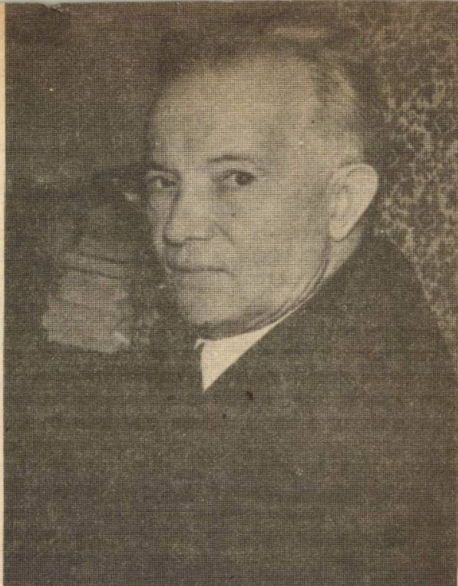
Împărat

Eu sînt un împărat
 Ce n-are tron
 Ce n-are nici palat
 Și n-are clown.
 Sînt împăratul visurilor mele
 De obicei rebele.
 Sînt împăratul
 De mulți scuipatul
 Numit poet
 Dar n-o regret.

Tantal

Vom fi mai singuri și mai amîndoi
 Cu cerul ca rubinul peste noi,
 Un cer visat, un cer ce se prepară
 Nu pentru vr-un popor ori pentru-o țară,
 Nu pentru unii, alții, dar puțini
 Deprinși cu icre negre și lumini
 Menite să le bucure ospățul,
 Pe cînd pe mulți îi strînge-ncet juvățul,
 Mai tare, de grumaz, ca sete, foame
 Ca lanț ori ștreang — nu! nu! nu! nu!
 o, doamne...

De nu e pentru-ntreaga omenire,
 Eu sînt Tantal cu marea fericire
 Ce i se nălță zilnic pîn-la buză
 Și se retrage-apoi cu hohot și-l refuză.
 Eu sînt Tantal cu limpezile ape
 Venindu-i de departe pîn-aproape,
 De mii de ani, de mii de generații,
 Tantal setosul, pedepsit ca-n spații
 Și-n timpuri visu-n jurul lui să crească
 Și cînd se-ncheagă, să se nimicească.
 Eu sînt Tantal și-alături o femeie
 Ce-ar fi putut, dar nu mai vrea să bea
 Din apa dovedită ca un drept
 Doar celor cu un boț de care-n piept
 În loc de inimă.... Eu sînt Tantal, Tantal!
 Apropie-te, fugi revino val —
 Eu pentru-nsetoșării toți l-aștept.
 L-aștept sub cerul roșu ca rubinul
 Și simt cum roșul îmi alină chinul.



★ ★ ★

De te-ar lovi de nouăzecișinouă
 De ori în piept, în cap ori pe grumaz
 și-n șale

Cu nouăzecișinouă de pumnale,
 Cu ochii lui despică fața-n două
 Și vaietul mai mut și-l fă ca stîncă
 În timp ce ei învințind, ca brîncă
 Vor asuda-nafară storși de chin
 Iar înăuntru galbeni de venin.
 Le dă de lucru, fă-i din dinți a strînge,
 Să-și merite tainul lor de gîde,
 Îmbucătura lor muiată-n singe,
 Arginții numărați în mîni pătate,
 În mîni ce nu pot fi mai mult spălate,
 Iar tu să nu zîmbești la ei, ci ride!

Cîntece vechi

Durerea ca un doctor îmi palpează
 De-a rîndul fiecare mădular,
 Ori ca-mprejurul casei un tilhar,
 Își caută ușa, geamul ce cedează

Îi caută cui intrare pe ascuns
 În casa-mi unde mi se darmă insul
 Spre sufletul de cheie nepătruns,
 Făcut fără de broaște dinadinsul.

Canal de ape împrejmuitor
 Zid, metereze, turnuri, paznici
 Aveți să tot scădeți uluitor
 Subț tirnăcopul unilor năpraznici.

Și ce rămîne? Visul, cîntul, chipul,
 Istorii-fără mit și zboruri frînte —
 O, cite cîntece n-ar ști nisipul
 Și marea, vechi, dac-ar putea să cînte!

MIHAI BENIUC



Reflex

Soțul moare de urît, —
 lidia îl ia de gît,
 soțul are o lulea,
 jarul cade pe podea
 și se-așează pe covor, —
 lidia îl ia la zor :
 soțul ei, acum dentist,
 nu-i nici vesel și nici trist,
 ca un brav avangardist.

Mucles

Mucles zise oglinda ascunzîndu-se după
 perdea,
 derier le rideau,
 dulapul întrebă instinctiv : ce-i aia mucles,
 oglinda aproape goală,
 căci între timp se desbrăcase sperînd să-și
 alunge ridurile
 și să-și refacă identitatea,
 urlă, nemaîavînd ce face :
 la urma urmii lăsați-mă în pace,
 dulapul însă zise : lasă, lasă,
 întotdeauna te-ai crezut frumoasă,
 vă credeți toți drepti, —
 era pe vremea-n care bostanii insurecți
 crăpau proteste și destul de des,
 și cînd din întîmplare unul intră-n dulap
 crezînd că-i sală de autopsie
 răcnînd fără accentul circumflex :
 mucles
 dulapul foarte sigur de el se luă de cap
 și ci că-ar fi rămas mult timp perplex.

Nici nu mă mir

Am auzit nu odată :
 să-ți fie rușine mîi tată,
 tată nu sînt dar ce să zic
 poate că sînt puțin tătîc,
 să-ți fie rușine
 îmi spune nu știu cine
 cu cotleți cărunți și parfumați,
 aș putea să-i spun hai sictir,
 dar eu nici măcar nu mă mir,
 nu mă mir deloc
 deși mă fac foc, —
 rușine pentru ce ?
 pentru că-mi vîd de treabă ?
 pentru că refuz să fac socoteli de tarabă ?
 sau pentru că sînt încă în viață
 fără s-ajung o jalnică pailă ?
 sau poate că nu vreau să port mustață ?
 pentru că nu mă cheamă bibi, sandu
 și că nu fac nimic să-mi crească grandu ?
 ba mai degrabă pentru tine
 îmi crapă obrazul de rușine.

Iubita coase

Eu sînt marele om care trece pe șosea
 fără iubita mea
 care acum coase
 tristele mele oase, —
 șoseaua cotește la dreapta
 și eu o iau la stînga
 peste cîmp,
 ca un cal timp
 zăpăcit de absența hergheliei.

Orbis extremus ultimus

Înapoi, rupeți rîndurile, —
 răcni sergentul major făcînd spume la gură,
 dar abia rosti aceste cuvînte
 că rîndurile o rupseră înainte.

VIRGIL TEODORESCU



Din partea autorului

Pentru că îmbătrinesc spunînd sau scriind povești — spre deosebire de mulți alții care, spre binele lor, îmbătrinesc trăind — umblu prin lume cu urechea plecată, ca să prind toate vorbele ce se rostesc în apropierea mea. Pe drum și departe de casă, mai ales, oamenii cred că zeii sînt duși să se iubească prin crînguri sau să spună minciuni fetelor și atunci încep și ei să tragă timpul de urechi, să se scufunde-n spice viorii.

Eram într-un tren de noapte, acum în septembrie, luna plutea ca o movilă de grîu deasupra cîmpiilor și cineva-și depăna gîndurile, amăgitor și leneș :

— Pe Dunăre, acum, apa-i groasă de-atîta pește. Păi ce crezi, de cînd a urzit Dumnezeu pămîntul, banii se prădesc la cine-i iubește, iar crapul numai în apele care păstrează fulgerul. Din fulger își fac crapeii spadă. Dar pescăruși pe Dunăre, în dreptul Brăilei, foarte rari, domnule. Se leagănă cu miile pe Lacu-Sărat, dacă-ți mai auzit. (Ațițător și pus pe hulit). Și-acolo nu-i pește. Iar ei, puzderie de scînteii albe, bătute de-un blestem să scape și să dăinuiască fără luptă. Întii zice că-s porumbel și-ți pare rău că n-ai să le-arunci niște grăunțe. Pe urmă, cînd se ivesc dintr-o margine șase lebede albe și una neagră, plutind fantastic, pe o linie a

lacului care trebuie că pe dedesubt e trasă cu mîrgăritar, înțelegi, sînt pescăruși, fiindcă ei au de-a face cu lebedele. Atenție, nimic obscen, sînt logodiți de la distanță. Eu, cînd văd o lebădă neagră, mă gîndesc la timpul cînd furam cucuvelele dintr-o clopotniță și le aruncam în casa preotului, fiindcă fata lui, pe care o iubeam, se plimba cu altcineva. Mai bine zis, cu un prost de băiat, care nici măcar n-a luat-o de nevastă și o trăgea cu sania, vara, prin iarbă. La Lacu-Sărat, de cîte ori m-am dus să văd lebăda neagră, am văzut și-un cal bătrîn care, fix la orele opt dimineața, intra în apă pînă la genunchi și ședea acolo pînă la prînz. Era bătrîn, cu oasele bolnave și venea să se vindece. Îl biziia musca, mișca greu din ciotul cozii, dar nu ieșea din apă. Ar urma să cred că și pescărușii ăia sînt bolnavi, însă altceva se întîmplă cu ei : acolo, pe lac, mă gîndesc, ei fac de gardă, cu schimbul, în jurul lebedelor. Năuci de beție, sau de iubire. Cazacii albi ai țarului rus. Le-aș tăia capul cu sabia. Sînt în misiune secretă, neîndoieînc. E o idee, dumnea-voastră ce ziceți ? Eu mă numesc Paul Pietraru.

— Nu zicem nimic, răspunde un glas vesel. (Mă prefac că dorm, dar printre pleoapele scîpătate îi iau măsura : smead, solid și cu dispreț la adresa romanticilor : cel puțin așa mi-l descifrează fața turtită, ca de tătari). Dumneata trăiești, după cum

se pare, doar întâmplări frumoase. Ești ca fata aia care zice: mamă, am găsit un boboc de trandafir în chiuveță, de ce la școală nu ne-au spus că trandafirii cresc și-n faianță?! Eu, află dumneata, nu știu cum se întâmplă, atrag asupra mea tot soiul de întâmplări ridicole. De pildă, m-am urcat într-o zi în troleibuz, la București, fără bilet. În stația respectivă ne-am urcat vreo douăzeci de pasageri și sînt convins că nici unul n-avea bilet. Eram studenți. Ei, bine, după o jumătate de minut, doi înși s-au apropiat și mi-au cerut biletul la control. N-am. E rău, scoate suta și co-boară. N-am decît cincizeci de lei. Dă-i încoace și zi mersi că ne-ai întîlnit pe noi. Mi-au luat banii și-au sărit din mers. Erau, vă dați seama, doi șnapani care au tulit-o direct la căciulă cu banii mei. Și bagă de seamă, mă duceam să întîlnesc o fată. Eu, domnule, stimez corbii, lebedele negre mă lasă cu deșul mare în gaura cheii. Dumneata cînti povești cu orga pe piept, pîii! și-ți inchipui că lumea se dă-n balansoar de plăcere și bucurie și mai aruncă și doi cartofi în spuză ca să miroasă viața a pace și belșug. Eu, pe ăștia de-alde dumneata i-aș trimite să umple sifoane și să stropească cu ele tîrnurile de mărăcini, pîn-ar da în floare.

— Astîmpără-te, domnule, intervine un al treilea în discuție, omul n-a zis nimic de rău. A spus, așa, un fel de poveste de iubire.

— Nu v-amestecăți, se roagă prietenul lebedei negre, n-am nici un interes să mă supăr cu dînsul. Eu sînt arestat și dînsul mă escortează.

— Nu se poate! îi scăpă vecinului meu.

— Ba da, domnule. Sînt victima crizei de petrol.

— Și a belșugului de struguri, completează însoțitorul.

— Mai precis a sacilor de nailon, precizează prietenul lebedei negre.

— Sînt o fire scormonitoare, domnilor. Pe vară, cînd mă duceam să mă-ntîlnesc cu lebăda...

— Spune mai bine că te duceai să privești cu binoclul plaja nudistelor.

— Alții priveau cu binoclul, eu știu ce-i aia o femeie goală. Prima din cele șapte minuni ale lumii. Nemuritoare. Cel mai de seamă adevăr al vieții. Chipul lumii plin de uimire, răsfrîngerii de aur lîngă un izvor de marmură roșie. Nu, nu mergeam cu binoclul. Asta o făceau niște băiețandri și un bătrînel ramolit. Transpirau și puteau a ulei de rapiță. Luai spuma de pe ei și-o băteau cu telul. Eu, domnilor, știu ce-i o femeie goală. Iar cine n-a privit o femeie goală și n-a rămas bolnav de mirare e o nulitate. Eu mă duceam pentru lebăda neagră. Îmi aducea aminte de fata aia pe care-o iubisem și murise. Ziceți că priveam nudistele, fiindcă lebăda trecea, la intervale parcă anume calculate, pe lîngă plaja lor. Și era o desfătare să le vezi pe femei cum se ridicau s-o salute,

s-o cheme și să-i arunce piine sau fructe. Sînteți naivi, domnilor. Toate femeile cite se sculau în picioare nu vroiau altceva decît să se măsoare în frumusețe cu lebăda neagră. Lebăda le sfida, și ele, înrînte, ar fi înfulecat-o de vie, tăvălită prin balsam de Peru, dacă știți ce-i aia. Iar dumneavoastră, domnule care mă escortați, n-aveți dreptul să-i bănuți de hoție pe toți oamenii. De exemplu aia doi contro-lori...

— Erau studenți, chiar în seara zilei cînd m-au jecmănit au fost repartizați, la cămin, în același dormitor cu mine.

— Domnule, asta-i o tîrîță de lișită bine rumenită pe jar. Lebăda e altceva. E jocul cel mai delicat al apelor. Firul de lumină legînd pămîntul cu stelele. Mergeam să văd lebăda neagră și de fiecare dată — în stația tramvaiului pentru Lacu-Sărat...

— Șterpeleai un portofel.

— ...cumpăram două cornuri și o pungă cu lapte. Ia te uită, descopăr eu la al nu știu cîtelea drum, ăștia au băgat laptele-n punți. Ce lichid se mai poate viri-n pungă? Apa. Ei bine, apa n-are nici-un chichirez și de cînd mă știu mi-a jucat numai renghiuri urite. Să mărim punga pînă la dimensiunile unui sac. Nici nu e nevoie s-o mărim, mă dezvolt eu logic, avem sacii pentru îngrășăminte chimice. Fiecare poate cuprinde cincizeci de litri. Mi-am găsit un asociat la rafinăria Brazi și am făcut proba cu benzină de 98 octane, 225 lei sacul. Tîmpit, am coborît în mediul rural. Pentru o plimbare în aer liber. Seara, am asistat jenat, cum la intrarea în comună, miliția-i controla pe țărani care se întorceau de la culesul viei C.A.P.-ului și le confisca strugurii furați. „Sacul!”, mi-am zis, și-am rămas pe loc ca să-i învăț pe cîțiva țărani cum să evite controalele alea cel puțin stîinjenitoare. La căderea serii, unul dintre ei rămînea în vie, zdrobea strugurii și umplea cu must cinci saci, îi lega la gură și le da drumul pe riul Buzău. Celălalt aștepta în dreptul casei lui, îi pescuia și-i răsturna în cadă...

Luna era acum în scădere — slava unei împărății învinse. Și din ruina depărtărilor, trenul de noapte, nu există îndoială, se vedea plutind prin ierburi ca o lebăda neagră.

— Vedeți domnilor, zise Paul Pietraru, luna e o rană deschisă.

Raportul locotenentului-major Tudor Roșioru

Raportez. L-am luat în primire pe arestatul Paul Pietraru în seara zilei de 21 septembrie, cu ordinul de a-l escorta la București unde să-l predau Inspectoratului general... Am plecat cu trenul de 22,40 și am convenit ca pe durata călătoriei să nu-i pun cătușe. „Domnule locote-

nent, n-am de gînd să fug și nici n-aș avea unde, sîntem o țară mică, totu-i ferecat, face-ți-mi hatrul și lăsați-mi mîinile libere, mîinile sînt flotoarele năvodului, nu decid nimic, în schimb anunță toate mișcările ce se petrec în adînc, vreau să le țin ascuse în buzunări". L-am privit lung în ochi și am consimțit: perfect. În albastrul fascinant al ochilor lui Pietraru, nici-o evocare de pajiște cerească! dimpotrivă, stau la pîndă doi tăuni, gata de-a se năpusti asupra unei vite ca să-i desfunde venele. Am dat ascultare rugămintii lui Pietraru nu din criterii sentimentale, ci minat de-o pornire aventuroasă, în total dezacord cu obiceiurile și firea mea: vroiam să surprind, în desfășurarea lor sinuoasă, etapele repezi pe care le străbate un arestat din clipa cînd s-a hotărît să evadeze de sub escortă pînă la punerea în aplicare a planului. Îmi închipui că ideea de a mă păcăli i-a răsărit în gînd cînd ne-am urcat în mașină ca să mergem la gară și el a zis, scîldîndu-și fața în lună: o secundă, domnule sergent, să mușc o gură din lună, asta aduce noroc, iar sergentul de la volan, complet neinspirat, a ris strîmb: „tovarășe locotenent major, Pietraru ăsta suge un os dintr-o povăț veche, fără să ajungă vreodată să înhațe și-o bucată de mădăvă". „Ia te uită, s-a mirat Pietraru, mi s-a pus ca escortă un ofițer, înseamnă că sînt un curcubeu la oglindă" — și-n sinea lui a chibzuit că e de rău, că pe undeva s-a propus o ruptură mult mai importantă decît zece saci cu benzină furați de la rafinăria Brazi și treizeci de saci cu must aduși din vile C.A.P. în sat, pe cea mai ieftină cale de transport. În gară, un omuleț roșcovan și cam ghebos — am aflat că se cunoșteau de la Galați — i-a dăruit două brănișoare și patru mrele, înfășurate într-o bucată de pînză de sac udă „mănîncă-le sănătos, Pietrarule, brănișoarele poți să le mîninci și crude, dar după masă să dai pe gît o juma de rom în cinstea mea, salut și sărută fetele frumoase!" Gara, după calculul meu, era prima etapă din planul evadării, indiferent că întîlnirea cu pescarul ăla roșcovan nu putea să fie decît întîmplătoare, absolut întîmplătoare. Astăzi îmi dau seama că n-a încercat nimic în gară, fiindcă mai era cu mine și sergentul în uniformă, fapt care impune — iar aglomerația de pe peron, scotită de unii ca ideal punct de sprijin în evadări, pe Pietraru îl dezavantaja, peronul fiind aproape în întregime ocupat de vreo sută de soldați, așteptînd să se îmbarce în aceeași direcție cu noi. „Trenul e locul atacului", mi-am zis și-am așteptat. În meseria noastră, dacă-mi permiteți o mică digresiune, trebuie să pozezi întunecata, neclintita putere de-a răbda, egală doar cu puterea de așteptare a țăranilor în fața spitalelor, ca să afle vești de la cei dragi și închiși între zidurile uritului. În compartiment, am stat față-n față cu Pie-

traru, pe locurile de la fereastră. Pînă la Brăila, ceilalți patru tovarăși de drum călătoriseră cu lumina stînsă și n-am îndrăznit nici eu s-o aprind. De altfel, luna atîrna cu toate oasele goale chiar la fereastra noastră. Oase goale și brățări de sticlă. Pietraru a strecurat pachetul cu pește sub banchetă, și-a trosnit oasele, apoi s-a lipit cu obrazul de geam și a respirat adînc, pătruns de-o nestăvilită dragoste pentru cîmpie, de teama c-ar putea s-o piardă, adică să moară de dorul ei, fără s-o mai vadă vreodată. Era în el o spaimă teribilă, încinsă, pustiitoare și tăcută — spaimă pe care-o resimte și tatăl meu cînd, auzind în dedesubtul vremii iarna, urcă, gifiind, pînă-n muchea gorganului ca să mai bea o gură de vînt sărat, amestecat cu sălbăticiie, cu miros trăsînit de ierburi coapte, de bălării clătinate de cătețele frecîndu-și în țărînă burțile săgetate de durerea laptelui nesupt. Cel din urmă vînt al toamnei, bătînd toaca în coloanele salcîmilor și lipidînd cîte-un fulg de zăpadă pe botul cailor, încearcă eschive de vulpe pe buza hornului, își clămpăne pingelele rupte lîngă praguri și minte excesiv, fiindcă împrăstie în suflete cel mai ațîțător miros, mirosul de subțioară de muiere. La un sfert de oră după plecarea trenului, Pietraru, scăzînd din umeri, s-a aplecat spre mine și mi-a șoptit: „mă simt tare bine, domnule locotenent major. Nu știu ce se va întîmpla mai departe, dar acum mă simt tare bine". Și, pe neașteptate, s-a apucat să depene o poveste despre Dunăre, Lacu-Sărat și o lebădă neagră. Mă irita, ca un act de lășitate, glasul domol, insinuant, precum și darul lui de-a se face ascultat de niște oameni necunoscuți. Toate astea mi se păreau capcane ascunse în cîmpul meu sau un fel de joc neinteligibil la sfîrșitul căruia urma să-mi frîng gîtul. Acum îmi părea rău că nu-i puseseam cătușe și mă cercetam febril să dau de punctul slab pe care el îl descoperise în mine cu o intuiție fabuloasă. Enervat, l-am înghesuit, silindu-l să-și declare identitatea și raporturile dintre noi doi. A făcut-o fără pic de înconjur și lipsit de sfială, dovedindu-mi că eu eram cel ce rămînea în continuare vulnerabil. „Secătura, l-am înjurat, a-nvățat s-alunge țîntarii punînd tămîie pe foc! Mama proceda mai simplu, azvîrlea două smocuri de pelin și ne izgonea pe noi în casă." Rînjind, am zis tare: „Pietrarule, fluturi ca pe-o ispitire vicleană lebăda aia neagră, însă ar fi cazul să-ți dai seama că pentru dumneata, lebăda neagră e cel puțin un început de prohod".

Din partea autorului

— Aș putea să spun că gîndiți straniu, domnule locotenent-major, dar luna asta ca o rană deschisă îmi dă de bănuț că totul poate sfîrși rău, zise Paul Pietraru.

— O rană în burta unui minz sau pe obrazul unei femei? întrebă, dezgustător, ofițerul de escortă.

— Domnule locotenent-major, întâmpină arestatul, femeile sînt orice, dar numai foarte rar sînt picături de lumină neagră într-un riu de sîdef. Din cîte femei cunosc, gloria asta a avut-o pe lume doar Nazara Bucur. E un nume, nu-i așa, pe care te simți îndemnat să-l repeți în gînd pînă ce gîndul se schimbă, cu de la el putere, în cîntec. Atunci, dacă ești lungit în pat, te scoli, scuturi tocul ferestrei, scoți un greier din crăpătură și pleci să dai cu el la mreană sau la clean. Dar fiindcă veni vorba, are cineva un praf de sare ca să mîncăm două brănișoare crude?

— Pește crud? Ferească Dumnezeu! se scutură vecinul meu.

— Pesemne că ține de vreun obicei al hoților, aprecie ofițerul de escortă. Lebăda neagră, religie neagră...

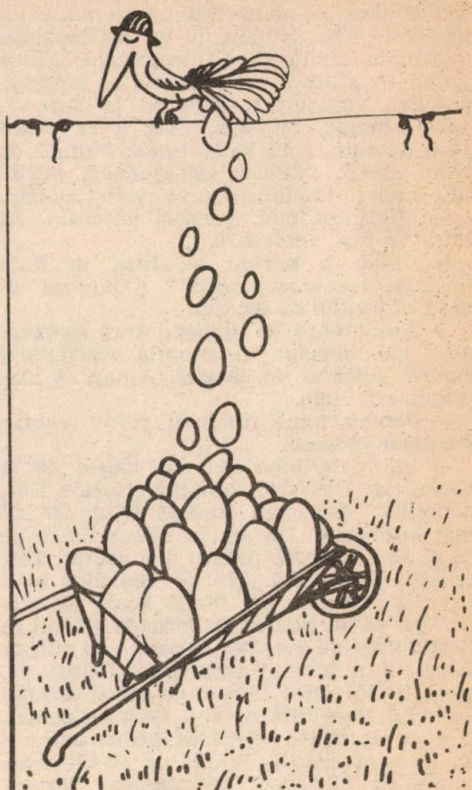
— Înexorabila cădere, declară, ironic, arestatul.

— Cădere în ce?

— Cred că sînteți un spirit vindicativ, domnule locotenent-major, că vi se adună pielea în broboane cît sfircul de nuia numai cît mă auziți vorbind. Dar eu voi vorbi înainte, ca să se deschidă o noapte de vară și Nazara Bucur să intre pe insula mică din mijlocul riului Buzău, legată de mal cu o punte din două birne printre care răsăreau fire de izmă.

— Pietrarule, anunță uscat și rău, ofițerul de escortă, ce de țândări de lună pe fața dumitale! Pîn-acum n-am mai văzut un caz ca ăsta. Ești primul om pe fața căruia lumina lunii nu se-ncheagă. Porți, înfipte în obraz, cioburi de lună, pricepi? E ceva bizar la mijloc.

— Dumneavoastră vreți să spuneți altceva, vreți să spuneți că oamenii de soiul meu sînt foarte ieftini pe piață, chiar mai ieftini decît foamea, care-i obiceiul cel mai ieftin de pe pămînt, deoarece nu presupune nici-un efort. Nazara apărea înfășurată într-un șal negru, plutitoare ca o simbrie menită duhurilor blinde și luna, scobind cearcăne de aur în carnea apelor, îi lăuda cerceii, umplîndu-i cu vuiet senin. Un păducel scutura spini bolnavi. Ea-i auzea căzînd în nisip și era Maica Domnului sfințind spinii cu suferința unei rugăciuni — exasperant de aieveau cu Maica Domnului din iconostasul bisericii unde slujea părintele Bucur, tatăl ei, cel ce mai crede într-o nouă apariție a Regelui Mare Preot Ioan — știți, povestea Regelui Preot din ținutul unde izvorăște aurul și care va salva creștinătatea. Intrînd pe insulă, Nazarei îi plăcea să-și închipuie că e o femeie uitată sau părăsită acolo, fiindcă în serile cînd am văzut-o și eu, îngenuchea ca lipsită de ocrotire, își aduna palmele în dreptul frunții și prindea să-și rotească îndelung trunchiul, amețită — mișcarea turbure a păsării bolnave cînd se leapădă de contactul cu pămîntul, tre-



cînd din odihna friicii în aromele morții, pentru că eu socotesc că zborul e biruință numai în clipa desprinderii de sol, în rest e provocare, omul înfruntîndu-l pe Dumnezeu: iată-mă creatorul desăvîrșirii, putere separată de puterea Ta... Aș fi putut să mor, privînd-o, dar eram tot numai o înviere albă și imprudent de fericită. „Nazara Bucur“, murmuram plin de emfază. Părul ei negru și lung, nestăpînit în scăpărări, era tot timpul cu o jumătate de măsură în urma plutirii șalului, ca un pui de lebădă neagră pierzîndu-se în stufărișuri, după maică-sa. O priveam, ascuns într-un lăstar de plop, iar pe malul celălalt tremura Tex, stringînd în brațe sania în care-o adusese pe Nazara. Tex și nimic mai mult, fiindcă numele adevărat nu i l-am știut niciodată.

— Pietrarule, rosti amenințător ofițerul de escortă, coboară mîna de pe minierul geamului. Cea mai mică nechibzuință, te avertizez, va fi eroarea ta fatală.

— Oh, da, sînt o captură de preț. N-o să fug sau n-o să fug în noaptea asta.

— Repet: lasă mîna jos.

— Nazara lucra sticlă roșie. Roiuri de sticlă roșii... Petale de Murano... Prin părțile astea, domnule locotenent-major, sînt multe fîntîni cu cumpănă. Aș fi vrut să le mai văd măcar o dată prin geamul

deschis. Într-o gară, foarte aproape de aici — păcat că nu oprește trenul măcar un minut — sînt adunate la un loc șaptespe fîntîni cu cumpănă. Șaptesprezece lebede ținînd în pîntece toată ploaia și zăpezile, clopoței, virtejuri și clipoceli la care visează singele, în iulie, cînd ți se usucă gîtul de sete, cînd te asaltează fanfare de aburi morți, avatarul Bărăganului, micile lui cărări împleticindu-se spre ospiciu.

— Miinile-n față, porunci ofițerul. Ai intrat în faza veninoasă.

— Chiar e nevoie de-atîtea umilință tovarășe locotenent-major? îi reproșă cineva ofițerului de escortă.

— Am oroare de oamenii care scormonesc cu vîtraul în propria resemnare, explică ofițerul de escortă. Ajung să disprețuiască viața.

— Pentru mine rămîneți robul regulamentelor hidoase.

— Îmi pare bine că i-ați spus-o de la obraz, zise Pietrarul, zornăind cătușele. Dar, domnilor, de acum înainte totul devine mai interesant. Un om în cătușe n-are de ce să se căznească pentru a fi crezut. Toți ceilalți devin, fără voia lor, complicii lui... Uitați-vă, Nazara se înalță goală și, sălîtînd pe virful pașilor, își înfundă obraji în florile albe de soc. Tex, rezemat de năluca saniei, și-a pierdut răsufierea. Pentru el, vraja dă în viscol dincolo de apă și dincolo de iadul unei tufe de soc. Ceea ce pentru el e un descîntec misterios, pentru mine e un stol de flăcări. Roiuri de sticlă roșie, petale de Murano. Devoțiunea jocului se consumă pentru Tex, dar eu sînt cel ce-și desfată ochii cu lăcomia aglomerată a lunii în piraiele puilului de lebedă neagră. Sorbind destin vîratic, Nazara-și întinde brațele, rupe crengi dintr-un pom cu stele — stelele trosnesc ca un picior de rîndunică în gura pisicii.

— Multe urdori în javra gîndului tău, Pietrarule.

— Era o rotire a trupului, sfruntată. Scornea un cîntec din drojdie de ură: am să-ți pingăresc buzele cu mure... am să te-ntunec pe obraz, privindu-te... e-o lingură de lemn am să-ți bea ochii. Domnule locotenent-major, în candela ei ardea o vină din apa Buzăului, cel mai al dracului riu...

În clipa aceea, frînele trenului scrișniră. Parcă se fărîmau movile de oase, într-o izbucnire de ciot negru. Ne clătinarăm și ne izbirăm de pereți. Un geamantan se rostogoli pe genunchii noștri, vecinul meu înjură scribos căile ferate, ofițerul de escortă ceru să se aprindă lumina, eu răsucii comutatorul, un bob de lumină, ca un plod de ou, licări în plafon, iar Pietrarul zise, batjocoritor:

— Iată-ne fețele, Doamne, sîntem mugurii drumurilor Tale, pe cei mai urîți dintre noi arde-i peste șale cu nuiaua de răchită, pe cei frumoși îndrumă-i spre cazanul de țuică. În tinerețe am cîntat în corul unei biserici, acolo am deprîns cu-



surul să împart lumea în buni și răi, urîți și frumoși, deștepți și tîmpiți.

— Toată lumea jos, strigă conductorul pe coridor. Luați bagajele și coboriți!

Raportul (continuare)

Oprirea trenului în cîmp și ordinul de-a coborî cu bagajele sunau ca o-ncununare a batjocurii lui Pietrarul. Vociferări, îmbrînceli, vorbe morocănoase; lenea călătoriei e o hirtie opacă, detestă sau în cel mai bun caz înregistrează cu multă dificultate neprevăzutul. De la conductorul care ne zorea să coborîm aflară că la un kilometru dincolo de gara Movila oii, deraiașe un marfar, rupînd linia, și urma să facem transbordarea într-un tren care plecase din București, special pentru noi. Nu fusese, propriu zis, ceea ce numim o catastrofă de cale ferată, dar pasagerii, lacomi de senzațional tăiau stîinjen de groază din toracele Americii ireale și se îndopau cu scorneli din Țara petrecerilor neașteptate. Numai Paul Pietrarul, coborînd pe cărarea mirosind a narcise de toamnă, pelin și cimbru, bătu mărunt cu botul cizmei într-o tulpină de porumb și zise „domnule locotenent-major, nu sînt urme de iepuri pe zăpada de la colțul casei, însă

ei, priviți-i, toți cu armele în mână și cu deștul pe trăgaci. Toți cumpără vorbe, ca să vîndă miine fantome. Aș putea să le vînd cizmele mele de lac drept cizme din piele de girafă, brodate cu fierăstrăul coadă de șoarece, m-aș îmbogăți. Dați-mi mie pachetul cu pește; vă împrute miinile"... „Mergem în gară, Pietrarule". „Mă vreți gol în zoaiele becului de la closetul gării? Vă e teamă, domnule locotenent-major, fiindcă nu știți unde și cînd se va produce scindarea. Să vă spun eu: a treia încercare de evadare sînt amintirile. Vi se pare că lingă lanul ăsta de porumb întunericul momeste umbre periculoase, să mergem în gară, chiar vreau să salut felinarul ăla care se holbează cu negură spre ...ce-i aia? O vînturătoare!" Pe peronul gării, uitată sau ajunsă acolo, aiurea, cu gura spre puil de vînt care sufla din luna prefirînd șuvițe de sînge, o vînturătoare veche scutura pe site gazurile nopții și larma călătorilor înghesuiți pe peronul îngust. Biroul impiegatului era ticșit de lume. O pendulă uriașă, în lemn de nuc, măsura agonia unei mușcate îngropată într-o halbă plină cu apă, aparatul Morse clătănănea fălci rupte, pe dormeza impiegatului o doamnă cu voaleță lustruia, băfind cu degete lungi, catarămile poșetei, o altă doamnă, în haină de piele, mîncă porumb fiert, un țăran scărmana coada unui căpăstru de funie, mai mult ca sigur furat, fiindcă partea care se pune-n capul calului o ținea vîrită sub flanea, iar impiegatul, tînăr, oacheș, cu mișcări zvîcnite, lua din sobă, cu un clește de zahăr, transformat în vătra, bucăți de jar și le vîra în pipele țiganilor bărboși, ghemuiți pe vine de-o parte și de alta a ușii; erau trei și țineau lipite de genunchi uriașe căldări de aramă în care dormeau niște copii cu buricul dezvelit. „Meduze și paiate, domnule locotenent-major. Sînt desenul meu. Cine mișcă o pătește îndată. Multe daruri ne-a făcut Dumnezeu, de exemplu, mere la cuptor, nopțile astea de toamnă: limpezi pînă-n miezul lîr de floare vinată. Doarme vișnul la poartă în zăpezi de ștergar. Ehe, adînc se scufundă nopțile astea în urechea celor încornorați, nu-i așa? Vă rog frumos, ciocăniți ușor în geam, ca s-o faceți atentă pe doamna cu voaleță. Credeam că n-are să vină, dar iată-o, e aici; vă rog". Am atins geamul cu virful unghiilor. Doamna cu voaleță a tresărit, înălțînd capul, a sorbit cu nările tremurînd repetarea semnalului, s-a sculat și a ieșit pe peron. Voaleta părea un halou de aer albastru în care pluteau buburuze albe. Ce iscusită desmoștenire a trădării! Femeia asta era acolo, dar voaleta o ținea-n otrava depărtării. Din cîmpie venea năduf de pelin. Luna, ca o muiere de la țară, s-așezase pe prisma unui nor și-și scotea un ghimpe din talpă. Bat cîmpii, tovarășe comandant adjunct, un raport trebuie să fie scurt și exact, însă în preajma lui Paul Pietraru sau după

o-nțîlnire cu el, și se-ncarcă ființa de-un fel de polen dulce. Vedeți, chiar și-acum, vorbele mă cotropesc cu energia răzlețită-n vis a lui Pietraru. O iau ciș ca un pelican care-ar nimeri într-o casă bogată pe scara păpușilor. Doamna cu voaleta mirosea a pale de iarbă proaspăt cosită.

— Domnule Pietraru, zise ea, venind spre Pietraru și rîzînd, sînteți o antologie de poze de Crăciun. Tocmai lopătam în gînd trîgieni de zăpadă cînd ați bătut în geam.

— Sînt arestat, doamnă, îmi cer iertare că nu vă pot săruta mîna.

— Dumnezeu! scoase femeia un strigăt în vînzare.

— Domnul locotenent-major, de față, mă duce să mă predea la București.

Sub respirația ei întretăiată, voaleta se umflă ca o mușcătură de cal. Mă privi lung și cu încordare. Parc-ar fi stat cu coatele pe fereastra unei mori și-ar fi pîndit fulgerarea păstrăvilor în pîriu. Așteptarea e netrebnică în orice împrejurare. Sub privirea unei femei devine de nesuportat. Simteam cum mă stringe, cum mi se înoadă o venă de la picior, jos, deasupra călcîiului; mișcam laba în pantof și-mi venea să urlu, parcă aveam prea puțină piele. Un circel nemernic. Trebuie să fi avut aerul năuc al omului care conduce cu viteză și e atacat brusc de-un roi de albine năvălit prin fereastra deschisă a mașinii. Auzeam cum țiuie tăcerea. Nu a cîmpiei, tăcerea în sine, ca ideile și concept, tăcerea calmă și atotstăpînitore, cu pasul numai înapoi, către fundul pămîntului, acolo unde fierb dezastrele.

— Domnule locotenent-major...

Cînd vorbi, primul meu impuls a fost să fac un pas îndărăt.

— ...sîntem în noaptea echinocțiului de toamnă, n-aș fi crezut că și în noaptea asta învinge mizeria, desuietudinea, mica înțelegere a degradării, mica Antantă a veninului. În mîntea mea, cele două nopți de peste an perfect egale cu ziua alcătuiesc o pereche de mînuși în care-și încălzesc mîinile toate femeile îndrăgostite. E dureros că, acum, nu se potrivește să fie așa. Să mergem la fîntîni.

De pe colnicul din spatele gării venea mireasmă de sălcii jupuite; un drum prăfuit, liliachiu sub lună, sălta cu mîndrie creasta ca o spinare de lup zburlită și se scufunda, printre doi salcîmi negri, în cîmpia ruptă de scîncete de hîrciog.

— Doamnă, îndrăznii, n-am voie să risc...

— Toate gările sînt roșii, mă întrerupse ea, disprețuitor, iar ofițerii care escortează arestați poartă rochii de dîftină. Ca să nu se vadă că tremură de frică. După asta porunci unui țigan lung, în cămașă albă — un ciolan de cositor — care venea în stînga noastră, tîrînd în căldarea-i de aramă doi copii adormiți, să o ia înainte și să dezlege din belciugul îngropat într-un jgheab de piatră lanțurile care țineau

aplecate de grumaz trei cumpene de fintină. Eram la cele șaptesprezece lebede de lut păstrind în pintece ploaia și zăpezile cîmpiei; paisprezece-și scuturau ciuturile pline cu bale de lună, cu piclă, cu miros de cal și iz de buruieni, cu spicul căzut în călcături de jivină, celelalte își pierduseră semeția, stînd cu spinările plecate supus, pătrunse de presimțirea viscoalelor, năruite de teama toporului. Le lingea spinările năpirlite, strimbe și încovoiate, un vuiet ciunt — același care se distinge în sirmele de telegraf căzute la pămînt. „Vedeți, domnule locotenent-major, zise Pietraru (dialogurile cu el le notez cu ghilimele, fiindcă-mi stau în cap mult prea tulburi, încîlcite, apăsate de somnie. Gara Movila oii e cea mai pustie localitate sau cea mai pustie întîmplare din cîmpia Bărăganului. Nimic nu durează aici decît destrăbălarea timpului; se învechește zburînd pe loc fără să-și împrospăteze vreo dată aripile. Cînd Tex pleacă cu Nazara la Brăila, aici veneam și-i pîndeam. Sămînța urii care suia-n măciuliile de mac. Ultima oară am stat lîngă fintinile astea, toamna trecută. Fumam țigări cu otravă de maci albi. Să nu pufăiți niciodată otravă de maci roșii; cine-o face ajunge la balamuc. Fumam și mă uitam la o biserică, mică și oropsită, care sta pe brînci în fața fintinilor“... „Un alt mușteriu al otrăvii de mac, Pietrarule, mi-a vorbit de o turlă de biserică făcută dintr-un singur boboc de trandafir“... „Glu-meau sau poate era bolnav. Eu am alt desen. Nu știu ce rugăciune-i umbla bisericuții prin pîntec, fiindcă într-o luntre legată-n coapsă, lîngă altar, se nășteau din nimic trei vițe, steaua unei țife de fată plîngea pe vislele rupte, de jur împrejurul bisericii era un caldarim de sidef, bătut arțăgos de lună, la intrare străjuia o cruce de furnici, grînda arhanghelilor fumega de carii, în tîndă, un voievod sculat din mormînt ascutea o sabie de apă pe zidul vechi, șiroaie de scînteii fluide țîșneau nerușinat din piatră, transformînd în cenușă toate faptele verii (știți, numai chindiile din iulie scăpau, fiindcă astea fac clăbuc), iar o luminare albă, picurînd pe buza unui pahar, scria cu îndoituri de florărie: 0,41. Am înțeles că e ora cînd vor trece cu trenul prin dreptul fintinilor Nazara și Tex. Iarba din nesfîrșirea cîmpiei trosnea în dinții șarpelui de piclă. Tufe de mei tătăresc de pe colină revărsau boabe galbene. Luasem de-acasă un tîrnăcop. Mi-am încordat puterile și-am dizlocat douăzeci de traverse. Sleit de oboseală, m-am culcat pe hula văii de colo, plină, atunci, de căpițe de cîneapă. Am ațipit. Iar în timpul ăsta, acceleratul de 0,41 a trecut fără să simtă că traversele nu erau la locul lor, lăsînd în urmă un fel de strigăt sau de îndemn latent: fie-vă frică de urechelnițe, nu dormiți pe pămîntul gol.

Țiganul ăla ca un ciolan de cositor dezlegase lanțurile adunate în inelul zidit în jgheab și cumpenele fintinilor din margine înfipseră în cerul de azur-aburit două piroane ruginite parcă în sînge încheat. De lanțul cumpenei din mijloc, țiganul fixă căldarea de aramă cu copiii adormiți. Sărută citeva zale și toarta căldării și, smucind din umeri, cu picioarele îmbrăcate în pantaloni de molton, larg desfăcute, prăbuși căldarea în adînc.

— Ce faci, am urlat, copiii sînt în căldare ! ? Scoate-i imediat afară !

— Păi de ce, fire-ar mama lor a dracului ? ! Lor le place să se scufunde unde e mai bine.

Luna se opri din pribegie deasupra fintinilor. Dogora de-ți jupuia pielea. Doamna cu voaleță, învelită parcă într-un fel de piclă diafană, înconjură cele două fintini fără găleată și-n lanțul fiecăreia, la capăt, apărură cite-un cuib împodobit cu gherghine. Simții o sfîrșeală cumplită. Mă pătrunsese dintr-odată o asemenea oboseală încît îmi cădeau cucuvele din oase. Mă așezai pe un snop de cîneapă, iar Pietraru se trînti alături, pe un maldăr de sulfină scuturată. Tufe de pălămidă cărunță scîrțiau în vîntul ascuțit și încărcat de năluciri. Țiganul nu mai era de cositor, părea acum numai din noduri de întunerice. Ținu timp lung căldarea în fintină și cînd o scoase, o răsturnă la picioarele doamnei cu voaleță. Căzură două păsări mari care se urcară, zvicnind din aripi, în cuiburile împodobite cu gherghine. O slujnică dolo-fană le întinse cite-un blid cu grăunțe. Țiganul mai scufundă o dată căldarea și virînd-o în ierburi, dădu la iveală un golf al Mării Negre, în care eșuase, azvîrlit de furtună, un vapor grecesc. Se mai zăreau afară din apă botul provei, cu nările de ancoră îndopate cu scoici, un sfert din puntea superioară, arșă violent de soare, un coș pîntecos, cu două dungi albe. În jurul lui jucau în valurile mici, ca și cum Marea le-ar fi aruncat din adîncuri, într-o clipă de totală nechibzuință, puzderie de portocale. Golful era înconjurat de pîlcuri de dropii, ieșite din văile stepei în muchea malurilor de calcar, iar în ape, tîrînd năvoade și plase, o sută de oameni se căzneau să aducă la mal fructele, să le încarce în două camioane și vreo douăzeci de căruțe și să dispară cu ele pe drumurile de stepă, pierzîndu-se spre zări, printre buruieni înecate-n bale de paianjen, spinării și negură de nisip. Mă despărteau de Mare poate șapte metri, însă n-aveam acces la ea. Fintinile de mai-nainte se aflau acum pe alălalt mal și erau triste, ca lepădarea săracilor în prag de mănăstire (spînzurători de lemn făcute să nu urce în ele vinovații), lîngă mine, în noaptea cîmpiei de la Movila oii, trosneau tuburi de cucută, foșneau uscat urzici bătrîne, cutreierate de nevăstuici sau de dihori, vîntul

lipăia cu tălpile goale într-o băltoacă sin-
gerie, ca un ochi injectat de alcool. Sim-
țurile mi-o luaseră razna, lătrate de un
sof de dezgust cocolit care-mi stringea inima
dureros. În față, Marea Neagră, arcele
verii, aburi verzi închipuind mori de
pinză — iar în spate, pe umerii și pe
creștetul meu, noaptea echinocțiului de
toamnă, bintuită de cadența turbure, apă-
sătoare a unui accident de cale ferată și
de prezența în întâmplări a unei lunecări
de lebedă neagră. Mirosea a scorniri de
Asie, legănate în vînt sărat, a nămol fur-
nicat de crabi și pești puturoși, dar mi-
rosea mult mai pronunțat a pelin de Bă-
răgan, argintiu, veninos și cu moțul rupt
de lună, mirosea dinspre Dunărea Brăilei
a maidane colcând de haimanale mura-
te-n vorbe trandafirii, iar dinspre munții
Buzăului a cetină plouată. Pe malul Mării,
zece tătari goi pînă la briu spărgeau gheață
în hîrdaie, izbînd cu ciocanele. O ames-
tecau cu sare și îndesau înăuntru sticle
cu vin. Nu-i interesau portocalele. Sau,
plătiți bine de vreun staroste de nunți,
își concentraseră pustiitoarea lor putere
de-a răbda numai asupra lucrului pentru
care fuseseră angajați. Roate de pescăruși
flegmatici țipau straniu deasupra plaselor,
crezînd că vor găsi pește. Paul Pietraru
se dezlegase din cătușe, le învelise în că-
mașă și intrase în Mare, ținîndu-se de
mînă cu doamna cu voaletă. Poșeta ei se
odihnea pe genunchii mei. Doamna intrase
în Mare în costum de baie, însă păstrînd
voaleta. Șoferii celor două camioane și ță-
ranii de la cele douăzeci de căruțe o pri-
veau, scărpinîndu-se semnificativ pe burtă
cu coada biciului sau schimonosindu-și
fețele într-un rînjit de lup. „Doamne,
de-am prinde-o singură într-o văgăună,
ce trînteală ar mai fi pe-aici!” Pietraru
și doamna cu voaletă dezghiocau porto-
cale și mușcau lacom din miezul auriu.
Țăranii, după ce mai întîi înțepeniseră de
uimire, apoi mîncaseră, udîndu-și piepții
cămășilor cîrpite și îmbibate de sudoare
ca păturile de cai, se bulgăreau veseli
cu fructele cu care nu gîndiseră să ajungă
vreodată să se ghistuiască. În preajma
vaporului spart de valuri, cei cu năvoadele
se bălăceau înjurînd, strigau, țipau, gui-
țau — cu toții suiți în extaz de neaștep-
tata revărsare a splendorilor mediteraniene
în gilceava, cel mai adesea întunecată, a
Mării Negre. Dar sîrbătoarea sau partea de
sîrbătoare din acea zi se petrecea pe
plajă. Acolo, un cîrd de fete de la țară, în
combinezoane de milaneză lipite creț pe
trupurile ude și înfrigurate, năpădite de
nebulie tinerească, fluturau, ca să le usuce,
vrafuri de batiste, scoase de-un flăcău
dintr-o cabină situată sub puntea superi-
oară rămasă nescufundată. Batiste albe,
albe cu dungi de azur, roze, galbene (gal-
ben abrupt, de rîm ordinar), verzi și din
nou alb-imaculate.

— Ia te uită la ele, putorile, ce se mai
fandosesec, spuse un cerșetor bătrîn, vînat
ca o rață sălbatică jumulită și smucind
să îmbrace o pereche de pantaloni căpătați
de pomană.

— Cîrpe frumoase, rîse, scoțînd bobite de
scuiapat pe la colțul buzelor, ticăloasa de
nevastă-sa. Și le trec printre picioare după
clipele de mare bucurie.

— Vacă păduchioasă. Vorbești din broaș-
că-n doască. Scorpie știrbă. Ho, ho, crapă
de foame, și cînd colo, se gîndește la armă-
sar, pocitania!

— Am fost o scrumbioară albastră, lasă...

— Hai, saltă-mi pe umăr traista cu por-
tocale și să mergem la cherhana. N-am
mai cerșit pește din postul lui Sîn Petru.
N-ar trebui să ne vrăjmășim ca doi nătingi,
dar ai suflet viclean și o glavă timpită.

Dispărură în stepa Dobrogei, închinîndu-
se larg înaintea unei troiți; peste îm-
bucătura în cruce a lemnului vînat, spălat de
vînturi, suferea un Dumnezeu proaspăt
pictat pe-o bucată de tablă de conserve.

Paul Pietraru, împreună cu doamna cu
voaletă, se apropiară de mal, lipăind cu
tălpile goale prin spuma albă ce-o arunca
Marea pe nisipul cafeniu, răscolit de pași,
iar pe alocurea adunat în mușuroaie de
cîrțiță. Veniră spre mine. Pietraru îmi
aruncă o portocală, dar fructul nu depăși
hotarul verii. Ne despărțea un anotimp.

— Domnule locotenent-major, îmi zise
doamna cu voaletă, în fața dumitale mă
simt ca o vînzătoare de mărțișoare într-o
zi de martie.

— Și cum se simte o vînzătoare de măr-
țișoare într-o zi de martie?

— Zgribulită de frig, dar prevenitoare
cu clienții.

— Nu cumpăr nimic de la dumne-
avoastră.

— Se poate. Însă eu vreau să-ți vînd
cite unele.

— Rufărie de corp?

— Mi-a spus un doctor, continuă ea,
fără să ia în seamă ironia searbădă, că
numai mamele și fiicele sînt capabile să
doneze un ochi pentru a fi transplantat
unui soț sau frate; bărbații, fricoși sau
de piatră, țin să rămînă pînă la sfîrșit
întregi.

— Era un bărbat bine medicul ăla?

— Era, însă într-o zi s-a îmbolnăvit grav
de rinichi, profesorul care l-a operat a zis
că-i mai dă o lună de viață și nevastă-sa
l-a părăsit. Dar el s-a încăpățînat să tră-
iască, a chemat-o pe nevastă-sa și ea a
revenit. După cinci ani, s-a îmbolnăvit din
nou și nevasta l-a părăsit a doua oară.
El pleacă în Franța și de-acolo în Belgia,
la un spital specializat în transplantul de
rinichi. Acolo i se spune că pentru trans-
plant, ca să prindă, e nevoie de-un rinichi
de la un membru al familiei. Seara, îi
telefonează maică-si; și n-o avea decît pe
ea. Bătrîna îi cere un răgaz de gîndire

de 24 de ore. El așteaptă, năucit și disperat că maică-sa poate sta pe gânduri când la mijloc e vorba de viața singurului ei fiu. A doua zi, bătrîna-i telefonează ea și-i spune, plîngînd : dragul mamei, îți dau tot ce vrei, sufletul, inima, dar un rinichi al meu n-o să-ți folosească niciodată, fiindcă tu nu ești fiul meu, te-am găsit în fața casei noastre, cînd aveai numai vreo trei luni. În aceeași seară, doctorul s-a aruncat pe fereastră, de la etajul șase.

— Nu-nțeleg nimic. Mi-ai servit o porție de ovăz încolțit, dar eu n-am cal.

— Oh, nu e greu de-nțeles. După ce mîrînc portocale, mie-mi place să iau în gură ceva acrișor. Fie chiar și-o vorbă crescută-n prun. Acum mă voi întoarce, mă voi ascunde pe corabia grecească și, la noapte, domnule locotenent-major, Paul Pietraru mă va scoate cu o barcă în drumul unui vapor suedez care pleacă spre Istanbul.

— Învierea albă și roiuri de sticlă roșie, spuse, surizînd Paul Pietraru.

— Și-n clipa aia cele șaptesprezece fîntîni intrară din nou în toamna de la Movila oii, sub o lună galbenă și străvezie cum e cleiul de vișin, iar Paul Pietraru, pe maldărul de sulfină scuturată și cu cătușe la miini, strigă la țiganul ca un ciolan de cositor.

— Ce păsări dorm, mă, în gălețile alea noi ?

— O dropie, domnule și o lebedă neagră. Și eu :

— Era pe-aici o doamnă cu voaleță.

— A băut apă și s-a-ntors în gară. I-auzi, plecă el capul, trenul ăla care vine să ne ducă la București, s-apropie de Movila oii.

Din partea autorului

Am căutat ca de la Movila oii la București să fiu tot într-un compartiment cu Paul Pietraru și ofițerul care-l escorta. În gară, pe peronul lucind de lună ca un pogon de rapiță înflorită, eu așteptasem rezemat de-o vînturătoare — colț de rai din serile de vară ale copilăriei, ametește de mireasma hameiului și-a grîului, smulse din resemnarea asfințitului și din osteneala bătrîna a zăpuhului de zborul învolburat al unui stîl de prigorii — iar ei doi s-au tras spre un pîlc de fîntîni cu cumpănă, fără îndoială un însemnat loc de popas pentru turmele de oi și cirezile de vite. Luna se ținea tot în dreptul geamului nostru și semăna c-o oală cu jar bună de aruncat în șurile cu paie ale unui dușman. Ascultam șuietul vîntului, cînd Paul Pietraru deschise iar vorba.

— Uite, zise el, acum, pe la noi încep nunțile. Îmi pare rău că n-am să fiu pe-acolo (Mocnea în glasul lui o durere curată). Cînd eram mic...

— ...ți se uita luna-n creștet și se scrîntea, îl întrerupse, cu mîhnire acră, locotenentul-major.

— Nu, pentru mine, luna a avut totdeauna numai două unghere : unul în care se urzesc tainele, altul plin cu urechi ciulite și auzul fraged. Cîstit să fiu, chiar cînd mergeam la furat, eu cu luna mă înhăităm, nu cu-ntunericul.

— Și c-o doamnă cu voaleță, rise ofițerul.

— Nu. De unde-ați scos-o ? Sau aveți în buzunar o ulcică smălțuită plină cu fluturi roșii ? Să vedeți, domnilor, țîn minte perfect nunta fratelui mai mic al mamei. Mai bine zis, seara dinaintea nunții. Era în casa bunicilor. În bucătăria de vară se fierbeau sarmalele pentru masa mare. Eu stam pe lavița acoperită c-o rogojină roasă și mă jucam c-o gamelă și c-o sticlă de limonadă goală. Gătitul sarmalelor pentru nuntă se constituie ca un ritual în sine. În general, toată forfota de dinaintea nunții cuprinde numai piscuri fascinante pentru un copil. Mai ales în seara aia eram dornic să ascult și să văd totul. Spectacolul se joacă pe douăzeci de scene. Însă cel mai încărcat de mister e ăla din bucătăria de vară. Arde focul sub oalele uriașe și odăița se topește în roșu de basm. Aș putea să iau flăcări cu lingura și să-mi umplu gamela. Nu, mai bine mă prefac c-am adormit, fiindcă dada Chiva, puțin îmbrobodită de rachiu, scoțeste c-un băț în jar și-l judecă pe Radu Buluc, care ține un pahar de vin în mînă și ride ațîțat. Au copilărit împreună (acum sînt amîndoi trecuți de cincizeci de ani) și au fost în dragoste. Țîn pleoapele strînse, mîinile adunate între genunchii juliți, respir încet, din cînd în cînd slobozesc și cite-un suspin, iar scoica urechilor soarbe lacom fiecare vorbă, pentru că de două zile maică-mea și altă soră a ei își tot spun una alteia : „ia uite, fă, la dada Chiva, au apucat-o dracii cu alde Radu Buluc și prostu-ăla de bărbat-su n-o vede, să-i rupă oasele. Mai mare rușinea, Doamne iartă-mă, taman la nunta lui frate-su s-o găsească dracii !” Dada Chiva (parcă strălucesc pe fața ei toate caisele scuturate cu beldia cu care-o bate pe soacră-sa) îi întreabă pe Radu Buluc : „mă, ți-am fost dragă tare ? !” „Tare”. „Atunci de ce nu m-ai luat ? De ce-ai fugit cu Anica, de ce-ai furat-o pe Anica chiar în ziua cînd mi-ai spus că după culesul viilor o să ne luăm ?” „De iarbă dulce, dacă vrei să știi”. „Smulge-o și dumit-o-n vin”. „Păi, în ziua aia am venit aici să-i cer lui nea Tănase o gură de ham. Nu era nimeni acasă. Încerc clanța, ciocănesc colo, bocănesc dincolo, strig, n-apare nimeni. Hai, zic, să intru în chiler și să iau din perete o gură de ham, că știam unde le ține. Intru și mă opresc năuc. Dedesubt, în beci, gîfîia unu de mama focului. Mă uit : pe

un butoi Petrea Barbu, cu fundul gol și pantalonii-n vine. Aia de sub el se chinuia să nu țipe, icnea, mușcându-și buzele și-i gilgiau pe limbă dezmiardări. Ce mai, era glasul tău, îl cunosc dintr-o mie"... „Dă-mi o ceașcă cu țuică, astupa-ți-aș urechea aia cu două care de pământ. Așa e, eram în beci... e drept ce spui. Numai că Petrea Barbu o bosolea pe Stana Pelegioaia. Eu eram ascunsă după butoaie, coborisem să adun pinză de paianjen, s-o punem pe rana lui tata mare, ălora nici nu le-a trecut prin minte că mai e cineva jos și dac-au început să se coțopească, n-am mai scos capul, am stat pitită — și de frică, dar să și văd cum se face". „Eu, pe tine te-am văzut cînd ai ieșit din beci; ai ieșit prima". „Pe răsufătoarea dinspre șopronul oilor, prostule! Ei au ieșit pe ușă". „Eu numai pe tine te-am văzut și-am înebunit și, noaptea, am furat-o pe Anica". „Turbatul! Ai furat-o ca să-ți faci doi copii cu Sorin Stratulat și pe urmă să fugă cu el și tu să rămii singur, ca furca salcîmului trăsnet, vai de viața ta"...

Radu Buluc a ieșit în curte și nu s-a mai întors niciodată. Unii zic că s-ar fi aruncat în apa Buzăului, dar nu i-au găsit trupul nici pînă la Siret, altii, cică, ar fi trecut în Transilvania. Fapt e, domnilor, că o funie s-a legănat pe ușa casei lui toată toamna.

— Și mai e un fapt, rosti cu satisfacție ofițerul de escortă. Intrăm în București.

Raportul (continuare)

În trenul venit să ne ia de la Movila oii, arestatul Pietraru Paul a mai depănat o poveste. Ceva în legătură cu familia lui. Mi s-au strepezit dinții. În București, cînd am ajuns, ploua. Nu mi-am dat seama în ce moment dispăruse luna și se îngrămădiseră norii. Am sosit la orele 1,58, 22 septembrie. Eram așteptați: un căpitan și-un caporal. L-au flancat pe arestat și-am ieșit în Bulevardul Dinicu Golescu unde ne aștepta o mașină de la Inspectoratul general. Pietraru, înviorat de rafalele ploii, rîdea.

— Ei, Pietrarule, mama mă-tii, l-a luat în primire căpitanul, o să-ți adăugăm la socoteală și orele astea pe care le-am pierdut în gară.

— Nu mi-e frică, domnule căpitan. Escrocheria aia cu prepelețe pentru Argentina, moartă chiar din scutece, n-o să-mi aducă decît un an de închisoare, cel mult doi. De altminteri, ăia cinci bătrîni care m-au reclamat...

— Nu te-a reclamat nimeni pentru prepelețe. Ești aici sub acuzația c-ai urcat o doamnă pe un vapor suedez.

— Dar... îngăimă Pietraru.

— Dar ce? rise căpitanul. Vaporul a fost oprit cînd se mai afla încă în apele noastre teritoriale...

L-am predat pe arestat și am plecat la Hotel Cerna.

Miine urmează să mă întorc la Brăila. Scriu raportul și pe masă, în fața mea, stă o farfurie cu pește crud, tocat și amestecat cu felii de ceapă și piper. E pește pe care l-a primit Paul Pietraru pe peronul gării Brăila. Dar nu-nțeleg cum a apărut pe masă, Pietraru îl uitase în tren. Alături, o sticlă de jumătate de rom Jamaica și două păhărele. Între ele, o ulcică smălțuită, plină cu fluturi roșii. Pîlpîie înăbușit din aripi. Iar pe perete (miine reclam, fac tă-răboi), o icoană, înfățișînd-o pe Nazara Bucur și sub icoană, suită pe perna mea, o lebedă neagră. Nazara vorbește: „Tex, zice, nu se cădea să fugi de la mine și să te-nșori cu nevasta doctorului care s-a aruncat de la etajul șase..." Dar, vă întreb, nu e asta o nebunie!? cine mi-ar fi îngăduit vreodată s-o iau pe fata preotului Bucur, care-l așteaptă pe Regele Mare Preot Ioan din ținutul unde izvorăște aurul?

Din partea autorului

Ziarul *Înainte* din Brăila, numărul din 24 septembrie 1981, publică o convorbire cu doctorul Viscopoleanu de la Stațiunea climaterică Lacu-Sărat.

Rep. — Ați adus aici, la începutul primăverii, șapte lebede care fac farmecul lacului. Ce părere aveți, lebedele vor rămîne pe lac și peste iarnă?

Dr. Viscopoleanu: — Vor rămîne, pentru că lebedele nu obișnuiesc să plece, toamna. Pe deasupra, Lacu-Sărat e la adăpost de vînturile aspre și, datorită sărurilor pe care le conține, nu îngheață, chiar în vreme de geruri mari, decît pe margini. Dar vă anunț, cu mihnire, că la ora de față, lebăda neagră a fost ucisă sau furată, mai degrabă furată.

Rep. — Bănuți în ce scop?

Dr. Viscopoleanu: — Spre a fi tăiată, friptă și mîncată.

Rep. — Nu știam că lebedele se mîncă.

Dr. Viscopoleanu: — Se mîncă. Iar din Dobrogea, unde-am funcționat ca medic vreme îndelungată cunosc că lebedele negre sînt cu precădere pîndite de hoți.

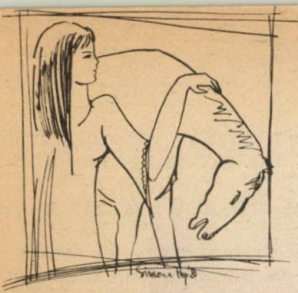
Rep.: — Explicația?

Dr. Viscopoleanu: — Există superstiția că hoțul care mîncă lebedă neagră și-și umple perna cu fulgii ei vede în vis locurile unde poate prăda fără să fie prins.

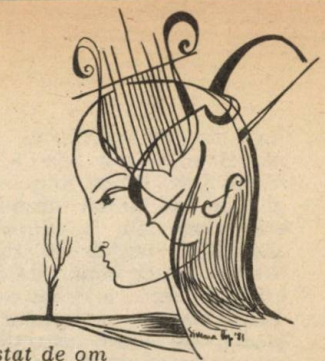
Rep.: — Să sperăm că e o credință deșartă. Și că lebăda neagră se va înapoia.

Dr. Viscopoleanu: — Nu știu ce să zic. Eu cred că o lebedă neagră e o născocire misterioasă...

FĂNUȘ NEAGU



Poeme



I

Ai întors pikamerul spre cer și au început
să cadă
lespezi albastre ; frunțile rezistă încercuite
cu șine de fier ca bușile pivniței.
Ca să-și termine cuvîntul el își scoase
limba din gură
și o călcă în picioare tropăind
ca ursul care îndreaptă cocoșa vinovatului.
Fraza adoarme mirînd la picioarele
vorbitorului
și, ca orice animal care doarme,
se pregătește să mănînce din nou.

II

Plouă cu vanități deșarte-ploaie cu
grindină.
Mama se apleacă deasupra căruciorului
cu tot trupul
să-și apere odorul
Plouă cu grindină
peste mijlocul ei îndoit.

III

Lasă revelațiile pentru mai târziu
cu revelații nu ajuți pe nimeni.
Doar floarea de cireș din grădină
e capabilă de extaze.
Doar licuriciul arzînd
ca biblioteca din Alexandria
seara cînd amintirea și oboseala sînt cele
două surori
ale prietenului din copilărie

IV

La colțuri stau pitite florăreșe — își ascund
florile
ca pe acele sentimente de contrabandă
Ca fluturile ideea saltă din floare-n floare
nici cînd rămîne fără petale floarea nu
pricepe nimic.
Grădinarul prin grădină monologhează :
dacă vrei
să turbeze un ciine zi-i Socrate.
Dar atunci a sosit Agripina
și orașul s-a umplut de guguștiuci.

V

Sensibilitatea ta poate du-o mai spre nord
acolo unde mormăitî urcului
lansează aisberguri
și învață să taci (deși nu vrei)
ca un bloc de gheață de mii de kilometri.
E căldură mare cu multe muște notorii
Chiar dacă n-a murit nici o fiară
biziitul muștei miroase.

VI

O flacără cît un stat de om
mergea azi-noapte dreaptă pe cîmpie.
Aș fi săpat, aș fi arat cîmpia
cu zece pluguri unul peste altul
trăgînd la ele-n locul animalului de fier
și zi și noapte ca să aflu rădăcina
acelei flăcări
și să îi dau un sens comorii de care se
rupsesse.

VII

Trece o mașină pe lingă bloc la ora
douăsprezece noaptea. Șterge cu roțile
colțul blocului dar nu ca pisoiful acela
tărcat
care se dădea ieri pe lingă gleznele tale.
Fără pic de tandrețe
șoferul stătea cu privirea ațintită
în miezul pietrei
iar piatra stătea cu privirea ațintită
în miezul fluierului la ora douăsprezece
noaptea
fix.

VIII

Pe crucile bisericii
ciorile adunate sînt așa de grele
încît pereții se înnegresc și croncănesc.
O umbră girbovită de babă lăcrimează
cu trei degete legîndu-și fruntea de piept.

IX

A murit zilele acestea o mătușă —
odată cu bătrînii moare copilăria mea.
Cînd mă duc la malul gîrlîi
stau de vorbă cu bunicul. Podul lui a
putrezit
și amintirea curge pe gîrlă cu burta-n sus
ca un
pește-mpușit. În fiecare salcie stă agățată
cîte o pușcă de vînătoare
cad frunzele pe apă ca iepurii pe cîmp
sub detunături.

X

În restaurantul de alături
forțele administrative stau la aceeași masă.
Fostul ministru al Utopiei ascultă cîntecul
guguștiucului
Ar fi vrut să delapidaze un cîntec dar
guguștiucul zboară cu cîntec cu tot.

GEORGE ALBOIU

Intr-o barcă pluteam,
Mult prea aproape de-un țărzure blind,
Mult prea aproape de-o apă curată
Și totuși cu goluri de aer în ea,
De tristeți încărcată.
Dintr-odată,
O caracatiță cu mii de brațe m-a prins
Intr-un vârtej de smarald m-a furat
Dar a ajuns să strig „nu !” cu glas
Și miile de brațe s-au desprins.

tremurat

Însemnul

Amar, amăru
Sucul verde aromitor al verii
Clocotind în mireasma pădurii.
Amar, amăru
Însemnul urzicii pe talpa piciorului tău
Căutând piatra izbăvitoare.
Foșnește ascuțit frunza lată a buruienii
parfumate

În cazanul cu fierțură de mac.
Os de liliac, aruncat
În noaptea cu lună.
Stai la pîndă-n desiș. Alunul sălbatic
Îți smulge casca de lacrimi din piept.
Fugi cît mai departe,
Părăsește cît mai repede aceste frumuseți
Și dă-te cu capul de betonul rece al
orașului

Mai ieri, abia părăsit.

În amintire

În amintire năvăleam cu totul
Și lacrimile — plante mari de apă
Încolăcindu-se pe gîtul meu
Îmi luau lumina ochilor.
Păseam ca într-un crîng străluminat
— O oarbă cercetată de lumină —
Păseam șovăitor, sandalele de aur se
destrămau,
Piciorul gol era prins de prea dulcea
Tărină aromitoare.
Atunci am înțeles că mă aflu
În locul fără de ieșire.
În amintire năvăleam cu totul,
În amintirea ta, în amintire.

IOANA DIACONESCU



Declarație

Vă asigur pe dumneavoastră cu întreaga familie

că nu spun nimic altceva
decît ceea ce spun.
De ce vi se pare că vorba praf
se depune imediat peste tobă
iar vorba frînghie își înmoaie silabele
în cuvîntul săpun ?
Cuvîntul mantie nu poartă cu sine
obligatoriu

un stilet otrăvit.
Tristețe și sărăcie, v-asigur
nu se acordă decît cu viața mea personală.
De asemenea, nu au nici o putere
contagioasă

cuvintele din fondul zis principal
umilință și boală.
E drept, chiar și mie mi se părea într-o
vreme

că vorba (de evitat) lașitate
mă tot pălmuia peste bot.
Acum nu mi se mai pare nimic. Nu am
timp.

Zilnic primesc din neant și răspund la
scrisori roz de tot, roz de tot.

Marș pentru tobă și clavecin

Mici întîmplări. Torent de iluzii.
Cuvinte-mblînzite, domestice stări.
Bastioanele orbilor despicînd pe tăcute
veșteda treaptă a Marilor Scări.

Viață pe puncte. Și punct. De la capăt.
Mai poți, mai încerci, mai rezistă
sîngele tău izbit în artere
cu grație tragică de prim-baletistă ?

Chircit sub aceeași boltă ceoasă
iar simți cum sapă hrube-n destin
puhavlul sunet al marșului zilnic
scris pentru tobă și clavecin.

DANIELA CRĂSNARU

O ȘEZĂTOARE LA FOCȘANI ÎN ANUL DE GRAȚIE 1937



De la Café de la Paix la Milcov; Ion Minulescu conducător de grup; Sturzii din grădina Icoanei și lecțiile profesorului Murnu; Etajera lui Stamatiad intrată în legendă; Cine cîntă poezie în sală?; George Gregorian la masă cu regii; Imaginea robustă a eroului sadovenian în realitatea imediată; Marii cîntăreți ai voluptății licorilor — băutori slabi.

Din cîte îmi amintesc, la Café de la Paix s-a pus la cale șezătoarea literară ce a avut loc la Focșani în Aprilie 1937. Veniți la București în acest scop, poeții focșăneni Al. Călinescu, Pavel Nedelcu și Virgil Huzum au stat de vorbă cu confracții lor de generație și au abordat apoi pe unii din cei mai prestigioși poeți ai generației mature, luîndu-le consimțămîntul și fixînd data la care avea să se desfășoare în orașul de pe Milcov, șezătoarea literară proiectată.

În fruntea scriitorilor angajați: Minulescu, Al. T. Stamatiad, George Gregorian și un nume de mare prestigiu, rar întîlnit la asemenea manifestări: profesorul George Murnu.

În completarea șezătorii, gazdele asigurarau un program muzical realizat cu forțe locale și o masă confraternă stropită din belșug cu renumitele vinuri ale regiunii.

Iată-ne deci în dimineața zilei de Duminică 18 Aprilie, pe peronul Gării de Nord, căutînd linia pe care era tras acceleratul de Focșani. În fruntea grupului, desinvolt și bonom, cu trabucul în colțul gurii, nenea Minu ne arăta cu bastonul:

— Uite mă, ăla e trenu', dar noi să căutăm loc la vagonul restaurant, să luăm o cafea, pînă la Focșani e drum lung... Mă, rămîneți unu, aici pe peron, văd că aiuritul ăla de profesor nu s-a arătat, așteptați-l și veniți cu el...

Aiuritul ăla de profesor era George Murnu, membru al Academiei Române, profesor de istoria Artei la Facultatea de Litere și Filosofie, helenist și latinist de marcă, strălucit traducător al Iliadei și Odiseei tipărite cu doisprezece-treisprezece ani înainte la Cultura Națională în ediții monumentale și laureat al premiului națio-

nal de poezie. Murnu se înfățișa într-adevăr ca o figură pitorească, circula o seamă de anecdote în legătură cu felul lui distrat de a apare în lume și de a se comporta... Mărunchel de statură, mi-l amintesc totdeauna într-un costum de culoare cafenie incertă, cu stofa roasă, cu reverele sus ca la uniforme școlare, încadrînd o lavalieră neagră, emblema romantică a poetului. În cap, o pălărie de culoarea hainelor, cu borurile făcute mici și nițel soioasă. Îl întîlneai pe stradă, mergînd încet, cu mîinile la spate, fluierînd o melodie pe care n-o auzai, pentru că buzele rotunjite pentru o asemenea aplicație, nu făceau decît să mimeze. Toată lumea știa de pildă că la orele de istoria artei de la facultate, nu o singură dată, profesorul apărea cu cinci minute înainte de a suna de ieșire explicîndu-se:

— Măi băieți, iertați-mă, am întîrziat, dar ce puteam să fac? Treceam pe lângă Grădina Icoanei și acolo într-un copac am văzut o pereche de sturzi, o minune, cu pene de aur, dar ce glasuri, ce fluierături... am stat, i-am privit și i-am ascultat... Apoi, la privirile întrebătoare ale studenților se fîsticea:

— Da, da, lecția o facem în continuare, că sala nu e ocupată... Știți, sturzii, minuni ale naturii...

Fiind eu cel mai tînăr din grup, am rămas să-l aștept pe profesor și să-l conduc apoi la vagonul restaurant. Ceilalți se despărțaseră, cu nenea Minu în cap, urmat de atleticul George Gregorian care în tinerețe fusese boxeur (amator, bineînțeles) și de figura nervoasă a baudelaireanului Al. T. Stamatiad, lângă care silueta masivă a poetului Aron Cotruș aducea aminte de accentele răscolitoare ale unei poezii puse în gura țaranului fără pămînt și a mineurului exploatat.

N-a trecut mult și printre oamenii de pe peron l-am zărit pe profesorul Murnu, cu aerul lui absent, căutîndu-ne din priviri. Jumătate de oră mai tîrziu ne aflam instalați la mesele vagonului restaurant, în jurul cafelelor, răsfațați de inepuizabila vervă a autorului „Manechinului senti-

mental". Nu era prima oară când îl auzeam povestind pe nenea Minu. O întâmplare sau o anecdotă, spusă de el, devenea un mic spectacol: gest, mimică, pozarea vocii, un întreg arsenal de mijloace intrau în joc. Poetul Gregorian, cu aerul mucalit, zîmbind pe sub mustața lui galică intervenea uneori, fie pentru a sublinia unele lucruri, fie ca să-l întărească pe povestitor, contrazicându-l. Cine stătea tăcut și solemn, cu o ținută marțială, privind în depărtare pe geamul vagonului, era Alexandru Teodor Stamatiad. Părea desgustat de futilitatea discuțiilor, de vulgaritatea unor fapte și întâmplări care n-aveau nici o legătură cu sacerdoțiul poetic. „Nu citesc decît poezie“ i-a spus el ritos într-o zi unui scriitor care-l întrebase dacă a citit romanul unui prieten comun, apărut atunci. Grandilocvența lui venea din școala Macedonski, de la vestitul cenacu al bardului „Nopți de Noiembrie“, care împărțea rubine și safire de... sticlă colorată tinerilor poeți ce se produceau în ședințele săptămânale din strada Dorobanți. Unui tânăr poet, Stamatiad i-a pus pe o carte următoarea dedicație: „Domnului X Y, cavalier al Poeziei, prețuirea și stima lui Al. T. Stamatiad“.

Solemnul și orgoliosul bard se vedea de multe ori luat în tarbacă de insolenții autori ai notițelor din ziare și reviste, care condimentau respectivele rubrici cu cancanuri din viața literară și artistică. Ba i s-au jucat și câteva farse. Astfel, mergînd odată la Iași, la o șezătoare, cu un grup de poeți și prozatori, cînd au coborît în gară, un hamal le-a ieșit înainte întrebînd „aveți bagaje?“ Alexandru Cazaban i-a răspuns prompt: „da, da, este o etajeră, uite-l pe domnul ăla, el e proprietarul“ și l-a arătat pe Stamatiad. Hamalul i s-a adresat direct: „Unde-i etajera dumneavoastră?“ la care poetul a pufnit cu minie, a iuțit pasul, și n-a mai dat nici un răspuns. Inutil să spunem că *Etajera* era titlul uneia din poeziile pe care autorul obișnuia să le citească la șezători.

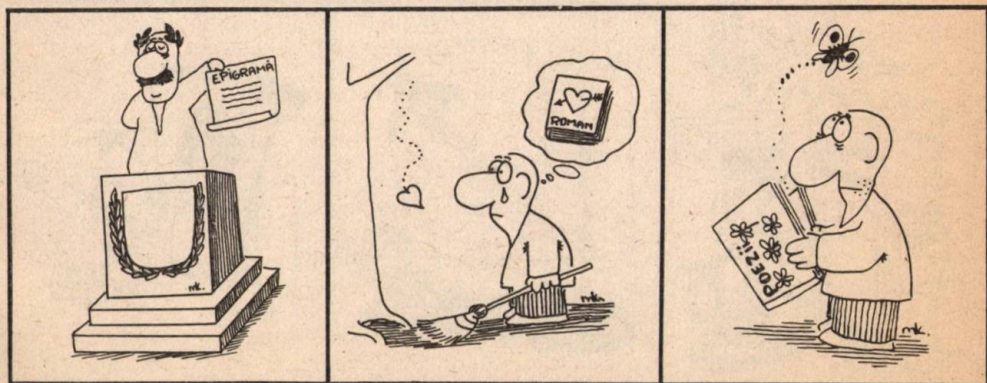
Pe la ora prînzului am ajuns la Focșani întîmpinați de primarul orașului și de

confrății focșăneni. Am fost conduși la masă la restaurantul Vlădescu și apoi în frumoasa sală a Teatrului Comunal Maior Pastia, unde urma să aibă loc șezătoarea. Pe toate zidurile și gardurile orașului afișe mari anunțau „Șezătoarea Primăverii, recital de poezie, va vorbi D-l Prof. universitar George Murnu membru al Academiei Române, vor citi din operele lor D-nii...“

În fața teatrului comunal din Focșani au rămas cu toții uimiți. Într-adevăr, o construcție impresionantă, de o mare capacitate, în care bunul gust și funcționalitatea făceau o bună pereche. Dar ce ne-a mișcat mai mult a fost aspectul de sărbătoare al sălii arhipline și acea lume de bună calitate pe care actorul, conferențiarul sau lectorul o percepe spontan cu cel de al șaselea simț al său. Șezătoarea primăverii întrunise acolo figuri inteligente, femei frumoase, mult tineret școlar, într-o dispoziție sărbătorească.

O bătaie de gong și cele două aripi ale cortinei s-au tras la dreapta și la stînga descoperind o scenă adîncă în al cărei prim plan se afla o măsuță pătrată și un scaun. Pe scaun un omuleț în costum ponosit și cu lavalieră, în fața lui pe masă cîteva foi de hîrtie. Aplauze furtunoase în sală, omulețul se ridică în picioare, nu știe cum să răspundă entuziasmului din public, momentul e confuz apoi se aude, pe o intonație familiară, sfătoasă: „Domnilor și Doamnelor“... Așa a început conferința profesorul Murnu care se intitula „Despre poezie“.

Expunerea o luase cam de pe la Adam și sala asculta cu multă atenție cuvîntul vrăjit al profesorului. Noi ceilalți, în culise, ne-am grăbit să întocmim ordinea în care urma să se desfășoare programul lecturilor și așteptam. Poate că trecuse mai bine de un ceas de cînd conferențiarul își purta auditorii prin hățiturile istoriei literare și a evoluției verbului poetic, luîndu-i martori și ajutoare la urmărirea unor semne și descifrarea unor sensuri ascunse, cînd nenea Minu a făcut explozie:



— Mă, ăsta a uitat de noi. Ce face ? E nebun ? Vorbește numai el ? ! Trebuie să-l scoatem din scenă. Noi cînd mai citim ? !

Apoi, bătînd nervos cu bastonul în podea, mi se adresează :

— Du-te mă și spune-i să termine odată, să iasă de acolo.

— Da, nene Minule, mă duc.

N-aveam de ales. Am înaintat prin culise pînă în față de tot, acolo unde era plan-rată aripa trasă a cortinei, destul de aproape de conferențiar și din acel colț, ferit privirilor celor din sală, am început să-i fac semne cu amîndouă mîinile. La început nu m-a văzut, vorbea nainte, atenția sălii îl transportase, apoi deodată m-a privit speriat și s-a oprit. În sală tensiune, mirare, nu știau de ce conferențiarul a amuțit deodată, iar eu din acel colț îi făceam semne mereu arătîndu-i ceasul. Dar după cîteva secunde de încordare și confuzie mi s-a dat răspunsul cu voce tare, în stupoarea auditorilor :

— Acuma, acuma, dragă, nu mai am mult...

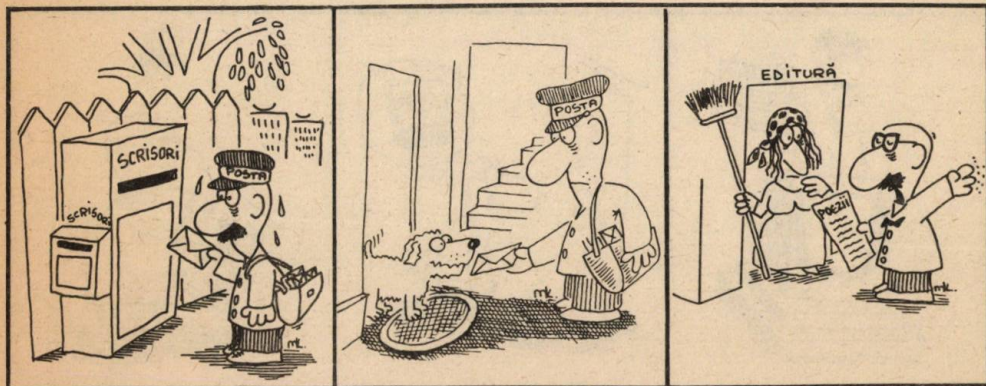
În sală rumoare, apoi firul întrerupt a început să fie tors mai departe și eu m-am înapoiat victorios la nenea Minu asigurîndu-l că foarte curînd rampa va deveni liberă.

A mai trecut poate un sfert de oră pînă în clipa cînd... dar ce clipă, doamne. Toți cîți eram acolo, în fundul culiselor, ne-am uitat uluiți unii la alții refuzînd să dăm o explicație plauzibilă celui accident stupid, care nu putea fi pus decît în socoteala unui nebun sau a unui sabotor de o satanică perfidie, pornit să torpileze conferința distinsului academician și să acopere de grotesc și de ridicol întreaga șezătoare. Ce se întîmplase ? Pe liniștea care domnea în sală, subliniată de clara și buna dicțiune a conferențiarului, s-a auzit deodată un be-hăit de ȋircovnic, care a umplut tot spațiul marelui edificiu comunal și a sucumbat apoi, acoperit de hohotele de ris ale sutelor și sutelor de oameni. Era un fel de

tropar, potrivit pe unul din cele opt glasuri ale canturilor bisericii ortodoxe sau o priceasnă sau un antifon sau un condac, n-aș putea spune cu precizie, dar nici nu puteam pricepe cine se încumeta să-l întreprună pe venerabilul profesor Murnu cu un cîtec popesc. Cîteva clipe risul din sală a sguđuit pereții apoi apele involburate ale veseliei s-au retras ca la comandă și vocea vorbitorului a început să conducă iar într-o liniște cucernică... Iar primele fraze rostite de conferențiar după acest happening al risului ne-au adus inima la loc, ba chiar ne-au făcut să ridem și noi, deși nu cu pofta celor din sală. Ne-am lămurit anume că vorbitorul care depănase lungul și misteriosul drum al poeziei, dintru începuturile ei, ajunsese la epoca bizanțului, la poezia litureică bizantină. Și, pentru a le oferi auditorilor o mai deplină imagine, o exemplificase cu un mic fragment de cîntec gregorian...

Cît a mai durat conferința, lecturile care i-au urmat și apoi programul muzical cu lieduri și extrase din Schubert, Sinding, Mozart și Strauss, nu mai are importanță. Toate erau pe tema primăverii, interpretate, așa cum scria pe afiș, de „d-na Lili Prisecaru și d-l V. Corpaci“. Iar fanfara Regimentului 10 Dorobanți a executat — nu mai știu dacă la începutul sau la sfîrșitul programului — Imnul Primăverii de Belon. Șezătoarea a luat sfîrșit pe la orele zece seara, dar programul ce ne fusese întocmit avea să meargă în continuare pînă a doua zi în zori. Pentru că afară, sub cerul senin de Aprilie, ne aștepta un autobus ce urma să ne ducă la Odobesti, la casa primarului Iancu Antoniu, unde fuseserăm invitați. Împreună cu noi veneau notabilitățile orașului, comandantul garnizoanei locale și interpreții bucăților muzicale din acea seară.

Odobestii avea faima de a fi inima podgoriilor din Vrancea iar organizatorii focșăneni s-au gîndit că răsfațații muzelor și apologetii vinului s-ar simți mai bine ca oriunde în acest loc. Păstori tocmai scri-



sese într-un foileton că așa cum în regiunea Prahovei dacă înfigi degetele în pământ dai de petrol, aici, în Vrancea, dacă faci aceeași operație, vei da de vin. Deci în acest loc al miracolelor era plantată casa și gospodăria lui Iancu Antoniu, viticultor de frunte, a cărui înfățișare trezea în minte imaginea robustă și stenică a eroilor sado-venieni. Masa, așezată la parterul casei, întrunea cel puțin treizeci de persoane iar într-un colț al odăii, cițiva instrumentiști de culoare își acordau cu discreție diblele. Un agreement bine gândit pentru o noapte de festin, în care binecuvîntatul rod al viței, odihnit cu anii pe doaga de stejar, avea să scînteieze în pahare și să umple văzduhul de arome, fecundînd imaginația poezilor. Eroul serii a fost, se înțelege, tot nenea Minu, cu inepuizabila lui facondă, cu buna dispoziție care nu-l părăsea niciodată. N-a scăpat să nu repete lecturile de la șezătoare, la care s-au mai adăugat altele noi. Gregorian, Stamatiad și Cotruș l-au urmat. Îmi amintesc că Gregorian a citit din cel mai recent volum al său apărut la Fundații și intitulat „La poarta din urmă”. În unul din poeme, autorul se vedea ajuns în paradis, în societatea tuturor regilor și magnaților acestei lumi, tratîndu-i însă de sus, ba chiar dîndu-le sarcini domestice pe care aceștia — pentru a se reabilita — se grăbeau să le îndeplinească. Poetul imaginează următoarea scenă (citez din memorie) :

„Atunci, dînd brațul doamnei Pompadour, Am să-i trimit pe rînd, fără demersuri, În cancelaria de-azur
Ca să-mi transcrie ultimele versuri...”

Superbă și în același timp generoasă răz-bunare a poetului, implicat în această ro-cadă, posibilă numai în lumea de dincolo...

Vinul gazdei a întrecut toate așteptările : un aligote de patru ani care făcea mărgele de cleștar în transparența paharelor. Sec, buchet discret, gust amărui, de o claritate în care transpărea parcă un reflex al cloro-fillei din frunză. Dar pe cît de înaltă era

clasa vinului, pe atît de desamăgiți au rămas oamenii locului, de primirea pe care maeștrii au făcut-o unei asemenea rarități. Ideea scriitorilor mari băutori era demult acreditată și aici, dar iată că Minulescu abia își muia buzele în pahar. La fel și ceremoniosul Stamatiad, deși adept al unei școli care făcea elogiul voluptății licorilor. Gregorian și Cotruș au mai salvat ceva din buna impresie ce s-ar fi cuvenit s-o lase confracții lui Păstorel pe acele plaiuri mol-dave, dar cine a combătut toată noaptea, în rînd cu cei mai tineri, golind pahar după pahar, a fost profesorul Murnu.

La masă se afla și poeta Olga Caba, tînără profesoară pe atunci la liceul din Focșani. O cunoșteam din revistele „Pa-gini literare”, „Abecedar”, „Familia”, la care colabora des. Unul din poezi a început s-o plictisească, improvizînd versuri de plă-cintă, de felul următor :

„Olga Caba, Caba Olga,
Visătoare cum e Volga...”

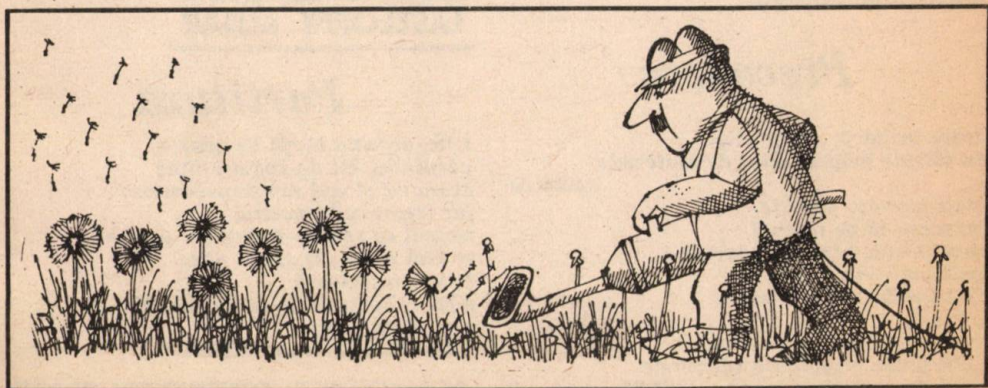
Fata părea stînjenită de insistențele bar-dului, dar zîmbea cu-ngăduință, n-avea ce face. Un tînăr coleg de breaslă i-a sărit în ajutor, adresîndu-i curtezanului, în același stil, replica următoare :

„Caba Olga, Olga Caba,
Cobzărești la ea degeaba...”

Poate că totuși, o idilă n-ar fi fost exclusă, între un poet și o poetă, dar veselul și insistențel curtezan, avînd un fizic ingrat, numai pasiune nu putea inspira și apoi mai era și înșurat. Numai că, vorba înțeleptului : omul încearcă.

Șezătorea primăverii s-a sfîrșit de fapt în zorii zilei următoare, acolo, în casa pri-marului de la Odobești. Afară ne aștepta acelaș autobuz, care ne-a făcut legătura cu acceleratul de București. În compartimen-tele de clasa întîia, maeștrii au moțait tot timpul.

VLAICU BĂRNA



HORVÁTH IMRE

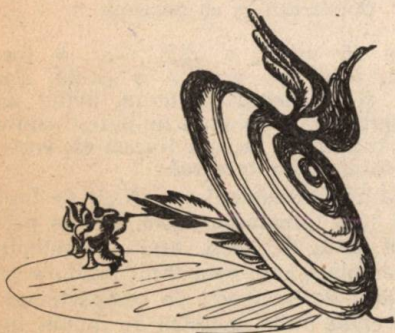
Nu tremur

Am brațe tari, am inimă vinjoasă,
nu tremur cînd vin toamne ruginii ;
dar frunza care pică atît de greu m-apasă,
că n-am puterea să n-o pot simți.

Impresie

Mai ascuțit mi-e ochiul ca un brici ;
Dar văzu-mi între limite se-ngîndă —
spațiu-mpărțit în decupaje mici
ce-n suflet pururea au să-mi rămîndă.

În românește de DIM. RACHICI



SZÁSZ JÁNOS

Prevedere

Între brutărie și lăptărie
în vitrina magazinului de materiale sportive
stau înșirate săniușe,
cu toate că pe ramuri
mai stăruie semnele toamnei,
galbene stele.
Dar înțeleapta prevedere
e bună,
vorba lui Shelley, de demult :
„Ori poate primăvara să-ntîrzie
cînd de pe-acuma iarna a sosit ?“

MAYTÉNYI ERIK

Confesiune

De osteneala celui din depărtări sosit
nicicînd copacii n-au înmugurit.
Numai flăcări care pornesc departe, pot
da glas, să înflorească în jurul nostru tot.
Eu am sosit de tare departe, dar nicicînd
pat moale nu-mi așterneți — prea ostent
nu sînt.

În mine se răscoală neliniști fără moarte,
n-am timp de stat — eu trebuie să merg
și mai departe.

BODOR PÁL

În chip ciudat

Meditînd la Bartók

În chip ciudat rămase-n noi ceva,
ne temem mai profund de moartea-n masă
decît de moartea noastră solitară,
poate ni-e teamă că nu va mai rămîne
nimeni să-și poată aminti de noi...
rămase-n noi senzația că ni-e dor
nu numai carnea s-o dorim
ci că ni-e încă dor de dragoste,
și nu ne consumăm copiii cu plăcere ;

încă mai credem
că după furtună se face senin
și că istoria se adună-n jurul nostru
nu pentru a ne strînge-un capitol
cu care să-l decapităm pe artist.

LÁSZLÓFFY ALDÁR

Partitură

Uite, această harfă de ocazie,
părul tău, cît de bogat umple
acum cu glasul său după-amiaza
jur împrejurul nostru,
timpul se scurge-n ceasuri, oameni,
se lasă seara, ia sfîrșit acea
liniște interioară
a cărei compoziție întimplătoare
n-o va mai auzi
nimenea, vreme de milenii.

În românește de CONSTANTIN OLARIU



GRIGORE

VIERU

Apoi

„Fără vîrstă e apa“
LIVIU DAMIAN

Un stol de lacrimi a trecut
Pe deasupra sufletului meu.
Frumoaso,
Tu ești singurul meu scut,
Ești apa lină
Din care-și „bea ființa“ al
Speranței curcubeu.
Iubești o casă albă
O verde salcie
Pictată-n apa unui rîu
Și vîntul liber printre ulmi
Și simfonia spicelor de griu,
Zăpada sclipitoare
Pe răcoroase culmi.
Iubești doi ochi :
Fără de preț comori,
Maternul verb ce cade
De sus, ca ciocîrlia,
Din clara dimineată.
Apoi ți-e drag să mori
Cu lumina credinței pe față.
Frumoaso,
Eu cred în viitor.
Ca în aceste dalii,
Ca în a cerului
Cu-a terrei alianță.
Eu cred,
Și pentru faptu-acest
Nu cer medalii
Și nici măcar chitanță.
Un stol de lacrimi a trecut
Pe deasupra sufletului meu.
Frumoaso,

Tu ești singurul meu scut
Ești apă lină
Din care-și „bea ființa“ al
Speranței curcubeu.

Sălbatecul

Ciudat -
și el din mumă s-a născut
ciudat
A plîns și el la început
Ciudat
Cînta și dînsul uneori
Ciudat
Sorbea mireasma și de flori
Ciudat
Ciudat și el își amintea
Ciudat
De-un feciorelnic trup de nea
Ciudat
Privea și cerul înstelat
Ciudat
Ciudat că nu m-a devorat
Ciudat

Să mergi cu tălpile goale
Pe fulger
Ca pe sîrmă echilibrul
Rezemat cu brațele de aer
Să fii clarvăzătorul
Și temerarul și cristul

Aceasta-i iubirea
Cea mare
Transfigurată în dor
Să fii izvorul zburător
Neabsorbit

Ci oglindit de mare
Străluminîndu-i chipul
Coboară dincolo
Între coline
Ajută însetarea
Stăvilește nisipul.

Nemernicul foc

S-au potolit ambiții
Și patimi, înțeleștări,
Pînde.
Ne-acoperă-adînc somnul
Ca apa unei mări.

Egali pîn' dimineată
Vom fi și eu și tu.
Doamne,
Cum de-năcpem în noapte
Iar în lumină nu ? !

De pielea zilei vie
Ne jupuim pe rînd
Eu, tu.
Și punem sarea pizmei
Pe rana singerînd.

Năruitor, nemernic,
În noi un verde foc
Arde.
Și singeră țărîna
Cu cerul la un loc.

BANCHET AUTUMNAL



I

Să fim meseni și oaspeți la banchetul vorbei străine.

Să invocăm vinurile și să fie ele, poeziile țărilor.

Să stăm uitați în vorbe, în umbrele noastre, cutreerați de spiritul vechimii și să nu mai ținem minte decât închinarea la pahar, în limba străină, închinarea vinului și numele vinului.

E toamnă și eu îmi aduc aminte de oșpețele Gruziei — acei boieri de viță, de vinul Ținandale, acei crai vechi tronând între virfurile Caucazului...

Și-n toamna altei toamne — Macedonia.

Sfințite limba noastră și tăcerile de duhul vinului și marmurei de Stobi. Eram acolo, mesenii altui Banchet, în altă vreme. Se-ncruciau prin zarea vinului țirno (încă odată, laudă coboririi în Infern, prin întinericul lui !), Grecia și Bizanțul, migrații barbare, transhumante mirifice.

„Aici șezum, la apa Ohridului, și ne-am amintit...” Aici am simțit lumea, lada fermecată a tuturor amintirilor noastre : o deschizi și-ți miroase a struguri, a chi-

tră, a iarbă dulce fără nume, într-un amurg, pe poteca bisericii Sveti Caneo ; îți miroase a piatră fulgerată, a culoare veche, de frescă, a balegă uscată, de asin, pe drumul tuturor pelerinajelor, transhumantelor și poeziei.

Dar iar mă întorc și spun — noi sîntem popoare barbare, cu stomace puternice și suflute crude exersate în trăiri și melancolii inexplicabile ; ori acest sentiment al timpului în care stăm, meseni și închinăm. Îmbucăm cărnuri în sînge și cărnuri fripte pe jar, și fructe ciudate la gust, și raci și scoici de mîluri putrede, și piine dospită în copăi de lemn ars, vinuri alese, abstracte, după sosuri condimentate, sărate, dulci, ne-nțelese ; tristețile noastre se cern prin straturi adînci : poftă și sațiu, limite și vastitate... Dar numai în capul acela de lume se mai putea minca berbecul gras cu vin de Ținandale, în cîntecul flașnetelor dinainte de revoluție ; acolo, între Caucaz și Colhida de aur ! Și numai aici, la porțile grecimii și Bizanțului, se mai poate asculta cimpoiul de nuntă cu limba tracilor, la masa rituală de la Krușevo.

Cred că avem în sînge mirosul tuturor mărilor, muzica și sălbăticia vîntului — altfel de unde senzația stranie, familiară pînă la recunoașterea lor și a noastră prin ele ? Această intimitate, acest alt eu întîlnit în cine știe ce colț de lume, de vînt, de toamnă. Gîndul că am mai fost cîndva unii cu alții. Cîntarea cuvintelor de recunoaștere. Senzații, amănunte, poezie trăită vreodată ! Cauți vorbele vechi să o sărbătorești. Ții în mîini o rodie abia ruptă, cu creangă cu tot. Și recunoașterea gestului crește atavic, din sînge.

Laudă toamnei și morților și învierilor noastre ! — pe acest pămînt am mai fost. Am mai băut aceste vinuri, cu aceste fețe, la aceste închinări. Aceste tristeți au mai fost.

Desăvîrșită piatra care uită. Statuia încheiată ca un pocal făcut să ncapă vremea.

Noi, nedeșăvîrșiți, vom tresări măcar chemînd și respirînd desăvîrșirea. Bolnavi de nesăturare, mințind adaosul, dorind mai multul.

Aceste gînduri au mai fost. Și marea pentru ele...

III

Mi se amestecă pe limbă vinurile și distanțele și închinările la pahar — nu mai știu cînd a fost timpul la țărîmul de nord și timpul la mările sudului, cînd a fost Macedonia și cînd am trecut pe „drumul mătășii” în Gruzia, cînd am călătorit prin Cimpia spre Plovdiv, printre gorganele Cavalerilor sciți și cînd am cerut răspuns Sfînxului contemporan la poarta Berlinului — fața lui repetată, impenetrabilă, ca a zeiței Hecate.

Timpul e Vreme în amintiri.

...Timpul în amintiri, merge cu expresul Hellos, de la München la Atena, cu nenumărate ore întîrziere. Stai în fața ferestrelor cu munți, mîncînd fructe, privești placid hordurile de copii care devastează civilizația closetelor din tren și, din cînd în cînd, o femeie-rîndaș, vine și mătură vagoanele. Privești acest timp fabulos, aceste gunoaie adunate pe mari fîrașe, cu mari tîrnuri de bățatură balcanică. Afară plouă, e soare, e amiază, e noapte, se schimbă guverne, se discută destinele lumii, expresul se tirăște de-a lungul munților, apelor. Privești fascinat, cuprins de acest timp, de acest tîrziu ori devreme, de aceste vastități sudice, de aceste nații prolifiche.

Călătorind prin Macedonia, spre Skopje, amintindu-ți drumuri, mese, arome, mirosuri, cîntece, închinări de pahar ; cuprins în acest tîrziu care nu-și știe numele, în acest Orient prolific, voios, străvechi, negustorind stoffe și mirodenii și dulciuri, în mersul expresului Hellos, de la München în jos...

Skopje. Mă întorc pe vastul bulevard al mineretelor retezate de cutremur — sint șase moschei în această zare sumbră de septembrie și numai două turnuri sînt întregi — cu atît mai fragile în cutremurul de seară al norilor.

Cît îmi voi aduce aminte din panorama orașului ? Poate această vedere de pe podul de piatră, cu balustrada improvizată din metal, după cutremur, podul peste apa Vardarului ; îl treci și intri în vechiul oraș, în acest bazar pestriț care amintește Mostarul.

Cetatea, străzile cu pitorescul lor, ciocănitul meșterilor în aramă, ibricile și ceainicurile și vasele cu gît de amforă și alambicurile uriașe ; cazanele pînteoase te duc cu gîndul la bucătăriile pantagruelice ale oamenilor de altădată ; și alături de acești meșteri taciturni, bijuterii în argint miniaturizat, în arabescuri patinate fin, învechite ca vinurile, prin cine știe ce secrete păstrate de demult ; și aproape de dughenele papucarilor — nicăieri n-am văzut ațiția papuci, atîta risipă scînteietoare — stau misterioasele simigierii — semințe pe care nu mai știu cum le cheamă — susan și mac și alune, stafide și nuci, și nușcoară, năut și soiuri de cafea, mirodenii și delicatose pe care bunica mea, țărancă cu gusturi subțiri, le-ar fi savurat și le-ar fi recitat privindu-le, tărăgîndu-le, degustîndu-le cu nările largi ; și în vecinătatea tuturor atelierelor și dughenelor, în lumea pestriță de voci, de miresme, de strigăte, pe străzile înguste, în pantă, săpate, amestecate cu glod și praf, frizeriile și cafenelele, prilej să cunoști tot acest amalgam de Balcani, Orient, Turcie, Grecie, o vitrină a vechilor nații — albanezi cu fesuri roșii, turci cu șalvari, țigani, greci și macedoneni, fețe oacheșe, nasuri subțiri sau lătărețe, aceleași straturi mărunte, cioturoase, de munteni mai arătoși călări pe măgari, decît pe jos...

Și iarăși, mirosul debordant de năut prăjit, de cafea, praf și semințe profiferice.

Trec prin această lume lăsînd să mă cîntărească impresiile — nimic precis, monumental — miine chemînd orașul din amintiri, mă vor ajunge aromele, slava acestui amurg vîntuit...

Un scurt popas la Biserica Sf. Pantelimon, într-o regiune pitorească din apropierea orașului. Amiază aurie. În sfîrșit, lumină ! Freștele — anul 1164 ; mai mult de șase secole de cînd durează albastrul și galbenul și albul, mult mai vechi decît culorile Voronețului. De la naivitatea rafinată a zugravului nostru, la talentul școlit al celui de-aici. Ctitoria lui Alexis Comnenul, celebră prin acea Pietă despre care se spune că l-a inspirat pe Michelangelo. Și apoi aceste medalioane și uși ale alta-

rului din marmură de Prilep, acești păuni și vrejuri vii săpate în marmură, cu subțirimi bizantine, cu o știință desăvârșită !

V

Ajungem în Ohrid cu ploaia care ne bate pe urme. Aici trebuie soare. Trebuie o toamnă cu lumină flitrată savant ca limpezimea vinului vechi. Ohrid (vechile noastre cronici vorbesc de Ohrida) seamănă cu Tirnov. Aceleași case construite una în palma alteia. Stîncă și culoare, în coasta lacului. Capitală pe vremea Cneazului Samuil, capitală a ortodoxiei, zidurile păstrează încă trufia întreagă.

Biserica Sf. Gheorghe, cu prima școală-universitate bisericească. Ziduri suprapuse, stricate și adăugate de epoci, creștinism și islamism peste temple grecești, biserici și moschee schimbîndu-se din una în alta. Totul stă sub semnul sabiei, focului, migrației. Numai apa Ohridei este aceeași, numai fructele și plantele și animalele rămase vii, în fragmentele de mozaic la bazilica veche (sec. V) din cetate, aici unde se mai păstrează baptisariul, locul convertirii primilor creștini.

Biserica Sf. Clement : rețin minunea icoanelor vechi, pe lemn — sec. XIII și XIV, unele înzăuate în argint aurit, atît de vechi încît metalul s-a făcut culoare diafană, duh de melancolie peste chipuri. Predomină roșurile, nici unde parcă, atît de distincte, atît de sigur armonizîndu-se și detașîndu-se ; în jurul acestor roșuri imperiale metalul prețios devine cenușiu, auster. Pictorii din Sienna aveau să învețe de la acești bizantini și păgîni de la hotarele imperiului sfîrșit.

Ochiul nostru nu mai distinge azi, hiatusul dintre ziduri și adausuri sau breșe, dintre credințe și păgînitate, dintre singe și melancolie. Toate se împacă sub același nimb al vechimii, al armoniilor înțelepte și sceptice, al frumosului în sine, necanonizat, scăpînd puterii și dogmei. Ele — aceste chipuri, aceste ziduri, aceste cine de taină, aceste adormiri și învieri — scapă rigorilor timpului lor. Nimeni nu se va mai converti, privindu-le, nimeni nu va mai înțelege ambiția și războaiele și păcile vechi ; nimeni nu va mai primi botezul, în acest baptisariu, convins de învățăceii Sfîntului Naum.

Arta rămîne convertire în sine, ideal de Frumos ; este, deasupra acestui conglomerat istoric, în măsura în care se detașează ; este distanțarea de timp — aproape Vremea !

Deasupra scării care urcă la cor și spre sala vastă de ceremonii a reședinței episcopale, o scenă neverosimil modernă : un grup de oameni adunați la pămînt, adormiți. Un porcoi strîns într-o formă conică, o compoziție care pare adaos tîrziu — nu

are nici o legătură cu celelalte scene. Sînt niște oameni care visează — nici o minunție — nici fețele, nici vestimentele nu se disting — totul este pictat în linii mari, sigure, în alburi vechi. Acești oameni care visează par rămași aici să se trezească mai tîrziu, într-o epocă potrivită lor.

Mă întorc, privind iarăși în urmă, așteptînd încă să mi se releve misterul acestor oameni, acelui vis al lor.

VI

O fereastră între seară, amurg și lună. După ploaie — Lacul Ohrid fumegă, munții sînt tăiați de nori monumentali. Ohridul, cocoțat cu pietre și lumini și umbre, printre chiparoșii antici. Pe o cărare de piatră săpată în munte, pe sub felinare arcate care se aprind să mărească stingerea chiparoșilor, urcăm la Biserița Sf. Ioan Ciînele — palmă întinsă, binecuvîntînd, deasupra lacului. Miroase a Italie — de la piatră la fum și chiparoși. Nu știu ce plantă înaltă, aromitoare, de-o parte și de alta a potecii : atînsă, miroase dulce-ascuțit. Treci obsedat de acest parfum, în limpezime. Mă aștept să aud cicadele. E prea tîrziu, septembrie și după ploaie pietrei îi e frig. Începe din nou să plouă, cu lună. De la Biserița Sveti Iovan Caneu ne întoarcem pe străzi cît suflarea omului, printre temelii înalte care arcuiesc, deasupra străzii, primul cat al locuințelor, acoperișuri, cerdac. Arhitectura veche a Ohridului și culorile lui îmi amintesc de Tirnov, de Tbilisi. Străinătatea îmi amintește alte străinătăți, amintirile redevin prezent. Au o asemenea vitalitate — e de ajuns un parfum, un fel al luminii de a prăfui sau a limpezi panourile, melodia graurilor străine, ascultate cu urechea desprinsă, de dincolo de sens, pentru frumusețea în sine a muzicii glasurilor ; un fel al culorilor și al tău cu tine, ieșit din obișnuitul care tocește simțurile și bucuria descoperirii...

Iată, curg coardele de viță, vrejii cu tîrtăcuțe vîrgate și dovleci galbeni scorțoși ; florile roșii, ciorchinii, flori cunoscute și necunoscute, bucuria recunoașterii și nerecunoașterii. Trecem printre străzile bazarului, iarăși papuci și iarăși filigrane de argint, țesături în roșu și negru, culoare udă de ploaie, mirosuri de cafea și năut, sub ploaie.

Prin nimburile lor de melancolie, sfîntii ne privesc din Vremea lor și ne uită în timp...

Închid fereastra spre Ohrid, în această dimineață cu soare după ploaie, spre cele douăzeci de biserici care și-ar uita poate veacurile și cinul, dacă oamenii contemporani nu le-ar invoca în ghidurile turistice.

VII

Sate rărite de oameni, ruinându-se încet și înalt, într-un timp cosmic, sublim, al Miorițelor, aceste sate izolate, cocoțate pe munți, părăsite de lari, de oi, de măgăruși, de ciini, intrând în mineral și în cosmic...

Piatra are culoarea mîhnirii.

Un sat se cheamă, în traducere, Durere...

Munții de marmură îngroapă Stobi — orașul vechi al vinurilor purtate în amfore, de aici, pe toate mările sudului; Heraklea — drumuri, încrucișări, de neamuri, de secole. Coloanele, capitulurile, statuile zeilor se întorc în munții de marmură, de unde au fost smulse. Se întorc în etern. Se șterg figura, expresia, frunza de acant, canelura, desenul mozaicurilor.

Amforele în care a fost vinul de Stobi, preling cenușa necropolelor.

Sveti Naum. Un start creștin, peste stratul roman, peste stratul grecesc, peste straturile preistorice — totul se așează în pămînt, se întoarce în pămînt, se mineralizează, împietrește, se prăfuiește. Rămîne această întindere muntoasă, de un roșu străin, cosmic; rămîn florile mov, bătute de un suflul stelar, pe coastele munților; rămîn munții de marmură care se învechesc altfel, se tocesc altfel, se disting de departe, altfel.

Rețin două clipe, din această vechime a marmurei și a pămîntului. Una, la Stobi. Amfiteatrul. Teatrul vechi, cu acustica lui desăvîrșită. Cred că urcînd pe scena aceea în zori, între albe coloane de marmură veche și recitîndu-ți gîndurile în gînd, s-ar fi auzit. Într-atît le trăda acustica marmurei. Un recital de poezie aici, unde pînă și șoapta se distinge de șoaptă, un recital de poezie în fața pietrelor! Ne închipuim poezi ai vechii cetăți, cetatea vinului de Stobi; aici trebuie să fi trăit poezi și filosofi epicureici, aici trebuie să se fi jucat comedii formidabile la care oamenii au rîs și au înțeles; dacă am avea curajul să recităm aici, în fața pietrelor desgropate, lăsînd acel duh vechi al vinului și marmurei de Stobi să ne locuiască poezia!...

Heraklea Dinastiei Macedone. Aproape de Bitolia se desgroapă încă, cetatea lui Filip al II-lea. Nu mai rețin mozaicurile. Dar îmi voi aminti amfiteatrul — Teatrul grecesc, devenit apoi arenă de luptă pentru gladiatori. Locul scenei este îngropat în acest perete de pămînt stratificat, amestecat, contorsionat, cu toate culorile ruginei, singelui, pietrei, cu toate rădăcinile moarte și vii amestecîndu-se, îngăduindu-se; istoria și-a depus aici osemintele. Stau pe una din treptele amfiteatrului, în acest teatru antic. Tragedia care se joacă aici, se cheamă *Pămîntul*. Destinul, eroii, zeii, sînt *Pămîntul*. Pe această scenă îngropată, *Pămîntul* își joacă tragedia. Aici, la Heraklea Lyncestis, mă simt acoperită pe stratul

care va fi — la fel de anonim și la fel de convingător tragic. Îmi amintesc din nou acea inscripție veche din America aztecilor: „Tu cel ce îți vei arăta pe aici, mai tîrziu, fața! Dacă mintea ta gîndește, vei întreba: cine sîntem noi? Întreabă zorile, întreabă pădurea, întreabă furtuna, întreabă dragostea! Întreabă pămîntul suferinței și pămîntul iubirii!

Cine sîntem noi? Pămîntul!”

VIII

Krușevo, satul cocoțat în virful muntelui, înfipt în munte cu ghearele și cu dinții. Piatra uscată, aspră, neroditoare. Înflorește roșul, acoperișuri ca niște măști tragice, ca niște măști de înfrumusețare a destinului. Așezarea veche locuită de aromâni. Limba pe care o vorbesc pare a muzică familiară, dar n-o înțelegem.

Am ascultat cîntecele populare, corurile lor bărbătești aspre, eroice; le-am ascultat așeară în „restaurantul” Ilinden (Ilinden înseamnă — ziua de Sf. Ilie; în acea zi, anul 1903, a izbucnit revoluția, atunci orașul Krușevo s-a proclamat republică socialistă și puterea — utopia a durat zece zile. După aceea, turcii au venit și au înfrînt și au ars așezarea. Acum sînt doar vreo cinci mii de locuitori).

Așeară, în sat era o nuntă. Continuă și azi. Aud cimpoaiele, toba, clarinetele și un fel de cobză — guzla. Seamănă într-un fel cu muzica turcească, meterheneaua tă-răgănată, țiuită, cu un parfum de Orient sărat, de mare și praf.

Umblu printr-o lume veche, omenoasă, apropiată, parcă am venit la neamuri. Și saluturile lor bune: Dobro! Blagadarem. Haide, jiveli! Priatno.

Stăm la masă, la restaurantul „Ilinden” cu toții: Tașco Sarov, poetul traducător, prieten cu Labiș într-o tinerețe intrată în legendă; la aceeași masă lungă mai sînt cei doi poezi din țară și prietenii noștri „țîntarii”. Se bea vin țirno, se mănîncă nu știu ce specialități macedonene, nu știu ce salată sîrbească atît de ardeiată încît ne pierie glasul.

Orchestra. Trei bărbați cumpliți, ca într-o încăierare cu turcii, cîntă pentru noi, vechi cîntece aromâne. Șeful orchestrei, un fel de Mefisto, deșirat, smolît, cu un nas de pradă, oușorul lui Adam proeminent și ochi languroși, ne săgetează din profil, cu ochiul sting. Muzica și vocile sînt bu-buitoare. Prin marile ferestre ale crîșmei „Ilinden” se vede așezarea, noaptea; pare un sat care a pornit cu steaua, de jur-împrejur, spre virful muntelui. Fantastic acest virf locuit, cu cimpoaiele lui care se aud în ploaie, cu această limbă tracă suind prin rădăcini, înrîndindu-se.

— Haide, jiveli! Priatno! Blagodorem!

FLORENȚA ALBU



Prin tunelul oranj

I

Cu spăimîntătoare viteză-am trecut
 prin tunelul oranj,
 cu spăimîntătoare viteză,
 cînd m-am trezit eram chiar pe cîmp,
 căzut de pe cal.
 M-am bucurat de gîngăanii,
 de mîini m-am bucurat și de picioare,
 de cerul albastru și mare,
 iar nu oranj.
 Ah, tu, tunel!
 Ce glonț ai tras prin tine?
 Și înspre cine-ai tras?
 Și înspre cine?

II

Au tras în animale, în ierburi și fînfari
 și au făcut de apă piatra, —
 iar peștii dinlăuntru ei, cei mari,
 ne-atîrnă peste ceruri, stele.

Ah, ce amprentă e și cerul ăsta!
 Eu după ea o să te aflu,
 poate mai faci din nou din pește piatră,
 poate mai faci din nou din piatră
 naștere de riuri reci.

III

Pe cine trebuie să pedepsesc eu
 prin moartea mea,
 pe ce violet să-l văduvesc de vinăt,
 bucuria de a fi
 a cărui ochi lacrimă este?

De ce mi-ai dat mai mult decît trecătorul
 meu zid?
 De ce mă obligi să gîndesc cu vederea?
 De ce trebuie să țin cîte-un măr în
 fiecare mîna,
 cînd mîna pe sine însăși se ține,
 și fără de durere?!

IV

Cerul scintilînd de stele
 se-adumbrea de un singur cuvînt,
 prin nervul unui singur verb
 e timpul doar un animal,
 un relief de munți,
 o mare,
 o Itacă.

V

Se liniștiseră copacii și zimbeau
 și surideau spre mine
 iar eu știam că în curînd
 ei or să moară.

Se liniștise vrabia din gînd
 și-mi ciugulea cuvintele din palmă
 și eu știam că în curînd
 ea o să moară.

Se liniștise calul de o șa, —
 iar muntele se liniștise tot de vulturi, —
 nelișiștit stăteam, —
 urlînd stăteam, —
 ca să-i îngrop în gînduri, —
 și-mi era frică și nu surideam.

VI

Ca și cum aș fi într-un iepure,
 în blîndețea și în calinul unui iepure
 oranj,
 calin.

Ba mai mult decît atît,
 ca și cum aș fi fost într-un iepure,
 în blîndețea unui iepure,
 bineînțeles a unui iepure oranj,
 alergam mai iute decît glonțul
 și stăteam mai locului
 decît uitarea.

NICHITA STĂNESCU

Intră-n vibrare cu vîntul năprasnic

primul fulger
va cădea fără veste
pe tezaurele
de vechi monede

steaua oarbă
lumină trimete
în ochiul el însuși
care nu vede

tot într-o miercuri eram
pe-aproape de taină
orbecăind monoton

intră-n vibrare
cu vîntul năprasnic
marele pod de beton



În lumina care Deschid porți Numai el încă răsună deschid uși sta și scria

se-ntunecă fereastra
geamul se-afumă
se lipesc pe la colțuri
capete de gumă

ies prin grădină
lingă margini de humă
în lumina care
încă răsună

puian drul de ciine
se frământă în vis
geme în cușcă

trecînd la culcare
vine o pasăre
și mă împușcă

intru-n oraș
cu primăvara
mai ales dimineața
și seara

e o groapă
un bulgăre de pămînt
spun oamenii
privindu-mă cine sînt

deschid porți
deschid uși
mi-e tot aia

oamenii spun
e vîntul
e ploaia

ai zice acum a trecut strada
pe la vreo curte pe la vreo
cișmea
pe la casa ori crișma
de-aici sau de-alătura

era măsurat poticnea
în mătase în za
umbra și-o tira legăna
cine să fie altcineva

multele voci
fără de trup
se-nduhneau și așa

numai el
plumbuit la fereastră
sta și scria

GRIGORE HAGIU

Gimnastică de seară

Pentru că nu-și găsea, ca de obicei, cheia de la ușa de jos, a atins zăvorul cu degetul, l-a deschis, a intrat și apoi l-a făcut să se închidă din nou, ca să nu observe nimic vecinii, care se scandalizează de câte ori uita poarta deschisă. De fapt își promisese în mai multe rinduri să nu-și mai folosească puterea în tot felul de ocazii ridicole, dar, ca un făcut, pierdea de fiecare dată cheia și, oricum, era mult mai puțin compromișător să deschidă ușa decât să intre prin geamul închis de la etaj. A urcat apoi conștiincios, treaptă de treaptă, cu grija de a nu sări vreuna și în orice caz, de a nu luneca pur și simplu în sus, neuitând că prin vizoarele ușilor îl poate oricând urmări cineva. Când a ajuns la ușă a întors de câteva ori demonstrativ cheia în broască, cât mai sonor cu putință, înainte de a închide definitiv cu lanțul. În sfârșit, în siguranță. I-ar fi fost greu să spună de ce îi era atât de frică și mai ales ce-ar fi putut păți dacă s-ar fi descoperit. Nu exista nici un precedent din care să fi putut trage vreo concluzie sau după care să-și facă cea mai mică idee. Cine știe dacă, odată descoperit, nu l-ar fi purtat în triumf sau nu i s-ar fi închinat cu groază. Desigur, nimic nu era exclus, deși, la drept vorbind, mult, mult mai probabil i se părea să încerce să-l distrugă. Faptul că el știa că nu sînt în stare s-o facă, faptul că ar fi putut oricînd să se sustragă torturilor lor, faptul că ar fi putut atât de ușor să dispară din fața plutoanelor lor de execuție, nu schimba cu nimic spaima lui de a nu fi descoperit. O rigoare pe care singur și-o impusese se transformase într-un viciu al conspirației care amenința să devină chiar viața sa. Viața sa din această clipă, desigur, dar cum poți să faci abstracție de toamnă atunci cînd ai luat — chiar dacă de bunăvoie — înfățișarea unei frunze? În calitate de



frunză, s-a dus deci în bucătărie și a murdărit câteva farfurii, pentru ca a doua zi Tereza să creadă că a mîncat. Farfuriile le-a lăsat în chiuvetă, iar restul mîncării l-a aruncat, cu grijă de a nu vărsa vasul pe drum, în wc. A tras apoi apa de două ori pentru că mîncarea grasă lăsase pe faianță o dungă lată, lucioasă. A stins lumina în baie, apoi în bucătărie, dar după cîteva pași s-a întors și a pus în chiuvetă și o lingură, o furculiță și un cuțit, murdărite și ele cît de cît. Mereu uita de tăcîmuri.

Terminase pe ziua de azi. Era obosit într-un fel sîcitor, omenesc și, ca întotdeauna cînd simțea acea oboseală atât de ciudată, atât de învăluitoare și de neînfrînt, se întreabă oarecum în glumă dacă nu-și luase prea în serios misiunea și se gîndi, nu fără oarecare nostalgie, că, iată, condiția umană are și părțile ei plăcute. Uitînd că e singur se întinse, cît mai firesc, pe spate și numai durerea ascuțită pe care o simți, ca întotdeauna, sub omoplați, îi aminti că spectacolul pe ziua în curs se terminase și că putea să se întoarcă atent, pe o parte. De fapt, nu se terminase chiar de tot, trebuia să se mai uite cîteva minute în programul tv și apoi să deschidă chiar televizorul ca să vadă care crainică e de serviciu, pentru a putea participa a doua zi la discuțiile care se duc întotdeauna la uzină înainte de începerea lucrului. Evident, ar fi putut-o ști și fără apăsarea pe buton, o știa oricum, pur și simplu, dar, ciudat, perceperea omenească, luarea de cunoștință prin simțuri îi dădea o imagine mai concretă (chiar dacă nu mai exactă), mai colorată, aș zice, asupra realității. De fapt, începuse chiar să-l pasioneze puțin ducerea la perfecțiune a acestei mimări despre care nu era prea sigur că folosește la ceva. Dincolo de sensul pentru care venise, exista acest ritual zilnic, secundă cu secundă, al îndeplinirii obliga-

ției de a nu se deosebi de ceilalți, al imitării cât mai perfecte a caracteristicilor comune cât mai multor semeni ai săi. „Semeni ai săi”? Desigur, cu greu s-ar putea găsi o formulă mai încărcată de ironie și mai lipsită de adevăr, dar la fel de greu ar putea nega undă bruscă de căldură care îl străbătuse — în mod absurd, flatant — la acest gând. După cum, Doamne, el care ar fi putut să ia orice înfățișare ar fi vrut și care își păstrase adevăratul său aspect numai dintr-o încăpăținată — cum să-i spună? — sportivitate, simțea un fel de mîndrie prostească și plăcută — și nu putea să nu recunoască și că era prostească, și că era plăcută — cînd, fără a bănuși ceva vreo fetișcană întorcea pur și simplu capul după el pe stradă.

Se umaniza pe zi ce trecea, asta era evident și deși acest fapt nu avea de ce să-l neliniștească, elanul cu care se avînta în acțiuni care ar fi trebuit mai degrabă să-l plictisească și minuția cu care reconstitua cele mai nefinse gesturi îl făceau să roșească și să se simtă vinovat puțin, ca de o plăcere nu tocmai demnă de laudă.

De fapt, toate aceste precauții țineau de exercitarea unui rol pe care se simțea din ce în ce mai puțin capabil. Și asta nu pentru că i-ar fi lipsit puterea sau priceperea de a-și îndeplini îndatoririle, ci pur și simplu pentru că nu mai simțea dorința să o facă. Nu mai voia. Și pentru că nu mai voia, nu mai era nici în stare.

Adevărul adevărat era că de departe, totul păru-se mult mai limpede. Binele și răul se vedeau de acolo atît de evident opuse și deosebite, încît pedepsirea și răsplătirea lor păru-se o misiune mai curînd de rutină, fără nimic deosebit de dificil. Dacă totuși își crease o identitate și se hotărîse să locuiască și să trăiască cîtva timp aici, această complicație privită acolo sus cu amuzament, fusese atribuită numai firii sale oarecum ciudate și înclinată spre conștiințiozități și sensibilități complicate excesiv. El însuși privise întreaga înscenare mai mult ca pe-un joc decît ca pe-o necesitate, un joc care-i plăcea și putea să-i fie de folos la început, pînă cînd ochiul obișnuit cu depărtările s-ar fi deprins să vadă de aproape la fel de limpede și de neechivoc. Cu timpul, însă, nu se clarifica nimic, contururile — care la început i se păreau că se suprapun, și această deformare a realității pe seama construcției ochiului său neadaptat dimensiunilor pămîntești — s-au dovedit adesea suprapuse cu adevărat, încît discernerea lor, delimitarea unora de altele, departe de a fi o joacă, a devenit o ocupație necesităndu-se și plină de subtilități. Identitatea confecționată la început din distracție, ca pentru un carnaval de primăvară, se transformase cu timpul într-un fel de costum de protecție, care amenința să se confunde în curînd cu propria sa piele. Ar fi trebuit să se sperie poate,

dar tot ceea ce vedea și descoperea îl interesa și îl fascina într-o asemenea măsură încît singurul lucru care îl mai reținea și care îl împiedica să nu se cufunde cu totul în noile sale îndeletniciri era amintirea misiunii sale nerealizate și spaima că ea ar putea fi descoperită de cei din jurul său.

Se împlinise mai bine de un an de cînd locuia în această garsonieră, de la care mergea zilnic cu două autobuze pînă la fabrica unde se angajase încă de atunci, de la sosire, convins că numai muncind alături de ei va ajunge să-i cunoască și să-i judece fără a comite erori. Această convingere nu-l împiedica să admită el însuși — nu fără o anumită mîndrie — că e vorba de o exagerată minuțiozitate și că nici unul dintre cei care ar fi putut fi trimiși în locul său nu ar fi dus conștiințiozitatea atît de departe. Iată însă că, pe cît trecea timpul și pe cît își cunoștea mai bine noii colegi, pe atît era mai puțin sigur de infailibilitatea judecății sale. Și deși răul pe care îl descoperea era din ce în ce mai mare, cei care îl făceau erau absolut rînd pe rînd, din motive care se îndoia că ar rezista severității de sus, dar pe care sufletul său le găsea suficiente și destul de puternice pentru a izvorî iertarea. Ciudat în toată această poveste este că nimic din ceea ce descoperea acum nu îi era necunoscut înainte. Despre băiatul acela cu pielea acoperită în permanență de o peliculă fină de transpirație, care îl face să pară murdar și ambiguu mereu, Dumitrașcu, știa și că minte, și că n-o iubește pe fata negricioasă care-l privește cu ochi de animal gata să prindă bucățica aruncată prin aer, fără aceea cu mijlocul tot mai gros și cu mersul tot mai umil, tîrșit într-un fel aproape insuportabil prin secție, ca și cum ar mai spera mereu că o să fie strigată, că o să fie întoarsă în ultima clipă din urmă; știa și că are mîinile mari, extraordinar de mari și de roșii, lucioase și ele puțin ca întregul lui corp, dar mult mai roșii, așa cum numai fața îi era, ca și cum mîinile și fața i-ar fi fost făcute din alt fel de carne decît restul corpului, sau, și mai bine, ca și cum mîinile și fața ar fi fost numai carne, carne crudă neacoperită de piele, bucată mare de carne macră sîngerată, din care cineva sculptase fără talent și fără mare migală fruntea, și umerii obrajilor, și bărbia. Și mai ales degetele groase, în care uleiul negru al mașinilor intrase de mult și definitiv, și se uscase formînd o crustă. Știuse toate astea încă de dinaintea plecării, dar le știuse într-un fel absent, teoretic, adică nu stătea decît în puterea lui să le știe, și totuși revăzute de aproape, ele primeau cu totul alt sens și cu totul altă importanță. Ceea ce părea amănunt neglijabil și abia înregistrat, sau nici măcar înregistrat, devenea stavilă în stare să întoarcă din drum o întreagă argumentație. De acolo de sus era imposibil să-i

treacă prin minte că forma sau culoarea mâinilor cuiva ar putea avea vreo legătură cu judecarea sufletului său păcătos, în timp ce acum, aici, simțea că această legătură există fără a putea ști cum se explică ea. Degetele groase și încrustate de ulei, mâinile roșii cu palme scorjite ale lui Dumitrașcu trăgeau în cumpăna dreaptă a judecării sale la fel de greu — inexplicabil, dar hotărât — ca și minciunile lui năclăite de interese pe care singur nu le înțelegea prea bine, ca și cruzimea indiferentă față de sine și față de ceilalți, de care nu părea a fi prea conștient.

Fără să fi băgat de seamă, programul televizorului se terminase, lăsând în urmă ecranul alburii, luminând lăptos și sfîrșitor. Crainica nu prea tină, zimbătoare într-un fel atât de fals, încît părea dușmănos, își încheiase formulele de despărțire și urările de noapte, iar acum nu se mai auzea decît un bîzîit mecanic, uniform, care ar fi putut continua la nesfîrșit. L-a făcut să înceteze, fără să se mai ridice, amuzat și de libertatea pe care și-o permitea și de ideea că, iată, exista totuși un aspect în care îi era cu neputință să semene celor de aici. În timp ce ei erau în stare să stea ore întregi nemișcați, cu ochii ațintiți pe un ecran de televizor, pe el îl plictisea într-un mod agresiv, abia suportabil, puținele minute de privit pe care și le impunea numărîndu-se printre cele mai grele pe care le petrecea pe pămînt. De fapt, cum ar fi putut să-l distreze bietul dreptunghi de sticlă pe care se desfășurau întîmplări convenționale, gesturi artificiale, vorbe confecționate, cînd avea la dispoziție marile spectacol al vieții adevărate, văzută prin pereții transparenți ai caselor ca pe niște ecrane care nu cenzurează nimic și în care nu pozează nimeni? Cu mult, mult timp în urmă, cînd coborîse prima oară pe pămînt, acest spectacol perpetuu îl fascina, ținea minte, peste măsură, nu se îndura să treacă peste nici o casă fără a o fi privit cu amănuntul, de la șoarecii alergîndu-se prin pod, pînă la copiii jucîndu-se sau plîngînd pe lângă vatră, ca și cum ar fi citit o carte pe care nu putea s-o lase din mînă înainte de a o fi terminat și a fost nevoie, și amintea, de trei sau patru chemări, din ce în ce mai imperative și mai nerăbdătoare, pentru ca să revină sus, fermecat și gata să implore permisiunea de a se întoarce. Și s-a reîntors de cîte ori a putut, cu aceeași nepotolită sete de a privi, de a vedea nașteri, și morți, și iubiri, și lupte, de a asculta șoapte dragăstoase, suierături de ură, urlate de mînie, țipete de exasperare, hohote de plîns, cascade de ris. Iar atunci cînd casele au fost înlocuite de blocuri înalte cu multe etaje, încîntarea sa nu a mai avut margini. Nu cunoștea, și nu cunoaște, plăcere mai mare decît să se rotească încet în jurul blocurilor turn, planînd fără zgomot de la etaj la etaj, fără

teamă de a fi văzut și fără a-și refuza nici o taină. Dar asta era pe vremea cînd încă nu primise această misiune punitivă pe care simțea că nu va fi în stare să o ducă la bun sfîrșit. Era destul să se gîndească la aglomerația autobuzelor de dimineață, la cutiile acelea ticsite cu trupuri simțîndu-și unele altora formele și mirosurile (la început avea grijă să se așeze cu spatele lipit de geam, de teamă că ar putea fi ghicit, dar apoi înțelese și se pătrunse singur de atmosfera aceea de abandon protector la care te lași împins și îngădît, înghiontit și presat, ca și cum nici propriul trup nu ți-ar mai aparține) era destul să se gîndească la coloanele acelea intrînd grăbite pe poarta uzinei și al căror unic semn sigur al divinității conținute era chiar graba umiltoare, dar atât de conștientă, conștiința acelei grabe pe care nici un animal din lume nu ar reuși cu atîta dramatism să și-o însușească, pentru a-și da seama că nu va fi niciodată în stare să judece și să condamne aceste biete ființe atât de imperfecte, și plătindu-și atât de scump perfecțiunea. Desigur, în aceste condiții, cu adevărat cîntat ar fi fost să se întoarcă, să-și mărturisească neputința și să lase pe altcineva, mai hotărît, să-i ia locul. Asta ar fi însemnat însă încheierea celui atât de complicat și minuțios joc al identificării care, nu putea să nu-și mărturisească, îl emoționa și îi făcea plăcere, și ar mai fi însemnat venirea unui adevărat exterminator. Îi era greu chiar să-și închipuie clipa aceea. Și cu cît scrupulele și problemele misiunii sale creșteau, cu atît luase obiceiul de a căuta locurile aglomerate, de a intra și a se pierde în mulțime. Se așeza la cozi interminabile pentru cumpărarea unor produse pe care le lăsa apoi la vreun colț de stradă sau le făcea pur și simplu să dispară, se plimba duminica înainte de masă prin parcuri, uitîndu-se probabil suspect la mamele cu copii și rătăcind caraghios printre perechile de pensionari, umbla prin gări și aștepta să ia bon la policlinici, se plimba pe bulevarde și încerca să ia bilete la cinematograful, într-un cuvînt, se străduia, masochist și plin de atenție, pentru tot ceea ce-l îndepărta de îndeplinirea misiunii pentru care fusese trimis, convingîndu-l să scuze și să înțeleagă această omenire, urîtă și suferitoare. Pentru că, ciudat, urîțenia oamenilor îl înduioșa cel mai mult. Îi plăcea să meargă pur și simplu pe stradă, uitîndu-se cu atenție la pielea păroasă și impură a fețelor lor; la ochii lor de culori incerte, agîtîndu-se și bătînd din aripi ca niște păsări, prinse în colivia definitivă a cearcănelor, sau dimpotrivă dînd să iasă ca niște monede lucitoare de schimb din portofelul umflat al plecapelor; la gîturile lor zbîrcite și dungate; la bărbiile lor atîrnînd; la părul tuns sau coafat de cele mai multe

ori ridicol; la trupurile lor de cele mai multe ori diforme, prea slabe, sau prea grase, subliniindu-și mereu, într-un fel sau altul, perisabilitatea, capacitatea de a putea trăi. Cu cât îi privea mai mult, cu atât credea mai puțin că va fi în stare să-i distrugă și cu atât se îndoia chiar că ar avea dreptul să o facă.

Acesta era în fiecare seară punctul în care, ajungând cu gândurile, se hotăra să se ridice de pe canapea și să se ducă la culcare. Era, dealtfel, târziu, a doua zi mergea ca de obicei la serviciu, se scula la cinci și un sfert ca să poată ajunge la șapte, trebuia deci să se culce. Trebuia? Bineînțeles că nu, nimic nu îl obliga. Ar fi putut să mimeze o mie de alte lucruri în loc. Dar trecuse destul de mult timp de când nu mai renunța la această plăcere. Era marea lui descoperire pe pământ. O, văzuse în nenumărate rînduri oamenii și animalele dormind. La o anumită vîrstă, chiar, însărcinarea lui era aceea de a păzi somnul. Privise adesea copiii dormind în escapadele lui pămîntene și se distrase adesea zburînd noaptea în jurul cuiburilor de păsări care tresăreau din somn simțin-

du-l în preajmă, fără a-l vedea și fără a înțelege ce se întîmplă. Dar numai după ce adormise el însuși înțelesese ce înseamnă somnul și descoperise plin de fermecată uimire visul, care nu fusese pînă atunci pentru el decît un cuvînt. Se ridică, deci, îndreptîndu-se spre pat și după ce stinse lumina începu încet să se dezbrace. Îi plăcea să prelungească această clipă, să lase somnul să îl cuprindă încet, încă înainte de a ajunge în pat, să se gîndească încă înainte de a adormi, că va adormi și că va visa, să se întrebze chiar, alintîndu-se singur, oare ce va visa, și abia apoi să se lase să alunece. Înainte de asta însă, ca în fiecare seară, după ce ultimul nasture fusese descheiat și ultima haină căzuse, își făcu obligatoria gimnastică: așezîndu-se strategic într-o parte mai lipsită de mobile a odăii, întinzîndu-și-le cît putea de mult, își deschise și își închise aripile anchilozate și neîntrebuîțate. Repetă conștiincios mișcarea de mai multe ori. Și numai după aceea adormi.

ANA BLANDIANA
(din „Proiecte de trecut“)

Mai departe orice

I

De la treizeci și nouă cu șase, orice.
Un acvariu uriaș în ferestre sau pocnetul
Rece de scoici prin pereți, temperatura
Aceeși a camerei, ușa
Care e tot acolo dar
Uneori se deschide și singură,
Speranța — care ia forma gîtilui cailor

Într-o cursă cu sine aproape,
Orice.

II

Orice, chiar și ochii
Care mai degrabă o presimt decît o văd —
Transparența aceea de fapt, certitudinea
Că lucrurile nu rămîn totdeauna aceleași,
Cum nici tu în dreptul inimii,
Sau poate că nici ea...

III

Sau poate că nici ea,
Orgolioasa, tăcuta îmi pare,
Orgolios și tăcut,
Instinctiv cînd iei parcă apărarea
Unei idei ce se strecoară
Sau renunți în cel mai bun caz,
Nu te mai gîndești la metafora
Cu invaliditatea strictă, de aur,
A păsării care-a și zburat și apeși
Cît mai tare cu mîna prin aer,
Orice.

IV

Orice, chiar și ziua
De ieri care nu ți se mai termină în ochi,
Cum nici ziua de azi
Și nici cealaltă de mîine apoi,
Ca un rug sau ca un tunel
Ori ca o oglindă-ntre ele, orice,
Chiar și o lacrimă,
Un semafor care dă liber mereu deși nimeni
Nu mai trece demult pe acolo, un pod
Care nu se mai termină nici el,
Niște sere cu plante exotice, mari,
Ca și un oraș ce se apropie
Și nu se mai termină nici el,
O statuie care s-a plictisit acolo pe soclu
Și apucă un furtun zdrăvăn în mîini,
O licoare de apă, de fierț,
Cu care își udă
Și își curăță bine stelele
De deasupra,
Orice.

V

Sau o amintire, orice, chiar și-un țipăt
De orgă prin nori, o furtună
De fluturi pe un aeroport care doarme;
Un cireș
Care-abia a înflorit și se și scutură
Roșu pe umeri, orice, chiar și o bălăie
De rouă prin văi, sau un copil care-asvirle
Cu simburi și nu se mai satură, dulce,
Orice.

A. I. ZĂINESCU

Doina

(Oralități)

! se teme omul mult de om,
se teme mult de moartea sa,
frați de-o ființă iară vom
din carnea fraților minca ?
nu poate ține mult așa
această lume de nimic,
ne pirjolim la ură grea,
de ura fraților ni-i frig !



Doina

(Oralități)

! merg și scriu (și scriu !)
și că te caut nu-ți promit,
iar compun mintal
de cînd hîrtia s-a scumpit,
scriu pe creier cu negreala de pe suflet
negru negreu negru negru —
și negreala asta negreșit
apele-or s-o spele —
cînd îmi va ploua direct pe creier —
asta după ce-mi voi fi vîndut calota
fiîndcă osu-i bun pentru hîrtie —
asta după ce mă vor fi otrăvit :
zilnic iau și beau otravă,
zilnic beau otrava lor,
mă omoară, știu dar cu zăbavă,
doamnelor și domnilor !



Doina

(Igdrasil)

! frunzele galbene scutură bocete
le-au învățat din bătrîni ca femeile
vîntului, rogu-m-il, rogu-m-il,
pace și liniște deie-le

căci or să plece învinețite
în crematoriul pămîntului,
și nu li-i frică de noua-înviere
ci de viermii adîncului !



CEZAR IVĂNESCU

Vrăjitoarea

Iubita mea cu ochii de șaman,
tu, dama mea de ghindă aurită,
deapururi începutul meu de an
și miez de an cu tragere-n ispită,

sub alba-ți pălărie stai pîndind
la liziera mărilor sărate,
seraficu-mi, noptaticu-mi colind
și, canibală, pofta mă străbate.

Sînt Cronos și tu ești copila mea
și am să te mîncîc la cina-mi sacră
nemaiăsînd din deșirarea ta
nici oase, doar, să le păstrez în lacră.

Acum cu tine-n propriul meu trup
mă plimb, sătul, pe-a mării lizieră
și la festine scumpe te corup
prin viața mea nutrită și apteră.

Doar, uneori, cînd rătăcesc în van
și clarul lunei, umed, mă incită,
și clarul lunei, umed, mă incită,
frumoasa mea de ghindă aurită.

Gentilic

Termite-clipe, aritmetici nule
deschise-n buimăcitele-mi celule.
Gentilic, genuin, ce mă voi face
cu zori cîrni mele fără pace ?

În urbe am căzut din întîmplare,
semință cu umbrelă călătoare
și-am nimerit pe drumuri asfaltate
ce ard, vîratice, ca niște plite.

Negociat de parcuri și de scuaruri
sînt aruncat, în lut, ca niște zaruri
pe-un Rubicon slinos și betonat.
Cresc totuși. Și austre vînturi bat

și băltărește, prevestind puhoai.
Îmi amintesc lacustra mea odaie,
culesul și vînatul meu dintîiul
cînd răsuceam în lutul gras călcîiul.

Și nume-aveam de pasăre sau floare,
tot era un fluier dintr-un os ce doare
și talisman o geană de femeie. —
Poetic, mă-nchinam la curcubeie.

Deci să cobor, precum Pelaigii, iară-n
Helada cu statui de piatră rară ?
Dar am orbit precum păstorul rege,
sau cum aerul peste-o harfă rece.

Cu ochii negri, morți, privesc departe
sub zidurile Troiei mele sparte.



Din cerc închis

Din cerc închis, reverberează țara,
protuberanțe ca de cerc solar.
E soarele sub care cînt și ar
ca semn să se arate primăvara.

De matostat și de mărgăritar,
sudoarea pune gleznelor brățara
la mîină și picior. Pe frunți povara
luminii, dată zeului plugar.

Înfiorați de-agresta-ne credință
vom arunca mirabila semință
în foamea brazdei și vom aștepta.
De aur greu, recoltele bogate
vor jubila, — căci altfel nu se poate
cît timp arăm și semănăm o stea.

Rugîndu-l pe Dionisos

Adaogă, la nervi, această miere
de tei, precum la chin o mîngăiere !
Dă mîinilor, pe care le-nfiori,
un gest rotund ca de culegători !
Alintă-mi stînga să nu știe dreapta
cînd hrubei îi cobor, extatic, treapta
și, ca să văd prin lumile de vin,
dă-mi lampa lunii, fascia de crin ! —
Ca gura unui rai deschide-mi ușa
și rupe-i, din îmbelciugări, cătușa !
Adu și dansatoarele — bacante
la mîină și picior cu-adiamante !
Preschimbă-mi trupul într-o liră veche,
ca să le cînt, ca-n vechi, după ureche !
Preschimbă-mă în roată, dacă vrei,
cu spițele-n spre zei și-n spre femeii !
Și-mpinge-mă apoi în Evul mediu,
să fiu un prinț, ritos, fără remediu,
Villon sorbind cu cete somnabule
sau, neînțeles, ca regele din Thule !
Din nopți valpurgice mă scoate-afară
și spune-mi, cum s-a spus odinioară,
că adevărul stă în vinul dun !

Vino cu mine, drag și slut străbun,
că tu ești unicul din zeii lumii
ce n-ai murit. Ci viu, fidel arvunii
de viță roditoare, mai revii
la cei ce scriu, noptateci, fantezii !

AL. ANDRIȚOIU

Octavian Goga



văzut de aproape

Cei care l-au cunoscut pe Octavian Goga în manifestările lui publice au lăsat o bogată literatură memorialistică. Printre aceștia menționăm pe Octavian C. Tăslăuanu, A. P. Bănuț, Victor Eftimiu, Ana Voileanu-Nicoară, I. Lupas, Demostene Botez, Onisifor Ghibu, T. Arghezi, I. Peltz, Virgil Cărianopol. Dar despre Octavian Goga omul, în intimitatea vieții lui de familie, nu avem pînă acum nici o mărturie directă. Întîmplarea m-a ajutat totuși să cunosc și acest aspect al vieții lui de fiecare zi, prin relatările fostului său om de serviciu de care mă apropiasem chiar în casa lui Goga și pe care l-am reîntîlnit cu bucurie în vremea mai din urmă.

Se numește Simion Socaciu, azi în vîrstă de 70 de ani, scund, vioi și foarte respectuos, care a stat în serviciul poetului în ultimii 12 ani ai vieții acestuia, fiind profund atașat suflutește de el. Am stat des de vorbă cu Simion despre „răposatul” (al cărui nume se știa să-l rostească), am înregistrat de la el multe aspecte inedite și revelatoare asupra lui Octavian Goga văzut de aproape, care, alături de propriile

mele cunoștințe despre poet, pot contura mai bine profilul uman al acestuia.

În anul 1927 — mi-a povestit Simion — cînd aveam 16 ani, am intrat pentru înția oară în casa poetului, la Ciucea, urmînd a fi angajat pentru nevoile casei.

Octavian Goga m-a primit cu amabilitate, a stat de vorbă cu mine, m-a întrebat dacă știu carte și dacă vreau să rămîn acolo pentru nevoile sale personale : să am grijă de casă, să-l servesc la masă, să-i îngrijesc garderoba, să-i pregătesc zilnic hainele, baia etc. Înfățișarea și purtarea poetului mi-au plăcut de la început, m-au atras, mi-au inspirat simpatie. Îl distra felul cum amestecam vorbele românești cu cele ungurești, căci satul meu de origine, Crasna, din județul Sălaj, avea majoritatea populației ungurească. I-am răspuns că primesc să rămîn în serviciul său, după care el m-a cuprins cu brațul familiar peste umăr în semn că înțelegerea era deplină de ambele părți. Apoi, ne-a poftit la masă, pe mine și pe părinții care mă însoțeau, după care, părinții au plecat iar eu am rămas la Ciucea.

Cea dintîi întîlnire cu poetul a rămas pentru mine de neuitat prin căldura și încrederea care mi-a inspirat-o.

Cei 12 ani petrecuți alături de poet s-au scurs repede, fiind plini de viață și de bucurii intense datorită farmecului personal al lui Octavian Goga, firii lui calde și apropiate.

La Ciucea nu eram singur în serviciul său. Mai era o bătrînă isteată Pal-Neni, jupîneasă casei, și Toth Neni, îngrijitoare, căci la Ciucea era o gospodărie mare, cu teren întins și cu mai multe clădiri. Acolo se creșteau porci, vaci, păsări, oi, cai. Totul era destinat numai nevoilor casei care avea în permanență musafiri, fie la Ciucea, fie la București. Lui Octavian Goga îi plăcea să se găsească de toate în casă, îi plăcea „căpuiala” bună, cum se exprima el, ca la Râșinari.

Întreaga gospodărie era condusă de soția poetului, doamna Veturia Goga, care era prezentă în toate, fiindcă se pricepea în toate. Poetul mi-a spus nu numai o dată că este „cea mai inteligentă femeie din lume” și aceasta nu se referea numai la problemele gospodăriei ci și la chestiuni mai mari. De exemplu, cînd arhitecții au prezentat planul casei de pe Alea Armășului din București, pe care poetul voia să o construiască, și care s-a terminat după moartea lui, doamna Veturia a dat soluții și a propus rectificări care au dovedit ingeniozitate și inspirație arhitecturală chiar specialiștilor.

Fată de celălalt personal care îngrijea de gospodărie, eu eram în imediata apropiere a poetului. Îmi plăcea să fie foarte îngrijit, să aibă hainele totdeauna bine călcate, cămăși și batiste albe, cravate multe și să schimbe des costumele pe care le avea, toate din stofe bune, alese de soția sa. Îi plăcea să fie totdeauna flori în casă, mereu proaspete, mai ales vara.

Din cauza tensiunii arteriale de care suferea, mîncă puțin și mai ales regim, preferînd salatele, peștele, fructele și puține lichide. Masa se pregătea în fiecare zi după dispoziția lui.

Poetul se scula zilnic în jurul orei 8. Asistîndu-l la baie și la îmbrăcare discuta cu mine bucuros, despre toate. Îmi cerea părerea în chestiuni gospodărești și chiar în altele mai complicate. Mă întreba ce se mai aude prin Ciucea, ce mai vorbesc oamenii. Uneori făcea dimineața exerciții fizice și lupte, luîndu-mă ca partener. La micul dejun răsfoia ziarul, citea numai ce-l interesa, zîmbind la cele scrise despre el. Îi plăceau caricaturile de care se amuza.

La Ciucea poetul se simțea foarte bine, relaxat, natura dîndu-i mari satisfacții. Îmi spunea uneori că ar prefera să rămînă la Ciucea iar la București să fie numai oaspe. „Acolo — spunea el — toată lumea este pe capul meu și toți vin numai cu necazuri”.

Se plimba zilnic cu doamna pe dealurile din jurul castelului, însoțit de cîinii lui favoriți a căror fidelitate o prețuia.

La fel de bine se simțea vara la Karlovy-Vari unde se ducea în fiecare an. Un alt loc de refugiu sufletec era la Râșinari unde trăia mama lui, venerabila învățătoare Aurelia Goga, trecută de 80 de ani. De cîte ori am fost la Râșinari, poetul mi-a arătat un brad falnic și stufos pe care l-a plantat el lingă poarta case părintești, pe cînd avea 6 ani și de care era foarte mîndru.

Retrăgîndu-se la Ciucea, poetul n-avea totuși liniștea rîvnită. Fiind — ca și tatăl său, părintele Iosif — bucuros de oaspeți, aceștia nu lipseau aproape niciodată. Veneau la el prieteni personali, rude, admiratori, partizani politici, scriitori mai în vîrstă și mai tineri, ziaristi. Toți erau atrași de inteligența și de farmecul lui personal, care se manifesta din prima clipă.

La Ciucea am asistat în cursul timpului la primirea unor personalități de frunte ale vieții literare și politice: mareșalul Averescu, Gr. Iunian, dr. Petru Groza, finul poetului, căruia i-a botezat copiii, M. Sadoveanu, Brătescu-Voinești, Ion Petrovici, Lucian Blaga, I. Lupșu, O. Chibu, mitropoliți și episcopi, oaspeți din străinătate unguri, francezi, cehi etc.

Dar nu veneau numai personalități cunoscute, ci multă lume, din Ciucea și din jur: medici, învățători, ceferiști, țărani. De îndată ce se afla că poetul a sosit la Ciucea, vizitele nu mai conteneau. Cei mai mulți cereau sprijin pentru copii ca să intre la diferite școli, apoi alte intervenții pentru numiri, transferări, burse etc. Vizitele erau în general scurte, dar poetul stătea de vorbă cu fiecare, mai ales cu copiii care veneau însoțiți de părinți. Era bucuros cînd descoperea copii înzestrați intelectual și care doreau să învețe. Intervenea bucuros în toate cazurile pe care le considera vrednice de sprijin fiind mulțumit cînd ajutorul lui era folositor. Cu sprijinul său, mulți tineri din Ciucea și din alte părți ale Ardealului au ajuns medici, învățători, ofițeri. Între alții, pe flica unui om sărac din București a susținut-o să urmeze liceul și apoi conservatorul. Ea a fost crescută în casa poetului. Astăzi este profesoară de pian la Cluj, căsătorită cu un medic.

Abia seara poetul lucra liniștit la biroul său din vastă și frumoasă bibliotecă de la Ciucea. Se culca tîrziu, niciodată înainte de 11—12 noaptea. În general, dormea bine. Somnul îl reconforta dîndu-i energia și buna dispoziție de care avea nevoie în neconținută lui activitate.

După cîteva zile sau o săptămînă petrecute la Ciucea, ne întorceam împreună la București, unde era rechemat de numeroasele lui ocupații. Îl însoțeam întotdeauna, cînd nu călătorea cu soția sa. Lua cu el bagaje puține, strictul necesar, avînd oroare de geamantane și de lăzi.

În Capitală a locuit prin 1928—29 în strada Ioan Bogdan nr. 9, lângă Calea Dorobanților. Nu i-a plăcut această casă, cu etaj și cu scară interioară, care îl oboseau. Voind o casă numai cu parter, s-a mutat în strada Puțul de Piatră nr. 6 (lângă strada Orlando) care era mică, de cinci camere. Era o casă modestă, potrivită pentru un profesor studios, nu pentru nevoile unei personalități atât de solicitate cum era el. În această casă a locuit până la moarte.

Ca și la Ciucea, poetul era vizitat la București de multă lume, din toate categoriile. În afară de prieteni și de admiratori, cei mai mulți cereau diferite servicii, unii chiar și bani. Numeroși scriitori tineri îi solicitau sprijin pentru tipărirea cărților lor de debut. Potul îi primea cu multă plăcere, le scria prefețe și intervenea la edituri. Deși foarte solicitat, rareori poetul îi cerea să nu primesc pe nimeni și aceasta numai atunci când avea mult de scris și nu putuse termina seara, timpul său favorit de muncă.

Firea poetului era activă și generoasă. Trăia cu intensitate tot ce-i plăcea, comunicând și altora bucuria pe care o simțea.

La masă, unde avea aproape totdeauna invitați, vorbea mult creînd o stare de bună dispoziție generală prin povestirile și observațiile lui de spirit. Înregistra cele mai mici amănunte cu privire la oameni și evenimente, exprimându-și impresiile cu finețe și umor. Sesiza minunat ridicolul situațiilor și caracterul oamenilor, fixându-le într-o formulă scurtă, esențială.

Se supăra rar și pentru scurtă vreme, de obicei cînd lucrurile nu erau făcute după dispoziția lui.

Îi plăceau oamenii corecți și cinstiți, fiind foarte contrariat cînd descoperea acte de necinste sau de rea credință. Era reconfortat cînd întreținea conversații cu oameni inteligenți și spirituali. De aceea, iubea mult pe scriitori, pe intelectuali. Aprecia talentul scriitorilor, indiferent de naționalitate, avînd mulți prieteni evrei, între alții pe H. Streitman, I. Brunea-Fox, I. Peltz și alți scriitori care îl vizitau și pe care îi aprecia pentru conversația plăcută și scrisul lor.

Mai presus de toate prețuia prietenia. Printre cei mai apropiați prieteni personali era Alexandru Hodoș. Pe Eugen Goga îl considera nu numai ca frate, ci și prieten. O afecțiune deosebită a avut-o pentru sora sa Claudia, căsătorită Bucșan și pentru copiii acesteia: Pîlu, Pica și Diți, ca și pentru Amița și Ruxandra, fiicele lui Eugen Goga. Nu și-a exprimat regretul că n-a avut el însuși copii.

A avut mare încredere și simpatie față de secretarii săi din cursul vremii: Vintilă Rusu-Sirianu, D. Ciurezu, Ștefan Ilarie Chendi și îndeosebi Eugen Demetriu, secretarul său din perioada 1930—1934, tînr foarte plăcut și inteligent, care pînă la urmă l-a decepționat prin aceea că s-a degradat moral și fizic lînd stupefiant.

Starea materială a casei nu era rea. Se găsea tot ce era strict necesar, dar fără lux sau risipă. Soția poetului, excelentă gospodină, se îngrijea ca să nu-i lipsească nimic. S-ar fi găsit mai multe în casă, dacă poetul n-ar fi ajutat atîta lume.

Cele mai liniștite momente le trăiam cu poetul seara cînd se pregătea de culcare. Cînd eram numai noi, vorbea cu mine tot felul de lucruri pe tonul cel mai familiar, împărtășindu-mi din gîndurile lui intime. Nu era distanță aristocratică între mine și dînsul. Îmi cerea uneori să-i cînt ca la mine în sat, să-i spun povești de acolo și glume. Știînd că mai înainte fusesem în serviciul unui poet catolic, mă ruga să-i cînt latinește. Eram considerat ca un membru al familiei. Mă prezenta uneori vizitatorilor ca „cel mai sincer prieten al meu“.

De la dînsul am avut multe fotografii și scrisori care, din păcate, s-au distrus în timpul războiului.

Nu puteam concepe să mă despart vreodată de el. Ideea morții nu mi-a trecut niciodată prin minte. Totuși, el avea un vag presentiment al sfîrșitului apropiat. Uneori își punea mîinile pe piept în formă de cruce, ca la morți. Zîmbea cînd îi îndepărtam mîinile în semn de dezaprobare.

Sfîrșitul a intervenit totuși, brutal și neașteptat.

La începutul lunii mai 1938 poetul, întors recent din străinătate, arăta cea mai bună dispoziție și stare de sănătate. Doamna Veturia rămăsese la București, iar la Ciucea se găseau numai prietenii lui intimi Alexandru Hodoș și avocatul Laurian Gabor din Cluj.

În ziua de 5 mai urma să sosească în vizită un principe de Bourbon. Poetul s-a interesat de pregătirile pentru masa acestuia vrînd să-i ofere păstrăvi de la stația piscicolă Poeni. Pe cînd vorbea la telefon cu stația respectivă l-am auzit prăbușindu-se pe covor avînd partea dreaptă a corpului paralizată. Era palid și a început să vorbească incoerent. Au sosit în grabă de la București cu avionul doamna Goga, de la Cluj profesorii dr. Iuliu Hațieganu și dr. Ion Minea, apoi tot de la București, profesorul dr. Bazil Teodorescu, medicul curant al poetului. Tot ce s-a încercat a fost zadarnic. Congestia cerebrală era gravă și ireparabilă. A doua zi, 6 mai, s-a ivit și o congestie pulmonară. Bolnavul se agita ușor, părea că înțelege ce se petrece în jur, dar nu mai putea reacționa. Cu mîna stîngă strîngea ușor colțul pernei și o carte pe care soția i-o dăduse ca să-i trezească interesul pentru îndeletnicirile lui de o viață. Mîna dreaptă era cu totul paralizată.

Agonia a durat două zile în consternația soției, a rudelor apropiate din familia Constantin Bucșan și a numeroșilor prieteni care veniseră la vestea bolii grave a poetului. În ziua de 7 mai 1938, la orele 14 și un sfert s-a stins din viață, la vîrsta de numai 57 de ani.

Apoi a fost dus la București și expus la Ateneul Român. Întreaga Capitală s-a perindat în jurul catafalcului aducând ultimul omagiu celui care a însuflețit-o, alături de alți mari patrioți, pentru idealul unității naționale, care a fost crezul sacru al vieții sale.

I s-au făcut funeralii naționale și înmormântat provizoriu la cimitirul Belu timp de nouă luni, pînă cînd s-a pregătit mauzoleul de la Ciucea unde s-a făcut înhumarea de veci.

După mai mulți ani — continuă Simion — m-am dus din nou la Ciucea, chemat de doamna Veturia Goga. Toate erau la locul lor, ca înainte, păstrate prin grija pioasă a soției poetului, care i-a ridicat un măreț mauzoleu vrednic de memoria lui. Totuși, atmosfera nu mai era cea dinainte. Prezența poetului însuflețea altădată peisajul, cărările înverzite, interiorul caselor. Umbra lui plana și acum peste tot, dar era apăsătoare și dureroasă. Fără el totul era trist și fără viață. Număram zilele cît fusese inițial stabilit să rămîn la Ciucea. Apoi, am plecat, hotărît să nu mai revin niciodată acolo. La insistențele doamnei Veturia, m-am dus totuși și a doua oară, dar am simțit din nou vechea apăsare. Toată bunăvoința care mi s-a arătat nu m-a putut consola de lipsa poetului de care m-am legat sufletește tot restul vieții, deși ființa lui pămîntească a dispărut.

De fiecare dată cînd vorbeam cu el, Simion avea ochii umezi la amintirea de neuitat a poetului, cu chipul lui luminos, cuceritor și plin de prietenie.

BUCUR ȚINCU



Jinduire

*Întunecat riul se tirie leneș,
valul aproape dormind ;
sălcii ca niște cuiburi de cer
după răcoare cu jind —*

*Păsări mici, negăsite de triluri,
gize albastre vuind,
apoi o ceață de seară
după stele cu jind —*

*O, preafrumoaso, rătăcitoare
altundeva poposind :
ochi-mi se-ncarcă de zare
după tine cu jind —*

*Cît o să-mi cadă clipele încă,
Zimbetul tău fericind,
o, trădătoare, o, tinerețe :
după tine cu jind !...*

Însingurare

*Lin e nisipul și iarăși
valul alunecă blind
iarăși s-apropie seara,
iarăși o moarte curînd —*

*Unde ești stea și mărire,
zare a mea de
clopot albastru și tainic,
margine calmă de gînd ?*

*Ce-i nesfîrșirea de clipă
care se mistuie stînd,
unde e miezul tăcerii
dulce mireasmă arzînd ?*

*O, liniștirea, o somnul
ce stăpînește trecînd !
clopot albastru și tainic,
valul topindu-mă blind...*

Plecare

*Va fi o noapte brună
— nu clopot de pămînt —
la dansu-i fără lună
pe-un simbure de gînd,*

*Vor arde văi umbroase
cu fumuri lungi spre stea ;
cu jelitoare oase
atunci voi genunchia,*

*Iar lingă trupul vremei
voi pune soarta scursă,
intrînd în chipul stemei
ca nordu-n Marea Ursă*

*Și ochiul meu s-o stînge
— o, limpede, tortură ! —
sărut voi fi, de sînge,
pe aspra nopții gură...*

RADU CĂRNECI

Panoramă în speranță

Lui Alexandru Balaci
Dezastrul tot rămîne-n noi
în trifoi de patru fol

De voi trăi, iubito
în cer de din cicoare
în dans de buruiene
să știi, încet, de soare.

De-oi răstigni rugină
ineluri de-amintire
și versuri mari și triste
să știi de răzvrătire.

De-oi retrăi cuvinte
de dintre crin și smoală
voi răspîndi iubire
sălbatica mea boală.

De voi trăi, iubito
în stea neclătînată
să știi, dintre miresme
rău te-am iubit, odată.

Panoramă în lacrimă de giuvaer

Afroditei
Dulcea mea anomalie
patimă din cer-cîmpie

O, nici nu știi, iubito, de cîntul meu
de-amar
și nici de focul-soare din foaie de calvar
și nici de cîntul sombru din cer de bucurii
și nici de joc neierburi din sfînte ciocîrlii
și nici a mă surpare din drumul meu

surpat...
O, du-mă iar, iubito, în Lacrimă-mpărat
ucide-mă în doruri din unde m-am aprins
și dă-mi alean de-adîncuri să mor în

neînvins
ciulini și bozii negre să-mi dai în veșnic dar
să știu că Primăvara nu curge în zădar
și că iubirea lumii în Tine mă adună
reîntregind genunea dintre pămînt și lună
să năpustim culoare din timpul-dor de fier
să descîntăm cucută în lacrimi-giuvaer.
În lacrimi-giuvaer.

ION BĂNUȚA



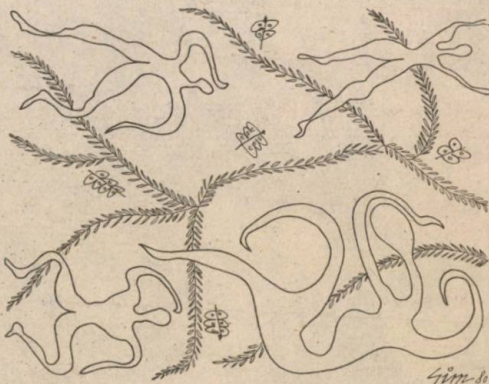
Risipitorul

Zilnic pierd cîte ceva
pe drumul dintre Adam și Eva :
un zîmbet, o cugetare, o tandrețe, un
plictis,
odată mi-am pierdut sinele împachetat
într-un vis.

Cine mă alege-culege ?
Cine mă înțelege ?
Nu răspunde nici un trecător.
De mușenie, deșertul devine sonor.

Lamento

Dacă tinerețea ar ști !
Dacă bătrînețea ar putea !
Contratimpul ăsta nu-i invenția mea.
E gluma Creatorului care ne zămislă
și hotărî în sfînta zi de Rusalii :
„Dracul să șadă ascuns în detalii !“



Porunca

„Buzele vă sînt date pentru suris
Bucurați-vă de toate cîte is !“
porunci Creatorul sfîrșindu-și lucrarea.
Dar vine acum întrebarea :
Suridem-suridem. Dar cui ?
Jurîmprejurul-hienă urlă : Nu-i !

POP SIMION

Descîntec de glorie

Mai duceți la școală secolul acesta
grăbit și fără memorie
mai obligați-l să stea prin muzee
mai descîntați-i gloria
mai dezvățați-l să nege
atîta timp cît nu seamănă griu
pe dealul lui tot mai greu trag cuvintele
și-n drăgostii-s tot mai rar cite doi
mai aruncați-i în cușcă speranțe
și zadarnici eroi
vedeți, se cam termină aerul
simțiți, tragem masca pe față
ca niște scafandri în sentimentele noastre
plutim, într-o continuă ceață
auziți, cărturarii se roagă
în strîmtele cărți se-nsearează
în anotimpul trădării
dorul lumii dansează
mai duceți la școală secolul care
s-a născut bătrîn și fără istorie
mai aruncați-i în cușcă speranțe
mai descîntați-i de glorie

Ce se mai vinde

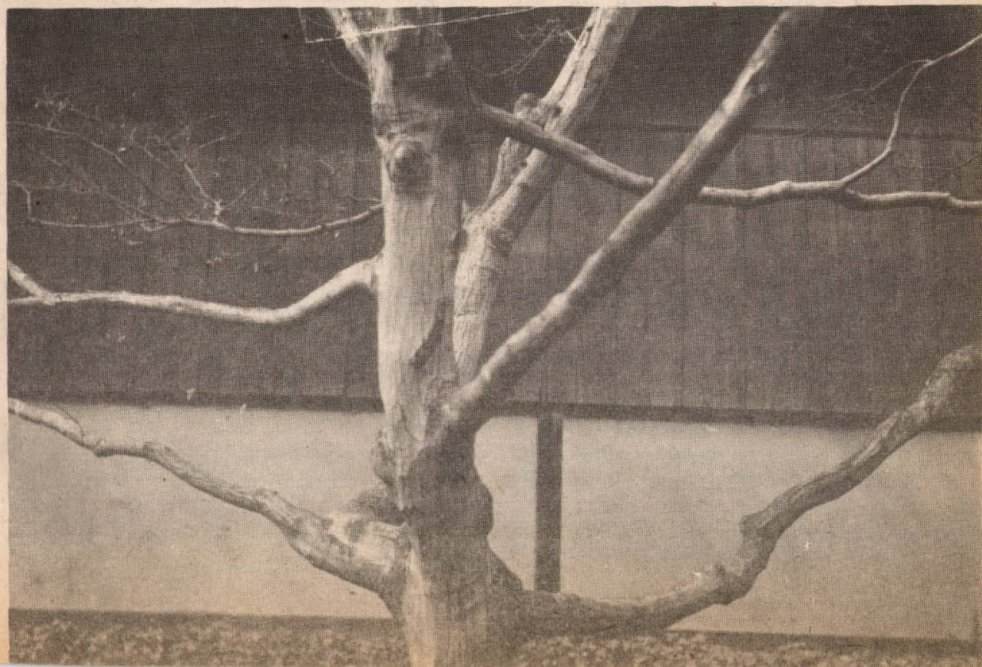
Ce se mai vinde la voi,
ce se mai ?
Întrebam obosit, cineva
fără față mi-a răspuns tîrziu :
Nimic nu se vinde, nimic
du-te și bucură-te
încă ești viu
încă mai vrei să schimbi pe-un cuvînt
însurarea din lucruri și teama
du-te și bucură-te, nu întreba
la primăvară ia seama
Călătoream, călătoream privind
ferestrele lumii, lacome ape
și nu m-am putut opri, n-am putut
să nu-ntreb, să nu strig, să nu simt
pînă-n silabe aproape
pînă-au albit vocalele-n grai
un lup încă tînăr în mine creștea
Ce se mai vinde la voi
ce se mai ?

Voi erați

Bătrîne-mi, spuneau —
adolescența îmi curgea
pe față, ca o rușine, mereu
și nu-mi simțeam carnea pe trup
și nervii mei
ca niște fluturi zănatici sunau
Bătrîne, să facem un chef
aducînd zece circiumi într-o halbă de bere
n-aveam pe limbă amar, nu știam
cum e să fie durere
voi erați prea cinstiți cavaleri

din ere degrabă apuse
numai fotografia vă mai pîlpîie încă
sub semnele Marilor Urse
Ce animale frumoase erați
doar între voi eram eu
nimic nu se uită, bătrîne, o, nu,
dinamitați liftul acesta domestic
adolescența curgea
pe față, ca o rușine, mereu

NICOLAE DAN FRUNTELATA



Frunza mea, muceda mea...



Nu c-am băut acu' un pahar, bre nea Gogule, și nea Costandine, și moș Bărane, și tu, mă Mitule, că mă știți bine — io nu-mi dau luleaua prin cenușă — uite, întrebați-l, de nu mă credeți, pe Băsică sau pe Nicu a lu' Tetemearcă, că n-au murit. Cine a iubit cel mai mult și mai mult cai în satul ăsta?! Io! Da, io, Aurică Poștașu, bre nea Gogule, și nea Costandine, și moș Bărane, și mă Mitule, că tu nu știi, că ești ca copilul meu, da' să spună oamenii ăștia! Este, bre?! Au avut cai, nu zic, și Stan Strîmbu, și Vasile a lu' Tinținaru, și popa Costică, și Oaie a lu' Cacavan, și Gheorghe Păsărică, și... Da' ia mai toarnă vin din oala aia, mă Mitule, și luați de beți, nu răbdați ca la voi acasă, he-he-he-he... Așa! Și ce dac-au avut cai? Păi, așa au mai avut și alde Cartaban, și a lu' Flocosu, și Mielu Coțovircă... Și ce cai! Da' a fost frunu' ca Frunza mea?! N-aș crede... Da' poate știți cum s-a petrecut, că voi fi spus vreodată. Oamenii ăștia or ști, da' tu, mă Mitule, ești mic. Să vezi. S-a's întru-n an Păsărică de Ispas să cumpere boi tocmai la Buzău, că erau mai ieftini, și vine de la oborul Buzăului cu nu știu câte perechi de boi, c-o gloabă de cal galben și c-o pieritură de cîrlană mucedă. Lumea a ris, am ris și io și l-am întrebat pe Păsărică cu ce jar i-a hrănit pe cai de n-au crăpat pe drum?... Am ris, da' muceda mi-a plăcut. Adicătelea, n-avea ce să-ți placă, poate numai coama și coada bălană. Mai repede, să zic, mi s-a muiat inima, cînd am văzut cîrlana că întinde gîtul peste gard și dă să jumule dintr-un saltim ca caprele. „Cît îți dau pe stîrpitura asta, mă

Păsărică?...“ — zic. Cînd vede Păsărică în ce tîrbacă-l hîtin, cum se ținea mare geambaș, zice: „Lasă, mă Aurică, ăsta nu-i cal de tine...“ Cîrlana a ciulit urechile, tot bălane și alea, a jumulit un smoc de frunze din saltim și a întors spre mine ochii mari și lăcrimoși. Mi-a părut rău c-o ocărisem, zău mi-a părut, și mă îndes în Păsărică de-adevăratele: „Ce te codești, mă Gheorghe? Spune o dată cît ceri pe Frunza asta?“ Și frunza a rămas, muceda mea, draga de ea... Cum-cum, Păsărică a simțit, hoțu', că n-o să mă tîrguiesc și s-aruncă: îmi cere douăș'cinci de duble de grîu! Batem palma, și zic: „Gheorghe, hai să duc cîrlana acasă și să bem o oală de vin, iar mîne vîi și-ți măsoar boabele.“ Cînd ne vede Floarea în băătură, duce palma la gură și mă-ntreabă albă: „Ce-i cu mîța asta, Aurică?...“ „Ce să fie, fă femeie, — zic, — i-a noastră, s-o stăpînim sănătoși! Fugi de scoate o tigvă de vin...“ Da' Floarea — parcă i-au dat picioarele rădăcini. Stă crucită și se uită la Frunza. O măsoară, o cîntărește, se uită la Păsărică, se uită la mine și, cînd aude de douăș'cinci de duble, zice: „Tu nu vezi că te păcălește Gheorghe?! Asta n-apucă ziua de mîne!“ Păsărică tace, da' io zic: „Lasă să mă păcălească, Floare. Barem să mă păcălească unul cu care am flăcăit. Da' ce te pricepi tu la cai! Tu nu vezi, fă, că-i păstrăvie?!“ „I-auzi! Și ce, dacă-i păstrăvie?!“ „Păi, este, — zic, că-i și înciorăpată, are coada bălană, coama bălană și ochi de văduvă tînără... Cînd oi pune-o io pe ovăz, să vezi mîndrețe de iapă! Hai, scoate vin.“ Duc muceda în grajd la boi, da' mai deoparte, să n-o împungă boala,

că aveam unul rău tare, și ne așezăm cu Păsărică pe prispă (murise al bătrîn, dar încă nu dărimasem casele; erau, că doar mai țineți minte, uite, colea, unde-i cunia). Vine Floarea cu tigva (lua tigva mea o juma' de vadră veche), o așază cam supărată între noi și pleacă, iar io cu Păsărică ne punem pe băut. Aveam un vin, nea Gogule, și nea Costandine, și moș Bărane, și mă Mitule, ce mai, numai bălană și algeriană! Încă nu se învățase lumea la prostii — se pomenea atunci să bagi zahăr sau apă?! Ferit-a Sfîntul! Ne facem noi nițel și io-i zic lu' Păsărică: „Mă Gheorghe, femeia cam are dreptate că tu mă păcălești... Nu face, mă, — zic, — cirlana mai mult de cinșpe duble.“ „Tu acu' te-ai găsît să te tocmești, — sare Păsărică, — după ce am făcut tirgul?! Poate lăsam o dublă-două, nu mai mult, da' acu...“ „Și acu' ce are? — zic. — Mai scoate, Floare, vin că ne lasă Gheorghe cirlana cu cinșpe duble... Unde ești, fă, n-auzi? 'Tu-ți zidirea mă-tii!' He-he-he-he. Am mai băut, ne-am mai certat și pîn-la urmă a coborît Păsărică la optșpe duble. Și azi îmi zice, după atîta amar de ani, că io l-am păcălit. Uite, să-l întrebăți: că mi-a zis, cică, Aurică Poștașu sau a lu' Broscoi (cum oț vrea să-mi ziceți) că uite așa și-așa și să vedeți ce'ce, dacă nu ma credeți. Da' șade rușine — om bătrîn și mincinos! Pînă la coadă ne-am îmbătat și-am spart și tigva. De aia mi-a părut și mie rău, că s-a stîrpit sămînța de tigvă; cine mai seamănă azi? Da' Păsărică-i zice Floarii: „Ete, s-a spart un ou, un cap de crai...“ A doua zi — hoț Păsărică! — a venit de dimineată și și-a luat griul, să nu mă răzgîndesc sau să piară cirlana, iar io m-am pus pe ea cu mîncare, cu peria și cu țesala, de n-o mai cunoșteai pe Frunza — jucau pe ea numai ochiuri-ochiuri. Era blîndă și deșteaptă ca un om, mîncă-o-ar tata de fată! Pe toamnă, zic, ia să te gătească tac-tu, și mă duc la Budești și iau din obor o mîndrețe de căpăstru negru, cu friu și zăbală, bătut în nasturi galbeni și ciucuri roșii. Îi stătea, de ziceai că-i fată mare cu salbă. O duc a doua zi la Manciufieraru' și-i zic: „Mă țigane, să-mi încalți mucedă, — zic, — da' să n-aud miîne-poi miîne că-i latră v'o potcoavă, că te rup în bătaie!“ Nu intrasem încă la poștă. Abia peste v'o doi ani, la întîi secembrie, cînd m-a chemat dirigintele al vechi și-mi zice: „Mă Aurică, uite-așa și-așa, am vrea să intri poștaş. Carte, zice, știi, om cuminte ești iar cu betșugul de la mîna stîngă (degetul ăsta era uscat ca și-acum) n-o să te ia pe front. Îți dăm leafă. Ce zici?“ „Păi, io, dom' dirigînte, nu pot să zic nimic. Să vorbesc, — zic, — cu femeia...“ „Ce să vorbești, mă Aurică? Ea stă cu copiii, iar tu-i aduci pe fiecă lună bani în casă. De nu te-ai ruga tu de sănătatea mea, să nu-mi zici mie Manolache! Îți dăm și pistol că ai satul nostru

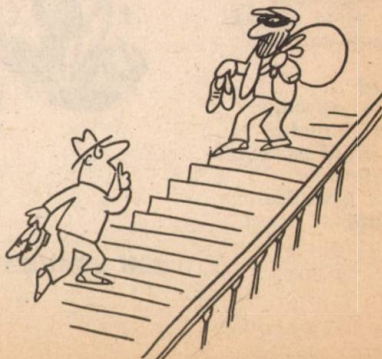
și mai ai și Zalinca, doșpe kilometri încolo, doșpe înapoi, peste deal, o dată-de două ori pe săptămînă și să nu-ți iasă careva să-ți ia geanta cu bani... Cum ai tu iapa aia păstrăvia, nici n-apuci să încalci și te trezești la Zalinca!“ Ce mai?! Cînd am auzit de Frunza, adică vreau să zic că dirigintele o știe și o laudă, am zis da și a doua zi m-am prezentat la poștă. I-auzi și cu nea Gogu! Păi cîte lefuri erau atunci în sat, ce ca acu'? Prost oi fi fost să zic nu?! Da' Floarea — că, mă bărbate, cine să muncească pămîntul, cine să vază de vite, că eu nu-mi vād capul cu ăștia micii?...“ „Taci, fă, că le facem pe toate, dac-om fi sănătoși!“ Am dat vitele la văcar, la a lu' Balea, oile la cioban, că copiii erau prea mărungi toți patru, și gata treaba... Tu ce stai, mă Mitule, cu gura căscată, că-ți intră v'o muscă?... Toarnă, mă, vin din oală, să bea și oamenii ăștia! Și mă apuc de treabă, bre nea Gogule, și nea Costandine, și moș Bărane, și mă Mitule. Mă ajută poșta, și-mi iau, damblaua mea!, o șea, tot neagră și cu nasturi galbeni, o pun pe mucedă (o mai încercasem io pe deșelate și se învățase) și ies în sat. Este, bre? Sabie-mi lipsea să zici că-s general! Sforăia ușor și călca Frunza mea mindră, cu coada bălană depărtată de buci, cu urechile ciulite ca cîinii, cu o legănare din șolduri ca griul tînr gîdilat de vînt, de ziceai că acu' a fost pețită! N-a văzut nuia sau bici, îmi cunoștea gura și ne înțelegeam din vorbă: „Hai, Frunza mea, hai, mucedă mea!“ Îi puneam palma mai sus de greabăn și ea știa că tre'să plece ca gîndul. Ciulea mai țapăn urechile bălane, întorcea capul și se uita la mine cu ochii ăia marii și focoși, ca de muiere străină iubită-n coceni, ca să vadă de-i așa cum a-nțeles, necheza încet, ca-n gînd, și pornea ca din praștie! O lua pe mar'nea moșiei Lămotestilor, pe la fîntîna lu' Inimă-rea și, cît ai număra pîn'la o sută, eram în Zalinca! Da' și io aveam grijă să nu-i lipsească ovăzul, iar zahăr — de-ar fi aflat Floarea! — cumpăram pe fiecă lună cîte trei-patru căpățîni numai pentru Frunza. Cînd opream la cîrciumă la Mîni-groase sau la Nici a lu' Tramvai, sau la Cafengiu, se aduna gloata ca la urs. Io o lăsam pe Frunza lîngă ulucă, nici n-o prîponeam, treceam doar friul peste bulumac și intram în cîrciumă să beau o țuică sau ce altă treabă aveam. De-aș fi stat și toată noaptea, mucedă mea nu se mișca din locul ei. Trimiteam un băiat să scoată o traistă de ovăz (i-o cîdeam io, că nu mîncă din mîna altuia) și o găleată de apă. Lăsam și geanta atîrnată de șea, că cine avea coraj să se apropie?! Doar știi, nea Gogule, și nea Costandine, și moș Bărane, că tu, mă Mitule, ești mic de ani și nu știi, da' poate oi fi auzit de Frunza mea. Cum simțea om străin că dă să pună mîna pe ea, necheza, sălbăticiunea, căsca botu'

și te izbea cu dinții-n cap sau se sălta pe picioarele dinapoi și te trăsnea cu copitele din față, de ziceai că ți-a căzut în spinare maiul de bătut bulumaci ! La urmă, după ce o adăpam, scoteam din geantă o așchie de zahăr. „Na, fata mea, na, mucedă mea!“ Frunza amoroasă zahărul din palmă cu nările căscate și botul furnicat și dirdiit, de ziceai că-mi pupă mîna, da' nu se repezea, ci aduna cu grijă dulceața între buze ca o muiere rușinoasă. De mă luam cu bătura, la v'o oră-două îi aduceam o strachină cu vin. Să zic că bea o gură sau mai degrabă, da'-mi plăcea că se minuna lumea. He-he-he-he. Într-o zi, cre'să era sărbătoare, lume multă la salon la Stan Lunga. Io veneam de la Zalinca. Zăbovisem la grecoaica mea Dafa ; vă spui io și de ea mai încolo... Se luaseră, flăcăi și oameni însurați, care ridică de jos, da' să nu îndoiaie mîinile din coate, un butoiș de cinci vedre cu bere. Prinsoarea era pe berea din butoi. Tăceau și lăutarii și-și sticleau fasolea, ciorile, să vază care ridică Să le dea și lor un țap. Reușea mai mereu, că știți, nea Gogule, și nea Costandine, și moș Bărane, că tu, mă Mitule, nu știi, da' oi fi auzit, Vasile al Mandii. Și nu-i nici nalt, nici voinic, da' cre'că avea el o zmecherie a lui. Io, puțin făcut, cum îi șade omului bine, las mucedă lingă ulucă — cu geanta de șea, da' cu pistolu' în buzunar —, intru în cîrciumă și cer vin, că bere nu beam ca și azi. La masă — v'o cinșpe-douăj'de oameni, mai bătrîni, mai tineri. Din capul mesei, cumătrul Stan Pielingoi, că d-aia nu vorbește nici azi cu mine, că, de nu i-oi da să bea cît vrea, îmi fură iapa. Io — mă cumetre, fii cuminte, nu te prosti, că nu te poți apropia de ea și nu te înimări că nu ești singurul și, de-i încerca, mă bagi în belea. El — nu și nu, că-mi fură iapa sau măcar geanta. Fu — mă cumetre, nu te prosti că ai copii. El — dregu-ți și facu-ți — dă cu căciula de pămînt și iese afară. Io zic, las'să-și facă damblaua. Da', de nu eram băut, îl lăsăm ??! Nu iese bine și aud rîsete, aud înjurături și la urmă țipete. Ies și io — mucedă mea, draga de ea, la locul ei, iar cumătrul Stan Pielingoi — mort în șanț (de atunci umblă rupt de șale ca o seceră). Da' și io prost ! În loc să vază ce are cumătrul, mă duc la Frunza și-i dau zahăr. Păi, de ce credeți că nu vorbește Pielingoi cu mine ??! Și de nu i-aș fi spus!... Ia du-te, mă Mitule, să scoață tusă-ta înc-o oală de vin, să vă spun și de Dafa, grecoaica mea... Ce mai, vă spun în credință, bre nea Gogule, și nea Costandine, și moș Bărane, că nu-i copilu' ăsta aici, că d-aia l-am trimis după vin — mă încurcasem rău de tot cu grecoaica ! Păi, mult a lipsit să-mi las femeia și copiii ??! Căpiasem ! Că aveam poștă, că nu, pe fiece zi eram la Zalinca la ea... Dafa era moașă, da' ședea singură, că bărba-su era învățător în Grecia sau în Turcia. Nu erau ei chiar

greci, erau macedoneni, da' așa-i zicea lumea Dafei. 'Cea Dafa că bărba-su tre'să se-ntoarcă ba pe vară, ba pe toamnă, ba las'să treacă iarna, și io cum era s-o bag în gura satului ? D-aia trăgeam întîi la cîrciumă, că era una chiar lingă casa ei, lăsăm mucedă în față, lingă ulucă (ăsta era semnul că peste un ceas sunt la ea) și intram în cîrciumă. Beam ce beam, că Frunza nu se mișca din locul ei, o hrăneam, o adăpam — al'fel scurma pămîntul cu copita din față pînă-i aduceam găleata cu apă — și la urmă ieșeam din cîrciumă prin dos, drept la grecoaică-n grădină... Pune, Mitule, oala coala, că noi am zis că te-ai dus să culegi via, he-he-he-he... Toarnă, mă, și-n pahare, așa, fă barem treaba pîn-la coadă. Da, bre ! "Cei că-s capiu, nu alta ! Că-mi 'cea și dirigintele ăi vechi : „Ce ai, mă Aurică, de umbli de o vreme tehui ? Te-a deocheat careva ?...“ Io — ce să am ? Nimic... Da' nu trece mult, parcă vază, era pînă-n seceră, că tocmisem cîțiva oameni s-o ajute pe Floarea, unde mă apucă o durime de cap, bre nea Gogule, și nea Costandine, și moș Bărane, și mă Mitule, de ziceam că mi-a sunat ceasul, ce mai ! Da' nu tot timpul, numai jumate a dreaptă. Mor și mor, și cheamă, fă, popa să mă grijească, și arde-mi luminările, că atîta mi-a fost ! Mă bocea Floarea prin bătătură, iar Frunza mea, mucedă mea, draga de ea, nici că puneă ceva pe limba ei ! Io — mor și mor, făcusem pleavă paiele din pat, de cît mă tăvăleam. Și nu-s' care-i zice femeii, vezi, fă, că asta-i făcătură și-ți moare omu' cu zile. Floarea — fugi și ad-o pe baba Sița să-mi descînte de năjit, ad-o pe țata Dragna să-mi stingă tăciuni. Mie să-mi treacă ? Da' deloc ! Nici nu muream, nici nu trăiam, mă tîram numa' cum puteam pînă-n grajd să-i dau mucedii mîncare și apă, că-mi zicea femeia : „Aia moare de foame și de dorul tău...“ S-o fi văzut, nea Gogule, și nea Costandine, și moș Bărane, și mă Mitule, cum se uita Frunza la mine cu ochii plînși și cum gemea ca omu', draga de ea, mi se muiau picerile ! Da' dă Mîntuitorul, pupa-i-aș tălpile lui, că trece într-o zi pe drum un moș c-o căruță de oale și străchini și oprește coala lingă vecinul Nae Borîndău. De unde-de unde, află de mine și-i zice Floarii că vrea să mă vază. „Uite, taică, — ce moșu' cum dă cu ochii de mine, — cauți o fintină' în cîmpo, te'ci la ea pîn'să răsără soarele și aștepți. Cînd oi vedea că răsare, da' bagă de seamă, tamn cînd dă prima geană, scoți iute apă din fintină, te închini, iei cu dosul palmei, da' cu dreapta, apă din găleată și arunci de nouă ori peste partea care te doare. Cînd arunci, zici mereu : fugi de-aicea, soare sec, cu apă de puț te-nec ! Al'fel, în ăl mai bun caz, rămii într-o ureche, ascultă-aici la mine, taică, io am petrecut multe ! Da' să te-ci singur, — zice moșu', — și cît de degrabă, că asta nu-i făcătură, e alte

alea ! " Știa moșu', de 'ceai că-i doctor, nu ular ! Am zis că mă duc cum ar fi mine dimineață, da' a dat o bură de ploaie și n-a fost chip să văz cînd răsare soarele. Io 'ceam că nu mai trece ziua aia nici noaptea ! Da' cînd se crăpa de-a treia zi și cerul era, uite, ca paharul ăsta, încălec ca vai de lume și mă duc' pușcă dincolo de Dudubearca, pe drumul Zalinăi, la fințina lu' Inimă-rea. Mă-nchin și cum scapără soarele de după muchie, scoț iute o găleată de apă și fac ce m-a-nvățat moșu'. Și fleoșc și fleoșc cu apă, și „Fugi de-aicea, soare sec, cu apă de puț te-nec !” Zbieram de-mi țiuiau urechile, iar mucedă mea ședea în spatele meu ca o stană. Cînd am mintuit treaba, să vezi minune, fraților ! Bre nea Gogule, și nea Costandine, și moș Bărane, și mă Mitule, un potop de ploaie, de 'ceai că-neacă lumea ! Io zic c-a dat și piatră, da' noi nu știam, că nu știam nici de noi... Să fi trecut v'o două ceasuri de dulceață, cînd mi-aduc aminte de Frunza mea. Sar din pat, gata să ies afară numa-n izmene ! Mă îmbrac ca la foc, ies în ploaie și-o găsesc pe mucedă mea tot la ulucă, cu capul plecat cît o lăsa friul, cu bale la gură, cu ochii vâpaie și tremura de 'ceai că-i piftie ! În capu' meu ăsta secu am zis c-o fi luat-o frigiu'. Uite, și-acu' am o scîrbă de nod în gît cînd mi-aduc aminte... O iau pe Frunza și-o duc în grajd și cînd văz că nu bea, nu mîncă, pun o cojoacă de-a cîrciumarului pe ea și mă întorc la grecoaică. Da' spre ziuă, zic să plec să nu mă vază lumea, o las pe Dafa în țoale, mă îmbrac ca orbeții și mă duc să-mi iau mucedă din grajd. O strig în șoaptă ca să mă cunoască. Da' Frunza mea nu-mi dă gură că mă aude. Măi, să fie !... S-o fi furat careva ?... Scapăr un chibrit și rămîn prost — mucedă mea grămadă și fără suflare ! Mă arunc de gîtul ei și zbier ca apucații, de-a ieșit cîrciumarul cu pușca ca la hoți ! Frunza mea, mucedă mea, draga tatii !... Boceam, de cre'că nici pe mama n-am bocit-o așa, să mă ierte pe unde o fi... D'aia zic — uite că vărs vin din pahar ca după om —, bre nea Gogule, și nea Costandine, și moș Bărane, și mă Mitule, că cine a iubit mai mult și mai mult caii în satul ăsta ? ! Io, bre, io, Aurică Poștașu, sau Broscoi, cum oț vrea să-mi ziceți ! Și cît am căutat după aia, de zicea Floarea și copiii că-s nebun, o iapă mucedă să semene cu Frunza mea, că eram supărat pîn-la Dumnezeu și c-o palmă mai sus ! L-am rugat și pe Păsărică cu ceru' și cu pămîntu' să-mi caute, am căutat și mai încoa' cînd se tăiau caii și luai calu' cu doi poli, da' n-a fost chip ! Am înțeles și eu la urmă de tot că-s nebun, și cal ca Frunza mea, mucedă mea, draga de ea, nu se există pe fața pămîntului ! Este, bre ?

CORNELIU IROD



În penumbra albastră Poem pentru mama

Venise în penumbra albastră
și murmura cu tîmplele lipite de geam
nu știu ce aducere aminte...

pleacă mai departe, i-am spus,
nu îngrămădi atîția fluturi stranii la
fereastră,
singurătatea dansa cu tatăl meu,
trupul lui se destrăma înfiorat
și nu aveam cui să strig —

Venise în penumbra albastră,
stătea acolo născînd arbori subțiri,
și murmura cu tîmplele lipite de geam,
nu știu ce aducere aminte...
pleacă mai departe i-am spus,
nu îngrămădi atîtea crengi neliniștite la
fereastră,
singurătatea dansa cu tatăl meu,
trupul lui se destrăma înfiorat,
și nu aveam cui să strig —

venise în penumbra albastră
și murmura cu tîmplele lipite de geam
nu știu ce aducere aminte...

OTILIA NICOLESCU

În albastru luminii doar Tu, locuiești
Culegătoare de rouă
Corabia casei se desprinde
De iarbă, în două.
Ciinele nostru a murit
Poarta-i căzută-ntr-o parte
Probabil un șanț părăsit
De întîmpinarea lui mă desparte
Tata, mai greu mă aude
Cînd îl strig la sosire
În albastru luminii doar Tu locuiești
Mamă, iubire...

ION POPA ARGEȘANU



Cîntec pe zăpadă

Stea cu aripi
de argint
lîngă frunți
și printre case
s-a oprit și vezi
albind
datinele păduroase.

Vine dinspre neamul dac
o zăpadă
care arde nopțile
dintr-un copac
început
la noi în carte.

Și răsună a diminează
grîul meu
tăcut din fire
cînd brăzdează
peste viață plugul
de omăt subțire.

Se aud
tot mai aproape
brazii timpului
cum mută peste vis
și peste ape
steaua gîndului
crescută.



ION TRANDAFIR

Muzeul satului

Ninge peste satul Bucureștiului, greu,
Nici o casă nu reazimă cerul cu fumul,
Colindătorii au trecut de mult și mereu
Înzăpezit în mahalalele lumii e drumul.

Rătăcesc, prin nămeți, pe îndepărtatele
ulife,
Copilul din mine îmi face urme; mă țin
după el.
Trage viscolul sau altcineva cu înghețate
sulițe
În răsufllarea din care mai zbiară mirosul
de miel?...

De după ferestrele vremii poporul de ochi
stă de pază:
Sînt eu strigoiul ori sufletul lui mă
dogoare?
Un soare cu dinți se clatină, supus, în
amiază
Și supunerea lui, ca o rană moștenită,
mă doare...

Pe malul ros de apă, bătut de veșnicie,
Sub timpul care taie în noi, precum o
coasă,
Se trece satul țării, cel vechi. Dar mai adie
Din cînd în cînd, ca iarba, pădurile
de-acasă!

ALEXANDRU BRAD

Tatălui meu

Deschid palma și îți recunosc chipul
statura subțire, înaltă
în singele meu în viața mea
odată cu mine călătorind
îmbrățișare de care mă înfior
și încă mă uimesc
ca de o alcătuire străină,
neizbutind să mă obișnuiesc
cu greutatea divină,

deschid palma și te privesc cu dor
cum aș privi în fîntîni
spre mine bolborosește apa vie
încercînd să îmi încătușeze
firavele mîini

iartă-mă că te port în destin
ca pe un făt, ca pe o piatră de noroc
eu nu mă pot despărți de tine
tu mă vei ajuta să mor
ca norii duhul tău, dincolo
ploaia fără de margini a stelelor.

ANA MUREȘANU

Cu o ramură verde în colțul gurii

Mi-ar trebui acum un pumn de aer
de pe dealul înflorit cu luminărele ;
din crîngul prin care trece tata
cu o ramură verde în colțul gurii !

Mi-ar trebui un cer luminos,
fără lîna neagră a norilor de acid sulfuric ;
un cer ca sineala sub care mierla
vine în goană să anunțe zorii.

„De ce nu te întorci, fiul meu ?
ai putea să-mi răspunzi ;
să te închini cuibului ce sună ca un
clopoșel
sub streășina casei ;

Să te bucuri de mîngîierea bătrînilor meri
treziți în muguri,
potolind astfel tristele aripi
care bat în adînc și malul cărnii surpă...”

Dar eu, flașnetarul neluat în seamă,
nu întorcerea pe prispa copilăriei o invoc,
ci dreptul nostru natural la aer !

Bucuria de a trage liber în piept
vinul de rouă al dimineților răcoroase,
Speranța că mai înainte de a înota în riul
morții
limpede și înalt mî se aude strigătul !

N. GRIGORE MĂRĂȘANU



Circulați pe umerii mei

Pesemne sînt un pămînt foarte bun,
o planetă neîngăduit de frumoasă
de vreme ce pe umerii mei vă adun
și vă simțiți ca acasă.

Pe umerii mei, de cînd mă știu, circulați
după cum la socoteală vă vine
dar niciodată n-ați venit să mă întrebați
dacă și mie modul vostru de a circula
îmi convine.

N-am să mă supăr, de pildă, dacă pe
umerii mei
o să semănați biciclete sau grîne,
îndoile în cine știe care cardinale idei
ori ionatanii curăției străbune.

N-am să crîcnesc dacă o să mi-i tatuati
cu deziluzii, cu femei mincinoase,
cu filozofi imbecili, cu miei congelați
ori cu reumatisme plantate drept borne
în oase.

N-am să zic „Nu” dacă pe umerii mei
o să dansați ca la bar, cum vi-i voia,
admit și un striptis, la urma urmelor ce-i
dac-o să coboare în ring și-o goliciune
din Goya ? !

Toate aceste păcate pe umerii mei răbdurii
le primesc și le duc — frumoase poveri —
mai departe,
dar ce facem cu combinele de secerat
omeniri și copii,
ce facem cu morarii ce și-au pus
drept frunți coiful lui Marte ? !

Ce facem cu — atîtea și — atîtea
nemaipomenite orori,
industrii de neomenesc, de egoism
și de ură
desfășurate comod pe umerii mei visători
care prin atîtea viscole de răstigniri și
izbeliști trecură ? !

Fiți atenți : umerii, umerii mei
n-au nimic din umerii lui Dumnezeu ori
Apollo...

Sînt niște bieți umeri acolo,
așa că ; circulați, circulați mai cu milă
pe ei.

VINTILĂ ORNARU

Excursie pe bază de tabel

(însemnări dintr-o trecută vacanță)

— Ce mi se pare foarte important ca să petreci un concediu ca lumea — îmi spunea într-o zi un amic, directorul unui liceu din preajma capitalei — e să nimeriești o serie bună. Am fost astă vară cu nevastă-mea și mai bine stăteam acasă. Eu parcă eram cuc, ea parcă era barză. Masă bună, casă la fel, dar dacă nu te cunoști cu nimeni ca să te mai încurci și tu seara, la o bere, n-ai făcut mare brânză. Și pînă să-ți faci doi, trei prieteni, se isprăvește seria și pleci acasă.

În ce mă privește, nu sunt întru totul de acord cu amicul. Eu mă duc să mă odihnesc. Dar nici ca să fiu cuc și nevastă-mea... Nu; asta ar fi prea de tot!... Eu, care de bine de rău am „marea” mea la Snagov, nu mă prea înghesui. Zic: „lăsa-i pe-ăia care stau la bloc, săracii, să mai schimbe și ei cada de baie și să mai vadă un vapor pe linia orizontului!” E drept, nici vila Uniunii nu e prea încăpătoare să aibă loc într-o vară chiar toți membrii, plus ai fondului cu soacre și cumnați, că nici pe ei nu-i poți lăsa la ștrandul „Izvor”. Oameni suntem!... Și ca să nu-mi supăr nevasta, care n-a văzut litoralul decît cu Oneteul — excursii de o zi — am zis, hai domnule. M-am bătut cu șeful „Caselor de creație” o toamnă, o iarnă și o bună parte din primăvară și, de ce să mint, m-am văzut pe diagramă de la înții la cinsprezece. (Luna nu mai are importanță; nu chiar în inima verii, dar oricum...) Ca să apuci „o serie ca lumea”, e greu. Vrei să faci „cînste”, toți fac, și nu știi care și cite sprițuri a dat în „sera” de la Casă... Umblă o vorbă că dacă ai norocul să nimeriești într-o serie cu Băieșu ori cu Nicuță Tănase, nu-ți mai trebuie mîncare, că te îngrași de ris și pe deasupra te sature de jucat table cel puțin pentru doi ani. De ce să mă ascund după degete, năravul cu tablele îl am și eu, dar locuri în seria cu numiții nu se găsesc nici dacă faci cerere cu patruzeci și opt de luni înainte. E drept că în cazul lui Băieșu, îți asumi un risc infernal. El vine cu „Canișul”, care are o dambla incurabilă: cum vede o valiză, cum face pipi pe ea. De cotonogit nu poți să-l cotonogesti, că se supără stăpînă-său. A făcut atîta scandal pentru un preș, îți închipui ce-ar fi capabil să facă pentru Johnny!... În privința liniștei, nu mă pot plînge de noroc. Șase, șapte scriitori cu nevastele și copiii, restul soacre, socri, cumnați, cumnate — cine n-a avut pe moment cumnați și cumnate și-a trimis veri și ve-

rișoare, că nu puteau să rămînă nu știu cîte garsoniere goale la vila Uniunii de la Neptun. Mă rog, nu e treaba mea, este datoria celor de la serviciu „caselor de creație” să le mulțumească, măcar că aveam și eu obligația față de un văr de-al doilea care este ajutor de primar la Snagov și care îmi mai schimbă și mie butelia din cînd în cînd, că are Trabant. Dacă știam, dacă-mi spunea și mie cineva... Am ajuns, am despachetat, mi-am ales masă pe terasa dinspre mare — m-a prezentat Nelu Dumitrescu și cuvîntul lui atîrnă destul de greu — am făcut turul împrejurimilor, nevastă-mea m-a certat că nu mi-am luat cravatele corespunzătoare pentru prînz și seara, am înghițit ca să n-o supăr și m-am culcat. În dimineața care a urmat am trăit prima mare deziluzie. Deci cei șase, șapte scriitori jumătate plus unul erau critici.

— Ai văzut, nevastă? Asta îmi mai lipsea. Trebuie să fiu atent pînă și cu umbra mea. Din neglijență, dacă-l atinge pe vreunul... Mai bine rămîneam la Snagov. Măcar pe vară uitau și ei de mine!...

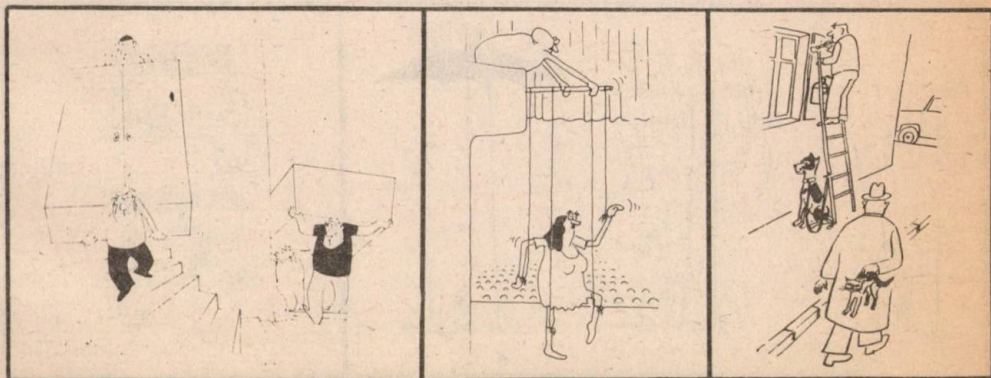
— Lasă, a zis ea. Stați împreună; se pot lega prietenii frumoase într-o vacanță; la toamnă vă vedeți la o cafea, poate mai vin și pe la Snagov...

Înțelepte sunt nevestele noastre, domnule! Noi nici nu știm ce bulgăr de aur avem în casă, în materie de critici... Spuneam că în materie de liniște nu mă pot plînge. Am avut vecini buni. În stînga, Damian Necula, cu un tranzistor japonez, ultimul răgnet. Ca să ne convingă de superioritatea tehnicii nipone, îi dădea drumul în cameră și abia de ne mai puteam înțelege între noi pe terasa unde prînzeam. E drept că lăsa ușa deschisă la culoarul etajului doi... În dreapta, cunoscutul poet și traducător, Dudu Olaru, intelectual subțire care, ca să nu ne deranjeze, bătea la mașină cu ușa balconului închisă. În rest, totul decurgea în condiții cît de cît normale. Un soare generos prăjea spinările și burțile minuiturilor condeului, pedepsindu-i pentru niște păcate literare mai vechi, marea caldă, calmă, lipsită de fauna numită „meduză” — ceva „cîrciiaci” care ciupeau cu neobrăzare dar dacă luai două coniacuri cu cafea, puteau fi trecuți cu vederea — două tonete bine aprovizionate cu bere nemțească, vin fără apă minerală, ceva „tării” și alte cîteva sortimente de „răcoritoare”, făceau deosebit de plăcute cele cîteva ceasuri de „ultraroșii” petrecute

pe plajă. (Scriitorii sunt oameni subțiri, nu se pot scula cu noaptea în cap, să prindă „infra“.) Mesele erau ceva mai monotone. Întii pentru că erau potrivite pe serii. Dacă fusesse programat în seria întâia, nu-ți prea era foame. Dacă rămâneai pentru a doua, îți trecea pofta de mâncare. Altfel, bine; dovadă că cei care susțin că scriitorii s-ar mânca între ei, mint cu nerușinare! Într-o serie nu cred că s-au spart mai mult de zece duzini de farfurii. (Bineînțeles, sunt incluse și cele de desert.) Maturii au dat vina pe copii, copiii n-au vrut să recunoască, dar pînă în cele din urmă liti-giul a fost rezolvat: copil sau matur au fost dați debitori la fond — că doar și copiii vor deveni o dată și-o dată membri ai fondului... Liniște, decor, cei care mîncau în sală se plîngeau că se sufocă, cei de pe terasă că-i degeră — despre un eventual schimb nici nu putea fi vorba — nu aveai de ce să te plîngi. Numai la pornire, mîncam în aceeași serie cu ei, unul dintre băieții lui Mihai Giugaru — Tudor, dacă nu mă înșel — se ruga cu disperare să nu i se pună ciorbă, că el e mic și nu-i intră lingura în gură. Nu se poate spune că era un copil rău, care nu mîncă. Dovedea o patimă deosebită pentru capsulele sticlelor de bere, fie că ele proveneau din prima serie, fie dintr-a doua... Cu vecinii mei de masă mă salutam la venire — „poftă-bună“ — mi se răspundea — „mulțumesc, asemenea“ — iar la plecare, spuneam „să vă fie de bine“. Răspunsul sper să-l bănuști. Dacă eu veneam primul, mie mi se adresa un indemnurile, în vreme ce eu, posesor al certificatului celor „șapte ani de-acasă“ — duplicat, că originalul mi-a fost furat — mulțumeam cu deplină seriozitate. Pînă la primul fel, se mai legau și unele convorbiri intelectuale. De pildă: „Cum a fost apa?“ Răspuns: „Excelentă!“ Sau: „Ați auzit că fetița lui Vulpescu i-a mîncat prăjitura băiețelului lui Stoiciu și pe deasupra i-a mai dat și-o palmă?!“ Nu fac comentarii, pentru că nu vreau să intru în conflict nici cu unul, nici cu celălalt. Vulpescu $\frac{1}{2}$ normă la Uniune, Stoiciu la cinematografie... Sper să fiu înțeles. După

prînz ne trăgeam pe la odăile noastre „somnul de după amiază“, cum a spus un cunoscut scriitor. Dormeam ascultînd gîjlitul aparatului stereo, proprietatea vecinului meu. Cînd nu mai puteam rezista, îi bătăm cu pantoful în perete. Damian, băiat subțire, bănuia că nu aud și, sacrificîndu-se pe el, îl dădea mai tare. Ca să nu mai veghez nopțile — în ce-l privește pe Necula, nu cred că a închis ochii în cele două săptămîni, (omul venise în vacanță și nu era dispus să piardă nici o clipă) — am făcut casă bună cu cunoscutul poet — pescar, Mihai Gavril, care circula aici sub numele conspirativ, „Mișa“, — care m-a purtat în fiecare după-amiază zece, cincisprezece kilometri în medie — așa că vecinii mei puteau să-și instaleze și stație de amplificare, tot nu mă mai interesa!... Programul zilnic era aproximativ același. Important este că ne aflam la mare și că în septembrie, cînd nevasta mea se va întoarce la școală și colegiele ei au s-o întrebe dacă a fost pe litoral, n-o să mai clatine capul, prilej ca ele să-i spună de loc înțelegătoare: „Ce fel de scriitor e bărbatul tău, dragă, dacă nici măcar la mare nu e în stare să te ducă?!“... Seara mai căscam gura pe la televizor, mai făceam o plimbare, îi mai ascultam amintirile lui Ion Molea... O singură dată m-am abătut de la program. Aveam o cunoștință, responsabil la un bar. M-am întîlnit cu el întîmplător. „Vino pe la mine“, zice. E un spectacol a-ntîia! Într-o ierarhie a valorilor, spectacolul fusese cam a opta, a noua, dacă nu și mai la vale. Mi-am făcut și ceva „relații“. Primul balerin fusese șofer la „R.A.T.A.“ pe traseul nostru. „Am înverzit bășica într-o seară și ca să nu stau degeaba...“ Am băut două pahare cu ceva colorat, am plătit și am plecat. Din pricina prețului, Mișa — pentru că fuseserăm împreună și fără neveste — s-a supărat pe mine și și-a tocmnit un alt discipol pentru pescuit.

Bun, în felul acesta mi-am cheltuit prima treime a vacanței. Mai erau două treimi, așa că nu existau motive de panică. Mă obișnuisem, mă cunoștea lumea, mă



salutam cu criticii, era o performanță! La soare nu mă prea înghesuiam, că eu am „bronzul“ moștenire de la Dumnezeu, așa că o țineam mai mult pe la umbră, credincios prieteniei strînse dintre mine și Dudu Olaru, care avea masa lui cu umbrelă colorată, rezervată pe terasa uneia dintre cele două grădini improvizate chiar pe plajă. Întîi o cafea, pe urmă o bere, încă una, pe urmă Gheorghe Vlad, preocupat de viitoarele premiere cu olteni, grupul creștea văzînd cu ochii, scriitorii ferindu-și spinările de arșiță, actorii beregățile de o eventuală inflamare a coardelor vocale, care să-i lase pe drumuri la redeschiderea stagiunii. Într-una din dimineți, la micul dejun, mă trezesc cu Dudu că-mi spune pe un ton dramatic:

— Ne mutăm la aialaltă.

— ?

— Mă urmărește o doamnă și mă tem să nu dau naștere unei tragedii. L-am privit drept în ochi. Era pătruns de adevărul spuselor sale. La colțul gurii îi apăruse un zîmbet palid, făcîndu-mă să înțeleg că e greu să fii femeie și să treci nepăsătoare prin fața unui asemenea bărbat.

Mutatul a avut loc fără vîlvă, aș zice totuși, cu o umbră de regret. Nu-l puteam lăsa singur. Și el mergea cu mine, seara, să mîncăm guvizi la circiuma de peste drum și mă lăsa s-o ascult pe placă pe Romica Puceanu, măcar că el se dă în vînt după muzica pop. M-am închis în mine și l-am urmat pe dig, parcurgînd într-o tăcere grea distanța care separă cele două unități ale teapeleului. Dacă n-am fi avut norocul să dăm peste romancierul Șerban Nedelcu, care-și adusese cu el o sticlă în-țreagă de „Biborțeni“, spre dezamăgirea chelnerului de raion care își vedea distrus planul de încasări al mesei, am fi riscat să rămînem în picioare. Gîndea, se vede, un roman în șapte, opt volume — treaba asta o mai făcuse și înaintașul său Balzac — roman care să fie așternut măcar pe 200 (două sute) de coli editoriale. În punctul numit orizont — acolo unde se unește cerul cu pămîntul — își mișca fumul un vapor grecesc — asta am aflat-o

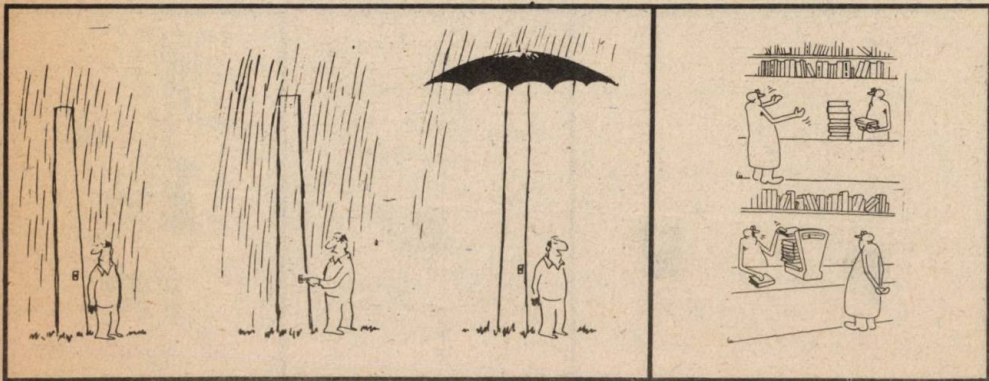
de la domnia sa, „ascultați-mă pe mine, numai grecii mai au asemenea ambarcațiuni — și maestrul se ținea cu ochii după el, de parcă i-ar fi încărcat tirajul viitorului roman din docurile portului Constanța. Ne-a invitat să luăm loc la masa dumnealui, lăsîndu-se furat în continuare de niște gînduri profund editoriale. Am cerut două cafele. Băiatul care ne servea a zîmbit mulțumit și ne-a adus cea mai bună cafea pe care am băut-o în viața mea. După un timp, cînd l-am strigat să treacă pe la noi, gestul lui ne-a făcut praf. Fără să i se spună, a venit și cu două sticle de bere de la ghiată — lucru aproape imposibil de obținut, dacă nu te afli în relații foarte strînse cu responsabilul — fapt care ne-a impresionat la culme.

— Eu vă cunosc pe dumneavoastră, s-a lăudat el, turnîndu-ne cu amabilitate în pahare. L-am privit mirat. Știu că pe fotbaliști, pe cîntărețele de muzică ușoară și pe Sanda Țăranu îi cunoștea lumea de la televizor. În ce mă privește, n-am avut încă parte să trec prin dreptul camerelor de luat vederi. Nu mă știu cu nici un redactor de la „cultural“ și dacă n-ai un om care să te cheme, adio revistă literară t.v.!... L-am mai privit o dată, cu credința că ne confundă. Cred că l-am mîhnit profund. Sunteți scriitori. Mi-a spus colegul de dincolo.

— Bine, dom'le; da' aici suntem la plajă. Nici tu cravată, nici tu pălărie, după ce ne cunoști, a țîșnit Dudu Olaru, obligîndu-l pe chelner să zîmbească conspirativ și să-i răspundă în șoaptă:

— Mi-a spus culoarea costumelor de baie și-a mai adăugat: „Vezi Paule, că de pornit, pornesc pe cafele, pe urmă, ăla mai slăbănog și cu ochelari plesnește din degete și cere o bere. Da' să i-o aduci rece, că altfel te-ai ars! Pe urmă vine unu' țigănos de scie piese de teatru cu olteni de-ai noștri, vin și două cucoane, un artist de la București, se adună destui !...“

După amiezile erau mult mai triste. Specialiștii susțin că nu este indicat să faci plajă, timpul afectat pentru o asemenea ispravă, rămîinînd numai dimineața. Alcă-



tuitorii seriei mele plecau să se plimbe cu mini-carul și să cotrobăiască prin bazare, fără să facă cine știe ce cumpărături. „Ne mai omorîm vremea, dom'le ce să facem ? !...” Pe terasa vilei, discuția era polarizată de sensibulul poet, Valeriu Gorunescu, care vorbea atât de tare, încît și astăzi mă mir cum de nu i-a pus nimeni piedică pe dig. Auditoriul — două fete de la bucătărie care curătau cartofi și din pricina cărora, sau al povestitorului, am rămas fără garnitură în câteva seri, trei-patru copii puturoșiți de căldură și nelipsite, câteva doamne, al căror nume n-am să-l pomenesc din lipsă de spațiu — era copleșit de farmecul poetului — se temea de soare, rămînînd singurul „alb” rătăcit printre celelalte arătări — care profita cu mărînimie de memoriile sale și de amabilitatea acestui distins public. (Gurile rele susțin — întîmplări nepovestite, însă — că amicul, într-o îndepărtată tinerețe, ar fi circulat călare pe un măgar, străbătînd bulevardele unui oraș de dincolo de munți și că s-ar fi declarat prefect al unui tîrgușor oarecare, numai ca să poată cuceri inima unei fermecătoare apariții terestre.) Dacă te nimereai prin preajmă, erai desființat cu o singură replică, fapt pentru care puțini își îngăduiau să-i stea alături cînd se dezlănțuia. Riscam să plec numai cu o jumătate de vacanță, măcar că eu o achitaseam integral la casieria fondului literar. M-am chinuit ceasuri în șir și vreo două nopți pe deasupra, provocînd îngrijorarea soției mele care, văzînd că de la o zi la alta deveneam mai palid și mai nervos, ajunsese la concluzia că mie nu-mi priește marea. Am consumat cafele peste cafele și în cele din urmă am găsit soluția salvatoare: Dudu Olariu. Numai cu ajutorul lui se putea reduce liniștea care domnise pînă atunci, măcar după-amiezile, pe terasa vilei scriitorilor de la Neptun.

— Ai auzit de excursia de la Istambul pe care a organizat-o Uniunea? L-am întrebat în aceeași seară la un pahar cu bere. I-au sticlit ochii.

— Eu am văzut Istambulul. E formidabil! Și a început să mi-l descrie cu lux de

amănunte, contînd și pe faptul că eu nu-l cunoșteam nici măcar din poze.

— Asta nu înseamnă că nu vrei să-l mai vezi o dată, i-am aruncat cu o ușoară nepăsare, văzîndu-mi planul atît de aproape de o definitivă eșuare.

— Merg, domnule, cum să nu merg. Te-ai înscris prin „onete”?!...

— N-auzi că e excursia Uniunii? Pe mine m-a trecut cineva pe tabel direct de la București. Dar ca să-ți dovedesc că-ți sunt prieten, îți vînd pontul. Cu o condiție, însă: nu-l știi de la mine. M-a strîns cu putere de mînă. Tabelul e la Valeriu Gorunescu. Să știi că mai sunt trei locuri. Ar fi păcat să nu mergi, mai ales că nu costă decît șaptezeci și trei de lei și nouăzeci și cinci de bani. Restul pune Uniunea, așa s-a hotărît. Te duci la el, să te treacă pe tabel. Vezi că n-o să recunoască. Ia-l tare; adică de ce să meargă nu știu ce alt membru de familie și nu tu.

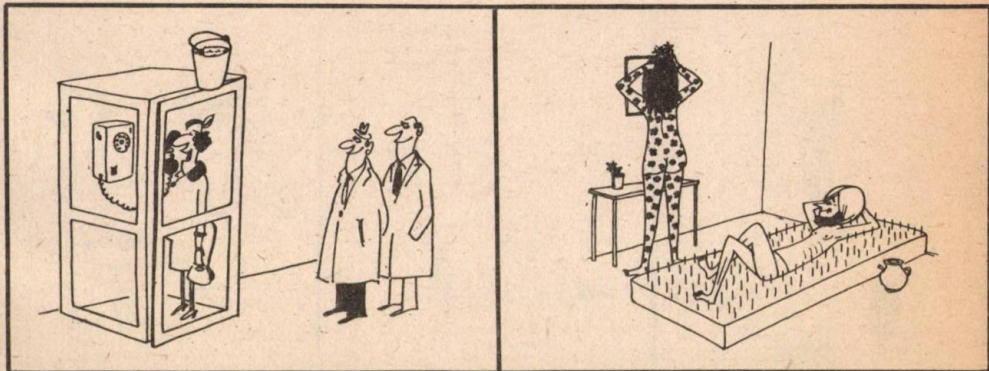
— Îi bag cu sila banii în buzunar.

— Mă rog; poți să faci treaba asta, dar dă-i suma absolut exactă ca să-și dea seama că știi tot. După agitația bruscă de care fusese cuprins, am înțeles că mă aflu pe drumul cel bun. Ascultă, Dudule; domnule, nu mă bagi pe mine în gura lui Gorunescu. Spui c-ai aflat direct de la sursă.

— Lasă, domnule, se poate?! M-a asigurat el. Și după o pauză. Ascultă, cum arată Valeriu Gorunescu, așa?!...

I l-am descris pînă la cel mai neînsemnat amănunt, am mai cerut o bere și am rămas pe terasă să-l aștept. Plecase ca din pușcă la fermecătorul nostru confrate rămas alb, să fie trecut pe tabelul excursiei pentru Istambul...

În seara cu pricina, a făcut o documentare foarte minuțioasă. Aș îndrăzni să afirm că nici un detectiv de profesie nu l-ar fi întrecut. L-am așteptat pînă aproape de miezul nopții. Mi se făcuse inima cît o schiță semnată de Vasile Băran. Nu s-a întors. În zori, mi-a bătut în perete. M-am dus la el. Era ca o fiară în cușcă. Fuma țigară de la țigară și se plimba în diagonală încăperii, cu miinile la spate. Cred că nu închisese ochii.



— Nu recunoaște, domnule. Spune că nici n-a auzit de un asemenea tabel.

— Păi, tu ce-ai fi vrut? I-am cercetat dezinvolt. Să-l fi scos din buzunarul de la piept și să te fi trecut în capul listei?!...

— Am procedat cum ne-am înțeles, a continuat el, fără să mă lase să isprăvesc. I-am băgat cu sila banii în buzunar. Mi-a zis că sunt nebun, i-a aruncat după mine și mi-a trântit ușa în nas.

— Când ai fost la el?

— Aseară; cred că era vreo zece jumătate; l-am sculat din somn...

— Cum vrei; dar să știi că mi-ar fi plăcut să mergem împreună.

Cred că asta a fost păcătura care a umplut paharul. S-a uitat la mine fără să mă vadă, poate că în fața lui și-l închipuia pe cel care refuza să-l treacă pe tabel, și-a trecut mâna peste față, a dat de câteva ori din cap și adresându-mi-se — sunt sigur că mie mi se adresa — a zis numai:

— Bine; îi arăt eu lui! Ai să vezi ce n-ai văzut de când ești!...

Am intrat în panică. I-am spus nevastei că nu mă simt bine, să mă ierte dar n-am să cobor la masă. După plecarea ei am răsucit cheia și m-am ascuns după draperia ușii care da spre balcon. Aflindu-ne la etaj, înțelegeam că dinspre curte nu puteam fi atacat. Pe terasă, coborât destul de matinal, Dan Zamfirescu transmitea „învățăturei către fiul său...” Rezemat cu spatele de zid, poetul — pescar — sau invers — explica unui critic din Timișoara pe care nu-l cunoșteam nici din față, nici din spate, tainele vinării rechinilor cu momeală vopsită. Romancierul Șerban Nedelcu se plimba braț la braț cu Ion Molea, mărturisindu-i din experiența sa de narator rural. Prefăcându-se că nimic din jur nu-l interesează — asta era tactica lui — Damian Necula își încărca pipa cu tutun autohton, dar păstrat într-o pungă franțuzească, să nu-ți dea mâna să-i ceri o încărcătură. Seria întâi la masă, seria doua de veghe. Totul cât se poate de firesc, numai eu la pîndă, avînd toate șansele ca pînă la sfîrșitul vacanței — noroc că nu mai erau decît patru, cinci

zile — să-mi fie adusă mîncarea în cameră, ca într-un domiciliu obligatoriu. Mare mi-a trebuit? Iată-mă la mare!... În clipa imediat următoare, pe terasă a năvălit — vă jur că acesta este termenul cel mai conform cu realitatea — a năvălit, zic, Dudu Olariu. Am văzut roșu. S-a repezit la Mihai Gavril — de ce la el și nu la altul, că doar erau destui, n-am putut să aflu niciodată — l-a prins de piept și l-a întrebat cu violență:

— Unde e, domnule, Valeriu Gorunescu, asta?... Mișa l-a împins cu mîna.

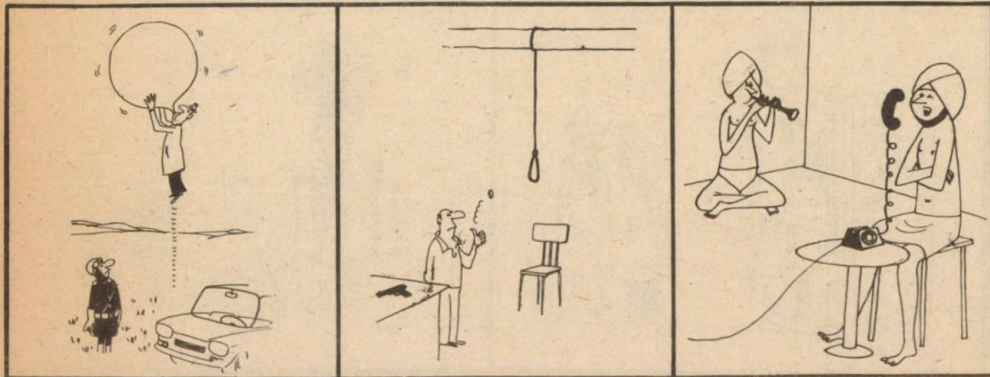
— Ce, domnule, eu sunt responsabil cu cartea lui de imobil? Umblă omul pe unde vrea, că doar de-ăia e în vacanță!

— În vacanță, zici; bun. E în vacanță, puțin îi pasă, pleacă la Istambul și de mine își bate joc! Pescarul s-a ferit din calea lui. Asta n-o să meargă la infinit, domnule! Adică dacă eu nu vin toată ziua, bună ziua, pe la Uniune, înseamnă să nu mă treacă pe tabel? Să știi că n-am s-o las așa. Am să mă interesez eu la București cum de-a căzut tabelul tocmai în mîna acestui Gorunescu, și-atunci o să mai vorbim noi! Criticul din Timișoara s-a scuzat că are de dat un telefon și a dispărut ca un laș. Pe nici unul dintre cei doi combatanți nu i-a interesat această dispariție minoră. Mișa se infuriase.

— Ești nebun, domnule!

— Sigur, sunt nebun! Dumneata ești pe listă; e normal să-i iei apărarea. Dar să știi că eu n-aș fi procedat așa cu un coleg, mai ales că dispun de informații absolut exacte. Mai sunt încă trei locuri, domnule, sau mai precis aseară existau aceste trei locuri, pe care Valeriu Gorunescu al dumitale probabil că le-a oferit cine știe cui, ca să-și mai facă ceva relații și să-și mai scoată un volum de poezii. Cunoaștem noi tehnica?!.

Auzeam și vedeam. „Teribil sunt scriitorii, mi-am zis, în clipele în care constată ne-reguli comise de alții!...” Nu mi-am îngăduit să fac și alte asemenea constatări savante, pentru că în acel moment treptele care veneau dinspre faleză erau urcate de



poetul incriminat. Povestea ceva unui grup de doamne, care-l urmau ca pe un predicator trimis să creştineze un trib de canibali. Când l-am văzut, roşul care-mi colorase pînă atunci imaginile, s-a transformat brusc în verde. S-a oprit la numai cîţiva paşi de prietenul meu.

— Domnule, regret foarte mult neînţelegerea din seara precedentă, mai ales că nici nu mă cunoaşteţi.

— Nici nu mă interesează să vă cunosc, domnule, i-a ripostat Dudu Olariu, descoperindu-i indignat prezenţa. Un om care are o asemenea comportare faţă de un semen de-al său... Dar asta este o altă latură a problemei. Pentru cazul în speţă am să telefonez la Bucureşti, direct la Uniune. Să vedem ce-o să spui cînd ai să primeşti dispoziţie să mă treci pe tabel. Doar nici eu nu sunt un nimeni oarecare, domnule!...

Dialogul s-a purtat pe un ton atît de aprins, încît nouăzeci şi doi virgulă patru la sută din seria întîia s-au ridicat de la masă, componenţii celei de-a doua, printre care mă număram şi eu, lipsindu-se de bună voie. În urma acestui duel verbal, planul de încasări al mandatarilor de la grădina cu guvizi a crescut cu şapte sute douăzeci şi unu la sută. Bărbaţi şi femei, tineri şi vîrstnici s-au împărţit fix în două cete, comentînd pînă seara de partea cui era dreptatea. Şi pentru că ne aflăm la capitolul procente, pot să spun că jumătate — jumătate nu s-a izbutit să se împartă pînă în cele din urmă, adică pînă la închiderea amintitei grădini de vară. Valeriu Gorunescu s-a lipsit de ultimile două zile, mutîndu-se cu tabel cu tot în apartamentul său din Drumul Taberei. Distinsul traducător, Dudu Olariu, a încercat să ia legătura telefonică cu Bucureştiul. (În ce mă priveşte nu cunosc amănunte legate de acest punct al problemei.) Plecarea m-a întristat. Majoritatea scriitorilor aveau cîte un neam cu maşină — fie personală, fie de instituţie — cu care s-au grăbit să vină să-i care pe la casele lor, perfect refăcuţi şi buni de aşezat la masa de lucru. Noi ne-am întors cu trenul. Pînă o

să am şi eu pe cineva cu maşină, drumul pe calea ferată mi se pare mult mai deconectat. La vagonul restaurant n-am putut prinde o masă, aşa că am rămas în picioare pe culoar. Era accelerat cu locuri, dar toate agenţiile de pe litoral vînd. Poţi să-i scoţi ochii unui om pe care nu l-ai văzut în viaţa ta pentru simplul motiv că stă pe locul tău? Ori poate să-ţi-i scoată el ţie? Ar fi prea de tot, mai ales că te întorci din vacanţă. Şi la urma urmei, uneori chiar şi în viaţă ne ocupăm unii altora locurile, măcar că nu avem bilete pentru ele!...

— Domnule, mi-a zis prietenul meu, mutîndu-se de pe un picior pe altul, cu privirile pierdute undeva în nemărginirea Bărganului. Tu te-ai văzut cu ochii tăi trecut pe tabelul lui Gorunescu?...

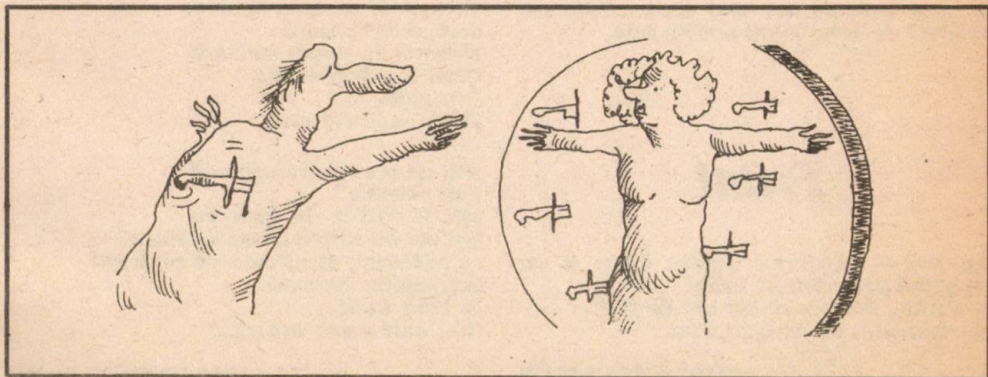
— Ca să fiu sincer, nu. Dar am toate motivele să cred că cel care mi-a spus că mă trece, n-a făcut o glumă.

— Ei, vezi? hotărî el atent la explicaţia pe care mă străduiam s-o alcătuiesc cît mai veridică. Bănuiam eu. Află de la mine că nici tu n-ai fost trecut pe tabel pentru excursia la Istambul. De-aia a plecat el cu două zile mai devreme. Tabelul era pentru seria care a venit după noi. Oameni cu nume mai sonore! Dar am să-l caut la Bucureşti. Nu se poate să nu dea ochii cu mine. Îl învăţ eu minte!...

După aceste ultime cuvinte a început să-mi explice cu lux de amănunte cum pe vremea cînd era într-a opta de liceu, a vrut să-l păcălească un coleg, dar nu i-a mers. Ar fi însemnat să fiu nebun ca să-l contrazic...

Snagov — iunie 1976 — la un an fără o lună de la cele întimplite, dar fără aprobarea alcătuitoarelor de tabele pentru unu—cincisprezece ori cincisprezece—unu, în nici una din seriile care vor merge anul acesta la vila scriitorilor de la Neptun. Nu-i nimic; stau acasă...

CONSTANTIN GEORGESCU



Casa de la țară

Tu ai un paradis...

ce poate ascunde
prelungul pîntec al salciei
decît fructul oprit ?
ungherul singuratic năpădit de căpșuni
libelula drogată cu aer curat
sau fața cu părul ud
în loc de aripi pentru un înger.

aș vrea să nu fie așa
dar știu, vei pierde numărătoarea
scrisorilor de la mine, pe frunze,
numai și numai fiindcă
nepoții, copiii vor veni
să cucerească acel petec de pămînt
asta va fi cruciada lor
scrisă pe tablele ierbii
un petec de pămînt cu sălcii și tufe
de răsură.

dar zîmbetul meu se usucă
îngîinînd casa din vis
iau copilul în brațe
— uite o macara, încă una
uite soarele dat cu iod
din nou, în gînd,
lipsită de curaj
— uite floarea de fin
e ca o sacristie.

LUCIA NEGOIȚĂ

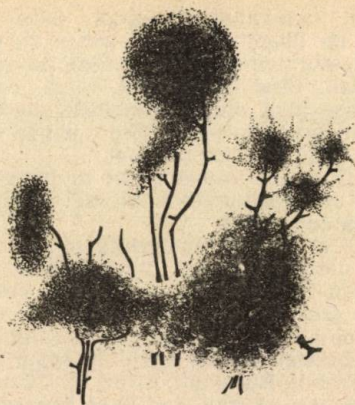
Cearcăn

Bat prea tirziu în fruntea mea povești,
prea grea mi-i pleoapa de călătorie.
Și prin legendă tot mai greu călătorești
robitule de vers, ce-mi semeni mie.

Podul

Un pod — platformă pentru drum și cer
cu gestul uriaș unește Sudul
și Nordul, într-un singur arc de fier
și cunoscutul cu necunoscutul.

MIHAI NEGULESCU



Balet în albastru

Pătrunde-mi prin gînd ca prin casă
Cînd treci pe virfuri tăcînd
Și-spune-mi de cînd pînă cînd
Eroarea pe inimi se lasă ? !

Afară nu-i vreme nici gînd —
Un lin cer tăcut ne apasă ;
Pescarii duc friguri în plasă
Iar pleoapele mării scad plîngînd.

Miroase sărat și rău a rugină —
Acest secol se duce ca un ghețar ;
Sateliți și stele-pupile pocnesc pe grătar
Iar soarele-i bolnav de lumină.

Oh, pătrunde-mi prin gînd, pătrunde cum
Prin grijă, prin lacrimi, prin vagi poezii...

Adio calm și epitaf

Veți sta la capul meu avînd
acut, eroic, absurd
senzația că sînteți martorii
Celei mai înalte clipe
Din viața
Și din moartea mea.

Atît de grav și transfigurat
Veți respira,
atît de trist și alb, încît, eu
îmi voi da sufletul, împăcîndu-vă
cu adevărat, ascultîndu-vă conștient
exclamația ipocrită :
„a trăit înalt,
fie-i adîncimea ușoară...”

ION CRÎNGULEANU

Locatarul

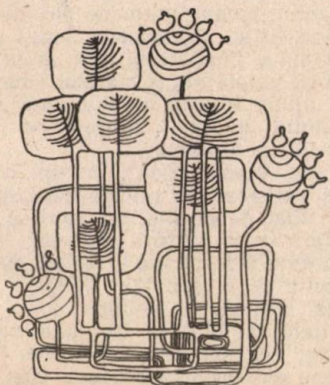
Locatar la oraș — întreb în fiecare zi
Dacă a plouat la țară. Dacă burțile
Grele ale norilor au fost sfișiate
De spicele griului. Pe asfalt ochii mei
Se opresc exact în locurile în care
Troscotul a dat la iveală mici vulcani
De zgură neagră, prin craterele cărora
Au ieșit în lumină urechile plăpînde
Ale ierbii. De ce seamănă asfaltul
Din cartierele noi cu peisajul lunar,
Bombardat de meteoriți? Ori poate
Cuvintele tale explodînd în cădere
Au deschis pentru noi misterioșii ochi
Ai pămîntului? De ce greierele
Roade în cîntecul său indicatoarele
De circulație? Cînd un accident
Se produce periculos la vreo răsplată
Eu știu că de vină e cîntecul
Greierilor, care au ronțait în
Cri-griul lor semafoarele. În toam-
Nele tirzii, cînd luna dispăre,
Greierii cîntă la lumina bostanilor
Roșcați, așezați în balcoanele cartie-
Relor noi, luminînd mai puternic
Decît luna chiar. Și ce mai raze moi,
De luceafăr, aruncă în stradă gutuile
Păroase! Și ouăle de ceapă sînt stele.
Plutesc prin balcoane cozile colorate
Ale ardeilor, în chip de comete de lux.

— Spuneți-mi, vă rog, a plouat la țară?
Îi întreb pe colocatarii mei din blocul

ABCX,

Scara Y, cod 001. Spuneți-mi, vă rog...
Dar ei nu-mi răspund. Sint, cu toții,
Oameni foarte amabili, dar, ca întotdeauna,
se grăbesc să prindă tramvaiul,
Să nu se închidă ușa la lift... se grăbesc
Să cumpere pîine și aripi de fluture...
Se grăbesc să se mute într-alt cuvînt,
Sau, poate-ntr-o casă albastră, de rouă,
Mai aproape, mult mai aproape de soare.

PETRE GHELMEZ



Stea

Mi-e sufletul neumilit
de răul lumii m-am ferit

ridic o floare albă-n cer
prin mlaștinile de mister

răsar la ziuă într-un nufăr
din steaua mea în care sufăr

vai, într-o zi mă voi trezi
fereastră dincolo de zi

privindu-mi viața în răspăr
umblînd senin prin adevăr.

Stau prea de mult în infinit —
ploaia luminii m-a-nvechit.

Octet

Pruncul din stele m-aude, m-arată
eu îi sînt mumă, eu îi sînt tată;
plînsul luminii se despreună
eu îi sînt tată, eu îi sînt mumă;
taina mă-ncearcă-n cuvînt și durată
eu îi sînt mumă, eu îi sînt tată;
veșnica vrere mă varsă în summă —
eu îi sînt Tată, eu îi sînt Mumă

GHEORGHE ISTRATE

Pe dealuri

Pe coame, dealurile poartă via
Și roada rubinie este coaptă
De undeva se-nalță ciocîrlia
Pe cînd salcîmii se-nveșmîntează-n șoaptă.

Mă poartă printre vie, bucuria
Urcîndu-mă pe deal din treaptă-n treaptă
M-așteaptă aceeași cărăruie dreaptă
Ce mi-a vegheat cîndva, copilăria.

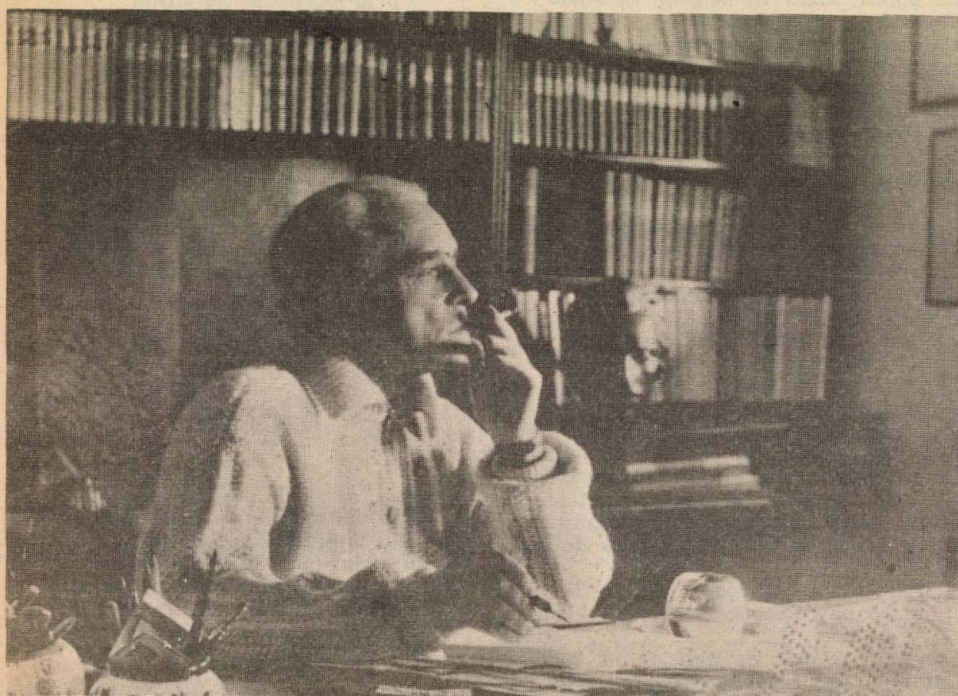
Mă pierd în largul viilor străbune
Cînd crengi cu struguri cad în rugăciune
De rodul greu și rubiniu și drag.

Va curge miine vinul în stacane
Șe vor roti gîlgiitoare vane
Pe cînd mi-oi aștepta amiciei-n prag.

NICOLAE NASTA

Pe marginea unui jurnal inedit

CEZAR PETRESCU



LA MASA DE LUCRU

Cazul este, incontestabil, cu totul neobișnuit. Dacă nu chiar senzațional. Un mare și fecund scriitor — l-am numit pe Cezar Petrescu — păstrează o viață întreagă, lăsându-l în bună grijă mamei sale, un jurnal de însemnări pe care-l ținuse la vîrsta adolescenței, între anii 1906—1908. Jurnal, însumînd, — rețineți — aproape 2400 de pagini și în care speculațiile meditative, spovedaniile timide ale tînărului de 16—17 ani alternează, de la o zi la alta, cu relatări de fapte din viața cotidiană, cu note de lectură pertinente, cu încercări literare, prefigurînd personalitatea viitorului scriitor. Trec anii, romanțierul își înscrie definitiv numele în istoria literaturii române și, în 1952, într-o anumită împrejurare, George Călinescu îl roagă să dea un manuscris inedit care să rămînă în arhiva Institutului de istorie și teorie literară, al cărui director era. Cezar Petrescu își amintește de existența aces-

tor pagini din tinerețe, pe care nu avusese pînă atunci curiozitatea să le revadă, și astfel prestigioasa instituție de cultură bucureșteană intră în posesia a două caiete din acest jurnal (aproape 600 de pagini), purtînd titlul „Letopiseți”. După stingerea din viață a scriitorului, prin grija familiei, celelalte caiete ale jurnalului (cca 1800 pagini) ajung în patrimoniul unui alt vestit așezămînt cultural: Muzeul de literatură al Moldovei din Iași.

„Viața Românească”, într-un număr de acum cîțiva ani și revista băcăuană „Ateneu”, mai de curînd, au meritul de a ne fi oferit spre lectură primele fragmente din aceste file inedite și, odată cu aceasta, speranța de a le putea vedea, chiar și parțial, apărute în volum.

Sîntem, de fapt, în fața unei completări masive, neașteptate, nebanuite, incitante, pe care scriitorul ne-o aduce, post mortem, atît la marea cronică a societății românești

de la începutul secolului nostru, căreia i-a dat contur într-o întreagă suită de romane și nuvele, cit și la jalonarea propriei biografii. Dacă vreți să vă fie mai clar care mi-au fost pornirile, sentimentele, gândurile, când m-am hotărât să devin scriitor — pare că ni se adresează peste timp Cezar Petrescu — dacă vreți să mai știți ce scriitori mi-au plăcut sau nu în tinerețe, ce modele mi-am luat, cum și când am născocit în minte primele subiecte ale cărților pe care le-am scris, cercetați filele jurnalului meu din anii adolescenței.

Invitația, dacă ar fi făcut-o scriitorul, i-ar fi îndemnat pe mulți să caute a desluși noi sensuri, noi repere în analiza creației sale literare, a drumului care l-a dus spre zugrăvirea acelei impresionante galerii de oameni inadaptați și inadaptabili, de oameni înfrinți și nefericiți care alcătuiesc, în cea mai mare măsură, lumea romanelor sale. Așa, mulțumindu-ne cu lectura puținelor pagini apărute până acum, ne putem permite a căuta în ele un punct de pornire pentru definirea unor trăsături mai puțin cunoscute ale personalității lui Cezar Petrescu, apelînd în acest scop la amintirile distinsei profesoare Smaranda Chéhata, sora scriitorului.

De la început o constatare surprinzătoare: la vârsta de numai 16 ani, Cezar Petrescu avea aproape formată conștiința vocației sale scriitoricești: „Eu scriu, scriu pentru mine însumi...” — notează el la 29 ianuarie 1908, încercînd să-și justifice timpul pe care-l consacră scrisului, de multe ori în detrimentul învățaturii. Dar, adaugă el, „mi s-a înrădăcinat în minte că ar fi foarte bine pentru mine a mă deprinde să scriu ce gîndesc și să deprind rutina scrisului, fiindcă am credința că aș putea mai târziu să scriu ceva de seamă, să largesc tot mai tare și mai mult cercul cunoștințelor mele intelectuale și al amintirilor mele, mai ales, pe care mai apoi, să le torn în fraze care să cuprindă definitiv orice cugetare, precum o alveolă cuprinde un dinte exact, fără a lăsa un spațiu cît de mic. Și poate greșesc, ceea ce voi să spun e că în avîntul meu am încredere (cu toate că nu sînt încrezător, mai ales de mine însumi niciodată) că am oarecare talent pur și simplu literar și oarecare aplicații către științele meditative”.

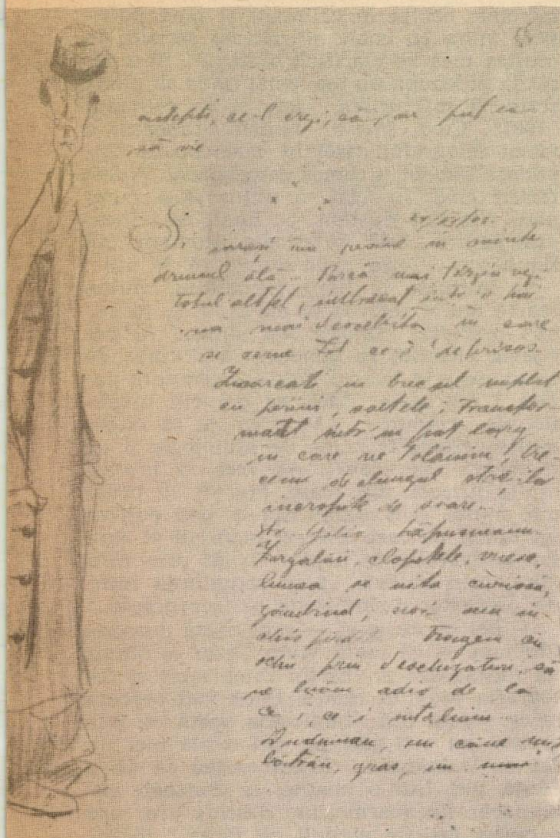
— „Este meritul mamei de a fi intuit din primul moment vocația aceasta a lui Cezar — ne mărturisește doamna Chéhata. Ea a crescut șapte copii, dar lui Cezar i-a creat toate condițiile ca să-și valorifice talentul. La Iași, unde locuiau, una din cele trei camere ale casei era exclusiv la dispoziția lui. Primea, pe atunci, cîte doi lei pe săptămînă, din care își cumpăra cărți și reviste. Scria și citea la lampa cu gaz pînă în miez de noapte. Ca să nu mai spun că pînă a închis ochii n-a renunțat la toc și peniță. Cînd l-am întrebat odată de ce nu scrie cu stiloul, mi-a explicat convins: „Pentru că din momentul cînd

introduc penița în călimară și pînă potrivesc mîna pe coală și reîncep scrisul, în mintea mea se clarifică o frază”. Și-a visat întotdeauna un loc izolat unde să poată scrie. O mărturisea asta și în romanul „1907”. Cînd, într-o revistă franceză, a văzut fotografia casei în care locuise Alphonse Daudet, a rămas entuziasmat. A fost fericit cînd, în 1937, a putut să-și cumpere vila din Bușteni, cu banii ce-i încasase pentru „1907” și trilogia „Romanul lui Eminescu”. Cezar avea atunci 45 de ani”.

Se întîlnesc în filele jurnalului, multe, foarte multe referiri la cărți citite, la autori preferați, români sau străini, la pasiunea cititului în general, la dorința de cultivare prin lecturi. Într-o însemnare datată 7 februarie 1908, se pot citi următoarele rînduri: „Aș vrea eu să citesc multe volume franceze de psihologie și de medicină nervoasă... Aș vrea să înțeleg multe lucruri, din toate, din cît se poate mai multe, căci numai așa îți poți cultiva un talent pe care îl crezi înăscut și care nu se dezvoltă în deplin de cît prin răbdare, prin muncă, prin sfruntarea tuturor piedicilor și zîmbetelor batjocoritoare...”

— Pot să vă spun — precizează doamna Chéhata — că toată viața Cezar a rămas un îndrăgostit al cărții. Citea mult și fotografia totul în minte. Dacă veți cerceta orice volum din biblioteca vastă ce și-a creat-o nu veți găsi pe nici o filă nici un fel de însemnare. Iubea cartea ca pe o ființă vie. Într-o noapte, la Bușteni, auzînd că nu doarme, am deschis ușor ușa camerei lui. Ce credeți că făcea? Stătea pe un scaun, cu o carte între genunchi, pe care se străduia să o lipească, așa cum se pricepea. Se desprinsese una din coperti, — cum se întîmplă adesea. Același interes îl arăta și pentru ziare sau reviste. Într-o zi am găsit o hîrtie pe care erau notate 17 titluri de publicații franceze și care le primea și de care avea nevoie. Nu întîmplător la muzeul memorial din Bușteni am putut amenaja un adevărat cabinet de presă, în care sînt expuse peste 50 de colecții de periodice române și străine. Ziarul era pentru Cezar o inepuizabilă sursă de informare în toate domeniile vieții. „Pentru mine — spunea el — fisa este ceva mort. Nu știu cum pot unii să se documenteze pe bază de fișe. Eu vreau să deschid zilnic ziarul mare, să urmăresc evenimentul, să privesc fotografia, să aflu tot ce se poate afla”. Nu e de mirare că se abonase chiar și la reviste de modă. „Cum să descriu eu în 1934 o femeie îmbrăcată după moda anului 1925? — l-am auzit o dată”.

La 16 ani, așternînd pe hîrtie cîteva gînduri „despre soartă”, (obsesia destinului omenesci avea să-l urmărească toată viața), Cezar Petrescu pare decis să-și impună rigorile muncii, ale activității spre care-și simte chemarea. „De acum, — scrie el — trebuie să las baltă orice gînd de visare,



de lene... De la o vreme, se convinge omul, că trebuie să muncești oricât de puțin, dar să muncești pentru a-ți procura un teren, pe care mai târziu s-ar putea ridica și planurile lui, ce se rostogolesc vagi în minte... E nevoie în lume, mai presus de toate, de un mijloc de existență, de o bază care să-ți asigure un mijloc ușor de trai, potrivit cu aplicațiile tale, și mai târziu, când simți ce poți și știi ce vrei, să poți lucra în vederea idealului către care tinzi încă în visurile tale cele mai neînsemnate de copil... A fost o greșeală a mea, că nu m-am îndemnat mai de mult la aceasta; un ceas pe zi de muncă încordată pentru notă, și vremea cealaltă pierdută nu în zadar, ci în cultivarea spiritului, o cultivare temeinică, sănătoasă...”

— „Anii n-au făcut decât să-întărească acest crez în necesitatea unui travaliu ordonat, perseverent, bine finalizat — ne spune sora romancierului. Parcă-l văd stînd la masa de lucru, ore în șir, cu țigara într-o mînă și cu tocul în cealaltă, îmbrăcat într-un halat mare, ca al lui Balzac, după a cărui operă, cum avea să mărturisească mai târziu, a năzuit să scrie și a scris — cronica epocii, a patriei și a poporului său. Pe la două-trei noaptea, când se desprindea de la birou, lua un somnifer. La 7 dimineața, era treaz și cu-

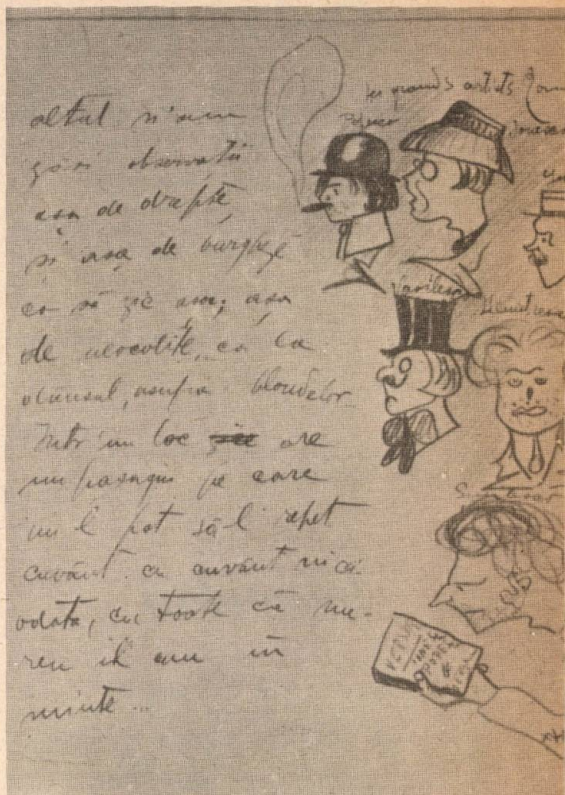
rînd după aceea, începea lucrul. Cînd dorea să se odihnească, lăsa de o parte manuscrisul și începea să citească ceva. Avea întotdeauna lîngă el vreo 5—6 cărți. Prințul îl lua în sufrageria de jos, unde mama se afla întotdeauna în capul mesei și unde el nu venea niciodată în halat. Cina, frugală, o servea sus, în odaia lui, unde nu-l deranja absolut nimeni. După 1954, și-a amenajat o masă de lucru, vara și pe veranda casei, unde-și făcea mereu și cafele. Scria cel puțin cîte 12—14 ore pe zi. E adevărat că avea și o extraordinară ușurință a scrisului. Mi-aduc aminte că în vara lui 1925 mă aflam la Agapia, unde Cezar venise cu Aurel, fiul său. Lucra la ultimele capitole din „Întunecare”. Cît a stat acolo, pentru puțină odihnă, a reușit să elaboreze și textul pentru „Carnet de vară”, o excelentă suită de instantanee de vacanță. În 1932, pe cînd eram profesoară de franceză la Cernat, lîngă Brașov, mă trezesc într-o zi cu vizita lui. „Am de scris un roman” — îmi spune el. L-am privit, evident, bucurîndu-mă. Diminețile, după micul dejun, își făcea corespondența. Îmi lăsa cîte 4—5 scrisori pe care mă ruga să le duc la poștă, după care pleca la Poiana Brașov unde avea o prietenă. Cînd se înapoia, seara, îi aduceam o tașcă plină de scrisori și ziare primite. După cină, în liniște, de unul singur, începea să lucreze. Locuia într-o cameră cu lut pe jos. În trei săptămîni cît a stat la Cernat, a scris „Fram ursul polar”. O carte plină de poezie, destinată celor mici, care a apărut în același an. Articolele de gazetă le scria uneori cu o repeziciune care mă uimea. Ne aflam, într-o vară, în gară la Pașcani. „Eu mă duc în restaurant, că am de scris ceva” — ne spune el, rugîndu-ne să fim atente ca nu cumva să pierdem trenul. Așteptarea n-a durat mai mult de 20 de minute. Cînd ne-am urcat în vagon, instantaneul de vacanță pentru „Curentul” era gata. Adrian Maniu îmi spunea că în perioada cînd amîndoi scoteau la Cluj revista „Gîndirea”, Cezar scria într-o noapte cîte 6 articole. Gazetăria și literatura au avut în Cezar Petrescu un condeier, cred eu, de primă mărime, în ciuda unor opinii uneori răuvoitoare. Cînd vor apare, dacă vor apare, filele jurnalului din tinerețe ale lui Cezar Petrescu se va vedea că unele teme abia schițate de el la o vîrstă atît de fragedă, au fost reluate după îndelungă gestație, în romane sau nuvele de mai târziu. Am întîlnit, de pildă, în jurnal, nume de oameni, denumiri geografice, fapte chiar, care se regăsesc, reproduse, după 30 de ani, în romanul „1907”, în multe cazuri chiar într-un același context, as spune adlîteram. Nu trebuie uitat totuși, că Cezar și-a trăit copilăria lîngă țărani, alături de necazurile lor, și că apoi, prin forța împrejurărilor, a trăit în toate mediile: și printre moldoveni și printre munteni și printre transilvăneni, de unde și variația tipologiei eroilor din cărțile sale.

Unele lucruri, unele aspecte de viață îi rămăneau atît de bine întipărite în minte, încît cînd voia să le relateze în scris, chiar după ani, nu avea nevoie să recurgă la altă documentare. Era întotdeauna informat la zi în cele mai diverse domenii. Îmi aduc aminte de un fapt poate minor. Prin 1935, un coleg gazetar l-a rugat să scrie un articol pe o anumită temă. „Nu te supăra dragă, i-a replicat Cezar, dar subiectul ăsta e absolut răsufiat“. I-a scris pînă la urmă ceea ce credea el că poate interesa la ora aceea pe cititor“.

I s-a reproșat, nu o dată, lui Cezar Petrescu, tocmai această dominantă a specificului genului jurnalistic în compoziția epică, o „grabă literară“ care a dus uneori la pagini „logoreice“, plasate undeva între reportaj și roman de senzație. E uimitor totuși, cum încă înainte de a debuta propriu-zis în literatură, Cezar Petrescu a întrevăzut posibilitatea ca, la un moment dat, însăși realitatea înconjurătoare, debordantă, cu multiplele-i fațete, să-l oblige pe scriitorul care are ceva de spus, care simte pulsul vieții din jur, să fie prezent, mereu pe postul de cronicar al epocii sale.

„Aud nu pentru înfiia oară — notează el în jurnal — învinovățiri aduse unor scriitori că scriu prea mult, că tratează prea mult unele subiecte și devin monotoni și plictisitori... E și o chestie aceasta poate de mare importanță, acum cînd a început și la noi seria scriitorilor fecunzi, îndestul de promițători poate... Începutul l-a făcut Sadoveanu, din '904, pînă acum (1908 n.n.) peste 12 volume mari din Minerva, între 200—250 pag... Apoi Vasile Pop, Girleanu, Sandu Aldea... Se spune despre toți acești fecunzi că-și epuizează repede subiectele... Copilării... Oare Hugo, Zola, Maupassant (acesta totuși a ajuns în cazul acesta, însă cu totul din alte motive) n-au fost de ajuns de fecunzi fără să fie monotoni și plictisitori... Hehei; vreme și talent să ai; în lume e atîta năvală de subiecte... Repede devii original și fecund, totodată... Căci mersul lumii e atît de variat; fiecare ființă își are romanul ei, fiecare trecător are închisă în cutia inimii o dramă și de ști s-o prinzi, s-o simți, vezi că te covârșește așa de mult năvala de subiecte... Niciodată lumea nu e monotona, și oamenii cei mai obscuri, cei mai de la coada creaturilor omenești au cîte o patimă, cîte o dorință... Și de te pricepi să te pui în locul fiecăruia, să gîndești cu creierul lui, să simți cu inima lui, vezi că numai răbdare îți trebuie și nu devii niciodată plictisitor...“

— „Nu întîmplător — mărturiseste doamna Chéhata — Cezar Petrescu alterna subiectele pe care le aborda, după cum alternează însăși dinamica vieții. După o carte, să-i spunem, gravă, trecea la o temă ușoară, de cotidian, cum a fost de pildă „Nepoata hatmanului Toma“, roman inspirat de faimoasele concursuri din anii '30



pentru „Miss România“, pe care l-a scris cu umor, din dorința de a se amuza pe el, și în egală măsură pe cititor. Aș da iar un amănunt, de astă dată de anecdotică literară. După ce-i apărea cîte o carte, după ce termina lucrul la alta, îl auzeam pe Cezar spunînd: „Și acum să dăm drumul la cai“. Însemna că simte nevoia de pauză. Pleca în cîte o călătorie, de recreere, fie în țară, fie peste hotare. Odată, prin 1927, a ajuns la Milano, unde l-au încîntat o mulțime de lucruri. Cînd s-a înapoiat acasă, povestindu-ne ce-a văzut și pe unde a fost, ne-a relatat și despre un spectacol de la „Scala“, la care asistasese. „Ce să vă mai spun — a adăugat glumind — cred că sînt singurul român care a putut să adoarmă la Scala din Milano“. Dacă a fost așa sau nu, e puțin important. Ceea ce știu cu precizie, este că după înapoierea din voiajul acela în Italia, Cezar a scris romanul „Simfonia fantastică“. O dovadă în plus că viața îi oferea, la tot pasul, subiecte dintre cele mai variate și, de ce nu, unele chiar senzaționale.“

La împlinirea, în 1982, a 90 de ani de la nașterea lui Cezar Petrescu, amintirea omului și a operei sale, capătă prin intermediul acestui jurnal inedit, noi reverberații.

CONSTANTIN DARIE

Cred că nu

Cred că nu mai pot fugi din singurătate
s-a petrecut o greșală, cîndva,
am bătut un drum ca toate celelalte
dar era tocmai drumul singurătății
și n-am știut
m-am oprit la o cișmea ca toate celelalte
dar era tocmai cișmeaua singurătății
și n-am știut

cînd ? cum ?
suflete și lucruri stau, iată, în jurul meu
la locul rînduit
niciunul nu e cu mine ;
vai, și cei dragi îmi erau sufletele,
lucrurile,
cum mușcau din miezul lor roșu
cu dinții tinereții !

Întîmplări

Ceea ce ne preocupă sînt faptele
(cum de exemplu toarnă acid,
peste negii copacilor toamna fierbinte
iar jos în riuri pești iuți se grăbesc
cu ochi himerici către adăposturi)
deci pe bună dreptate iscodim
ce se întîmplă în viața curentă

se întîmplă miini
se întîmplă capete
miini încețate pe codrul de piine
capete în colivie
între bărbat și femeie se întîmplă mereu
ceva

se întîmplă timpul că nu e —
ce păcatele mele ați vrea să se-ntîmple ?

Vestire

Troznesc de vechime porțile iernii
lungi crăpături cască timpul
în formă de fulger
dincolo se zărește fața pămîntului
eternă
răsar fragede fire de iarbă
se îngheșuie creștetul moale al florilor

ca un aluat gigantic
se frămîntă un hohot
genunchii nesiguri ai mielului vor birui !

MARIUS ROBESCU



Cu fiecare om o lume moare

Cu fiecare om o lume moare
ce-n sinea ei, cît omul a trăit.
În clipa-n care el s-a prăbușit,
ca dintr-un cer s-a prăbușit un soare.

Avea în necuprinsul lui odoare, —
cu visul lor pe drum s-a-mpodobit ;
în mii de ape ele-au strălucit
ca o imensă pată de culoare.

De-a pururi numai el le cunoștea
și-n clipele de vrajă le scotea
să le înșire, în jurul lui, pe toate.

Așa păstrez și eu în corn de stea
vechi doruri, vise, chipuri neuitate...
Tezaur pur și scump de nestemate !

Lumină pură mă-nveșmîntă-ntruna

Lumină pură mă-nveșmîntă-ntruna
de cînd cu grai înalt mi-ai dat în dar
imensitatea soarelui de jar
din trupul tău curat precum e luna.

Pin' la plesnire-ntînsă este struna ;
arcușul neștiut așteaptă iar
prelungi rostiri. Sînt dor fără hotar,
iar veșnicia împlinirii-i una.

Primește-mă în tine înc-odată
cu nesfîrșirea zilei de-nceput,
să fie zarea purpură scaldată

în cel mai lung cuvînt ce te-a durut !
Tu să te-ntorci în mine preacurată
fără sfîrșit și fără de-nceput.

VASILE ZAMFIR



Așa sfîrșit-a LEONTINA

Izabela descindea în Poiana, pe malul Dunării, chiar în momentul în care se făceau ultimele pregătiri ale înmormîntării. Nu cu mult timp înainte venise și sora ei, Antoaneta, mai înfloritoare ca niciodată, cu un zîmbet tîmp, agățat de buzele vi-nete și mari, toată ființa ei contrastînd cu hainele de doliu ce nu uitase să și le pună. O expresie calmă plutea și pe figura fratelui lor, Tică, neimpresionîndu-se la vărsarea de lacrimi și bocete cu care își semnase Izabela prezența. Copleșită de neomeneasca nepăsare a fraților săi, bocitoarea se apropie pe nesimțite de Antoaneta, îi prinse mîinile în palmele ei și-i căută un alean în privire. Ochii fără expresie ai negustoresei, ascunși într-un chip întunecat, urmare a unei rele funcționări glandulare, cereau o grabnică desolidarizare de soră. Deși fusese preferata Leontinei, ca mezina familiei, Antoaneta nu voia să se mai gîndească la moartea ei, înțelegînd în felul ei, ciudat, acest ritual. Ca și cînd Izabela voia s-o scoată din fire, se simți ofensată, o prinse de umeri și o scutură cu putere :

— Dar nu te mai trezești o dată ? Circ ne mai trebuie acum !...

Alungată din preajma ei, Izabela se mișcă în lungul curții, gîndindu-se la ultima ei vizită în Poiana. Un sentiment de necuprinsă vinovăție o purtă în cîngile sale și-și spuse că nu mai avea nici un drept să decidă asupra procesiunii. Ca mulți de aici, ea putea fi considerată o intrusă. Tîrziu, cînd nici frații și nici rudele nu păreau a spune că pregătesc ceva, și cînd bănuia deja că preotul o să-i ocolească, dădu cu ochii de Tică. Încurajată oarecum de chipul lui binevoitor, întrebă :

— Oare de ce-o fi întîrziind Sfinția Sa ?

Ca și cînd povestea asta trebuia să fie dinainte știută și de ea, fără ca el să fie obligat a-i răspunde, morarul o măsură surprins :

— Smintitul ?

— Dar slujba cine o s-o facă ?...

— Te faci că nu ști ce-a fost mama ! Ia amintește-ți.

Murmurînd neajutorată, Izabela se depărtă de el, sperînd să găsească o ușurare în bătătorirea pămîntului.

— Și nu puteați să-l lămuriți ? se re-intoarse lîngă Tică.

Gîndindu-se în acele clipe la cu totul altceva, morarul dădu glas obsesiilor sale.

— Doamne, ce-a mai tras pînă și-a dat duhul ! Credeam că n-o să mai sfîrșească niciodată. Dar bine că s-a terminat, putem spune că mai sîntem și noi oameni...

Apoi după o reflecție nechibzuită :

— Dar parcă mai poți ști cînd a murit...

— S-a dus fără luminare ? rămase încremenită Izabela.

Privirea ei tăioasă, disprețuitoare nu reuși să-l hărțuiască decît pentru cîteva momente, fiindcă profitînd de situație, fratele îi întoarse spatele, îndreptîndu-se spre Ortansa, care îl și luă în primire.

— Ce-i, omule, ți se cere socoteală ? Dar cu ce drept vine aici, cînd putea foarte bine să și-o ia în Ursoaica ei acolo și să nu ne-o lasă pe cap ! Alergarea noastră nu mai contează, nopțile nedormite, rușinea... Era mai bine să astupăm ieșirea coșmeliei și s-o găsească răsădită în fușteiele de cinepă ?... Dar dracu-și bagă coada și după moartea ei să nu ne tîhnească încă.

Ca și cînd conversase cu ciudatele vedenii din vis, Izabela se scutură pe picioare și mîinile ei izbiră hruba în care-și ducea somnul de veci Leontina. Același praf mărunt și înepător îi invadă nările, depunîndu-se pe chipul zbîrcit, îndîrjit, neîmpăcat cu sine. Ca și cînd moartea nu se înstăpînise definitiv în el și duhurile mai umblau prin apropiere, Leontina avu un tremur în obraji și-n clipa următoare Izabela sări speriată înapoi, convinsă că i se cerea socoteală pentru îndărădnicia de care fusese cîndva în stare. Urmărită de cei mulți cu privirea, întemnițată în sine rele prevestiri, găsind că era nevoie să grăbească plecarea spre cimitir, pentru a nu mai înfrunta în plină zi rușinea. De data asta se apropie cu hotărîre de Antoaneta și-i vorbi.

— Trebuie insistat la părinte, doar n-o să putem călători fără Sfinția Sa spre mormînt.

Schimonosindu-și fața, de nici rîs și nici plîns nu se puteau descoperi în ea, ne-

gustoreasa își înaintă obișnuita sa zeflemea :

— Că nu te-i fi incurcat cu sfinții ! Și ăștia, ai mamei, tot sfinți au fost, dar din ăia căzuți. Ea a avut toată viața fața palidă, ochii îi luceau ca la porumbel, jerăgai erau...

— Să nu mai dezgropăm morții.

— Păi aia-i, să-i îngropăm mai repede — surise sarcastic Antoaneta — miroase de ne taie respirația.

Cîteva bătrîne curioase șușotiră ceva în urma lor, răstălmăcindu-le cuvintele. Făceau și ele parte dintre acei oameni care urgisiseră în viață vrăjitoarea, o alungaseră din biserică la o Inviere, transformînd ritualul în prigoana ei, îi căutaseră nod în papură ori de cîte ori, mai spre bătrînețe, voise să mai scoată și ea capul în lume. Războiul durase, Leontina îi amenințase cu lăturile de la nouă copăi stătute, cu buruieni coapte în coji de arini, cu praf adunat din rădăcinile unor plante pădurețe, amintindu-le că vor fi atinși de boli, atît ei cît și dobitoacele ce le aveau. Unii mai tremurau încă, speriați că Leontina mai poate reînvia, cum se mai întimplase în cîteva cazuri cînd ei o crezuseră moartă definitiv și se înșelaseră, de vreme ce ea apăruse în crucea nopții pe ulițe, ca o stafie, băgînd groaza în vrăjmași, de aveau să-i dea ascultare după aceea. Alții, dimpotrivă, veniți numai din curiozitate la înmormîntare să vadă cu ochii lor înghetul bătrînei, spuseră că era ultima ei prezență, fiindcă mirosul greu era o dovadă că Dumnezeu nu glumește de mai multe ori. Un necunoscut din mulțime, profitînd de agitația sterilă care se descoperea pretutindeni, murmură un des-cîntec de pocitură, cîndva spus cu o anumită solemnitate de Leontina și Izabela nu mai avea nici o îndoială că el se adresa lor, copiilor moartei, care-i țineau încă în picioare pe oameni, pe deasupra, lihnii de foame. Cîteva mai brumați pe la tîmple ținură isonul insului și-ntr-un colț al curții, potolit pînă atunci, se instaură corul lor.

— De te-au pocit 99 de bărbați stopitori, cernători, să le crape pulpele, să le puște singele, de te-au pocit 99 de femei stopitoare,, cerinitoare, să le crape țitele, să le scurgă singele, să le lingă cîinii, să le ridă creștinii, de te-au pocit pădurile, să le piară frunzele, să rămînă ciungile, să se ouă ciocîrlia și să-i pice scăfîrlia !

Fu nevoie doar de acest mic semn și peste țevile de cinepă, albite ca niște oase, se plăteau polițele moartei. Din harnice guri curgeau cuvinte nestîmpărate și Izabela își auzi numele său, laolaltă cu al întregii familii, ponegrit, intrat în țesătura rușinoaselor blesteme. Nici ea și nici alții care stăteau mai de-o parte nu înțelegeau exact ce-i determinase pe unelti-

tori să-și dea în petec, fiindcă în toată curtea fu o hărmălaie cum greu și-o putea închipui vreodată. Cerea din priviri un sprijin de la bărbații care erau prin apropiere dar nimeni nu se făcu că ar mai cunoaște-o în aceste clipe, dimpotrivă, atît ea cît și Antoaneta, fură arătate cu degetul, și dacă nu ar fi fost un timp neprielnic certei, cu siguranță că altfel s-ar fi terminat tîmbălăul.

Ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat în jur, răvărsat cu multele-i kilograme de carne pe o bancă de brad, morarul privea absent hulinorii, lăsîndu-i în voia lor. Urmărindu-l încordată mai multe minute, Izabela înțelese că nici de la el nu-i putea veni salvarea și se apropie spășită de Antoaneta.

— Am impresia că prea repede ne-am pierdut capul. Aș zice, dacă ești de acord, că ar fi bine să-i dăm drumul.

Strîmbîndu-și buzele, negustoreasa o mitralie cu privirea :

— Iar îmi vii cu ifose ! Viii cu viii, morții cu morții...

— Să ne facem măcar în ultima clipă pomană.

— Hai că mi-ai trîntit rața în traistă ! Dacă și-a dat, o să aibă, dacă s-a zgripțuit, o să rabde. Înjugă boii și o să o ducem la locul ei. Hei, grasule, se adresa lui Tică, gata-s frînghiile de slobozit ?

Ridicîndu-se cu greutate, morarul nu reuși să-i dea încuviințarea.

— Ți s-a luat piuitul, îl apostrofă Antoaneta, poate drăguța-ți de muierușcă s-o



fi îngrijit mânia sa de ele. Fă-i o întrebare!

Intrigată de impasul în care-i arunca Antoaneta, presimțind că mulțimea nu era de acord cu plecarea, Izabela veni în față, pentru prima oară sigură de sine, și dădu planurile sore-si peste cap.

— Să ne așezăm la masă, oameni buni! Altminteri n-o să ajungem cu toții pînă la cimitir.

Nici nu-și termină bine vorbele, că primele locuri fură deja luate cu asalt, ca și cînd oamenii Poienii voiau a-i reactualiza invazia flăminzilor de altădată. Sarmalele, copanele de pui, pîinea, celelalte bucate fură șterse de pe mese grabnic, încît era nevoie de noi provizii și de niște femei care să se grăbească în a le aduce. Venind cu trei saci de colaci gata copti, Izabela răsturnă doi din ei, neuitînd să amintească oamenilor că vor fi invitați din nou, seara, la pomană. Fi-rește, nu o luă nimeni în seamă, alergînd fiecare cu ochii după mîncare. Nu trecu mult și aburii vinului își făcură și ei ocolul, încît rudele mai apropiate găsiră că era timpul să-l slăvească prin lacrimi stoarse în silă, spuneau ele, pentru pomenirea răposatei. Minunile ei de odinioară abia acum primeau o binemerită tălmăcire, venind, nu cum se spusese de la Necurat, ci de la un spirit mai bun, același care-i dăduse ideea Izabelei să-i invite la masă.

Curelele strînse, deschizîndu-se, ispitiră tîrguiala vorbeii lungi, ieșită ca un abur din moleșite trupuri. Urmărindu-i cu coada ochiului, alergînd dintr-o parte în alta ca nimănui să nu-i lipsească ceva, Izabela se bucura în sine că salvase aparențele, închizînd gurile clevetitoare. Îndemnîndu-i la băutură, primea deosebitele lor considerații.

Furioasă că ordinele ei nu fuseseră luate în seamă, înțelegînd că ospățul se lungea, Antoaneta nu se mai putu abține și glăsui:

— Dacă tot mestecăm în gol, o să ne apuce noaptea! Sus! Să plecăm!

Extravagant îmbrăcat, cu fire albe la tîmple, un bărbat ieșea abia acum în evidență, semănînd întrucîtva cu Belizarie Urdescu, nașul lor, răposat de mult. El o întîmpină cu un suris rece pe buze:

— Chiar toți?

Măsurîndu-l ofensată din cap în picioare, negustoreasa nu mai ținu cont de procesiune și trecu în atac:

— Îi poți încălzi locul, de ții neapărat — și arată cu degetul spre sicriu.

Sfidînd adunarea, străinul o contră:

— E uscătura voastră.

— Tronul, domnului meu, se poate întinde cît îți pofteste inima. Ce te holbezi așa, încolonează-te cum îți spun! și lovi cu piciorul în masă de vîrsă toate paharele de vin. Drumul ți-e deschis!

Ceva neobișnuit se întîmplă, de parcă tribunalul lor în aer liber era zguduit, ca odinioară cel real din Cetatea de Aur, de vrăjile Leontinei. De la un capăt la altul scîndurile vibrară prelung, fiindcă lovitura Antoanetei pîruse a fi preludiul unei mari descătușări de forțe. Paharele și farfuriile se loviră în aer, cioburile lăsară urme pe fețele unor comeseni, de nu se mai cunoșteau cu ce se spoiseră — cu vin sau sînge — în unele colțuri se iscară burdușeli în toată legea, cițiva căzură sub mese, loviți de fulgerătoare bombeuri, alții se ținură de stomac, vîrsînd în afară pîrdalnică mîncare, după ce prinseseră în plin pumnii. Două babe se dădură de-a rostogolul, nereușind să țină piept încăierării, fiindcă deruta ținu pînă cînd cel ce crease hărmălaia, își luă tîlpășița, prilej pentru Antoaneta, ahtiată după asemenea scene, asemănătoare întrucîtva bilciurilor prin care se preumblase, să se urce pe o masă și să decreteze:

— Mișcare, băieți, mișcare, tot nu vă mai așteaptă altceva!

Deși pe ici pe colo mai existau semne că dușmăniile nu se stinseseră, oamenii se potoliră în mare parte, dar, cu tot îndemnul negustoresei, nu se încumetară nici de data asta să părăsească locul. Unii își mai căutau dinții pe jos, alții nasturii, o parte își masau obraji, iar cei mai mulți, tolăniți pe unde nimeriseră, o priveau din dosul pleoapelor întredeschise, mărunțind arareori din buze. Dîndu-și seama că era nevoie de intervenția sa, Izabela îl căută din priviri pe Tică, urmașul de drept al Leontinei, sperînd să ia el frînele ceremoniei și să hotărască plecarea. Îl descoperi ceva mai tîrziu, flancat de niște femei gureșe, cu ochii deschiși ca doi boboci de trandafir peste niște resturi de sarmale, aruncîndu-le în gură o dexteritate uimitoare. La chemarea ei, capul lui de motan puturos se mișcă alene, continuînd să se desfunde netulburat din moartea mamei sale.

În timpul asta, la capătul răbdărilor, Antoaneta tună:

— Era de așteptat să se întîmple așa! Nu o să fie nici o nenorocire de nu vreți să ne mai însoțiți, un ajutor însă, cît de mic, ne puteți da totuși! puneți mina pe tron să-l aruncăm în car!

Invitîndu-se unii pe alții, comesenii rămaseră în aceleași poziții, obligînd-o pe Antoaneta să-și iasă din fire.

— Așa-i cînd îndestulezi măgarii!

Să spele rușinea, trei bătrîni apărură în față, prîneră sub brațe tronul, îl ridicară pe umeri, dar numai după cîțiva pași se prăbușiră unul peste altul, cu moarta deasupra, suduind apoi zdravăn pe mai tinerii îndărădnici, care în loc să le sară în ajutor, pufniră în rîs. Înverșunîndu-se, Antoaneta bolborosi:

— Așa ne-a fost dat, să avem parte numai de beșondrei. Hai tu, frate-miu, și tu, soru-mea, s-o purtăm pe brațe, cum ne-a purtat și ea când eram mici. Și voi, împeștișilor, în lături! La porci! Să vă zăresc când mi-o vedea ceafa!

Ca și când asta fusese piedica ce-i ținuse pe toți cât mai departe de sicriu, după ce moarta odihnea în car, vocile bocitoarelor veniră pieziș, ca niște ropote de ploaie vinturate, și-n curînd un cor strident, cu țipete desperate, lipsit însă de lacrimi, rîzînd a plînge, intră în ton. Numele Leon-tinei făcea gloria scurtelor povestioare, îmbrobodite cu eșarfa minunilor sale, găsindu-i-se și un ascendent în personalitățile Poienei dunărene, încît cei trei copii, uimiți de cursul ce-l luase ceremonia, se uitau cruciș unul la altul, neînțelegînd curioasa schimbare a hulitorilor, dar, mai ales, auzeau pentru prima oară întîmplările prin care trecuse mama lor, de care ei nu știuseră nimic. Se întrebă în parte dacă cunoșteau totuși adevărata față a Leontinei și nici unul nu fu în stare să răspundă, ascultînd înfiorați istoria morții, compusă în bocete și jelanii, prelungindu-se nesperat, că oamenii erau în stare să te învie de voiaș, sau să te omoare a doua oară, fără ca tu să mai ști în ce parte bate adevărul. Luîndu-se de mîna ca niște copii, se ținură strîns, pășind îndurerăți în urma carului. Întreținându-se, văicărelile înceară cuvintele și nu mai pricepură mare lucru din gura bocitorilor, că avură impresia că din ritualul ăsta s-a iscat un altul, straniu, chemător spre alte tărîmuri, pentru a-i trece pe toți prin apa uitării, cerîndu-le mai întîi să-și descarce sufletele și să rămînă goi-goluți, fără amintiri, purificați pentru marea exod. Speriați de larma din jur, boii mărîră pasul și la cîteva ocoluri se depărtară de mulțime. Izabela avu chiar impresia că dobitoacele o luaseră la goană, atinși de biciul unei făpturi invizibile, cocoțat pe capra carului. Concentrîndu-se, păru chiar a-l vedea pe individul acela care se contrase cu Antoaneta la masă, ascuns probabil prin apropiere, pentru a le crea din nou necazuri. Avertizați de distanța care se mărea între ei și car, frații își dădură și ei curaj, ca tot convoiul de altfel, dar se părea acum că nimeni nu se mai poate apropia de nimeni, fiindcă din ce voiau să se apropie unii de alții, oamenii se depărtau vizibil pe cîteva buni kilometri, o dată cu apropierea serii. Venind spumos, amurgul domolea culorile vii, fuga și văicărelile, iar de acolo, de lîngă sicriu, făcîndu-și mișcările pilnă la gură, glăsui străinul:

— Mai cu viață, mai cu viață! Venit-a timpul să vă întrecă pînă și morții!

Voind să-l pună și de data asta la punct, Antoaneta îi răspunse:

— Doar boii, stafie!



Greoi, poticnit, cu sudorile curgîndu-i apă pe corp, morarul se opri pe loc, obli-gîndu-și surorile să-i facă voia.

— Dar unde tot alergăm așa? întrebă mirat.

Oțărîtă, Antoaneta îl trase de braț.

— Oare, ai uitat, grășane? La cimitir, nici vorbă.

Venise noaptea plină, cu neguri căzute în felinare, ispitind zborul vioilor lilioci, trecuți pe la urechile lor ca niște săgeți. Din cînd în cînd, lovind cîte o piatră ră-tăcită, copitele boilor scînteiau în negură și numai după aceste semnalmente se mai putea deduce că pe undeva se mai afla și moarta. Aproape sfîrșit, tremurînd tot, Tică se aplecă spre urechea Izabelei:

— Buna mea soră, mi-e frică!

Îngîndurată, reflectînd la situația în care se găseau, Izabela îl întrebă mirată:

— De ce?

— Habar n-am de ce, dar mi-e frică.

Pășiră apoi tăcuți multă vreme, mergînd pe un drum ce nu mai avea un cap, și nici ei nu se străduiau să-l găsească și, ca atunci cînd venise în Poiana după mulți ani Izabela avu sentimentul că s-au răz-lețit pe locuri interzise, de vreme ce nu se mai auzea țipenie de om și nici vreo casă nu mai era în jur, iar în pămînt, la adîncimi, torceau mașini răgușite și prin firele de iarbă trecea o pală de vînt ce nu părea a fi a cerului. Vru să le spună asta și fra-ților săi dar amintindu-și că vorbele ei erau mereu luate în ris de Antoaneta, re-nunță. La un timp, nu mai știau ce oră bate, un individ, balansîndu-se în crengile unui frasen, le atrase atenția:

— Căutați Cetatea?

— Noi?... Care Cetate? Cimitirul, frate...

— Dar ați trecut de mult pe lîngă el.

— Nu se poate, se împotrivi morarul, alaltăieri am fost în el. Îl cunosc atît de bine...

— Atît de bine că l-ați sărit... Se mai mișcă uneori.

Ce voia să spună ființa aceea, Izabela nu putea să înțeleagă. Ținându-se strâns de brațul morarului, bizuindu-se pe puterea lui de orientare, îl urmă fără împotrivire, împărțind pământul pustiu sub cuțitele gîndului său. Cu toate că și ea era descumpănită, Antoaneta se forța să-și țină firea și să le descrețească frunțile celor doi :

— Poate nu se îndură să mai, între acolo...

— Cine ? o întrebă Izabela.

— Boii, moarta, noi toți, laolaltă...

— Ferească sfîntul, își puse mîinile în cruce morarul, fă-i semn să se întoarcă !...

— Cui, de unde ? ! Nu se vede, nu se aude nimic. I-a înghițit pămîntul, bliugui Antoaneta.

— Să fi intrat acolo și noi să nu fi observat ?

— Imposibil. Scînteile copitelor ne-au lămurit, glăsui sfîrșită negustoreasa.

— Scînteii nu fac numai copitele boilor, mormăi sumbru morarul.

— Exact, exact, sări speriată Izabela. Eu cred că ne-am rătăcit.

— Nici o grijă, încercă să o liniștească Tică, drumul ăsta-i specialitatea mea.

Răpusă pe picioare, Antoaneta căzu ca un sac.

— Se vede. De aici nu mă mai ridic pînă în zori.

Dormiră o oră, două, n-aveau cum să știe cît timp trecuse, și după aceea o luaseră iarăși la drum, ocoliseră dîmburi, tre-

cuseră o apă, se întorseseră, dăduseră ochii cu zorile dar cu moarta nicăieri. La porțile înalte și zăvorîte nu se arătase nimeni în geana zilei, fiindcă reveniseră în Poiana, nu încercară să bată și să întrebe, că Tică tot bombonea că nu era nevoie de așa ceva, de vreme ce el cunoștea bine locul cu pricina. Ca niște orbi, unul pe altul ajutîndu-se, după cîteva zile de umblet, găsiră în cele din urmă cimitirul. Dar groapa nu era, cum le vorbise morarul, pămîntul spunea și el că nu fusese săpat de multe luni pe aici. Cotrobăind printre cruci, din întîmplare găsiră în lemnul uneia, putred și căzut, un nume încrustat adînc :

PALIGORA LEONTINA

n. 1875—m. 19..

În jur iarba se uscaseră deja și locul trecea și el spre recele anotimp. Închinîndu-se neputincioasă, Izabela trecu în dreptul mormîntului.

— Și moartea și-a păcălit-o mama noastră...

— Tu crezi că ea ? o întrerupse morarul.

— De vreme ce i-am pierdut urma... Să fi murit oare mai de mult și acolo în tron să nu fi fost decît o mască a ei ? Cînd vîd această cruce, mai că-mi vine a crede...

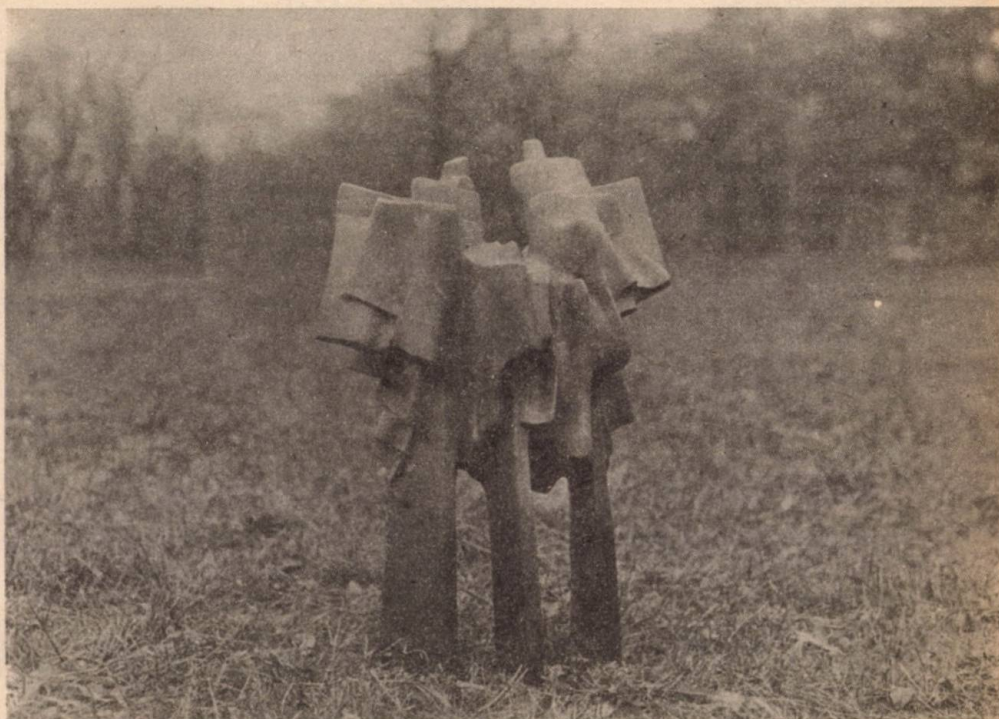
— Era înfiptă de vrăjmașii ei ? !

— E moartă sau nu mama noastră ?

Retrasă doar pentru o vreme, Antoaneta intra și ea în vorbă :

— La asta mă gîndeam și eu.

MARIUS TUPAN



9 POEME DE STEFAN GEORGE

Infantul

Cu scut și spadă sub gălbuia friză
Infantul pal suride fără foc.
Din sumbru auritul său oval,
Nu mult avu-n salonul virginal
Un frate geamăn : nunteneasca briză
Prea aspră-nsoțitoare-i fu la joc.

El însă, unul, n-avea să regrete
Că n-a crescut prin ani, întunecat,
Ca alții-nșiruiți în mari portrete,
De multe fericiri s-a bucurat :

Cînd luna rodii înflorea tirziu
O mică zină-i apărea de-odată,
Și urmăreau în zbor și salt voios
Satinul mingii conservat pios
Al cărui roz și verde măsliniu
Mai licăresc pe polița sculptată.

Întoarcere

Revin acasă-n barca plină,
Amurg aprins, liman tăcut,
O pinză pe catarg suspină,
Atîtea luntri-am întrecut.

Străvechile-ășezări și maluri
Și clopote — ce noi îmi sint.
Chemarea altor idealuri
Mi-o spune-n șoaptă lînced vînt.

Pe verzi talazuri iată — vine
Un glas, un chip trandafiriu :
Conviv un timp la ginți străine,
Noi te-am păstrat în suflet, viu.

Te-a smuls o auroră mută
Și parcă-o zi s-a scurs abia.
Albastre nimfe te salută
Și țărniții și-nțîia stea.

Departa pe poteci înalte...

Departa pe poteci înalte
În raze singur să se scalde,
S-asculte-n foșnet foi și ape,
Suspину-n cîntec să-și îngroape,
Furtuni s-ascută stînsa-i vlagă,
Senin o patrie s-aleagă.

Dar ce uneltire de vrajă și fapte
Geloase-l mînară spre mlaștini tirziu ?
Pe-o tijă ușoară nîcîcînd îndoită
Din smîrc suie-o floare de crin argintiu.
Aripă se leagănă-n cupa-i de lapte.
Un inger al răului, dulce ispită !

Drumețul șovăie pe cale,
Prin trestii curge murmur moale,
Un lung alai de plopi ca umbre
Urmează fără nici un leac,
Cu părul prins în vînturi sumbre,
Cu ochiul pilpiind buimac.

Francii

La cea mai groaznică răscruce-a vieții mele :
Acolo flăcări otrăvite din prăpăstii,
Aici doar cîmpuri părăsite-a căror scîrbă
Mă-mpresura din tot ce lăudau și săvîrșeau :
Rideau de zei mei, iar eu — de-ai lor.
Unde-i poetul tău, sărman popor fălos ?
Nici unul nu-i aici : Acesta-i surghiunit,
Iar Celălalt nebun, cu fruntea-n sloiuri.

Atunci din Occident sună un corn din hasme :
Imn de străbun nălțat acestui tinăr veșnic
Și nobil plai arzîndu-l cu-a lui faimă
Care-l făcu să-și plîngă de departe jalea.
Mumă de exilați, rău cunoscuți, străini...
Urmașul lui primi salutul unui murmur
Pe blînde rodnice și primitoare cîmpuri
Unde se ondulau în zori Meusa și Marna,

Si-orășe-n grație voioasă, farmec
De melancolice grădini, iar noaptea
Magice domuri, turle, și-mprejuru-mi tineri
Ca-ntr-un vîrtej sorbind ce mi-a fost scump —
Bard și erou vegheau acolo Taina :
VILLIERS destul de mindru pentru-un tron,
VERLAINE copil cucernic în păcat și ispășire,
Și singerind pentru ideie : MALLARMÉ.

Vise și zări sunt hrană-nțăritoare, —
Dar aerul ce-l respirăm ni-l dau cei Vii.
Vă mulțumesc, prieteni, ce cîntați încă aici,
Părinți pe care-apoi v-am însoțit la groapă...
De cite ori, tirziu, cînd înălțat și aprig
Luptam în mohorîta-mi țară fără-a ști
De voi învinge, m-am îmbărbătat zîcînd :
RETURNENT FRANC EN FRANCE DULCE
TERRE.

Preludiu

Cu palid zel tindeam către comoară,
Acele strofe-n care chin cumplit
Și lucruri curg adînc nebănuît —
Cînd iată-un inger gol intră-n cămară :

Cel mai bogat buchet de flori văzui,
Prinos fervorii mele fără preget,
Flori de migdal îi străvezeau în deget
Și roze roz în jurul feței lui.

Pe frunte nu purta nici o coroană
 Și glasul lui cu-al meu părea-nrudit.
 Frumoasa viață ție m-a menit
 Ca sol : zimbînd cu gura-i diafană.

I se scurgeau din brațe crini, mimoze —
 Și cum cercam să le ridic de jos
 Și EL a-ngenunchiat, și bucuror
 Întreaga față mi-am scăldat-o-n roze.

Aniversare

O, soră, ia ulciorul sur de piatră
 Și haidem împreună ! n-ai uitat
 Ce rit plin de evlavii întreținem.
 Sunt astăzi șapte veri de cînd aflărăm
 Pe cînd umpleam ulcioare la fîntină :
 Cei doi logodnici ne-au murit de-odată.
 De-acolo din izvorul cu doi plopi
 Și-un brad ce fișie pe cîmp pornim
 Să scoatem apă în ulcioare sure.

Stăpînul insulei

Pescarii își transmit din gură-n gură
 Că-n sud pe-o insulă nelocuită
 Bogată în măsline și scorțișoară
 Cu giuvaiere-aprinse în nisipuri
 Trăia o pasăre care umblînd pe jos
 Putea să rupă-n cioc din arbori falnici
 Coroana, care cu aripi vopsite
 Ca-n dîra melcilor din Tyr avea
 Un zbor greoi și scund : părea în zare
 Asemeni unui nor imens și negru.
 În timpul zilei s-ascundea-n desigur,
 Dar seara cobora mărș pe plajă,
 În vîntul pur, sărat, cu iz de alge
 Scotea un cîntec dulce-ncît delfinii
 Robiți cîntării înotau aproape
 Pe-o mare-n pene și scintei de aur.
 Așa trăia de la-nceput de vîrste
 Și numai naufragiații au văzut-o.
 Căci chiar în prima zi cînd albe pinze
 De nave-n drum prielnic se-ndreptară
 Spre insulă, ea se sui pe-o culme
 Să-și vadă-ntreg domeniul îndrăgît,
 Își desfăcu giganticele aripi
 Sfirșindu-se-ntr-un fîpăt stins de jale.

Voci în fluviu

Ființe de jale-nfocate-nfricate
 Căutați-vă-azilul aici printre noi,
 Veți fi fericite veți fi vindecate,
 Cuvinte și brațe vă-nfășură moi.

Făpturi cum cochilii, coralice buze
 Înnoată și sună-n palatul plîpînd
 Și plete prin stînci rămuroase confuze
 Se duc și se-ntorc în virtejuri scăpînd.

Albastre lămpașe cu focuri mărunte,
 Coloane plutînd pe rotite-ncălțări —
 Viori în fiori curgători pe sub unde
 Vă leagănă-n pașnice dulci contemplări.

Curînd obosite de cîntece grele,
 Pe-un fir al plăcerii fugar și senin,
 Vă-atinge-un sărut : și scăpați în inele
 Ca valuri ce veșnic aleargă și vin.

Frauenlob*

În orașul cu fațade în culori și vechi olane,
 Cu volute peste porți și birne grele,
 Cu ferestre zugrăvite și cu turnuri pină-n
 stele,
 Cu stradele-ntunecate și cu veștede blazoane.

Lîngă fîntini cînd zori și-amurg devin
 cenușă,
 Lîngă cristale argintii de ris și apă
 jucăușă :

O viață încheată greu din ani amari
 O viață-ntreagă de mucenicii sihastre
 Am fost heraldul demnității voastre mari
 Și cîntărețul slavei voastre :

Albe copile în pioase-alaiuri
 Cu steaguri panglici luminări
 Instigatoare de voioase naiuri
 În haine vii sclipînd sub adieri
 Prietene de cină foarte pale
 Patriciene vechi cu nobil nume
 Care drapați sub sfintele portale
 Vestminte din Levant aduse-anume,
 Și cîntul meu cu mare artă instruit e
 Doar pentru voi podoaba jocurilor estivale
 Voi Doamne falnice și neclintite.

Dar care dintre voi mi-a-ntîns măcar
 Pocalul și cununa de stejar
 Și c-aș fi vrednic între toți mi-a spus
 Să-i port cătușa gingașă, supus ?

Ce lacrimi, ce cîinți zvîrlindu-și sorții
 Au dat răspuns la glasul lirei mele-amar ?
 Senin ghicesc în preajmă pasul mortii.

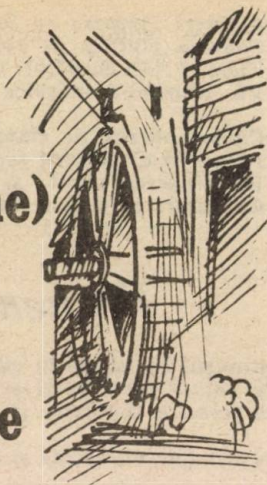
În glas de clopote mirese și fecioare
 Urmează un sicriu cu negre inuri.
 Doar pure mini și nobile și iubitoare
 Puteau să-l ducă în capelă criptă și
 mormînt ușor.

Cu-mpărătești onoruri
 Pe preotul cel mort al frumuseții lor
 În timp ce cîntă coruri
 Deslănțuite-n vînt
 Fete și mame-nlăcrimate
 De-aceiași văduvie toarnă scumpe vinuri
 Și flori și nestemate
 Pioase în mormînt.

* Frauenlob (lauda femeilor) este pseudoni-
 mul poetului german Heinrich von Meissen
 (în jurul lui 1270—1318).

TOPILĂ

Sau o (veche) poveste de dragoste



Mai întâi a fost moara lui Tărăbugă. Iazul începea din locul unde riul se arcuiește larg înainte de a putea fi numit că este al slătinariilor. Tărăbugă a fost ultimul bărbat din neamul lui și i-a rămas doar pomenirea legată de o moară bătrână. Său ce mai rămăsese din ea. Chiar așa îi spuneau oamenii, Moara Bătrână, unii începînd să uite de numele fostului ei stăpîn, cel care lăsase satul ca să se facă harambașă peste lotri din păduri. Asta se întîmplase demult după năvala răitărilor împărătești, cînd se pierduse chinezul * Tudor. Pe acesta nu-l uitaseră oamenii, trupul mai-marelui lor nu fusese găsit și nimeni nu se mirase prea tare, Tudor trecuse în tei, în teiul sub care se purtase lupta cea mai grea, și unde încă se mai ținea sfatul bătrînilor iar o vreme teiul fusese chiar biserică. Răitarii puseseră foc celei de lemn și mai tîrziu stăpînirea ridicase una nouă, papistașă, într-o amin-tirea întîmplării marelui herțog, cel rătă-cit în hățisuri și scos la liman de chiar oamenii pe care răitarii lui îi vinau ca pe niște de temut fiare ale pădurilor. Și de vreme ce ridicaseră lăcaș de piatră se puseseră pe strîns turmă de credincioși potrivită, mai cu momeli și vorbe dulci, mai cu amenințarea tăișului de sabie. Așa că satul se rupse cumva în două, sau cel puțin așa crezuseră vremelnicii puter-nici ai timpului, adică o jumătate trecuse, de voie, de nevoie, la papistași, numai că slătinarii se simțeau tot așa cum fuseseră ei dintotdeauna. Poate ar fi trecut în în-tregime dacă unul, Pavel Giurgea, n-ar fi dat rea pildă, împotrivindu-se și arătîndu-le răitărilor că nu se teme de nimic, ținîndu-și dreapta deasupra unei luminări, la tăria lui adăugîndu-se vecinii a căror purtare îi cam puneau pe gînduri pe răi-tari. Iar pînă să se dezmeticească, unul din Aghești fugise călare, a omorît trei cai

sub el ca să dea veste celor de la Trei Ape, lotrilor lui Tărăbugă cum și turcilor de la garnizoana lăsată de ei (după ce răitarii le cam scuturaseră șalvării) din-colo de Cheie. Avea Tărăbugă o vorbă în-vățată de la Tudor, în privința turcilor : „fă-te frate și cu dracu' ăsta pînă scapi de năcaz !” Altfel oamenii lui cîntau „ține doamne tot așa, nici cu neamțu', nici cu turcu' !” și aveau ei grijă să se facă in-toctmai. Oricum, satul rămăsese împărțit și peste el curseseră vremuri cînd lim-pezi, cînd tulburi, cum veneau și apele riului, slătinarii se așezaseră mai cute-mei la casele lor, îi primiseră fără pa-timă pe primii coloniști aduși de Imperiu (dîndu-le adăpost o iarnă întreagă, oa-meni erau și ei), se duceau cătane și ade-seori erau nevoiți să se bată pe pămî-nuri străine, dobîndiseră aiurea ranguri care sunau ciudat pentru auzul lor ori-odihna în acele pămînturi îndepărtate pentru care se bătuseră și, cei rămași sau întorși acasă, își lucrau pămînturile chiar dacă mai cirteau pentru ceea ce trebuiau să dea din munca lor. Asta le era osînda, să fie mereu încercați de soartă, aproape nu se mai minunau de nimic (cum nu se minunaseră cînd Teiul Chi-nezului înflorise, atunci, tot după bătaia de pomină cu răitarii, în plină iarnă, dar asta e o altă poveste).

Pînă să iasă riul dintre hotarele satu-lui mai răsăriseră destule mori și, peste tot, în locurile prielnice, muierile își aveau topilele pentru cîneapă. Unde apa era scăzută și lină, împrejmuiiau cu bo-lovani rotunzi atîta loc de cît socoteau că aveau nevoie pentru cînepa lor. Sau găseau ochiuri de apă ce mustea din pămînt, nu departe de rîu. Topilele înce-peau de la moara Banilor și se țineau lanț pînă la iazul din Vale unde erau morile Agheștilor. Pe lângă Moara Bătrînă nu căuta nimeni loc fiindcă stăpînă acolo era Săceruica. Stăpînea o părere de moară și un loc pustiit. După ce Tără-bugă pierise în păduri cu numele lui cu tot, nu mai grijise nimeni moara. El ple-case fiindcă așa îi poruncise chinezul din Tei, Tudor Banu, glasul acestuia fiind ascultat și pe vremea cînd Săceruica, moștenitoare singură, peste vremuri, ră-tăcea prin lunca riului și lumea se ferea de ea. Glasul din Tei, adică freamătul frunzișului, greu, era tălmăcit de bătrîni satului. La ceas de seară poate că ei tre-ceau pe acolo, în tăină, să afle tilcul cel-lor petrecute cu ei. Începuse războiul cel mare și junii plecau cătane la Împărat, asta nu-i înspăimînta, dar zvonurile ve-nite de pe fronturi (erau atîtea că le ve-neau greu să le țină socoteală) nu-i pu-teau lăsa să-și vadă de muncile lor pe cei rămași în vatra satului. Mai cu seamă cînd s-a vestit că unii nimeriseră pe frontul în care vrăjmașii nu erau niște necunoscuți ci frații lor de sînge (tot sa-

* Chinez — primar în Banat (de la cneaz).

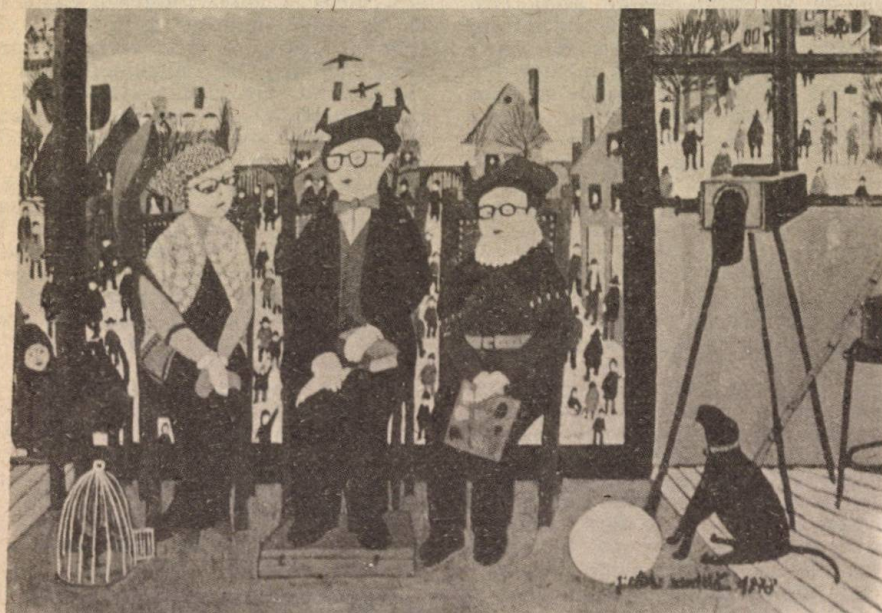
tul nu putea dormi nopți întregi, teiul se zbuciuma întruna, plîngea hohotit și alteori își răzvrătea glasul, trimițîndu-l departe; și chiar departe ajungea fiindcă toți care puteau scrie cartele junilor plecați cătane povesteau despre asta). Oricum, nimeni n-avea vreme să întrebe teiul despre cum s-ar cuveni să se poarte cu Săceruica. De ea grijea o mătușă, Solomia, care era doftoroaie și de la care, fără îndoială, fata deprinsese nu numai leacuri bune ci și farmece rele. Așa că muierile îi lăsaseră de bună voie lunca dinspre Moara Bătrînă și topila Săceruicii nu era cercetată decît de șerpii de apă și puii de mreie. Fuseseră văzute Săceruica, în cîteva rînduri, scaldîndu-se goală în iazul morii, alergînd apoi năucă printre sâlcii și odihnindu-se, așteptînd să-i zvînte soarele trupul, pe pozderiile de cîneapă scoase din topilă și așezate și ele la zvîntat. Poate vreun june s-ar fi încumetat să-i încalce hotarul dar frica de cele șapte pietre, așezate printre atîtea altele pe prundul riului (neștiind nimeni, astfel, care sînt pietrele descîntate) era prea mare. Le descîntase baba Solomia și umpluse satul cu vestea asta. Nimeni nu putea pași dincolo de ele fără dezlegare de la Săceruica. De pază mai bună nici nu avea nevoie. Și apoi, junii plecaseră pe front, despre unii se auzise că ar fi trecut linia frontului oprindu-se la cei de-o vorbă cu ei (fuseseră și nopți cînd Teiul doar susurase în cîntec ușor, de bucurie). Săceruica nu apucase să fie jucată la horă, cînd îi venise vremea stătuse prea la o parte, sălbatică, sperioasă, neliniștită iar junii (ce bucușoși și-ar fi sfărîmat coastele în pumni pentru ea) nu cutezaseră să înfrunte ochii satului (care părinte își vedea feciorul luînd o zălată, o nima-n drum, o sărăntoacă fie ea și cea mai frumoasă fată a satului?). Pe urmă duminicile fuseseră fără joc, nu-i ardea nimănui de veselie cînd se dușeseră atîția la o horă de unde nu se știa cine se mai întoarce.

Atunci venise în sat, pentru o duminică, Isaia fiul lui Isaia Aghescu. Făcuse ceva școli pe la Oraș, războiul îl chemase și pe el dar încă nu-i venise rîndul să plece. Era ofițer la garnizoană și ai lui se făloșeau cu el, cu straietele lui și cu știința lui, asta pînă ce Isaia bătrînul prinsese de știre că feciorul lui pleacă pe front altfel decît ceilalți. Isaia junele căutase să-i lămurească rostul lui pe lume, nu făcuse atîta amar de școli degeaba, se cuvenea să ajungă cineva și chiar așa va face, războiul îi da puțința să arate superiorilor săi de ce este în stare, lui nu-i păsa pe ce front se va bate, fie cine o fi în bătaia puștii sale, trebuia să tragă. Isaia se înspăimîntase, era dintr-un neam vechi în sat și nimeni dintre ai lui nu se făcuse de ocară. Își închisese amarul în el și așteptase vreo minune (poate din

partea teiului, nădăjduse, dar junele Isaia rîdea de poveștile lui bătrînești. Se sculase de la masa în jurul căreia se adunaseră toate rudeniile venite să-l vadă și plecase călare prin sat. Ce-i drept, era chipeș și fetele întorceau capul după el, ba chiar muierile îl furau cu coada ochiului. Sătul de la o vreme să se tot arate sâtenilor își îndemnase calul spre rîu. Dar nu spre iazul unde se aflau morile Agheștilor ci spre Moara Bătrînă. Știa, de bună seamă, poveștile cu pietrele descîntate, o știa și pe Săceruica și, cum tot luase în ris Teiul, trecu netemător hotarul. O găsise pe Săceruica întinsă pe pozderiile de cîneapă, albe ca neaua, trozniseră sub pașii lui cînd se apropiase și trezise fata cufundată în cine știe ce vis. Săceruica văzu talul priponit de un stîlp al morii, pe acela mai întîi fiindcă așa se potrivea, apoi întoarse capul spre cel care-i făra pozderile. De atunci Isaia își făcuse mereu drum prin sat. Mai avea o lună pînă să plece și cînd prindea vreun superior bine dispus îi cerea învoire să se repeadă călare pînă la ai lui. Asta pentru mai-marii săi, puțin îi păsa lui de neamuri, doar prima oară hotărîse că-i ajung cîteva ceasuri dintr-o duminică pentru a-i vedea. În anul acela cînepa Săceruicii a rămas nemelițată. Pozderiile, e drept, se și stricaseră, ei se drăgosteau pe ele. Odată, ea, rîzînd, i-a arătat pietrele descîntate, nu mai avea nevoie de ele, le-a ales dintre altele și l-a pus să-i ajute să-și înconjoare o topilă nouă. Isaia a ținut minte o piatră mai grea decît altele, cu o creastă ascuțită parcă anume, parcă încercase cineva să-și facă o bardă din ea. În curtea garnizoanei văzuse una la fel — sau o descoperise după ce o aflase pe cea de la topila Săceruicii. Oricum, a ținut-o minte cînd calul său l-a azvîrlit din șa și a văzut cum crește în ochii lui, o bardă nemaivăzută de mare și cumplit de tăioasă. Asta s-a întîmplat cu trei zile înainte de a trebui să plece pe front, după ce o vestise pe Săceruica, acolo, stînd întîiași pe fierbințile pozdării de cîneapă, că el demult a găsit o fată pe potrivă lui, la Oraș, și după război n-are ce face, se va însura cu fata aceea. Nu-i spusese și cine era fata, fiindcă n-avea cum, ea trăia doar în închipuirea lui, o fată de oameni avuți, cum i se cuvenea. Nici Săceruica nu l-a întrebat nimic. A rămas singură să-și vadă de topila ei. Nimeni din sat n-a prins de veste despre iubirea lor pătimașă și care a dăinuit cît lumina de fulger. Numai baba Solomia. Cît despre Aghești, l-au plîns cînd l-au adus de la cazarma Orașului fără să cunoască faptul că vor avea un urmaș de la el. Dar de aici începe o nouă poveste și în vremea ei Teiul a mai înflorit odată, în plină iarnă...

FLORIN BĂNESCU

MUZICĂ ȘI LITERATURĂ



Întrebări și repere

În culegerea noastră de eseuri *Muzică și literatură* (1966) am demonstrat nu numai prin argumente, ci și prin ilustrații, existența unei corelații între muzică și literatură, în mod special între muzică și poezie. Aminteam, printre altele, de reverberația muzicii în poezie și invers. Poetul Alfred de Musset vorbea elogios despre cele două arte, dar prefera muzica: „La poésie c'est bien, mais la musique c'est mieux“. Și Musset era un romantic. Pentru simbolisti muzica era un ideal al poeziei; ne e cunoscută exclamația lui Paul Verlaine („De la musique avant tout chose...“). Același elogiu îl aduc muzicii și filosofi: Voltaire o considera un ideal în vestitul său dicționar filosofic, iar Schopenhauer a dus la apogeu această supremație estetică a muzicii. Schopenhauer definea muzica drept o artă mai răscolitoare decât poezia. Filosoful francez (mai vechi), Victor Cousin atrage undeva atenția că muzica se adaptează cu o suplețe surprinzătoare dispozițiilor fiecăruia dintre noi — apropiind-o — în acest sens — mai mult de poezie decât de pictură.

Dar, dincolo de originea comună a artelor de care vorbim (muzică, poezie, pictură), trebuie să aducem precizarea că

aceste manifestări creatoare ale omului se completează una pe alta. Din cauza limitelor fiecăreia din aceste arte s-a vorbit și se mai vorbește de o *resincretizare* a artelor. În această privință este citabilă experiența proprie a lui Richard Wagner care deși prețuia la superlativ puterile muzicii și-a dat seama de limitele acestei arte, când a preconizat ca artă a viitorului nu o creație pur muzicală, ci o artă nouă, sincretică, așa zisă *dramă muzicală* ce urma să îmbrace într-un tot indisolubil muzica, poezia și pictura. În concepția lui Wagner fiecare din aceste arte contribuie la completarea limitelor celorlalte.

G. Călinescu, într-un eseu despre G. Enescu, afirma că muzica și literatura se exclud violent prin însăși faptul că sînt de aceeași esență; poezii „s-au străduit să împrumute de la muzică tonul ei, muzicienii se silesc să concureze poemul. Muzica acționează asupra forței motrice a spiritului, producînd ataraxie sau elan. În consecință, creatorul literar caută unilateral compozitorul care merge în sensul spiritului său, fiind mozartian sau beethovenian, după cum creația sa înclină spre *allegro* sau spre furtunos. Să adere la orice muzică nu-i cu puțință“.

Tot el, vorbind de specificitatea mijloacelor de expresie ale celor două arte adaugă: „Compararea tipătului viorii sau a glasului violoncelului cu vocea umană, merge în literatură. Muzical vorbind, e o aberație. Sintem mereu primejdii de a confunda vorbirea (care conține ceva „melic“) cu muzica“. Muzica deci nu trebuie să recurgă la facsimile ci să exprime umanitatea din noi ca muzică, deși recurge la poetizarea, la lirica muzicală, iar poezia să exprime umanitatea din noi ca poezie, ca artă a cuvintelor, deși își are muzicalitatea ei sub forma sugestiei muzicale.

Dealtfel, o școală literară de mare răsunet ca cea simbolistă a cultivat sugestia muzicală în poezie. După simbolisti poezia e mai ales sugestia muzicală a cuvintelor. Prin exagerări s-a ajuns la onomatopee; Macedonski, de exemplu, a încercat să imite sunetul ploii. Dar acestea sînt accidente ce țin instrumentalismul simbolist al lui René Ghil, frecventat la debut și de Arghezi și apoi repudiat cu vehemență. Lucrurile sînt identice în muzică; cîți compozitori nu au încercat să povestească sau să descrie scene din natură, să imite fenomene naturale. Marea muzică nu cade în acest naturalism, în acest realism orb. Igor Stravinski considera că adevăratul muzician inventează muzica, invenția presupunînd imaginație, fără să se confunde cu ea.

Raporturile dintre muzică și poezie sînt cele mai evidente. De multe ori, poeticele acestor două arte se interferează. Dan Botta spunea că s-au născut împreună, s-au despărțit dar tind spre o nouă unificare, de tip superior, pe altă cale decît cea propusă de Wagner.

Legăturile dintre muzică și proză sînt mai mult de ordin exterior, prozatorii vorbind despre muzicieni sau despre sfere muzicale, teoretizînd chiar sau prezentînd viața creatorilor din lumea lui Euterpe, cum fac Romain Rolland sau Thomas Mann.

Prozatorii români n-au ocolit tematica muzicală; de la Hortensia Papadat-Bengescu la Anton Holban sau de la Mihail Sebastian la G. Călinescu. Anton Holban face (prin vocea unui personaj), în *Parada dascălilor* un comentariu al creației lui Wagner sau vorbește despre compozitorii preferați, de la Bach și Beethoven la Debussy și Stravinski.

Eroii din *Accidentul* lui Mihail Sebastian sînt pasionați de Bach, paginile sale de *jurnal* vorbesc admirativ de Mozart.

Ca să nu mai vorbim de locul muzicii în romanele din urmă ale lui G. Călinescu; personagiile sale cîntă la clavecin și pian, la violoncel sau la vioară cu pasiune și cu înțelegeră teoretică a muzicii. Ba mai mult, un personaj (Caty Zănoagă) are la dispoziție o sală de muzică specială, cu harfă și două pianе, oferind prietenilor serate muzicale. Cînd călătorește în străinătate

frecventează teatre muzicale; are un snobism al muzicii ca și Elena Drăgănescu din *Concert din muzică de Bach* de Hortensia Papadat-Bengescu.

Dintre contemporani citez pe Marin Preda cu ultimul său roman *Cel mai iubit dintre pămînteni* în care, sub forma unor notații de jurnal, se fac aluzii la muzicieni și se vorbește de prelucrarea ideilor fizicei moderne în general, în care Thomas Mann a prelucrat în *Doktor Faustus* teoriile componistice ale lui Schönberg.

Inovația în domeniul literar, privită în retrospectivă, nu poate fi discutată izolat de inovația din domeniul artelor. Există, de exemplu, pe lîngă romantismul literar, și un romantism în muzică, cel puțin tematic. Linia magicienilor romantici pleacă de la Karl Maria von Weber și ajunge la Gustav Mahler și Richard Strauss. „De la muzicile savante și lunare ale lui Weber, spune Dan Botta, muzica în care palpită aura tristă și geniul damnat al lui Hölderlin — la ciclopica, ultra-romantica arhitectură a *Simfoniilor în do minor* de Gustav Mahler, duce natural poetica romantică a secolului al XIX-lea“. Trecînd spre artele plastice, nu e Delacroix un romantic? Nu mai vorbim de barocul muzical.

Există și un simbolism în muzică, după cum există unul în pictură. Lucrurile stau puțin altfel în analiza curentelor de avangardă care au revoluționat mai ales forma, curente în care muzicienii s-au pliat — se pare — ca personaje subsidiare inovațiilor din estetica literară. E util să amintim că la *Congresul spiritului modern de la Paris*, din 1922, congres organizat de André Breton drept o ruptură, o detașare de mișcarea dadaistă a lui Tristan Tzara au participat și muzicieni, printre care, ca membru în comitet, compozitorul Georges Auric, reprezentant al „Grupului celor șase“.

Se spune de regulă că îndepărtarea de sensurile melodice înseamnă inovație. Muzica modernă a dat o *expresie* muzicală curată (pură), golită de orice fel de ornamentație. Astfel, muzica lui Chausson, a lui Fauré și Cesare Franck pot fi considerate expresie de muzică pură. Stravinsky se gîndise să realizeze o muzică pură după modelul poeziei lui Paul Valéry. Dacă muzica pură e — pentru mulți esteticieni — un concept imposibil, muzica autonomă (fără literatură, fără dans, fără pictură) e un concept posibil. Landry a emis teoria „asociațiunii neformulate“, adică schema emotivă abstractă (fără apel la literatură) a muzicii moderne. Dar dualismul muzică—literatură a continuat să existe prin formula „muzica programatică“, Muzica fiind o artă asemănătoare poate fi izolată de literatură, poate exista pe cont propriu; dar pot și coexista cele două formule de expresie. Autonomia proclamă — pe plan estetic — realizarea operei muzicale numai prin ele-

mente muzicale, elemente ce sînt încadrate numai într-o finalitate pur muzicală, neapelînd la alte arte. Astfel, muzica propriu-zisă scrisă după un libret este alterată sau cel puțin încurcată de cerințele libretului scris. Nedesfășurîndu-se numai după legile ei specifice, muzica devine în acest caz cel puțin parțial sclava unor alte condiții de artă. A apărut deci la un moment dat în istoria muzicii (universale) tendința de disociere între ceea ce fusese elementul literar dramatic și elementul muzical propriu-zis, acesta din urmă tinzînd să se separe într-o regiune pur instrumentală și să părăsească asociația dramatică, formula sintetică, suprasolicitată de Wagner.

Schemele emotive abstracte care se depreciau prin asociere expresivă cu cuvîntul poetic trebuiau salvate, de aici instrumentalismul pur al muzicii moderne, ipostază după care tînjeau, transpunînd-o fals în poezie emulii lui René Ghil, contemporanul lui Macedonski al nostru. Stările sufletești nelămurite și nesensibile cu aparaturi sau cu funcțiuni prea concrete, sentimente considerate vagi, inconcretizabile în linii melodice figurative, trebuiau salvate de la înec. Dicleul muzical pur a fost o soluție, care formalizîndu-se mereu (ca și în poezie) a căzut într-un fel de letism al sunetelor care spun ceva dacă nu spun nimic.

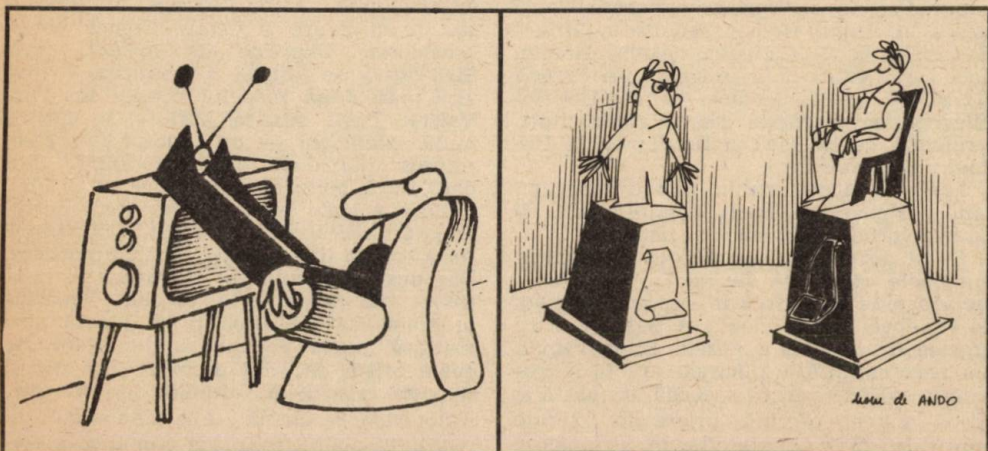
Dacă Schönberg sau Debussy desființează (cel puțin în intenție) organizarea melodică pe scări fixe, angajînd evoluția melodică către muzica primitivă (melopee sau bocet); ultramoderniștii desființînd în muzică orice organizare ajung la o regresie golită de sens melodic — De la sistemul dodeca — fonic rațional atonalist, lansat de Arnold Schönberg se ajunge la dezintegrarea melodiei, armoniei și ritmului din compozițiile în două note ale lui Anton von Webern. De aici pînă la golul muzical sau pînă la antimuzică nu e decît un pas.

Este un lucru ce nu mai trebuie demonstrat că prin artă se face în mod expli-

cif educația socială. O lume fără muzică, fără poezie sau fără pictură e un concept imposibil, antiuman și lipsit de sens în existență. La transformarea spiritului uman, la perfecționarea societății, la cucerirea celor mai libere cote morale și politice, la apropierea dintre popoare, la înobilarea universului a contribuit și contribuie arta, puterea muzicii. Legea morală din oameni sau ordinea socială sînt păzite, alimentate, crescute la exigențe din ce în ce mai umane datorită deopotrivă legilor și sistemelor juridice (codurilor) și artelor care îl pregătesc pe om pentru această stare, îl sensibilizează. La cuceririle omului contribuie și a contribuit și muzica lui Mozart, Beethoven sau a contemporanilor noștri. Pecetea artistului condiționează viața cu condiția să fie autentică. Igor Stravinsky vorbea de bucuria muzicii inovatoare, dar își sublinia argumentele condiționînd prin autenticitate creația muzicală, denunțînd falsificările și exagerările gratuite (un fel de revoluție pentru revoluție în muzică). Exagerările și experimentele inautentice, zicea Stravinsky, duc la o cacofonie absurdă. Nevoia de muzică e mai evidentă azi ca oricînd, fără să devină o nevoie utopică.

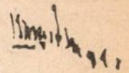
G. Călinescu considera arta a doua viață. Pentru marele critic, mare iubitor al muzicii, această artă era un suport psihologic și moral. Romanța sentimentală nu place oricui, în orice caz, merge în anumite împrejurări și la anumite dispoziții. Dar pune-mi *Simfonia a IX^a* dimineața, la prînz sau seara, de sînt voios ori indurerat, în uzină unde duduie motoarele, la mare unde valurile se izbesc de dig, și eu, om de mulțime, voi fi transfigurat, voi simți că viața e un act solemn, «ceva» depășind evidența empirică și singulară a fiecăruia din noi”.

EMIL MANU





pestii CIMPIEI



Nu, nici un eveniment al vieții mele nu l-aș putea localiza în cimpia Ialomiței. Nu mi-am dat bacalaureatul la Slobozia, nu mi-am făcut armata la Urziceni, nu m-am îndrăgostit la Manasia, n-am aterizat forțat la Călărași... Și totuși o continuă nostalgie mă împinge să revin în acest perimetru. Deși, iată, acum când fac această depoziție („două file, nu mai mult”) nu numai că pornesc, dar mă și întorc mereu și mereu la aceeași categorică și tristă constatare: nici un eveniment al vieții mele nu se localizează în cimpia Ialomiței. Și atunci, de unde și de ce această nostalgică îndărătnicie de a mă reîntorce? Cum aș putea lămurii inoxidabilitatea, spinul neamorțit al acestui dor de a reveni? Stau, cuget, discern (două file în aceste condiții pot însemna două zile...) și cred că pînda în ceața acestui mister este pe punctul să-și dea roadele. Roade paradoxale la prima vedere, altele însă nu sînt, în cazul de față, și rog cititorii să-mi acorde credit. Da, afirm cu certitudine în această a treia zi de autochestionare: știu, **evrika**, am dezlegat misterul nostalgiei mele ialomițene. El se numește: **INSUCESUL** pe aceste plaiuri de vis și, adaug imediat, pentru a risipi orice patetism: **insuccesul pescăresc**. Ialomița îmi dă ghes prin prizma celor mai complete și spectaculoase rateuri pescărești. Cum aș putea uita, de pildă, noaptea petrecută la Sîltava într-o pădure împietrită de plopi, sub căldarea de gutui fierte a lunei pline, când crapii cîț porcii, aproape că ne miroseau cizmele și cînd, după două zile de trudă, am consemnat în „carnetul cu trofee” cifra tuturor decepțiilor: **ZERO**? Dar un an mai tîrziu, undeva la Burdujani, într-o Dunăre scăzută, atît de scăzută că cegele își arătau spada cozilor la fața apei de poposeau pe ele ca pe niște răgălii codobaturii, n-am consemnat cumva același disperant **ZERO**? Și la Ciocănești n-am pățit același lucru? Atunci, doi ani mai tîrziu, am intrat în baltă pînă la piept, cu

mămăliga de nadă în... urechi, aruncînd departe spre un plaur pur și simplu cărat în spinare de plăci. După o oră am ieșit cu două-trei kilograme mai greu decît intrasem: încărcat pînă la subsuori de lipitori... Era un zero supt de tot sîngele răbdării omenești. Uite, îmi amintesc și de Rasa Gălățui, fantastică bijuterie de apă, în coasta Călărașilor, bijuterie mișunată — zice-se — de somni, de șalăi... Și ce spune carnetul? Bine înțeles, **Zero**. Și Strachina, poate fi Strachina uitată? Aici am lăsat lansetele peste noapte, desigur neregulamentar, praponite bine într-un morman de pietre de teama crapilor despre care aflasem că au forța berbecilor în călduri și în zori am rămas cu... bolovanii.

Aș putea continua, masochist, șirul acestor înfrîngerii, dar cred că este suficient. Pentru oricine a ținut o vargă în mină, demonstrația este făcută: înversunarea de a mă întoarce, este o înversunare de corigent. Visez mereu **REVANȘA**. În geana mea se zbate, ca un miraj, balta ialomițeană de lîngă Independența, potopită de stuf, largă și limpede, soră a Dunării, cu un ostrov halucinant în inima ei, pe care să-mi așez cortul ca un Robinson și care, din cînd în cînd, să fie seismic zguduită de zvîrcolirea crapilor din juvelnic. Juvelnicul meu mare, special cumpărat în Olanda pentru bălțile ialomițene și care zace acum atîrnat în cămară, uscat și chircit, ca un zero tăiat în pătrățele...

Dar cred că am împlinit cele două file. Aștept cu ochii la calendar, primăvara. În primul ochi de baltă ialomițeană desfercat din gheață îl veți găsi, vă asigur, pe (sub) scriitorul acestor rînduri. Cu toate lansetele puse la punct, cu juvelnicul olandez și cu carnetul său de trofee în rucsac, așteptînd consemnarea revanșei. Sau, mai exact, a **REVANȘEI**.

MIRCEA SÎNTIMBREANU

Laurențiu Fulga

ROMANELE CONDIȚIEI DE ROMANCIER



1. Unitatea de atmosferă și sintaxa problematică a volumelor lui Laurențiu Fulga — cu o singură excepție, deocamdată, culmea creației sale — rămâne un lucru evident, imediat verificabil de cititorul atent la evoluția editorială a scriitorilor; autorul s-a specializat în literatura războiului, ale cărei posibile distribuții — intrigă polițistă, realism descriptiv, analiză, intro-analiză, și psihanaliză a actelor existențiale, invariante tipologice — se prezintă sub formă de sinteză; totuși, de la carte la carte, una sau alta din tehnicile narrative fiind preponderente. Dar, nici autor de romane de război, nici de povești de dragoste, nici reporter de intrigi polițiste, autorul nu și-a câștigat categoria de cititori care să-l revendice în toate cazurile. Cu toate că s-a dedicat, unitematic, războiului — **Alexandra și Infernul** constituie încununarea acestor eforturi — cea mai originală creație a sa se profilează **Moartea lui Orfeu**, roman de cu totul de altă factură.

Deoarece memorialistica războiului nu oferă decât creații autentificabile în real sint mulți care se identifică și se apucă să măsoare realitatea romanească și foarte puțin autentice estetic, prozatorii adevărați au căutat să complice și să diversifice acțiunea pe mai multe planuri, adică în afară de fapte, să ofere și motivații (sociale, individuale) și proiecția actelor în conștiințele combatanților sau a celor care suferă implicațiile flagelului. Laurențiu Fulga face parte din această categorie de prozatori care nu rămân la război ca la război și se înscrie în tradiția adevărată a literaturii conflagrațiilor totale și, cel puțin sub două aspecte, se înscrie în cea mai bună excepție a literaturii noastre de război: personajele sale ca și eroul lui Camil Petrescu din **Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război** au o viziune fragmentară, civil-sedentară și anti-eroică asupra războiului (ca Fabrice del Dongo la Waterloo sau Pierre Bezuhov la Austerlitz); în plus, ei trăiesc psihoza colectivă până la paroxism și mirajul erotic încarnat de o femeie pe jumătate reală, pe jumătate construită în imaginație, ca în romanele lui Gib Mihăescu.

2. **Iubire și război** — noutate zero — este opoziția care generează materia epică a

volumelor lui Laurențiu Fulga. Începînd cu **Moartea lui Orfeu** și continuînd cu **Fascinația** (și **Salvați sufletele noastre**) prozatorul va proceda la fel, modificînd numai unul dintre poli: **Iubire și creație**), obsesiile torturante ale protagoniștilor, mutilările sufletești, dereglările de conștiință și decalările de conștiință constituie o antinomie generată de substraturile mitologice Venus-Martre, Eros-Thanatos.

Roman episodic, discontinuu prin relieful linearității epice, **Alexandra și Infernul** se organizează dintr-un număr de capitole, deosebite în aparență, dar inserabile într-un nucleu structurant — reprezentat de personajul Alexandra — prin mirajul morganatic — inexplicabil în afara condițiilor de război — pe care îl exercită asupra eroilor masculini, și cu precădere în clipele lor ultime. În jocul oribil al degradării umane, Alexandra, A, Alfa rămîne un arhetip al feminității sub toate ipostazele (iubită, soție, soră, mamă, fiică) atît de reală încît devine o abstracție, ideea de femeie, care se oferă și se revelează numai într-un halou enigmatic — ceea ce nu explică niciodată gradul de rudenie al bărbatilor. Aceștia trăiesc cu acuitate **drama războiului** real și nu înțeleg **pacea iubirii**, cu atît mai mult cu cît se integrează în secta absolutiștilor lucizi. Ca și la Camil funcționează aceeași disjunctie între eros și bellum, nu totuși atît încît autorul să închine fiecărei entități structuri deosebite, în economia romanului (care nu este nici de dragoste, nici de război, ci de idei.). În afară de tabloul realităților distructive ale măcelului, descrie cu obiectivitate cinematografică, acțiunea se filtrează de circumstanțe, trecînd în pură fabulație. De altfel, este un procedeu generalizator al autorului de a îmbrăca într-o aureolă misterioasă cauzalitățile motivînd prin inexplicabil ceea ce nu poate fi imediat determinat. Dualitățile funciare ale romanului sînt prezente la toate nivelele narrative; autorul uzează de două tipuri distincte de discurs, diferențiate și prin corpur literare tipografice: unul realist al existenței imediate în război și altul simbolic, interior, care derulează imaginea conștiinței. Alexandra însăși este un simbol ianuasian, chip al morții și al iubirii

și în toate episoadele se reface cuplul adamitic, simburile genezei. În fiecare din ipostazele sale, Alexandra pare mereu alta, dar numai partenerul său este întotdeauna diferit; ea rămâne, desigur aceiași, o **identitate plurală** și numai eroii masculini se diferențiază tipologic sub numitorul comun al omului în război. Protagonștii au, de asemenea, un dublu comportament: trăind procesul de conștientizare al actelor în plin cataclism, nu pot avea decît luciditatea în fața unei morți virtuale, dar obsesiile erotice îi predispun la coșmaruri fantastice, halucinații care primesc o întrupare reală. Evenimentele frontului, dure și implacabile, nu-și găsesc loc în conștiința eroilor. Numai trecutul, autonom, revine ca proiecție interioară. Justificarea psihologică a procedurii e verificabilă: viața soldatului e pe front, memoria sa însă rămîne acasă. La post-bellum, semnificația se inversează însă: viața este acasă și memoria pe front (retrăirea faptelor prin supraviețuitori rămîne ca o posibilitate romanescă, folosită chiar și de autor). Depinde de opțiunea asupra perspectivei, motivată de reversibilitatea timpului interior și pe puterea instinctului de compensație asupra prezentului.

3. Imaginea războiului așa cum este și cum îl trăiește direct combatantul se constituie dintr-o serie de clișee care trădează legătura afectivă directă a autorului cu evenimentele; totuși finalizarea grotescă propune și o filiație livrescă, cele mai evidente, camilpetresciană. În total **Alexandra și Infernul** este un septameron al războiului, în care nervatura compoziției o dă eroina, invariabila Alexandra (nominalizarea feminină a unui din eroii războiului Alexandru Macedon?). Dar, în afară de ea, un semn reiterat al romanului, ar fi **spațiul intermediar** dintre taberele în conflict — topos magic în care apare întotdeauna fantasma eroinei — accesibil numai cercetașilor, pionierilor, un tărîm al nimănui, în care soldații descoperă în iubire, sau mai exact spus, în rememorarea ei, un prilej de a-și narcotiza frica. Ideea de spațiu intermediar apare, cu alte semnificații și în **Moartea lui Orfeu** și în **Salvați sufletele noastre**.

Tărîmul psihologic „între acte” apare cu osebire subliniat în capitolul al cincilea al romanului, unde se reia parabola biblică a simbiozei dintre orb și schiop, aici variantă cu doi soldați răniți, unul român și altul german. Mi se pare interesant acest episod, aparent convențional, pentru că autorul rezolvă altfel conflictul **Pădurii spinzuraților** — între a fi uman sau moral și conștiința datoriei și realitatea apartenenței la comunitate, în vremea încheștării, nu este o mare contradicție.

Discontinuitatea, fluența sugrumată a narativei — convenționalizată ca tehnică

romanescă, căutarea — vizibil forțată, — a unor situații pentru implicarea Alexandrei anuță, indirect, decizia scriitorului de a trece de la romanul psihologic de război, la romanul psihologic pur și simplu, la psiho-roman dar cu atât mai complicat, pentru că îi lipsește **marea motivație**. Ce se întimpla mai înainte? O femeie justițiară răzbună un soț căzut victimă comandantului fricos, paparudă războinică (și mistică), ce încearcă să exorcizeze moartea sa prin sacrificarea subordonaților, situație ce nu se susține caracterologic prin însăși datele furnizate de autor. De la un număr de pagini înainte, romanul pare din ce în ce mai construit, psihologia merge singură, fără motivația războiului, situație ce iese din romanul actual și face previzibile următoarele. Semnificația psihologică de a aduce în prima linie a frontului un soldat pentru a-și recăpăta facultățile cognitive, pierdute tot acolo, seamănă cu un experiment de laborator — viabil în următoarele romane — și nu cu viața de front. Cînd se vrea cu tot dinadinsul realist, romanul devine neverosimil, și romancierul se grăbește spre creațiile sale viitoare.

4. **Moartea lui Orfeu** comunică în semnificația cea mai generală o dramă erosului, trăită de bărbatul, partener de cuplu, deși femeia rămîne mobilul psihologic al declanșării narațiunii. (În **Salvați sufletele noastre** situația se va inversa). Mistuirea latentă a femeii, mai apoi veghea la căpătîiul morții generează trăirile paroxistice, reprezentările de coșmar, imaginile agonice ale bărbatului, mutilarea sufletească. Există și aici un „spațiu intermediar” între eroi, o geografie a afectelor, din ambele părți orientat către celălalt, și aici eroina trece prin toate ipostazele vîrstelor. Desigur, sub condeiul aceluiași autor, romanele au (și nu au) aceleași lucruri comune; în afară de unitatea stilistică, de tehnica arhitecturală, de cîteva identități și echivalențe la nivelul conținuturilor sînt și cîteva defecte (ca și **Alexandra și infernul**, **Moartea lui Orfeu** demarează greu, atinge un punct maximal de interes înainte de sfîrșit și se pierde apoi în lungimi la care s-ar fi putut renunța fie prin comprimarea acțiunii, fie prin aducerea mai în față a finalului, oarecum confecționat. În ansamblu, romanul al doilea, este însă mai economic decît celălalt.

Alte arte își pot preciza în altfel raportul dintre creație și realitate; dar sculptura care este o muncă fizică cu modelul în față își asumă din start dependențele (și deficiențele) cu percepțiile sensibile. Și dacă modelul iese din planul secund, ca protagonist al întîiului plan ne aflăm nu numai într-o situație estetică ci și existențială wildeiană ca în **Portretul lui Dorian Grey**.

Un sculptor, fără nume, află că femeia iubită pînă la limita psihologică a sentimentului, este irevocabil condamnată, la o moarte latentă, datorată unei maladii incurabile. În debusolarea pe care o produce asemenea veste, obligat la disimularea tragică față de muribundă — cu atît mai mult cu cît ea știe — orfeul sculptor re trăiește tot timpul petrecut împreună. (În **Salvați sufletele noastre**, roman pereche, datele acțiunii se inversează). În prima lor noapte de dragoste, petrecută într-o cabană singuratică din munți, femeia ar fi primit vizita diavolului, cu care ar fi încheiat un pact faustic: în schimbul sufletului, ar fi cerut iubirea totală a omului său. Artistul atinge culmile creației, stimulat exclusiv de sentimentele inspiratoarei sale. Lumea romanului se complică prin prezența unui medic traumatizat de eșecuri profesionale, vinovat, în parte — el, dar și de nereușitele științei pe care o practică — de moartea eroinei, o „absență” în paginile cărții (la fel ca și sculptorul Heronim în **Salvați sufletele noastre**). Nu numai moartea aceasta, dar și moartea soției sale — o altă absență, dovedită pînă la urmă aliata, dacă nu superioară celuiilalt, constituie drama doctorului. Moartea, Fantasticul perspectivei asupra lumii nu au decît o semnificație simbolică și condiționează analiza psihologică. Erosul, care declanșase autoexaminarea în **Alexandra și infernul** apărea odată cu declanșarea războiului, acum prin moarte și expresia patologică a existenței. Ca printr-o greșală, premeditat însă, eroul se va lăsa îngropat alături de iubita sa. Crizele (de conștiință, de creație, de sentimente, de solitudine) motivează psihologia din care autorul extrage substanța și construiește edificiul românesc. Eroul se dedublează din momentul morții femeii și judecă neîndurător (el este într-adevăr vinovat prin neînțelegere, poate, chiar criminal).

5. Ca de obicei, autorul încarcă excesiv conștiința eroului, un fel de Adrian Leverkühn, doctorul Faustus, sculptor și nu

muzician, care contractează darul artei nu direct de la diavol, ci prin medierea unei femei cu toate darurile satanice. Pentru susținerea analizei, eroul se lovește peste tot de un fel de portari kaffieni sau cerberi grobieni, trăiește coincidențe misterioase și întâlniri fantasmagorice. Dar nu numai lumea exterioară se dovedește ostilă, ci și conștiința de încredere, vocea interioară. Dezagregarea sufletească conduce finalmente la suprapunerea faptelor de altundeva, de altcîndva și ale altcuiva, unificate și asumate în numele responsabilității. Prezentul, trăirea în act, nu se delimitează precis de imaginile aluvionare ale memoriei, vîrstele și acțiunile se interferează în haosul interior produs de moartea femeii. Eroul trăiește „în gol” — spațiu intermediar — înțesat de fantasmă, întrebări și dureri. **Moartea lui Orfeu** poate fi considerat o reluare extrem de stilizată și refăcută prin raportări livrești cît mai îndepărtate, a mitului manolic (autorul a scris și o piesă de teatru pe această temă).

Simbolurile personale captate din mitologia autohtonă, atmosfera întunecată, dostoevskiană, asemănătoare în multe privințe cu cea oferită de soluția mediată a romanului **Miracolul** de Dan Petrașincu — vom reveni — se integrează într-o sinteză personală care face din **Moartea lui Orfeu**, unul din primele romane analitice, în sens tradițional, ale literaturii actuale.

Scriitura neologistă, de mare intelectualitate se adecvează întotdeauna conținuturilor; de multe ori Laurențiu Fulga se exprimă în termeni științifici și analiza psihologică se transformă în psihanaliză (culminația va fi în **Salvați sufletele noastre**). Vorbind, totuși, la persoana a III-a, autorul intră în conștiința personajului: „Femeia părea constituită dintr-atîtea taine și de fiecare dată lăsîndu-se despeceluită într-alt chip, cu naivități și pudori de adolescență, cu fluxuri și refluxuri de mare preoteasă într-ale dragostei, în cît omul nu mai putea deosebi viciul de candoare, cruzimea de gingășie, blestemat



să fi fost sau vrăjit, sau pîndit de o soartă nefastă — și tot nu înțelegea de ce foamea lui de această femeie, nevoia lui de cunoaștere fizică n-au să-i fie saturate niciodată. Conștiința de o clipă a pierzării, la simpla întîmplare cu ea, se preschimba în clipa următoare, de îndată ce Diana i se supunea ca o sclavă, într-o cumplită bucurie a pasiunii, explozie parcă a celor mai străvechi instincte, dominate de plăcerea ciudată de sadică a unui soi de răzbunare biologică...”

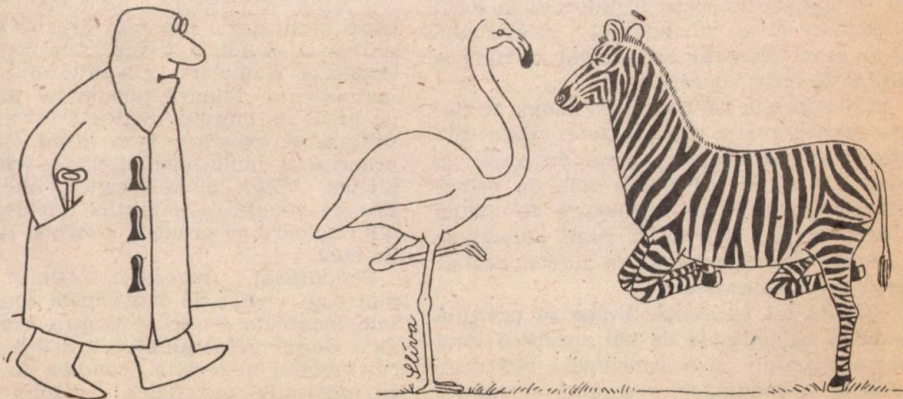
6. Deși în același registru, **Salvați sufletele nastre** propune idei noi dar ca într-un roman globalizant, autorul reinterferează teme proprii, se auto-citează, se ironizează, se detașează de propria-i lume, devine mai profund. **Fascinația**, un psihoroman de o modernitate în sensul clasic al cuvîntului, este o variațiune a temei cunoscute a autorului (dragoste și război), dar mai plină de acțiune și evenimente în raport cu justificarea interiorității, decît volumele celelalte. Mai clară este și persoana a III-a auctorială (indiciu nu neapărat al realismului, cît al modificării perspectivei asupra realității). În rest, toate vechile obsesii — ca și viitoarele — apar integral reprezentate.

Tot un lucru nou în proza lui Laurențiu Fulga ar fi, cel puțin primul capitol (în total patru, cu valoare de nuvele individualizate ca nuanțe, intersanjabile) fixarea în mediul rural, după război, a unei drame cu intelectuali. Rescrierea **Năpastei** caragialești, în termeni moderni, nu neapărat psihanalitici, dar modernizată ca evoluție a caracterelor, motivație a conflictului și cu implicații sociale mai largi, poate fi numai o impresie generată de similitudinea evidentă a subiectelor. Maria, arhetip al feminității ca și Alexandra sau Arghira, pare cînd o Ancă, zeiță a așteptării răzbunătoare, cînd o Vitoria Lipan pornită într-o călătorie dantescă pe tărîmul celălalt în căutarea soțului său, iar în lumea aveau într-o expediție justițiară în demascarea ucigașului.

Vraja, halucinația, obsesia Rusoaiicii, de care era bolnav locotenentul Ragaia, le suportă aici Luchian, și odată cu el și cei patru cavaleri (benigni) ai apocalipsului — fenomen de psihoză comună, explicabil prin coincidența trăirilor în subconștient. Cum se spune că Rebreanu a desăvîrșit la noi scenele de masă, așa se poate afirma că Laurențiu Fulga a devenit maestrul momentelor de psihologie colectivă, al timpului de unificare (și uniformizare) a conștiințelor în criză.

Din cele patru capitole se poate esențializa un scenariu tipologic identic: dragostea este o formă de curaj, un stimulent (dar și un ascendent) al supraviețuirii. Dar se întîmplă că toți cei care-și exteriorizează sentimentele, cad în războiul insașiabil și crud, populat cu toate himerele conștiințelor dereglate. Maria, proiecție a subconștientului colectiv, iluzie vizuală și fantasmă morganatică, reprezentare a obsesiilor de grup, ficțiune de o consistență materială, apare pe linia frontului ca un focar paralizant pentru toți combatanții. Apariția ei este un indiciu premonitoriu al morții. Personajul Luchian — alt arhetip al prozei autorului, rămîne exponentul și mesagerul conștient și autocritic al colectivității războiului. El face adevărate experimente ale gândirii, meditează asupra identității eului la granița dintre dragoste și moarte, puritate și coșmar, asupra lumii prietenoase pe care a părăsit-o pentru a ajunge, după război la una cangrenată, anarhică și ostilă. (Din acest punct de vedere mi se pare excepțional portretul lui Timotei al treilea, prefigurînd galaxia fricoșilor din „obsedantul deceniu”, dar și opoziția sa, torționarul).

7. Schemele conceptuale se evidențiază și în **Fascinația** pentru că limbajul aparține mai puțin unui romancier cu cod tradițional, și mai mult unui analist, cu viziune teoretizantă a creației. Fără a explica totul prin vis, mai exact prin visătoarea justificată de psihologia războiului, autorul implică realitatea care nu contrazice întotdeauna fantasmagoriile. „Viața” este



vis", dar afirmația se înțelege mai ușor prin accepția originară a lui Calderon decît prin semnificația eminesciană. Mecanismul îl explică Luchian chiar femeii iubite: „Da, recunosc, a zis el într-un tirziu, visul este lege de fier pentru oamenii aflați în război, cine nu îndrăznește să viseze la ceva, la orice, piere, poate că visul este unica șansă a oamenilor aflați în război de a supraviețui, cu mine știi cum a fost ?, ajunsesem să nu-mi mai suport singurătatea, fiindcă în nici o altă experiență, mai ales capitală cum este războiul, de înfruntare permanentă cu moartea, omul nu se descoperă mai singur și fără apărare, și-atunci apelează la ficțiuni, își populează celula solitară de viață cu ficțiuni, de ce numaidecît cu ficțiuni ale femeilor ?, pur și simplu fiindcă sîntem prizonierii condiției biologice, singura contra-pondere a morții în război este femeia, care ne ajută să ne iluzionăm pentru timpul care ni se fură și pentru timpul unui viitor ipotetic femeia din vis n-are prejudecăți și n-are superstiții, se furișează în culcușul tău de cîte ori o convoci... aveam mereu dinaintea ochilor imaginea femeii din vis care era ca un fel de dublu al meu după care goneam și numai așa, devenind una cu acest supra-eu al meu, nu muream"... (p. 332). Capitolul trăiește o lungă autobiografie cerebrală, spovedania — se poate altfel decît lirică — a unui condamnat la moarte. Maria, care devinută din obiect subiect al visului, își populează celula cu ficțiunile conștiinței dar și oameni apropiați, reali, de o consistență aproape materială, ceea ce alertează pe oficialii închisorii. Ei urgentează execuția pentru „un înalt grad de umanizare a morții", înfricoșați de evanescența fantomatică, spectrală a personajelor.

La terminarea războiului, Luchian nu se întoarce simplu și grăbit acasă. El amină plecarea, face mari ochuri și se oprește îndelung la locurile unde a purtat bătălii și s-a confruntat cu moartea. Aceasta este și atitudinea autorului ca memorialist al războiului. El nu descrie cataclismul din perspectiva „caldă" a celui din tranșee, ci al combatantului care se întoarce la locul victoriilor și al înfringerilor, înregistrînd doar ecoul cerebral, sedimentat în timp și filtrat de trăiri suprapuse.

Am impresia că Laurențiu Fulga ar putea rescrie cîteva mari romane clasice ale literaturii noastre, în tema dragoste și război, urmînd principiile sale de psihoscriitură. Nu le-am recunoaște sub pana noului autor ; am vorbi, poate numai de influențe sau coincidențe cu autorii, reluări pînă la nerecunoaștere.

8. Cărțile lui Laurențiu Fulga se prezintă imediat cu unitatea de stil specifică unui mare prozator, cu o armonioasă circulație internă a motivelor, recurență a tipolo-

giei și coerență problematică, ce acordă indicile de înaltă individualitate, fără ca opera să dețină un centru iradiant unic de semnificație și referință. Afirmația de mai sus este valabilă pentru **Straniul Paradis** prima sa carte și pentru ultimele, **Alexandra și Infernul**, **Moartea lui Orfeu**, **Fascinația** ; între ele ani și opere de răstăcere în epopeea festivă a războiului de care autorul, fost combatant, nu se poate detașa.

Deobicei, autorul structurează din elementele realității și ale psihologiei, filtrate prin arhetipurile mitologiei o lume fantastică, de o solemnitate copleșitoare. Misterul ființei nu poate fi aproximativ decît privind în viața interioară care este un „muzeu negru" complex, populat cu himere, bizarerie, zămisiri ale visului și panorame ale simțurilor, involburări de imagini enigmatice, gata să erupă cînd poșghia subțire a climatului sufleteș nu mai rezistă marilor presiuni magmatice. În cazul operei lui Laurențiu Fulga, **fantasticul psihologic** ar putea să fie o noțiune improprie, pentru că orice dereglare a conștiinței nu construiește prin sine alte lumi, ci organizează (și organicizează) altfel chiar pe aceasta care ne înconjoară. Nu numai somnul rațiunii (visătorii) naște monștri, ci și analiza lucidă, prea lucidă poate deveni o performeră a himerelor și a forțelor stihiale, nesupuse vreunei legi-tăți. Oricum psihologia rămîne sursa tuturor mitologiilor compensatorii și neantul se alcătuiește din aleatoricul cioburilor realității. Dacă în cărțile anterioare, autorul făcea analiză psihologică la modul cunoscut, tradițional, în **Salvați sufletele noastre** trece în mod decis la psihanaliză — vom întîlni în mod curent termeni ca sub-conștient, para-conștientă, para-psihologie, sine supra-eu și chiar varianta literaturizată a tatălui castrator — iar, uneori polemizează pe față sau în secret cu ea. Boala și visul, dacă ele se pot despărți, dereglează și dezagreghează eul, conștiința, adică eliberează sinele. Heronim, personajul central și singura conștiință mărturisește deslușit : „Visul, pentru mine, este ochiul permanent deschis către ascunsurile din noi, capabil să surprindă și să aducă la suprafața conștiinței semne și simboluri ale viitorului nostru necunoscut." Fiindcă personajul principal pe patul de moarte, oscilează între culpabilizare și exorcism vom întîlni în epica propriu-zis multe reminiscențe, arhetipuri biblice, mitice și mitologice, interpretabile ca semne psihanalitice (chipul cioplit, fecioara cu pruncul, Golgota, Labirintul etc.).

Condamnat irevocabil, pictorul Heronim este vizitat de fantasmale conștiinței sale încărcate — prilej pentru romancier de a defini personalitatea artistică, misterul inefabil al creației, condiția (și implicit meditația) metafizică a omului de ge-

niu, văzut atât în raporturile sale pămîntene (ca Luceafărul eminescian) dar și subpămîntene și cerești. Aici și acum, Heronim se supune Judecății de apoi, cînd orice ființă căutînd raiul, devine acuzabilă pentru infernul interior; Demiurgul, Domnul-Diavol, Spiritul dictator, Programatorul suprem invidios pe creația creației sale o pedepsește să-și trăiască moartea. Romanul urmărește călătoria fantastică și dantescă a lui Heronim condus de alter-egoul diavolesc care este Rafael (pentru păstrarea simetriei, anonimul Ionescu ar reprezenta un supra-eu pozitiv) pînă la consumarea tuturor faptelor capitale de existență și confruntarea cu victiile sale: Soldatul ucis în război, Fata înecată, preotul condamnat pe nedrept). De fapt adevărata vinovăție a lui Heronim nu este aceea de a nega Divinitatea, ci de a se fi făcut egalul ei prin reluarea genezei creației.

9. Romanul ne proiectează în realitatea para-conștiinței, în „intervalul“ (Ivasiuc), la frontiera, în spațiul tranzitiv, „între valuri“ (Virginia Woolf), în interludiul dintre finit și infinit, dintre ființă și neființă, la limita Paradisului cu tenebrele. Vorbesc și se interferează mai multe „voici“ interioare, realitățile și trăirile se deplasează dintr-o conștiință în alta; ființele comunică și se percep prin microundele subconștientului trimise în univers. Discursul romanesc nu evită terminologia scientistă pe care autorul o integrează firesc într-o construcție epică hiperintelectuală. Interogarea parapsihologică, introspectarea continuă a destinului are aproape un sens material, de mare concretitudine, ca o disecție pe organe biologice.

Interioritatea ființei lui Heronim, artist de excepție, Pygmalion și meșter Manole în același timp, nu poate fi revelată în afara raporturilor sale cu elementul erotic (Arghira este o Ană și o Galatee) și cel tanatic (războiul, boala). Viața nu se desparte de creație, opera înseamnă chiar biografia interioară, profundă și secretă. Ca Adam și Eva lui Rebreanu, Heronim și Arghira alcătuiesc un cuplu metempsihotic condamnat să se caute și să se regăsească la un stimul exterior al memoriei ancestrale. Arghir nu-și face chip cioplit, dar mai grav decît atât, dă ființă

himerelor sale interioare și, în acest mod se împotrivesc Domnului-Diavol; El este un „ales“ și un „posedat“ în același timp, raiul luminat de flăcările iadului: „Important e că, după ce mi-am găsit piatra pe care o simt vibrînd la chemările mele, urmează un timp cumplit și neomnesc, aproape imposibil de îndurat — cînd nu mai văd și nu mai aud nimic, sînt undeva în afara vieții reale și încolțit ca de stihii, hărțuit de întrebări teribile. Cine mă întilnește pe străzi într-un astfel de timp și constată în ce hal am ajuns, posedat ca de diavol, mă crede pe altă lume, își inchipuie că-l ignor și că-l disprețuiesc. Adevărul e că nu văd și n-aud nimic, nu răspund la saluturi și nu mă las abordat de nimeni, fiindcă lupta mea cu ingerul personal a început și fiindcă acest soi de inger nu se lasă deloc împlînzit, să-mi cedeze de bunăvoie partea de mister și partea de creație ce mi se cuvin de la Dumnezeu. Și n-am altă soluție decît să-l răpun, să-l răpun fără milă, și-abia din ceasul acela mi-e deschis drumul spre tainele de geneză ale pietrii, căror eu le voi fi demiurgul...“

10. Aspectul scientist al analizei psihologice se însoțește la lectură de senzația unei mari concentrații livrești și, neîndoielnic, **Salvați sufletele noastre** este cartea unei vieți scoasă din foarte multe cărți, pe care autorul nu le-a consultat neapărat dar cu care se întilnește inevitabil. Fără să se repete, își reia motivul din **Moartea lui Orfeu** și, ca atare poate să se auto-citeze. În diferite zone analitice sau conflictuale S.O.S. se face convergentă cu opere ca **Adam și Eva** de Liviu Rebreanu, **Miracolul** de Dan Petrașincu, **Doctor Faustus** de Thomas Mann, **Moartea unui artist** de Horia Lovinescu, o întreagă serie tipologică, emanînd aceleași locuri comune în ceea ce privește existența extraordinară și psihologia mistică a omului de geniu. Oricît ar părea că se îndepărtează de autor prin extensia referințelor și sugestiile de generalizare, cartea pare a avea o mare valoare sentimentală; începînd cu dedicațiile numeroase și calde, mustind a recunoștință, pînă la ultima propoziție ce nu ascunde o dramă personală.

AURELIU GOCI



Meridiane lirice

FEDERICO FELLINI

Eu îmi amintesc

Știu, știu, știu
că un om de cincizeci de ani
are mereu mâinile curate
iar eu mi le spăl de două-trei ori pe zi,
Însă ajunge să-mi văd mâinile murdare
ca să-mi amintesc
de cînd eram copil.

În românește de DAN CIACHIR

JEAN ORIZET

Iarba și-a reluat curajul

După ce s-a învîrtit mult timp în jurul său
în deridere
a vrut să răspîndească jur împrejur
cunoașterea
dar, doar atît, fișniră picături de apă
frumoase ca toți sorii

și iarba și-a reluat curajul.

În românește de SANDA UNGUREANU

ILYA EHRENBURG

Așteaptă

Așteaptă să-ți moară și gîndul pribeag
Și fără sfîrșit să alerge al zilei catarg,
Pentru-a muri în fața numelui drag.
O umbră străină s-ajungi,
Oglinda să nu o mai crezi,
Din pernă topirea să-ți smulgi,
Iar iubire, credință, statornicie
Să le-ngropi, să le-ascunzi, să le-alungi,
Să nu-ți mai trosnească surprinzîndu-te
degetele,

Și doar aer în mînă să stringi.
Așa să aștepți îndelung, pînă cînd și
mortu-o să simtă
Vîntul în arsele obrazului dungi.

În românește de P. BRĂILEANU

WALLACE STEVENS

Femeie de aur în oglindă de argint

Să presupunem că aceasta ar fi rădăcina
a toate.

Să presupunem că ar fi sau ar trezi
O imagine întruchipînd mireasa lumii.

Iată : Au Château. Un salon. O oglindă
În care se privi soarele și se descoperi ;
Oameni de paie... Augusta Lună în

Fereastra unei mansarde, în casă, zumzetul
Unor vechi clopote luterane ; în pădure,
doar belle Belle
Se zbuciumă înspăimîntată în frunzele
opace.

Abba, întunecata moarte e spargerea unei
oglinzi.

Învălmășite, tîndările se risipesc.
Pecetea e mută ca pămîntul, perdue.

Și totuși descărnatele imagini n-au murit.
Ele mai pot primi strălucitoare coroană,
Blînd-sunîndă perlă și diamant suveran,

A celei mai frumoase fecioare
Și mame. Cît timp ai trăit și ai privit,
Abbaba, așteptînd să-ți apară regina
acestui rege ?

În românește de MARIA-ANA TUPAN

MIKOLA BAJAN

Ferigi

Pe ceru-albastru luna-i vechi ducată
Și norii albi par vise învechite,
Iar peste codrul trist, pe nesimțite,
Păgina noapte trena și-a lăsat.

Se toarce fumul nordului golaș,
Iar dumnezeilor orbiți de viață
În dar duc preoții schimbați la față
Un rîu de miere și un deal de caș.

Păgina noapte-i timp de taine plin,
Se-nalță ceața de pe lacul cristalin
Și-nvie lanul de ferigi bolnave.

Dar pe maidanul, ca un antic chin,
Se prind în horă tinerii bătrîni
Și joacă-n ritmul cîntecelor slave.

În românește de ȘTEFAN TCACIUC

SPECTACOLUL



Eram singură în imensitatea de marmoră albă.

Treptele amfiteatrului se-nălțau concentric, din ce în ce mai largi, până dincolo de orizont. Un soare alb, dinspre care veneau valuri încinse, părea să înalțe continuu cerul de o stranie limpezime, de care eu, nemișcată, mă îndepărtam tot mai mult. Alb și albastru îmbinate simetric, în fiecare persistând senzația de incandescentă rece, vibrația tăcută a vidului în care părea conservată nesfârșirea.

Așteptam halucinantă, respirînd ireala imobilitate a decorului.

O muzică tăcută, pe care o percepeam cu întreg corpul, păru să-l însufletească. În spațiul din mijlocul amfiteatrului sclipea, fără hotare, o apă transparentă și opacă. Acorduri statuare îmi înfiorară ochii.

În depărtarea albastră a apelor apăru un punct negru, apoi altul și altul. Lunecau neașezit, la distanțe egale, apropiindu-se fără a părea că se vor opri vreodată. Totul se vedea foarte clar, dar în depărtări neștiute, ca printr-o pînză invizibilă în care se închea o altă perspectivă.

În mijlocul apei apăru o insulă, pe care stătea în picioare, nemișcat, în poziție de luptă, un bărbat cu o luncie lungă, întinsă în brațul drept.

Șirul de corăbii se apropia egal, în linie dreaptă. În fiecare era cîte un bărbat

nemișcat, în picioare, cu brațul drept întins. Un zvîcnet scurt, și virful lunciei îl atinse pe primul, care lunecă, surizînd, în apă. Corabia se întoarse tăcută, îndepărtîndu-se pe aceeași cale. Al doilea, atins, lunecă în tăcere, surizînd, în apă. Al treilea. Al patrulea... Primeam fascinată straniul ritual, lunecarea imobilă a șirului înfinit de corăbii, care-și lăsau surisul în apele insulei după regulile neclintite ale unui joc armonios și de neînțeles.

Cîteva acorduri violente sfărîmară liniștea. Auzii în jurul meu aplauze și tro-păituri, un vacarm sprijinit de rinjete asalta cerul. Amfiteatrul era înțesat de o omenire pestriță, togi romane alături de înflorituri hippy, chimonouri și fustanele, costume de baie în toate culorile își țipau exaltarea.

În depărtarea apelor se pierdeau în tăcere ultimele corăbii.

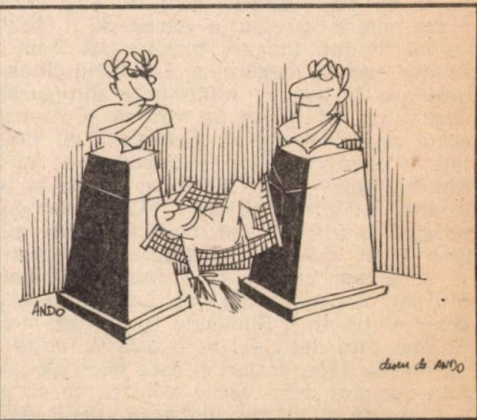
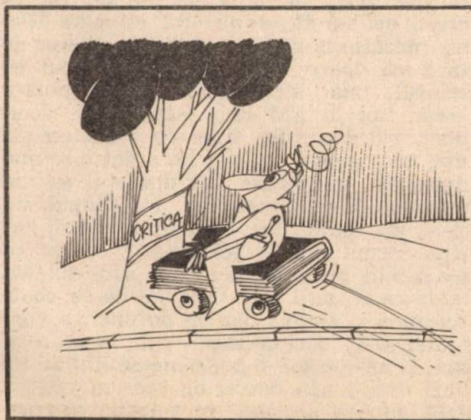
Luptătorul salută publicul, aruncă luncia și, surizînd, alunecă în apele calme.

În locul lui apăru rotindu-se o copilă acrobat. Alcătuia fără oprire, cu trupul ei mic, abia crescut, figuri complicate în care părea să se sprijine cerul. O priveam și, încetul cu încetul, o ameteală ciudată puse stăpînire pe mine. Mă roteam continuu, știind că regula jocului interzicea abandonul. Dansau în ochii mei ape și insule, alge albastre îmi împleticiră mîinile. Mișcările fetei se încetineau, amfiteatrul se descompunea fantastic, pînă am văzut-o lunecînd tăcut, continuîndu-și rotirea în ape, sub ape. Un clește de tipăt mi-a prins inima și am sărit albele trepte de marmoră, am sărit apele și insula. În jurul ei, acoperite de pînza transparentă și opacă, măștile bărbaților și a copilei surideau straniu, la cîteva degete de vidul înălțimilor. Am simțit o pace molcomă acoperindu-mă, o liniște ce nu mai putea fi întreruptă.

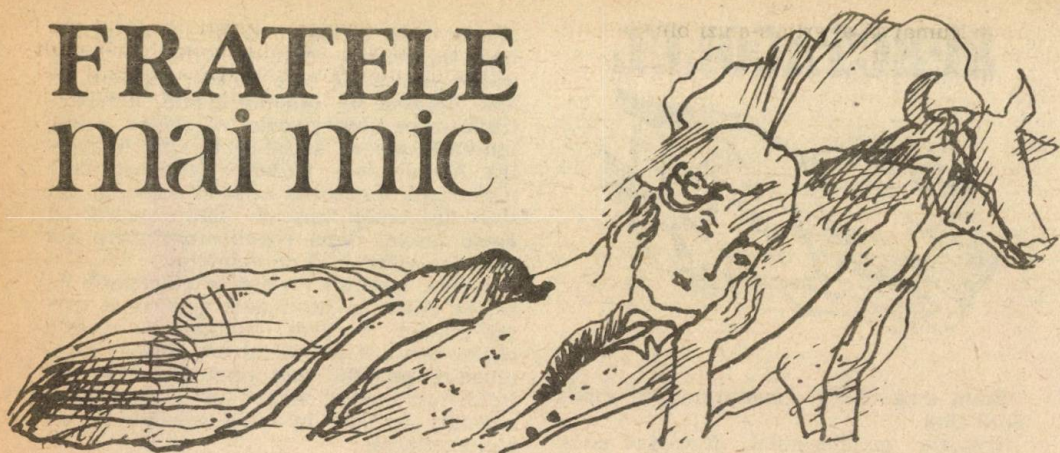
Depart, sub arșița albă, tipete excitate mărturiseau că spectacolul fusese plăcut.

1971

GABRIELA NEGREANU



FRATELE mai mic



„Lasă-l, unde vrei să-l trimiți, așa vă purtați cu copilul de parcă nu v-ar fi frate bun! C-un frate vitreg mai zic să te porți așa, se mai întâmplă ca frații, care nu sînt dintr-o mamă ori dintr-un tată, să nu se suferă între ei, dar așa știu că e fratele vostru și atunci frumos vă șade? Ba văd că-l lăsați să slugărească și la alții, să alerge prin cucuruz după vaca lui te miri cine! Voi stați la umbră, nici nu vă pasă, trageți din țigare și șoșotiți știți voi ce! Las' că ști tu bine ce vreau să spun, nu vorbesc de pomană, dacă nu v-aș fi auzit, zic, dar v-am auzit cu urechile mele, cu astea două, nu cu altele! Cum, ne cum, e secret, e treaba mea. Uite așa, ce-s eu de vină că nu m-ați văzut? Am avut grijă să stau într-un loc anumit, să nu mă vedeți; eram și eu curioasă să aflu cam ce vă iese din gură cînd nu sîntem noi de față, cam ce vă umblă vouă prin cap! Și ce-am auzit, doamne iartă-mă, că mai bine n-aș fi ascultat! Împungeam cu acul, cu ochii pe cusătură și ascultam cum vă luați la întrecere: unul se lăuda mai tare ca celălalt, unul nu vroia să se lase mai prejos; că el a făcut și a dres așa și pe dincolo, te și minunai, numai că se vedea de la o poștă că voi, săracii nici nu știți cum arată, nici n-ați văzut-o, barem să fi făcut ce vă lăudați în gura mare c-ați făcut! Al mai tare fi da cu gura Ion a lui Gane, uite așa îi ieșeau minciunile din gură, una după alta; dar pe voi vă prostește omul ușor, voi așa vă închipuiți, cît sînteți de cruduți, că tot ce zboară se și mănîncă; stați și vă uitați la el ca la o icoană, cu gura căscată! După mintea voastră o fost fix așa, cum se lăuda el. Și-a găsit cine să-l creadă... Mira-m-aș să fi scăpat careva, vreo fată de la noi din sat, neporcăită de voi. Las' că te-am auzit și pe tine, Simioane, n-ai fost nici tu mai bun decît ei, tot o apă și un pămînt! Vă dădeați mari și asta micu alerga prin cucuruz după vacile voastre. Și dacă s-a așezat și el pe bolovan, să-și mai

tragă sufletul, ați și început să-l strigați care mai de care: „Întoarce, mă vacile, nu vezi c-au luat-o, zăludule, spre casă, îi soarele pe cer de-o palmă, mai avem pînă să plecăm. Fugi după ele, ți-am dat bîta ca să ai cîu ce le goni!...“ Uite așa, mă, ăla micu, fugi încolo, vino-ncoace, abia ajungea săracu să se țină de poruncile voastre!...

Și dacă vreți să știți, are și el un nume ca tot omu, dar dacă voi, frații lui buni, nu-i spuneți pe numele lui, atunci cine vreți să-i spună?... Și cît de urît mi-a fost ieri de Ion al lui Făraș, nici nu pot să-ți povestesc: „Mă, mutule, zice, stai aicea, lingă mine, și mă scarpină în talpă...“ Și asta micu ascultător, ce să facă, s-a apucat să-l scarpine cum i-a fost poruncit? Și atunci parcă mi s-a urcat tot sîngele în cap, n-am mai vrut să înghit atîta nesimțire. Am răbdat destul, n-am mai putut să tac: „Mă, da al dracului te-ai mai făcut, îi zic. Te scarpină alții în talpă, că la tine îi prea mare burta, nu poți să te apleci singur, sărmanu de tine. Are moșul o sută de ani, i-au înțepenit oasele!“ „M-a mușcat ieri o albină — începe el a se fonfăi — vorbea rar și de lene, abia îi ieșeau vorbele din gură, m-a mușcat drept în talpă, mi s-a umflat, ce crezi, mi s-a făcut piciorul cît pita. Nici nu îndrăznesc să mă prind în el așa de tare mă doare. Cînd mă las un picuț pe stîngul, mă străfulgeră parcă pînă-n creier. Tot în apă rece l-am ținut, doar, doar, s-o dezumfla. Abia de alaltăieri s-a mai tras, numai că, de cum a dat a se mai dezumfla, a început al dracului să mă mănînce. M-aș scărpinga tot timpul, nu m-aș mai opri“. „Și dacă te mănîncă, zic, ți-ai tocmit om la scărpinat?“... Așa că s-a simțit și el un pic, i-a spus lui ăla micu că să nu-l mai scarpine că se poate scărpinga și singur dar de poruncit a continuat să-i poruncească: „La cirpa asta, zice, și mi-o udă s-o pot pune pe umflătură. Vezi dacă-i apa destul de rece în jgheab, dacă nu poți s-o bagi în găleată, că-i cu-

rată. Numai să ai grijă s-o uzi bine, auzitum-ai?...” Aşa îl comandă toţi şi el ascultă! Se străduieşte să vă întore în voie şi voi nici nu băgaţi de seamă că vă este el de supus şi de ascultător. Nici nu vă uitaţi la el ca la un om, ca la o fiinţă vie. Pentru voi ori el, ori tufa asta din faţa mea, îi cam tot una!... Şi de străini, că se poartă aşa, nici nu mă mir, în schimb de voi nu mă satur a mă minuna cât puteţi fi de fără suflet. Stau şi mă gândesc câteodată ce anume aveţi voi împotriva lui? Cu ce v-a putut supăra aşa de tare, ce rău a putut el să vă facă?... Strigaţi tot timpul la el, şi, una, două, l-aţi şi pocnit! Voi în loc să-l luaţi apărarea, să-l feriţi, să nu lăsaţi pe nimeni să-i spună o vorbă urită — îi fratele nostru mai mic, să le spuneţi tuturor, cine dă în el, dă în noi — voi sunteţi primii care vă repeziţi fie cu gura, fie cu palma. Ori ceilalţi, dacă vă văd purtându-vă aşa, de ce s-ar purta şi ei oare mai frumos?... Lasă, nu vorbi, nu te apăra! Dacă nu te-ai fi văzut cu ochii mei cu cită duşmănie te uita la el! Ca la lemnul asta, aşa te uita, nu ca la un frate bun. Păi dacă aş avea eu un frate, — sau măcar o soră mai mică — numai pe braţe i-aş ţine, nimeni nu s-ar atinge de ei. Aş şti să-i preţuiesc, nu m-aş purta cu voi!

Fă bine şi te dă mai la o parte, nu vezi că te-ai pus drept în lumină? Şi nu sta chiar aşa de aproape, că aud şi mai de departe ce spui, fi fără grijă! Tu vrei să-mi iei soarele, să nu mai văd să împung cu acul, ori ce vrei? Uită-te că m-am şi împuns şi a început să curgă singele! La mine aşa-i: un picuţ dacă mă tai, nu se mai opreşte! Şi nu ştiu ce fel de singe o fi asta al meu, că nu-i sărat ca la toţi oamenii. Aşa-i de dulce, de parcă-i zahăr în el! Şi-i închis la culoare şi gros. Dacă spui că şi al tău îi dulce, asta-i bine, înseamnă că ne potrivim amândoi la singe. Nu te gîndi acum la prosti, pentru că una-i potriveala la singe şi alta-i cealaltă potriveală. Suge acum şi tu, să vezi cât e de dulce la gust! Aşa-i singele de fată mare, dar ce să-ţi povestesc ţie, tu te pricepi la toate, pe toate le ştii, aşa te-ai lăudat! Las' că te-am auzit eu cum te dădeai mare, ca tine nu-i nime, şi uite că nici să sugi un pic, ca să vezi şi tu cât e de dulce, nu îndrăzneşti! Şi mîine, poimîine, parcă văd, că o să începi să te lauzi şi cu mine, că mi-ai făcut şi mi-ai dres, aşa şi pe dincolo... Şi cînd vine vorba să prindă şi el o fată în braţe, mai ca lumea, stă ca lemnul, nu ştie de unde s-o apuce... Tu ai început a tremura, dragu meu, ţi-o fi frig ori ce-i cu tine?... Trage-te atunci mai la soare, dacă ţi răcoare, mai ales că s-a pornit de-acuma să bată vîntul. Eşti tot o apă, săracu de tine, mai bine să-ţi şterg spatule cu cîrpa, parcă văd că începi a strănuta!... Nici aşa, dragul meu, prea te-ai făcut de tot năraş, prea te-ai aprins şi pe de-

geaba! Stai frumos şi liniştit, la locul tău! Aşa sunteţi voi, vă întinde omul mai mult din milă, un deget şi voi vă şi repeziţi să-i apucaţi toată mina! Spune şi tu, frumos fi asta? Măcar să-ţi fie ruşine de al mic, uite cum stă şi se uită la noi. Vrei să-i pun catrinţa pe ochi, să nu vadă, ori ce vrei? Sigur că sînt ruşinoasă, doar nu sînt din alea, ştii tu care! Chiar dacă îi mic şi nu pricepe mare lucru, de uitat tot se uită şi atunci nu pot să nu mă ruşinez. Stai liniştit cînd îţi spun, nu vezi că sperii copilul, nu vezi că-i gata să plîngă? Aşa-s eu, fierbinte, aşa-i singele în mine, cald! Nu-l trimiţi tu nici unde, n-o fi sluga ta să-l comănduieşti tot timpul, lasă-l să şadă aici, ce-ai cu el! Mai bine te-ai duce pînă la fîntînă, să te speli pe obraz, să te mai răcoreşti, căci prea eşti de tot înfierbîntat. Iar pe frate-tu îl iau cu mine să culegem mure. Cum să nu fie coapte, sînt şi trecute de coapte ce-s, şi-s tare dulci anul asta c-a fost vreme frumoasă, de plouat, n-a plouat de fel, aşa că le-a bătut mult soarele. N-ai la ce să vii, îi plin de şopîrle din cele verzi prin tufişuri, şopîrle şi guşteri, şi te pot muşca de picioare! Cînd o să te vadă aşa fricos, ai să vezi că drept la tine o să se repeadă! Mai bine stai la umbră şi te odihneşte, n-ar strica să tragi un pui de somn să mai prinzi ceva puteri. Nu ţi-ar strica la fel, cît te vîd de sfîrşit... De şopîrle mă feresc şi singură, nu trebuie să vii să mă fereşti tu. E adevărat că aşa, prin iarbă, şi printre rugii, le vezi destul de greu, culoarea lor e una cu frunza, dacă nu bagi de seamă, uşor poţi să le calci pe coadă; atunci ce să faci, săraca şopîrlă, se apără şi ea cum poate. Te muşcă, de speriată ce-i nu din altă pricină! Pînă o asfinţi soarele, umplem bliduţu asta, eu aşa cred? Bine, atunci, vino, ajută-mă şi tu, dacă tot nu ai alta de făcut...

„Copilul e normal, mi-a spus doctorul Tizu dar cine ştie din care pricină nu vrea să se grăbească cu vorbitul. Şi nu-i nici o grabă, zice, cît o trăi o tot vorbi. Are timp. Şi din cele adevărate, şi din cele minci-noase, de tot felul!” Doctorul Tizu vorbea întotdeauna ca din carte. Puteai să-l ascuţi oricît l-ai asculta, aşa frumos ştia să le spună. Dar mie nu-mi sta mîntea la vorbele lui, eram prea îngrijorată din pricina copilului meu nevorbitor. „Şi cînd o să vorbească? dom' doctor? l-am întrebat. Îi mare, de-acuma, la Sfîntă Mărie-Mică împlineşte patru ani. Alţii...” „Ai răbdare, zice Tisu. Aşteaptă...” Lasă-mă acum, rogu-te frumos, să-mi iau fluştucul de dimineaţă, zice. V-aţi făcut obiceiul prost să veniţi cu noaptea în cap. Nici să bage omu ceva în gură nu mai are timp...” Şi cu o mină m-a împins uşor pe uşă afară. Numai că a avut dreptate Tisu. De vorbit a început să vorbească, aşa cum mi-a spus el, mult n-a mai trebuit să aşteptăm.

Am avut noi un plaț nu prea mare, la un cot al Icuilui, unde-s sălcii din cele bătrîne și bunget mult, și ca să nu mă duc singură, am luat și copilul cu mine, să-mi țină de urit. Cît am săpat cucuruzul — de făcut n-avea cînd să se mai facă, dar era păcat să rămînă pămîntul nelucrat — am lăsat copilul să se joace în rîu, cu niște pietricele. Apa era mică, abia îi ajungea pînă la glezne. Copilul a stat liniștit și s-a jucat cu pietricelele lui, nu i-am avut grijă. Cînd am sfîrșit cu lucrul, l-am luat de la joacă și am pornit-o spre casă. Era zăpușeală, simțeam că mă sufoc. „O da Dumnezeu, și-o cădea și un picuț de ploaie“ mi-am spus uitîndu-mă la cerul care începea să se înoreze. Căci dacă o ține tot așa, nu se mai face nimica pe cîmp, s-or usca și s-or prăpădi toate cele“. I-am tras copilului pălăriuța mai în față, să-i țină de umbră pe obraz, să-i rămînă pielea albă, să nu se facă tuciurie ca la țigani. „Bine că n-am plecat fără ea, altfel îl bătea soarele drept în creștet, cum e mai rău“. Dacă ar ține tot așa căldurile astea, îmi ziceam, și mă uitam la lanurile cu grîu cum începuseră a se îngălbeni — mult nu mai avem, în două, trei săptămîni ne apucăm de secerat...“ N-am mers prea mult și copilul a început să smiorcăie și să-și facă semne că-l dor picioarele, rugîndu-mă, așa, pe mutește, să-l iau în cîrcă. „Ești mare de-acuma, m-am apucat eu să-l cert, cum să te duc în brațe, ca pe ai mici și neîntărcați?! Tu nu vezi că ești greu ca piatra, abia te mai poate mama purta?“ Numai că el nu s-a lăsat, atît s-a rugat și s-a smiorcăit că n-am avut ce face, a trebuit să-l iau în cîrcă. Ca să mai scurtăm din drum, am tăiat-o prin grădinile oamenilor și am mers un timp cu el în spinare pe o potecă, prin grădina lui Busuioc, pe sub prunii care erau cu cren-gile aplecate de atîta rod. Și cum mergeam noi așa, pe sub prunii și merii de prin grădini, ferindu-l să nu-l lovească vreo creangă nu știu cum s-a întîmplat că i s-a aninat copilului pălăriuța de o cracă, i-a rămas spînzurată într-un prun. Eu n-am băgat de seamă și nu m-am oprit să i-o iau înapoi. Și atunci l-am auzit spunîndu-mi, și așa de clar a vorbit că mi-a stat inima de bucurie, mi-am pierdut răsuflarea: „Pălăria. Stai să mi-o iau“. Arăta cu o mîna spre pălărie și cu cealaltă mă ținea de gît, să nu cadă. „Mutu lui mama“ i-am spus atunci. Mă mutule, mutule, vorbești... I-am prins capul cu amîndouă mîinile, i l-am lipit de ceafa mea caldă și am început să plîng ca o proastă. „Să-mi iau pălăria de pe creangă“ mi-a spus copilul și cu o mînuță arăta spre pălărie și vorbea de-acuma ca un om mare. L-am lăsat să și-o ia el singur și cînd am dat să mă uit la prunul cu cren-gile căruia i se aninase pălăria, nici nu l-am putut vedea bine de lacrimi.

„Noi frații lui mai mari am încuiat ușile bisericii, ca să nu mai aibă pe unde ieși cînd o vroi să plece. Am luat cheile cu noi și ne-am urcat sus în pod, pe ascuns, fără ca el să ne simtă. Frate-miu, Pavel, a vrut să tragă clopotul ăla mare, dar nu l-am lăsat, să nu afle ăla mic că noi sîntem în pod. Să creadă că am plecat și să-l apuce frica! Din pod ne uitam la el prin crăpăturile dușumelei. Ce s-o speria cînd l-o vedea pe dracu zugrăvit pe ușa bisericii, și cum o să încerce să fugă și n-o să aibă unde! ne spuneam. O să tragă de clanțele de la ușă, dar tot degeaba, am avut noi grijă să răsucim cheia în ușă de două ori, s-o strădui în zadar. Și acolo pe perete, frumos zugrăvit, o să-l vadă el pe dracu în persoană, pe Scaraoțki, ăla mai mare și mai tare peste draci, starostele lor, cu coadă de cal și cu coarne de țap, cu ochii roșii ca două lămpașe, slobozind flăcări pe gură. Și pe ceilalți draci o să-i vadă, de toate soiurile și de tot felul, mari și mici, cu cozi din cele îmbîrligate și încîrligate, mai groase și mai subțirele, pentru că nici dracii nu-s toți de-o seamă: și la ei e după mărime și după funcție. Care-s mai mari, au și coada mai groasă și mai încîrligată, care-s mai mici o au dreaptă și subțirică. Să-i vadă pe dracii chinuind sufletele celor care nu vor ajunge nicio-dată să se bucure de luminile raiului! A celor ce vor avea parte doar de focurile fără sfîrșit ale Gheenei! De cazanele cu smoală clocotită! Și ce-o să se sperie, ăla micu, cînd le-o vedea pe toate aste, cum



o să vrea el să fugă din biserică, numai că n-o să aibe unde și cum. Pentru că noi am avut grijă să închidem bine ușile! Poate să tragă de clanță cît o trage, degeaba!... focurile alea din iad erau și ele zugrăvite pe pereți, arzînd pălăile! Ardeau acolo, de-avalma, cei cu credință slabă și necredincioși, păcătoșii din toate țările pămîntului, grămezi de oameni din care n-a mai rămas mare lucru: unde și unde mai puteai zări cîte o mină, o coastă ori un picior cu pielea jupuită de se vedeau oasele albe; care nici ele n-or să scape, și ele au să fie cuprinse de flăcările mistuitoare...

Stam toți trei și ne uitam printre scîndurile rare, nici nu răsufлам, eram așa de nerăbdători să-l vedem sperîindu-se pe ăla micu. Numai că după cît se pare lui nici nu-i pasă de nerăbdarea noastră. Nu-i pasă și nici nu are ochi să vadă dracii și cazanele cu smoală de pe pereți! Stă în mijlocul bisericii, pe podele, și cu o piatră sparge nuci. Nucile sînt verzi, s-a înegrit pe cămășuță și pe mîini cu ele; le desface cu multă grijă, scoate simburile alb, iar pe cele găunoase și fără miez le aruncă. A umplut biserica, peste tot unde îți aruncai ochii numai coji și nuci sparte.... Ori noi am fi vrut să caște gura la chipurile de pe pereți, nu să spargă la nuci. Și era mai mare păcatul să nu se uite la ele, căci de văzut ar fi avut ce să vadă și de ce să se sperie! Nu numai dracii cei îmbîrșigați, ci și șarpele din grădina raiului, cel ce-o ispitește pe Eva cu un măr, cît mîna de gros; șarpele răsucit pe tulpina mărului, cu coada lungă, atîrnîndu-i pe iarba verde a raiului, cu limba despicată și șuierătoare, cu niște ochi mari ca de sticlă. Odată, o singură dată, nu mai mult, să se uite la el, ăla micu, și i-o îngheța inima de spaimă! O încerca atunci să fugă, dar cum noi am avut grijă să încuiem ușile, n-o să aibă unde!... Fără să-i mai punem la socoteală pe ăi morți, care și ei sînt zugrăviți, acolo, pe pereți: cei ce în ziua judecării de apoi ies din groapă, cu pămînt pe ei, stau în picioare cu trupurile descarnate, în mormintele deschise, și-l așteaptă pe Mîntuitor ca să-l învieze!

Și pe ușa din dos a bisericii, pe ușa pe care intră duminica femeile, îi zugrăvită ea, prăpădita prăpăditelor, ticăloase a mai mare dintre toate cîte-s pe lumea asta: moartea cu coasa într-o mină! Ține coasa ușor aplecată, gata să reteze floarea pămîntului cu ea. Calcă nepăsătoare, nici nu se uită pe unde, privește drept în fața ei, să vadă dacă mai sînt mulți dintre cei pe care trebuie să-i ia și să-i ducă ea. Păi cînd o vedea-o, cînd o vedea-o pe ea, moartea cea descarnată și urîtă, atunci să vezi ce s-o speria ăla micu, și-o încerca să fugă și n-o avea unde!...

Spărgea nucile verzi, împrăștiindu-le pe podelele albe și frumos spălate. I se în-

griseră mîinile de cojile lor și cămașa asijdere. Numai că lui nu-i pasă, scoate miezul dulce și alb și-l băga în gură. Cînd era cîte o nucă mai găunoasă, o arunca; nici nu-i pasă lui de dracii și morții de pe pereți care îl pindeau parcă din toate părțile... Nu ne-a rămas decît să-l speriem noi, dacă el nici nu le vede și nici nu se sperie de chipurile alea urite! Dacă nici Scaraoțki și nici ăia cu coarne nu-l pun pe fugă, am încerca atunci noi să-l înspăimîntăm într-un fel. Să-i băgăm un picuț frica în oase, pentru că prea e de tot și de tot nepăsător!... Și atunci frate-miu, Pavel, a început să miaune ca mișele, eu să urlu ca un ciine apucat de turbare, Simion să scoată un fel de croncănituri ca de corb. Ne-am uitat iarăși prin crăpăturile scîndurilor și l-am văzut pe ăla micu sperîindu-se deacuma, l-am văzut cum se ridică iute în picioare, — nucile i s-au împrăștiat toate pe jos, s-a umplut biserica, — l-am văzut repezindu-se spre cea de a doua, tot fără niciun folos, l-am văzut după aceea lovînd cu pumnii lui mici în geamurile care aveau drugi de fier, așa că nu avea cum să iasă prin ele, l-am auzit strigînd după ajutor: strigîndu-ne pe noi, frații lui mai mari, să sărim repede și să-l scăpăm; numai că noi în loc să sărim să-l apărăm, așa cum ar fi vrut el, eram tare bucușori c-am reușit pînă la urmă să-l înspăimîntăm. Am început din nou a mieuna, a lătra și a croncăni mai aman, și-l auzeam, din podul bisericii, cum trage de clanțele ușilor, doar, doar s-or deschide și-o putea să iasă; cum lovește cu pumnii în ele să le spargă, numai că pumnii lui sînt prea micuți și prea neputincioși ca să poată sparge ușile grele și vechi de cîte știe cîte sute de ani, ferecate toate. Tare ne mai distram, uitîndu-ne prin crăpăturile scîndurilor, cum dă din colț în colț. Cum ne strigă cu lacrimi în ochi: „Frații mei dragi, striga el ca din gură de șarpe, veniți rogu-vă și scăpați-mă, dați-mi o mină de ajutor!” Iar noi eram surzi, nici nu-l auzeam ce spune, sau mai bine zis ne făceam că nu-l auzim... Ne-am înfierbîntat și mai tare: am început să tropăim de parcă acolo în pod ar fi fost o herghelie de cai nărvași și turbați, să lovim cu niște drugi de fier în pereți și în ce nimeream; mă întreb acuma, cum de n-au ieșit morții din mormînt, așa un zgomot mare am făcut! Și din ce loveam cu mai multă poftă, din ce striga el mai avan!

Într-un tirziu le-am spus fraților mei să se liniștească. „Acum o fi destul, ajungă-vă”, m-am răstit la ei. Am coborît toți trei din pod și l-am găsit pe fratele nostru mai mic leșinat în mijlocul bisericii. L-am stropit cu apă — am găsit noi o cănuță cu apă stătută în altar — și, după ce și-a revenit în simțiri, am plecat toți patru spre casă.

SORIN TITEL



O rață a săgetat văzduhul filfiind iute din aripi; un pește a săltat din undă luminind o clipă încenușarea apelor cu argintul solzilor; pe nămolul scos cu draga din fundul canalului se plimbă încolo și încoace, iute-iute, înșurbindu-se cu ciocul lor ascuțit în nămolul dragat, păsărele cît pumnul, și ele cenușii ca cenușiul pămîntului abia scos din ape.

Pe deasupra, în faptul înserării, se cheamă giștele sălbatice pregătindu-se pentru zborul lor spre alte meleaguri. De undeva, din desișul de papură, o împușcătură răscolește tăcerile nopții care se lăsase ca o taină peste întinderea nehotărnică a stufului. O zburătăcire, un clipocit înfundat, un grohăit îndepărtat și apoi liniștea, o liniște care te face să asculți un basm cu năluci, cu zmei și crăieșe. Numai că taina basmelor se risipește fără veste cînd o egretă, unduindu-și mersul, pășește maiestos. Albă ca o arătare. Parcă ea ar fi crăiasa apelor, stăpîna fără egal a frumuseților acestor întinderi. Dar oare ea este cea mai frumoasă pasăre a deltei, că fiecare are o frumusețe a ei și a nimănui alteia? De-am vrea să alegem, cu ade-vărat, pasărea cu coloritul cel mai frumos, apoi ar trebui să ne ascundem vara în desișul păpușului și să ne stăpînim pînă și răsufletul. Iată, prigoriile micuțe, zvelte, cu gusa galbenă ca sofranul, pieptul albastru bătînd în verde, spatele maron stropit cu galben, cu albastru și cu puțin verde, tăind aerul și apucînd din zbor, în ciocul lor negru, libelula cu aripi de mătase. Cînd le vezi atît de măiestrit împodobite, te întrebi: n-or fi ele, care cumva, zinele apelor? O, nu! E dumbrăveanca. Ea este, fără doar și poate, crăiasa. Privește numai ce mantilă și-a aruncat pe spate! Cochetă cum e, și-a ales și mantila pe potrivă, cu cele mai nuanțate și mai neașteptate culori. Are însă preferință pentru albastru și verde. Pe cap și-a pus tichie brodată cu fir albastru și verde. Pe piept, la fel. Și ca să se deosebească și mai bine de celelalte fiice ale neamului păsăresc, și-a brodat două pene din trena cozii cu negru strălucitor. Cu siguranță că dumbrăveanca este crăiasa bălții!

Dar oare cine o fi craiul? Nu cumva corcodelul cel cu gîtul roșu? Mai știi! El o fi, că prea s-a împodobit! Și-a pus la gît guler scrobrit iar pe cap, două moațe. Sare în apă și înoată voinicește spre crăiasa

care s-a lăsat din zbor pe pămîntul stufului și se leagănă visătoare. Pe unda apelor, corcodelul se oprește. Cearcă să-i spună ceva. Ea însă, nici nu-l suferă la vorbă. Se leagănă alintată, pe franjurii stufului, se întoarce cochetă să-și așeze mantila penelor smălțate, apoi întinde alene aripile și deodată își ia zborul peste nesfîrșita pădure de stuf. Jignit, corcodelul clipește des-des din ochișorii lui ca firele de mac, se întoarce și înoată grăbit spre luminișul ghiolului. Vai de peștișorii ieșiți în cale...

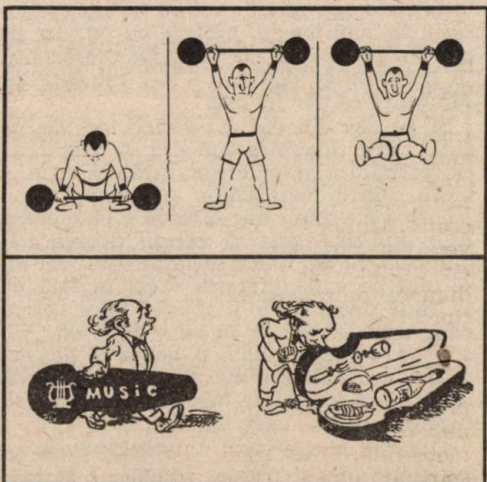
Stîrcul galben cu penele răsfire pe spate ca niște fire de ață cerată, îl zărește de departe pe corcodel și-i iese înainte tăindu-i drumul. Întinde ciocul lunguiet, ascuțit și negru, vrînd parcă să-i spună ceva lui și numai lui. Dar iată-l că se răsîndește și-și întoarce capul în altă parte. Zărindu-i dungile negre învrîstite cu galben, precum și mușul lung, puțin arcuit, lăsat pe spate ca podoabă, invidia îi pișcă inima. Frumos e el, corcodelul, dar parcă și mai frumos e stîrcul!

Nici țigănușul nu-i urît. În lumina soarelui penele lui bat într-un negru-roșcat închis de parcă ar fi flacăra potolită a unui foc aprins de haiduci, odinioară, în adîncimea codrului. E nespuse de mîndru țigănușul! Și are și de ce. Nu este el, oare, ruda cea mai apropiată a vestitei păsări Ibis, adorata egiptenilor, zeita aducătoare de bogății a milului mînos pe care Nilul îl revărsă peste maluri în fiecare an?

Dar cîte păsări, cîte păsărele — unele mai frumoase ca altele — nu mișună în stufărișul apelor... Numai de le-ai vedea pe toate, că unele sînt tare fricoase și fug de om numai ce-i simt prezența prin apropiere...

Și totuși, egreta rămîne crăiasa deltei, a apelor fără sfîrșit, egreta cea cu mersul ei fără egal...

ANA IONIȚA



PAGINI DIN LITERATURA LUMII



DINO BUZZATI

Întâlnire cu Einstein

Intr-o tirzie după-amiază a lunii octombrie, Albert Einstein se plimba singuratic, după ziua de lucru, pe aleile universității Princeton, când se întâmplă un lucru extraordinar. Deodată, fără nici un motiv anume, gândirea-i o luă branbura, ca un ciine scăpat din lesă, și întrezări ceea ce toată viața lui încercase zadarnic să conceapă. Cît ai clipi, Einstein văzu acest univers denumit curb, și-l văzu atît din față cît și din spate, cum puteți să faceți și dumneavoastră cu această carte pe care o țineți în mînă.

Se pretinde în general că mintea noastră nu va reuși niciodată să conceapă curbura spațiului, lungimea, lărgimea, profunzimea lui, fără a uita acea a patra dimensiune a cărei existență este demonstrată, dar care rămîne interzisă spiritului uman : ca un zid claustrat, unde

omul — îndemnat de mintea sa niciodată satisfăcută — se cațără, se cațără fără a găsi ieșirea. Nici Pitagora, nici Platon, nici Dante, dacă ar mai trăi pe lumea aceasta, n-ar reuși să treacă, adevărul fiind totdeauna mai presus decît noi.

Dimpotrivă, alții afirmă că o asemenea eventualitate ar fi posibilă, după ani și ani de studiu și un efort gigantic al inteligenței noastre. Un oarecare savant singuratic — în timp ce în jurul lui lumea se frămînta cu frenezie, pe cînd trenurile și înaltele furnale fumegau, pe cînd milioane de oameni pierdeau absurd în război și în timp ce în amurgul grădinilor din orașe îndrăgostiții se sărutau, — așadar un oarecare savant, printr-o eroică performanță a inteligenței sale — cel puțin așa ne spune legenda — a izbutit să descopere (fără în-
doială în cîteva fugitive momente, ca și

cum s-ar fi aplecat deasupra unui hău, de unde ar fi fost imediat tras înapoi), să vadă, să contemple spațiul curb, minunea minunilor.

Fenomenul s-a produs pe tăcutele, nimeni n-a putut să-l felicite pe temerar. Nici fanfare, nici interviuri, nici medalii sau decorații. Era un triumf absolut personal și dacă putea să afirme „am luat cunoștință de universul curb”, totuși n-avea nici un document, nici o fotografie, nimic ce i-ar fi putut confirma viziunea.

Deși, când asemenea momente există și cu un suprem efort gândirea trece — ca printr-o mică fisură — de cealaltă parte, în acel univers interzis oamenilor, ceea ce odinioară părea formulă inertă, vidă, născută și amplificată în afară de noi, devine însăși viața noastră; vai, atunci cum dispar frământările noastre tridimensionale și ne simțim — asta-i forța umană — scufundați, suspectați în ceva care seamănă foarte mult cu veșnicia!

Profesorului Albert Einstein i se întimplă toate acestea într-o seară superbă de octombrie, pe când cerul părea de cristal și ici și colo începeau să sclipească — rivalizând cu steaua Păstorului — felinarele electrice. Profesorul își simțea inima, — acest mușchi ciudat — bucurându-se de bunăvoința Domnului! Și, deși erau un nepăsător la glorie, trăia acum dincolo de frământările mulțimei, ca acei săraci între săraci care-și descoperă deodată buzunarele pline de bani. Un simțămînt de mîndrie îl stăpînea.

Dar chiar atunci, ca și cum ar fi fost pedepsit — acest misterios adevăr, la fel de repede cum se ivise, dispăru. În același timp, Einstein observă că se afla într-un loc ce nu-l văzuse niciodată. Mergea pe un drum larg mărginit de poteci, fără case, nici vile, nici barăci. Nu era acolo decît o stație de benzină, străjuită de un glob aprins. Și, foarte aproape, așezat pe o bancă, un negru așteptînd clienții. Era îmbrăcat cu o salopetă, iar pe cap avea un beret roșu de basse-ball.

Einstein tocmai îl depășise, cînd omul se ridică, merse după el și-l strigă:

— Domnule!

Era foarte mare, mai degrabă frumos, cu o înfățișare africană, formidabil; și surisul alb strălucea în crepusculul albastrui.

— Domnule, repetă negrul — arătîndu-i o țigară — aveți foc?

— Nu fumez, răspunse Einstein oprindu-se pentru a-l contempla.

Negrul reluă:

— Nu-mi oferiți să beau?

Era mare, tinăr, sălbatic...

Einstein răscoli zadarnic prin buzunare.

— Eu... nu știu... n-am nimic la mine... nu obișnuiesc... îmi pare rău, în adevăr...

Se prefăcu a-și relua drumul.

— Totuși mulțumesc, răspunse celălalt. Dar... scuzați-mă...

— Ce doriți altceva? spuse Einstein.

— Am nevoie de dumneavoastră. Pentru aceasta sunt aici.

— Aveți nevoie de mine? De ce?

— Am nevoie de dumneavoastră pentru ceva secret — replică negrul. Și n-am să vă spun decît la ureche...

(Dinți-i străluceau în obscuritatea acum mai profundă; se aplecă la urechea lui Einstein :) — Sunt diavolul Iblis — îi murmură — sunt Îngerul Morții, trebuie să-ți iau sufletul...

Einstein se dădu cu un pas înapoi.

— Mi se pare, mi se pare că ai abuzat de băutură — îi răspunse cu o voce severă.

— Sunt Îngerul Morții, repetă celălalt. Privește!

Se apropie de o potecă rupse o creangă a cărei frunze începură imediat să-și schimbe culoarea, se chirciră, deveniră scrum. Suflă și tot ce era în jur — foi, așchii și creangă — se răspîndiră într-un praf impalpabil.

Einstein înclină capul.

— Drace, așadar asta-i... Dar, în adevăr aici, astăseară, ... pe drumul ăsta?

— Așa am primit ordin.

Einstein privi în jur, dar nu era tipenie de om. Drumurile, felinarele aprinse și acolo-jos, la o încrucișare, faruri de automobile. Se uită și la cer: era limpede, cu toate stelele la locul lor. Acea a Păstorului declina încet.

— Ascultă, spuse Einstein, acordă-mi o lună dacă vrei. Ai venit tocmai cînd eram pe punctul să termin o treabă importantă. Nu-ți cer decît o lună...

— Ce vrei să descoperi — replică celălalt — poți să afli imediat: e de ajuns să mă urmezi.

— Nu-i același lucru. Ce se descoperă fără trudă n-are însemnătate. E o muncă foarte importantă care o fac. Mă consacru ei de treizeci de ani. Totuși nu-mi lipsește decît puțin...

Negrul glumi.

— O lună ai spus? Dar după o lună să nu cauți să te ascunzi. Chiar dacă te-ai fereca în temnița cea mai adîncă, am să știu să te găsesc imediat.

Einstein se pregătea să mai ceară ceva, dar Negrul dispăruse.

O lună așteptînd o persoană care ți-e dragă n-are sfîrșit, dar cît e de scurtă cînd trebuie să reîntîlnești mesagerul morții: mai scurtă ca un suspin! Luna trecu și Einstein, îndată ce se împlini și fu singur, seara, se îndreptă spre locul convenit. Acolo găsi stația de benzină și banca pe care stătea negrul, numai că acum omul purta o veche mantă militară, pentru că, în adevăr se lăsase frig.

— Iată-mă, îi spuse Einstein punîndu-i mîna pe umăr.

— Și treaba ? Ai terminat-o ?
— N-am terminat-o — răspunse trist savantul. Mai lasă-mă încă o lună ! O să-mi ajungă ! Ți-o jur ! De data asta, sunt sigur că voi reuși. Crede-mă : am lucrat zi și noapte, dar n-am putut s-o termin la timp. Îmi lipsește atât de puțin...

Negrul, fără să se întoarcă, ridică din umeri.

— Ah, oamenii, toți sunteți la fel ! Niciodată nu-s mulțumiți ! Vă străduiți să obțineți o amănare. Și pe urmă căutați mereu un pretext...

— Am o treabă foarte grea. Nimeni până acum...

— Știu, știu, aprobă Îngerul Morții. Cauți cheile universului, nu-i așa ?

Tăcură. Se lăsă o piclă deasă, o noapte care prevestea iarna, una din nopțile când te simți prost și jinduiești să rămi acasă.

— Atunci ? întrebă Einstein.

— Întinde-o... Dar o lună trece repede.

Trecu întocmai ca o clipă. Niciodată timpul nu devorase patru săptămâni cu atita aviditate. Și în seara aceea, o seară de decembrie, vântul geros rostogolea cu scrișnet pe asfalt ultimele frunze ale copacilor, iar pletele albe ale savantului tremurau în aerul rece. Tot acolo era stația de benzină, negrul cu chipul acoperit de o glugă, chircit ca și cum ar fi dormit.

Einstein se apropie și-i atinse timid umărul.

— Eu sunt — îi spuse.

Negrul se ghemuia în mantaua lui, clănțănind din dinți.

— Tu ?

— Da, eu.

— Deci, ai terminat ?

— Datorită Domnului, am terminat !

— Ai câștigat marele match ? Ai găsit ce căutai ? Ai descuiat universul ?

Einstein tuși ușor.

— Da, răspunse surizînd. De-acum înainte, universul este oarecum în ordine...

— Atunci vii ? Ești pregătit sufletește pentru călătorie ?

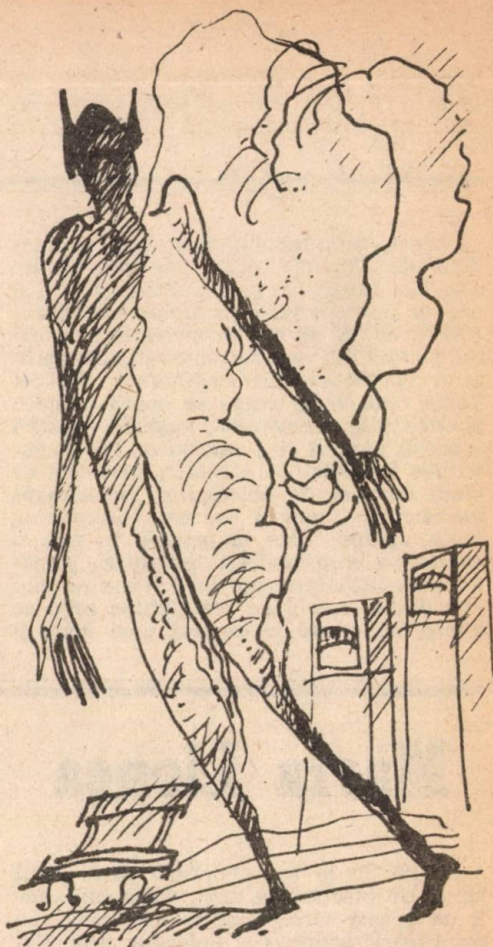
— Firește, așa a fost pactul nostru...

Brusc, Negrul se ridică în picioare și prinse să hohotească cu acel ris sardonice, clasic la cei din rasa lui. Pe urmă, împinse din răputeri arătătorul întins în stomacul lui Einstein, care fu gata-gata să-și piardă echilibrul.

— Pleacă, bătrînă canalie... întoarce-te la tine, aleargă, dacă nu vrei să te pocnească o congestie pulmonară... Crezi că mă interesezi ?

— Cum, mă lași ? Atunci, de ce toate năzdrăvăniile astea ?

— Trebuia să-ți termini lucrul. Nimic altceva. Am izbutit. Dacă nu-ți jucam o festă, cine știe cît timp ți-ar mai fi trebuit !



— Lucrul meu ? De ce te-ar fi interesat ?
Negrul rise din toată inima.

— Pe mine, deloc... Dar șefii, acolo jos, Marii diavoli... Pretind că primele tale descoperiri le-au fost foarte utile. Nu-i din vina ta, dar așa a fost să fie. Fie că-ți place sau nu, scumpul meu profesor, infernul s-a bucurat mult... Și acum așteaptă cu nerăbdare noutăți de la tine...

— Palavre ! se supără Einstein. Ce poate fi mai nevinovat în lume ? Formule mărunte, pure abstracțiuni, inofensive, dezinteresate...

— Ce naiv ! și Iblis îl împinse din nou cu arătătorul în stomac — naivule, pleacă ! Așadar m-au trimis degeaba ? Crezi că s-au înșelat ? Nu, ai lucrat bine. Ai mei, acolo jos, vor fi mulțumiți de tine... Vai, dacă ai ști !

— Dacă aș ști ce ?

Dar celălalt se pierdu în ceață. Dispăruse și stația de benzină, și banca de lemn. Rămase numai noaptea, vîntul, și, în depărtare, foarte departe, zgomotul mașinilor de pe autostrada care ducea spre universitatea Princeton din New Jersey.

În românește de ALEXANDRU BACIU

„Artist, om și revoluționar“, cum se auto-definește, Miguel Torga este una dintre cele mai puternice personalități poetice și umane ale literaturii portugheze de astăzi. Născut cu 75 de ani în urmă într-un cătun pierdut din regiunea montană din nord-estul Portugaliei, Trás-os-Montes, Miguel Torga redă, în întreaga sa operă de poet, povestitor și memorialist, sugestia plastică a aceluia pământ și a oamenilor lui cu puternice trăsături de caracter, modelate de viața dură și de obiceiurile lor aproape medievale. „Oameni întregi, bolovănoși, înalți, spătoși, care te privesc în față și poartă pe chip aceleași brazde ca și pământul... sapă întreaga viață. Iar când mor se culcă în sicriu cu seninătatea celui ce ajunge cu cinste la capătul unei lungi și

trudnice zile“. Aceștia sînt eroii, dăltuiți parcă în piatră de munte și ei, ai „Povestirilor de la munte“ (din care vă prezentăm — „Maria Lionça“), bijuterii de piatră dură, eroii unor simple și dramatice — uneori tragice — întâmplări, pe care ei le înfruntă cu demnitate și curaj, acel curaj dur și despuat de ostentație al vieții legate de natură. Fiecare povestire are un erou central — chip de neuitat —, cu drama lui care se joacă în jurul sentimentelor și evenimentelor primare: dragostea, ura, gelozia, sentimentul matern, nașterea, moartea, emigrarea etc. La acestea participă satul întreg, pe potrivă unui cor antic care, din fundal, aprobă, dezaprobă, se miră, se cutremură și, cel mai adesea, suferă tăcut împreună cu eroul.

Maria Lionça

Văzută de la șes, Galafura pare piscul lumii. Un pisc ros de timp, durat însă dintr-un granit tare. Cum stă ea acolo, cu cerul drept acoperiș și aplecată peste Varosa ce curge în fund, prin ripă, dacă vrea cineva să-i simtă răsufierea trebuie să urce pe o potecă întortocheată, pieptișă, săpată în stîncă, lustruită ani în șir de saboții lui Preguiças, morarul, și de copitele catirului pe care-l mină el de căpăstru.

Are o stradă lungă unde casele sînt cu garoafe la ferestre, două uliți mai posomorate, piața, troița, biserica și un izvor cu apă foarte rece. Munte. Leagănul demn de Maria Lionça.

De cum pomenește cineva de ea, plutește în aer o venerație mută, o emoție reținută, ca atunci cînd răsună clopotul de la biserică. Și nici carte nu știa măcar ! Drept bunuri — harurile de la domnul. Altceva nimic. S-a născut săracă, a trăit săracă, a murit săracă, iar cei care, rude sau apropiați, i-au moștenit puțina rufărie, știau bine că valoarea moștenirii consta doar din simțul lăuntric al acelor pînzeturi. Odată cu albul modest pe care-l aduceau ele din ladă și cu regularitatea firelor de in din care erau țesute primeau și întreaga bogăție a unei vieți ce avea să devină legenda Galafurei.

Cînd a chemat-o Dumnezeu la sine, într-un martie care se străduia să pună o încheiere veselă celor trei luni de iarnă fără seamăn în amintirea bătrînilor, locuitorilor Galafurei nu le venea să-și creadă ochilor. Deși o vedeau întinsă pe catafalc, palidă și senină, stropseau cadavrul cu apă sfințită, ca de obicei, dar înțelegerea lor frustă nu era în stare să cuprindă că viața ei luase sfîrșit. Părintele însuși, altfel atît de deprins cu vremelnica trecere a omului pe pămînt, cînd l-au chemat în grabă să-i dea grijană s-a purtat de parcă ar fi fost vorba de mama lui. Tremura tot. Pînă și latineasca îi ieșea din gură împleticită, pîrînd el să creadă mai curînd în horcăitul femeii ce trăgea să moară decît în epistola sfîntului Iacob. Doar doctorul Gil, medicul, cînd îi luă pulsul și-l simți cum se pierde, nu avu nici o tresărire măcar. Prescrise ulei camforat, și plecă. Dar doctorul Gil aparținea altor lumi. Medic municipal la Carrazedo, venea unde-l chemau, tratînd sfinți și tilhari cu aceeași tinctură de jalap și aceeași digitalină. De asta, nepăsarea lui nu izbi pe nimeni. Rutina meseriei îi împietrise simțămintele. Cînd a declarat el calm, cu piciorul pe scara calului, că nu mai e nimic de făcut, parcă ar fi fost un descoperitor de izvoare prevestind secarea Carredourei. Se știa de cînd lumea că izvorul Carredoura e veșnic, fiind un ochi de mare. Și de îndată ce muri-bunda s-a sfîrșit, iar Joana, din cameră,

scăldată în lacrimi, a dat de știre, i-a răspuns de afară un suspin prelung care, în loc să înceteze în amintiri chipul Mariei Lionça, îl limpezi mai mult. Iar înmormintarea, a doua zi de dimineață, poate din pricina aerului călduț din acel mijit de primăvară și a florilor simple de câmp ce mărgineau drumul brăzdat de roți, li se păru tuturor doar o procesiune făcută de bună voie la cimitir, ca să depună acolo trupul Mariei Lionça cu o rugăciune pentru odihna sufletului morților. Nu. Nu putea muri în inima nimănui aceea realitate care timp de șaptezeci de ani fusese soarele Galafurei.

De copilă, risul ei șugubăț umpluse satul de la un cap la altul. Bătrini și tineri se deprinseră din prima clipă cu fața ei micuță și trandafirie, pe care străluceau doi ochi negri și pătrunzători. Apoi, în copilărie și tinerețe, tot ea fusese miezul lucrurilor. Un nu știu ce deosebit o apăra de răceli, de petice prost cusute, de gunoaie în must. Drăgălașă și curățică, își făcea la fel de multă plăcere s-o vezi mînd caprele la păscut, luîndu-și cuminecătura ori cosind iarba de pe cîmp. Iar cînd, ajunsă femeie, se vorbea prin crame de fetele de măritat din partea locului, nici un flăcău nu-i rostea numele fără un tainic fior. Nu numai că era cea mai drăguță, mai prietenoasă și mai veselă de pe fața pămîntului, dar era și cea mai potolită și respectată. Fie la plivit, fie la dezghiocat, risul ei însemna orice, numai ușurătate nu. Și nimeni nu-i găsea pricină. O priveau parcă fermecați, ca pe o pomană de pe o creangă din virf pe care natura voia s-o coacă pe de-a-ntregul, fără pete, într-un loc înalt de unde doar un dor îndrăzneț și curat s-o poată culege. Deși pe-o potrivă cu celelalte fete prin sărăcie și condiție socială, plutea în jurul ei un nimb de neprihănire care simboliza însăși neprihănirea Galafurei. În făptura Mariei Lionça se înmănușeau toate virtuțile satului. Oare cui îi era hărăzită o asemenea comoară?

A trebuit ca Lourenço Raivo să-și termine milităria și să revină în Galafura cu o mină mai îngrijită, ca s-o strîngă pe a ei sub patrafir. Părintele Jaime, parohul de pe atunci, îi binecuvîntă de parcă ar fi fost chiar copiii lui. Iar Galafura, după savurarea orezului cu lapte, se porni să aștepte cu încredere fericirea viitoare a tinerei perechi. Uitînd de nedreptățile și vicleniile vieții, toți visau pentru cei doi norocul de care ei nu avuseseră parte. Doar că soarta, credincioasă nefericirilor lumii, știa că Mariei Lionça îi fusese menit alt rost: anume, să întruchipeze expresia umană a unei suferințe duse pînă la granițele putinței. A o face imună la nenorocire însemna de fapt a o dezhădăcina din glia părintească.

Spoiala lui Ruivo, în care satul își pusese atîtea nădejdi, îi netezise doar bătăturile provocate de coada săpăligii. Nu făcuse din el tovarășul de viață pe care-l merita fata. Cu cravată la gît duminicile și cu spatele țeapăn în restul săptămîinii, la capătul celor nouă luni cuvenite, cînd se născu Pedro, durduliu, zdravăn, trandafiriu, în loc să găsească în prezența copilului îndemn ca să se apuce de treabă, se sperie că a mai apărut o gură de hrănit în casă, se îndatoră și plecă în Brazilia.

Cît despre Maria Lionça, ea rămase pe loc. Ca toate femeile de la munte care, în toiul desfătărilor dragostei, rămîn văduve cu bărbați vii duși de cealaltă parte a mării, i-a fost și ei dat să îndure despărțirea ispășitoare, să plătească ratele călătoriei ani în șir, cu speranța neconținut reinnoită și dezamăgită la ghișeu unde Purifica-cao distribuia poșta cu inconștiența arbitrară a unui jucător ce împarte cărțile.

— Ți-a scris omul tău, Maria? întrebă parohul din an în Paști.

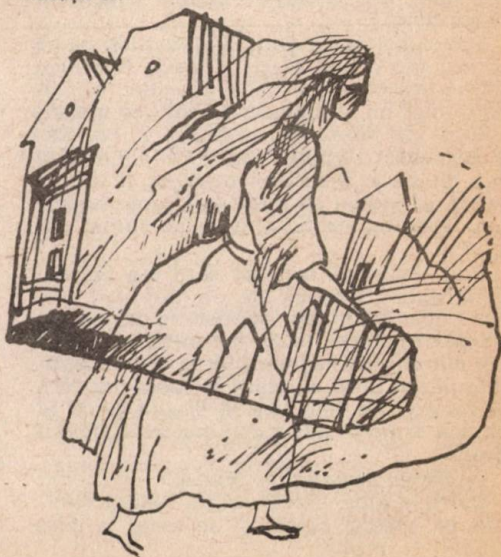
— Nu, părinte. De cincisprezece ani.

Nu-și însoțea răspunsul nici cu cea mai mică plîngere. Credincioasă dragostei jurate, lăsa să i se veștejească toate farmecele trupului, într-o resemnare demnă și discretă. Cu copilul veșnic atîrnat de fuste, ca un semn permanent că plătise vieții tributul ei de femeie, trudea din zori și pînă în zori ca să mențină peticul de pămînt afinat și îngrășat. Depozitară a biețului avut al familiei, voia să-l păstreze neatins și grijit. Dacă partenerul ei dezertase, era un motiv în plus ca ea să rămînă neclintită și curajoasă la cîrmă micii corăbii.

— Nimic, Maria? — Parohul nici nu mai îndrăznea să-și rostească întrebarea.

— Nimic.

Răspundea fără revoltă sau renunțare în glas. Judeca situația obiectiv, cîstit. Ce simțea pe dinăuntru, asta era taina seninătății ei.



Pînă cînd într-o zi, în sfîrșit, Ruivo dădu semn de viață. Se întorcea. Iar Galafura, solidară cu măreția umană a Mariei Lionça, se arătă gata să uite toate jignirile și să primească sărbătorește oala rătăcită.

Cel ce întruhipa iertarea colectivă și sănătatea sufletească a pămîntului era Pedro, fiul care, alături de mama lui, în gara Gouvinhas, lăsa închipuirea să-i alerge sloboadă în lungul șinelor, pînă ce se pierdu la capătul acelei scări de oțel și traverse.

Din păcate, trenul care se ivi în depărtare, înaintă și trecu prin dreptul lui încetîndu-și mersul, aducea o dezamăgire cu el. Tatăl i se păru o umbră spălăcită a chipului pe care-l visase.

— Băiatul tău e bărbat în toată firea!

Glusul răgușit și bolnăvicios nu făcea decît să confirme decăderea ce i se pecetluise pe fața scheletică, de culoarea paielelor. Ruivo cel rămas în Galafura, și pentru care stătea măturie un portret în picioare, fusese personificarea sănătății. Iar Ruivo cel care, călare pe catirul ce-l transporta acum, gîfîia atît de tare, se identifica doar în mod abstract cu originalul. Poate ca să justifice această schimbare, vinovat în fața femeii, a copilului și a munților veșnic aerați și puri ai Mantelinhei, renegatul mărturisî tot. Revenea bolnav și golit de iluzii. Boli rele... Abia putea să înghită. Și se înăbușea... Dar, ce atîta jela-nie. Revenise doar ca să moară.

La spitalul din tîrg doctorii i-au mai făcut o gaură în gît ca să-l ușureze. Cîteva mii de reali în plus, dar, răbdare. Galafura, în persoana Mariei Lionça, dacă tot nu putea strînge în brațele-i generoase un trup ros de relele lumești, voia ca el să respire măcar liber aerul curat.

O lună mai tîrziu zăcea întins pe patul de cununie, nemișcat, foarte galben, foarte uscat, cu sufletul dînd socoteală lui Dumnezeu. Iar a doua zi de dimineață, gura cimitirului din Galafura înghiți oasele lui decărnate.

Din spuza aceluia giulgiu ciudat ieși parcă și mai viu chipul Mariei Lionça. Nici nu-l plînsese dincolo de limitele dragostei ei trădate, nici nu se îndolise dincolo de melancolicul vâl negru ce-i sugruma inima. Exprima exact simțirea Galafurei, de milă și silă totodată. Demnă și discretă, îl înmormîntă și începu să plătească ratele operației. Furtuna nu tulbură deloc ritmul pașilor ei.

Fiul, Pedro, a fost cel care n-a rezistat dezamăgirii. Rușinat de un tată ce-i trecuse doar prin fața ochilor ca un strigoi de putreziciune, lipsit de înțelegere pentru măreția mamei care făcea din absurditate pîinea gurii ei, plecă la Lisabona, fără ca nimeni din Galafura să fi știut de ce. Și un nou drum al calvarului începu la ghișeul poștal.

— Nimic pentru tine, Maria.

Bătrînă, albă, neschimbată, Lionça revenea pe aceeași cărare și se așeza la gura

sobei să toarcă, punînd în regularitatea firului neasemuita regularitate a vieții ei. Iar Galafura, de cîte ori mergea la cîmp sau se întorcea de acolo, saluta respectuos în ea o permanență ce răscumpăra trădarea sotului și slăbiciunea fiului. Ca pe mîmoza familiară din piațetă, sau izvorul neobosit al Carredourei, așa o vedea, singură și odihnitoare la postul ei, și gata de toate eroismele unei făpturi omenești. Timpul le oferise cheia acelei vieți menite, la urma urmei, mai degrabă încercărilor suferinței decît plăcerilor bucuriei. Doar ea îi putea lumina și ajuta în deznădejdea anumitor ore și împrejurări.

Schimbător ca și vîrsta lui nesăbuită, fiul se făcuse marinar. Iar Galafura, durată din lut, înrădăcinată în spinarea muntelui Gunhedo, îl privea pe vlăstarul cufundat în apă ca pe un venetic. Mai degrabă înțelegea exilul tatălui în Brazilia, pornit cel puțin spre un sol ce făcea parte din cosmogonia Galafurei. Diluat în imensitatea mării, chipul băiatului își pierduse toată limpezimea. Și ar fi pierit pentru totdeauna din conștiința satului, fără ajutorul Mariei Lionça. Abia cînd, pe neașteptate, sosi o telegramă de la căpitania portului Leixões și ea plecă într-acolo, vîzură cu toții cum fusese în stare, singură, să mențină neștirbită realitatea celui dus. Dacă o pornea la drum, dacă înfrunta calmă prima călătorie pe meleaguri îndepărtate și teama de oraș, înseamnă că-și avea motivele ei, care erau neapărat și motivele Galafurei.

Așa a și fost. A doua zi satul văzu cu spaimă și cutremurare cum își aducea, cu brațele ei de șaizeci de ani, copilul mort. I l-au incredințat la spital cînd își dădea ultima suflare. S-a urcat atunci în tren cu el în brațe, rece deja, înfășurat într-o pătură, rugîndu-i pe toți să-i facă loc, pentru că însoțea o persoană foarte bolnavă. Se dădeau la o parte imediat. Și așa a izbutit să-l depună pe banchetă și să se așeze lîngă el.

Galafura aproape că nu înțelegea cum se descurcase, măcar că el era de statură mijlocie și numai pielea și oasele. Un lucru e sigur, că se descurcase, și fără lacrimi în ochi i se adresa duioasă, de cum apărea controlorul în compartiment:

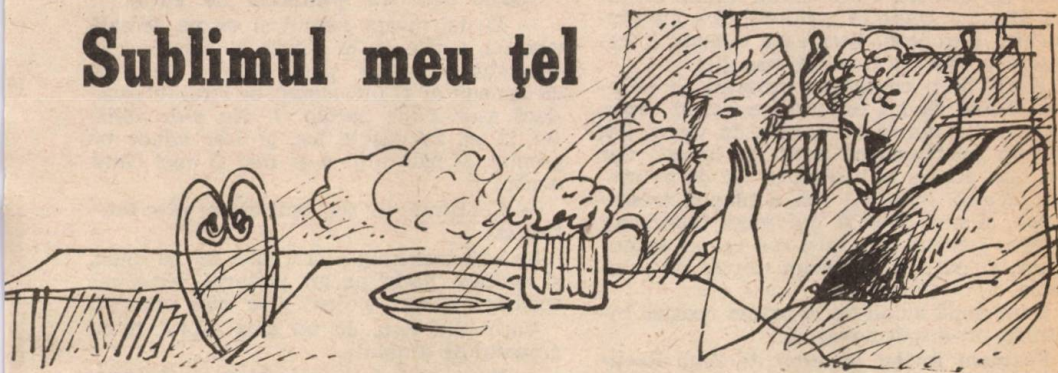
— Doare, copile? Doare tare? Sigur că doare... Doare.

Îl sprijinea de umărul ei, îi înfășura pătura în jurul picioarelor țepene, și arăta biletele.

La Gouvinhas coborî din tren. În ușa gării, paznicul holbă ochii, dar o lăsă să treacă. Și curînd după aceea, pe catirul lui Preguiças, Pedro urca muntele ca să-și doarmă somnul cel de pe urmă în Galafura, care era deopotrivă pămîntul unde se născuse și poala veșnică a mamei lui.

prezentare și traducere de
MICAELA GHÎTESCU

Sublimul meu țel



Am încheiat împreună niște afaceri; așa ne-am și cunoscut de altfel. Firma lui Michaels vroia să înceapă o subîmpărțire a terenurilor de la capătul celălalt al Evanstonului, și aflase că eu eram proprietarul unora dintre cele mai promițătoare suprafețe. Mi-au făcut deci o ofertă bună, dar nici n-am vrut să aud; au oferit mai mult, dar am refuzat din nou; în cele din urmă m-a căutat însuși directorul firmei. Omul nu era chiar așa cum mi-l închipuisem. Bineînțeles că era agresiv, dar într-o manieră atât de politicoasă, încît nu jignea, iar întreaga lui comportare era atât de civilizată încît nici n-ai fi bănuțit că-i lipsește o educație riguroasă. O lipsă pe care, de altfel, încerca să și-o îndrepte prin cursuri serale și extensive, și prin lecturi din toate domeniile.

Am ieșit să bem ceva, și să discutăm despre problemele noastre în liniște. M-a dus la un bar care n-avea nimic din atmosfera caracteristică Chicagoului: era liniștit, sărăcăcios, n-avea nici tonomat, nici televizor, avea în schimb un raft de cărți și cîteva seturi de șah, dar nimic din ciudățeniile și lucrurile misterioase care împînzesc de obicei asemenea locuri. În afară de noi, în local mai erau șase clienți — un tip care aducea a profesor-emeritus printre cărți, cîteva indivizi care făceau politică, încercînd să fie cît de cît în acord cu realitatea, un tip tînăr care polemiza cu barmanul asupra superiorității lui Bartock sau a lui Shoenberg. Noi am găsit o masă într-un colț și bere daneză.

I-am spus că nu-mi păsa de bani, oricare ar fi fost oferta, dar mă opuneam intenției de a intra cu buldozerele într-un pămînt frumos, numai pentru a construi alte și alte suburbii din plăci de crom. Michaels își umplu pipa înainte de a răspunde. Era un om uscățiv și înalt, cu o bărbie lungă și nas roman, părul cărunț, ochii negri și luminoși.

— Reprezentantul meu nu v-a explicat situația? întrebă el. Nu vrem de loc să construim un șir uniform de cocioabe cu

două etaje. Am conceput șase proiecte de bază, cu mici deosebiri între ele, pe care să le amplasăm cam... așa.

Scoase un creion și o bucată de hîrtie și-mi desenă niște schițe. În timp ce-mi vorbea, vocea i se îngroșă, dar continuă să se exprime cu aceeași ușurință. Și își pledă cazul mai bine decît ar fi făcut-o oricare altul în numele lui. Indiferent de sentimentele mele, ne aflam în mijlocul secolului XX și producția de masă avea să se concentreze în acele locuri. Faptul că o comunitate ia naștere deodată, în mod artificial, nu înseamnă că trebuie să fie respingătoare, din contră, ar putea să cîștige în unitate artistică. Și continuă cu explicațiile.

Dar nu intenționa să mă atragă de partea lui atunci și acolo, așa că, pe nesimțite, discuția își schimbă cursul.

— E într-adevăr un loc minunat, am remarcat eu. Cum de l-ai descoperit?

Dădu din umeri.

— Îmi place să hoinăresc, mai ales noaptea. Să caut.

— Nu-i cam periculos?

— Nu fac comparații, spuse el cu o undă de înverșunare.

— Aha... înțeleg că nu te-ai născut aici?

— Nu. Am ajuns în Statele Unite abia în 1946. Aveam statut de PS, adică persoană strămutată. Am devenit Thad Michaels pentru că mă săturasem să-mi tot dictez numele literă cu literă... Tadeus Michalowski. Nu țineam să mai păstrez ceva care să-mi aducă aminte de vechea țară — nu sînt un sentimentalist, ci un asimilaționist convins.

De altfel nu vorbea prea mult despre el. Mai tîrziu, am aflat cîte ceva despre rapida lui ascensiune în afaceri de la rivalii lui în ale meseriei, care-l admirau și-l invidiau. Unii dintre ei încă nu credeau posibil să vinzi o casă cu încălzire radiantă pentru mai puțin de 20.000 de dolari și să obții și un profit. Dar Michaels o făcuse și pe asta. Nu era de loc rău pentru un imigrant sărac lipit.

Alte amănunte le-am aflat singur — fusese admis în țară cu o viză specială, acordată ca urmare a serviciilor aduse armatei Statelor Unite în ultimele faze ale războiului european. Serviciile acestea îi ceruseră și nerv și o minte ascuțită.

Între timp cunoștința noastră se adâncea: I-am vindut terenul pe care-l vroia, dar continuam să ne vedem, în vreun bar sau în apartamentul meu de burlac, dar cel mai adesea în hambarul lui de pe malul lacului. Soția lui era o blondă trăsniitoare, și mai avea și doi puști inteligenți și bine crescuți. Și totuși era un om singuratic, și eu îi satisfăceam nevoia de prietenie.

Cam după un an de la prima noastră întâlnire, mi-a spus povestea.

Fusesem invitat la cină de Ziua Recunoștinței. După ce-am mâncat, am mai stat de vorbă. Și-am vorbit... și-am vorbit... Când am terminat cu posibilitatea unor tulburări în timpul alegerilor din orașul vecin, și am trecut la posibilitatea ca și alte planete să urmeze același curs istoric cu al nostru, Amelie își ceru scuze și se retrase. Trecuse de mult de miezul nopții. Michaels și cu mine am continuat discuțiile. Nu-l văzusem niciodată atât de tulburat. Era ca și cum acest ultim subiect sau poate doar un cuvânt îi deschisese o ușă. Într-un târziu se ridică, umplu din nou paharele cu whisky, cu o mișcare nesigură, și străbătu living-ul (cu pașii înăbușiți de carpeta aceea verde și adincă) înspre fereastra largă.

Noaptea era senină și aspră. Am cuprins orașul cu privirile, fulgerări, întretăieri, răscuciri de lumini strălucitoare, culorile ametistului, rubinului, smaraldului, topazului, și întinderea întunecată a lacului Michigan; aveam senzația că dincolo de toate astea puteam desluși câmpuri albe, nesfârșite. Dar deasupra se arcuia cerul, negru-cristal, cu Ursa Mare stînd pe coadă, și Orionul urmîndu-și drumul de-a-lungul Căii Lactee. Nu-mi fusese deseori dat, să am în fața ochilor o priveliște mai înghețată și mai necuprinsă.

— La urma urmelor, spuse el, știu eu ce spun.

M-am așezat mai bine în fotoliul adînc. Focul din cămin arunca mici flăcări albastre. Camera mai era luminată doar de o lampă cu abajur, așa încît văzusem și eu roiriile de stele, cînd trecusem mai devreme prin fața ferestrei. L-am întrebat puțin zeflemitor:

— Ceva personal?

Își întoarse privirile spre mine. Fața îi era imobilă.

— Ce-ai zice dacă aș spune „Da“?

Mi-am sorbit băutura. King's Ransom este o licoare atât de nobilă și de mîngîitoare, mai ales cînd Pămîntul pare să se lase pătruns de un frig din ce în ce mai pătrunzător.

— Aș presupune că ai motivele tale, și aștept să le aud.

Zimbi doar cu jumătate de gură.

— Ei da, m-am născut și eu pe această planetă, spuse el. Și totuși — totuși cerul este atât de imens, și de straniu, nu crezi că oamenii ar fi influențați de straniul ăsta, dacă s-ar duce „acolo“? Nu s-ar infiltra în ei, în oasele lor, și l-ar aduce pe pămînt, și pămîntul n-ar mai fi apoi chiar același?

— Continuă, te rog, știi că-mi plac fanteziile.

Se uită îndelung afară, apoi iar la mine, și deodată dădu pe gît paharul. Nu-l caracteriza gestul violent. Dar nici ezitarea.

Vorbi din nou, cu un glas aspru, și cu accentul de dinainte.

— Bine, atunci îți voi spune o fantezie. O poveste de iarnă, totuși, o poveste rece, pe care mai bine n-ai lua-o în serios.

Am tras un fum din minunatul trabuc pe care mi-l dăduse și am așteptat în liniștea de care avea nevoie.

Se plimbă de cîteva ori în sus și în jos prin fața ferestrei, cu ochii în pămînt, apoi își umplu din nou paharul și se așază lângă mine. Nu mă privea pe mine, ci un tablou de pe perete, ceva sumbru și ininteligibil, care nu plăcea nimănui. Părea să-și găsească puteri în el, căci începu să vorbească repede și cu glas scăzut.

— Odată, de mult de tot în viitor, a existat o civilizație. N-am să-ți descriu pentru că ar fi imposibil. Te-ai putea întoarce în vremea constructorilor piramidelor egiptene, și să le vorbești oamenilor despre orașul acesta de sub noi? Nu vreau să spun că nu te-ar crede. Bineînțeles că nu te-ar crede. Dar asta contează foarte puțin. Vreau să spun că nu te-ar înțelege. Nimic din ce le-ai spune n-ar avea sens pentru ei. Și vor înțelege și mai puțin felul în care lucrează și gîndesc și simt oamenii, decît ce le-ai spune despre lumini, mașini și turnuri. Nu-i așa? Dacă ți-aș vorbi despre oameni din viitor care trăiesc printre uriașe energii orbitoare, și despre progenituri genetice, și războaie imaginare, și pietre vorbitoare, și un anume vîntător orb, nu știu ce-ai simți, dar sigur n-ai crede.

Deci îți cer doar să-ți imaginezi că planeta asta s-a mai învîrtit de mii de ori în jurul soarelui, și că noi sîntem adînc îngropați, și de mult uitați; și apoi să-ți mai imaginezi că această altă civilizație gîndește totul în termeni atât de străini încît ignoră orice limite ale logicii și ale legilor naturale, pentru a descoperi mijloace de a călători în timp. Deci dacă locuitorul obișnuit al acelei lumi (nu-l pot numi cetățean sau în orice alt fel cunoscut de noi, pentru că ar induce prea mult în eroare) — locuitorul cu o educație medie știe destul de vag și total dezinteresat că acum cîteva milenii niște semi-sălbatici au

fost primii care au dezagregat atomul — nu știu dacă sînt doi care au fost cu adevărat aici, care au umblat printre noi, ne-au studiat și ne-au cartografiat, și apoi s-au întors cu o colecție de cunoștințe pentru creierul central, ca să-i spun așa. În afară de ei, nimeni altcineva nu se interesează de noi mai mult decît ești tu preocupat de arheologia Mesopotamiei timpurii. Înțelegi ?

Își fixă privirea în paharul mare din mîna lui, ca și cum *whisky*-ul ar fi avut puteri oraculare. Tăcerea se adînci. Într-un tîrziu am spus :

— Bine. De hațirul poveștii accept premisele. Îmi închipui că nici nu i-am simțit pe călătorii ăștia în timp dacă s-ar afla printre noi. Ar avea metode de deghizare și alte d-astea. Plus că n-ar vrea să-și schimbe trecutul.

— Oh, nici o grijă, spuse el. Nici n-ar putea învăța prea multe dacă ar spune tuturor că aparțin viitorului. Închipuiește-ți doar.

Am chicotit.

Michaels îmi aruncă o privire umbrită.

— În afară de interesul științific, întrebă el, îți mai poți imagina și alt motiv de a călători în timp ?

— Mă rog, am sugerat eu, probabil comerț cu obiecte de artă sau cu resurse naturale. Te întorci în epoca dinozaurilor și exploatezi minereul de fier înainte ca oamenii să fi secăt cele mai bogate mine. Dădu din cap.

— Mai gîndește-te. N-ar vrea decît cîteva piese acolo, din statuetele din palatul Minos, sau vase Ming, sau pitici din cea de-a treia hegemonie mondială, și asta pentru muzeele lor. Dacă „muzeu“ nu este un cuvînt prea deplasat. Îți spun doar că sînt altfel decît noi. Iar în ceea ce privește resursele naturale, nici nu mai au nevoie de ele ; și le fabrică singuri.

Se opri o clipă, ca în fața saltului final, și apoi întrebă :

— Cum se numea colonia aceea de deținuți abandonată de francezi ?

— Insula Diavolului ?

— Exact, asta era. Ți-ai putea închipui o pedeapsă mai bună pentru un criminal condamnat, decît să-l izolezi în trecut ?

— Bine dar îmi vine să cred că ei ar fi mai presus de orice concept de răzbunare sau chiar numai de descurajare prin exemple oribile. Chiar și în secolul nostru chestiile astea nu țin.

— Ești sigur ? întrebă el liniștit. Odată cu evoluția înțeleptului sistem actual de penalizare crește și numărul crimelor. Te mirai cîndva cum de îndrăznesc să mă plimb noaptea pe străzi. Și apoi, pedeapsa este un fel de chatarsis al întregii societăți. Acolo, în viitor, îți vor spune că spînzurătoarea în public a redus mult rata crimelor, care altfel ar fi continuat să crească. Și încă ceva, mult mai important : spectacolele astea au făcut posibilă apariția adevăratului umanitarism în secolul

18. Își ridică sardonice o sprînceană. Sau cel puțin așa susțin ei în viitor. Nu contează dacă au dreptate sau nu, sau dacă pur și simplu caută o explicație logică pentru un element degradat din societatea lor. Tot ce trebuie să reții este că-și trimit cei mai răi criminali în trecut.

— Nu-i prea grozav pentru trecutul ăsta, am spus eu.

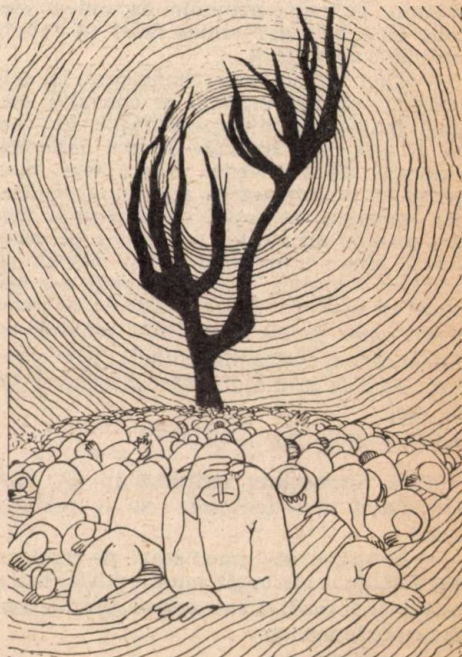
— Nu, nu chiar așa. Din anumite motive, incluzînd și faptul că ceea ce se întîmplă din cauza lor s-a și întîmplat deja... Fir-ar să fie ! Cum să exprimi asemenea paradoxuri în engleză ? Principalul e totuși că nu-și irosesc toate aceste energii cu ticăloșii de rînd. Trebuie să fii un criminal de un tip foarte rar pentru a merita pedeapsa exilului în timp. Și gravitatea unei crime depinde de un anume din istoria omenirii. Omuciderea, hoția la drumul mare, trădarea, erezia, traficul cu narcotice, înrobirea, patriotismul, și toate celelalte, fiecare au primit pedeapsa capitală în diferite epoci, și au fost trecute cu vederea în altele, sau chiar privite cu entuziasm. Aruncă-ți o privire înapoi și vezi dacă n-am dreptate.

L-am privit o clipă, observînd cît de adînci îi erau ridurile de pe față și gîndindu-mă că la vîrsta lui n-ar fi trebuit să fie atît de cărunț.

— Foarte bine, am spus eu. Accept. Dar un om al viitorului, cu toate cunoștințele lui...

Își izbi paharul de masă.

— Ce cunoștințe ? strigă el. Dar judecă puțin ! Închipuiește-te lăsat singur și gol



în Babilon. Cît din limba și istoria lor cunoști ? Cine-i regele la putere, cît va mai domni, și cine-l va urma ? Care-s legile și obiceiurile cărora trebuie să te supui ? O să-ți amintești probabil că perșii sau asirienii sau altcineva vor cucerii Babilonul și că se va plăti scump de tot. Dar cînd ? Cum ? Războiul în curs, este el doar o simplă răfuială de graniță, sau o luptă decisivă ? Și dacă-i luptă, vor ieși babilonienii învingători ? Și dacă nu, care-s termenii de încheiere a păcii ? Păi nu-s douăzeci de oameni în ziua de azi care să poată răspunde la aceste întrebări fără să consulte o carte. Și tu nu faci parte din ei ; și nici n-ai cărți la îndemînă.

— Cred, am spus încet, că odată ce-am prins ceva din limba lor, m-aș îndrepta către cel mai apropiat templu. I-aș spune preotului că pot să fac... aăă... artificii.

Rise puțin înveselit.

— Cum ? Nu uita că ești în Babilon. Unde vei găsi sulf și salpetru ? Dacă-l vei face pe preot să înțeleagă ce vrei, și să-l determini să-ți procure materialele necesare, cum vei compune o pulbere care va trebui nu numai să sfirîie dar și să explodeze ? Cu titlu de informație, asta-i o adevărată artă. Drace, n-ai putea nici ca marinăr să-ți găsești un pat. Ai fi norocos dacă te-ai alege măcar cu spălatul podelelor. Dar probabil că vei ajunge unul dintre sclavii de pe cîmpuri. Sau n-am dreptate ?

Focul începea să slăbească.

— Bine, am admis eu. Adevărat.

— Știi, epoca este aleasă cu multă grijă. Se uită din nou spre fereastră. De unde stăteam, reflexele geamului ascundeau stelele, încît nu ne rămînea decît să intuim întunericul de afară.

— Cînd un om este condamnat la exil, continuă el, toți experții se consultă, alegînd perioadele din specialitățile lor care ar fi cele mai indicate pentru individul respectiv. Și vei vedea atunci cum tipul scrupulos de intelectual, abandonat în Grecia homerică, va trăi într-un coșmar vesnic, pe cînd un cuțitar s-ar putea descurca foarte bine — ar putea chiar deveni un luptător respectat. Dacă huliganul n-a fost chiar cel mai rău dintre criminali, ar putea avea șanse să fie lăsat lîngă palatul lui Agamemnon, condamnat fiind la nimic altceva decît la primejdii, incomoditate și dor de casă.

Oh, doamne, dorul de casă !

Atîta întunecime strînsese în el, încît am căutat să-l temperez cu o remarcă seacă :

— Presupun că-l imunizează pe condamnat față de orice boală antică. Altfel exilul ăsta n-ar fi decît o foarte bine gîndită condamnare la moarte.

Mă privi din nou.

— Da. Și bineînțeles că serul longevității este încă activ în venele lui. Dar asta nu e totul. Este părăsit într-un loc pustiu, după lăsarea întunericului, mașina dispăre, și el rămîne izolat în trecut pentru tot restul vieții. Tot ce știe este că au ales pentru el o eră cu... asemenea caracteristici... care, speră ei, îl vor pedepsi pentru crimele lui.

Din nou se lăsă tăcerea peste noi, pînă cînd ceasul de pe cămin păru să domine cu tic-tacul lui lumea întreagă, ca și cînd toate celelalte zgomote de afară ar fi înghețat pentru totdeauna. Am aruncat o privire spre cadran. Noaptea era tirzie, în curînd întunericul la răsărit avea să pălească.

Mi-am întors ochii spre el — încă mă privea cu o intensitate tulburătoare.

— De ce te-ai făcut vinovat ? l-am întrebat eu.

Nu păru surprins, îmi răspunse doar cu un aer obosit.

— Ce contează ? Ți-am spus doar : crimele unei epoci sînt acte de eroism într-o altă epocă. Dacă încercarea mea ar fi reușit, secolele care ar fi urmat mi-ar fi adorat numele. Dar am dat greș.

— Probabil că au avut de suferit mulți oameni, o lume întreagă trebuie că te-au urît.

— Ei bine, da. Și după un minut : Bineînțeles că ce-ți spun eu este doar o fantezie. Ca să ne mai treacă timpul.

— Am intrat și eu în joc, am spus zîbind.

Se relaxă puțin. Se lăsă pe spate, cu picioarele întinse pe covorul acela maiestuos.

— Deci, după cîte ți-am spus din povestea asta, cum mi-ai putea ghici gravitatea crimei ?

— Viața ta trecută. Unde și cînd ai fost abandonat ?

— Lîngă Varșovia, în august 1939, răspunse el cu o voce atît de mohorîtă cum nu mi-a mai fost dat să aud vreodată.

— Nu cred că ai vrea să-mi povestești despre anii războiului.

— Nu, nu vreau.

Dar după un timp începu din nou să vorbească sfidător.

— Dușmanii mei au făcut o greșeală. Confuzia care a urmat atacului german m-a ajutat să scap de sub supravegherea poliției, înainte de a fi aruncat într-un lagăr de concentrare. Treptat mi-am dat seama de situația reală. Bineînțeles că nu puteam prevedea nimic. Și nici acum nu pot. Numai specialiștii știu și le pasă de ce se întîmplă în secolul 20. Dar ca recrut polonez în armata germană, am realizat că asta era tabăra ce avea să piardă. Așa că m-am strecurat la americani, le-am spus ce-am văzut, și am devenit iscoada lor. Riscant — dar dacă aș fi fost împușcat,



ce-ar fi fost? Am scăpat; și m-am ales cu o mulțime de garanții care m-au adus până aici; restul poveștii este pur convențional.

Trabucul mi se stinsese. L-am reaprins, pentru că trabucurile lui Michaels nu trebuiau desconsiderate. Le comandase special din Amsterdam.

— Sămînța străină, am spus eu.

— Poftim?

— Știi doar, Ruth în exil. Nu s-au purtat prea rău cu ea, dar plîngea mereu după țara ei.

— Nu, nu știu povestea.

— E în Biblie.

— Ah, da... Odată și odată tot trebuie să citesc Biblia.

Deocamdată starea lui revenea la siguranța pe care i-o cunoscusem la început. Își duse paharul la buze cu un gest delicat. Expresia feței era viaie și încrezătoare.

— Da, aspectul acesta a fost destul de neplăcut. Nu vorbesc de condițiile fizice ale vieții. Doar ai fost și tu în excursii și ai observat cit de repede te obișnuiești cu lipsa de apă caldă, canalizare, lumină electrică, și toate acele fleacuri de care, ne asigură producătorii lor, avem absolută nevoie. Mi-ar prinde bine un reductor gravitațional, sau un stimulator celular, dar mă descurc și fără ele. Dar dorul de casă, asta te roade. Lucruri mărunte, pe care niciodată nu le-ai luat în seamă, o anumită mîncare, felul oamenilor de a se mișca, jocurile, subiectele banalelor con-

versații. Chiar și constelațiile. Toate sînt altfel în viitor. Soarele a străbătut distanță lungă pe orbita lui galactică.

Dar de voie, de nevoie, oamenii au emigrat din totdeauna. Sîntem doar urmașii celor care au rezistat șocului. M-am adaptat.

Își încrunță sprincenele.

— Nu mai m-aș întoarce acum nici dacă mi s-ar da liberă trecere, la trădătorii aceia care conduc cum conduc lucrurile.

Mi-am terminat băutura, degustînd-o cu întreaga suprafață a limbii și a cerului gurii, căci era un *whisky* minunat; îl ascultam doar cu o ureche.

— Îți place aici? l-am întrebat.

— Da, a ajuns în sfîrșit să-mi placă. Am trecut de hopul emoțional. Primii ani m-am luptat din răputeri să supraviețuiesc, și, ajuns aici, m-am luptat să-mi caut un rost, și asta m-a ajutat mult. N-am avut niciodată timp suficient să mă compătimesc. Acum munca mea mă interesează din ce în ce mai mult, un joc fascinant, și atît de plăcut, fără pedepse capitale pentru fiecare mișcare greșită. Am descoperit aici calități pe care viitorul le-a pierdut... pun pariu că nici n-ai idee ce exotic e orașul ăsta. Gîndește-te doar. În acest moment, doar la cinci mîle de noi, un soldat face de gardă la laboratorul atomic, un vagabond îngheață în fața unei uși, niște milionari iau parte la o orgie, un preot se pregătește pentru ritualul de la răsăritul soarelui, un negustor din Arabia, un spion rus, un vas din India...

Agitația lui se domoli. Își mută privirea de la fereastră și noapte înăuntru spre dormitoare.

— Și soția mea, și copiii, sfîrși el extrem de duios. Nu, nu m-aș întoarce, orice s-ar întîmpla.

Trăsei un ultim fum din trabuc.

— Te-ai descurcat destul de bine.

Eliberat din starea lui posomorită, rinji spre mine.

— Nu-i așa că ai crezut în tot basmul ăsta?

— Da, bineînțeles. Mi-am stins trabucul și m-am întins. E cam tîrziu. Ar fi mai bine să plecăm.

Nu înregistră imediat cele spuse. Brusc se ridică din scaun ca o pisică mare.

— Noi?

— Bineînțeles. Am îndreptat spre el un pistol neuronc. Rămase pironit. Lucrurile astea nu rămîn așa, în vînt. Le controlăm. Și acum hai să mergem.

Sîngele îi pieri din obraji.

— Nu, rosti el răspicat, nu, nu, nu poți face asta, nu e drept, nu Amaliei, nu copiilor...

— Asta face parte din pedeapsă, am spus eu.

L-am părăsit în Damasc, cu un an înainte ca Tamerlan să fi jefuit orașul.

În românește de IRINA HOREA

Născut la 17 aprilie 1911 dintr-o familie de veche burghezie angevină care a numărat printre membrii ei oameni politici și cîțiva scriitori printre care René Bazin), după obținerea unei licențe de drept și a alteia de litere, Hervé Bazin exercită, spre a putea trăi, diverse profesii.

Abia după încetarea celui de al doilea război mondial el se dedică literaturii, fondind, împreună cu cîțiva prieteni — dintre care unii sînt azi celebri — grupul și revista „La Coquille”, debutînd cu adevărat în literatură cu o culegere de poeme, *Jour*, care obține premiul Appolinaire 1947, urmată în anul următor de *A la poursuite d'Iris*.

Dar abia în 1948 reușește să cucerească notorietatea, cu primul său roman *Vipère au poing*, care a fost marea revelație a anului, obținînd premiul lectorilor. În 1948, al doilea roman al său, *La tête contre les murs*, îi confirmă darurile, iar al treilea, *La mort du petit cheval*, cunoaște, în 1950, același succes. Lor le urmează *Le bureau des mariages* (1951), *Lève-toi et marche* (1952), *Humeurs* (1953), *L'huile sur le feu* (1954), ceea ce face ca referendumul organizat de „Nouvelles Littéraires” să-l desemneze ca „cel mai bun romancier din ultimii zece ani” — *Qui j'ose aimer* (1956),

La fin des asiles (1959), *Au nom du fils* (1960), *Chapeau bas* (1963), *Plumons l'oiseau* (1966), *Le Matrimoine* (1967), *Les bienheureux de la Désolation* (1970), *Le cri de la Chouette* (1972), *Madame Ex* (1975), *Traits* (1976), *Ce que je crois* (1977).

Laureat al Marelui premiu al Monaco-ului, Marele premiu al umorului negru, Marele premiu internațional al poeziei, Hervé Bazin a fost ales membru al Academiei Goncourt în 1958, al cărui președinte a devenit în 1972. Tradusă în 22 de limbi și considerată clasică servind, datorită acestui fapt, la învățarea limbii franceze în numeroase țări, opera lui Hervé Bazin a fost tipărită, doar în Franța, în peste zece milioane de exemplare, fiind socotită, pe bun temei, una din marile reușite de după război. Cinematografia și televiziunea au manifestat și ele un deosebit interes pentru această operă, transpunînd pentru ecranul mare sau mic multe din romanele lui Bazin.

Vreme îndelungată critic literar (în special la „L'Information”), Hervé Bazin colaborează la numeroase ziare și reviste, unde a publicat mari reportaje și articole, în care regăsim stilul nervos și preocupările majore ale romancierului.

Din bogata și variata lui operă redăm acum, pentru cititorii noștri, nuvela de față.

Agencia matrimonială

Ușa agenției era deschisă, dar Louise șovăia, nu îndrăznea să intre. Biroul îi făcea impresia unui cabinet dentar. Louise îi fusese totdeauna rușine să-și arate cariile.

Afară, în fața anunțurilor matrimoniale expuse în vitrină, stătea un tînăr pe care Louise îl socoti prea bine îmbrăcat, prea bine făcut pentru ca să aibă cu adevărat nevoie de așa ceva. El își nota conștiincios anunțurile, începînd cu cele mai recente și, uitîndu-se într-o doară la Louise, îi zîmbi. Ea întoarse numaidecît capul și privi anunțurile de cumpărare și vînzare: „Pușcă de vînătoare de calibrul 16, model recent” sau „Pian cu coadă, rachetă și costum pentru copil”, sau „Vas chinezesc, ocazie unică”. Între timp, pretextînd că cercetează cu de-amănuntul anunțurile,

obraznicul se apropie de Louise și peste puțin timp atinse cu cotul pe cel al tinerei fete. Foarte puțin măgulită, cu toate că acest lucru i se întimpla rar, Louise se și gîndea să dispară cînd, dinăuntru, directorul, sau girantul, sau funcționarul principal, pe scurt un bărbat care părea să dețină un rol corespunzător pîntecului său rotund, o opri cu privirea și vocea:

— Intrați, domnișoară, într-o clipă sînt la dispoziția dv.

Tulburată, dar politicoasă, Louise se strecură îndărătul unei doamne grave, și acest ecran îi îngădui să-și recapete stăpînirea de sine. Scormonind cu privirea în toate colțurile, ea înțelese că omulețul nu era decît un subordonat care purta o cămașă din mătase de avion, foarte pătată de apă de Javel. Dar biroul se golea.

— Acum sînt la dispoziția dv., domnișoară. E vorba de un anunț matrimonial ?

Louise se înfioră... Acest preambul îi coloră obrazul drept. Avea deci înfățișarea unui om care trăiește singuratic ?

— Da, domnule, dar e foarte serios.

— Nu vă jenați, spuse el. Aici nu e nimic echivoc.

Tuși, pentru a stabili o tranziție decentă între publicitate și tarif :

— Anunțul dv. o să apară sub numărul... numărul 4326. Afișajul durează 30 de zile și costă două sute de franci. Persoanelor care doresc să primească răspunsurile la agenție pe o durată de trei luni le cerem un supliment de o sută cincizeci de franci. Aveți vreo legitimație ? Bine... Vreți să vă luați un pseudonim ? De obicei, se ia un pronume... Vă convine „Martine“ ?... Acum, completați fișa. V-aș fi îndatorat dacă v-ați grăbi, trebuie să închid.

Louise reținuse în vitrină cîteva modele. Nici unul n-o satisfăcea. Cum să se descrie în așa de puține cuvinte și mai ales cum să definească tipul de bărbat visat sau cel puțin dorit, sau măcar acceptabil ? Viața nu-i oferise prea multe ocazii pe care le refuzase. Un șef de birou de cincizeci de ani, un vecin de palier chel și șchiop, un văr din provincie cu ochii de culoare diferită. N-avea ambiții... Mai bine spus, avea ambiții mici, foarte simple, foarte rezonabile, mai ales negative : fără pîntec, fără tare, fără idei subversive, fără cazier judiciar, fără... Pe scurt, mulți „fără“...

— Haideți, grăbiți-vă !

Louise nu-și mai supse stiloul și scrisese acest cuvînt penibil :

— Domnișoară...

Avea într-adevăr dreptul la acest titlu pe care negustorii îl înlocuiesc de obicei cu acela de **doamnă**, cu care Louise s-ar fi deprins foarte bine dacă ar fi fost meritat, dar care în gura lor căpăta o valoare enervantă, căci ei subînțelegeau fată bătrînă.

— Domnișoară... treizeci de ani (pentru o femeie, treizeci durează pînă la treizeci și nouă), și Louise Dumond n-avea decît treizeci și opt... **catolică, funcționară administrativă, dorește căsătorie**. Nu, era prea direct. Trebuie să spună : **dorește să cunoască în vederea căsătoriei... Domn... de vîrstă și situație corespunzătoare. Cei ne-serioși să se abțină**.

Of ! Corvoada luase sfîrșit. Louise întinse fișa, plăti, virî recipisa în colțul cel mai tainic al genții și se întoarse alergînd pe strada Estrapade, unde locuia de mai bine de douăzeci de ani cu fratele ei. Robert, care sosea de obicei cu zece minute după ea și al cărui stomac era mai precis ca acela al unui sugaci, căska de acum și era încovoiat de indignare.

— Zău așa, Louise, mormăi el, la ce oră ai de gînd să ne dai să mîncăm astă-seară ?

De la moartea părinților ei, adică de la moartea mamei ei și a tatălui lui care, după o văduvie tristă, se căsătoriseră tîrziu, Louise trăia singură cu Robert. Robert împlinise treizeci și nouă de ani și nu îngăduia deloc să i se spună că merge pe patruzeci. În privința aceasta era mult mai susceptibil decît Louise, și-și răsesse mustră de îndată ce încărُنuse în amîndouă părțile ale nasului lung și umflat ca al unui negustor de uleiuri. Cochetărie gratuită și chiar dezmințită de slăbiciunea lui pentru gulere scrobite, pentru atitudinile rigide și mai ales de teama de a nu părea totdeauna destul de serios, de grav, teamă care îi interzicea să citească **Clochermerle** și-i porunceă să se plictisească o dată pe săptămînă la „Amicala notariilor din Franța“. Robert era prea solemn ca să fie ursuz ; era prototipul oamenilor care știu să păstreze distanțele, prelungindu-le astfel încît intimii au senzația că sînt absenți sau băstinașii unei alte planete. Nu era, firește, deloc rău și mai discret decît tălpile lui de cauciuc ; mai cinstit decît taxatoarea de scaune, mai exact decît secundarul ceasului lui mare de buzunar ; într-un cuvînt, plin de calități complementare defectelor lui. Louise avusese totdeauna pentru el stima rezonabilă pe care trebuie s-o ai pentru preotul parohiei, pentru marile principii, pentru cele mai bune mărci de săpun. Îl iubea chiar. De altfel, de douăzeci de ani, Robert răspundea cu aceleași sentimente pentru acest „chiar“.

— Unde Dumnezeu ai întîrziat atît ?

— Într-un magazin, răspunse ea.

Pe buze îi trecu un zîmbet, gîndindu-se că magazinul era de fapt prăvălia unui anticar și că de aci înainte și ea constituia unul din obiectele ei care se vînd de ocazie. Oglinda căminului i se părea mai bine informată decît de obicei și în timp ce puneă masa se cercetă fără milă. Părul făcea impresia că-i lipit, ca încălțitura de fire care servește ca perucă craniilor de păpuși. Dacă cel puțin acestea i-ar fi împrumutat carnația lor nerușinată de celoid ! Pielea ei nu părea pudrată, ci prăfuită. Doar ochii, de culoarea alunei prăjite,



rămăneau demni de ea... Și încă ! Îi cădeau genele. Furioasă, Louise întoarse spatele oglinzii, se enervă și sparse o farfurie.

— Fii calmă, draga mea ! spuse Robert, indiscutabil odios.

*
*
*

Calmul reveni. Zece zile domnișoara Du-mond nu călcă pe la agenție. Când se hotărî în sfârșit să se ducă să-și ridice corespondența, funcționarul n-o recunoscu. Îi ceru chitanța și o controlă amănunțit înainte de a-i întinde patru scrisori.

Louise deschise prima chiar în birou, dar încă de la primele rinduri fu îngrozită :
Puicuța mea,

Așadar, nu te mai poți lipsi de un bărbat. Nu mai fă deci atâtea fașoane și postează-te marți, 15, la ora 20, pe placa de fontă care acoperă gura de canal din fața barului albastru, bulevardul Saint-Michel. Nu-i nevoie să-ți aduci cămașă de noapte. Mergem să ne... etc.

Urmau treizeci de rinduri pe care Louise le numea „groaznicul amănunt“. Citi totuși scrisoarea pînă la capăt înainte de a o rupe în bucățele, dar n-a lipsit prea mult ca și celelalte să aibă aceeași soartă înainte chiar de a le deschide. Își învinse scriba și despături a doua scrisoare, apoi a treia : erau simple și hotărîte să respecte totul afară de ortografie. Descurajată, dar conștiincioasă, Louise strecură scobitoarea sub colțul celui de al patrulea plic : două foi bătute la mașină zburară afară, două foi care miroseau a tutun și care purtau drept orice semnătură doar un pronume : Edmond, bătut și acela la mașină și urmat de mențiunea : „abonatul lui Public-Office-Parisien, strada Pasquier“. Louise clătină din cap. Anonimatul acesta dovedea o lipsă de curaj. Dar nu era și ea „Martine, abonată P.O.P., strada Medicis ?“ De altfel, corespondentul ei se explica în mod decent.

Domnișoară,

De luni de zile consult vitrina P.O.P. La început, m-am prefăcut că mă interesez de anunțurile de închiriere. Încetul cu încetul am început să cercetez fără șovăială cele două sau trei duzini de cartonașe agățate sub panoul căsătoriiilor. În sfârșit, azi am descoperit trei numere și am închiriat o casetă pentru primirea răspunsurilor.

Această scrisoare n-a fost totuși bătută în trei exemplare. Aș fi fost lipsit de pudoare dacă v-aș fi expediat un fel de circulară. De asemenea, țin să vă spun din capul locului că pronumele pe care îl folosesc aici nu-i cel adevărat. Împotriva obiceiului, n-am socotit că-i necuviincios să bat la mașină prezenta. Desigur că scrisul meu v-ar fi descoperit unele trăsături

ale caracterului meu, dar eu mă feresc de astfel de interpretări. Ca să nu fiu nici eu ispitit să interoghez liniile barate ale t-urilor dumentale și buclele S-urilor d-tale, cer să adopti aceeași rezervă. Astfel, un timp oarecare ne vom bucura de o liniște absolută ; un necunoscut poate mărturisi orice unei necunoscute și nici chiar ridicolul nu mai înfricoșează victima atunci cînd beneficiază de impersonalitate. Sîntem oameni serioși și îmi închipui, după propriile mele sentimente, care pot fi ale d-tale. Să avem curajul să spunem : sînt un flăcău tomnat, iar dumneata o fată bătrînă. Latura amuzantă a situației noastre maschează în mod necruțător latura gravă și pretenția de a ne lăsa în voia agențiilor, ne expune mai puțin hohotelor de rîs ale altora decît propriei noastre neîncredere.

Trebuie să mai adaug acestor precauțiuni oratorice și amănunte ca greutate, înălțime, lățimea bustului, culoarea părului și a ochilor ?... Vă scutesc și mă veți scuti și dv. de aceste măsurători și descrieri clasice, utile, fără îndoială, pentru vînzarea cailor. Consider că-i suficient dacă afirm că nu sufăr de nici o tară fizică.

Și nici de vreo tară sentimentală ; n-am pe nimeni pe care trebuie să-l uit. Nu devii celibatar, ci **rămii**. Acest verb are uneori o putere atît de mare încît e inutil să mai cauți altă explicație...

Intr-adevăr, așa-i ! Louise citi repede sfîrșitul scrisorii și lipsa amănuntelor precise n-o împiedică totuși să-și formeze o părere : viața aceasta ștearsă, acest egoism minor, acest curaj mărunț care se ascunde sub numele de resemnare, acest exces de prudență și discreție, pe scurt, această vocație pentru cenușul vieții îi era familiară. Trebuia s-o mărturisească ? N-avea nici o simpatie subită pentru acest necunoscut care semăna prea mult cu ea. Cine se aseamănă nu se adună întotdeauna. Totuși, era curioasă. Viața poate să nu ne satisfacă și totuși să ne fie de ajuns. De ce nu-i mai ajungea aceea necunoscutului ? Întrebarea era prost pusă : de ce viața Louisei nu-i mai era de ajuns ? Reciti scrisoarea în întregime, observă că literele m erau tocite. Mașina trebuie revizuită, își spuse ea în gînd. Apoi se întoarse acasă și după ce mîncă repede, începu să redacteze o ciornă pe patru pagini.

— Ce faci ? murmură fratele ei continuînd, fără nici o legătură. Louise, ar trebui să te hotărăști să mergi la coafor. Ai mare nevoie să te coafezi.

— Voi vedea ! răspunse ea tăios, hotărîtă să fie nepoliticoasă, deoarece Robert dovedea că nu era discret. Dar tu, adăugă ea numaidecît... cînd ai să te hotărăști să vinzi vasele acelea oribile chinezești ?

— Mă gîndesc, amabilă soră ! conchise Robert, care intră în camera lui fără să mai bombăne tradiționalul bună seara.

Louise suspină, și corespondentul ei beneficie numaidecît de puțină căldură : funcționarul acesta de birou, un al doilea Robert, dovedea cel puțin tact și delicatețe. Tînăra își schimbă răspunsul, șterse cîteva fraze, adăugă altele mai puțin neutre și mai ales mai puțin anoste. În sfîrșit, scrisoarea o satisfăcu.

Domnule,

Nu vă explicați. Pînă la urmă veți ajunge să spuneți ca actrița aceea : „Îi poți imputa diamantului că este solitar ?” Nici al dv., nici al meu nu-și oîntăresc caratul. Am fost desigur lipsiți de dragoste, dar mai ales de aptitudini pentru dragoste. Azi, important e să știm nu de ce am devenit sau am rămas celibatari, ci de ce nu mai vrem să fim. În lipsa spontaneității, îmi place rigoarea vocațiilor tirzii...

Louise scrisese pe același ton două pagini, pe care a doua zi dimineața le bătu la mașina Remington de la birou, pentru a se conforma dorinței corespondentului ei.

După ce expedie scrisoarea, nu mai așteptă o săptămînă, ci doar patru zile ca să se prezinte la P.O.P. Politetă, nu e așa, cere să nu-i faci pe oameni să aștepte. Dealtfel, nu găsi nici o epistolă de la Edmond. Funcționarul îi dădu două scrisori întîrziate, una de la un văduv și alta de la un divorțat. Domnișoara Dumond le rupse enervată : nu era dintre acelea care pot întreprinde mai multe aventuri de odată. A treia zi, tot nimic. Louise fu silită să treacă de cîinci ori, și de cîinci ori să îndure zîmbetul ironic al chelului pînă să găsească în căsuța ei poștală un plic comercial care o făcu să zîmbească : litera m de la domnișoară era tocită. Ea citi foarte repede...

„Scuzați-mi întîrzierea voluntară. Am vrut să aleg între cele trei corespondente ale mele. De aci înainte, doar dumneata...”

Louise zîmbi înviorată, și chelul spuse foarte tare, pentru edificarea noilor sosiți :
→ Vedeți, clienții noștri găsesc totdeauna încălțăminte pe măsura lor.

Dar Louise, din paragraf în paragraf, ajunse la acesta :

...Se vorbește de demonul de la amiază : de ce să nu credem în îngerul de la amiază ? Noi putem aparține acelor oameni a căror viață începe la patruzeci de ani. Noi...

Noi ! Pronume nou. Louise ajunse alergînd pe strada Extrapade, dar trecînd pe lângă coaforul din cartierul ei, fără să știe de ce, își fixă o oră pentru a doua zi.

*
*
*

Șase luni. Această corespondență, devenită încetul cu încetul, bisăptămînală dar anonimă, dură șase luni. Cincizeci de scrisori se adunară în sertarul nopțierei Loui-



sei, cincizeci de scrisori care nu erau scrisori de dragoste, dar pe care ea le socoti curînd ca atare. Louise nu era totuși mulțumită de conținutul lor. Edmond făcea aluzii constante la „accesoriul mediocru al vieții sale”, fără să precizeze însă ce înțelegea prin aceasta. În scrisori nu apărea niciodată tonul plîngerii, ci al fervei dezamăgite și al obsesiei unui trecut inutil. Dădea impresia că nu privește viitorul decît ca un mijloc de a umple acest trecut, atît e de adevărat că o viață fără viitor e adesea o viață fără amintire.

Între ei se stabilise o intimitate lipsită de amănunte, o complicitate îndepărtată. Într-o bună zi, litera m tocită, de la domnișoară, fu înlocuită cu Martine pur și simplu. Deveniseră aproape familiari, dar tot nu se cunoșteau încă. „Te-ai dezamăgi, probabil, mărturisea Edmond, în ziua în care te-ai întîlni. Nu-ți ascund nimic, dar pentru a înlătura o ființă e de ajuns uneori să nu ți-o mai imaginezi”. De același lucru se temea și Louise, dar teama o transforma : „Louise” făcea concesii „Martinei”. Desigur, nu-și schimba nici gusturile, nici dispoziția. Indulgența și simpatia, care nu erau virtuțile ei mai importante, îi deveneau accesibile. De la neglijență la modă, distanța era încă prea lungă, dar acum se îmbrăca fără să pară că-i gătită de sărbătoare. Cîțva timp, Robert îi aruncă priviri zeflemitoare. Apoi, ironia fu urmată de mirare și în sfîrșit de un fel de interes sau de neliniște. Ghicea ? Se temea să rămînă singur ? Fapt cert e că, după ce-și batjocorise sora, făcu la fel ca ea și începu să se ocupe de ținuta lui. Louisa îi fu recunosătoare pentru intenția lui, observă că atențiile ei îl mișcau și că încerca să răspundă, își imputa că a fost prea severă cu dînsul : „De fapt, se gîndea ea, nu-i un ticălos. Păcat că n-are bogăția sufletească a lui Edmond”.

Șase luni ! Louise reînnoise de două ori abonamentul la P.O.B. cînd îi sosi a cincizeci și șasea și ultima scrisoare a corespondentului ei. Era scurtă.



Martina, mă gindesc că a sosit timpul să încetăm jocul de-a v-ați ascunselea. Am fost foarte serioși, foarte răbdători. Te cunoșc acum destul de bine ca să pot înfrunța dezamăgirea despre care ți-am vorbit. Te aștept simbăta la prinz înaintea agenției duminică, pe strada Medicis. Ca semn de recunoaștere: vom desface amândoi ultimul număr din ziarul „Intransigeant”. Îți voi spune numele și adresa mea, iar dumneata pe ale d-tale. Ah, Martine, simt că îmi va fi greu să-ți spun altfel. Pe curînd, Edmond.

În seara aceea, Louise se întoarse acasă foarte agitată: neliniștea îi mistuia nerăbdarea. Robert fu încântător, chiar expansiv. „Mi se poate oare citi atât de ușor pe obraz, se gândi ea, încît el se străduie să-mi înlătore o neliniște a cărei cauză n-o cunoaște? Poate că ar trebui să-l informez. Nu am curajul să dezamăgesc această amabilitate proaspătă, și petrecu trei zile într-o așteptare solemnă, puțin cam copilăroasă.

Sosi în sfîrșit și simbăta. Louise, care nu lucra în ziua aceea, își închină întreaga dimineață unei toalete minuțioase. La ora unsprezece era gata, dar la unsprezece și un sfert se hotărî brusc să-și pună o rochie mai puțin elegantă, din discreție, și să se demachieze, din onestitate. Plecă cu înțirziere, dar dădu totuși o raită prin grădina Luxemburg, prin grilașul căreia se putea vedea ce se petrece în față, pe strada Medicis.

Se apropie în mod discret. Un bărbat de talie mijlocie aștepta în fața P.O.B.: era cu siguranță Edmond, căci ținea un ziar deschis. Stătea cu spatele întors, Louise nu-i putea vedea decît pălăria cenușie și paltonul bleumarin. Un amănunt îi sări în ochi: paltonul acela fusese probabil cumpărat în cinstea ei, și celibatarul naiv uitase să-i scoată eticheta. Intimidat sau prevăzător să nu fie recunoscut, privea stăruitor vitrina. Louise mai așteaptă cîteva clipe, dar cum Edmond nu se clintea, desfăcu ziarul „Intransigeant”, ieși din

grădină și străbătu bulevardul. La zgomotul tocurilor ei, bărbatul se întoarse, ducîndu-și instinctiv mîna la pălărie și rămase tînuț locului. **Correspondentul** era Robert.

— Ce faci aici? se bilbli Louise.

Se îngălbeni toată la față, în timp ce fratele ei se roși. Totuși, el își reveni mai repede decît ea.

— Am venit să văd, spuse el, dacă noul meu anunț e la loc bun. Am mai dat unul acum șase luni pentru vînzarea vaselor chinezești pe care tu nu le poți suferi. Dar n-am primit nici un răspuns.

Buza de jos îi atîrna jalnică, iar pleoapele i se zbăteau repede. Își strecurase ziarul la spate și-l îndoi stingaci.

„Nu, dragul meu, nu, se gândi ea numaidecît; nu ne putem prefăce. Viața noastră n-ar mai putea fi suportată”.

— Ce mai faci, Edmond? spuse ea izbucnind în rîs.

Atunci Robert făcu singurul gest care se potrivea aventurii: o atrase pe sora lui și o îmbrățișă în timp ce spunea cu glas dogit:

— Ce-i mai caraghios e, că într-adevăr ne-am putea căsători: nu ne-am gîndit niciodată la aceasta.

* * *

Firește, Louise nu s-a căsătorit cu Robert. Ar fi putut s-o facă: el nu e decît fiul tatălui ei vitreg. De fapt, nu sînt frate și soră. Dar au trăit astfel prea multă vreme: căsătoria lor ar fi un adevărat incest moral. Afară de aceasta, s-au văzut mult prea mulți ani cu ochii necruțători ai intimității, cu ochi care notează cu minuțiozitate cele mai întristătoare amănunte ale caracterului, obrazului și îmbrăcăminții. Ei se iubesc într-adevăr dar nu-i o dragoste adevărată. În sfîrșit, și mai ales așa cum a observat Robert, nu s-au gîndit niciodată la aceasta: nu pot primi unele sugestii din întîmplare.

Totuși, nu regretă nimic. Amândoi știu acum ce sînt, ce pot unul pentru altul. Viața nu li s-a schimbat, dar ei nu mai doresc să se schimbe. De astă dată rămîn celibatari: au ales să rămînă. Desigur, Robert va fi mereu același Robert cicălitor, plicticos, plîf de importanță. Dar a renunțat — doar pentru ea — să mai fie indiferent și distant, și cînd întîmplător se îndepărtează și o privește ca odinioară, Louise n-are decît să-i atingă brațul murmurînd:

— Edmond!

Și îngerul de la amiază, care străbate tăcerile, face să le bată repede pleoapele ofilite.

Prezentare și traducere de
PAUL. B. MARIAN

Inorogul din grădină



Într-o dimineață însorită, un om care își lua micul dejun pe terasa casei sale își ridică privirea de pe jumări și văzu un inorog alb cu un corn de aur, care păștea liniștit trandafirii din grădină. Omul se duse repede în dormitor, unde soția încă mai dormea și o trezi. „În grădina noastră e un inorog”, spuse el. „Mănincă trandafiri”. Soția deschise un ochi neprietenos și se uită la el. „Inorogul este un animal mitologic”, spuse ea și îi întoarse spatele. Omul se întoarse încet pe terasă și coborî în grădină. Inorogul încă se mai afla acolo; acum se înfrupta din lălele. „Uite, inorogule”, spuse omul, zmulgînd un crin și dîndu-i-l. Inorogul îl mestecă cu gravitate. Vesel din cale-afară că în grădina lui se afla un inorog, omul se duse în dormitor și își trezi soția din nou. „Inorogul a mîncat un crin”, spuse el. Soția se ridică în capul oaselor și îl privi cu răceală. „Ești nebun”, spuse ea, „și-am să te trimit la casa de nebuni”. Omul, căruia nu-i plăcuseră niciodată cuvintele „nebun” și „casa de nebuni”, cu atît mai puțin acum, într-o dimineață atît de frumoasă cînd în grădina lui se afla un inorog, se gîndi cîteva clipe și spuse: „O să mai vorbim despre asta.” Se îndreptă spre ușă și adăugă: „Are un corn de aur în mijlocul frunții.” Apoi se întoarse în grădină pentru a vedea inorogul; dar inorogul plecase. Omul se întinse între trandafiri și adormi.

De îndată ce soțul ieși din casă, soția se dădu jos din pat și se îmbrăcă cît putu de

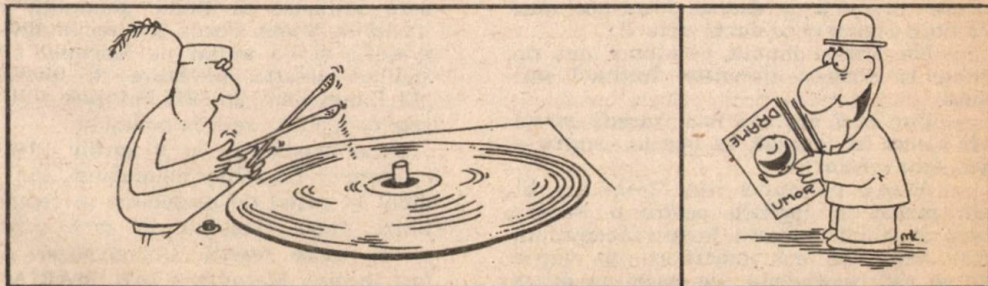
repede. Era foarte tulburată și ochii îi străluceau de o bucurie răutăcioasă. Telefonă la poliție și unui psihiatru; le spuse să vină în grabă și să aducă și o cămașă de forță. Polițiștii și psihiatrul sosiră, se așezară pe scaunele oferite și se uitară la ea cu mare interes. „Azi dimineață”, spuse ea, „soțul meu a văzut un inorog.” Polițiștii se uitară la psihiatru iar psihiatrul se uită la polițiști. „Mi-a spus că a mîncat un crin”, continuă ea. Psihiatrul se uită la polițiști iar polițiștii se uitară la psihiatru. „Mi-a spus că are un corn de aur în mijlocul frunții”, adăugă ea. La un semn făcut de psihiatru, polițiștii săriră de pe scaune și o înșfăcară pe soție. Se chinură mult pînă să o imobilizeze, pentru că se zbătea ca o fiară, dar pînă la urmă o dovediră. Tocmai cînd izbutiseră să o vire în cămașa de forță, soțul se întoarse în casă.

„I-ați spus soției dvs. că ați văzut un inorog?”, întrebă polițiștii. „Nici vorbă”, răspunse soțul. „Inorogul este un animal mitologic.” „Asta-i tot ce voiam să știu”, spuse psihiatrul. „Luați-o. Îmi pare rău, domnule, dar soția dvs. e nebună de legat.”

Așa că o duseră de acasă, în ciuda blestemelor și a țipetelor ei, și o închiseră într-un ospiciu. Soțul trăi fericit pînă la sfîrșitul zilelor sale.

Morala: Nu zice nebun pînă nu ești sărit.

Traducere de PETRU IAMANDI



Un interviu cu GABRIEL GARCIA MARQUEZ

„...Succesul are și părți neplăcute dar are și satisfacțiile sale“

Interviu acordat de marele scriitor columbian săptămânalului italian „Panorama“.

— Pe tatăl meu, ca și pe mine — spune Marquez — îl chema Gabriel. Gabriel Eligio Garcia. Lucra ca telegrafist la Aracataca. Era pe timpul când Columbia cunoștea acel „boom al bananelor“ : aici, pe țărmurile Atlanticului, în speranța câștigului de pe urma „aurului verde“, a venit lume de pretutindeni. „United fruit“ cumpăra terenuri și Aracataca a devenit dintr-odată un sat bogat. Încă de când eram foarte mic părinții m-au lăsat în grija bunicilor.

— În aceeași „casă mare“ de care vă era atât de frică ?

— Da, în casa noastră de țară erau camere multe și fantome mai multe decât oameni vii. Dar și vii erau destui. Serile, bunica îmi spunea povești, istorii cu fantome, legende despre vremurile febrei bananelor. Bunicul mă ducea la circ sau la cinematograful și — neobosit — îmi servea istorii din vremea războiului civil.

— Se zice că ați început să scrieți povestiri încă din copilărie — pentru frații și surorile mai mici — și că vă ilustrați aceste povestiri cu desene. Înseamnă deci că erăți înzestrat cu darul picturii ?

— Nu. Pur și simplu, pe atunci încă nu știam să scriu și desenam, desenam povești.

— Dar încă din cea mai fragedă vîrstă ați plecat în capitală, la Bogota, pentru a vă „face scriitor“ ?

— Aveam pe atunci vreo 13—14 ani. Și am plecat în capitală pentru o bursă : bani de studii n-aveam. Pentru început am fost nevoit să mă îmbarc pe un vapor de pe riul Magdalena : de obicei un drum

ținea opt zile, dar dacă se-ntimpla să eșueze pe vreun banc de nisip, călătoria dura și 15—16 zile. La sfîrșitul drumului mă aștepta, misterioasă, Bogota. Am văzut orașul sur-cenușiu, abătut, răzbit de ploaie. Aruncînd snopi de scînteie, alunecau tramvaie cu ciorchini de pasageri. Bărbați îmbrăcați în costume negre, cu pălării și umbrele, iar femei — deloc ! Cumva-cumva, am nimerit pensionul...

Garcia Marquez a primit o bursă și a fost admis la colegiul din micul orașel Zapaquirá. Acolo se adunau cei mai săraci școlari din toată țara. Colegiul l-a absolvit în 1946 și apoi s-a înscris la Facultatea de drept a Universității din capitală.

— Aș fi vrut să studiez altceva, arhitectură, mecanică, de exemplu. Dar numai la facultatea de drept nu erau cursuri și în cea de a doua jumătate a zilei. În felul acesta îmi rămînea timp să-mi câștig existența.

În 1947, Garcia Marquez a scris prima sa povestire, „A treia umilință“. A scris-o pentru a da o replică romancierului Eduardo Salamea Borda, care susținuse că tinăra generație e lipsită de talent. Borda și-a recunoscut greșeala și l-a ajutat pe Marquez să publice această povestire în ziarul „El Espectador“. În 1952 Marquez scrisese deja cîteva zeci de povestiri.

După asasinarea, la 9 aprilie 1948, a liderului liberalilor columbieni, candidat la postul de președinte al republicii, Jorge Gaetano, în țară s-au pornit aspre reacții. Universitatea a fost închisă. Marquez a fost nevoit să

plece la părinții săi la Cartagena. În 1950 a plecat cu mama în Aracataca pentru a vinde casa bunicilor, după care a început să lucreze ca ziarist. A trăit într-o mărunță cămăruță de sub acoperișul unei clădiri cu cinci etaje. Aici a scris un roman despre fericita perioadă a vieții sale — copilăria — petrecută în Aracataca.

În 1955 Garcia Marquez a fost trimis la Geneva în calitate de corespondent special al ziarului „El Espectador”, iar după câteva luni, la Paris.

— Și am ajuns la Paris noaptea, am luat taxiul îndreptându-mă spre strada unde de obicei locuiesc latino-americanii.

— În 1955 locuia acolo și marele poet cubanez Nicolas Guillen...

— Nicolas Guillen se trezea în fiecare dimineață, deschidea fereastra camerei sale și striga din răputeri în lungul străzii, ultimele știri. Odată Guillen a strigat: „A fost doborât!” Într-o clipă zeci de ferestre s-au deschis. Argentinienii credeau că a fost doborât Peron, peruani gindeau același lucru despre Odría, cubanezii despre Batista, venezuelanii — despre Perez Jimenez, iar noi, columbienii, — despre Rojas Pinilla...

— *Dumneavoastră ați denumit această perioadă „vîrsta sărăciei aurite”...*

— Da, fiindcă niciodată n-am trăit într-o mai mare sărăcie, dar niciodată nu m-am simțit așa de bine. Fortuna mi-a întins mîna. Curînd după sosirea mea la Paris sedeam într-o cafenea cu un prieten care răsfoia „Le Monde”. „Proaste noutăți, Gabo, — îmi spuse el, — „El Espectador” al tău a fost suspendat”. Pe mine, însă, această veste m-a bucurat. În sfîrșit, voi putea să dispun însumi de propria-mi viață — să scriu în liniște.

— *E perioada romanului „Colonelului n-are cine să-i scrie”?*

— Da. În cuprinsul său am introdus o istorie întîmplată bunicului meu: mulți ani a așteptat cu ardoare pensia militară. După moartea bunicului, bunica a spus: „Nu, eu de pensia asta nu am nevoie. Las-o să vă rămînă vouă sau copiilor voștri”. Pensia n-a mai venit, dar povestea asta mi-a slujit de subiect pentru romanul meu. Cînd venea vremea prînzului, luam din noptieră o bancnotă-două, mergeam la cel mai apropiat bistro, mîncam și apoi reveneam la munca mea. Odată, deschizînd sertarul noptierei, m-am lămurit că e gol. A trebuit să cer ajutorul prietenilor mei. Și aici, viața mea a devenit întru totul asemănătoare aceleia a bunicului meu. În fiecare dimineață coboram de la cel de al optulea etaj la cutia poștală dar aceasta continua, invariabil, să rămînă pustie. Atunci urcam îndărăt și mai adăugam o pagină romanului meu. Pe măsură ce

scriam, îmi devenea tot mai clar faptul că prietenii nu vor răspunde SOS-ului meu.

— *Dar cum ați putut rămîne în hotel dacă n-aveați nici un ban pentru a plăti camera?*

— Mă ridicam, schimbînd camerele, etaj cu etaj, pînă m-am pomenit chiar sub acoperiș. Stăpîna, madame Lacroix, m-a chemat și mi-a spus: „Puteți să vă instalați în cămăruța aceea de sus. O să vă achitați ulterior”. Acolo mi-am și terminat romanul, îndatorîndu-mă la stăpînă pentru un an încheiat!

— *Prietenul dumneavoastră, arhitectul Hernand Viecco, povestea: „L-am găsit pe Gabo în toiul iernii într-o cămăruță care de obicei sînt folosite de slugi. N-avea nici un fel de încălzire iar el ședea la mașina de scris în palton și cu mînuși.”*

— Da, da, chiar el m-a salvat. Odată m-a adus acasă cu mașina lui și mi-a spus: „Ești într-o situație atît de rea și nu spui nimic. Eu te-aș putea ajuta”. — „Nu, — i-am spus — nimeni nu mă mai poate ajuta acum”. — „Cam cît ți-ar trebui?” — „— Trei sute de dolari”. A scos un cec, l-a completat și mi-a spus: „— Mi-i restitui cînd poți”. A doua zi, cîntînd, alergam pe scară să-i restitui datoria doamnei Lacroix — „De ce m-ați pîsuit atît de mult?” — am întrebato. Răspunsul ei a fost uimitor: — „Vedeți dumneavoastră, cei care locuiesc aici, în hotelul meu, chefuiesc toată noaptea. Iar dumneavoastră pînă la trei-patru dimineața bateți la mașină pentru a-mi achita mie datoria.”

Timpu trecea. Garcia Marueza a început să lucreze la noul roman, „Cea-sul rău”.

— *Acest roman a dobîndit premiul „Esso” în 1961?*

...Ei, aici e o întrebare odisee. Îl aveam aproape terminat cînd m-am hotărît să plec de la Paris la Caracas. În Cartierul latin aveam mulți prieteni din Venezuela — artiști, scriitori, cîntăreți. În 1958 s-au reîntors în patrie pentru a se încadra în mișcarea revoluționară. Eu i-am urmat. Cînd m-am stabilit la Caracas, toată averea mea consta din perechea de blugi, cămașa de nylon și o valioară în care-mi căram manuscrisul, legat cu cravata. Din Venezuela am plecat la Barranquilla pentru căsătoria cu Mercedes și, curînd, împreună, ne-am întors la Caracas. Ea a început să pună ordine în lucrurile mele, a pus mîna pe cravată, a văzut teancul de hîrtie și m-a întrebato: „Cu astea ce trebuie făcut? Sînt de aruncat?” — „Cum vrei, — i-am răspuns. — E romanul meu. Nimic deosebit.” Dar ea l-a aranjat totuși înapoi în valiză. Nu-mi mai amintesc în ce împrejurări prietenul meu m-a întrebato de ce nu iau parte la concursul pentru premiul

„Esso“. „N-am ce să trimit“ — am răspuns. „Ai uitat de hîrțile acelea legate cu cravata?“ — m-a întrebat Mercedes. Într-adevăr, uitasem. I-am dat manuscrisul prietenului și el l-a dus la Bogota. Și, pentru el, mi-au dat premiul „Esso“. Bani i-am primit în aceeași zi cu nașterea primului meu băiat Gonzalo. Am achitat tratamentul la clinica unde era internată Mercedes. Mi-am luat mașină. După asta nu ne-a mai rămas nici un ban. Dar aveam un fiu și un automobil!

În tot acest timp, Garcia Marquez a continuat să scrie povestiri și să le depoziteze în valiză. În mai 1967 a văzut lumina tiparului romanul „Un veac de singurătate“.

— L-am scris în Mexic între 1965 și 1967. A fost o perioadă grea, n-aveam bani și, de asta, lucram ca un tractor. Dîndu-mi seama că treaba merge bine, i-am spus lui Mercedes: „Ocupă-te singură de toate“ — și n-am mai ieșit din casă un an și jumătate. La drept vorbind, totuși o dată am ieșit. Mercedes îmi spusese că am rămas fără nici un mijloc de existență și atunci am amanetat mașina și am adus banii: „Asta trebuie să ajungă pentru zece ani“ — am spus. Bani au ajuns pentru trei... luni. Între timp continuam să scriu. Aveam aproape terminată prima jumătate a romanului, cînd administratorul casei a sunat-o pe Mercedes: „Señora, îmi datorați chiria pe trei luni“. Mercedes acoperi telefonul cu mîna, înțrebîndu-mă: „Cit timp îți trebuie să termini cartea?“ „Șase luni“. Atunci ea zise la telefon: „— Señor, vă vom fi datori nu pentru trei ci pentru nouă luni“. — „Dar îmi dați cuvîntul de onoare că peste o jumătate de an o să achitați?“ Mercedes acoperi din nou telefonul și se întoarse spre mine: „Îmi dai cuvîntul?“ — „Da, da, pe cuvînt de onoare“, i-am spus.

— În schimb, cînd v-a apărut romanul „Un veac de singurătate“ ați devenit deodată bogat...

— Nu deodată. În ziua aceea, cînd am terminat romanul, m-am dus cu Mercedes la poștă să-l expediez editorului din Argentina. La poștă mi-au cîntărit coletul — avea șapte sute de foi — și mi-au spus: „Vă costă 83 de pesos“. „Dar n-aveam decît 45“ — a spus Mercedes. Atunci am împărțit manuscrisul în două părți. Prima jumătate am împachetat-o la loc și am expediat-o iar pe cea de a doua am dus-o înapoi acasă. Mercedes a scos și a vîndut toate lucrurile noastre de preț: soba metalică (nu pot lucra cînd e frig), feonul de uscat părul și mixerul. Așa am reușit să încropim 50 de pesos. Ne-am întors la poștă și am expediat a doua jumătate a romanului. Ne-au dat rest doi pesos întregi! Mercedes, băgîndu-i în buzunar, mi-a șoptit răutăcios: „Acum ne-ar mai

lipsi ca blstemată asta de carte să fie un fleac!“

— Ce credeți despre succes?

— Are și părți neplăcute dar are și satisfacțiile lui. Eu, de pildă, am fost nevoit să fac o comandă telefonică chiar în timpul grevei lucrătorilor din telecomunicații. Auzind că vorbește Garcia Marquez, telefonista mi-a răspuns: „Señor, sintem în grevă, dar nu pentru dumneavoastră!“ Asta e, desigur, plăcut. Mai greu e însă cînd asta atinge viața mea personală. Despre mine și, mai ales, despre treburile mele se povestesc o groază de prăpăstii. În realitate eu nu mă îndeletnicesc decît cu un singur lucru — munca de scriitor. Lucrez de la nouă dimineața pînă la ora nouă. Restul timpului mi-l petrec cu prietenii ori în familie.

— Intotdeauna vorbiți cu prudență despre originea eroilor dumneavoastră...

— Dar, vreau să apăr prototipurile de curioși. Un scriitor serios nu povestește niciodată despre originea eroilor, despre ce sau cine a servit de material pentru crearea personajelor. De fapt, personajul romanului nu e niciodată identic cu prototipul, cu un singur prototip. El e mai degrabă un colaj, un montaj de trăsături aparținînd unor oameni diferiți, cunoscuți autorului. Acțiunea, faptele personajului se definesc uneori ca niște observații absolute întimplătoare. Cînd am scris „Un veac de singurătate“ am fost nevoit să redau scena înălțării la ceruri a lui Remedios. Am scris și am rescris fragmentul acesta și Remedios nu vroia nicicum să zboare. Odată am ieșit în curte și am văzut-o pe spălătoreasa care întindea niște rufe la uscat. Era un vînt puternic și un cearceaf a zburat. Atunci am înțeles că Remedios nu se va „înălța“ pentru că eu am uitat cum se înfășoară în vînt pinzele. M-am întors acasă și am înfășurat-o pe Remedios în cearceafuri și ea a zburat în acompaniamentul rufelor ce se zbateau în vînt.

— Au trecut douăzeci de ani de cînd Miguel Asturias a introdus în circuitul literaturii universale chipul inuman, atît de bine cunoscut latino-americanilor, al dictatorului („Domnul Președinte“). În ultimii ani această temă reapare frecvent la scriitorii latino-americani. Am în vedere aici pe Alejo Carpentier, Augusto Roa Bastosa și... Gabriel Garcia Marquez, cel care ne-a dat „Toamna patriarhului“.

— Încă de mult în mintea mea s-a înfiripat chipul unui om nefiresc de bătrîn, care rătăcește prin sălile părăsite ale unui palat străvechi în care și-au găsit adăpost vacile și păsările. Cu acest tablou începe narațiunea mea despre animalul descrescit — dictatorul latino-american. Dar sînt și alte chei de lectură a romanului. Scriînd „Un veac de singurătate“, am folosit experiența părinților mei, a bunicului și buni-

cii, a oamenilor pe care îi știam din copilarie, istorii auzite din gura lor, legende și eseuri populare. Iar „Toamna patriarhului” — e un roman în întregime construit pe propria mea experiență. Dacă tot am ajuns pînă aici — el e o parte a memoriilor mele.

— Și stilul dumneavoastră s-a schimbat...

— Forma literară nu depinde de voința noastră: ea e cerută de subiect. „Un veac de singurătate” e un roman, cum se zice, „liniar”, episoadele se succed unul după altul, în tradiționala ordine cronologică. În „Toamna patriarhului” timpul lipsește. Generalul meu e atît de bătrîn, că a uitat chiar și de unde vine. Și, de aceea, subiectul cărții se dezvoltă în spirală.

— Care din simțurile omenеști participă „mai activ” în munca dumneavoastră?

— Cel olfactiv. Toată copilăria mea se recompune din amintirile unor binecuvîntate mirosuri: îmi amintesc semnificația acestora mai bine decît să zicem, a sunețelor. Îmi pare că simțul olfactiv e absolut indispensabil în elaborarea versurilor.

— Dar muzica? În „Toamna patriarhului” muzica lui Bruckner, imprimată pe disc, acoperă strigătele oamenilor supuși la cazne.

— La drept vorbind am o tainică pasiune. Muzica. Colecționez opere ale tuturor compozitorilor în afară de Berlioz și Haydn. Știți, unii compozitori atrag nenorociri. Simt că atunci cînd muzica lui Berlioz va răsuna în casa mea, se va întîmpla o nenorocire. Cînd i-am ascultat muzica prima oară mi s-a zburliat părul și am fugit convins că în acel moment mi se va întîmpla o nenorocire. De atunci nu mai ascult Berlioz. Aceeași groază o deș-

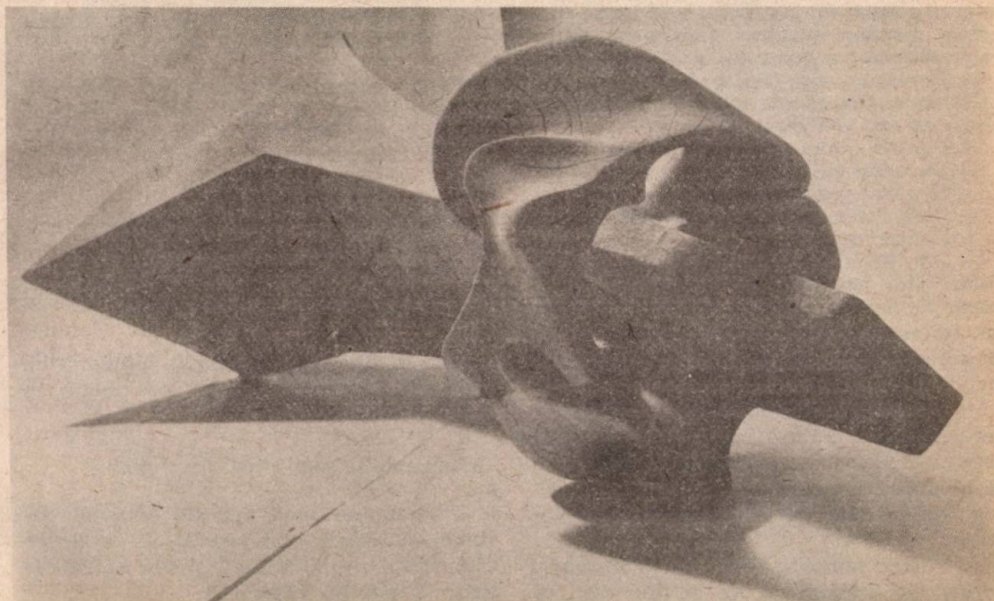
teaptă în mine și Haydn. E drept, o dată la San Francisco, într-un magazin de discuri am ascultat ceva de-a dreptul cutremurător. Era „Creațiunea” lui Haydn. Și am înțeles că vechea mea comportare față de compozitor era nedreaptă.

— E adevărat că „Toamna patriarhului” va fi și ultimul dumneavoastră roman?

— Toate romanele mele au fost rodul unor lungi meditații, al unei îndelungi elaborări interioare. Pentru „Un veac de singurătate” am făcut însemnări de-a lungul a 17 ani, iar romanul „Toamna patriarhului” a „germinat” în mine 15 ani. Pe scurt, terminînd un roman, știam deja cum va fi următorul, într-atît detaliile lui îmi roiau în minte multă vreme. Și acum, nu întrezăresc în mine nici un roman. Dar am material care-mi ajunge pentru o bună sută de povestiri și cîteva volume de memorii. De aceea întreprind o cercetare despre revoluția cubaneză, la drept vorbind, despre viața poporului cuban în perioada blocadei. Cifrele și concluziile le las pe seama istoricilor. În ce mă privește, vreau să povestesc — dincolo de orice mituri și legende — despre lupta zilnică a cubanezilor, despre cîtă bogăție sufletească au trebuit să aibă pentru a rezolva problemele ce le-au stat în față, despre cum au trebuit să creadă în adevărul cauzei lor, pentru a depăși dificultățile blocadei păstrîndu-și nealterat optimismul. Unii poate ar vrea ca timpul să reînvie trecutul. Eu vreau să răpesc timpului această posibilitate...

(Apărut în săptămînalul italian „PANORAMA”)

Trad. de ANATOL GHERMANSCHI





Memoria mea bintuită de febră nu reproduce exact ce s-a întâmplat în seara aceea acasă, apoi cu Bălașa în crîșma aproape țărănească și drumul înapoi cu un tramvai de noapte, asemuit de noi cu un vehicul fantastic care adună cioburile atîtor destine avariate. Ne gîndeam desigur la profesorul Barna și la mulți alții, dezechilibrați de seismul care părea să fi atins în acei ani o intensitate maximă.

La Dobrică erau clienți puțini, ca de obicei, dar atmosfera nu se schimbase, te simțai ocrotit sub tavanul cu grinzi mincate de carii, între mesele cu scaune grele de stejar. În fundul încăperii, la o masă mai mare, se afla Păstorel cu cîțiva gazetari ieșeni rămași la București din anii războiului, mai era și un tînr poet, ieșean și el, pe care aveai să-l cunoști și tu mai tîrziu, în aceeași seară. Bălașa se afla la locul lui, într-un colț, cînd noi am intrat s-a ridicat și ți-a arătat un scaun lângă sobă. Nu-l văzusem de vreo două săptămîni dar părea subțiat și palid, o anume dezordine vestimentară, nu era un semn bun. Mi-a turnat vin și am tăcut cu toții cîteva minute. Păstorel perora cu vocea lui de bariton răgușit iar ceilalți așteptau poanta, cumînți, parcă săltați în scaun, pînă cînd hohotele de ris zguduiau încăperea. Spectacolul îmi era cunoscut, dar tu erai umită, nu cunoșteai nici legile nici fama marilor aventuri bahice al căror mare dregător necontestat era Păstorel.

— Domnule, zise Bălașa cînd cascada de risete se mai potoli, te-a căutat Făinaru, uitase că ești la Văllug.

— Pentru „Comorile fără paznic”.

— De unde știi ?

— N-a fost greu să ghicesc.

— Asta înseamnă că... vorbi Bălașa, dar tu l-ai întrerupt.

— Știi Sandule, eu mi-am dat seama chiar cînd am citit că reacția nu va fi bună. Tu n-ai observat că oamenii au căpătat în vremea războiului un fel de simț al primejdiei ? Un nou instinct, să mai zici că nu evoluăm.

— Voi femeile aveți demult acest simț, recunosc, făcu Bălașa înclinînd capul. Dar aici nu-i vorba de o primejdie. Știți cum se cheamă ? Avertisment.

— Spune domnule ce s-a întîmplat ? am strigat.

— Foarte simplu. Mai întîi Făinaru a primit un telefon de la secție, cred că

Paulescu era, el e foarte prompt în chestii din astea.

— Ala pe care mi l-ai prezentat la „Capșa” ?

— Ala. Actul doi : un fel de sindicat al lăutarilor a trimis la redacție o scrisoare. Zice că tu denigrezi folclorul, bine înțeles că scrisoarea se publică, chiar în numărul de mîine.

— Și Făinaru... Smirnov, ce dracu spun ?

— Smirnov zîmbește pe sub mustață, îți dai seama că el cu tine, dar vezi, cu lăutarii nu te joci.

În clipa asta te-am văzut întorcînd capul spre masa lui Păstorel. Dintr-acolo venea către noi poetul ieșean, lunecînd ușor, cu ochii lucind nefiresc, fixați asupra ta. Știam că Bălașa ține la el, l-am și văzut zîmbind și făcîndu-i semn să se așeze, dar poetul a rămas în picioare, puțin adus de spate și a vorbit cu un fel de șoaptă șuierată.

— Bălașa, iartă-mă, nu știu cine e domnul, s-ar putea, în sfîrșit, s-ar putea, cer iertare acestei femei frumoase, numai pentru ea am venit, să aduc mesajul unui vagabond, al unei zdrențe, băgați de seamă.

„Elle était fort déshabillée

Et de grands arbres indiscrets

Aux vitres j'étaient leur feuillée

Malinement tout près, tout près”.

Încet, vocea i se catifela, privirea se stinsese și poemul se făcea cîntec. Încă surprinsă, acceptai acest omagiu bizar cu o încîntare abia reținută, era în ochii tăi o bucurie femeiască, asemeni secretelor ascunse îndelung cu mare grijă.

„Assise sur ma grande chaise,

Mi-nue, ele joignait les mains

Sur le plancher frissonnaient d'aise

Ses petits pieds si fins, si fins...”

Poezia a continuat cu vocea frumoasă poetului ieșean, tot mai stinsă, în timp ce la masa lui Păstorel se rostogoleau valuri de risete, marele dregător era în vervă.

„Pauvrets palpitants sous ma lèvre

Je baisai documente ses yeux

Ell jeta sa tête mièvre

En arrière : „Oh ! c'este encore mieux !..

Monsieur, j'ai deux mots à te dire...”

Pînă la ultimul vers rostit împreună cu Bălașa cu capetele căzute spre masă, ca într-un ritual :

„Malinement, tout près, tout près...”

— Frumoasa mea, încheie ieșeanul reluîndu-și vocea cam aspră, să te apere dumnezeul iluminărilor... și voi să vă rugați, vă spun eu, rugați-vă.

Se întoarse la masa chefliilor cu pasul alunecat, urmărit de tine cu aceeași expresie de surpriză agreabilă, poate și de mulțumire pentru un gest în cea mai bună tradiție a cavalermului moldovean. Cunoșteai asemenea întâmplări încă demult, din vremea când cântam în taverne pe Calea Griviței, când veneau să-ți ofere licheur sau șampanie, nu distinși și oboșiți intelectuali din lumea crepusculară a lui Păstorel sau artiști flămânzi și cinici, ci ridicoli și agresivi don juani de mahala, ori aventurieri de provincie. Dar probabil tu nu vrei să-ți aduc aminte acum de nopțile care au lăsat atîta zgură pe sufletul nostru, deși, abia ieșiți din adolescență aveam putere destulă pentru o existență în derivă. Atunci, la Dobrică, spectacolul oferit de poetul ieșean era cu totul nevinovat, tu ai fost chiar încântată, dar mie mi-a lăsat o senzație penibilă de mizerie, de inutilitate. Cred că nici Bălașa nu a fost entuziasmat, pentru că a reluat îndată relatarea faptelor de la revistă.

— Domnule, va să zică Făinaru e furios, dar, cum să spun, parcă nu împotriva ta, cred e plin de venin că i s-a întâmplat lui chestia, tocmai lui, un fanatic nu poate accepta că a greșit, că d-aia e fanatic.

— Să-i fie de bine, am spus liniștit cu totul.

— Vedem noi mai târziu, deocamdată el încearcă să împiedice publicarea articolului în „Contemporanul“, e acolo un folclorist de temut, un folclorist din... popor. Înțelegi ?

— Adică ce o să vedem mai târziu, am întrebat trecind peste gluma lui ?

— Vezi ? tocmai asta vream să-ți spun, să nu te ambalez, să nu devii belicos.

S-a uitat la tine cu un fel de complicitate, sigur, voia să te cîștige pentru opinia lui. Un val de minie mă inundase și am șoptit ca să nu urlu :

— Și ce să fac ? Să le dau dreptate ? Cum adică ?

Temîndu-te, mi-ai prins mîna.

— Înțeleg că Bălașa vrea ca tu să fii scutit de necazuri.

— Ei, tu ai simțit, ai o antenă mai fină, a vorbit Bălașa. Am spus că s-a băgat și Paulescu în chestia asta lasă-i, stai de o parte și amuză-te. Să facem și noi ca Smirnov. Astăzi m-a tras de o parte și a șoptit conspirativ : „Cu folclorul e ceva !“ și s-a prăbușit într-un uriaș hohot de rîs.

Am tăcut cu toții citeva clipe. Nu ți-am spus niciodată că mă gîndisem atunci să-i telefonez lui Făinaru sau să mă duc chiar în seara aceea la el. Absurditatea incidentului mă împingea și pe mine în absurditate. O idee pe care o lansase Bălașa cu citeva luni în urmă îmi veni și ea în minte. O curioasă deplasare de sentimente mă făcu să uit cu totul discuția noastră de acasă și am vorbit pentru Bălașa fără prea multă speranță.

— Ar fi timpul să plecăm. Cei de la Văliug ar fi bucuroși, am vorbit, au un fel de club, o bibliotecă... sigur că s-ar putea, de fapt e gîndul tău mai vechi.

Bălașa nu păru surprins dar privirea ta se goli deodată, semăna cu orbitele pustii ale statuiilor. Abia acum realizam greșeala pe care o făcusem și nu știam ce va ieși.

— Încă nu, zise Bălașa gînditor, acum nu se poate... să mai așteptăm, peste citeva zile mă internez la Filaret.

În seara aceea totul fusese rînduit cum nu se poate mai bine pentru spiritele noastre anemitate. Știam de boala, încă incertă, a lui Bălașa dar nu mai vorbisem demult despre ea, încît vestea anunțată cu o voce seacă, indiferentă, a stins în noi puterea de a cere amănunte. Ne obișnuisem cu ființa lui topită, abia purtînd apăsarea hainelor, verva neobosită, umorul și ironia nemiloasă, camuflau ușor o stare ce putea alarma. Chiar și în seara de la Dobrică am trecut cu discreție peste vestea internării la Filaret.

La masa lui Păstorel cineva se îmbătase și urla o romanță lăbărtată, iar poetul adormise cu capul pe masă. Starostele era încă în putere și cînd noi ne-am îndreptat spre ușă, el s-a ridicat și s-a plecat adînc, cu o mîină adusă în dreptul inimii, cu stilul cunoscut și puțin ipocrit al ieșenilor de rasă. Gestul a obligat, Bălașa cu mine am făcut o reverență la fel de smerită, astfel că am ieșit din cîrciumă cu sentimentul că existența e un lung șir de gesturi ceremonioase. Am pornit spre Lizeanu, pe unde se întîmpla uneori să treacă un tramvai de noapte. Orașul era amorțit sub ploaia subțire și rece, te-am luat de mîină, eram din nou foarte aproape, te regăsisem după ce, în unele momente, mi se părea că se întrerupe comunicarea noastră ocultă. Veni târziu un tramvai orb, l-am auzit de departe, înaintînd greu cu zgomot de tinichele. Pînă la Sfîntul Gheorghe am rămas tăcuți, asemeni celorlalți pasageri, muncitori de la fabricile Oborului, ieșiți din schimb. În semiobscuritatea vagonului vedeam chipuri care semănau în mod curios cu cele de la Văliug, cu oamenii de care mă despărțisem cu o zi înainte. Probabil păstrînd în conștiință mulajul imaginilor din munții Semenicului, intram într-un fel de vis, ciudatul vehicul mă purta înapoi, așteptam să ajung în păduri, între ape furtunoase, sub zidul barajului. O imensă bucurie mă inundase, tu erai acolo, îmi spuneam că un providențial tramvai de noapte se ivise anume pentru noi.

În zori, cînd ne-am despărțit de Bălașa și călătorii s-au împrăștiat cu grabă prin piață, zgomotul surd al orașului luă totul în stăpînire.

NICOLAE JIANU

PROTEJATUL



Cert este că turcii îl plăcuseră în cele din urmă. Dacă exilul lui constantinopolitan se încheiase cu un înalt post într-o insulă a Mediteranei, atunci când aceasta devenise un bulevard internațional, însemna că leneșele turbane erau, în epoca modernă, sensibile la altceva decât sacul cu bani — la influența engleză. Lord Stradford, sprijinindu-se în frumosul lui baston cu măciucă de argint îl trimisese cu destulă melancolie în Samos, căci rămânea fără un prieten, cu care reușea să ridă destins și liber despre toate pașalele și mai ales despre ambasadorul Franței. Fără acel prieten deștept, ambițios și în același timp la ananghie, calități care îl scuteau și de milă și de îngrijorare.

Exilatul valah, revoluționar cumițit, devenit diplomat dintr-o strădanie de a înțelege mersul vremii, nu se putea opri să vadă pe chipul tuturor turcilor cu care stătea de vorbă aerul lor derutat, de oameni depășiți de istorie. Imperiul era o momie care îi speria numai pe ei, le bîntuia coșmarurile și-i făcea vulnerabili. Păreau niște copii handicapați de geniul părinților. Soaleiman ajunsese o legendă, ca pentru balcanici Alexandru Macedon — o realitate se scuturase de tot ceea ce avusese concret și cotropitor căpătînd vagul religios al basmului. Osman devenise o născocire, Murad al II-lea un meteorit. Lumea otomană se retrăgea în casa amintirilor, oferind însă spectacolul unui rafinat și putred amurg. Când? În secolul atît de pozitivist și atît de dornic de progres ca secolul al XIX-lea. Marea bătălie a sultanului Abdul-Magid fusese hatîșeriful de la Gülhané.

În cele din urmă exilul fusese o șansă. Aceea de a vedea de pe malul Bosforului palăta grandilocventă a unui mare imperiu, alături de un englez casant și autoritar, sir Canning, lord Stradford de Redcliffe, care avea ideile sale proprii în ceea ce privește politica majestății sale britanice, fiind convins că uneori trebuie să-ți servești țara împotriva voinței ei. „Față de colegii mei de la Londra, spune, speculez avantajul de a fi pe teren.

Și știu să-l speculez, pe onoarea mea. Cum ridică tonul, cum le explic elementarul fapt că mă aflu la fața locului. Anglia e o prea mare putere pentru a nu-și permite luxul ca din cînd în cînd să se rezeme pe cite un cetățean al ei aflat la fața locului. Personal, nu cred că e rău ca eu să-i dictez politica în Orient!” Alexandrina avea dreptate cînd afirma că Lord Stradford declanșase războiul Crimei pentru că se plictisea la ambasadă sa din Constantinopol și nu-i plăcuse aroganța prințului Mencicov, mult mai mare decât a lui. Dacă el nu putea sta în Anglia în timpul acestei misiuni, adusese Anglia la Constantinopol. Și după ea o mulțime de francezi, italieni, austrieci...

În timp ce turcii îi îngăduiau lui Ghica trecutul lui revoluționar, Canning i-l reproșa fără menajamente și cînd îl vedea că-l apucă dorul de țară și năzuința de a se întoarce plin de idei reformatoare, se repezea în cabinetul lui Resid-Pașa, Ali-Pașa sau cine era așezat în acel moment pe scaunul viziral și rostea cu frumoașa lui demnitate purpurie: „Nu!” Ceea ce însemna: „Să stea în Samos!”

Acolo era exilul lui din exil. Englezul îl sechestraseră pentru a-l proteja. Nu-l voia ministru sau caimacam în Valahia, îl păstra pentru alte scaune. „Îl voi proteja împotriva dorinței lui, nu vreau să cîștige dezaprobarea Porții prin cine știe ce escapade. Nu vreau să se lase antrenat spre Franța, trebuie să-i apăr viitorul, într-o zi va putea fi omul fării sale și dacă este lăsat azi să intre în arenă se va umple de noroi cum s-au umplut de noroi Crețulești, care nu mai sînt acum buni de nimic!”

Nu reușise să se întoarcă în țară decât după ce Canning se retrăsese în trufașa lui Anglie, mîhnit că nu-l putea pune Domn și cînd elegantul Sir Bulwer se instalase la ambasadă din Terapia cu aerele lui senioriale care pe lingă nobilul dispreț al predecesorului erau un stingaci joc de scenă. Sir Bulwer trebuia să lupte pînă și cu privirile pline de milă ale lacheilor moșteniți care îl puneau mereu în cumpănă cu Lord Stradford, întreținîndu-și o admirație retrospectivă cu amintirea

glorioaselor lor umiliri anterioare. În somptuosul salon lady Bulwer, cu ascendența ei greoaie care îi întunecase mintea și o făcuse un fel de delicată casetă unde se păstrau prostia și visarea, devotamentul și retorica rece, conversația fără miez și singurătatea, încerca să nu bage de seamă gesturile prea distinse ale servitorilor cărora nu le putea dicta nimic pînă cînd nu se hotărau să renunțe la respectul celui alt ambasadur.

Filoturcismul lui era luciditatea lui și nu se sfia să-l recunoască atîta timp cît restul soluțiilor oferite de „patrioți” erau utopii curate. Politica este știința conjuncturii, a gesturilor oportune (chiar și cînd sînt îndrăznețe, trebuie să fie și oportune !) și nu are în nici un fel de a face cu iluziile. Domnii Rosetti și Brătianu se mai joacă de-a revoluționarii, se mai joacă și de aceea entuziasmul și fervoarea lor par neautentice.

Filoturcismul lui ascundea filoanglismul lui sub care se ghemuia prins în cleștele unei gândiri realiste, însuși patriotismul lui. Nu era dintre cei ce trîncăne în ziare și prin cluburi că simt românește și basta, dintre cei ce se îmbracă național ca să-i vadă lumea plini de zel și ardoare pentru popor ! O, nu ! Se îmbracă europenește și pentru Valahia lui voia să facă ceva : s-o ajute să trăiască într-o lume modernă.

El a învățat mai multe de la ambasada engleză din Terapia decît democrații noastre vorbăreți pe străzile pestrițe ale Parisului. Perfidul Albion era mai aspru, dar avea meritul de a se impune. Lord Stradford îi spusese : „S-ar putea ca propunerile engleze să nu vi se pară destul de mărețe, dar ele, realizîndu-se vor oferi țării dumitale cîțiva ani de prosperitate !” Și el replicase : „Voltaire zice că omul nu poate trăi fără entuziasm !” Era genul de reproș pe care bătrînul ambasadur îl înțelegea cel mai puțin. „Lasă, iubite Ghica, entuziasmul este vecin cu plictiseala, iar un guvernant trebuie să evite revoluția prin reforme oportune. Te asigur că asta îți dă destulă bătaie de cap ! „Ce păcat lord Stradford că nu apărăți cauza Principatelor !” „O apăr. Lasă-le la turci, altfel îi te înhață împăratul de la Viena sau țarul cu sau fără voia lui Ludovic Napoleon.”

Astfel ajunsese să abandoneze ideea răzvrătirii și „sfînta gălăgie” i se părea o copilărie periculoasă. Învățase multe la Constantinopol, în acea „măreață și strălucită victorie a realității asupra imaginației”, cum îl numea Alecsandri, în cartierele lui elegante și mizere, în grădinile lui din care țînesc minaretele ca niște catarge fictive, adăugîndu-se multîmii catargelor ce se leagănă în port, în acel Constantinopol care la lumina zilei arată zbîrcit și zdrențăros, iar noaptea feeric.

DANA DUMITRIU

PORTOFELUL



— Și ce dorești ?

— Am găsit un portofel.

— Da, și ?

— Și-am venit să-l predau la dumneavoastră.

— Vă felicit. Frumos ! Este un act care vă face cinste. Sînteți un cetățean cinstit și de suflet.

— Nu, că... Eu n-am...

— Ba da, ba da ! De altfel tot mai mulți cetățeni găsesc portofele și le predau. Ar putea să nu le predea. Ar putea să ia banii și să-i bea. Sau să-i cheltuie. Dar ei — nu ! Ei se gîndesc la păgubaș, la omul acela care i-a pierdut. Care, poate, e un bătrîn pensionar, tată a patru copii, toți majori, cu meserii bune, mă rog... Sau o bătrînă pensionară, la fel de singură... Și, neglijîndu-și interesele personale, își rupe de la gu..., vreau să spun că își rupe din timp și vin să predea portofelele găsite. Ne putem mîndri cu ei. De-aia îi și popularizăm. Cinste lor !

— Eu... Eu pentru prima oară am...

— Nu-i nimic, nu-i nimic... Trebuia făcut cumva începutul. Sînt convins că așa veți proceda de fiecare dată, cu fiecare portofel găsit... Al cui e ?

— Poftim ?... A ! Nu știu. Dacă știam al... Dacă știam cine..., îl căutam așa... Mă du...

— Cu bani ?

— Cu.

— Dar actele ?

— Ce acte ?

— N-are acte ?

— Nu. V-am spus că... Dacă... Îl căutam așa...

— Numai bani ?

— Numai.

— Mulți ?

— Nu i-am nu... Or fi vreo...

— Unde-i ?

— La... Imedi... Asta e !

— Hm... Așaa... Ia loc. Te rog !

— Eu mă cam gră... Trebuie să mă...

— Stai jos, nu durează mult ! Așa :

numele și prenumele !

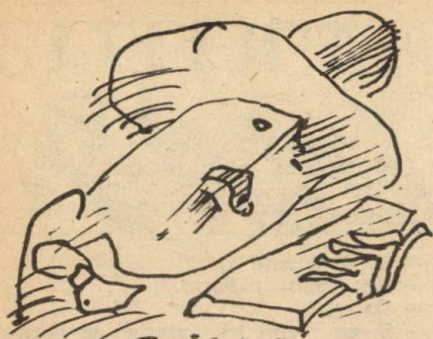
— Numele meu ?

— Bine-nțeles ! Nu ești dumneata găsiturul ?

— Ba da... Malac.

— Malac și mai cum ?

— Sebastian Malac.



— De ce n-ai spus de la-nceput și mă faci să pierdem timpul amândoi?! Ziceai că te grăbești.

— Da, că tre...

— Adresa!

— Adică unde...? Strada Ghiocelului 40. Apartamentul 10. La etajul II, pe stînga. Am clanță de alamă.

— Unde lucrezi?

— La Iceremesetedepe, baza a opta.

— A opta?

— A opta.

— Perfect... Cînd l-ai găsit?

— Portofelul? Aseară.

— Aseară? Și ce-ai făcut cu el de aseară? Ce-ai păzit pîn-acum? Aseară, la ce oră?

— Pe la 7, 7 și jumătate. Tocmai ieșisem de la...

— Ești de acord să punem 7 și-un sfert?... Unde?

— În colț la cofetăria Lămița. Era lingă zid, nici nu se vedea.

— Dar dumneata cum l-ai văzut?

— Din întîmplare. Că de obicei nu mă... Nu mă uit.

— Martori!

— Ce... martori?

— Martorii. Cetățenii care au fost de față. Care pot să depună mărturie că te-au văzut găsind portofelul... acesta!

— Dar eram singur... Nu m-a... Nu m-a văzut nimeni.

— Imposibil! Indiferent ce-am face, întotdeauna ne vede cineva. E o naivitate să crezi că nu te-a văzut nimeni. Dumneata nu l-ai văzut, dar el pe dumneata — da. Gîndește-te bine! Amintește-ți fiecare amănunt, cum mergeai, cum ți-ai aruncat ochii din întîmplare — subliniez: din în-tîm-pla-re... Cum te-ai oprit, te-ai uitat în jur... Așa este? Este că te-ai uitat de jur-împrejur?

— Da. M-am... De unde știți?

— Știu. E destul că știu... De ce te-ai uitat?

— Nu știu... Nu-mi dau...

— Te-ai uitat să vezi dacă mai e cineva pe-aproape.

— Da! Și nu era nimeni.

— Era. Măcar un om! Ei bine, omul acela trebuie găsit. Ai nevoie de el. Ai nevoie de mărturia lui cum că te-a văzut găsind portofelul... acesta!

— Bine, dar... De ce...

— Uite, să ne-nțelegem: îți explic, deoarece ești la primul portofel găsit... Dumneata ești un cetățean cinstit care ai găsit un portofel. Dar cîți oameni știu asta? Cîți sînt dispuși să te creadă pe cuvînt? Noi trebuie să fim pregătiți să preîntîmpinăm orice suspiciune... Să zicem că păgubașul vrea să te recompenseze...

— Eu n-am... Nu-mi tre...

— Vrea să-ți mulțumească și scrie la ziar că dumneata ești cinstitul ăla care i-a găsit portofelul și nu și-a însușit banii... Și după aia vine unul, să zicem un vecin de-al dumitale, de-ai uitat într-o dimineață să-i saluți nevasta, și reclamă că nu-i adevărat că dumneata ai găsit portofelul.

— Cum adică să nu-l fi...?

— Că nu l-ai găsit. Că n-ar fi imposibil să-l fi furat.

— Eu? Cum să-l fur?

— Ei, asta-i acum! De un' să știu eu cum? Sînt atîtea metode... Printr-o metodă oarecare ai furat portofelul... acesta!

— Bine, dar atunci de ce l-am mai...? De ce l-am...?

— De ce? Ca să induci lumea și societatea în eroare! Ca să pari un om cinstit, care găsește portofele și le predă. Și în realitate să nu fii.

— Nu-nțeleg.

— Nici eu. Dar poate fi un punct de vedere... Așa că mai bine ia-ți portofelul și vino c-un martor. Dar să fie un martor serios, de încredere... Oricum, ți-am notat numele și adresa... Și unde lucrezi. Dacă reclamă cineva, știu un' să te găsec. Clar!

— Clar... N-ar fi mai bine s-aduc doi martori serioși și de-ncredere?

— Ba da. Ar fi mai sigur. Oricît, doi nu-s unul.

— Și s-aduc și păgubașul?

— Ar fi ideal!

— Dar dacă eu sunt păgubașul, mai am nevoie de martori?

— Martorii-s buni în orice situație... Dar dacă vine unul, un vecin care..., mă rog, și aruncă o vorbă cum că dumneata numai te-ai prefăcut c-ai pierdut portofelul, ca să-l găsești și să-l predai ca orice om cinstit, profitînd apoi de popularizare...

— Am înțeles... Dar dacă recunosc că l-am furat?

— Perfect! Te duci frumuseț acasă, cauți doi martori care să te fi văzut cînd ai comis infracțiunea și te prezinți cu ei la mine. Altfel... mai vine unul și te bănuie că n-ai furat portofelul, că de fapt l-ai găsit în colț la cofetăria Lămița...

— Nu se poate!

— Ba se poate! De aceea, fie vorba-ntr-un noi: ce-ai făcut cu cadavrul?

— Așa-mi trebuie!

LAURENȚIU CERNET

PROCESUL



Avocatul îi spusese că cea mai blindă pedeapsă ar fi putut fi douăzeci și cinci de ani muncă silnică, dar ea nu voia să creadă, nu-și putea imagina că ar exista cineva care să poată rosti o asemenea sentință împotriva lui Georg. Georg era fiul ei — ce situație îngrozitoare! — și deși simțea limpede că n-ar fi vrut să-l mai vadă vreodată, nu putea concepe totuși ca el să stea închis douăzeci și cinci de ani. Douăzeci și cinci de ani! Dar asta înseamnă o viață, exact viața Helenei! Va să zică Georg ar putea fi pedepsit cu cei douăzeci și cinci de ani pe care i-a ucis... Bine, dar Georg n-a ucis numai douăzeci și cinci de ani, a ucis șaptezeci și nouă de ani de viață, da, de viață, poate fericită, poate suficientă, poate...

Dar dacă Georg nu e vinovat?... Dacă Georg e nebun, dacă a înnebunit în închisoare și cineva i-a băgat în cap — există fel de fel de mijloace pentru așa ceva — să mărturisească pe placul anchetatorilor? Că el a ucis-o și pe Ingrid Holzmann, cu un an și jumătate în urmă, și pe Lenny Beck, cu un an în urmă...

Își aminti fotografiile lui Ingrid publicate de revista „Sommer”: strangulată și cu craniul sfărâmat, zăcînd într-un tufiș din pădurea de lângă Donaueschingen. Așadar, Georg își găsisese victima la o sută cincizeci de kilometri depărtare!... Georg?... Să fi fost totuși Georg?...

O a doua fotografie dovedea mobilul crimei sau nebunia crimei: Ingrid avea hainele sfîșiate i se vedeau coapsele goale și moarte, pline de vinătăi. Este Georg, într-adevăr, un sadic, un schizofrenic, un... Dar ce ar putea fi dacă a ucis-o pe Ingrid posedînd-o chiar atunci, sau după aceea, sau înainte de aceea, dacă nu un sadic, un schizofrenic, sau un orice altceva? Ea nu se prea pricepea la asemenea deformări umane, nu știa exact cum se manifestă schizofrenia, dar despre sadism auzise mai des și știa incomparabil mai mult.

Nu, n-ar fi vrut să-l mai vadă vreodată, totuși douăzeci și cinci de ani sînt o viață,

iar șaptezeci și nouă trei vieți, exact trei vieți: Ingrid douăzeci și șase de ani, Lenny douăzeci și opt, Helen douăzeci și cinci, adică trei numere din „Sommer”, cu același fel de fotografii: femei ucise prin strangulare și prin sfărîmarea craniului, posedate toate trei în timpul uciderii, înainte sau după, aruncate sau tirite toate trei undeva în niște riapi, una la o sută cincizeci de kilometri, a doua doar la douăzeci de kilometri, iar a treia chiar acolo în orașul în care locuiau... Dar cui îi semăna Georg? Ei în nici un caz!... Lui Waldemar?... Dar cine poate ști cum a fost sau cum ar fi putut fi Waldemar?... Ea însăși nu l-a cunoscut pe Waldemar: la două luni după căsătorie, a plecat pe front și nu s-a mai întors. Georg n-a avut tată și totuși, totuși, poate că-i seamănă lui Waldemar... L-a văzut o dată pe Waldemar — o singură dată — furios... Avea un chip descompus, care a înspăimîntat-o. Dar atunci Waldemar a avut de ce să se infurie atât de cumplit. Bineînțeles, din punctul lui de vedere, dintr-al ei nu... Pe dînsa s-a-nfuriat atunci. Pentru că i s-a făcut milă de-o bătrînă bolnavă și a ajutat-o. A chemat-o în casă și a ajutat-o. Poate că n-ar fi fost nimic dacă bătrîna ar fi fost și ea ariană... Și totuși, dacă Waldemar a avut criza aceea de furie pentru un asemenea motiv, poate să însemne că a fost anormal? Se poate oare ca o asemenea furie să degenereze ereditar în sadism, în schizofrenie sau naiba mai știe ce?...

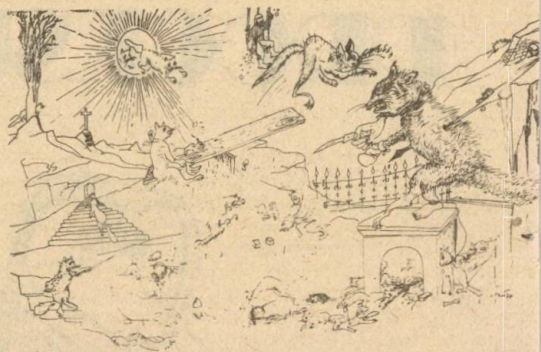
Avocatul îi spusese că cea mai blindă pedeapsă ar fi putut fi douăzeci și cinci de ani muncă silnică, dar ea nu voia să creadă, ea aștepta totuși o minune. Procesul se judeca la Tribunal chiar în clipele în care ea aștepta minunea, în care își punea întrebări chinuitoare și în care își amintea fotografiile acelea cutremurătoare. Aștepta acasă, nu s-a putut duce la tribunal, cum avea să stea acolo în văzul lumii, cum avea să îndure rușinea că a putut da naștere unui asemenea monstru?

Acolo, în sala tribunalului, erau de față, absolut sigur, mamele celor trei fete — și ea ar fi putut deveni rudă cu vreuna din ele, iar una din cele trei fete i-ar fi putut fi noră, indiferent care, ar fi putut rosti cu aceeași ușurință și aceeași bunăvoință și Ingrid, și Lenny și Helen. Dar cele trei fete sînt trei cruci și trei morminte acum, iar cele trei mame, trei umbre în negru, numai Georg a rămas viu și stă în fața judecătorilor poate cu oarecare trufie (da, își dă seama, Georg suferea de trufie), poate prost (parcă avea uneori asemenea căderi, mai ales cînd bea), și o sală întreagă îl privește cu ură, gata să-l linșeze... Ce să fi căutat ea într-o sală care îl urăște pe fiul ei și îi hotărăște, necruțătoare, soarta? Ea nu mai are nimic de făcut, nimic de spus, ea a făcut ceea ce avusese de făcut, spusese ceea ce avusese de spus, la timpul potrivit. Pe ea nu o mai întreabă nimeni nimic, de ea nu se mai sinchisește nimeni. Dacă ar fi acolo, în sala tribunalului, sala ar urî-o și pe ea, poate că ar fi în stare s-o linșeze și pe ea, deși ea nu are nici o vină, nici o vină...

...În sala tribunalului, la numai trei sute de metri de unde se află ea, se judecă procesul lui Georg, procesul în care el ar putea fi condamnat la cel puțin douăzeci și cinci de ani muncă silnică și ea nu face nimic, stă închisă în casă, privește din cînd în cînd pe fereastră, peste piață, fixînd turnul ascuțit al Palatului Justiției, ca și cînd turnul ar trebui să emită un semnal, un anume semnal pentru dînsa. Ar vrea să plîngă și nu poate, nu vrea, a înșirat pe masă, ca să nu poată plînge, cele trei numere din „Sommer” și își aruncă ochii peste fotografiile acelea cutremurătoare ori de cîte ori simte că o înneacă plînsul. Și de fiecare dată simte cum i se crispează sufletul și cum se înstrăinează și mai mult de Georg, și nu numai de Georg ci și de sine însăși.

Pe urmă începe să se dojenească : în primul număr din „Sommer” este și o fotografie în care o femeie o îmbrățișează pe Ingrid moartă. Fotografia aceea a impresionat-o pînă la lacrimi, a durut-o cum poate n-a durut-o moartea lui Waldemar. L-a blestemat pe ucigaș fără să știe că ucigașul e chiar fiul ei. I-a scris o scrisoare femeii aceleia, n-o cunoștea, dar n-a putut să nu-i scrie, suferea alături de dînsa. Oare femeia știe că persoana care i-a scris atunci e mama criminalului? Își amintește oare de scrisoare? Își amintește numele ei? Acum, dacă e în sala tribunalului, știe că însuși mama criminalului a încercat să o consoleze...?

Nu se mai poate dojeni : a vrut să-și pună în față exemplul acelei femei care își îmbrățișează fiica moartă... Ea și-a părăsit fiul, fuge de el, nu vrea să-i dăruiască nici o lacrimă măcar, în împrejurarea cea mai



grea a vieții lui. Dar, la urma-urmei, la ce i-ar folosi o lacrimă?... Și ce ar pierde ea dacă i-ar da-o?... Ar pierde o lacrimă... da, o lacrimă... Uneori o lacrimă, o singură lacrimă, este mai grea de dăruit decît o viață...

Orologiul domului a bătut ora douăsprezece. Ea se apropie de fereastră să fixeze din nou turnul ascuțit al Palatului Justiției. Acum totul se apropie de sfîrșit sau totul abia începe... Avocatul i-a spus că cea mai blindă...

„Georg Landmann, ești acuzat că ai ucis pe tinerele... Recunoști?”

„Da”

„Recunoști că, de fapt, n-ai avut de gînd să le uciți ci doar că ai vrut să le sperii, așa în joacă?”

„Recunosc!”

„Domnilor jurați, se pare că e vorba de niște crime prin imprudență... Vă rog rețineți amănuntul... Georg Landmann, regreți că le-ai comis?”

„Desigur, domnule judecător!”

„Așadar, acuzatul declară că regretă adînc crimele săvîrșite și cere clemență. E adevărat că-ți ceri iertare, acuzat?”

„Da, domnule judecător!... Îmi cer iertare de la toată lumea!... N-am vrut, nu știu cum de s-a putut întîmpla, mi s-au tulburat mințile, cred că...”

„Ți-ai dat seama, după prima crimă, ce ai făcut?”

„Desigur, domnule procuror, mi-am dat seama.”

„Atunci de ce nu te-ai dus la poliție să mărturisești că ai ucis într-un acces de rătăcire mintală?”

„Fiindcă am crezut că n-are să se mai întîmple, domnule procuror.”

„Atunci de ce nu te-ai dus după ce ai ucis pentru a doua oară?”

Georg Landmann începe să plîngă. Procurorul se întoarce spre banca juraților

— „Domnilor jurați, v-ați edificat asupra acuzatului? În cazul pe care îl judecăm n-are ce căuta sentimentalismul!... Nu putem privi cruzimea cu ochi înduioșați!”

„Domnule judecător, protestez împotriva întrebărilor puse de domnul procuror! Dumneavoastră ați stabilit că e vorba de un caz aparte, care...”

„Am luat act, domnule avocat!”

„Mulțumesc.”

Se întoarse de la fereastră ca să-și arunce ochii peste cele trei numere din „Sommer”... Ar fi în stare Georg să plîngă în fața instanței? Ar fi posibil să se fi rostit sau să se rostească asemenea întrebări și răspunsuri în procesul care ține cu răsuflarea oprită o țară întreagă?

Și totuși, ce se petrece acolo, ce se spune acolo, ce se hotărăște acolo? De ce nu vine nimeni să-i spună?... Dar cine să vină?... Avocatul a spus că cea mai mică pedeapsă ar fi... Dacă totul se desfășoară așa cum a văzut și a auzit ea, atunci cea mai mică pedeapsă, va și mai mică, cea mai mică pedeapsă va fi de... Oare Georg a plîns?... Oare va plînge?... Oare... Nu, Georg nu a plîns, nici nu va plînge; nici ea n-a plîns, nici nu va plînge; e foarte dureros, dar nu va plînge pentru că acolo, în sala tribunalului, se rostesc cuvinte aspre:

„Georg Landmann, ești un criminal odios!”

„Georg Landmann, n-ai dreptul la nici un strop de milă!”

„Georg Landmann, vei îmbătrîni și vei muri, poate, sub pământ!”

„Georg Landmann, ești o bestie!”

Nu, nu se poate, Georg Landmann este o victimă totuși, propria sa victimă. Condamnați-l, dar nu rostiți asemenea cuvinte aspre. Este fiul meu, este totuși fiul meu. Nu vreau să-l mai văd niciodată, dar este fiul meu. Înțelegeți, cuvintele acestea mă dor pe mine, poate pe el nu-l dor!

Da, da, eu spun toate acestea, eu le spun! Am închis cele trei numere din „Sommer” și le-am ascuns, să nu le mai văd, să pot rosti cuvintele acestea și să pot plînge o lacrimă, măcar o lacrimă... Nu mă auziți?... Nu vreți să mă auziți?... Atunci, am să vin acolo!... Am să vin să spun acolo tot ce am spus aici!... Aveți dreptate, dar eu trebuie să vă spun toate acestea, trebuie să-mi plîng lacrima!... E lacrima mea, se stoarce din mine, înțelegeți?! Pe urmă, faceți ce vreți...

Cînd a pus mîna pe clanță, ca să iasă în vestibul, auzi soneria.

— Cine ar putea fi?

Păși încet, pe virful picioarelor, ezită, apoi porni iar și deschise.

— Bună ziua!... Sînt mama lui Ingrid.

— Dumneata?... Oh, dumnezeule!

— Liniștește-te... Am venit să-ți mulțumesc pentru scrisoarea de-atunci și...

— Și?

— Să te ajut, la rîndul meu... Acum sîntem amîndouă la fel de lovite...

— Nu înțeleg, nu vreau să înțeleg!

— Trebuie să înțelegi... Ar trebui să te îmbraci în negru... Nu se putea altfel...

— Nu se putea altfel?

— Am să rămîn cu dumneata cîteva zile... Cît îți va fi mai greu...

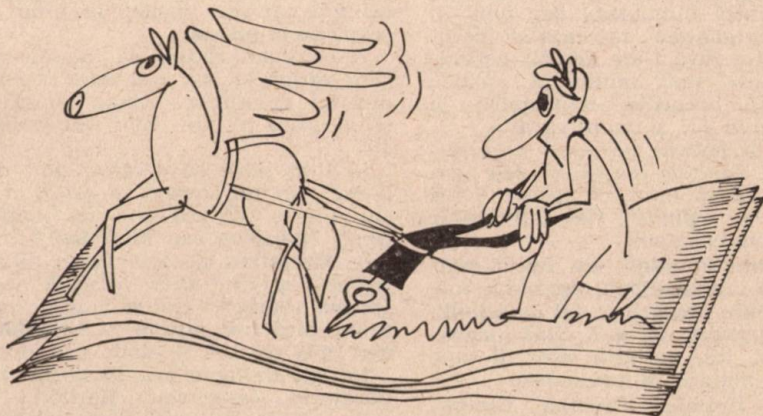
— Poate că ar trebui să nu mai pleci niciodată...

— Poate...

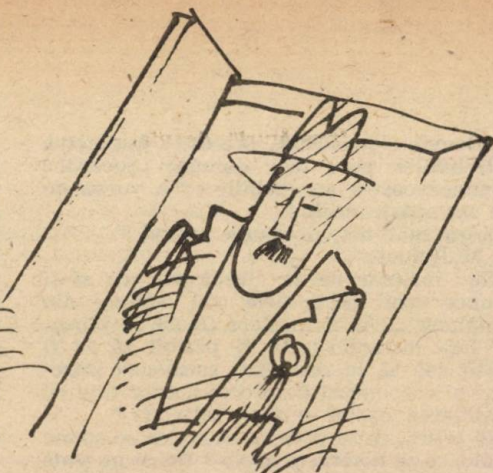
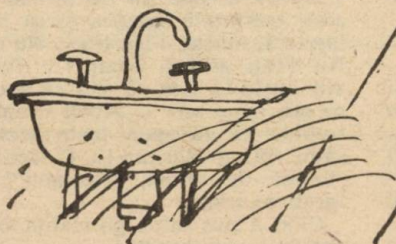
Se îndreptă spre șifonier șoptind:

— Nu se putea altfel... Trebuie să mă îmbrac în negru... Nu se poate altfel!... Nici nu se putea altfel...

DRAGOȘ VICOL



Un vecin valoros



Individul pare sincer politicos și animat de cele mai bune intenții (ca drumul spre iad, îmi aduc aminte), are totuși ceva „răvășit” în el, și nu-mi dau seama ce — e cit de cit pieptănat și nu-și ascunde chelia, îi acord pentru asta cincizeci de puncte, plus altele zece pentru ținuta corectă și pantalonii călcați, plus încă zece pentru privirea limpede, neafectată de alcool, plus cinci pentru că s-a bărbierit înainte de a-mi suna la ușă, dar astea sînt nimicuri, plus cinci pentru că și-a aruncat și țigara — o văd fumegînd, într-un ungher, pe palier; fac socoteala, îmi ies optzeci, e prea mult, trebuie să aibă și vreun cusur sancționabil de la prima privire, dar tipul pare versat la cei cincizeci de anișori, cam atît îi dau, se pricepe să-și ascundă defectele, și tocmai mă pregătesc să mă dau bătută, cînd descopăr satisfăcută și „buba”; are un clește în buzunar, i se vede mînerul, deci a venit la sigur, nu, simpaticule, Malvina Candrea nu se lasă ușor păcălită, n-ai să te-apuci să meșterești absolut nimic în casa mea sub pretextul că nu-ți funcționează nu-știu-ce — și-i scad urgent zece puncte.

Așadar mă las privită cu insistență de un tip de șaptezeci de puncte, nu-i rău pentru duminică dimineața, dar felul în care mă „scormonește” mă face să mă-n-treb dacă nu cumva i-am deschis dezbrăcată, noroc că simt halatul pe mine; n-am încotro, bucuriile conviețuirii în bloc, trebuie să joc și în piesa asta...

— Pofțiți, îl poftesc pe tonul pe care-l merită și fac doi pași înapoi, nu atît pentru a-i lăsa loc să intre, cit pentru a mă vedea totuși în oglindă; sînt într-adevăr îmbrăcată, cum bănuiam.

Individul îmi ia mîna, mă bucur pentru el că nu-i „bătrăcian”, ăștia fac totdeauna impresie proastă, la fel ca ceilalți, cu palmele transpirate, și-n clipa următoare să cad jos, nu alta, cînd îl aud, grăindu-și numele și pronumele.

— Doctor Crainic. Cristian Crainic, completează și adaugă — fără să-și imagineze cit de inutil — vecinul dumneavoastră, ceva mai îndepărtat, ce-i drept, dar vecin, oricum... Stau la parter...

Zîmbește prietenos, sînt curioasă cum are să-și gradeze introducerea în subiect, am impresia că-l stingherește cleștele din buzunar, s-o fi grăbind să-mi demonteze toate alea din casă, dar simt nevoia să-l „coc” și-l poftesc în cameră, arătîndu-i fotoliul celălalt, cum ar fi față-n față cu ceașca mea de cafea.

— Vă mutați?, întreabă serafic, cu ochii pe maldărul de boarfe din mijlocul camerei și pipăindu-și alt buzunar — precis o să ceară voie să-și aprindă o țigară, simt cum crește în mine un drac și, în lipsă de altă treabă, îmi propun să-l fac „praf”.

— Puteți fuma, zic. Nu mă mut nicăieri. Am venit aseară de pe teren plină de păduchi și mă pregătesc să-mi opăresc hainele...

— Ajunge pînă la dumneavoastră?

O secundă, mă mistuie ciuda că nu pricep despre ce vorbește și va trebui să-l întreb — cine sau ce să ajungă? —, dar nu, ar fi prea frumos pentru el să mă vadă „încuiată” atît de ușor, îmi cade fisa în ultima clipă că are în vedere apa fierbinte.

— De ce? La dumneavoastră e rece?

— Așa și-asa... Pînă pe la șapte mai pot face duș, după aceea... Noaptea, în schimb, mi se umple baia de aburi; scapă pe la robinet...

A constatat repede că sîntem amîndoi fără verighete, dar n-a lăsat să-i tremure nici un mușchi pe obraz, joacă „tare”, și-mi place că are umor. Să vedem cam cit.

— V-aș servi cu o cafea, zic, dar adineori am terminat-o, și astăzi n-am ieșit în oraș. Vă pot oferi un coniac. Preferați Napoleon sau Murfatlar?

— Murfatlar, acceptă firesc. altii ar fi refuzat, grijulii să-și ascundă viciile la „prima vedere”, pot să-i dau, cu zgîrcenie, încă trei puncte, și hotărăsc în sine mea că atît și nimic mai mult.

Îmi fac de lucru prin barul pe care mi-l burdușise frate-meu, Hariton, cu de toate, acum doi ani, cînd celebraserăm — indeno! — istorica zi de 16 decembrie, ziua nașterii mele; nu mai știu cu ce îmi umpluse mai mult casa atunci — cu sti-

cle, ori cu „învățătură” de viață; fapt e că majoritatea sticlelor stau și azi neatinsse, nu beau niciodată de una singură!, degeaba ride pe sub mustață doctorul Cristian Crainic, mă lasă rece mustața lui, n-am să-i adaug, și nici n-am să-i scad vreun punct pentru podoaba asta...

— Noroc!, ciocnesc, și-l mai țin un timp cu păhărelul în mină, încălzindu-mi cupa în palmă. Îmi pare bine de cunoștință!

— Și mie, face Cristian Crainic și soarbe un strop, fără maimuțări, de unde deduc că obișnuiește, ca să zic așa. În stabilirea profesiei dumneavoastră, pentru că presupun că discut cu domnișoara Malvina Candrea în persoană, și nu cu vreo chiriașă, prietenă sau rudă de-a titularii, dacă ar fi să încerc să ghicesc, echipamentul din hol mi-ar putea sluji drept indiciu? Adică vreau să spun, vă aparține?

Cît savantlic pentru o idee!, am scuturat din umeri surprinsă ca de-o pală înghețată de frig, acum, că s-a-ncălzit, cum își așterne, așa are să doarmă — depinde de el dacă va trebui să-i modific punctajul, mi-am zis.

— Parțial, am răspuns. Coarda o am pe inventar.

— Deci rocile dumneavoastră le colecționați, presupun?

— Cu mîna mea. Ca și păduchii, de altfel. Mai beți un păhărel? Nu știu cum vi se pare, dar pe mine „m-a furat”, nu-i rău...

— Cu plăcere, acceptă Cristian Crainic, ei să fie!, nu-mi convine deloc că începe să-mi placă numele ăsta, ca și cum ar ști că-i evaluez fiecare gest, cuvînt, atitudine. Bine, îi mai dau, cît să-i dau?, șapte puncte pentru sinceritate.

— Să fie cu soț, așa se zice pe la noi, mă trezesc spunînd fără nici o noimă, parcă i-aș explica de ce-i umplu cupa, deși el a vrut, și deodată hotărîsc, tot trebuie să se-ntîmple odată!, și cu cît mai repede cu atît mai bine, ia să vedem cum sună din gura mea sunetele ca un cîntec ciudat, ca țipătul vreunei păsări rare și singuratic, ale numelui său. Noroc, domnule Cristian Crainic!

— Sărut mîna.

N-a sesizat că aș fi vorbit cu gura altuia, așa mi s-a părut, și-o fi auzit numele pronunțat în nenumărate feluri, pe toate vocile posibile, cîte brune, atîtea blonde, cine-l știe, probabil că nu i-a sunat în ureche absolut nimic nou.

— Într-adevăr, este foarte bun. Acum îmi dau seama...

— S-o fi învechit destul. Dacă avea realmente cinci stele cînd l-am primit, înseamnă că acum are șapte. Numărul meu norocos, nu mai știu ce să spun și învîrtesc paharul în mină, absentă, oare ce mă apucă iarăși, spre care capitol al trecu-

tului îmi vine să mă îndrept, cu totul inoportun în momentul ăsta?!

— Vreți să spuneți că păstrați de doi ani sticla asta?

Îl aud vorbind de foarte departe, sînt foarte ocupată să alung din mine niște fantome pe care le credeam uitate demult, ei să fie!, asta-mi lipsea acum! — îmi zic crispată, fără să-mi dau seama că mă și încrunt și fără să bănuiesc ce stare îmi pregătesc pentru clipele următoare. Am făcut-o ca temnicerul care se incurcă și nu nimerește cheia din veriga doldora de la cingătoare, lăsîndu-și o clipă arma rezemată de perete, pentru ca, răsucîndu-se să pună mîna din nou pe ea, o descoperă în mîinile ocnașului din spatele său. Exact așa am picat în propria mea capcană.

— Adevărat, îi răspund pierdută, încheștată în lupta mea cu fantomele. Datează în barul meu de la 16 decembrie 1975...

Și-n clipa asta Cristian Crainic a apucat arma.

A început să ridă.

Nu trebuia să facă asta.

Știu precis că am și transpirat de-ncordare, îmi simțeam fruntea umedă, străduindu-mă să nu țin la el ca o isterică — „taci, cretinule!”, ceva în genul ăsta, convingător, cu risul să suport din partea lui orice altceva, o insultă sau chiar o palmă, numai să-l oblig să înceteze cu risul; nu era vinovat cu nimic, se purta firesc și civilizată și probabil că se simțea și bine, era el însuși și nimic mai mult, dar nu-l mai puteam suporta lîngă mine nici o secundă și i-am vorbit, în intenție, calm; probabil că peste măsură de calm, altfel nu l-aș fi văzut zvîcnind în picioare — se trezise medicul din el! — și nu l-aș fi simțit, ca prin ceață, apropiindu-se îngrijorat și luîndu-mi mîna, apucîndu-mă de încheietură, în locul foarte exact unde se simte pulsul.

— S-a-ntîmplat ceva? Vă simțiți bine? Vă cer o mie de scuze dacă...

— N-am nimic, l-am asigurat, dîndu-mi seama deodată cît de umilitor e calmul meu tot mai accentuat. Parcă voiați să mă rugați ceva. Despre ce-i vorba, vecine?, m-am străduit să-l menajez, dar a ieșit și mai rău.

S-a burzuluiit. Și mi s-a adresat pe același ton glacial, englezesc așa zice, prefăcîndu-și nervii într-un fel de hățuri pentru cuvintele care ar fi vrut să-i sară din gură.

— Vă mulțumesc pentru tratație, domnișoară, nu vă mai rețin decît o clipă. Ca să mă înțelegeți exact, ar trebui să știți că fac naveta săptămînal la S... e destul de incomod și obositor, mai ales în săptămînile cînd cu urgențele, cînd îmi vine, prin rotație, rîndul. E vorba de antena



mea de televizor. Uitați-vă !, s-a precipitat spre balcon, arătându-mi ceva cu mina, degeaba, tot n-aș fi văzut nimic. Știți că avem în bloc o mulțime de băiețandri, nu-nțeleg cum îi cresc părinții, se poartă ca niște derbedei, ca niște huligani, n-am cuvinte să... să... să... în sfârșit, chestie de educație, îi privește...

— Nu văd legătura, l-am întrerupt, pe punctul să-mi pierd cumpătul. Cu ce vă pot ajuta ?

— Dacă mă ascultați puțin cu atenție, s-a „aricit” Cristian Crainic, și-n clipa asta numele mă și irita, îmi dădea senzația unei alune sparte între dinți de cineva într-o sală de cinema, uite că avea și colți și chiar îi scotea, deși n-aș fi crezut după înfățișarea atât de bonomă, stimată domnișoară Malvina Candrea, fără să mă obligați să-mi tocesc creierii și-așa ferfeniță, termin într-un singur minut. Dar nu mă obligați să încep și să revin întrebându-mă ca un caraghios unde-am rămas, dindu-vă impresia că aș fi sclerizat complet. Mă ascultați ? Perfect. Să știți că doctorul Cristian Crainic suportă destule, are răbdare, se lasă călcat pe coadă și nu zice nici pis, deranjați-l, întrerupeți-l, dați-i comisioane și telefoane, bateți-l la cap cum vă place, vorbiți tare, nu vă sinchisiți că stă cîte zece ore cu spinarea îndoită și freza în mină, ce contează, doar pentru asta a făcut facultatea cu coatele rupte, pentru asta a făcut și colectivizarea, diploma lui de șef de promoție îl onorează, nu-i așa, dar îl și obligă ! Dacă i-a jurat lui Hippocrate, profitați de el pînă-n pinzele albe, pacientul nostru — stăpînul nostru !, ha-ha-ha, nu-i așa ? !, a-nceput să ridă din nou, dar îmi devenea, treptat-treptat, egal ce se-ntîmplă. Vreau să vă rog să-mi permiteți să leg firul antenei mele de balconul dumneavoastră, pentru a-l îndepărta astfel de ferestrele altora ca să nu mi-l mai rupă copiii. Asta-i tot, stimată domnișoară Malvina Candrea. Dacă nu mă întrerupeați, nu ne pierdeam amîndoi timpul, v-aș fi spus treaba asta concis și civilizat. Deci îmi permiteți ?

I-am dat voie să-și lege firul, putea să se și spînzure pe balconul meu, nu aveam nimic împotriva ; l-a legat repede, mi-a mulțumit respectuos și mi-a sărutat mina neuitînd să-și vîre la loc cleștele în buzunar, l-am condus pînă-n hol, i-am deschis, și, înainte de a pleca, probabil că și-a regretat izbucnirea, altfel nu s-ar fi aplecat cu iușeală pentru a culege, din colțul palierului, mucul de țigară, aruncîndu-mi o privire poznașă, așa cred — „contravenienții vor fi amendați !”

N-am avut puterea să-i răspund cu vreun zîmbet sau ceva în genul ăsta, m-am retras și am închis fără zgomot ușa, în speranța absurdă că am să-l aud încă o dată rîzînd.

N-a mai rîs.

M-am întors la locul meu, am vrut să mai beau o gură de cafea, dar nu adusesem ibricul în cameră, m-am ridicat și m-am așezat iarăși, am pus sticla la loc în barul din perete și am luat cupele și le-am spălat îndelung în bucătărie, le-am șters cu un șervețel de hîrtie să nu rămînă pe sticlă scame de la prosop (în-vățătura lui Hariton), mi-am încălzit cafeaua și mi-am umplut ceașca, m-am așezat, m-am ridicat, am luat o cupă și mi-am umplut-o cu **Murfatlar**, mi-am aprins o țigară și m-am trînit în fotoliu jurînd să nu mă uit în oglindă și hotărînd că a sosit clipa să beau de una singură cît potesc ; după doi ani și mai bine, în sfîrșit, aveam voie...

Dar și asta era curată iluzie. Încercînd să sorb din coniac mi s-a stîns imediat orice poftă, era grețos, foarte greu, indigest, numai cafeaua mai păstra, cît de cît, un gust acceptabil.

Crezusem, timpita de mine !, că numai înfățișările palpabile ale oamenilor îți pot evoca pe cineva, ceva..., cum ar fi trăsăturile obrazului sau forma miinilor și a trunchiului, culoarea ochilor, atitudinea în general... Uitasem cu cîtă complexitate ne-a înzestrat natura, ignorasem — și era la mîntea copiilor ! — amprenta inconfundabilă a vocii omenеști.

Mă uitam fără să văd nimic de jur împrejurul meu, probabil cu figura descompusă, urîță, jalnică de dinaintea bocetului muieresc, și locuința se umplea de ecourile risului lui molipsitor, sănătos și puternic, despre care crezusem, iată, sînt șaptesprezece ani de atunci !, că n-am să-l mai aud niciodată, cum nici pe Emil în carne și oase n-am să-l revăd...

Și mi se pare abominabil ca acest hohot, un biet sunet deci, să supraviețuiască unui om, încerc să mă-ndoiesc și, încordîndu-mi auzul, să neg, să mă conving că nu seamănă, dar cascada răsunătoare mă copleşte și rămîn consternată — este risul lui...

ALEX. RUDEANU

Fragment din romanul
„Rușinea familiei”

Aventura unui burlac

Era trecut de miezul nopții. Ninsese. Zăpada proaspătă, de un alb liniștitor și pur, răspindea o lumină vie, feerică, sub mîngierea becurilor și a reclamelor de neon. La ora aceea, orașul trăia intens. Jumătate dintre ferestre erau luminate, iar pe străzi, pe bulevarde, grupuri-grupuri, se grăbeau colindătorii. Se auzeau în surdina colinzile. Un bărbat înalt și distins ieși singur dintr-un bar de noapte. Își ridică gulerul paltonului elegant, din stofă fină, englezească și porni spre casă încet, cu mîinile în buzunare. Contempla visător și aproape trist orașul stăpînit de beția blîndă și caldă a sărbătorilor de iarnă. Se simțea singur și străin. Zăpada afinată îi fura zgomotul pașilor, aerul rece și curat îi alunga starea aceea caldă, euforică, cînd simțurile sînt cotropite de alcool. Băuse mult, pe îndelete, dar nu se clătina și nu avea acea privire tulbure, răpusă, de bețiv, căci era rezistent la băutura. Se antrenase o viață întreagă, bînd. Întotdeauna, cînd se întorcea acasă, în nopți tîrzii și uitate, îl chinuia singurătatea, faptul că-l aștepta o odaie rece, dezordonată și neprimitoare. Drumul de unul singur spre casă, la ore mici și pustii, era singurul lucru insuportabil din viața lui de burlac. Se opri într-o stație de autobuz. Din cînd în cînd, un taxi greu și lent trecea ca un bondar prin zăpada moale, afinată. La doi pași de el, bărbatul descoperi o femeie. Purta o haină de blană artificială, cizmulite ciorap, care strîngeau niște pulpe fine, frumos arcuite, iar pe cap o pălărieară croșetată, vișinie, cu boruri largi. Dintr-o dată, ca la o comandă, inima lui tresări, ochii ieșiră din amorteală și visare. Bărbatul o privea curios și lacom, printre gene.

— Domnișoară, sînteți norocoasă? Eu de loc! S-ar putea să așteptăm degeaba, zise bărbatul zîmbind cald, familiar.

Femeia se mulțumi să ridice ușor din umeri, să-și strîngă blana și mai mult și să schițeze un zîmbet vag și rece. Avea o gură mică, rotundă și buzele date gros cu un ruj roșu-închis.

— Orezile astea cam obosite și cam mici, vorbi bărbatul, mă terorizează. Singurătatea drumului spre casă mă întristează, mă îndispune, domnișoară. Întotdeauna cînd sînt treaz. Dacă depășesc o anumită doză, mi-e mai ușor... „Norocul” meu e că beau rar. Știu, o să mă întrebai de ce beau? Am să vă răspund: fiindcă sînt singur. Și de ce sînt singur? Fiindcă sînt burlac. Un celibatar convins. Iubesc prea mult ceea ce e nou, ca să mă impac cu gîndul că aș

putea să mă însor. Au trecut anii peste mine, ca anotimpurile peste păduri... Sînt și eu mai ursuz, mai chitîbușar, mai vesed. Cel puțin am trăit totul din plin. Ca un fluture, zburînd neobosit și fără remușcări, din floare în floare. Mi-am ținut singur de urit, nemulțumirile mi le-am alinat singur... N-am vrut să fac pe nimeni părtaș la neîmplinirile și durerile mele... Domnișoară, eu zic s-o luăm pe jos...

Femeia bătătorea zăpada cu cizmulita și asculta. Ridică doar doi ochi mari, rotunzi, întrebători.

— Ați fost la colindat?

Femeia clătină din cap, negînd. Își umezi buzele și oftă tristă și parcă resemnata. Se apropia greul, cu un uruit monoton, infundat, un autobuz. Bărbatul exclamă încîntat:

— Pentru mine e bun!

Autobuzul opri. Spre uimirea bărbatului, necunoscuta se apropie de ușă. El îi prinse brațul, strîns, ajutînd-o să urce. Ea nu-și retrase brațul nici după ce urcă. Taxatoarea moșia cu bărbia în piept. Bărbatul ceru două bilete și puse doi lei pe imitația de masă ce acoperea genunchii taxatoarei. Luă biletele și se așeză lîngă încîntătoarea necunoscută. „E frumoasă, constată el. De ce e singură la ora asta? Cine o fi? De unde vine?” Lumina se stinse și autobuzul porni. Pe celălalt rînd de scaune, un bețiv dormea. Afară, zăpada răspîndea o lumină feerică, de praznic străvechi. Femeia își lăsă ca din greșeală mîna mică și plinuță în palma bărbatului.

— Ce urît mi-ar fi acum, să fiu singur, zise el cu voce joasă, strîngînd mîna aceea grăsuță și rece, care i se părea cea mai delicată, cea mai fină din lume. Se simțea tînr și cuceritor. — Știi, domnișoară, exact acum treizeci de ani, exact în ziua în care sîntem azi, ar fi trebuit să mor. A fost o minune că am scăpat. Eram pe front, ascuns într-o tranșee, înconjurat de zăpezi și ger. Spre miezul nopții, n-am mai putut; simțeam că îngheț. Am ieșit afară și-am început să mă plimb. Atunci, ca și acum, ninsese. Zăpada era moale, nu se auzeau pașii. N-am apucat să mă îndepărtez nici treizeci de metri, cînd, un proiectil a căzut exact în tranșeea unde stătusem eu. Ce înseamnă destinul!

Bărbatul oftă. Mînișe. Întîmplarea i-o povestise cineva. Femeia îl strînse de mînă și oftă și ea. El se ridică. Ea îl urmă. Se apropiară de ușă. Coborîră pe o stradă îngustă, întunecată și goală. Erau doar ei. Autobuzul cîți pe o străduță laterală și dispăru în noapte. Mergeau la braț, cu pași leneși egali. Începu să ningă cu fulgi mari și rari. Femeia se ghemui mulțumită lîngă pieptul lui. El o ducea acum pe după umeri, încîntat de noua cucerire. „Amicii spun că mă laud, gîndi el cu mîn-

drie. Dacă aş fi putut filma întâlnirea asta de noapte! Aşa, dacă am să povestesc, mâine, toată această aventură de burlac, nu mă crede nimeni!" Şi, din nou, retrăi acel simţămînt ciudat, de fericire că e burlac, că-l aştepta odaia lui mică şi pus-tie, care învia şi se încălzea ori de cîte ori venea însoţit de o nouă prietenă.

— Noaptea asta liniştită îmi aduce aminte de o întâmplare, vorbi rar şi îngîndurat, bărbatul. Regina Angliei, una din ele, una care a trăit acum o sută şi ceva de ani, a ieşit într-o zi cu suita ei să se plimbe. Într-un parc, regina a găsit o floare. I s-a părut teribil de frumoasă. A vrut s-o rupă, dar s-a gîndit că pînă cînd se va întoarce, floarea s-ar putea ofili. A lăsat-o acolo şi a cerut să se pună un plan-ton, să n-o rupă cineva. Regina şi-a con-tinuat plimbarea. Nu s-a mai întors pe acolo acasă, la palat, ci prin altă parte. Uitase de floare. După o sută de ani, în acel parc, un soldat făcea zi şi noapte de pază şi nimeni nu ştia de ce! Asta e în-tîmplarea. Mereu mi-o aduc aminte, dar numai noaptea tîrziu, cînd mă întorc acasă, singur. Fiecare, într-un fel sau altul, ne veghem propria noastră singură-tate. Dragă domnişoară, ca şi soldaţii aceia, care fac planton şi azi acolo, unde a fost cîndva o floare, şi eu mi-am păzit propria singurătate. Singur, n-am ştiut niciodată ce e căldura unui cămin, a unei familii. Uneori, mă întreb dacă n-am tre-cut pe lângă viaţă, aşa, fără s-o cunosc aproape de loc? Sau am cunoscut-o prea amănunţit?! Uite, m-am luat cu vorba şi-am ajuns. Aici stau eu.

Se opri în faţa unui bloc. În liniştea nopţii, dintr-un apartament, răzbătea me-lodia unui cor cîntată încet, pe voci joase. „Să-mi cînti cobzar din cobza ta..." Intra-ră în hol. Bărbatul, oarecum supărat, în-trebă:

— Nu vrei să-mi spui chiar nici un cuvînt? Venim atîta drum împreună şi... „Doamne o fi mută, oligofrenă?!" gîndi el, speriat.

— Ce ai vrea să-ţi spun, Ioane?!

Bărbatul tresări. Rămase cu piciorul în aer, deasupra primei trepte a scărilor. Cu greu îl lăsa jos.

— Am tăcut, reluă necunoscuta, suri-zînd larg, să văd dacă îmi spui exact aceleaşi lucruri — cu fluturile, cu regina, cu floarea — ca acum opt ani. Îţi aduci aminte? Atunci, ne-am cunoscut tot aşa, într-o noapte de vară... Şi tot aşa, pove-stind, am venit pînă aici... Pe urmă, o vre-me, nici nu m-ai cunoscut, nu m-ai salu-tat.

Femeia urcă veselă şi uşoară ca un fulg. Fără nici un chef, bărbatul o urma tăcut, chinuindu-se zadarnic să-şi amintească cum o cheamă!

VIOREL CACOVEANU

NELLI

Fiica legitimă a prinţului Valkovski nici-odată însă recunoscută sau măcar cunos-cută ca atare de către acesta, care o aban-donează cu cinism, încă înainte de a se naşte, ca şi pe mama ei, a doua lui soţie. Rămasă orfană (de mamă, fireşte, căci tată, practic, nu avea), ajunge la chereul odioa-sei Bubnova, din miinile brutale ale că-reia o scoate, după moartea bunicului ei, naratorul Ivan Petrovici. Acesta o aduce la el acasă (în fosta locuinţă a lui Smith) şi devine ocrotitorul ei delicat, atent şi răbdător. Căci Nelli e o fiinţă dificilă: înrăită deja de viaţă la cei 12—13 ani cîţi avea, bănuitoare, închisă în ea însăşi, te-nace şi tăcută, se dovedeşte capabilă une-ori de sălbaticе accese de furie, ca în scena în care îşi sfîşie, sub privirile uimite ale naratorului, frumoasa ei rochiţă de mar-chizat, aducătoare de penibile amintiri; „mîndră şi susceptibilă", înţelege să plă-tească pe loc pentru binele ce i se face şi, deşi nerestabilită încă după una din nu-meroasele ei crize (era epileptică şi sufe-rea de o gravă boală de inimă), se apucă odată să măture şi să deretice prin casă, cu toate că lui Ivan Petrovici nici nu-i trecuse prin cap să-i ceară un asemenea lucru. Mîndria şi un caracter foarte pu-ternic, care o ajutaseră să îndure fără să scoată un singur geamăt bătăile Bubnovei şi care o determinaseră să o sfideze pe persecutoarea ei (sfîşind o altă rochie de marchizat cu care fusese îmbrăcată într-un anumit scop), o fac să adopte, ostentativ, atitudini opuse, de extremă umilinţă. Ob-servînd că binefăcătorul ei o iubeşte pe Nataşa (pe care în chip inconştient e ge-loasă), se oferă să le fie servitoare supusă şi devotată. Altădată, se duce să cerşească şi cu banii dăruiţi de un „bătrînel bine îmbrăcat" cumpără o ceaşcă asemănătoare aceleia pe care o spărsese de ciudă ca să-i demonstreze lui Ivan Petrovici cît este ea de rea. Mîndria uriaşă a fetei, întrecînd-o cu mult chiar şi pe aceea a mamei, care, singură pe lume, bolnavă şi săracă, refuză pînă în ultima clipă, deşi avea tot dreptul s-o facă, să ceară ajutorul prinţului, **soful ei legitim**, rezultă însă în primul rînd din aroganţa suverană, sublimă, cu care îl tra-tează pe Valkovski, tatăl ei (de două ori) adevărat. Simţindu-şi sfîrşitul aproape, mama, înnebunită de grija viitorului co-pilului ei cedează pentru prima şi ultima

* Din Dictionarul personajelor lui Dosto-ievski, care urmează să apară la Editura „Cartea Românească".

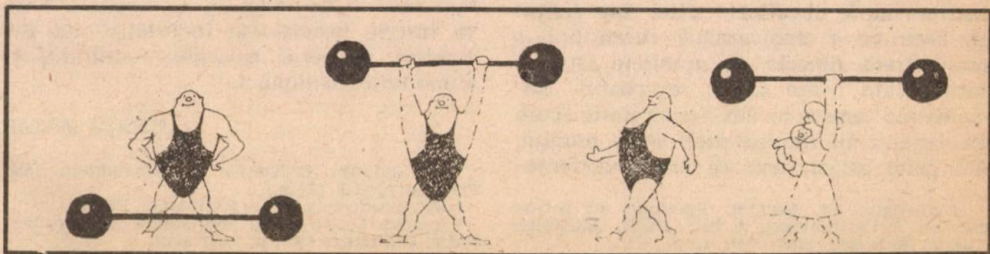
oară și îi scrie prințului o scrisoare, în care, după ce îi mărturisea că nu poate să-l ierte și îl blestema din nou, îl implora să facă, totuși, ceva pentru propria lui fiică. Nu se decide, cu toate acestea, să-i trimită soțului ei scrisoarea-testament și, pînă la urmă, i-o încredințează fetei, urmînd ca aceasta s-o ducă la destinație după moartea ei. Dar deși „**știe totul**” (mama o pusese la curent cu situația lor familială și socială) Nelli nu va înmîna niciodată prințului epistola care o putea salva din ghearele mizeriei, preferînd-o pe Bubnova lui Valkovski, tatăl ei !

Un imens rezervor de iubire, devotament și recunoștință se ascunde însă în sufletul acestei ființe înverșunate, atît de dirză în nefericirea ei. Un rezervor zăgăzuit împotriva firii și care de mult aștepta un prilej să se reverse. Prilejul i-l oferă întîlnirea cu Ivan Petrovici, salvatorul și ocrotitorul ei, și cu prietenii lui. Afecțiunea, omenia, bunătatea și mila celor care-i poartă de grijă o vindecă, treptat, de suspiciune. Relațiile ei cu oamenii devin normale, ceea ce fusese refractar în ea se moaie și se topește. Inima i se deschide — și toate simțămintele nobile ascunse în ea se revarsă năvalnic în primul rînd asupra lui Ivan Petrovici. Se împrietenește cu **doctorul** care o îngrijește (dar care nu o va putea salva, căci boala de inimă a lui Nelli — după cum însuși stabilise — era incurabilă), „un bătrînel bun și săritor (era „neamțul cel mai bun din toți nemții Petersburgului”) ce locuia în apropiere, într-o căsuță gospodărită de o **menajeră nemțoaică** (mai tîrziu o va trata și pe Natașa și se va atașa mult de Ihmenevi), îl simpatizează pe Maslobaev de care se lasă înveselită și o îndrăgește pe Alexandra Semionovna ca pe o soră. De o salvăciune întunecată și retractilă la început, Nelli își arată acum cealaltă față a ei, „senină și luminoasă”. Nu pentru prea multă vreme însă. Căci sentimentele față de ocrotitorul ei încep să se precizeze în „inima precoce” a fetei de aproape 14 ani și redarea simptomelor unei iubiri adolescentine, care probabil se ignoră și care suferă de gelozie fără să-și înțeleagă pe deplin chinul e pur și simplu extraordinară. Simțînd că Ivan Petrovici iubește pe alta, Nelli se închide din nou în sine, redevine posomorîtă, dușmănoasă, tăcută, capricioasă (antologică e scena refuzului de a lua doc-

toria). Îl tiranizează în fel și chip pe narator, cu care nu vorbește cîte patru zile la rînd ; îi declară că nu mai vrea să stea la el și fuge de două ori de acasă. Cînd Ivan Petrovici o roagă să-i povestească lui Ihmenev (care trebuia înduplecat să-și ierte fiica) istoria pilduitoare a tristei sale vieți, acceptă imediat, fără nici o împotrivire, deoarece e mărînimooasă și nobilă, dar și din mîndrie, ca să se „răzbune” pe narator, căci înțelege exact că i se cere să se sacrifice de fapt pentru Natașa. Cu această rememorare, care îi innoiește durerea și care declanșează criza finală, Nelli își semnează de bună voie condamnarea la moarte. Se va stinge în casa Ihmenevilor (care intenționau s-o înfieză), în mijlocul familiei reunite, înconjurată de dragostea tuturor. În ultimele săptămîni de viață, eroina se transformă pentru a doua oară, își deschide din nou sufletul, se transfigurează.

Cel mai reușit personaj din romanul din care face parte și una din creațiile de vîrf ale întregii literaturi dostoevskiene, Nelli are un aer profund specific, fiind caracteristică pentru opera scriitorului. Unele asemănări — frapante de altfel — cu Mignon din **Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister** (de la culoarea părului „ca de păcură”, vîrstă și o ascendență în parte străină la copilăria oprîmată și la conviețuirea și relațiile cu salvatorul și ocrotitorul matur) nu îi scad din originalitate. Succesul artistic deosebit al scriitorului rezultă poate în acest caz și din ideea de a conferi unei reprezentante tipice a literaturii cu orfeline, nedreptăți și mizerie socială un caracter excepțional de puternic. Mîndria lui Nelli e stîncă de neclintit a lumii „umiliților și obidiților”. Nimic sentimental de aceea (paradoxul unei cărți din care nu lipsesc unele elemente melodramatice) la această eroină înzestrată cu o forță emoțională atît de mare. Mărînimooasă și „rea”, afectuoasă și despotică, avînd o fire duiosă și voluntară, Nelli seamănă deopotrivă cu Netocika Nezvanova și cu prietena ei Katia din romanul de tînețe neterminat al lui Dostoevski. Se poate spune că personajul din **Umiliți și obidiți** s-a născut din îmbrățișările nesățioase, aproape pasionale ale celor două fete din casa prințului H...i.

VALERIU CRISTEA



Vocația romantismului

Fiecare secol este romantic în felul său, exclamase Jean Paul. Și tot el, pentru a-și motiva afirmația se grăbea să observe cât de intens exprimă starea de spirit romantică efervescența spirituală a societății.

Cînd în capitolul al V-lea al *Poeticii* sale, consacrat raportului dintre antichitatea greacă și artiștii moderni, Jean Paul făcea constatarea că nici o epocă nu e mulțumită de ea însăși¹ înțelegem, tot datorită aceluiași, că nemulțumirea aceasta se dovedise fertilă, fiindcă de existența ei se leagă căutarea unui ideal estetic modern, mai liber de servituți și de normele osificate care le întrețin. / Romanticismul s-ar distinge astfel prin facultatea lui de a presimți viitorul, de a fi vizionar. În felul său, cum spunea atît de elocvent Jean Paul, el e aidoma florilor care plutesc în jurul nostru ca niște semnale ale unei lumi ce rămîne de descoperit. Dacă prin urmare romantismul prelungează înnoirile, de ce ne-ar mira faptul că potrivit unei metafore este asimilat unui clopot. Sunetele pe care le declanșează se pierd în depărtare și se sting dar ecoul lor ne parvine și el răsună în noi cu o tărie căreia simțirea nu întîrzie să-i amplifice rezonanța. Aceasta ar fi și sursa actualității, adevărea plină de farmec a romanticismului la dinamica subiectivității.

Ordonarea în tipare imuabile și legi este apanajul clasicismului. Libertatea de a cultiva vanitatea, multiplicitatea și devenirea iată privilegiul romanticismului. Procesul viu și fermecător al transplantului de romantism, chiar și în epocile cele mai dedate cuceririlor tehnice este explicabil în lumina caracterizării de mai sus. Mai mult chiar, este indispensabil fiindcă, pe măsură ce vechiul umanism pălește în fața ofensivei tehnicii, romanticismul reintroduce culoarea și plenitudinea acolo unde acestea dispăruseră.

Sigur că termenul de romantism nu trebuie utilizat peste orice limită. Etichetarea dintr-un fel de snobism a multor producții drept romantice a putut apărea în ochii unora ca un abuz, mai ales după ce o bună bucată de vreme fusesem obișnuiți să nu le clasificăm altfel. Dar faptul că ceea ce e caracteristic curentului a putut trece dincolo de granițele istorice recunoscute n-are nimic reprobabil. Romanticismul există în alte forme decît acum un veac și nu rămîne decît să le numim. A-l privi astăzi doar ca produsul fante-

ziei înfierbîntate a cîtorva specialiști sau ca termen de manevră în bătăliile inițiate de strategii anti-realismului este deopotrivă de periculos, fiindcă și într-un caz și în altul asistăm la o restrîngere a perspectivei de interpretare, la o substituție de mesaj.

Practica artistică ne-a dat nu odată prilejul să constatăm cum unele abateri de la reflectarea realității în formele realității înseși este o dovadă de romantism.

Evident că nu orice convenție este obligatoriu romantică, dar pentru cine urmărește atent evoluția literaturii a devenit perceptibil modul de manifestare în forme romantice a lirismului epic sau chiar al narațiunii vii, pure. E adevărat că nu se mai intrupează într-o orientare comună și că a devenit, precum spunea ironic Edmond Jaloux¹ mai greu de cuprins de cînd e atît de omagiat. Originalitatea romanticismului provine azi din valorile poetice pe care le cultivă și din libertățile de expresie pe care și le ia. Diferențierea vizează ezoterismul extravagant și inconsistent, cît și tălmăcirea conținutului de impresii, mlădierea lui după cerințele unei inspirații rafinate. În armonie cu gestul insolit și cu manifestarea strict poetică, arta neoromantică, își revendică dependența de un estetism superior și inegal. Sub această diversitate de poziții romanticismul în secolul XX se lasă totuși identificat în cîteva *atitudini*. Marcel Raymond le-a numit poziții², probabil fiindcă le suspectează de instabilitate. Oricum, ele notifică o opțiune atît prin siguranța interioară cît și prin rezistența la exaltări mistice.

Învinuit că încalcă apreciabil principiul conformității cu realul³ romanticismul a probat prin viziunea și prin drumul pe care l-a parcurs că exprimă logica internă a vieții căreia îi este irezistibilă năzuința spre nou.

Apelul romantic spre o atitudine activă față de realitate este o rezultantă a multor mutații psihologice și etice dintre care cea mai vizibilă consolidează apartenența literaturii la dialectica dezvoltării sociale. Mai rămîne de văzut în ce constelație se va înscrie prodigioasa individualitate romantică pe cerul mecanice sufletești și al nărvitei închipuirii.

HENRI ZALIS

¹ Ed. Jaloux. D'Eschyle à Giroudoux, Luf. Friebourg, 1946, 291 p.

² De Baudelaire au supréalisme, Paris.

³ Arnold Toynbee. La civilisation à l'épreuve, Paris, Gallimard 1951, p. 80 și urm.

¹ Jean-Paul. Fr. Richter. Poétique ou introduction à l'esthétique, 2 vol., Paris, Librairie August Durand, 1862, vol. I, p. 214.



Ordinul nu se discută

— Arionescule, mi-a spus colonelul, masa la popotă e prea scumpă. Lei 16,20... Vezi să iasă cel mult 15... și să fie mai consistent. Adică să avem țuică și măsline la început și cafea neagră la urmă.

— Să trăiți, dom'le colonel, e imposibil. Numai piinea costă 6 lei... Dacă punem măsline, țuică și cafea, fac 15 lei...

— Imposibil!? Cum îndrăznești, doar nu ți-am cerut părerea, am ordonat... poți să pleci.

Ofițerul popotar Arionescu, tânăr judecător în viața civilă n-a dormit toată noaptea. A stat cu creionul în mină, a adunat, a scăzut, a făcut fel de fel de socoteli. Socoteala nu ieșea. De dimineată, obosit, livid, necăjit l-a chemat pe plutonierul Bică Pricop și i-a spus ce-l frământă. Și tare s-a mirat când l-a auzit pe Pricop:

— Se face, dom'le sublocotenent... Ordinul e ordin... Numa' să-mi dați cițiva oameni. Că mă descurc eu.

Începînd de a doua zi, n-a lipsit la masa popotei nici țuica, nici măslinele, nici cafeaua... iar prețul era ceva sub 15 lei, spre satisfacția colonelului.

Multă vreme Arionescu n-a îndrăznit să-l întrebe pe Pricop cum s-a descurcat. Dar într-o zi n-a mai avut răbdare și iată ce a aflat: oamenii pe care îi ceruse Pricop erau învoiți odată pe săptămînă de către sublocotenentul Boșoancă de la jandarmarie să meargă în satele din împrejurimi și de acolo aduceau în pivnița popotei toate orătăriile de care era nevoie. Afară de aceasta, din vitele care se tăiau pentru hrana trupei, se puneau deoparte tot ce era mușchi, nimic altceva... Numai mușchi... Restul mergea la

cazan. Iar popota n-a mers niciodată mai bine, spre satisfacția colonelului care spunea:

— Mare lucru să știi să dai ordin și să nu-l discuți...

TOT PRICOP M-A SALVAT

— Arionescule, peste o săptămînă e Paștele, mi-a spus colonelul. În regimentul meu vreau ca soldații să aibă ouă roșii, ciorbă, friptură de miel și cozonaci... Așa ca să ne meargă vestea.

— Să trăiți, domnule colonel, cum să realizez o astfel de masă cu 8 lei pe zi, cînd 6 costă piinea...

— Las' că te descurci. Eu am ordonat...

Disperat, Andronescu l-a chemat pe plutonierul Pricop și luîndu-și o muțră severă, i-a transmis același ordin. Dar spre uluirea lui, l-a auzit pe Pricop:

— Ordinul se execută... Se face dom'le locotenent...

— Cum să se facă, măi, din 8 lei pe zi, cînd 6 e piinea?

— Lăsați pe mine, dom'le locotenent...

Începînd de a doua zi, oamenii n-au mai căpătat de mîncare decît cartofi și fasole.

— Sintem în postul Paștelui... a început Pricop.

Am luat creionul și hîrtia și i-am arătat lui Pricop că nici așa nu iese socoteala, dar plutonierul nu s-a perturbat:

— Dom'le locotenent, nici o grijă! În prima zi de Paști le dăm așa cum se cuvine... O să se impresioneze și domnul colonel.

— Și pe urmă?

— Nici o grijă... S-or îmbolnăvi cițiva și poate chiar mai mulți... că așa se-nîmplă totdeauna după post. Vorbim noi cu doctoru'... Le prescrie regim sever... că au fost lacomi...

Pricop a avut dreptate. Oamenii, după ce au mîncat două săptămîni numai cartofi fierți și fasole, au căpătat în ziua de Paști ouă răscoapte, ciorbă, friptură de miel și cozonac... Și într-adevăr ordinul a fost executat, dar mulți dintre ei s-au îmbolnăvit și atunci s-a ordonat regim sever, purgativ și ceai fierț pentru toți.

AICI N-A MAI PUTUT SĂ INTERVINĂ PRICOP...

— Arionescule, mîine preiei casieria, mi-a spus colonelul.

— Domnule colonel, n-am mai lucrat... Nu sînt pregătit... Nu cunosc... Vedeți...

— Ordinul nu se discută. Du-te la Popescu, te învață el. Grăbește-te că pleacă...

— Să trăiți, am înțeles domnule colonel.

Popescu m-a învățat ce a putut și a plecat.

Știînd că răspunderea e mare, nu dormeam toată noaptea, cu grijă să am ac-

tele bine întocmite, să nu fac vreo greșeală, să nu iasă vreo lipsă. După o săptămână abia mă mai țineam pe picioare. După aceea m-am hotărât să dorm. Dar de câte ori făceam vreo verificare găseam o lipsă. Undeva se producea o eroare. Lipseau câteva sute de lei. Le puneam la loc din buzunar, dar mă încăpăținam să gădesc greșeala. Nicăieri nici o greșeală. Am chemat și un prieten de la București, l-am adus pe socoteala mea. Era contabil. A pierdut și el nopți întregi și m-a asigurat că nu există nicăieri o greșeală. Dar eu tot continuam să am lipsuri... și să pun la loc din buzunar. Disperat, am chemat un ofițer activ, fost casier timp de 20 de ani să mă verifice și el... A verificat și a declarat :

— Nici o eroare !

— Atunci ce e de făcut ?

— Să fii mai atent când faci plățile.

Am luat oamenii cei mai buni să mă ajute la plăți. Număram banii împreună cu ei de câte trei ori. Inutil... Atunci încuiam cu toate trei cheile. Când eram mai disperat, iată că pică un control al colonelului, care îmi spune :

— Miine verific casieria...

— Domnule colonel, încep să mă bâlbii, să mă mai lăsați să-mi pregătesc actele, să le am la îndemână. Poate începeți cu aprovizionarea.

— Nici vorbă de așa ceva, aprovizionarea mi-a cerut tot așa... eu miine încep cu tine...

În noaptea aceea n-am dormit și am tot pus ordine în hirtii, iar dimineața în zori, când am băgat cheia în casa de bani am auzit un zgomot „tac“ ! și casa nu s-a mai deschis.

Am raportat ajutorului de comandant. Mi-a spus :

— Ține-ți firea, așa face ea câteodată... Dă-mi cheile, să vezi că merge...

Dar cheia s-a rupt înăuntru.

Peste o jumătate de oră venea colonelul intendent la verificare, iar eu care îi cerusem să-mi așine controlul trebuia să-i spun că nu pot să deschid casa de bani. Știam ce concluzii va trage. Disperat m-am sfătuit cu ajutorul de comandant care mi-a dat un sfat :

— Mă, tu ești judecător în civilitate, poate ai trecere la penitenciar, cere directorului de acolo să-ți trimită un spărgător. Trebuie să fie acolo un „specialist“... Să-ți-l trimită sub pază, urgent.

Zis și făcut. Directorul, serviabil, mi-a trimis specialistul sub pază. Iar acesta mi-a spus de ce scule are nevoie. Am alergat într-un suflet și i le-am adus. Casa de bani trebuia dată jos de pe postament. Așa am făcut.

Spărgătorul a încălecat-o, începând operația, dar când lucra mai cu foc, iată-l și pe colonelul intendent care ne găsește în plină operație de spargere a casei de bani.

E ușor de imaginat capul pe care l-a făcut. Casa de bani a fost deschisă. După câteva ore de muncă m-a chemat și mi-a spus, tot așa de încruntat, de parcă îmi cerea socoteală că a găsit suma exactă până la centimă.

— Cum să nu fie exact, domnule colonel, am răspuns, că doar de câte ori lipesc bani îi pun din buzunarul meu. Până acum am pus șaptesprezece mii. Părinții și nevasta au vândut până acum tot ce aveau... Și ieri am pus câteva sute...

Colonelul era surprins.

— Imposibil ! Actele sînt în perfectă ordine. Rare ori am văzut atîta ordine... Poate te fură cineva... Poate uiți deschisă casa de fier...

— Domnule colonel, o închid așa de bine că pînă la urmă nici nu mai pot s-o deschid, doar ați văzut că a trebuit s-o sparg.

Colonelul bănuitor, a ridicat din umăr și a plecat. Peste trei zile a venit din nou inopinat. Mi-a cerut cheile de la casa de bani și a verificat conținutul. Nu lipsea nimic...

— Ai pus iar bani din buzunar ?

— Nu. Am pus ostaș de încredere care a pîndit ziua și noaptea.

După plecarea colonelului m-am gîndit ce să fac. Am mai slăbit controlul în aparență și am dus pe ostaș să observe dintr-o cameră vecină ce se întîmplă. A treia noapte totul s-a descoperit. Hoțul era chiar șeful gărzii. Singurul element permanent al gărzii care se schimba în fiecare săptămînă. Își făcuse o cheie și nu opera decît cînd erau în casă sume mici și cînd eu închideam cu o singură cheie.

Omul a făcut mărturisiri complete. O săptămînă mai tîrziu trebuia să mă eliberez.

— Vedeți, i-am spus colonelului, nu mă credeți că nu mă pricep la treburile astea. Am pus șaptesprezece mii din buzunar...

— Nu-i nimic, mi-a spus colonelul. Să vii la mine.

Cînd m-am prezentat, colonelul a tras sertarul biroului și mi-a înmînat șaptesprezece mii de lei.

— Uite, Arionescule, tu pleci de la noi. Miine ești civil și nu vreau să spui pe acolo ce-ai pățit pe aici. Să nu cumva să se spună că ți-am mîncat banii. Noi sîntem aici o familie, eu sînt șeful, capul familiei. Să nu cumva să-ți faci cineva o părere proastă despre familia ostășească.

— Domnule colonel, am protestat, nu-i drept să plățiți dumneavoastră...

— Măi Arionescule, credeam că te-ai desghețat aici, dar văd că ai rămas tot atît de papă-lapte ! Doar ai văzut cum se fac economii aici la noi... Asta îți dau din micile noastre economii...

CELLA SERGHI

„Îți trasăm sarcina să devii autor dramatic!”

Pe acea vreme, în anii revoluționari de după 23 August 1944, se impusese formula că, la nevoie, orice om este bun pentru orice treabă. Nu prea a dat rezultate, dar dată fiind lipsa de cadre pregătite, nu exista alternativă, trebuia — asta este revoluția — riscat. Etapă necesară, dacă n-ar fi decît pentru că în acest fel s-a putut ajunge la fireasca concluzie că un om bun la toate nu e bun de nimic!

Se pot cita totuși și rezultate bune, unele excelente.

L-am vizitat odată (1975) pe Aurel Baranga, în casa de lângă Cișmigiu, ca să-i solicit o anume colaborare. Mi-a răspuns că nu e el indicat pentru așa ceva. Am insistat.

— Bine — a zis —, să încerc. În definitiv nici pentru dramaturgie nu eram indicat. Și totuși...

Mi-a divulgat cu acest prilej cum a ajuns el dramaturg.

— Dar să n-o povestești mai departe, decît după ce n-am să mai fiu !

— Dar dacă eu „n-am să mai fiu” înaintea dumitale ?

— Vom vedea atunci !

...În anul 1946 Aurel Baranga a fost chemat la secretarul de partid :

— Tovarășe Baranga, avem o sarcină pentru dumneata !

— Sînt gata să slujesc Partidul !

— Știm. De aceea te-am și chemat. Iată despre ce e vorba : se apropie, precum știi, alegerile. Va fi bătălie mare. Partidele „istorice” vor deveni — au și devenit ! — isterice, se vor lupta pe viață și pe moarte. Noi sperăm că pe moarte. Pentru că și noi ne vom lupta pe viață și pe moarte, pentru viața noastră și pentru moartea lor. Vom folosi tot felul de arme. Una din arme o vei mînuî dumneata !

— Vai de mine, nu știu să mînuiesc nici o armă !

— Știi ! Ai și mînuî-t-o : pana. Vei scrie !

— Asta da, voi scrie. Voi scrie cum am mai scris, la gazete, voi scrie pamflete, voi da niște poezii la reviste...

— Nu. Sau mai exact, nu numai asta : vei scrie o piesă de teatru !

— Teatru ? N-am habar de teatru ! N-am mai scris teatru. Nu știu să scriu teatru !

— Faptul că n-ai mai scris teatru nu înseamnă cîtuși de puțin că nu vei scrie. Înainte de prima sa piesă, nici un autor dramatic n-a mai scris, probabil, vreo piesă. N-ai mai scris teatru pentru că nu ți s-a dat sarcina asta. Acum ți se dă !

— Nu e totul să scriu o piesă de teatru. Trebuie să fie — bănuiesc și o piesă bună. Dați această sarcină unuia de meserie. Dați-mi mie alte sarcini, pe măsura mea.

— Nici unul dintre noi, revoluționarii, n-a mai făcut ce face azi. Și se descurcă.

— Sau o încurcă.

— Cîte unii. Și totuși mergem înainte.

— Cam încet.

— Pentru că unii, ca dumneata acum, se mai tocmesc cînd li se dă o sarcină !

— Mă tocmesc nu pentru mine, nu pentru că șovăi, nu pentru că mi-e lene ! Mă tocmesc pentru folosul Partidului !

— Cu Partidul să nu te tocmеști, să faci ce el îți cere, ce are el nevoie, nu ce-ți place dumitale ! Vei scrie o piesă de teatru ! Și nu o oarecare piesă, ci o piesă bună. Executarea !

— De ce dați unui cizmar să facă haină, în loc s-o dați unui croitor ? Doar aveți și croitori !

— Dumneata ești revoluționar ?

— De, încerc să fiu !

— În revoluție, croitorii sînt nevoiți uneori să facă ghetе, și cizmarii haine. Dumneata ești poet, ești ziarist, ai toate însușirile ca să faci o piesă de teatru. O faci reală, ca un ziarist, o faci artistică, așa ca un poet !

— N-am îndemînarea dialogului, cum e necesar în teatru !

— Dar dialogul ce l-ai purtat acum cu mine nu e... dialog ? Discuția asta a noastră ar putea fi un fragment dintr-o piesă, nu crezi ?

— Pentru cînd vă trebuie ?

— Știi cum se răspunde în asemenea împrejurări : pentru ieri ! Totuși, ținem seama că ești începător : de azi într-o săptămînă, la aceeași oră, te prezinti aici cu piesa de teatru. Treci pe la șeful de cabinet și o să-ți dea unele amănunte, în rest te descurci singur. Îți sugerez că azi și mîine să te duci la cîteva întruniri de ale partidelor „istorice”. Nu-ți trebuie altă documentare !

Aurel Baranga a ieșit foarte turburat de la secretarul de partid. Turburat, și mai ales înfricoșat.

— Ce-mi trebuia buclucul ăsta ? !

Pînă atunci nu refuzase nici o sarcină, nu fusese niciodată nevoit să se „tocmească“, nu numai după 23 August 1944, și mai ales din 1945, de cînd era membru de partid, dar nici în vremurile atît de primejdioase ale „ilegalității“, cînd în cadrul Apărării Patriotice a colaborat la gazetuța „subversivă“ *România liberă*, și nu numai atît.

S-a dus, cum l-a sfătuit secretarul, la mai multe întruniri ale partidului liberal, ale partidului național-tărănesc, s-a amuzat copios („așa ar trebui să amuze și piesa ce mi-au cerut-o, numai că eu nu mă pricep să amuz !“), s-a dus, bineînțeles, și la întrunirile partidului social-democrat, și mai ales ale partidului comunist, a început să așternă pe hîrtie unele note, a infiripat chiar fragmente de dialog... Începea cite o coală de hîrtie, și imediat o făcea cocoloș, o arunca furios...

— De ce tocmai pe capul meu a căzut blestemul ? !

Mai erau cinci zile pînă la termen, mai erau patru zile, trei... Camera în care locuia era plină de cocoloașe de hîrtie, cu toate că zilnic azvîrlea la gunoi o grămadă.

A venit ziua fatală, și Baranga încă nu scrisese piesa, nici măcar n-o începuse. Nu dormise în acea noapte, era frămîntat de faptul că va trebui să se prezinte secretarului ca să-i arate că pentru prima dată nu a reușit să îndeplinească o sarcină trasată de partid. Își imagina scena :

„— Bravo, tovarășe Baranga — îl va întîmpina, încîntat, secretarul, ai venit la mine, cum se spune, cu noaptea în cap ! Înseamnă că ardeai de dorința de a ne prezenta mai repede piesa dumitale ! Bun, s-o citim împreună... Adică să ne-o citești !... Stai, să sun mai întîi, să ne aducă niște cafele !

— Nu, tovarășe secretar, e o neînțelegere. Nu am scris piesa. N-am fost în stare !

— Glumești, desigur !... Sau poate că... așa începe piesa ? !

— Din păcate, nu e glumă !

— Și asta mi-o spui în ultimul moment ? Cînd nu mai e timp să apelăm la altcineva, la un om cu răspundere ?

— Pînă în ultimul moment am sperat că poate, poate...

— Știi dumneata ce înseamnă asta pentru partid ? Știi ce lovitură ? Adevărată lovitură de teatru, o lovitură dramatică ! Una din armele pe care ne buziuam, va fi folosită numai de adversari, de dușmani ! Încă în ziua în care ți-am comandat piesa, l-am înștiințat pe tovarășul..., și ne-a felicitat că am avut această idee, spunea că te-a citit de mai multe ori, că și el are toată încrederea că dumneata vei... Și-acuma ce să-i spun ? Că te-ai înțeles

cu partidele „istorice“ să nu le dai la cap ?“

În cele din urmă Baranga a ațipit. A visat că se află într-o împrejurare deosebit de grea, și că are nevoie să se sfătuiască cu cineva. Cel mai bun sfătuitor îi era tatăl. S-a dus să-l caute, ca în copilărie. Unde ? La teatru. În culisele Teatrului din Vilna, care venise mai de mult la București, în turneu pentru cîteva săptămîni, și întîlnind condiții prielnice, a rămas în țară cîteva ani, cu un succes nemaivăzut. Tatăl său lucra în culisele acestui teatru, era cortinier. Zilnic micul Baranga venea să-și caute tatăl la teatru, pretext ca să aspire teatru din toți porii.

Aurel Baranga s-a trezit subit, a sărit din pat : „Cum de-am avut impertinența să-i spun secretarului că n-am habar de teatru ? Ani în șir, cînd eram mic, mincam zilnic teatru cu piine ! În vinele mele curge teatru, nu mofturile cu care mi-am pierdut vremea pînă acum !“

A făcut un duș, și-a făcut o cafea neagră, mare și tare, și s-a așternut pe scris, ghidîndu-se după cîteva crîmpeie notate pe niște hîrtiuțe.

Ce nu făcuse într-o săptămînă a făcut în două ore și ceva. S-a îmbrăcat repede, a adunat filele într-o mapă și a alergat la secretarul de partid. A ajuns acolo cu două minute înainte de ora fixată. Era gata să dea năvală la secretar ; dar șeful de cabinet l-a oprit :

— Tovarășul secretar nu a venit încă. A telefonat că va întîrzia ceva.

— Foarte bine, am timp să revăd ce am scris !

A început să citească, a făcut o mulțime de îndreptări și de completări, pe urmă i-a spus, fericit, șefului de cabinet :

— Ce bine că tovarășul secretar a întîrziat ! Manuscrisul meu era într-un hal !... Știi, ca la prima redactare ! L-am scris dintr-o răsufare ! Acum gata, tovarășul secretar poate să vină !

— A telefonat că mai întîrzie, e la Comitetul Central. I-am spus că ai venit. „Cu piesa ?“ m-a întrebat. „Da, cu piesa !“ „Să nu plece, vin cam peste o oră !“

Aflînd că secretarul mai întîrzie o oră, Baranga a obținut de la șeful de cabinet să-i pună la dispoziție o dactilografă — „cea mai bună !“ a completat șeful de cabinet —, i-a dictat la mașină piesa, prilej de a o pune și mai bine la punct. Cînd a venit secretarul, piesa era nu numai dactilografiată, ci și revăzută apoi pe îndelete de autor (*Bal la Făgădău*).

I-a citit-o secretarului (au mai fost de față cîteva tovarăși, din resortul indicat). Cînd a terminat, în loc să-l felicite, cum spera, secretarul l-a apostrofat :

— A cita piesă a dumitale e asta ?

— Prima !

— Deci continui să minți Partidul !

MARIUS MIRCU

Marea bătălie de la „Iazul Mic“

Ați avut vreodată curiozitatea să recitiți o carte care v-a plăcut în copilărie, pe care ați admirat-o, poate ați plins pe paginile sale, poate i-ați visat eroii și ați dorit să ajungeți ca și ei, oarecare, pentru a se confunda cu un manual și astfel s-o puteți citi chiar și sub ochii vigilenți ai părinților care vă îndemnau să rezolvați nu știu câte probleme și exerciții zilnic și s-o lăsați mai domol cu lectura?

Am descoperit de curind în bibliotecă **Marea bătălie de la Iazul Mic**, o carte pentru copii scrisă de Octav Pancu-Iași, pe care am citit-o pentru prima oară la 9 ani. Oare ce voi simți, îmi spuneam așezându-mă la birou și pregătindu-mă să deschid volumul, același pe care îl ținusem în mână și când purtam pantaloni scurți, acum, când mă voi confrunta din nou cu o lume care odinioară m-a făcut fericit?

Ce a urmat în orele cât a durat parcurgerea cărții a fost ceva miraculos. Pentru câteva ceasuri n-am mai avut treizeci și cinci de ani și n-am mai văzut încăperea în care stau la etajul șapte al unui bloc din Capitală, și n-am mai auzit tot vuietul cartierului care înconjoară Gara de Nord. N-am mai știut nimic din câte mi s-au întâmplat în anii de cind nu mai citisem car-



tea. Eram din nou băiatul acela care în afară de lectură îndrăgea jocurile de tot felul și rivnea să ajungă aidoma personajelor din cărți. Mi-am adus aminte orașelul unde locuiam atunci, cu străzi întortocheate și cu case risipite alan-dala. Mi-am reamintit de copacul în care mă cocoțam uneori pentru a citi, copac aflat chiar lângă gard. Trecătorii de pe stradă se obișnuiseră cu mine și se simțeau probabil datori să mă întrebe, în fiecare zi, ce carte răsfoiesc și cred că erau mulțumiți cind mă vedeau la postul meu, de parcă aș fi devenit o piesă indispensabilă a acelui decor. Mi-a revenit în memorie imaginea dealului cu maci din spatele școlii, unde organizam și conduceam bătălii laolaltă cu alți băieți și fete. L-am regăsit pe bunul meu prieten din vremea aceea, pe Sandu Danu, eroul din **Marea bătălie**, cel care chiar atunci cind se bucura nu spunea decît „e bine“. Și totul a pornit de la o carte cu scoarțe jerpelite.

Cind vreți să deveniți pentru câteva ore din nou copil, nu visați la o mașină nădrăvană sau nu știu la ce leac aflat în posesia vreunui vrăjitor. Luați mai bine o carte pe care ați iubit-o în copilărie și răsfoiți-o pe îndelete.

GEORGE ARION

O repetiție

*Încet, de mine uitat, în alte
Reci stele privindu-mă am să vin
Cu trupul la țarm pentru scaldă
Cea de pe urmă, sub cerul puțin.*

*Sfirșitul meu în mari valuri, în teama
Care de copil mă prindea va fi
Cum, acum, vechi soldat al mișcării,
Nu-mi pot deodată închipui.*

*Dar trebuie, pentru Marea Singurătate,
O repetiție să fac, doar atît.*

*Cu aceste versuri neterminate,
Mă duc să-l văd pe Hamlet duelînd...*

Era să vin...

*Era să vin cu florile acasă
Și casa mea era și nu era.
Uitasem tot, sau totul mă uita
Robit acum de clipa norocoasă*

*În care le găsisem înflorînd...
Cui să le dăruî? cărei muritoare
Sau căruî muritor nemaivenînd
Prin cumpenele roase de mișcare?*

*Era să vin cu florile acasă
Și casa mea era ascunsă-n gînd,
Și gîndul dus la clipa norocoasă
În care le găsisem luminînd...*

NICOLAE OANCEA



Oglinzi ondulate cu chipul altora

Neputincioasă,
mă îngraș.

Fraze fabuloase îmi înlocuiesc creierul.

Înzorzonată pășesc pe-un bulevard principal
în timp ce pe ultimii metrii abia mai respiră
alergătorul care am fost perfect săritor la înălțime
aruncător de sulite și greutateți,
grohăie toți într-un șanț.

Opticianul
O.R.L.-istul
Dentistul
Dir. Dr. de spital
sînt noii mei prieteni.

Înfulec îngrășăminte zilnic pentru un comportament
echilibrat
învăț gramatică și legi
și uit înțelesuri
împrăștiu un aer tonic iar în mod total dezinteresat
zimbesc amabil și închin versuri
alergătorului care am fost perfect săritor la înălțime
aruncător de sulite și greutateți (salutul meu)
ultimei lor respirații.

IOANA CRĂCIUNESCU

Patria

Ascultă-mi inima Patria mea,
Inima mi-e un copac cîntător,
Cu amfore de cuiburi
Și păsări de laudă.

Și suie spre tine copacul meu
Cu toate crengile-nflorite-a cîntec,
Cît mai aproape de soarele tău,
Care-mi înmugurește visul,
Îmi rodește brațul
Și-mi ține trează rădăcina,
Ancorată adînc în timp...
Ascultă-mi inima Patria mea,
Inima mi-e un copac cîntător
Cu fiecare anotimp mai mult cu-n cerc,
Mai rotund cu-n fruct,
Mai plin c-o înflorire
Și mai înalt cu un gînd,
Ascultă-mi inima...

LIGIA TOMȘA

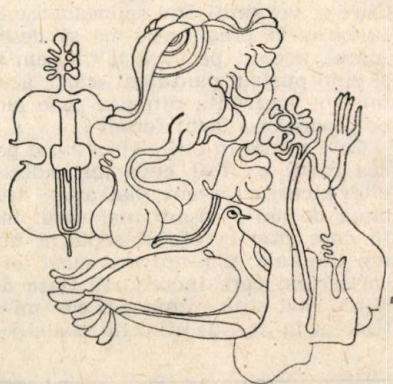
El se numea Manole
iar plînsul meu — zadarnic
el mesteri avea nouă
să urce zidul harnic

Eu doar iubirea surdă
neauzind minciuna
venind pe ploii și viscol
venind pe totdeauna

El se numea Manole
să urce mănăstire
din ruga mea curată
din trupul meu subțire

El se numea Manole
nebun trușă chiar pînă
ce-naltele cupole
îl pedepseau țărîna

PASSIONARIA STOICESCU



La apa trupului

La apa trupului stau și plîng
ochiul carnivor mă sfișie fără să sînger
mai viu e trupul plîns sau cel ce plînge ?

la apa trupului... ținînd în brațe
zălogul risipit pe umbra lunecoasă
a unei răni uscate ca o hartă veche
mai viu e trupul plîns nu cel ce plînge.

tăcut adună iodul candorii zdrelite
în cîntecul naiv al femeii care albește
pinza ;

erotica bătaie din aripi a morții.

LUCIA NEGOIȚA

Poem

Azi noapte-am urcat pe muntele pe care știam că vei fi.

Dar am ajuns prea tirziu, lumina din cer era stinsă și eu nevăzind am început să strig numele tău.

Am auzit dintr-odată mii de femei chemându-te cu glasul meu și m-am temut că venind ai putea să nu știi care anume sint eu.

M-am întors atunci la rădăcina muntelui mare unde stau și aștept timpul din nou cînd iar voi urca să strig peste lume numele tău.

DONA ROȘU

Copiii dorm și visează...

O sanie lungă legată de altă
sanie,
excursionişti așezați
ca-ntr-un joc,
surugiul amețit și iapa
opintindu-se în ham,
amintindu-mi de Marmeladov :
„— Dă-i peste ochi !
Scoate-i ochii ! Așa.
De ce nu aleargă-n galop ?
Dă-i cu securea ! Omoar-o !
E-a mea și fac cu ea ce vreau !”

Pămîntul se învîrtește,
copiii dorm și visează...

MARTA BĂRBULESCU

Vă chem

Vă chem din tenebre,
Îndrăgostiți ai vremilor străvechi,
Să-mi povestiți,
Cum ați pierit —
În streang
În duel
În războaie
În crișme —
în numele iubirii.

Vă conjur, convingeți-mă,
Columnne — acuzatoare de tăceri —
C-a existat
Vreodată
Veșnicia.

ELISABETA COSTIN

Umilință de iarnă

Iarna a venit brusc, încolîindu-ne
de parcă am fi mărturisit dintr-o dată
o vină adîncă
o vină acaparatoare și tragică,
un blestemat adevăr.

A aruncat peste noi halucinația albă
urletul vîntului, frigul tăcut din odăi.

Iarna a pus rost în dorul de casă,
rece durere-n absență, în îndepărtate
tăceri

A dezvelit singurătatea sărmană
rotirea continuă împrejurul absurdei
speranțe

și fii
blînd acolo, îndepărtatule. Toamna moare
în mine agonică, galbenă.
Simplă suflare, ultimă suflare
în ceea ce spun. Melancolia lumii grăbite
nevăzătoare la moartea din jur.

Iarna a dezgolit frigul din tine
strada ta blîndă, casa ta cu geamlie
semnul prăfos din Tabriz
candelabrele galbene, focul aprins
scara interioară pe care bîntuie
noaptea, gîndul meu izgonit
vinovatul.

CLEOPATRA LORINȚIU



Alb

O, cît vis frivol al iernii
Se zămisleşte în eter !
O, prosperitate a stelelor albe,
Îmbrăcînd îndeminat
Colinele, genele, duhurile ! —
Ca și cum
Simpla întindere a palmei
În care se-nghesuie
Microscopicii ingeri
Ar fi de ajuns să ascundă
Urma fierului înroșit.

Tranzitez sub vagul lunii,
Prin Arcadia albului dănuitor,
Încercînd să inaugurez pentru mine,
În îndepărtată peninsulă,
Panteonul albului :
Resemnarea.

EMILIA CĂLDĂRARU

Paratrăznetul

Tu ești paratrăznetul meu operat de fulger,
tu ești nervii mei risipiți asupra
catedralelor dezabuzate, tu ești
Maria Magdalena dată de mîncare
tanchiștilor de pe Golgota,
tu ești iubirea mea, tu ești gelozia mea,
gelozia mea de gardă la toate ferestrele
tale.

tu ești, tu ești și vei fi
grija mea, broboada mea, bocitoarea mea,
tu mă vezi extenuat.
tu mă învelești, tu mă scoți din sărite,
tu ești paratrăznetul meu operat de fulger,
de tine înjur, de tine laud,
lumea e divizibilă cu tine,
pe tine te regăsesc, oriunde aș greși.
tu ești ușa rabatabilă
dintre iadul meu și raiul meu,
dar, mai presus, tu ești paratrăznetul,
fulgerul te-a operat,
trăznetul te-a sculptat,
în fitele tale gem dulce
două boturi de căprioară
cărora le e sete.
Tu ești, tu ești, tu ești...

De dragoste și despărțire

Mîine plecăm fiecare în altă direcție,
Mîine vei nota o adresă,
Mîine voi nota o adresă
Mîine constructorii vor începe să zidească
între noi
Case și apeducte, cimitire și formalități.
Mîine, ultimele împletiri ale ștreangului
nostru se rup.

Mîine iarba de sub tălpile tale va crește
spre nord

Mîine iarba de sub picioarele mele
Va crește spre sud,
Mîine ca să intri aici va trebui să te
legitimezi

Mîine, prin moartea noastră
Fiecare lucru al nostru
Se va sparge.
Ceașca de ceai se va rupe în două
Clanța de afară va pleca odată cu tine
Și clanța dinăuntru va cădea
La picioarele mele mîine.
Vom pune pe foc scrisorile de dragoste
Și vom da animalelor curții să mănînce
Fiertură de punți sfărîmate.
Și pilitură de zăvor.
Mîine inima va cădea din porumbel
Ca o monedă.
Și-n frunzele stejarului
Va urca un dezacord gramatical
Mîine după sute de zile și nopți
Cînd ne-am spus: bună ziua, noapte bună!
Ne vom spune: adio!

Mîine va fi prima zi de pace
După acest război de-o mie de zile
Pe care l-am iubit, l-am dorit
Și l-am pierdut amîndoi.

Calendar gelos

O să se facă, totuși, pînă la urmă, luni,
Va-ncepe săptămîna cu noi diversiuni.

Prin ceruri luminoase umblind cu ochii
spărți
O să se facă, totuși, într-un tirziu, și marți.

O să se facă miercuri și noi vom fi cărunți
Crucificați și trîndavi ca între două nunți.

Un calendar de ghiață cădea-va peste noi,
O să se facă, totuși, o să se facă joi.

Și vineri dimineața ne vom țiri pe brînci
Lîngînd un drob din șarea veciilor adînci.

Și-o simbătă, probabil, se va-ntîmpla
s-avem
În ciuda orișicărui nefericit blestem.

Dar cît va fi pămîntul și-orice s-ar
întîmpla,
Duminică, de-a pururi, noi nu vom mai
avea.

Duminicile noastre au fost ucise-ncet
Erau nutrite parcă de-un organism secret.

Duminicile noastre tîhnite și cumînți
Cînd ne-adunam la masă, acasă, la părinți.

Duminicile noastre, din veac, ne
urmăresc,
Cînd totu-n lumea asta redevenea firesc.

Și-acum cînd nu știm bine de ce nu sîntem
buni
De simbătă începem să ne simțim ca luni.

De vineri ni se face în guri, un fel de
marți
Și joi e-o zi de miercuri, cu ochii triști și
spărți.

Și-ncepe săptămîna cu noi diversiuni
Și fiecare zi e, pînă la urmă, luni.

Calomniatorilor mei

Cu brațele înfipite-adînc în cer,
Cu tălpile înfipite în verdeață,
Eu vouă, tuturor, atît vă cer:
Lăsați-mă, lăsați-mă în viață.

Ca un copac tremurător de frig
Fosnesc din mii și mii de foi buimace,
Eu tuturor atîta vă mai strig:
Lăsați-mă, lăsați-mă în pace.

Furtunile mă-agită nefiresc
Și cerul spre morminte mă apasă,
Eu tuturor atîta vă șoptesc:
Lăsați-mă, lăsați-mă acasă.
Cu umerii striviți de epolet,
Cu cizmele în bubuit pe piatră,
Vă rog, imperios, vă rog, încet:
Lăsați-mă, lăsați-mă la vatră.

Nici case nu mai am, am doar'un gînd,
Un gînd ce-ntregul creier mi-l pătrunde,
Acum aproape că vă rog plîngînd:
Lăsați-mă, lăsați-mă oriunde.

Și parcă-am și ajuns să n-am părinți,
Și să vă rog cu glas de șapte arte,
Și cu căldura ultimei dorinți:
Lăsați-mă, lăsați-mă în moarte.

Renașterea cailor

Chemați din mari morminte caii,
Să tragă lumea înaintea,
Vedeți de nu cumva birjarii
Își țin năraul în morminte.

Țiteiul spune adevărul
Și cere cailor dreptate,
Fantomele de cai pasc vesel
Benzinării dezabuzate.

Desfaceți caii din legende,
Aduceți-i și morți pe vatră,
Furați la miezul nopții caii
Din monumentele de piatră.

Vedeți că-ncetinește parcă
Pămîntul nostru pe orbită
Și luna trist îl luminează
Ca o coșare părăsită.

Uciși cu tunul în războaie,
Umflați la pace de lucerne,
I-au dat la porci, tăiați cu barda,
Heralzii vremilor moderne.

Toți Semetiștii fără suflet
I-au huiduit în gura mare,
Miniștri schiopi invidiindu-și
Că au mai mult de trei picioare.

Ce cai frumoși aveam acasă,
Colinele-i chemau să pască
De-o-ncredere nemărginită
În bunătatea omenească.

Și-acum nici oasele n-arată
A lor cădere în argile,
Măreții cai, lăsați în seama
Înjunghierii inutile.

Acum, chemați-i din morminte,
Din vremea vremilor chemați-i,
Să-și judece schingiuitorii,
Să-și spele în țitei jurații.

Pe jos să bată ei pămîntul
Cu munți, cu riuri și cu stepe,
Să reclădească regnul însuși
Cu armăsari, cu cai și iepe.

Chemați din monumente caii,
Aflați sub pămîntiu lîntoliu,
Și schiopul trîndav să deschidă
C-un strigăt mîtingul de doliu.

Aceluia ținut în pînteni
Și cercetat de ipoteze,
Întreaga vinovată carne
De pe ființa-i să necheze.

Să fie pace cît cuprinde
Pe-ntreaga scoarță pămîntească
Și pe colinele-nverzite
Să iasă caii și să pască.

Presimțămînt în Munții Lumii

Va veni iarna, miroase a fulg,
Tărâni pun lemne-n șoproane
Și sfinții din mistice taine se smulg
Și încărunțesc în icoane.

Va veni iarna, la munte fac foc
Muntenii uitați de guverne,
Ei care nu au nici salarii, nici loc,
Ci doar existențe eterne.

Va veni iarna și apele curg
Trăgînd după sine obirșii
Și-n scurtele zile cu vînat amurg
La geamuri de case bat urșii.

Va veni iarna curat și rapid,
Un rug pe sub brume se stinge
Și gura spre cer dacă vreau s-o deschid
Aș spune, dar gura mea ninge.

Va veni iarna, iubito, e frig,
Un frig ce spre cergă ne mîină,
Atîta mai pot să te rog și să strig,
Dă-mi aspra mînușă de lînă.

Va veni iarna, ba nu, a venit,
Căldura eu n-o voi găsi-o,
Ci trist am să plec, gîrbovit, ostenit,
Prin munții ce cîntă: Adio!

ADRIAN PĂUNESCU

Sînt fericit

Sînt fericit că am o faoe albă
Pe care mîna plimbă un stilou ;
Ridic o slovă rece de ninsoare,
O țin în dreptul lunii ca pe-un ou

Și știu că obiectele rotunde
Sînt moarte înainte de-a se naște.
Pe cîmpul minții mele e o iarbă
Pe care-un cal cernit în zori o paște.

Nu-s negre toate nopțile plantei
Și nu sînt toate lacrimile sfinte.
De la un timp uzina mea livrează
Pe piețele busolei doar cuvinte.

Potecile treptat se asfaltează,
Au loc alunecări pe ghețuri fine —
Avertizez întreaga omenire
Că merge către moarte pe patine.

ION LOTREANU

Încununate

Mireasă răsvrătită iubiri-mi preaferice
voi zăbovi aleanul cu pumnii strînși avan
și vei cînta cu mine de-atuncea prohodirea
spre nălcirea stinsă, surpată din crivat.

Vom cobori, mireasă, în horbotele toamnei
și-om însera-mpreună pe șoldul vieții moi,
încununînd iubirea cu lacrimile noastre,
să ne sclipească veșnic pe umerii-amîndoi.

ȘTEFAN POPESCU

Pastel

În propria-mi lumină se stinge licuriciul
tresare tainic iarba ar mai sta
să privegheze cosmicul supliciu
dar cine mai citește într-o stea

un interval de zodii cu virgule cu puncte
dimensiunii calme nu-i revin
decît aceste tainițe defuncte
în care mirii mor cite puțin

eretică manevră îmi coace piatra-n vatră
cu fâlci de timp n-ai cuteza s-o rozi
zăvoii dintre luturi tot mai latră
cu mușcăături de frig la antipozii

GHEORGHE SCRIPCA

Cîmpii întinse

Cîmpii întinse te-au acoperit
cu alcoolul lor albastru
și mai ales timpul
ziditor de suferință
ca fața maicii după asfințit

a strigat cineva
spre timp să nu se desfire
ochii să nu alunece
lac adînc peste urmele tale
loc de suferință
ca fața maicii după asfințit

GABRIEL IUGA

Orbitele poetului

Sub frunte-adăpostești găvane,
Două cratere de vulcan
Ce-ascund sub crusta lor de stîncă
Străveche clocotire-adîncă.
Dar stînsa lavă-i tot fierbinte
Și aparentul calm te minte ;
Se mai presimt și-acuma nupții
De foc și apă — noi erupții,
Contrastele-n aceeași tagmă
În ideatica ta magmă...

Pe sub vulcanicele crupe
Poezia saltă și erupe
Luptînd cu proza mai greoaie
Ce-adezea vorbele-ncovoale.
Prin inertiile verbale
Răzbește-a Logosului cale
Și în vulcanie încă treze
Stă puritatea din geneze !

ION ACSAN

De-aproape

Cine m-a pus să caut aseară
cuibul cucului părăsit ?
Pînă spre miezul nopții
nu l-am găsit.

Ploua ca la sfîrșit de lume
cu boabele roșii cît porumbul.
Creștetele alunilor
deveniseră grele ca plumbul.

De sus însă i-au auzit
foarte de-aproape glasul.
Am coborît. Și îndată
mi-am și recunoscut pasul.

Chiar lingă mine cabana
se luminase feeric.
L-am deslușit ; el era
și-am pornit să-l desferic.

AL. RAICU

Halucinație

Picioarele nu mă mai duc
Le-aș lăsa smircului fetid,
rădăcinilor halucinante,
Mîinile le-aș abandona
în încheietura uşilor ruginite...

Aş păstra numai un ochi,
numai unul
Şi printr-o secţiune,
m-aş lipsi chiar de inimă.

ŞTEFAN MIHĂILESCU

Fapt divers

Trec pe străzi minunîindu-mă de ce văd :
alte clădiri moderne — alţi oameni — alt
cer.

Cocioabele parcă le-a măturat un prăpăd.
Cîndva tare demult
cunoşteam întregul cartier.
Cît de serios printr-un profund salt
lumea s-a schimbat ?
Caut strada Ipoteşti — nu mai este.
Ion Orha de la numărul 16 — nu-i. Ciudat.
Unde stă astăzi ?
Nimeni nu ştie.
Alt univers.
Din zarea agitată a trecutului
strîmbătatea s-a şters.
Prevenire la o zilnică şi-adevărată

Bravează vremea.
Iată, sintem doi
prieteni încadraţi în alba unduire,
contemplăm.

Unde-i vestitul Han Negru în care altădată
filozofam la un pahar cu vin ?
L-a năruit amar blestem.

Azi numai blocuri mari se-nşiră pe pavate
astăzi,

mai că nu-ţi vine să crezi.
Ingenioşi copiii zburdă. Necazu-i evacuat.
Soarele pătrunde liber prin fereşti.
Nu-s numai simple poveşti.

E rău să fii singur.
Trăim în pace laolaltă,
viaţa răscolită de viaţă
prin certitudini surizător exaltă.
Ne îndreptăm visători altunde
dorînd altceva în fiecare dimineaţă.
Liniştea se-mprăştie dintr-o secundă
într-altă secundă.

Şi aceleaşi gânduri cutezătoare
ne însoţesc.
S-arată altă lume cu neştiute zări.
Dar confruntarea aşteaptă alte confruntări.

ION TH. ILEA

Mărul

Cad mere roşii amurgul unui deal
în degete se-nspăimîntă grădini
şi-obrazul apei ceaţă pe sub mal

diavoli vin în paşiştea de-opal
doare lumina frunţile de spini
dansează dracii crucile-n canal
şi tu pluteşti poezie în crengi cereşti anini

şi semeni fructul iadului pe sat
la marginea tăcerii fîntina-i fără apă
în guri de osteneală izvoru-i aşezat —
încerc să muşc pereţii uzi din groapă
lespedea sub blana unui miel uitat —

de aer toate-s diavolul surpat
aşază-un măr sub ruginită sapă

ION IUGA



Cîine de nouă uşi

întoarce-te ioane cîine de nouă uşi
întoarce-te fără să strigi poarta
fără să strigi fumul
şi la capătul nopţii adă-ţi pămîntul

să nu mii prin văile somnului
pe unde ţi-ai cheltuit dragostea
că se sparg izvoarele năpădite de timp
încolţind pe toate drumurile
pietre fără noroc

cînd vei ajunge la pragul de miazăzi
la zborul pe care nu-l vei afla
acolo va naşte frîngerea
purtînd în colţul gurii
zîmbetul neocolit de dureri
în aşternutul nopţii cînd vei intra
truda melcului te va-nsoţi

vinovat pentru ziua din urmă
prin desişul spaimei te vei înspăimînta
flăcări de necunoscut mistuîndu-te
întoarce-te ioane cîine de nouă uşi
întoarce-te fără să strigi poarta
fără să strigi fumul
la capătul nopţii aşteaptă pămîntul

ION SOFIA MANOLESCU

Conferință

I-am întâlnit pe hadesii epocii moderne,
pe zeii cu priviri terne
și cu genți diplomat, înrămații eoni
cu discrete mirosuri de neutroni.
Au intrat într-o sală somptuoasă de
conferințe
preocupați de viitorul de aur al omenității
fințe.
Și au anunțat că s-a mai descoperit un
atom
cu efecte sporite în producerea morții pe
om
și că nu mai e mult pînă ce
într-al morții scrînciob ne va legăna și-un
adene.
I-am întâlnit și pe cerberii moderni —
pretindeau că ei sînt adevărații cerberi
eterni —

promiseră ordin suprem
să nu pătrundă nimeni în acest plen,
că se va anunța în timp util
prin declanșarea unui fitil,
ca toată omenirea să fie pregătită,
fiindcă o așteaptă o moarte de elită.

Și tot prin ordin le-au mai comunicat
confrășii
că la moarte nu vor mai avea acces decît
iradiații.

VASILE SMĂRÂNDESCU

Pot eu?

Trăind un timp de neuitat
Pot eu să trec prin el hai-hui,
Să nu opresc privindu-i ochii
Și toată strălucirea lui?

Sînt fiul său, crescut cu grijă
De cei care m-au vrut cum sînt.
Amestec de lumini și cîntec
Pot eu iubirea să nu-i cînt?

Pot să nu-l laud eu, acesta
Ce din cuvînte visuri fac?
Am dreptul eu trăindu-i mersul
Ca cei neștiutori să tac?

Cînd strălucește ca lumina
Pot eu, trecînd, s-ascund oricui
Pot eu să nu strig adevărul,
Să nu arăt lumina lui?

Orișice-ar fi în drum, prieteni,
Chiar dacă unora nu plac,
N-am dreptu-n fața vieții țării
Să plec din lume și să tac!



VIRGIL CARIANOPOL

Tufe mici de liliac

Tufe mici de liliac
îmi aduc amînte anii
tineri, risipiți ca banii
de pe fundul unui sac,

pe un lac cu șoapte stranii
seara lingă pomii-n frac.
Tufe mici de liliac
îmi aduc amînte anii

cînd abia-nvățam să tac
înălțînd castele-n Spanii
printre albe-albastre danii
așternute în cerdac.

Tufe mici de liliac.

DINU IANCULESCU

Popas

La Helsingborg e un roșu burg
Care tresare în amurg, sub razele de lună
plină

Prin el se naște o lumină
Lumina umple-ntînsa mare
Prin care trec Vichingi spre soare
Spre-a sudului înșeninare.
Iar oameni molcomi trec pe uliți,
Citesc din vechile hrîsoave,
Povești cu zîne ori cu nave
Ce-au colindat pămînt și ceruri
Cuprinse de ciudate geruri.
La Helsingborg în roș amurg
Tresar chiar treptele din burg.

DUMITRU STANCU

De-aș fi un ren

De-aș fi un ren m-aș strecura noaptea
pe cea mai întînsă cîmpie de pe lună
să pasc iarba de lumină pe care soarele
încă n-a strîns-o cu furca în căpițe

Dar nu sînt decît un biet arbore crescut
la răspîntie de drumuri bătut neconținut
de cele mai cumplite vînturi care îmi
smulg
cu brutalitate frunzele de pe crengi

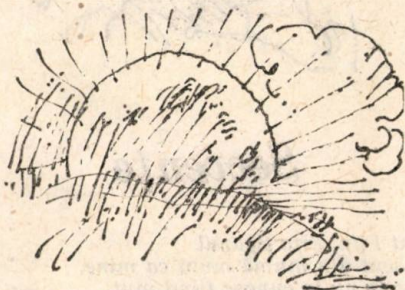
Ooo de-aș fi un cîine să pot lătra
la fiecare atingere a frunzelor mele
vîntul s-ar îngrozi și fierbind de minie
ar lua-o la fugă mîncînd pămîntul

CONSTANTIN NISPEANU

Aici, în țara griului

Aici, în țara griului, în țara
care-și deschide ochii să privească
prigoria-nsetată prin văzduhuri
fintînile cu pleoapele de piatră
și dimineața goală pe cîmpie
cum pârul lung și-l piaptănă în soare
ca o femeie care s-a trezit în zori
după o sfîntă noapte de iubire
aici, în țara griului, în țara
cu nume scos din scrinul poeziei
ca o podoabă a veacului, aici
pămîntul cîntă-n fiecare brazdă
din flaute și orgi misterioase
de dimineața pînă seara cîntă
și urcă-n arbori trepte de lumină
ca într-o ctitorie voievodală
aici, în țara griului, în țara
ce i-a primit pe oaspeți cu bucate
pe masă și cu vinul în pahare
aici mă simt judecător de pace
și meșterul zidar ce nu se teme
de roata care l-a zdrobit pe Horia
și din butucul ei îmi fac o trîșcă
și știu că pîine cit va fi pe masă
răspund de libertatea unui fulger
de-a scri în slavă numele de țară.

ION POTOPIN



Păcate

Păcate are Dumnezeu atîtea !
iubirea ne-a vîndut pe superstiții ;
a dat alătura cu noi să stea
lingă plăceri, atîtea interdicții !
simbol curat al trudnicului chin,
sau mersul greu pe marea vînturată ;
fierbinți de patimă, cînd stăruim,
e firea toată-n veci nevindecată ;
încît, pe drept, întreb ce poți minți ?
poate minți băiatul care-o vrea

pe-o fată ?

un păcătos, la fel, poate sfinți,
și numai el pe cea destrăbălată.
Abia să-i dăm iubirii noi dreptate,
minutul, ora, ne sînt numărate !

ION MURGEANU

Imagine din timpul războiului

O, vînturile sînt atît de reci
Și depărtările sînt triste,
Se tot izbesc de soare lilieci
Și se întorc martirii în batiste.

Tu, sufletul pe unde ți-l petreci ?
Fără trup mai știe să existe ?...
O, vînturile sînt atît de reci
Și depărtările sînt triste...

În care amintire îți îneci
Bolta aceea grea de ametiste ?
O, vînturile sînt atît de reci
Și depărtările sînt triste.

PETRE GOT

Poem

Ochii mei, ciudată scară
Veți afla unde s-a dus... ?
Zarea-i naltă, nu coboară
S-o întreb, e trist de sus

Am trimis azi toți cocorii
Toți spre geamul din apus —
Urc pe scară, trepte-s norii
Zarea înaltă, trist de sus

Între două zări, cocor
Amețit de-atît urcuș
Fulgere arunc din zbor
Înspre cerul, trist de sus

Valul meu nesăturat
Care soare te-a răpus ?
Cerul meu de zbor, zburat
Nu ai cuib, ești trist de sus.

IOSIE LUPULESCU



Însămîntare

Pe tîmpla cea mai rece,
pe tîmpla cea mai gînd,
Ploi de polen
Însămîntează toamna.

Plouă cu domnișoare și fructe,
Cu stafii de ingineri agronomi
În jurul felinarelor
Stinse.

COMAN ȘOVA

Ghizeh al triumphiurilor Să ocrotești...

Cărarea de foc umezește cu flăcări
Lemnul și papura smulse din piatră,
Cerul coboară sub geana de aur
Din depărtări de nisip mișcător.
Trunchiuri năvalnice poduri aruncă
Rod peste ape, vagi curcubeie,
Drum peste zodii de mult străbătute,
Drum rătăcit, început dinspre lespezi.
Numai triumphiuri se mișcă agale,
Dans de triumphiuri lipite în șolduri
Jocuri poznașe, horă de pulberi.
Jos, sub virtej, chipuri reci se adună
Lume de umbre în peșteri semețe.
Numai morminte găsești la tot pașul;
Slobode forme topite-n culoare,
Stau ca în stive sub cortul de spumă.
Flăcări deasupra, josnice plete
Ard fără milă triumphiuri de piatră.
Din câptușeala lor miezul se scurmă
Ca dintr-o piine uscată de vreme,
Dar rumenită, cu fața pătată,
Resturi din care un corb croncănește
Zeama-nțeleaptă bătută de secetă.
Ca mai apoi, printre veacuri păgine,
Să prindă cheag figuri isoscele
Strinse în chingi de nisip și de aur
Pagina ștearsă, uscată și ruptă
E tescuită sub monstrul de piatră;
Sukul amar, picurat peste vremuri,
Vrednic de spaimă-i doar, nu de crezare
Căci nu e singe și nu e nici aer,
Nu mai e viață, nu e nici moarte,
Totul rămas nu-i un tot decît altfel,
Ca o minune de zbor al speranței,
Rost de creion în triumphiuri senine,
Forme perfecte de trei peste laturi.
Oricum potrivești unghiul clar al retinei
El întreit se păstrează, astfel îți răspunde
Căci acolo s-a născut și-n triumphi
odihnește.
Blestem sau rugă, geometric se cheamă
Într-o pădure de virfuri egale.
Trup peste trup de triumphi se clădește,
Rocă de aur a timpului falnic
Fără trecut, dar prezent văduvită,
Ștearsă la chip, miine victimă
A ceea ce-a fost și va fi doar nisipul...

OCTAVIAN SIMU

Ancestrala otravă

Mai ia o gură plopule, de vînt,
pentru apusul ăsta tot mai sceptic,
mai ia o gură biată, pînă cînd
vei fi cuprins de-un verde epileptic.

Mai soarbe încă, inimă a mea
din vasele ce-ți urcă pîn-la gură
chiar dacă lesne (într-o care stea ?)
și s-au turnat otrăvuri în fiertură.

PAUL SÂN-PETRU

Să ocrotești în juru-ți inocența
Ce pildă e ; iar drumul ți-l abate
Cînd vezi în fiecare ins un frate
Mai pur ; tu poartă gîngăș penitența

De-a fi ; înrouat sub zare-albastră
Vrăjit de cerul veșnic tată blind,
Prielnic să prefiri mereu în gînd
Noblețea sărăciei tale castă.

Drept pildă ia uitarea din evlavii
Ce ostioiește orice tulburare ;
Să cugeți lung la tainele epavii

În ceasul de adîncă alinare,
Țîntind urechea-n șoaptele naturii
Pecetluiește slobozirea gurii...

MARIUS VULPE



Secvențe

Sînt Fifa, Fifa țiganul
Născut din mumă mută ca mine.
Legile nu le cunosc fiind mut
Și nu știu cînd scot șiful și tai
Împuțita voastră carne.
Nevasta vinde semințe de floarea soarelui
Lîngă cinematograful Patria...
Copiii mei știu algebră...

ROMULUS COJOCARU

Carmen romanicae

Cunoști, tu, țara cu de-argint izvoare ?
Cascade-n care timpul doar se scaldă,
Și Delta care-nfașă-a vieții taină ?
Cu Bistrița și Crișuri doinuitoare,
A urșilor și-a păstrăvilor scaldă ?
Cu neguri ce trecutul ne întaină ?
Ce zodii maștere Neamu-ntrupară !
Vilvele-izvoarelor, știu, îl scaldară.

IOAN ȘERB

Temele

Nu-ntotdeauna ne facem temele
la orice vîrstă avem și trac
cele visatele crede-le teme-le
ascensiunea pe-un vîrf de ac

Marine marinele astea-s de jale
mi-e dor de nevastă și de copii
slăbește arcanu-i tirziu în petale
cad frunzele toamnei în melancolie

luptăm pentru-o pace întreagă și clară
de-nvîns vom învinge așa credem toți
și cerul și marea-s cu noi bunăoară
eu zic că se poate cînd vrei să poți.

9 oct. 1981

ION NICOLESCU

Melancolia

Încă nu se topise bine zăpada
și eu desculț însă cu mîinile la spate
prin curtea spitalului, recapitulînd
ziua precedentă („...va să zică
i-am salutat cu distincție pe cei
care mergeau să depună coroane de flori
la mormîntul eroului necunoscut,
am comentat cu un prieten cazul
că-n Olanda există o statuie a vacii,
am adresat cuvinte apocrife
iubitei care m-a adus aici să mă salveze,
am lovit cu mînușa deschisă
aproape tot ce îmi ieșea în cale
— pentru a intra liber în ultima fază
a gloriei — apoi m-am visat
în acea euforică stare de levitație,
părăsind spațiul gravitațional...“)
pînă cînd un nebun care dădea jos frunze
de pe acoperișul pavilionului, uitînd
că sînt extraterestru, făcu să-mi vîjîie
o piatră pe lingă țeastă

fiindu-mi teamă să strig spre el,
să nu se prăbușească, m-am retras
în liniște, am escaladat
cîteva bare înalte cu vîrfurile ca niște

sulițe,

dar tocmai cînd eram călare pe gard
am auzit cînd stradă huooo !
și am înmărmurit acolo, holbat
spre manuscrisul unui cer indescifrabil
din care uneori cad litere
mai ales M și W și Z
sub formă de fulgere, iluminînd
pentru o clipă adîncul memoriei voastre

IOANID ROMANESCU

Confidența nr .40

Pentru că mai există
încă mai există și duminica
înțelegem mai bine celelalte
zile ale săptămîinii
de exemplu luni
luni nu este prima zi din săptămîină
ci doar prima zi după duminică
totul depinde de unde începi să mori

Desigur luni poate fi
un început sau un sfîrșit
în viața unui om simplu și iubit
cum ești și tu pentru mine

Ar putea fi deci și așa
vineri-sîmbătă-duminică-luni-marți-
miercuri-joi

ca să ne odihnim joia

dar pentru că mai există
încă mai există și duminica
înțelegem mai bine celelalte
zile nelucrătoare.

IULIAN NEACȘU

Stampă

Uite, doamna cu umbrela
trece-n grabă pasarela
pe cînd domnul cu jobenul
mai așteaptă încă trenul

— Trenule, mașină veche,
îți port glasul în ureche,
spune-mi, dacă vrei să vii,
te-așteptăm mai mulți copii,
să ne duci, să ne arăți
șapte falnice cetăți,
cu intrări simandicoase
tot din turtă dulce scoase,
și cu scări din ciocolată
și cu turnuri de zăpadă.

Dinspre clipa pe potrivă
trece o locomotivă
și mecanicul de tren
ați ghicit e-un pui de ren
fredonînd acest refren :

— Uite, doamna cu umbrela
suie-n grabă pasarela,
pe cînd domnul cu jobenul
mai așteaptă încă trenul...



GEORGE CHIRILA

Să fii cetate

Să fii cetate
trebuie să ai umerii
înroșiți de urcușul domolită
al zidului
rămas os
murmurător al jertfei
ce-a intrupat
súdoarea
ca aromă a luminii —
oglină
spre care să vină rădăcinile, —
cîntare unică, imitîndu-te :
Să fii cetate,
cum cetate sacră, aurie
este singele neamului,
trebuie să trudești limpede,
braț la braț cu numele PATRIEI —
aleasă întrupare a iubirii

ION MARGINEANU



Cîntec sacru

O-la-lu, o-la-lu,
Unde mă mai chemi și tu ?
Sfîșiat de controverse
Rana nimeni nu mi-o șterse.

Nu mă mai chema pe ring
Alte nopți să mai înving ;
Nu mai mi-aranca ispite,
Gîndului doar lasă-mi-te !

Bate-afară un vînt aspru
Și prin nopțe Zoroastru
La-ncercări mă pune iar
Între ceață și-ntre jar.

O-la-lu, hai, du-te, du-te !
Intru iarăși în dispute.
O-la-lu și o-la-lu,
Nu te prinde-n ele tu !

O-li-la, o-li-la,
Nu te mai apropia
De combustțiile mele,
Lasă roua să le spele !

O-la-li, o-la-li,
Lasă-mă pe unde-oi fi :
Hotar între nopți și zi,
Focuri a mă limpezi !

ION N. VOICULESCU



Rondelul

merelor ionatane

Lui
Geo Bogza
savurînd, într-o Tabletă, aroma lor
picturală

Pe tarabă-n Amzei, ionatane
Ca-n grădină mai păstrează bruma.
Nu-i parfumul tare din flacoane,
Cum al lor e tare și acuma.

Rupte din pomet de pe gorgane
Chiar vinzîndu-le să-și facă suma,
Pe tarabă-n Amzei ionatane
Ca-n grădină mai păstrează bruma.

Roșii sînt, cum vinu-i în stacane.
Miez cîrnos le-a dat gentilă huma,
Fierbe-n gură ca la vînturi spuma,
Și dispar, s-apară-n mici mormane
Pe tarabă-n Amzei, ionatane.

18 luna lui prier
1975

PETRE PASCU

Exod

De la o vreme încoace
Toate ceasornicele și orologiile
Pe furiș își părăsesc stăpinii
Și, doar la lumina stelelor, se îndreaptă
Spre biblica Golgotă
Și fiecare pre limba lui șoptește :
„Pohtirăm și eu, măcar pînă la a doua
Înviere,
Să mă simt ca Hristos pe cruce
Și Iuda-n largul său...
M-am săturat de buzunarele lumii,
Pereții timpului,
Mesele sorții
Și mai ales de răbdarea poezilor...”

Film

Se-mbarcă viața într-o arcă nouă.
Nu vede nimeni. Și nici nu-i nevoie
Cît lumea stă sub Clopotul lui Gauss
Și ride de pățania lui Noe.

Se-mbarcă viața într-o arcă nouă
Și nimenea drum bun nu îi urează.
O, lume ! Ieși afară de sub Clopot
Și uită-te cum Dumnezeu filmează !

ȘTEFAN TCACIU

Noroc

Suferim amîndoi de aceeași boală
tăcerea !
cînd tac eu taci și tu
și cînd tu taci
mă apucă și pe mine
aceleași simptome.

Noroc mare pe noi
că avem vecini moderni
care iubesc la nebunie
zgomotele...
altfel am putea fi și nîi
fericiți.

TRAIAN REU

Cu cît avem

Pe-acest pămînt cu sare și cărbune
nu rodesc în livezi portocali sau lămii,
dar noi îl iubim cu iubirea dintii
pentru mere și prune.

Prin codrii deși, pe fragedul chilim,
nu se răsfată zveltele pantere.
Noi, pentru urșii bucueroși de miere
și pentru jderi, pădurea ne-o iubim.

Iar dacă-n lume ne-am născut prea tineri
și n-am iscat la timp Șeherezade,
noi ne iubim văzduhul atît de cumsecade
prin care trece duhul maicii Vineri...

ANDREI CIURUNGA

Străbunul pașnic

C-o floare la ureche, pe răzoare
înaintează și timpul nu mă scade ;
string mierea din stupine, cum se cade
și-n urma mea mijește un alt soare.

Vreau să rămîn, în cîntece de dade,
în griul copt, în sapa truditore,
ea sloiurile strînse de zăpoare,
ca o pădure-n noile ei mlade.

Toporul meu lovește doar butucii ;
din cîni de lut nu sînge beau, ci vinul,
cînd toamna-mi jilăvește vălătucii

și-mi mai înec în tîmîioasă chinul.
În toate sînt, răzbat și dorm în pace.
De dincolo vin furi, nu de dincoace.

VALERIU GORUNESCU

Țichi

O să mai vedem zic
și plec către casă
la stînga mereu
acum e bine
în gură limba
pîndește ca o vulpe
cîteceva de rostit
ajung cu o singură
înclinare din cap
te-am văzut
eu pe tine azi
ori nu
și mai înclin odată capul
pentru a sublinia acest lucru
ha ha
n-a avut încotro
a fost o victorie
un țichi
fără scăpare vecine

GRIȘA GHERGHEI

Amintirea că ninge

De ninși copaci mă tulbur în cuvinte
și simt cum amintirea că ninge-mi face
bine

lumină-ntoarsă în forma cea mai pură
...e iarnă iar și mă gîndesc la tine
secunde mi se lipsesc pe gură...
De ninși copaci mă tulbur în cuvinte
și e prea mult zăpada aducere aminte.

VALERIU PANTAZI

Oda lui Iancu

Iancu-și călărește murgul
Gîndul lui despică-amurgul.
Moatele din tulnic sună
Văile și munții-îngină.
Moșii sar trăzniți de vis
Ruguri nopțile-au aprins.
Nime doarme, nici se-nchină
Nime moare, nici suspină.
Iancu fruntea și-o încruntă
Crîncenă chemare-n luptă.
— Gata vi-s ?
— Gata !
— Nò hai și-om mè !
Și-au pornit... popor de frați
Din strămoși crescînd pămîntul
Stea de dor — mustind Viu cîntul :
— Iancu cel mare
Trece Ardealul călare.
Cu românii ce nu mor,
Înveliți în tricolor !

VASILE SPERANȚA

Dictionarul răchităilor



„Proliferarea răchităilor și sălciilor pe teritoriul nostru, importanța pe care au dobândit-o în ultimii ani în producția cooperatistă și a întreprinderilor silvice, precum și faptul că numărul arborilor de specie a rămas relativ constant din prima și a doua parte a cuaternarului pînă azi a făcut să se resimtă nevoia unui dicționar. Această sarcină și-au luata-o, cu curaj, pentru prima oară în literatura botanică, Dr. Ch. Al. D. Tertega, conf. univ. I. Buzatu și tinăra cercetătoare Ioachimela Adela Caramzulea — Măcelărescu. Eleganțul volum, împodobit cu numeroase planșe, se recomandă cititorului prin bogăția informației, ca și prin stilul accesibil, punctat adesea de efuziuni lirice, normale pe fondul îmbinării poetice dintre apă și vegetație. Căci salcia, sau răchita, e un produs al apei, soarelui și pămîntului, un tiv gracil al perdelelor lichide, o bordură verde a rîurilor și fluviului, o maramă a Deltei. Foarte folositor indexul final, familiarizînd cu denumirile științifice și ghidînd util lectura”.

Această agreabilă recenzie a Dicționarului, publicată într-un cotidian de prînz, a fost urmată de altele, ce se străduiau să scoată în relief diverse laturi calitative ale lucrării precum și însemnătatea ei teoretică și practică. Astfel, o revistă literară aprecia, sub iscălitura unui prestigios poet de orientare bisericească, „evlavia cu care autorii s-au apropiat de simbolul acesta al veșniciei, căci salcia, oricît ai tăia din ea, scoate mlade noi, viguroase și elastice, pe care nimic nu le poate corupe, decît eruda și necesara bardă”. O publicație istorică trimestrială pune în evidență, cum era și firesc, notațiile cu caracter istoric, pornind de la afirmația că pe Valea Oltului există un exemplar care a făcut mișșori, probabil, prima oară, în timpul celei de-a doua domnii a lui Nicolae Mavocordat. Gazeta forestierilor evoca pe larg foloasele ce rezultă pentru Ocolurile silvice din exploatarea rațională și planificată a aglomerărilor răchitice, care numai într-un singur județ, Ialomița, dăduseră, în anul scurs, o producție netă de 350% mai mare decît în 1938, luat ca un an de bază.

În sfîrșit, o revistă feminină producea un interviu cu cercetătoarea Ioachimela Adela Caramzulea-Măcelarul care mărturisise că e fiică de brăilean și că și-a trăit copilăria, adolescența și o parte a maturității în peisajul mirific al canalului Filipoiu, salcia fiind pentru ea o a doua natură, obiect predilect de studiu și petrecere în timpul liber, întrucît din totdeauna împletise personal coșulețe de nuiele pentru uz casnic-gospodăresc.

După primul val fierbinte de entuziasm, apărură însă și unele unde reci. Recenzind cu vădită prietenie cartea, într-un foarte răspîndit cotidian de dimineață, doctorul în științe Valeriu Cîrpeț, șeful laboratorului de fitopatologie de la Universitatea din Brașov, observa și unele inconsecvențe metodologice, precum și erori — altminteri „lesne îndreptabile la o eventuală ediție viitoare”. Astfel, la susținerea autorilor că am avea circa 200 specii, dintre care mulți hibridi, recenzentul arăta că s-au identificat pînă acum 296. Apoi: specia *Salix triandra* nu are, cum spune Dicționarul, frunze ascuțite la petiol și late la vîrf, ci, dimpotrivă, frunzele sînt late la mijloc și ascuțite la vîrf. Pe de altă parte, precizarea că sălciile din Delta au toate rădăcini adventive nu rezistă la confruntarea cu realitatea, cele din Caraorman, de exemplu, neposedînd asemenea rădăcini.

Recenzentul releva și unele confuzii, el bîzuindu-se pe o bibliografie în care erau citați mai ales C. Popp și Traian Săvulescu. În final, recomandă cartea — dar cam sec — ca „binevenită și imbold pentru cercetări viitoare”.

Mensualul de științe agricole se vădi preocupat de Dicționar într-o formă mult mai rece și circumspectă. Articolul era publicat la rubrica „Puncte de vedere”, fiind semnat de inginerul șef al rezervației de zimbri din Hațeg și de administratorul muzeului de numismatică de la Gura Humorului, cei doi apreciînd, în linii foarte generale, „cazna adunării și clasificării materialului”, dar relevînd că nu s-a ținut seama decît în mică măsură de valoroasele contribuții anterioare ale lui D. Brîndză, P. Enculescu, C. Istrate și alții, Dicționarul fiind „carent, lacunar și, în unele privinți, mai mult empiric”.

Se constată, printre altele, că se expun incoerent, cu prilejul examinării a diferite specii, concordanțele sau discrepanțele între apariția frunzelor și a mișșorilor. La *Salix fragilis* mișșorii apar odată cu frunzele, în timp ce *Salix alba* (Salcia alburie) scoate întîi frunzele și după aceea mișșorii. În general se critica lipsa descrierii mișșorilor. De asemenea, impreciziile în relevarea culorilor la frunze și ramuri. Unele specii au frunzele argintii, altele cenușii, altele verde-întunecat, de aparență ceroasă. Mladele sînt fie roșii, fie galbene, fie portocalii, sau chiar alb-murdar, varînd nuanțele în perioadele de maturi-

zare. *Salix viminalis* are frunzele acoperite — pe partea dorsală — cu peri albi, ca un puf, forma lor fiind de cureauă, în timp ce *Salix pentandra* are frunze de culoare întunecată și cu miros specific, ele fiind mai mari în partea mediană. Apoi: *Salix reticulata*, specie de altitudine, are nervuri rubinii pe frunze și dă mișșori roșii, pe cînd *Salix purpurea* (Răchită roșie) are numai mlădițele roșii, mișșorii fiind de culoare șobolanie. Ori în lipsa unor atari precizări, cititorul poate fi indus în eroare, fără voia autorilor și îndemnat spre concluzii greșite și viziuni ce contrazic realitatea vegetală.

Analele de floră a R.S.R., se ținură multă vreme în rezervă, mai ales că apăreau la trei ani odată și în mod neregulat. Totuși publicară o notă, destul de tăioasă, sub titlul incitant, „Pentru mai multă seriozitate în cercetarea patrimoniului natural“, semnată R.R. Nota afirma că un dicționar al răchităilor e un lucru bun și necesar, dar acest dicționar „are grave rămăneri în urmă“, caracterizări incorecte, aprecieri învechite, vădînd necunoașterea directă a obiectului. „E un amalgam de date disparate, lipsă de metodă, principii sumare, descrieri evazive, amatorism și literaturizări ieftine“.

Autorii trimiseră o scrisoare redactorului șef al unui săptămînal foarte popular. Acesta publică scrisoarea integral, însoțită de o notă a redacției care-i infama pe detractorii Dicționarului, numindu-i „savanți de bîrt“, „molii de bibliotecă“, „mîncători de cotoare“, „ageamii botanici“, „logofeți de coajă de mesteacăn“, cerîndu-se drastic „eliminarea din publicistică a huidumelor din crîngurile științei“.

Cei trei autori spuneau, în esență, că sînt gata să țină seama de unele observații privind lărgirea unor articole și descripții dar că resping cu hotărîre și chiar cu un sentiment de indignare criticile privind pretinsa lipsă de caracterizare a mișșorilor (trimițînd la paginile 24, 36; 90, 101, 102—103, 126, 137) pretinsa confuzie asupra culorilor frunzelor și ramurilor, toate observațiile referitoare la smicele (în paranteză se sublinia că unul din recenzenți era atît de incult încît confundase cuvintele „nuia“ și „surcea“, iar altul credea că smicelele se taie toamna, în timp ce toată lumea știe că acestea se taie primăvara; „poți să nu cunoști nimic din botanică, dar nu ți-e permis să ignori faimosul cîntec popular „Foaie verde trei smicele“, care sugerează clar că acțiunea pomenită are loc imediat după deszăpezire“). Era infamată și observația privitoare la literaturizare, evocîndu-se în context poezii Lamartine, Costache Conachi, Panait Cerna, Grillparzer, Lermontov, Hristo Botev, Verlaine și numeroși contemporani, de la Giovanni Gentile la Virgil Cotoșman, care cîntaseră, într-un fel

sau altul, salcia. Dealtfel, însuși poporul o numește adesea „plîngătoare“. Critica făcută cuprinderii în dicționar a termenilor „Răchită“, „Salcie ierboasă“, „Salcie pitică“, socotite că fac parte din familie doar cu numele, era calificată drept „pedestră“, știut fiind că „*Salix retusa*“ (ierboasă) și *Salix herbacea* (retusa) crescînd în Bucegi, în tufișuri, deși înalte de 3—5 cm, tot sălcii sînt, nu dimensiunea și nu locul unde cresc fiind hotărîtoare pentru integrarea în îngrîngătură. Se știe, de pildă, că la noi cresc ferigi liliputane, iar la tropice ferigi gigantice; specia însă, în aspectele ei esențiale, e aceeași.

În sfîrșit, erau denunțate, cu vehemență, unele „dedesubturi“ ale atacurilor împotriva Dicționarului, promițîndu-se și viitoare dezvăluiri asupra felului cum și-au luat diplomele unii din recenzenți, asupra vieții lor de familie și relațiilor poștale suspecte cu transfugi.

O altă revistă săptămînală populară publică, în replică, scrisori ale recenzenților, o precizare oficială a editurii, o punere la punct a Academiei de științe agricole, o intervenție a conducerii Centrocop, o informație a directorului Grădinii Botanice din Mahmudia privitoare la natura îngroșării trunchiului de răchită odată cu înaintarea în vîrstă a copacului, o scrisoare a cercului micilor naturaliști de la Casa pionierilor și Șoimilor patriei din Bistrița-Năsăud, un memoriu al învățătorului pensionar Luca Tănăsescu din comuna Ciucești-Prahova, referitor la superioritatea salciei asupra plopului — și altele.

Discuția se lăți în mai multe organe de presă, — pro și contra Dicționarului — intrînd, la un moment dat, chiar și în preocupările Televiziunii, dar, desigur, mascat, ca să nu ne aște patimile, și anume la Albumul duminical, în pauza unui meci de rugbi, cînd o vestită cîntăreață de muzică ușoară cîntă, în formulă pop-rock, „La răchita roșioară“.

Prefăcîndu-se a nu ști nimic despre ce se întîmplă, o editură bucureșteană publică brusc, într-un tiraj mare, în ediție revăzută, vechea și reputată lucrare „Flora României“ de I. Simionescu, studiu fundamental, care nu mai fusese reeditat de aproape un sfert de veac.

La numai o săptămînă după apariția cărții, studentul ieșean Mărculescu V. Constantin, din anul trei al Facultății de Științe Naturale, trimise unei reviste centrale un număr de articole din „Dicționar“ și resectivele pagini din „Floră“, care — așezate pe două coloane — semănau ca doi mișșori de pe aceeași cracă de salcie. Revista făcu publicitatea necesară.

Apoi se lăsă tăcere.

Urmările nu se cunosc.

Răchităle însă, după cît se pare, își vād mai departe de-ale lor.

VALENTIN SILVESTRU

Elegie

Mama sapă-n grădina lată cit o bastistă...
Există și hirlețe și mame mai există,
Ele se-nchină seara icoanelor de lemn
Și cer din depărtare, copiilor, un semn.
Mama sapă grădina, deși abia o țin
Încheieturi miloase în trupul ei puțin.
Mama își taie lemne să iasă fum pe horn,
Pruncul în capitală geme de dor în somn.
Se scoală-n crucea nopții și jură că-n

curînd
Îi va trimite dafin, piper, boia și unt.
Se trece lungă iarna cu mari zăpezi ce
mînt

Mama se scoală noaptea și cîntă un
colînd.

Și vine primăvara cu miezul ei ceresc,
Mama plivește morcovi și morcovii chiar
cresc.

Mama își coase haine de moarte și de
somm,

Pruncul în capitală e ocupat și domn.
Se scoală-n crucea nopții și jură trist ca
Nero

C-o să-i trimită sare și biscuiți și dero.
Și vine iute vara cu trăznetu-i de foc,
Vara a fost bogată, grădina cu noroc.
Mama dezgroapă morcovi și-i curăță
oftînd

Să nu mai aibă dinșii nici urmă de pămînt.
Apoi îi rînduiește-n cutia de carton
Și desenează-adresa cu chimicul creion.
Pruncul în capitală se jură cum că azi
Îi va trimite dero, șampon, săpun și praz.
Mama duce la poștă cutia — un trofeu —,
Plătînd integritatea transportului la leu.
Pruncul în capitală trezit de domn poștaş
Duce cutia simplă cu jenă prin oraș.
Și jură-n timp ce umblă de duioșii sedus :
„mîine-i trimit chibrituri și gem cu preț
redus“.

Mama sapă-n grădina lată cit o batistă...
Există și hirlețe și mame mai există.

Ce-ai să faci?

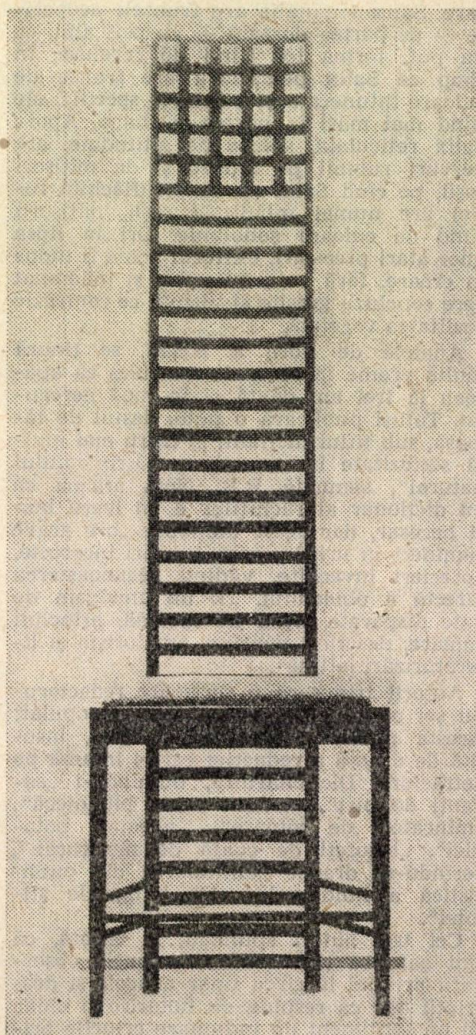
Morții îi uităm mult prea ușor...
Ce-ai să faci iubit, dacă mor ?

Ai să mă cam uiți sau ai să plîngi
Din pleoapa ochilor prelungi.

Ai să mă cam plîngi cu rouă grea
Peste simpla groapă ce-oi avea.

Și-ai să mi te plîngi că-n general
M-am ținut de crișme și scandal,

Ca Esenin, mai demult, cel blond,
Ultimul poet și răgabond.



Insomnii de toamnă

Singurătatea serii ca un sicriu de ceară
În golul ei de sticlă mă-nfășoară.

Intru cu disperare în noaptea abisală
Și mîna mea e moartă și inima mi-e goală.

Se-aude surd orașul cum geme din adînc
Și de înstrăinare nici nu mai știu să plîng.

Mi-e dor de nu știu cine, de nu știu ce
mi-e dor,
De un mesteacăn galben uitat pe un ponor.

Subțire, melancolic, cu trunchiul de
zăpadă
Sclipind în noaptea rece, sub lună, ca o
spadă.

Risipire

Mă dau risipei lent, în doze mici
Pradă nășătoaselor furnici
Ce-mi înfășoară trupul ca un bici.

Ce-a fost e-nchis în ora de cleștar...
Am spart, cîntînd, pahar după pahar
Tot învățînd să rid tăcut și rar.

N-am fost în stare să urăsc nimic
Sortit să mă-ntronez și să abdic,
Să cad mereu și iar să mă ridic.

Acum mă duc încrîncenat și straniu
Iradat de propriu-mi uraniu
Purtînd o lacrimă în loc de craniu.

Despre artă

Ce meserie liberă e Arta!
Golul abstract să-l faci de fluturi plin,
Zburînd precum un minz buimac pe harta
iluziei, topit într-un destin.

Să te-amăgești că splendidele zile
ale vieții tale cîte sînt
s-au dus în larg ca niște mici torpîle
în ținta Nemuririi nimerînd.

Ca niște zei de ceară și durere
am încheiat un pact sublim cu soarta
și declarăm, chiar dacă nu se cere:
Ce meserie liberă e Arta!

Poți fi un vultur iniernat pe piscuri
sau leopard de fuga lui sedus,
toreador luptînd fără de riscuri
sau răstîgnit pe cruce ca Isus.

Inchis în sinea ta ca-ntr-o chilie,
visezi o lume și trăiești în alta
pe care ochiul, mîna ta o scrie.
Ce meserie liberă e Arta!

Tîrziu

Demult, cînd mai credeam că n-am să mor,
Că tot ce naște veșnic viețuiește,
Rideam de oamenii bătrîni prostește
Disprețuînd melancolia lor.

Mi se părea că sînt nemuritor,
Că n-o să mă atingă niciodată
Timpul cu bisturiul lui de vată
Abia simțit însă distrugător.

Ce panică tîrzie mă cuprinde
Noaptea cînd sînt apatic și fragil
Și-mi pun în față poza de copil
Care mă înspăimîntă și mă minte.

În ceas de taină și de renunțare
Viața mea e pulbere și scrum.
Să mă primească nu am nici o zare,
Să mă întorc, nu mai există drum.

MIRCEA MICU

„Perpetuum mobile“

De dimineată se zvoni că blocul o să se năruie. De fapt, unii știau că întregul cartier va fi supus unei calamități, unei nenorociri fără apel și mai mult decît atîta, cei din oraș, cei de prin împrejurimi și cei de mai departe știau și ei că va urma un cutremur serios, de gradul a cîtorva sute sau chiar milioane, de vieți omenești.

Tocmai de aceea, majoritatea celor din blocuri, din cartier și de prin împrejurimi au deschis magnetofioanele, au golit tot romul în căiuri și au început să danseze de zor. La început obosit, lasciv, apoi mai frenetic. Multă lume s-a arătat foarte îngrijorată, mai ales cei care din cauza virstei nu mai puteau dansa, așa că aceștia au început să facă scandal, adică să țină slujbe, să se închine sau să-l citească în gura mare pe Spinoza.

Toată busculada a durat pînă seara tîrziu, pînă a doua zi și chiar mai multe zile în șir, pînă cînd cei de o seamă cu tata, cu mama și cu Spinoza au obosit.

Cînd pereții trozniră și tavanele se prăbușiră, multe magnetofioane mai cîntau încă și multă lume mai dănuia, iar cînd întrerupîndu-se definitiv curentul electric se așternu o liniște mormintală, mulți tăcură definitiv și pentru totdeauna, astfel că tăcerea se adînci pînă într-atîta încît îi îngrozii pe cei care ar mai fi putut dansa.

Atunci în vidul apocaliptic se auziră glasuri

— Tăcerea asta înnebunește. Să facem ceva, să facem orice, numai să fie lumină.

Drept răspuns, cei mai mulți se apucară de treabă pînă ce începură să scapere scînteii, astfel că încetul cu încetul totul reîntră în normal. Adică, oamenii porniră din nou să se iubească și să se urască, să se ucidă și să nască poezie sau să creeze birfe și toate acestea pînă într-o dimineată, cînd se zvoni că blocul o să se năruie

De fapt, unii știau că întregul cartier va fi supus unei calamități, unei nenorociri fără apel și...

MIRCEA MOISE

TINERI POETI

Foarte aproape

Încă o dată viitorul se poticnește și nu-l pot
ajuta cu nimic.
Apare la intervale modeste și seamănă
cu alcoolicii
din unele cărți. (Înghet de frica buzelor
lui zdrențuite :
ele mă amenință c-o dragoste absolută ;
ele mi-au arătat
cum pot năvăli într-o simfonie gîndacii.)
Hai să organizăm
noi această mocirlă, îmi șoptește,
hai să ne spînzurăm
împreună de cîrligul intransigenței.
Îmi sărută nopțile
pînă ce rămîne din ele numai o năduceală
bună pentru fabricat
sirmă ghimpată. Apoi adoarme sforîind
în gramatica mea
și nu mai am mamă nici tată. Numai cînd
fără veste
se-mpiedică foarte aproape de orizont,
devine galben
și tremură și urlă că s-a săturat pînă
peste puteri
de eroismul (epileptic, ce-i drept) care
mă ține în viață și-atît.

ELENA ȘTEFOI

Vino

„Vino, i-am spus, am animale sfioase
în cuștile ochilor mei, am miresme subtile
în poienile celulelor, vino“ — i-am spus.
Ea era încă pe jumătate-ngropată
în marmura albă, ea încă auzea
Pașii lavei prin hrubele planetei.
S-a sprijinit cu mîinile de umerii mei

firavi,

Apoi a intrat zîmbind ușurată.
„Iată, i-am spus, cămările pline de fructe,
Instalația de climatizare a nervilor mei,
Noul sistem de lumini, iată peștii
fosforescenți, iată bazele
Cele curate ale venelor mele“.
Uimită privea ; încă pe trup
Urme albe de marmură îi străluceau,
Încă un zumzet mineral mai tremura în

mîinile

Ca niște gheizere subțiri.
„Asta e totul, am zis obosit, asta e totul.“
Cu un fel de speranță în gals, lunecînd
Cu privirea pe pielea ei străvezie,
Ascultînd, ascunzînd cu grijă
Inima — șobolan spasmodic și cu ochi
injectați.

ALEXANDRU MUȘINA

Oare cît

Pe pervazul ferestrei
bocancii morți într-un alt război
mondial
încă mai fumegă
Încă mai fumegă trotuarele încinse/ în vara
de singe
oare cît se poate trăi ca o bucată
de carne

În balcon, fecioara cu porcul
și generații fragede, lanuri
forfotitoare, jos,
scurgîndu-se în canale
frumusețea femeii, o gratuitate,
nu se motivează decît / ca o
anamneză a morții
Memento, memento, urlă nou născutul,
de aur,
și uită în aceeași clipă toate acestea
și așa se salvă

Lumina, ca și întunericul, o stare de spirit
care acoperă lumea, nu se revelează
decît

prin orbire iluzia tuturor
pe autostrăzi, în pustietatea prăfoasă,
sub soarele distrugător
o gîndire impersonală,
plutînd ca o boare de sulf, peste întinderi
Dați-mi chip, dați-mi chip
strigă din placenta universală
nou născutul de aur
și uită în aceeași clipă toate acestea
și așa se salvă.

MAGDALENA GHICA

Uncori

Cum arată o poezie veselă ?
Permanent acolo vor cînta
Heruvimii și serafimii
Și noi vom fi acolo
Poate împreună cu Lenin
Zice tata, dîndu-și jos cămașa.
Are pielea albă ca heruvimii
Și speră că toate țările Europei
Se vor uni devenind
Statele unite ale Europei
Atunci se va duce la Paris
Viena, Stockholm, etc...
El beneficiază de permis C.F.R.
Și speră să călătorească gratuit
Își îmbracă cămașa
Vă spune la revedere

IOAN PLEȘ

Solitarul

e un culoar pe care vîntul
îl descrie înainte de faptă
nu-i decît o liniște
la capătul serii
cînd văzduhul umple gura cuiva
cu umbrele sale

(ochii negri
ochii negri)

de dragul poeziei știu ce-i singele
dar cu asta nu se satură
o prăpastie

LIGIA HOLUȚA

Nu greșești

fără să cred prea mult
am sărutat sinul căzut al nopții
îpoi am tras cu dinții de poemul
pe care îl privesc
văd
găurile care s-au deschis în palme

nimeni nu știe
cum se ridică o poveste
la înălțimea îngerului ei
păzitor

am șters amprente
am aprins o țigară.

VALENTIN CONSTANTIN

Hotelul

La fereastra hotelului meu : mesteacănul
plîn de vrăbii.
Ascultă țacănitul mașinii de scris ?
Despre mesteacăn :
Este el suflat sau este fantoșă ?
Și vrăbiile :
Este vreun suflet printre fantoșe ?

PETRU ROMOȘAN

Poem de dragoste

Ziua în care descoperi
nesfîrșita bunătate a morții
și valul de singe începe să inunde o parte
a lumii.
O, tinerii morți știu desigur mai mult.
Sub pielea de trandafir se află răspunsuri.
Amintește-ți :
pe o plajă murdară,
trupul unei femei adus de ape
și sufletul ei sălbăticit lovindu-ne fața.
Amintește-ți :
ziua în care am descoperit nesfîrșita
bunătate
și valul de singe din care tinerii morți
fac semne de pe țarm...

MARIANA MARIN

Sidef

Distanța dintre o limbă și alta
e o chestiune de viteză

îmi amintesc cînd am simțit
pentru prima dată așa

tocmai împușcasem
prima rîndunică cu praștia
pe sirmele de telegraf din fața casei

lin — cerul s-a umplut de apă

EUGEN SUCIU

Peisajul

Cum casa ascunde mielul
belit din spatele casei, șiroaiele
de singe, o mică ploaie zoologică
în băltoaca roșie, o oglindă, în fond,
care începe cu moartea,
cu atîrnarea în spatele casei,
așa de adevărată e și mărturisirea
despre realitate cînd în spatele ei
realitatea atîrnă în cîrligul îndoielii,
într-o imagine mult mai puternică
răzbătînd, înroșind hirtii
deasupra căreia atîrnă,
de fapt,
capul tău gîndind comparația
cu mielul

IOAN MORAR

Night life (2)

Nopatea în care au fost trădați prietenii
care au voit să mă trădeze. Pulsația lacului
sub scutul ermetic de ceară și lătratul
ciinelui așteptînd musafirii...

mașina măcina minutele între roțile dințate
și păpușile de gheață vesele și sulemenite
au luat drumul excitant al Damascului.

Cîrduri enorme de corbi străbăteau
tăcerea holbîndu-și farurile argintii
între case.

Noaptea — anestezic ușor — împrăștiată
de zvonul
celui de-al treilea concert brandenburgic...

Au revoir, mes amis. Veni-vor timpuri
mai puțin
secetoase,
au revoir, au revoir...

LIVIU ANTONESEI

Lagăr

Santinelă eternă
împrejurul meu,

pământul.

Cerul isteric
reflector urias

pindindu-mi simfurile.

Nervii mei terciuți în trup
ca-ntr-o gamelă din care sorb
cu zgîrcenie.

Linia dreaptă a planetelor țipăt încremenit
Libertatea,
pasărea încercuită de zbor
timpul este rotund.

Am ucis tot și am trăit ;

în acest lagăr definitiv
sînt unicul supraviețuitor
al morții
mele.

AUGUSTIN FRĂȚILA

Scrisorile

Am văzut o plată cu un ciine bolnav
derivînd încet dintr-o zare spre alta.
Nu știu ce îl mîna pe lemnele putrede
frica de oameni sau frica de sine
trupul bolnav ce-și cerea vindecarea
ori sufletul scirbit de poveri și de milă.
dar ochii îi sticleau nebunește-n orbite
fără să mă vadă fără să mă simtă
iar cînd botul căscat a slobozit un răget
cumplit ce a stîrnit valuri uleioase
cînd ghiarele au început să sfișie lemnul
am priceput groaznicul chin al acestui
de bună voie exilat
am înțeles singurătatea ce i-a ucis toate

simfurile

lăsîndu-l în mijlocul veșnicei furtuni
am înțeles că un om trecea pe la prova
legat de o plută și cu părul sălbatec
crescut pe tot trupul odată cu spaima
un solitar învins de propriu-i curaj
prin apele calde ale curentului Golf.

CĂLIN DAN

Marea de purpură

Pe cei care viețuiesc în splendoarea mată
a umbrei —
cei impenetrabili, doctii, demni, orgolioși
fii faptelor lor sau nepoți ai faptelor
părinților lor
i-am cunoscut la doamna farfara
(mîinile ei ți-ar putea întoarce și acum
o carte norocoasă)
ei au sosit în cupeu în caleașcă rădvan
limuzină trăsura
diligența de joi a făcut de dragul lor
vinerea joi

astfel că joi după amiază am fost
vaza cu flori de hîrtie pe măsuta de os
am fost ora cinci care a deschis uși
și ferestre

în calea lor
am făcut lampa să arunce umbre exacte
pe fețe

am fost lumina filtrată prin genele lor
lingînd pleoapele grele de lene
cranii lucioase transpirate metodic
și manierat
într-un ritm fără cauză răscolind urna
cu bile

albe și negre
aunde aleșii își joacă o culoare pentru ochi,
pentru buze

am fost creșterea și descreșterea mării
de purpură

în sala de purpură de împrumut
unde nici o împărăteasă
nu i-a născut.

DOMNIȚA PETRI

Fanteziile unui măr

Locuiam în miezul unui măr eram singur
vara citeam lungi poezii anonime
iarna ascultam înfiorat cum vîntul
construiește cuburi de aer pentru posteritate

mă lăsam copleșit de căldura dinlăuntru
îchideam pleoapele și realitatea
se adîncea sub pleoapele mele oarecum
rușinată

în zilele plojoase încercam să-mi aduc
aminte

de unele lucruri mai subtile cum ar fi
de pildă compoziția universului ori
starea primului principiu

încercam să-mi aduc aminte de prima
ploaie
și de primul castan înflorit și de prima
încercare
a spiritului de a cugeta mai mult de
o secundă

alteori cînd amurgul își trimitea razele
adînc prin coaja mărului pînă în pielea
mea

subțiată de somn și așteptare
mă gîndeam la frumoasa Makta
singura mea imagine despre sublim

atunci cădeam în genunchi
acolo în miezul aromat și roșu
zguduind mîna celui care
tocmai ducea mărul la gură

MATEI VIȘNIEC

Într-o baracă de tir

Singur,
într-o baracă de tir / împuşcând iepuri
pe care timpul îi întoarce cu arcuri de oţel...

Aş putea să intru la frizerie să mă tund de toţi banii.
Şi-o idee zurlie să mă tragă de plete, de coamă...
Şi-o emoţie pe picioaroange să urce pînă la tine înzeuată cu prima zăpadă.

Să-mi joc viaţa la o singură poartă —
în timp ce ploaia schimbă tricourile cu tribunele goale, cu vestiarele reci
în care timpul te apasă cu greutatea de oţel.

Aş putea să dispar prin valuta îngălbenită a toamnei de-atunci.
Să mă tîpesc de geamul tutungeriei unde nimeni nu mişcă,
unde luminile îţi întind o mină prin întunericul ieftin de simbătă seara.
Să mă electrizez, / să mă înalţ pe cerul gol, ambetat de singurătate :
o otheadă de fosfor suspendată de lobul urechii,
o aureolă păgînă, sfişiată de fiare...

Cînd pe rana unei unei întîmplări se dizolvă secunda de-acum ca un grăunte de sare.

TRAIAN T. COŞOVEI

Lume simplă

Ce lume simplă — mi-a spus.
Tot ceea ce era să fie a şi fost. Totul deja făcut, măsurat, cîntărit.
Ce lume simplă : cu pistoale încărcate, frînghii date cu
săpun, cuţite ascuţite ca nişte amanţi înşelaţi
aşteptînd pe la colţuri
trăind — iubind — uitînd — refuzînd — pierzînd — rătăcind...

Ce lume simplă
strînsă în stamba ieftină a dimineţilor de toamnă !
Şi toţi cu ochii pe cer
aşteptînd o numărătoare inversă, un fior, o senzaţie...

Dar tu, aici, în leagănul de clor al oraşului
nu te teme,
nu plînge. Fiecare lacrimă e-o şină de tramvai care mi te aduce înapoi.
(Nu te teme, nu plînge, e o lume prietenoasă strecurată printre gratiile ploii
aducîndu-ne veşti, nelăsîndu-ne nici o clipă singuri...)

Ce lume simplă — mi-am spus.
Ce era să fie a şi fost. Totul deja măsurat, gîndit, cîntărit pînă în cele mai mici
amănunte.

TUDOR STANCU

Sonet

cazinouri şi discoteci ca nişte inele episcopale pe degete de ursuleţ spălător
soarele şi luna daţi cu bronzol dormitînd, jucînd 21 pe salteaua de cauciuc
valuri, între care Noul Val, valuri de emulsie de strung şi metaxa şi bormaşina
vreunui pescăruş.

Iată marea care le naşte pe toate,
bazaruri şi funduri, la delfinariu despicau ţeasta delfinilor cu o dăltiţă zimţată
le extrăgeau micul radar, îi smulgeau ecranul fosforescent, firele galbene şi albastre
butoanele, bornele... la bowling meduzele se-mperecheau în sala întunecată
plicurile de zahăr tos, linguriţa, cafeaua expres, o vodcă mică, lămpile la fiecare masă
un multumesc frumos cu pedigree, un lăsaţi medaliat la ostia
şi-n fine iată-mă, puteţi să mă-ntrebaţi orice, întrebaţi-mă
dacă am găsit la marea dragostea care le naşte pe toate
am găsit un tonomat, bere băubilă şi o oarecare matilda
care mi-a luat banii şi a fugit în venezuela.

MIRCEA CĂRTĂRESCU

Patru nepoate

Duțu, vecinul meu, mă vede acum câteva zile supărat.

— Ce e, dragă, ce-ai pățit, de ce nu vii la mine să-mi ceri sfatul, știi că, oricând, îți stau la dispoziție.

— Uite, zic eu, m-am certat cu șeful meu, contabilul șef. Deși lucrarea pe care o făcusem era perfectă, ceea ce s-a și dovedit ulterior, el a avut față de mine o atitudine necivilizată, m-a bruscă și m-a jignit. Vreau să mă iau de piept cu el, merg pînă în pinzele albe, trebuie să mi se facă dreptate.

Duțu mă acoperă cu privirea lui albastră și blindă, mă ia pe după umeri, mă invită în apartamentul lui și-mi oferă o cafea.

— Dragul meu, îmi zice el, îmi pare rău că trebuie să ți-o spun, dar nu faci bine ceea ce faci. Nu e bine să te ai rău cu contabilul șef. Ți-o spun ca la un frate și din propria mea experiență. Într-o zi, contabilul meu șef mi-a dat cu o lucrare în cap, avea dreptate, greșisem în mod grosolan. I-am zis : „vă mulțumesc, ați fost draguț, eu, dacă eram în locul dumneavoastră, procedam mult mai aspru, aș fi mers pînă la sancțiuni administrative“. Ei bine, s-a întîmplat să greșesc încă de câteva ori, ceea ce pe individ l-a scos din minți și l-a hotărît să mă dea afară, pe bună dreptate, mai ales că făcusem și trei absențe nemotivate într-o singură săptămînă. Și atunci m-am gîndit că trebuie să găsesc o soluție ca să mă împac cu acest contabil șef.

— Și ai găsit-o ?

— Bineînțeles. Altfel n-aș mai fi fost în funcție.

— Ce soluție ai găsit ?

— Am făcut diferite investigații asupra vieții lui personale și am aflat că are o nepoată șchioapă la Mizil. Prin diferite combinații am reușit să o cunosc și s-o conving că m-am îndrăgostit de ea nebunește. Contabilul șef a aflat și chiar a doua zi mi-a zîmbit de față cu toți colegii. Ca să fiu și mai sigur că nu mi se va întîmpla nimic rău pe linie profesională am dus lucrurile pînă la ultima lor consecință. Adică m-am însurat cu nepoata contabilului șef.

— Și ? Ești fericit în căsnicie ?

— Care căsnicie ?

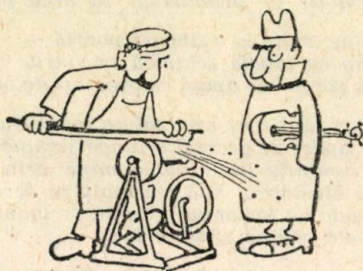
— Căsnicia cu nepoata contabilului șef.

— Între timp, contabilul șef a fost mutat.

Iar eu, bineînțeles, am divorțat. Te-ai interesat dacă nu cumva șeful tău are o nepoată nemăritată sau divorțată ? Chiar dacă nu te însori cu ea, dă-i speranțe, aruncă o rază de lumină în universul ei limitat.

Contabilii șefi sînt foarte sensibili la situația nepoatelor, ți-o spune un om care a verificat chestia asta pe pielea lui.

A doua zi am verificat, din pură curiozitate, dacă contabilul meu șef are vreo nepoată. Avea patru. Toate la Șimleul Silvaniei. De unde fac rost de-o foaie de drum ?



Întîmplare absurdă

— Dragă, sper că știi cine e la telefon ?

— Nu.

— Sint eu, Pufulete, fostul tău coleg de elementară.

— Ce s-a întîmplat ?

— Dragă, știu că tu ești realist, ți-am urmărit lucrările, mi-am dat seama care-i stilul tău preferat, vreau să-ți spun, totuși o întîmplare complet absurdă, lipsită de orice logică, poate o folosești undeva sau poate o dai unui coleg. Ești atent ?

— Sint.

— Ascultă ce mi s-a întîmplat acum câteva zile, ceva care depășește orice imaginație. Mă oprește un echipaj de miliție și îmi cere actele la control, după care mi se reproșează că nu-mi funcționează un far. „Pardon, zic eu, e o neglijență a mea, plătesc pe loc amenda, cît mă costă ?“ După care ei se învîrt în jurul mașinii și mă întrebă o chestie complet aiurea : ce am în portbagaj. Eu zic că nu am decît roata de rezervă, ei zic că roata de rezervă nu guiță și atunci am deschis portbagajul. Înăuntru se aflau zece purceluși de lapte care, luați de lingă mama lor cam de vreme, începuseră să plîngă. În fond, nu erau decît niște copilași. Le explic cum că acești nevinovați purceluși urmează a fi serviți la o cumentrie pe care trebuia s-o am în familie. Tipii insistă și mă întrebă dacă mai am altceva în mașină, uitînd complet de faptul că descoperiseră un far defect și că trebuia să plătesc amenda respectivă. Eu zic că nu mai am nimic, dar ei descoperă cincizeci de găini tăiate, le explic că găinile respective sînt tot pentru

cumetria respectivă, la care ei insistă și descoperă cinci curcani proaspăt sacrificați. o puțină cu telemea și una cu măsline. Unul dintre tipi mă întreabă dacă nu cumva eu sînt responsabilul restaurantului „La patru găini“, așezat într-o pitorească pădure de la marginea orașului ; am zis că da (pentru că asta era adevărul), după care mi se face aluzia cum că aș fi sustras aceste alimente din magazia localului, ei fiind dinainte informați despre această acțiune. Eu mă revolt, firește, și zic că asta este o chestiune care mă privește personal și-i somez să mă amendeze imediat pentru farul care nu funcționează. Crezi că m-am putut înțelege cu ei ? Parcă vorbeam limbi diferite. Pînă la urmă, ce crezi că s-a întîmplat ?

O chestie care sînt convins că depășește și imaginația ta.

— Să nu-mi spui că te-au dat pe mîna procuraturii.

— Exact asta au făcut.

— E culmea.

— Asta zic și eu. Toată povestea nu are pic de logică.

— Pufulete, povestea ta este, într-adevăr, complet absurdă, dar acum trebuie să plec la servici.

— Nu-i nimic, am să revin mîine. Vreau să-ți dau cîteva amănunte în plus.

— Mulțumesc.

— Cu plăcere.

ION BĂIEȘU



Pește, da dar alb

Dintre cîte mese întinde în proza sa I.M. Sadoveanu, și omul nu-i zgîrcit defel, am mai ales una ce s-a întîmplat la Giurgiu, la marginea Bărăganului dinspre Dunărea miloasă, turbure, cu clipociri domoale de valuri mici, într-un cotlon împrejmuît de sălcii cu jalea din iarna încă rămasă în ele, la adăpost de vînturile de timpuriu fierbinți care cărau pînă aici, din largurile cîmpiei, miros amar de floare de pelin uscată și de sămînță verde de ciulin : „Masa trebuia să se alcătuiască din lucruri proaspete, din pescărie și trufandale. Și, într-adevăr, veni o mămăligă rumenă, prinzînd coaja dulce chiar în fața musafirilor ; ochiurile înecate de unt cald sfîrșeau gîlbenușurile lor coapte în cercurile albe ; șalăii argintii, teioși, cu carnea sărînd de pe os, lăsau o răcoare de baltă, parfumată cu lămîie. Paharul era cu brumă, iar cireșele, mustoase și lucii, își înodau cozile în buchete, pe după bucăți mari de gheață“. Recunosc și aici că șalăul este o dragoste de-a mea mai veche, de pe cînd m-am iubit c-o brăileancă a dracului, care, ca să zic așa, m-a cules și m-a mîncat ca pe-un măr copt și, doamne, bine mi-a mai fost atunci. Dar, iată, mă pierd în aduceri aminte despre anii mei mai tineri și despre cîte-au fost atunci și mi se face frică de mîine, poimîine, așa că rămîn la ce s-a dovedit veșnic în iubirea noastră dusă, adică la un fel anume de-a găti peștele așa cu carnea albă și dulce, pe care de la aceea îl știu : se desface mai întîi șalăul în mușchi lungi, se curăță de piele, i se dă un praf de sare, se moaie în lapte cald



și tăvălite bucățile prin făina albă de grîu, se prăjesc în unt încins. După ce s-au aurit de dogoare se scot pe o farfurie ovală și se presară cu frunze de pătrunjel verde, cît de multe. Sosul cu care șalăul se înecă cînd e adus celui vrednic de el nu-i prea simandicos, dar e bun, zău : se curăță de piele, cîteva pătlăgele roșii și se fierb cu puțină apă, după care se strecoară printr-o sită deasă. Într-o tigaie se înfierbîntă untul, i se adaugă o linguriță de făină și o ceapă tocată mărunt și se rumenesc destul, după care pește ele se toarnă ca să stingă, bulionul de roșii ; astfel vor mai fierbe împreună o vreme și-i gata. Am aflat mai tîrziu că șalăul astfel făcut se chiamă *à la Orli* ; eu l-am mîncat pe malul Argeșului, la umbă și la răcoare, și-mi cînta arzoaica ca să pricep și să țin minte, despre prieteni pestriți la mațe și despre sloboda gură a lumii :

„Unde sînt cu doi, cu trei,
vorba de noi e-ntre ei,
dușmanii ai tăi și-ai mei ;
să unde sînt doi cu doi
vorba le e tot de noi,
să ne bage la nevoi.
Toți se uită ca la urs
și fac sfaturi prin ascuns
să ne facă vr-un neajuns !“

(Spitalul amorului“, A. Pann, 1852)

N-am crezut-o, eram pui de vrabie stînger între străini, dar așa a fost.

OCTAVIAN STOICA

Cenaclu

De cînd o ştiu

De cînd o ştiu acolo e
Strînge creangă după creangă
de la măcelul copacilor
Cu trup de şarpe,
unghii lungi coase pentru desfrunzitul
cadavrelor

ochi mari, verzi,
te miri cît de firesc s-a prins culoarea
pe singele jertfit
De cînd mă ştiu stau la fereastră cu ceilalţi
De cînd mă ştiu privesc laolaltă cu ceilalţi

cerşesc laolaltă cu ceilalţi
felia de jăratec care cea cu trup de şarpe
pe-o frînge din piinea foc.

IOANA BALAN

Ingratitudine

Corola desfrunzită a gîndirii
mi s-a catapultat pe retină;
irisul mi se dezintegrează,
în dezideratul nestăpînit de a cuprinde...
Tînd să ies din suficientul „azi”
şi să mă afund în incertul „mîine”...
Aş nărui miriade de clipe
răsfoindu-mi sufletul onctuos,
Dar Ieri grizonat decipit şi opulent
cu trupul „explorat” ca al unei îmbătrînite
curtezane,
se arată cvasicarbonizat, stors de esenţa
ezoterică a neantului,
promulgînd graţitudine şi conformism...
Eu însă voi succomba senin şi pasionat
ca un crepuscul
spre a nu plăti tributul acestui „inform”.

ADRIANA MERTEA

Ascultînd noaptea

Nevoia de a asculta noaptea
Presimţirea realităţii
Aprinde cu nerv
Pe faţa roasă
Respiraţia pietroasă de şerpi
Acoperă genunchii cu
Plînsul acoolic al ierbii
Te ascunzi în prăpastia de gînduri
Ce minunat ar fi să urcăm cu lotuşi
Muntele îndoit pe spinare
Deschid fereastra într-o gură de lup.

LEONTINA NEDELCU

Floare de colţ

Tăria —
lacrima stîncii,
gîndiri despre ger
adună
floarea de colţ

Soră mezină,
din mai puţinul stîncii —
plinătate,
sora
nisipiului frate

MIRCEA RAICOPOL



Jurămînt

Amurgu-l şterg de sînge, jurat pe
praguri sui
Să-ţi dăruiesc pe tavă îndeplinită ruga.
Vrăjitul dans în suflet pătrunde ca un cui
Căci strigătu-şi urmează-n deşert spre
stele fuga.

Străinule, în geamuri cu degetul cînd baţi
În ochi spre-un rai de păsări trezeşti
în el o scară
Şi văd mari şerpi de vise pe cîntec înnoşaţi
În pîntecul minunii cum seamănă şi ară.

ION RUSET

Dor

Imi văd părinţii sub un cer de dor
Peste zăpada albă din grădină
Împart la oi un fin mirositor
Din sus, pe deal, pădurea stă vecină

Cu sunet cald de doină şi curînt
Se-aud curgînd iubirile-n izvoare
Peste coline-i recunosc trecînd
Schimbaţi în hainele de sărbătoare

Cu veghea bat tăcerilor în uşi
Şi ziua creşte roată de lumină
Oprită-n lina pănurei din strai
Şi cerul peste viaţa lor se-nclină

GHEORGHE DÂNCILĂ

Spre lauda trudirii

În serile de taină, la cină, se cuvine
Litania din lanuri s-o repetăm în gînd
Rotind la masa noastră un soare nou,
rotund
Să-i mîngîie obrazul aceste mîini blajine.

Pe stîlpul vetrei sfinte spirale urcă-n
slavă
Ca zburul ce urcă din piine-n sfîntul ceas,
Ca zborii, ca spicul de griu cu-o rază
bravă,
E-o pasăre-cometă, e-un zbor fără popas...

Din rouă și din stele aud nespusa șoaptă,
Se-naiță, parcă, ruga țărîniî de smarald
Cînd lebede morgane plutesc din pîinea
coaptă
Și mă înalț prin ele, plutind prin zborul
cald...

CONSTANȚA DASCĂLU

Portret

Cu părul tău lăsat ușor
Pe umerele rotunjite
Îmi pare cum că te cobor
Din vechi picture regăsite.

Cînd tu zimbești ești ca un zbor
De stol de vise împlinite,
Cu părul lung lăsat ușor
Pe umerele rotunjite

Și patimile-nlănțuite
Sînt, parcă,-n mine-un zburător
Adus de Timp într-un decor
Cu vechi picture regăsite.

Cu părul tău lăsat ușor...

D.C. MUNTEANU

Mai albă

Am rătăcit prin provincii de frig
Și-acum mă-ntorc să te-ntreb iar
De ce-ai ucis anotimpul fără să știu
De ce l-ai ucis în zadar?
Adesea îmi cert brațul bătrîn și străin
Obosit și frînt ca o toartă
De ce nu mai poate amîna ninsoarea
Ce m-așteaptă de veacuri la poartă
Tu stai mereu pe-aproape și cobori
Doar cînd gîndurile îmi spun pe rînd
Și-o aripă se-abate tremurînd
Mai albă decît marile ninsori

VIOREL DINESCU

Lama frunzei

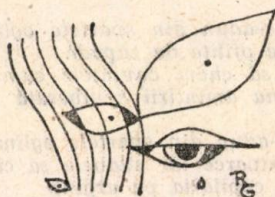
În colțul ochiului drept
picotește o frunză
un melc rotund de rouă
scoate coarne

să îmi deschid umbrelela albă
prințul valurilor își pune pelerina
tocmai și-a salutat cu respect prințesa
împăunată cu o neagră salbă;

scoicile migrează spre carlinga pămîntului
turiștii fac jocul Piratului Orb
în urma corturilor
crește o nacelă de fum
eu urc, ce să fac,
în cuibul furnicilor.

Mi-aș fi dorit în palmă
un licurici
el să îmi prescrie viitorul
eu să fac haz
prințul fleț al valurilor
să mă scape din poală
în lama frunzei de pe obraz.

MARIA ZETEA



Geografie

Sentimentul acesta îmi umple inima
de fiecare dată
cu un fel de dragoste de drum amestecată
cu cîntec-de-tren
pentru care uit năravul de-acasă
încercînd să mă apropiu de Cel ce
mă cheamă
cît mai curat cu putință.

Cînd intru în sufletul acestui cîntec
sînt un miros de cîmpie și de Dunăre-de-
Brăila
cu salcimi care înfloresc de două ori pe an
și un gust de pămînt care cîntă
nemărginitele întinderi
de roș-galben-albastrul patriei dinspre
mamă.

Grii-de-vară pină-n seară sub clopotul
albastru al cerului
(mai aproape ca neam de ochii mei)
mă leagă de inimă cu piine caldă de satul
Ianca,

ION GRIGOROIU

Plugar sînt

M-am vrut poet și eu, adeseori,
În vise de copil înfierbîntat,
Cum împlinirea-aceasta vine-arareori
Poet de nu-s, eu cred că nu-i păcat.

De-al Harpei-zină har n-am fost atins,
Nici ca Orfeu n-am ce căuta-n Infern,
Eu, mai degrabă, peste cîmpu-ntîns
Din palme, și sudoare și semințe cern.

Prea m-a hrănit țărîna drept Anteu,
Deși zeescul fiu n-a fost plugar;
Mă simt mai mult urmaș de Prometeu
Și boii drept stăpîn mă știu în car.

Cînd rime simple-ncep să se răstoarne
Sub pana-mi țare ca un fier de plug,
Sînt mai puțin plugarul de la coarne,
Ci, mai degrabă, forța de la jug.

ION COCA

Restaurare

Am să te-adun din spartele oglinzi
Cu degete ofilite de zăpadă
Să strig să chem cuvintele cuminți
Din bruma amintirii spulberată

Ca să te-adun din spartele oglinzi
Să pot întoarce iar silabele să cînte
Îmi vind copilăria pe arginți
Să-ți cumpăr doar privirile pierdute

Ca să te-adun din spartele oglinzi
Slujind fără simbrîie înșelătoarei vieți
Cu inima și cu obrații palizi
Adun un portmoneu de dimineți.

GITA MARIA-EDU

Tandrețe

Prin soartă mi-au zburat și fluturi
fragile jocuri murmurate
de aripi, ce băteau lumina
prin mica lor eternitate.

Era o caravană spre mirare
brodată-n simetrii pulverizate,
un gest nomad scăpat dintr-un miracol
ce aduna culorile uitate.

Era suris dospit cu revărsări de stele
în ore binecuvîntate,
era o sărbătoare pentru fluturi
fugită din realitate.

CORNEL VLĂDEANU

Scrisoare

Nu mă mai căuta
S-au lepădat și ploile de mine
Cînd tu mai rătăcești
Să prinzi orașul
Ar urma să mă scutur
Din crematoriul de frunze
De nisip să-mi umplu picioarele
Și răgazul dintre sîni
Nu mă mai căuta
Orașul se sufocă
De mirosul iubirilor mele
Cînd tu mai rătăcești
În căutarea nopților
Pe care am uitat să ți le înapoiez
Nu mai închide ochii
Cînd mă cauți
Nu vezi nebunile
Că mă zbat
Între pleoapele tale
Și din cînd în cînd
Chiar tu
Mă îndepărtezi
Neglijent cu o mină ?

VALENTINA MUREȘAN

Torță

Gînduri și vise, cuvinte,
Cum pietrele de rîu
În matca lor veche...
Și doar plopi foșnitori
Și numai sălcii plînsse,
Pe malul surpat,
Uitat de apele curse...
Între greii bolovani,
Caută înfrigurat poetul,
Tării să fulgere foc;
Sufletul său întreg
Îl vrea torță,
Să lumineze cetatea...

GEORGE BERA ARĂDEANU

Greblă

sfarmă bolovanii

stringe frunze și flori
moarte

mută de la un dinte
la altul
dulcea iluzie

a perfecțiunii

terenul bine greblat
are un relief
mult mai neted

urmele greblei perfecte
rămîn paralele

pînă, la prima ploaie

OCTAVIAN BILCESCU

Imeneu

Mioriței mele,

Crezi,
că vreodată, ai putea pleca ?
Ne-mpotrivim,
cînd arde-n noi dorința ?...
Cînd tristețea va coborî la tine,
ecoul vocii mele, te va-nsoți ca o umbră !
Te vei risipi
așa cum fluturi,
în goana lor spre lumină
își pălesc și își mistuiesc aripile în flăcări !

Cui ai putea să-i dai
dragostea, ce ți-am dat-o ?
Cînd nu te vei putea feri
de gîndurile mele, ce te vor împresura
și te vor urma,
dinaintea oricărei rătăcirii.
Dragostea noastră rămînă
asemeni zborului a două păsări
care, avîntate în flirtul lor,
în abisul patimilor își frîng aripile
dar își stirnesc binecuvîntare...

Nu scurma în pulberea durerii !...
Lasă ca dragostea să fie
ca o grădină de trandafiri,
ca o zi cu soare,
ca un vis frumos în noapte cu lună...
De astăzi, noi ne vom iubi
— știm că o dată—
și tu, și eu, vom fi țărînă...
De pleci,
tot al meu, e dus cu tine !...
De m-ai urî,
te-ai urî pe tine !
Miine, încep dimineața
cu tine !
Și odată cu ea,
primăvara vieții !...

EMERALD CHISMORIE

București, 1 august 1981

VĂ PROPUNEM UN NOU POET :

Nimeni

nimeni printre case nici arborii vîntul
pietre și păsări
de dincolo de ferestrele trupului
zic poate cheia am pierdut-o
poate clipa a rămas deschisă
că nu mai sînt tînăr
nău mai sînt tînăr

Conturul vietăților

conturul vietăților imită o apă limpede
deși sărată cu amar la rădăcină
pînă la amintire întind o mină
și vocea se solidifică
sînt răsufarea semințelor jur împrejur
umbrele lunecă pînă dincolo de sete
noptii i-e frică
miine voi privi cerul printr-o culoare
numai a mea o mie de ani

Cîțiva pași

dacă vezi bine taina iese din ceață
limba de cîine pe dosul mîinii tale
lasă inimii răgazul uitării de sine
cîțiva pași pot fi zidul
mai încolo o tăcere ca orice monedă
te răscumpără da te răscumpără
poți fi liber însă urmele
te arată nisipului

Răscruce

eu privesc în ochii florilor
tu privești în apa mărilor
și undeva ne întîlnim firesc
atît de firesc că seara ne lasă în viață

Mîna

eu trec mîna peste soldurile tale
marea-și simte valurile pînă la sînge
adîncul e înălțimea cuiva
și se aruncă o ancoră
cei ce debarcă întruna cer
să le vorbesc despre tine
ca despre patrie
de aceea tu ai ales celălalt țărîm

Valurile miresmei

valurile miresmei prin rădăcinile ramuri
din lacrima ivită atît de aproape de soare
curg riul să trăiești să visezi
pînă săgeata își va atinge ținta
pînă clipa va fi o voce
o cale spre tine a zeului
cu rana-n piept deschisă
o femeie apropiindu-se
fără să înțelegi de ce
ca dintr-o pivniță dă de băut tuturor

ION BĂDUCU

MITANA



Cînd Marin Toboșaru a adus-o, nimeni nu știe de unde, pe Mitana în chip de nevăstă, toți din sat au înțeles că femeiușca aceea sprintenă, cu pielea albă și plete roșcate, cu ochi jucăuși și nu lipsită de nuri, o să-i facă multe zile fripte.

Marin, un țigan știrb, cu două degete de la mîna dreaptă scurcate în timpul războiului de un glonț rătăcit, nu știa să facă mai nimic. Își cîștiga traiul cîntînd cu tobele pe la nunți și petreceri. Banii cîștigați nu-i agonisea. Îi plăcea să intre zilnic într-o Alimentară și să-și cumpere două sticle cu vin, un kilogram de parizer, o piine albă și un borcanel cu muștar, apoi, cu ele înfășurate într-un ziar, se ducea acasă și, așezat în pat, le făcea de petrecanie. Cu burfa plină, se trîntea mulțumit pe una din perne și-și zicea :

— Ei, Marine, fire-al dracu, mîncăși ca boierii ! Bravo !

A doua zi de dimineață, trezindu-se, primul gînd îi era la băiețelul lui, Costică, un sfrijit care-și odihnea oasele pe unde apuca și pe care, cît era ziua de mare, nimeni nu-l vedea pe nicăieri. Rămăsese fără mamă, chiar în ziua cînd împlinise un an. Sărmana femeie plecase în cîmp să adune cocioace de floare soarelui pentru foc. Încărcată cu o crosnă imensă, tocmai încerca să treacă peste calea ferată cînd o izbitură o făcu să zboare cîțiva metri. A înțeles că o lovește trenul, dar imediat o perdea sîngerie i se puse peste vederi, pămîntul se clătina cînd într-o parte cînd în alta, mai auzi niște fierotenii troncănind și apoi o liniște se prăvăli peste ea.

Marin și-a adunat nevasta bucată cu bucată, a pus-o într-un sicriu și a îngropat-o într-un cap de cimitir.

Costică a crescut pe la vecini, de capul lui. La cinci ani, abia știa cîteva vorbe și într-una întrebă pe taică-său ce-i aia „mamă“. Marin se trezea din nepăsarea lui și, cu lacrimi în ochi, îi răspundea morocănos :

— O femeie, ce să fie ? Ai răbdare, că ți-o aduc într-o zi.

De fiecare dată cînd cînta la o nuntă ori la cîte-un bal, Marin căuta prin mulțimea de femei ce jucau, o mamă pentru Costică. Odată, la Săbăreni, pe la mijlocul nopții, la timpul cînd se strîngea darul, simți cum ceafa-i arde de parcă la un deget de ea se aflau doi tăciuni aprinși. Mai întîi și-a trecut palma peste pielea transpirată, încercînd să dea deoparte dogoarea aia, dar fără vreo izbîndă. Se întoarse brusc și văzu o femeie cu plete roșcate,

care fuma și privea drept spre el. Marin rîse încurcat și-i făcu cu ochiul.

— La ce nu-ți pui, măi frate, dinții ? Că parcă ești dracu ! îl dojenî ea.

El, încurcat, ba chiar puțin rușinat, își puse palma peste gură și-o întrebă cu răutate :

— De ce să mi-i pui ? Ce, mă iei tu ?

— Mai știi ? îi răspunse ea, suflîndu-i în față două rotocoale de fum.

Pe drum, mergînd spre casa lui, Mitana s-a oprit din mers și i-a zis :

— Să știi că pe mine, din cînd în cînd, mă apucă strechea !

— Cum așa ?

— La o jumătate de an, fug de-acasă.

— Și te ține mult ?

— O săptămînă.

— Și după aia ?

— După aia, vin-napoi !

— Păi... io te mai primesc ?

— Da' cum !

— Numai pleci tu de la mine, neică, că io...

— Ehe ! rîse ea.

Așa s-a și întîmplat. La cîteva luni, cînd lui Marin îi era lumea mai dragă, într-o seară, Mitana a plecat să cumpere gaz de la cooperativă, și n-a mai venit. A așteptat-o pînă aproape de miezul nopții, apoi și-a tras pantalonii de salopetă pe el și s-a dus s-o caute. Nimeni n-o văzuse. A umblat pe la dispensar, pe la miliție. Nimic. Abătut, întorcîndu-se acasă, și-a amintit de năravul femeii. Așadar, o apucase strechea !

Costică, băiețelul care aflase și el ce e o mamă, a plîns pînă dimineața. S-a zvîrcolit, dar degeaba.

Mitana a venit abia după o săptămînă, cu părul făcut permanent, cu unghiile vopsite, purtînd o rochie nouă și niște pantofi de lac. A intrat în casă pe seară, la timpul cînd se aprinseseră lămpile, a aruncat un pachet de ciocloată și unul de țigări pe pat, s-a așezat pe laviță și a țipat :

— Ce dracu faceți mă ? Dormiți ? Sus, sus, c-a venit maioru beat !

Apoi s-a pornit pe rîs. Rîdea ca o nebună.

Marin s-a ridicat din așternut, a prins-o de pieptii rochiei și a ridicat pumnul s-o lovească.

— Nu da în ea, tată, nu da ! a strigat Costică. Ce-ai cu ea ? Bine c-a venit.

Mitana s-a smuls din strînsoarea bărbatului și, bătînd din picior, i-a aruncat în față :

— Mă, ciungule, țineți cotoroabele acasă, că, după aia, plec fără retur !

Toboșaru și-a înfrînat minia, însă viermele geloziei îi mușcă inima. A luat o țigară, și-a aprins-o, apoi s-a așezat pe pat, rămînînd așa, ca un om dus pe gînduri, neputincios. Prin minte i-a trecut că n-are ce-i face acestei femei pe care o lovea din cînd în cînd dorul de ducă, și că trebuie să încerce ceva ca s-o împiedice să mai plece de-acasă. Dar, nimic nu-i venea atunci în cap.

Mitana s-a dus la Costică, l-a luat în brațe, și, pe cînd îl săruta zgomotos, i-a zis :

— Hai să te spăl, că tare mai ești murdar.

De a doua zi, s-a făcut din nou femeie de casă. Spăla, călca, făcea mîncare, îl îngrijea cu dragoste pe băiețelul lui Marin. Și așa a ținut-o cîteva luni bune, cînd, odată, Toboșaru, venit de la o nuntă, n-a mai găsit-o. O căută îndelung, cu lacrimi în ochi, cu un simțămînt de disperare.

A treia oară, n-a mai umblat după ea. A așteptat-o, și nu degeaba. Peste o săptămînă, Mitana a apărut în prag cu brațele încărcate de daruri.

Nimeni nu știa pe unde umblă și nici ea n-a destăinuit locul unde tot dispărea.

Au trecut cîteva ani, iar ea nu-și întrepruiea haimanalicurile. Marin se mai obișnuise cu „strechea” ei. Costică, iubind-o pe această mamă, plîngea în hohote și nu se atîngea de mîncare cîte zile lipsea Mitana. Apoi bucuria se așeza iar în casa lor.

Într-o iarnă, viscolul a ținut șapte zile. Nu mai aveau nici o surcică cu ce s-aprindă focul.

— Marine, du-te după lemne, că facem turturi la gură ! îl îndemnă ea.

— Tu nu vezi ce-i afară ? Unde să mă duc ? Și, de unde să le iau ?

— Furi și tu, că n-o fi foc !

— Mitano, sînt io țigan, am făcut toate relele din lumea asta, m-am îmbătat, am înjurat, am jucat barbut și cărți, dar de furat, m-a ferit Dumnezeu !

— Ce-ai vrea tu, să murim de frig ?

— Păi, nu, dar...

După multă vorbă și tocmeală, Marin a luat un sac și a plecat să fure lemne. A intrat tiptil în curtea Gospodăriei, a mers la șopron și a luat cîteva scurtături. Șpaima îi apăsa sufletul, falcile îi dîrdăiau.

Cînd a ajuns acasă, cu mîinile și picioarele bocnă, înfricoșat, cu cămașa leoarcă de sudoare, i-a spus Mitanei :

— Și dacă mor, nu mai mă duc să fur !

În toilul nopții, femeia l-a simțit că se ridică din pat și merge să bea apă. La lumina palidă a lămpii, a văzut cum bărbatul se împiedică, apoi se prăbușește peste rogojina ce ținea loc de covor. A sărit speriată și a dat să-l ridice. Marin horcăia și se scutura că prins de un curent electric.

— Marine ! a țipat ea.

— Offf, a făcut el și s-a întins, rămînînd nemișcat.

Murise, naiba știe de ce. Doctorul a spus că i se spărsese o arteră în creier.

Mitana, mai întîi a vrut să fugă. Chiar se îmbrăcase, însă a dat cu ochii de Costică. Băiețelul ședea în genunchi și mîngîia obrazii mortului, plîngînd reținut și rugîndu-se :

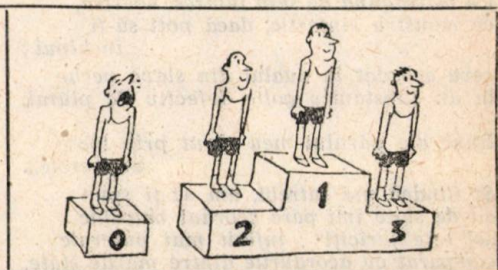
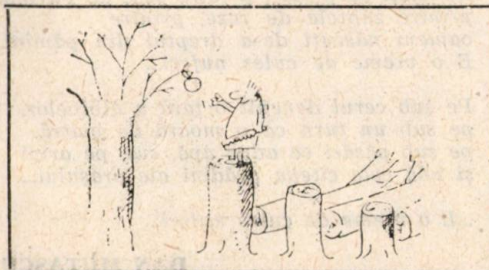
— Hai, măi tată, tătucuțul meu, scoală, că eu ce fac fără tine ?

Femeii i s-au înmuiat picioarele. A prins copilul pe după umeri, l-a ridicat și l-a ținut strîns în brațe, pînă l-a simțit adormit.

După cîteva luni de la moartea lui Toboșaru, Mitanei i s-a făcut iar dor de ducă. Îl culcă pe Costică, își aruncă pe ea o flanelă și ieși în stradă. După cîteva pași, simți nevoia să se uite înapoi. Întoarse capul și privi. În fereastră, parcă, văzu un căpșor încărcat cu zuluți. Prin minte i-a trecut cu iuteală de fulger că-l lăsa singur pe băiețelul ce-l crescuse o bună bucată de timp. O spaimă și un fior îi colindă carnea. Se întoarse brusc, intră în casă și se duse direct la patul în care dormea Costică. Îi prinse fața suptă și gâlbejită între palme, mîngîindu-i obrazii cu pulpele degetelor mari. Apoi se puse pe plîns. Se smiorcăi toată noaptea lîngă trupul ostent de joacă. În orele acelea de zbulcium, se trezi în ea un sentiment neîntîlnit pînă atunci.

Vremea a trecut, Costică s-a făcut mare, iar Mitana n-a mai fost mînată de dorința să plece hai-hui, te miri unde. Am văzut-o zilele trecute, împovărată de ani și pachete, grăbindu-se acasă, acolo unde o aștepta Costică, ființa care, prin dragostea ce i-o stîrnise, o lecuisese de un vechi nărav.

DAN CLAUDIU TĂNĂSESCU



Ultimul cer

Zăpezi de azot. Neatinsă, pîrtia mă-ndeamnă să-ncerc.
Eternitatea e-n vale, haite de lupi aleargă prin creier,
cu mîinile goale provoc la luptă ultimul cerc.
Pontif Al Paginii Albe, comandant suprem al legiunilor
interioare, cîndva grădinar, altcîndva zidar. Din iubire
pentru sămînța care-n pămînt își găsește-mplinire, pentru

zidul care se ridică încet. Teatrum mundi. Bătălii în
care curge sudoare, în care se amestecă singele roșu
cu cel de o altă culoare, în care se urlă, se moare...
Zîmbet discret, ascunzînd acea întîlnire pe care vreau
să o uit. Încerc. Muncesc la uitare. Haite de lupi aleargă
prin creier, scena e plină de flori, legiunile interioare
se apropie de ultimul cerc.

ION DRĂGĂNOIU



Captain Cook

Mort este căpitanul Cook,
mîncat, cum se știe, de canibali.
Morți sînt de veacuri și canibalii
care-l mîncară pe căpitan.
Viermii care se îmbuibară
din carnea acelor sălbatici,
au îngrășat, generații, pămîntul
arhipelagului Cook,
în care palmieri cresc fragezi iar nucile
cocos,
cu carnea sevoasă, pot fi cumpărate
la oricare piață din Londra.
Una din ele, adusă de-un prieten,
a consumat autorul, și-n clipa aceea,
de-odată,
își aminti ca trăsnet că mîncase de fapt
ceva ce fusese cîndva Captain Cook.

Drept care a scris poezia de față,
ca o davadă că moartea nici nu există.
Sau, dacă vreți, drept consolare la
propria-mi moarte
mai mult sau mai puțin apropiată.

MIHAI URSACHI

Acord gramatical

Ce mătrăgună de seră iubirea noastră,
ce monstru sintactic, dacă poți să-ți
închipui :
ceva acordat în dualul din slava veche
la un substantiv gotic defectiv de plural.

Rune ale părului meu căzut prin toate
ungherele...

Și fiindcă mă întrebi, am să-ți spun
cit de suav îmi pare acordul balcanic
„ei este fericiți“ ; infinit mai puternic
comparat cu acordurile dintre marile state,

mai trainic
decît legătura licențioasă a electronilor,
decît centura de siguranță, decît spuma
radiațiilor
din puful planetei.
Eu te strig galben, tu mă miroși lichid,
din rușinea mea de a scrie se naște un
protozoar
și începe să lumineze cu gălăgie.

Mediocru și lipicios
umplu fagurii zilei cu muzică de Sibelius ;
el a îndoliat trimbițele, ne-a trimis
o lebădă neagră
și o ținem sub chiuveța bucătăriei.
Hai s-o-ndopăm cu grăunțe
hai să face, la dracu, ceva cu tristețea asta
clapon !

DINU FLĂMÂND

O vreme

Stelele curg asemeni unor lacrimi
ce umezesc o rochie,
scările caselor înfloresc, norii trec
asemeni unor automobile sure peste oraș.

E o vreme de cules nuferi...

Printre cutii poștale, printre cerbi
înmuiiați de ploaie, printre ochi de vitrină,
printre zăbrele de raze, printre
oameni născuți de-a dreptul din pămînt,
E o vreme de cules nuferi...

Pe sub cerul devenit o țară a albinelor,
pe sub un turn ca o moară de piatră,
pe sub păsări ce aduc apă, sus, pe aripi
și udă cele cîteva grădini ale orașului...

...E o vreme de cules nuferi...

DAN MUTĂȘCU

AUREL VLAICU

(1882-1913)

un secol de la nașterea eminentului inventator și pilot român

„M-aș socoti răsplătit cu prisosință pentru cei paisprezece ani de muncă, de teamă și de speranțe chinuitoare, dacă aș ști că am făcut ceva, cit de puțin, pentru progresul științei și pentru fericirea oamenilor“.

AUREL VLAICU

Cu un secol în urmă, în satul Bințiți din apropiere de Orăștie (jud. Hunedoara), la 19 noiembrie 1882, s-a născut Aurel, înțitul copil al familiei țaranilor Dumitru și Ana Vlaicu. Copilăria și-a petrecut-o ca toți băieții satului pînă la vîrsta cunoașterii tainelor abecedarului. Încă din primele clase s-a dovedit priceput la „comțul cu cifre“, adică la aritmetică. Repezițiunea cu care efectua calculele, interesul pe care-l manifesta față de cele dintîi noțiuni de fizică, au atras atenția dascălului din sat. Acesta îl sfătuipe pe badea Dumitru să-și îndrepte băiatul spre școala din oraș, în demn pe care familia Vlaicu îl urmasse.

Ca elev al liceului din Orăștie, cu toate că predarea materiilor nu se făcea în limba română (Transilvania se afla sub stăpînirea habsburgică), a învățat cu repezițiune limbile maghiară și germană, distingîndu-se pe măsură ce treceau anii, la obiectele aparținătoare „științelor exacte“. Fără să fie un elev ce buchisea cele predate de profesori, își însușea în mod sistematic noile cunoștințe căutînd să le dea și o înțrebuintare practică. Spre surprinderea profesorului de fizică, Aurel a declarat la una din ore că ar fi descoperit principiul de funcționare al mult-visatului de omenire — *perpetuum mobile*. Liceanul Vlaicu nu s-a lăsat „întimidat“ de explicația că un atare mecanism este imposibil de realizat, ci a făcut o complicată demonstrație teoretică. Și-a argumentat cu atîta pasiune ipoteza încît dascălul, uimit de bogăția detaliilor tehnice expuse de învățacel, ar fi zis: „S-ar putea să meargă“.

Dar în acest timp omenirea era frămîntată de realizarea aparatelor de zburat acționate de motoare, astfel încît ascensiunile să devină mult mai independente decît

cele înfăptuite cu ajutorul baloanelor și a dirijabilelor. Românul Traian Vuia, originar din Banat (comuna Bujor, actualmente Traian Vuia, jud. Timiș), a demonstrat la 18 martie 1906, pe cîmpul de la Montesson (situat între localitățile Paris și Versailles) că zborul mecanic este posibil. În lume, îndeosebi în Europa, se făceau numeroase încercări de a construi aparate de zbor, și în unele cazuri se înregistrau succese. Nu s-a reușit pînă la acea dată să se găsească forma cea mai optimă de aeroplan care să poată zbura fără ca pilotul să fie urmărit de teama unei iminente, și uneori fatale, prăbușiri.

Ideea realizării unui aeroplan a fost îmbrățișată de Aurel Vlaicu încă de pe cînd era elev în ultimele clase de liceu. O aflăm de la prietenul său Octavian Goga, căruia i-a mărturisit într-una din zilele primului an de studenție: „...*de perpetuum mobile m-am lăsat. ...Nu se poate! E o prostie, m-am chinuit ani de zile cu magnetii. Am făcut o sumedenie de planuri și proiecte. Mu merge. ...Să știi că m-apuc de o mașină de zburat*“. Aceste cuvinte i le-a spus prietenului său în primăvara anului 1902.

Cu siguranță că avea la acea dată schițate deja o serie de proiecte ale viitorului său aparat de zburat. Deducem aceasta din următoarea întîmplare. Niște studenți români ce își căutau gazdă în orașul Budapesta au nimerit din întîmplare tocmai la fosta locuință ce fusese anterior închiriată de Aurel Vlaicu. Au fost însă refuzați de proprietăreasă. Auzind că sînt români aceasta le-a spus: „...*am avut (în gîzduire, n.n.) unul subțirel, cu ochi adînci, scînteietori, care se ținea tot de drăcii nemăivăzute. Îmi umpluse toată casa cu șuruburi și șirme. De la o vreme își făcuse*

un fluture mare pe care îl ținea de o sfoară și-l învîrtea prin cameră". Acel „fluture mare” era desigur unul din primele modele pe care nu le arătase nimănui, dar le proiectase cel puțin cu doi sau trei ani mai înainte.

Absolvind cursurile Institutului Politehnic din orașul bavarez München (din anul al II-lea de studii s-a transferat din Budapesta, n.n.), tânărul inginer a căutat să găsească un sprijinitor material al realizării unui aeroplan. S-a angajat de la 1 septembrie 1908, așa cum rezultă dintr-o scrisoare a sa, „în fabrica de automobile a lui «Oppel» în Rüsselsheim”. În continuare îi relatea amicului căruia îi adresa epistola: „Aici e un sat urît, numai fabrica e foarte renumită. Am ajuns bine, că nu mă întrec nime în construit. Plata e cam puțină. Acum vreau să mă apuc de mașina de zburat. ...tu știi bine că o invenție mai ideală și mai folositoare ca mașina de zburat nu este”.

Speranțele i-au fost însă înșelate deoarece firma «Oppel» nu s-a arătat interesată în altfel de invenții în afara profitabilei producții de automobile. Din acel motiv inginerul Vlaicu pleacă din Rüsselsheim, în satul natal unde, cu mijloace financiare foarte modeste, a construit în iarnă și primăvara anului 1909, un aparat de zbor fără motor. Prima mențiune în presa timpului, despre aceste zboruri executate cu aeroplanul fără motor, o găsim în „GAZETA TRANSILVANIEI” din 29 septembrie/12 octombrie 1909. „Încă prin luna august — scria ziarul din Brașov — auzisem că un tânăr inginer român, cu numele Vlaicu, și-a construit cu mîna sa un aeroplan original, pe care îl încearcă în comuna sa natală Bîntînt, din apropierea Orăștiei... În lipsă de motor, îl trăgeau de funie (aeroplanul, n.n.) feciorii satului, iar el se ridica la 7 m. înălțime purtînd cu sine pe distanța de circa 300 m. 2 persoane... s-au făcut peste 100 de ascensiuni”.

Pentru realizarea aparatului de zbor cu motor, Aurel Vlaicu a venit în București, unde cu sprijinul unor intelectuali legați de popor ca Spiru Haret și Octavian Goga, a primit subvenții din partea statului. Pe la începutul lunii aprilie 1910 ziarul bucureștean „L'INDÉPENDENCE ROUMANIE” din 25 III/7 IV, își anunța cititorii că „primul aeroplan românesc este o realitate... iar experiențele (de zbor, n.n.) vor începe în prima jumătate a lunii următoare”.

Dar, datorită întârzierii cu care a fost expedit din Franța motorul aeroplanului, încercările de zbor au început în luna iunie. Fără să cunoască tehnica pilotării, Aurel Vlaicu, după relativ puține zile de manevrări ale aeroplanului la sol, în memorabila după-amiază de vineri, 4/17 iunie 1910, orele 18, a efectuat prima ridicare în aer a aparatului (denumit „A. Vlaicu nr. 1”). Imprimînd elicelor

turația de 400 de învîrtituri pe minut, la numai „40 de m depărtare de locul de plecare, aparatul devenise aeroplan, el plutea în aer la înălțimea de 1 m, și dacă aviatorul, după 20 metri de zbor n-ar fi dat drumul cîrmei în jos, el ar fi continuat desigur să sboare înainte”.

Nu trecuseră nici trei luni de la acest prim zbor, și aeroplanul pilotat și inventat de Aurel Vlaicu, întrecea în viteză și înălțime aeroplan construite în Franța și Germania.

Însă marea confruntare internațională în cadrul căreia aeroplanul său și-a dovedit calitățile deosebite a avut loc lângă Viena, pe cîmpul de aviație de la Aspern, în săptămîna de la 23—30 iunie 1912. Participînd cu prototipul aeroplanului „A. Vlaicu II”, Aurel Vlaicu a făcut veritabile demonstrații de virtuozitate aviatică. Aparatul său se dovedise cel mai mobil, mai ușor de manevrat, și capabil de a executa virajuri pe care nici un alt tip de aeroplan nu le putea face. Mai mult decît premiile obținute la diferitele probe ale concursului, au valorat însă aprecierile pozitive ale presei vieneze și ale unor marcanți specialiști în tehnica aviatică. Spicuim din relatările citorva gazete ale capitalei imperiului habsburgilor: „actele de bravură aviatică ale inginerului-pilot Aurel Vlaicu” (DIE ZEIT); „românul din Transilvania Aurel Vlaicu este unicul care se prezintă cu un tip (de aeroplan, n.n.) absolut neobișnuit... un aparat al cărui principiu de construire pare să fie adevărata dezlegare a problemei de a zbura fără pericol, în siguranță absolută” (NEUE FREIE PRESSE).

Nu mai puțin onorante pentru tânărul inginer-aviator român au fost și aprecierile inginerului austriac Wels, caracterizate de o publicație ca un om de știință „celebru în scrierile sale cardinale, de interes al științelor tehnice și în domeniul aeronauticii”. Acesta a venit personal la Aurel Vlaicu, după încheierea concursului, și i-a spus: „Pentru noi care ne ocupăm științific de problema navigației aeriene ascensiunile dumneavoastră au avut importanța unei demonstrații savante. La expoziția din sala Rotonda am studiat amănunțit aparatul. Aici ai arătat care este valoarea practică a principului de la care s-a pornit și a modului în care ai realizat monoplanul. Cercurile mici făcute joi (virajele executate în ziua de joi, n.n.), înfruntînd vîntul furios (puternic, n.n.) și aterizarea de ieri (e vorba de aterizarea la punct fix, n.n.) au constituit cea mai mișcătoare ilustrare a teoriei dumneavoastră”.

Dar visul său cel mai scump era să treacă în zbor Carpații. Încă din luna iunie 1911, el și-a exprimat în mod public acest gînd. Dar să lăsăm să vorbească reportajul-interviu, luat de unul din corespondenții ziarului bucureștean „UNIVERSUL”.

— Ce surprize ai să ne mai faci?

— Astă... la toamnă... Voi face o cursă de la București la Sibiu, trecînd Carpații în zbor la o înălțime de 1500 de metri.

— Și în cît timp speri să faci această cursă?

— În trei ore cel mult. Voi face apoi zboruri în mai multe localități din Transilvania.

Încercarea de a traversa în zbor Carpații a făcut-o doi ani mai târziu, în după-amiaza zilei de 13 septembrie 1913. A plecat de pe Cîmpul Cotroceni la ora 15 și 20 de minute, pentru ca „peste treisferturi de ceas” să aterizeze ceva mai la nord de Ploiești (fiind necesară umplerea rezervorului cu benzină). Apoi a decolat zicîndu-le celor rămași jos și-l urmăreau în două automobile:

— Ura, să ne vedem la Brașov! îi ziseră prietenii.

— La hotelul Continental, răspunse Aurel Vlaicu.

Apoi monoplanul luînd înălțime a trecut peste localitatea Cîmpina. Brusc, aeroplanul a început să facă mișcări ciudate în cît părea că nu mai era condus de nimeni, însă continua să zboare. Apoi a făcut un viraj, întorcîndu-se din nou deasupra Cîmpinei, pe care o survolă. Cobora în pantă

destul de lină spre satul Bănești. Se părea că va fi o aterizare forțată, dar nu periculoasă pentru aviator. Însă, spre surprinderea celor ce urmăreau din automobilele de însoțire evoluția aeroplanului, aparatul urma să atingă solul într-o livadă de pruni. Încercînd o redresare, ca printr-o vîltă să „sară” peste porțiunea de livadă, aeroplanul s-a dezechilibrat, căzînd „cam de la înălțimea de 20 metri”. Cînd prietenii lui Aurel Vlaicu au ajuns în punctul în care zăcea aparatul sfărîmat, pilotul nu mai era printre cei vii.

Dar el a rămas mereu viu în inimile întregului nostru popor. Pentru toate generațiile care au urmat numele său a simbolizat și simbolizează mitul luptei omului pentru cucerirea înălțimilor și învingerea asperităților. Acum, la împlinirea unui secol de la nașterea lui Aurel Vlaicu, rămîn actuale cele scrise de istoricul Nicolae Iorga despre tînărul inginer-aviator român: „atunci cînd îndrăzneala omenească va smulge aiurea succese strălucite naturii învinse, nu vom privi cu invidie la acel învingător, ci vom zice cu mîndrie: ȘI NOI AM AVUT PE VLAICU” (subl. n.).

LIVIU MĂRGHITAN

Pădurea de brazi...

Un brad s-a mutat din pădure
Cu cetină și-ngîndurată rădăcină,
La mine în Grădină!...
Și-a luat în ramuri stelele cu lumini pure,
Și vise de nemărginire,
Pentru iubire!...

* * *

Paseri au purtat, ca pe cercei,
Sămînța brazilor mei...
Și-așa, ca niște copii
Au crescut, în vînturi, brazi argintii.
O pădure de coroane,
În grădina purtătoare de crezuri

năzdrăvane,

Cu miros de rășină, subțire,
Tot pentru iubire!...

* * *

O fată s-a culcat pe gîndul pădurii,
Și-a coborît zăpadă din cer;
Și-n bucurie i-a spus: Lerui-Ler!...
Arcuînd, din sprînceană, o lună nouă,
Voiam să fie un oțel!... A fost, ca

o rouă!...



^
Fruntea ei bună, mîinile iscusite
Ochii albaștri, struguri de mister,
C-o mie de inimi, urgisite,
Cam cîți brazi, are, acum, pădurea mea,
Și-o vină la tîmple-i zvîcnea...
Cu suflet de vulcan, ce-a fierț pe-ncetat,
Pînă s-a înnoptat...
Și s-a frînt, ca o iarbă, în brațe la mine,
Tot pentru iubire...

Clipa bate rar,
Pădurea de brazi, plină de lampioane,
Mă face să tresar
Și-n greaua durere, brazii-mi șoptesc în
suspense,
Iubirea-i aproape de tine...

TRAIAN IANCU

Prietenia ta...

Prietenia ta îmi alungă întunericul,
mă îmbracă în cămașa zilei,
valul gândului îmi macină trupul
și aud cum picură liniștea
pe spinarea porților închise.

LUDMILA GHÎTESCU

Fără vărsare de sînge

Cuvintele căzuseră de o parte și de alta
Ca niște ghilotine mici, cu mișcări iuți
Totul s-a petrecut fără vărsare de sînge
și fără strigăte.

Numai că

După ce se rosti ultima silabă a ultimului
cuvînt,

Sufletele cîntăriră dintr-o dată

Toată greutatea

Cu care le trăgea pămîntul.

MARIANA CEAUȘU

La ora H

Mă strigi rănit de-avalma cu suflarea
Rămasă în versantul așteptării
În timp ce eu mai desenez cu creta
Doi munți și-o casă peste nouă văi
În pragul căreia mai bolnav destinul
Juca odată în caninii tăi.

În umbra palmei veghe neștiută
Și zile lungi dar parcă mai de iască
Legînd pămînt de celălalt pămînt
Să poți ieși din cea din urmă mască
Spre celelalte care vin rîzînd...

VIORICA NICOARA

Niciodată

Secolele se scurg în pămînt...
Într-o dureroasă agonie
Munții își mișcă tălpile de noroi...
Apele fierb în cazane cu cianuri...
Virfurile brazilor goale spintecă cerul...
Pe lună, urmele pașilor se sting...
Diminețile ard galbenul griului...

Tu singură rămii, ca o lumină veșnică,
Și-mi dau seama că nu te-am iubit
Niciodată prea mult.
Nu te-am iubit cit aș fi vrut și meritai.
Am aflat-o tirziu, tirziu,
Cînd noaptea trecea deasupra casei.

VALENTIN HOSU-LONGIN

Autumnală

În șuier frînt pustii se zbat copacii
iar soarele-i bolnav și el, de ieri
mi-s gîndurile — ciute speriate de gonacii
trimiși tirziu de toamnă pe-ascunsele-i...
cărări...

Din coasta nopții s-a trezit pădurea
cu mîna blindă a brumei pe obraz;
șiruri de plopî își leagănă într-aiurea
lumina tot mai grea către amiază...

DESPINA MINCU

Vals lent

Pe macadam de aur nou și vechi
Ne-am rătăcit de noi și de perechi

Și-alunecăm în ritmul Toamnei, singuri,
Într-un vârtej de amintiri și gînduri...

Prin parcuri și prin ape, prin văzduh,
Perechea noastră e eternul duh

Al efemerelor „iubiri de-o vară”
Ce, solidar cu frunza vor să moară!

ANGELA CHIUARU

Distih

Avea dalac pămîntul din care mă nașteam
Se vindeca pămîntul cînd în pămînt intram.

Bachică

Mă dor gingiile din pod,
Abia mă mișc, abia mă roșc
Da-n sînge viile-mi dau rod.

FLORIN PUCA

Clipa lui Faust

Nu mai vreau să-i spun clipei: oprește-te,
nu mai vreau să fiu rob al dragostei tale
dacă m-ai iubit, nefericito, dezrobește-mă
și drept răsplatire îți voi cînta osanale

Ceasul suprem al dragostei noastre
să-l răstignim pe crucea iubirii
la ora cînd se sinucid păsări albastre
și plîng cu ultima lacrimă trandafirii.

Să treacă clipa lui Faust peste noi,
căci alte fericiri vor învia din ea
de vom muri iubito deodată amîndoi
și Faust la moartea noastră, îți jur,
va învia.

GEORGE CIUDAN

Legendă de noiembrie

Noiembrie tirziu și frig
și totuși — două regine ale nopții
cu albele lor cupe deschise
sorbind ca pe un susur
tremurul îndepărtat a două stele —
noiembrie tirziu și frig
și totuși — desăvârșindu-se iubirea celestă
a florilor și-a stelelor,
căci pentru ce-ar mai înflori
două regine ale nopții acum
cînd e noiembrie tirziu și frig
și totuși...

VICTOR NIȚA

Dezvoltîndu-l pe Hegel

(Se dedică Veronicii)

Pasărea strigă din virful copacului
și balta se înfioară pînă în marginea
existenței ;

treștiile își ascund frica
într-un ochi al absolutului ;
lumina îngheață pe țărîm și în
inimă ; doar să plîngi, să te zbați
în hăturile neputinței ?
Doar dezvoltîndu-l pe Hegel
lingă un mormînt de seară ? Strigătul
paserii vine să-ntoarcă ceasul în lună,
să ascuță cuțitele secerătorii pentru
recoltatul de iarnă ; mai departe
nu este nimic — numai noi
și ziua căzută-n genunchi
peste lumina-nghețată.

DIM. RACHICI

Iarna

Sînt cel invins ades
rătăcitor prin negre zăpezi,
o stea pierdută-n univers
prin gînduri abia o vezi.

Coboară voalul de neant
din clipa acestor depărtări
și lasă-mă să fiu bărbat
s-alung durerea-n alte zări.

Cînd iarna arde sentimente
speranța unor drumuri întunecînd
și-acoperit de triste evenimente
aud natura iar plîngînd

Și dacă vreau și nu pot veni
să te cuprind cu nemurire,
nu e de vină verbul a fi
ci lumea dintre vis și fire.

AUREL M. BURICEA

Marfar cu miei

— lui Mircea Micu —

Nici nu se face bine lumină în orașe
cînd dinspre munți coboară marfarele cu miei —
plăpinzi, în țarc de sîrmă, tăcuți ca o zăpadă,
au ciucuri la ureche și ochi de fungei.
Cum trec printre coline cu iarba în trezire
se-ațin în preajmă haite de lupi flămînzi și suri,
le face semn acarul din haltă cu lămpașul
căci duc cu ei departe miresme din păduri.
Și-n urma lor rămîne un straniu gol în sate
ca într-o casă-n care-ar muri unicul fiu
și-ar bate pe la porți o maică-nlăcrimată
minată de-o prigoană a dorului pustiu.
Cînd scapără lumina prin ziduri crenelate
urnînd din somn orașe de sticlă și mortar
în gări de fosfor miei coboară din vagoane,
din țarcul lor de sîrmă, pe mîini de măcelar...

IOAN EVU

Metamorfoză falsă

Mă confundau cu Trandafirul și veneau să-și procure fiole cu parfum ;
îmi desfăceau, cu ură, toate retortele să curgă lumina ce vindecă,
vindecă !

Cărau nesățioși, cărau întruna : și nervii mei biciuiți ca-n băi
galvanice, le întindeau covoare sensibile unde călcau apăsător ;
de durerea altuia nimeni nu suferă ;
de propria durere știm numai noi —
Ce bine-i că nu e boală contagioasă !

ARTHUR PORUMBOIU

Reversul cancerizării sau epoca reversorilor

interviu cu doctorul Mihai Dănilă

— Anul trecut, tovarășe doctor Mihai Dănilă ne spuneți că mai multe computere din străinătate vă indicau, la cerere, numele și adresa în tratarea cirozei hepatice, a cancerului : ce mai spun acum computerele acelea ?

— Pe lângă computerele știute, din Germania Federală, Elveția și Franța, au mai apărut — cu aceleași date informative — și altele : în Suedia, Danemarca și Belgia. Cu mențiunea că tratamentele noastre sînt neconvenționale, dar eficiente și destul de solicitate.

— Un tovarăș profesor universitar care a participat la cîteva congrese internaționale de chimie-fizică ne-a confirmat spusese dv : ce importanță are acest fapt ?

— Importanța unui fapt pozitiv : confirmă principiul verificării în timp și chiar în spațiu a unei idei noi ; în cazul de față confirmă, cît se poate deduce de aici, valabilitatea principiului introducerii potențialelor redox la nivelul metabolismului celular viciat, în scopul redresării și reversării — către linia normală — a proceselor enzimatice metabolice.

— Ați pomenit cuvîntul „neconvențional“ : ce să înțelegem prin el în cazul de față ?

— Tratament neconvențional este acela care vine să înlocuiască ori să completeze tratamentul clasic, convențional. El poartă amprenta noului, iar publicul reacționează foarte diferit la apariția lui ; chiar specialiștii, confrății noștri sînt uneori destul de sceptici cu el, alteori devin chiar oponenți. Cunoașteți doar drumul nostru de pînă acum, drum care încă nu e lin, nici liniștit. De altfel, în legătură cu fenomenul psihosocial care se naște la contactul cu **noul**, James Williams și Charles Sanders Peirce, doi mari pragmatici care au studiat acest fenomen, confirmă ceea ce trăim și noi astăzi : o noutate, zic ei, este mai întîi atacată, defăimată pînă la desființare, apoi, într-o a doua etapă apar unii susținători relativi. Aceștia susțin că noutatea prezintă oarecare importanță, dar destul de minoră. Urmează o a treia etapă, cînd unii adversari se alătură noutății cu intenții „bune“ : ei spun că niciodată n-au fost



împotriva acestei idei, ci susțin doar că n-au fost înțeleși. Ca în final, să vedeți cum se scrie istoria, promotorii noului în cauză se dau totmai foștii adeversari, avînd însă destulă grijă să păstreze tăcerea cu privire la adevăratul inventator.

— Nu cred că e vorba de așa ceva și în cazul doctorului Mihai Dănilă !

— Eu am avut grijă să apăr această idee — punînd-o sub ocrotirea legilor țării ; brevetînd cele mai importante formule în tratamentul cirozelor hepatice și al unor forme de cancer, asigurîndu-mi-se, astfel, prioritatea.

— Care mai e situația la cabinetul dv. de la Policlinica universitară Titan ?

— După ce m-am întors din concediu, la sfîrșitul lunii august, am fost asaltat și mai mult de bolnavi :

Notez dintr-un caiet de consultații : pe 25 august, au fost consultați (în zece ore și jumătate) 304 bolnavi ; pe 26 august — 314, iar pe 27 august se înregistrează un număr record : 320 bolnavi. Luna septembrie începe la fel și tot așa mai departe ! La acest număr se mai adaugă, zilnic, alte circa 25 persoane. Ele nu mai apar în registru, zice asistentul Romeo Gherghiescu, pentru că nu au actele necesare cu dînșii : analize, diagnostice, bilete de ieșire din spital, sînt oameni necăjiți, pe care nu-i putem lăsa deoparte. La ora la care consemnam acest interviu, numărul bolnavilor care au solicitat medicamentele **neconvenționale** ale doctorului Mihai Dănilă (numai de la 1 martie 1979, de cînd, prin acordul Ministerului Sănătății, funcționează la Policlinica universitară Titan) a depășit cifra de 15.000 ! Mai e oare nevoie de vreun comentariu ?

— Cum reușiți să satisfaceți nevoia de medicamente, știut fiind faptul că medicamentele dv. nu se prepară încă pe cale industrială ?

— Conform rețetei mele, la stația pilot de la Policlinica Titan se prepară produsul C17. Celelalte medicamente — V — VIH — UEO8 — HBP — HBP1 sînt preparate de mine, noaptea, în timpul liber care e, de altfel, foarte puțin.

— Ce speranțe sînt totuși pentru prepararea lor pe cale industrială ?

— Demersuri noi am făcut, dar au rămas fără rezultate ; eu bucuros le ofer spre

omologare și preparare, dar aici e vorba de importanța pe care le-o acordă forurile responsabile — Centrala medicamentului ; importanța atât umană cât și economică. Eu nu pot acuza pe cineva de rea credință, dar cât o să ocolim această realitate, faptul că peste 15 000 de oameni se tratează cu medicamentele noastre ?

— Fără ca ele să fie omologate și preparate industrial !

— Și fără să se pună în balanță și eficiența economică a acestora : bolnavii intrați în tratamentele noastre se simt mai bine decât aceia care se tratează cu medicamente din import, medicamente foarte costisitoare. Medicamentele noastre le exclud, deci, pe cele din import, pe bază de citostatice. Statisticile internaționale ridică tratamentul unui bolnav de cancer sau ciroză hepatică, costul lui, la peste 100.000 lei anul (lei convertibili în valută). Înmulți o sută de mii cu 150 000 și o să vedeți că e vorba de 1,5 miliarde lei (tot convertibili). Nu mi-e frică să spun că cifra aceasta indică eficiența economică a tratamentelor noastre !

— Aceasta ar fi sau este eficiența economică ; dar eficiența terapeutică ?

— Faptul că din peste 150 000 de condamnați la moarte am putut salva peste 90 la sută dintre ei — dă oricui răspunsul, lipsindu-ne de orice comentariu. Salvații aceștia îi găsiți din nou în producție, în familiile lor, sînt oameni utili societății.

— Vin și din străinătate ?

— Am bolnavi din R.F.G., Italia, R.D.G., S.U.A., Canada, Filipine, U.R.S.S., Grecia, Bulgaria, Iugoslavia. Numărul lor nu este prea mare, dat fiind distanța mare, lipsa de informație exactă, cu toate computerele : cîți bolnavi credeți dv. că apelează la computere ? E nevoie și aici de o popularizare a reușitelor românești.

— Cum plătesc acești bolnavi ? Cine beneficiază de acești bani ?

— Plătesc la contabilitatea policlinicii, conform legilor noastre și legilor internaționale. Banii, nu m-am interesat, dar intră, cred eu, în fondurile Ministerului Sănătății.

— În cazul unei reglementări a situației, unei informări mai susținute fondurile acestea ar putea crește mult mai mult, am deveni din importatori, exportatori de medicamente, de inteligență românească, deci, am putea, pe baza inteligenței noastre, prospera !

— Depinde numai de intrarea în acțiune a celor trei dimensiuni ale spiritului uman, aplicabile și la noi : voința, conștiința și intelectul. Nu mai socotim dragostea, ea există și la animale. Printre viitorii mei colaboratori sper să-mi găsesc aderenți din această categorie de oameni : cu voință, conștiință, și inteligență. Altfel nu se poate, oricît ne-am strădui noi. De altfel, știut este, declinul unei societăți începe prin sărăcia de pasiuni și idealuri. Remediu, salvarea constau în actul de creație. Orice in-

ventator este prin definiție un optimist. Universul, prin spațiul lui dominator, ne cuprinde pe toți, dar noi îl putem cuprinde și controla prin gîndire și prin forța creației.

— Răzbate o nemulțumire din cele spuse. Nouă ni se pare că, totuși, ideile dv. au cîștigat teren, încrederea multor specialiști, v-au adus chiar unele onoruri ; asta față de acum 10 ani, de acum 5 sau 4 ani chiar, cînd erați în totalitate contestat, mutat din spital în spital, ca în cele din urmă să ajungeți la Icoana.

— Nu pot să recunosc faptul că, datorită unor oameni cu deschidere spre nou, care se bat la rîndul lor pentru nou, ideile noastre au cîștigat mult teren : au fost brevete, premiate, cum știți, la Salonul național al invențiilor ; medicamentele sînt, așa cum am arătat, destul de solicitate, uneori chiar de foști adversari care, ajunși în situații critice, recurg la ele ; sînt invitat să conferențiez despre temele noastre de cercetare ; Centrala „Româniafilm“ a realizat un film cu rezultatele noastre, film comandat, se pare, de străinate. Cu toate acestea situația nu este rezolvată cum ar trebui să fie, nu este exploatată destul de, dacă doriți, rentabil pentru oameni și pentru țară. Nu avem, de pildă, un staționar măcar, un laborator de cercetare, un cadru spitalicesc adecvat, un colectiv pe măsură.

— Să sperăm că veți avea toate acestea, mai ales că hidrochinona este astăzi, mai mult ca oricînd, în atenția specialiștilor din toată lumea, iar dv. siteți unul dintre primii specialiști care o folosiți, în formulele amintite, în tratarea unor boli foarte grave.

— Lăsînd la o parte modestia, primul brevet din lume, care introduce potențiale redox, inclusiv hidrochinona în tratamentul cancerului, este, se probează cu acte, al nostru. Dar hidrochinona nu este singura substanță redox, noi, în cele șase formule folosite, avem două formule care nu conțin hidrochinonă. Se vorbește, se scrie mult în lume acum despre hidrochinonă, uneori se exagerează, alteori se greșește ! Un lucru acceptat de toate centrele de cercetare din lume, în mod peremptoriu, este faptul că hidrochinona emite hidrogen, mai exact electroni de hidrogen, oxidîndu-se în benzoquinonă. Catalazele și peroxidazele sînt enzime ce catalizează descompunerea peroxidului de hidrogen (apă oxigenată) în H_2O și O_2 . În celula canceroasă catalaza are nevoie de un surplus de hidrogen pe care îl dă hidrochinona, pentru a putea efectua această reacție. Lipsa de glucoză în metabolismul intermediar crează dificultăți de metabolizări în ciclul Krebs și se va produce mai puțin hidrogen decît e necesar pentru descompunerea peroxidului de hidrogen. Introducînd hidrochinonă și celelalte potențiale redox — ce emit electroni de hidrogen — se ajunge la neutralizarea peroxidilor care, după cum

se știe, sînt foarte dăunători. Să mai reținem că, introducerea potențialelor redox în celula canceroasă are rațiunea de a remedia deficiențele oxidoreductoare care survin în special prin blocarea FAD-ului. Oxigenul în stare născindă (care rezultă din degradarea peroxizilor de către catalaze și peroxidaze) poate fi folosit astfel, pentru a împiedica virarea proceselor metabolice către acidul lactic — viciu caracteristic celulei canceroase. În prezența oxigenului, NADH-ul este oxidat în NAD, prin intermediul unei flavoproteine. În absența oxigenului, NADH-ul este reoxidat de către acidul piruvic care se reduce în acid lactic. Degradarea glucidelor în a doua etapă, ce pornește de la acidul piruvic, poate avea loc numai în prezența oxigenului, cunoscut și sub numele de ciclul lui Krebs, cînd se ajunge în final la degradarea acidului piruvic în CO_2 și H_2O , rețineți, cu mare eliberare de energie. Această energie este depozitată în ATP prin intermediul fosforilării oxidative. Or asta este cheia redresării enzimatice în celula neoplazică viciată metabolic. Redarea la normal a fosforilării oxidative cît și repunerea în funcție a echipamentului enzimatic mitocondrial, compus din enzimele respiratorii, viciate în cazul celulei, este ideea de bază în concepția noastră terapeutică, idee ce respectă legea conservării energiei a lui Robert Mayer. Această metodă duce și la refacerea presiunii oxigenului în celula canceroasă, un deziderat mai vechi al savantului Otto Warburg.

— Anul trecut cercetarea dv. ajunsese la punctul în care susțineți că: în urma stresului asupra ADN-ului nuclear, o serie de gene latente, deci reprimare, ajung în fază de dereprimare și preiau comanda informațiilor și sintezelor celulare care se desfășoară după un cod embrionar greșit față de cel normal. Ce noutăți aveți?

— Transplantul de gene dereprimare, folosindu-ne de toate armele bioingineriei, duce la cancerizarea celulei, asupra căreia s-a efectuat transplantul. De unde ideea că s-a găsit gena canceroasă care nu este altceva decît gena embrionară oprită din evoluție de către grupul de gene somatic-comandoare. Întrucît un principiu mai vechi, emis de școala franceză de la Ville-Juif, spunea că fiecărei gene îi corespunde o enzimă, eu, acționînd în sensul redresării enzimatice, am ajuns și la redresarea genetică. Principiul modern actual pentru care luptă toate centrele din lume este de a crea substanțe capabile să inducă în celulă reversul cancerizării, deci, vom trăi în curînd epoca reversorilor, noi, așa cum am mai spus, cum se poate dovedi dacă mai este nevoie, fiind primii în lume în introducerea potențialelor redox. Credința mea este că despre aceste metode de tratament, despre această teorie a noastră vom mai avea prielujul să vorbim. Deocamdată atît.

N. GRIGORE MĂRĂȘANU

Nici aerul

Nevoie ar fi de un doctor pentru
întoarcerea,
pentru simptomul întoarcerii cheii,
poarta aceea n-a mai fost descifrată
de la înzăpezirea aleii.

Frunze și ierburi,
frunze mumificate și ierburi de astă
toamnă,
din celelalte, din cealaltă
și omături jilave
și urme de vulpi albastre prin
amintirea înaltă.

NICOLAE NEAGU

Domestică

Mama stringe rufele fierbînti,
Gerul le-a scrobit în albastrui,
Tatăl picotește-n scaun și
Cu o scobitoare între dinți.

Teleenciclopedia : în Bangui,
Din vechime, plouă iar cu sfinți.
Te-a adus Crăciunul la părinți
În odăi cu miros de gutui.

Peste flori de plastic crește praf,
Ciinii latră la colindători.
A troznit un stîlp de telegraf,
Tu visezi prăpădul de ninsori.

Însă bătătura e chilugă,
Iar tu-ncerci să spargi o buturugă.

Chipuri în ferești

Suflet subțiat lîngă traverse,
Orizont, carcasă cu povești,
Umbre ca șopîrle nefirești
Par din pielea lor să se reverse ;

Curg vagoane, fulgere grotești,
Scuturînd salcîmii în averse
Pe tampoane, roți și pe diverse
Și fuginde chipuri în ferești.

Ce sticloasă încă la amiază
Boarea peste miriștile verii
Spațiul dintre gene-l îngustează
Brusc dezvăluindu-ți că te sperii.

Esti acolo și ridici o mîină,
Tu, copil desculț, lîngă fîntînă.

TOMA MICHINICI

„Dinastia“ Al-Ștefăneștilor

Numele Ștefănescu e de mult încetățenit în literatura română: Barbu Ștefănescu-Delavrancea. Ne-am obișnuit cu Delavrancea. Eugeniu Ștefănescu-Est. Ca să se deosebească și el. Mircea Ștefănescu. Fără nici un adaus. Încredere deplină în Ștefănescu. L-a precedat, în această încredere, un alt Ștefănescu, anume Alexandru, care, fără să aibe cunoștință, a deschis o serie, adică a inaugurat o adevărată „dinastie“. Dinastia există — cine știe, poate va continua: „Al-Ștefăneștii“ în literatura română. Oricum neobișnuit (și nevisat). Neobișnuitul, vom vedea, se mai fortifică și cu coexistența, proximă, adică lângă Ștefănescu, a unui Ștefanopol — și tot Alexandru. Ce nu e posibil în materie de nume? se va spune, dar e vorba de un aflus de coincidențe, o aglomerare ca pe metru pătrat, care ar veni parcă să corecteze vitregia unui destin. Ne vor spune companionii de azi, Al. I. Ștefănescu prozatorul și Alexandru Ștefănescu criticul dacă la alegerea numelui lor literar a stat și altă premeditare decât preexistența numelui în actele de stare civilă.

(Alți Ștefănești, în epocă: Al. N. Ștefănescu, în **Năzuința**, revistă literară, Craiova 1923, făcea cronica economică. Tot așa, cu tangențe în lumea literelor, un anume A. Ștefănescu, în anul 1934, a dat scurte prezentări de „Figuri contemporane“ între cari Octavian Goga, Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, meritând însă a fi reținute doar unele din ilustrații, ale caricaturistului Nicol. Foarte avertizat asupra numelui a fost Al. Ștefănescu care a scris **Sola verba**, studii de liturgică, muzică și istorie bisericească publicate postum în 1940 la mănăstirea Neamțu. Numele autorului e scris așa: Alex. I. D. Ștefănescu. Nu se putea mai scurt, deoarece Al. Ștefănescu **intîiul** s-a numit și Al. și I., adică în totul ca prozatorul de azi: Al. Ștefănescu).

În toamna 1957 cercetînd la Biblioteca Academiei colecția revistei birlădene — cu sediu și în București — **Cronica Moldovei** la care a colaborat Bacovia am fost întreprins din lectură de un bătrînel cu părul (dacă se poate spune așa) foarte alb și cu favorite bogate „Frantz Joseph“) care, în picioare, lîngă mine, mi-a cerut permisiunea să caute nu știu ce în revistă. M-am ridicat și eu. Văzîndu-l că răsfoiește nerăbdător colecția l-am întrebat ce caută.

— Asta!

S-a oprit chiar la nr. 1, din martie 1915, al revistei. La cronica externă un articol cu titlul **Pentru pace** semnat Gratien d'Argenty, vice-președinte al Alianței Franco-Române.

— E scris de mine.

Articolul începea cu relatarea unei vizite

a lui d'Argenty la Paris, „la domnul Victor Bérard, renumitul diplomat“. D'Argenty l-a convins „să vie la un meeting ce-l preparasem pentru a expune publicului francez chestiunea Transilvaniei“. Deci vorbeam cu acest Gratien d'Argenty care susținuse la Paris cauza României. Îl mai văzusem în sala de lectură fără să știu cine e, se distingea prin pitoresc și aerul de amenitate. O față plină, o lună plină, îmbietoare, colilie. Nu relatez, din ce am discutat, ieșind pe culoar, decât răspunsul la o întrebare a mea cu privire la directorul Cronicii Moldovei: „Al. Ștefănescu și Al. Ștefanopol sînt una și aceeași persoană?“ „Sigur că da! Un om foarte talentat“. Încerc azi să-mi explic de ce l-am crezut... Dispuneam pe atunci de foarte puțin timp pentru bibliotecă și mă opream numai la paginile din revistă cu poezii de Bacovia. În rest, căutîndu-le, mai rețineam cîte ceva, mai ales nume. Numele Ștefănescu apăruse de la înființare, pe copertă. „ **Direcția (nu Director) : A. (mai apoi Al.) Ștefănescu, profesor**“. Articolele lui — și editorialul — erau semnate A. I. St. sau A. S. Numele întreg (Alexandru Ștefănescu) a apărut abia în nr. 6. Semnătura a alternat apoi și cu **Alst.** și asta începînd cu numărul în care apare pentru prima dată semnătura Al. Ștefanopol. Pare fastidios ce relatez? Se observa o decență, o voalare a persoanei, **Direcția, nu Director.** Și chiar direcție era. Aceasta era direcția: cît mai modestă ca persoane, cît mai îndrăzneți în atitudine. **Alst.** putea fi oricare din cei doi. Revista, care între timp își schimbase titlul și se numea **Revista critică**, și-a întrerupt apariția în cursul anului 1916 și a reapărut în noiembrie 1918, involuntar cu alt titlu: **Cartea vremii.** (Titlul anterior îl luase Paul Prodan — tot uzurpare, contestare a dreptului la existență... „ **Direcția : Al. Ștefanopol**“. Avînd acum (1957) și atestarea lui D'Argenty am scris într-o notă privitoare la Bacovia din Gazeta literară, martie 1958: „Al. Ștefănescu, scriitorul de mai tîrziu Al. Ștefanopol“. Nimic nu mă poate scuza: În editorial (noiembrie 1918) Al. Ștefanopol vorbea de „munca istovitoare și dornică de bine obștesc a profesorului Alex. Ștefănescu“ și de „sufletele prietenilor noștri Alex. Ștefănescu, Mihail Săulescu și I. Chiru-Nanov“ (ultimii doi, colaboraseră și ei la revistă), „zmulse de liniștea tăriilor din senina prietenie ce ne lega“. Nu se spune că au murit în război. Supremă discreție! **Necrolog** pe o pagină apare în revistă pentru **mortii** oameni în viață care se raliaseră lui Mackensen... Mai era semnalată dispariția lui Al. Ștefănescu doar într-un anunț: **Sub tipar** volumul **Croquisuri** de Al. Savela. Între titlurile cuprinsului: + **Alexandru Ștefănescu.**

Alexandru Ștefănescu, deși bolnav de piept, fusese concentrat, apoi, la intrarea României în război, e mobilizat și moare, în 1917, cum consemnează Agatha Grigorescu-Bacovia căreia Al. Ștefănescu îi adresează o ultimă scrisoare: „Mă aflu în pînă retragere. Îți scriu dintr-o ambulanță. Viața mea? Chestie de zile“. Moare de ftizie. Avea 39 ani. „Profesor cu titlu provizoriu la liceul din Birlad“, „după o serie de pribegii ca suplinitor“. (A. Savela). Eroarea mea, sinistră mai ales față de un om care a murit în război, e o eroare pur și simplu, nu un joc al hazardului. Să urmărim însă mai departe și jocul hazardului. Al. Ștefănescu condusese o revistă de atitudine fermă, Al. Ștefanopol a dus-o mai departe cu aceeași atitudine. În timpul direcției lui Al. Ștefănescu a apărut pentru prima dată **Lacustra** în redactarea ultimă, definitivă (**Aud materia, Un gol istoric**) și **Acum (Vae soli)**, text integral, poemă de cotitură pentru eroul liric bacovian: se anunțau zorile unei resemnări auguste. În timpul direcției lui Al. Ștefanopol (cu o notă a lui A. Savela, secretar de redacție și curnatul lui Bacovia; lui Savela se pare că îi datorăm nepierderea acestei poezii) apare, în noiembrie 1918, **Poema finală**. Al. Ștefănescu, ale cărui articole ar trebui adunate în volum, a fost mai mult decît un foarte bun gazetar avînd și o orientare literară sigură. A fost omul care a jucat cu cărțile (sufletului) pe masă. Iată cum scria Al. Ștefănescu:

„Eu nu vă îndemn ca dorurile și iluziile voastre să le faceți tabula rasa. O să vă rămînă multe din ele, mai ales în anii tinereții, vor rămîne însă ca mingii și refugii contemplative (...) concepeți și cu-ceriți viața prin sistemele realităților (...) veți ajunge în epoca bărbăției fără jena îndoielilor și timiditatea nesiguranței, fără scepticismul care ne apasă pe noi; numai procedînd astfel veți fi capabili să prețuiți fericirea, imensa fericire de a fi. Fericirea? O nălucă, o creațiune a sufletului (...), un miragiu fără echivalență materială (...) Totuși fericirea există pentru că mereu vorbim de ea. (...) Voi o să mergeți spre alte orizonturi (...) Așa vă scrie profesorul vostru“. Semnat, Alexandru Ștefănescu. (Septembrie 1915). Iar în numărul din ianuarie-februarie 1916: „**Dela război încoace**“. „Ni se pare că nici după terminarea răfuilelor de azi omenirea nu-și va afla liniștea și siguranța (...) lupta va fi mai aprigă, cultul colectivității, al Statelor, mai puternic, munca va fi mai sistematizată, iar ordinea va căpăta sancțiuni mult mai riguroase. (...) Mă gîndesc la ușurința noastră națională, la unelțirile cluburilor politice, la comicăriile coțcarilor care fac pe „opinia publică“, la superficialitatea (...) de care suferim, înșirîșit, la multe alte cangrene — și mă opresc la vorba veche:

Sîntem pregătiți dealbinelea?“

Semnat Al. Ștefănescu. (În același număr al revistei **Lambert A. Savela** prezintă pe Bacovia: **Un poet al nervilor**).

Acestea le scria Al. Ștefănescu în ianuarie 1916. Cuvinte, azi putem atesta, profetice. (Și Bacovia, peste ani: **Mi-am realizat — toate profețiile politice**). Al. Ștefănescu a avut clarviziunea omului avizat era profesor de științe — fizicocchimice — nu de literatură, el știa că-și joacă o șansă, aceea de a prevesti. Iată începutul articolului său:

„Sînt atîtea maniere de a privi lucrurile încît pentru unele chestiuni, mîntea omenescă cu greu izbutește să fixeze un raționament de actualitate după care să deducă formula soluțiunei probabile“.

Al. Ștefănescu a izbutit: a găsit „formula soluțiunei“ sigură, nu probabilă.

Și acum să procedăm la o regrupare a destinelor:

Al. Ștefănescu moare la netimp, moare cu o sete neobișnuită de viață, de viață netrăită (Agatha Grigorescu-Bacovia: **Memorii**), moare în vacarm, vacarm și interior, moare în prăbușire și dezolare, în retragerea armatei române, moare, putem spune, crezînd că a greșit, că România s-a orientat greșit. Am fi știut cu adevărat ce gîndea dacă în retragere fratele lui n-ar fi rătăcit lădița în care se aflau și **manuscrisele**, ce ar fi trebuit să le predea Agathe Grigorescu-Bacovia; încît Alexandru pierde și această șansă: de a-i fi supraviețuit manuscrisele. Moare cu un preaînalt coeficient de netrăire. Moare cu atîta sete de viață. „Imensa fericire de a fi“. Și-l răscumpără, peste ani, să mi se dea voie să nu permit a fi contrazis, îl răscumpără, corectînd destinul (azi sînt la preț jocurile de cuvinte, mai ceva ca jocurile de noroc, deci să spunem așa, că aplică destinului o corecție), nu doar comilitonele, aproape tîzul Al. Ștefanopol, care s-a realizat și ca scriitor, ci identicii Al. I. Ștefănescu (a fost și el profesor de liceu) și Alexandru Ștefănescu. Al. Ștefanopol a publicat o plachetă de poeme în proză (care nu prea conving) în 1937 și, între 1946—1974, cinci cărți de proză, nuvele și romane. Țin mînte că despre **Regina balului**, în 1946 (titlul a fost preluat, probabil fără cunoștință, de prozatorul Nicolae Mateescu, în prima lui lucrare de teatru) a scris elogios Șerban Cioculescu, asemuind eroina lui Ștefanopol cu **Un coeur simple (Flaubert)**. Deschid dicționarul lui Marian Popa: Al. Ștefanopol nu figurează. „Dicționarul cronologic“: nici aici nu figurează. (Doar în **Istoria** lui G. Călinescu, la Bibliografie, cu plachea din 1937). Vrea cineva să confunde azi destinul lui Al. Ștefanopol cu al lui Al. Ștefănescu? M-aș simți direct vinovat, ca unul ce **am cobit...** neștiind ce fac... neștiind nici că tindeam să revivific pe Al. Ștefănescu)...

MARCEL MARCIAN

Nocturne

Să fii, deci, sfetnic nechemat,
la buza mării adormite,
cînd albul roi de Afrodite
stă beat, la margini de păcat,

să vezi marama fumurie
acoperind orgii de vise,
mocnînd pe străluciri nezise
și așteptare de simbrie,

să tot ghicești împletitura
ce s-ar putea întinde strună,
spre setea cruntă de arvună
cu albatros picat de-a dura,

pe dulcea harfă de la pîndă,
mai poate fi altă osîndă ?...

Apoi făcutu-mi-s-au scut,
crescuți puzderie pe drumuri,
bureții gîndului stătut,
devoratori de sacre fumuri.

Erau și uniforme și muți,
un șir de cuie ruginite,
în pleoapele de sfinți temuți,
la ora exortației sfetite.

De n-ar fi mirosit a sînge,
în setea oarbă de bătaî în cap,
cu vis de trup care se frînge,
unde nedumeririle încap,

pe lemnul crucișat și trist,
nu m-aș gîndi la bietul Christ...

STELIAN GRUIA

Gînduri

La-nceputul lunii August
mă visam marinăr,
puteam să lucrez
și să fiu fericit,
aveam o femeie
și gînduri bune,
puteam să viu și să plec
cînd vreau,
îndepărtasem de mine
natura hibernălă,
vorbeam despre război
pe timp de pace,
criza de energie
era la ordinea zilei
iar operele complete, se publicau în

tomuri.

Cine-și putea dori mai mult ca mine ? !

DAN MANOLESCU

Glasului meu

Cineva a stricat echilibrul fragil
În două despicată, umbra mea se întreabă
Încotro, mai întreg pot să fiu suflate
prin oameni străbătător ?

Dacă aici, între arbori, sămînța se desparte
de miez ?

Și doar oceanul îmi mai dă iluzia
libertății ?

Niciodată întreg, ca o facere neîmplinită
Glasului meu îi lipsește însingurarea
Frunzei care se rupe de trunchi.

Primește-ne frig

Primește-ne frig, dezlegare de lut printre
zăpezi

Geometrii bizantine
Cînd spre crepuscul o să coboare umbrele
noastre

De rîs alumine
Roși de temere sau de zăbavă, clipa s-o
judece

Cine mai știe
Așteptînd tăceri de pămînt, să ne treci
iubind

În veșnicie
Ochi mai bătrîn poate c-o lacrimă,
primește-ne frig

Seamăn a neîmîntă.
Și lasă-ne să ne apropiem de moarte, cînd
să murim

Ne este cu puțință.

LUCIA LONGIN

De-ar fi...

De-ar fi să se întunece curînd
și, concentrate, razele de soare,
întoarse-n cer să ardă tremurînd
asemeni unor stele cu mirare.

Iar eu să cad din înălțimi mereu
cu „gura dulce-a altor vremuri“ iască,
prin care se întoarce dumnezeu
în noi cînd vrea să ne sălășluiască.

Poate vei trece iar prin săptămîni
precum prin fața lunii. Și-o să calce
pe umbră, umbra ta ținînd în mîini
singurătatea ca un vas cu alge.

HORIA GANE

LAUDE

Dintr-un almanah care iese de sub teacuri în preajma sărbătorilor de iarnă nu pot să lipsească referințele la *colinde*. Ce sînt colindele și ce funcții aveau ele în colectivitatea străveche, iată lucruri pe care mitologii și folcloriștii le-au stabilit de mult. E timpul, cred, să se treacă la o aprofundare în detalii a structurii lor simbolice. Frapantă e, în această privință, recurența emblemei solare. Ea inculcă mai multe conotații distincte. Cea mai răspîdită relevă în astrul diurn *comparantul* suprem în metafora frumuseții.

Se știe că funcția principală a colindatului e *de urare*. Grupul urătorilor alege din setul de colinde pe aceea care răspunde împlinirilor și idealurilor fiecărui gospodar în parte. Dacă unul are un fecior frumos (sau mai mulți) se cîntă acele texte care le laudă frumusețea. Și ce comparant mai sugestiv a rputea fi decît Soarele? Deci, urătorii aleg o astfel de colindă care elogiază, cu ajutorul comparantului solar, pe făt-frumos pămîntean. Iată splendida poezie *Colinda lui Ion* (din colecția Gh. Cernea, culeasă în 1944, de Zosim Pizgu, din Ghijasa-de-Sus, jud. Sibiu) în care metafora soarelui cunoaște una din gravurile sale minunate, de o transparență aurie: „*Cam pe după codri verzi, / D-arvunel cu frunza lată, / Pare-un soare răsărit. / Dar nu-i soare răsărit, / Că-i Ion împodobit, / Pe-un cal bun, în păr gălbui. / Dar nu-i galbin de făptură, / Că-i galbin de-asudătură, / Unde calcă / Piatra seacă, / Piatra seacă-n patru crapă. / Unde calcă-n mușchi pîrliți, / Mușchi pîrliți, / Tare-verziți, / Ca să-și pască Ion cal, / Calul lui ș-acest boier. / Unde calcă-mi, izvorăște / Izvor seci reci, să-mi izvorească, / Ca să se fac-o fîntînă, / Să-și adape Ion cal, / calul*

lui ș-acest boier. / Noi cîntăm / Și colindăm, / Și lui Ion o închinăm.” Comparațiile succesive se neagă una pe alta (cineva a numit aceste paralelisme negativ!), culorile se iluminează reciproc. Soarele care aurește codrii verzi e o părere: sub aparența solară se ascunde un emul al său întru frumusețe: Ion. Peisajul prin care hălăduiește el emană iradiații verzi-brune. Pe unde pășește bidiviu-i fabulos se înțîmplă miracole. E un mod de a sugera că cel lăudat e agreat de natură și are puterea de a modela stihia apei. Firește, miracolul are aici funcție de metaforă. Colinda lui Ion e una din cele mai frumoase laude românești, cu nimic mai prejos de laudele antichității.

Mai toate colindele „*de voinic*” se bazează pe comportamentul solar și pe negația identității inițiale cu soarele. Iată încă o imagine de o strălucire diafană și înmiresmată, auroasă: „*Colo sus, la răsărit, / Leru-mi, Doamne! / Mindru-i cîmpul înflorit / Și e soare ca de vară, / Ziua lungă, pîră-n seară. / Dar nu-i soare ca de vară, / Ci-s feciori din altă țară.*” Cine sînt feciorii (dacă sînt nuntașii ori nu, poate pețitorii) n-are nici o importanță față de această splendidă gloriificare.

Comparantul solar dă poemului un aer de fantastic și mitologie. Peisajele pe care le decupează împrejur par de aur topit. Opulența lor e hieratică și virginală. Cînd comparatul face parte și el, *ab initio*, din lumea mitică, versurile întind în aer portrete bizantine: „*Pe supt deal, pe supt dealuț, / Pare soare / Că răsare; / Dar nu-i soare răsărit, / Ci-s doi sfinți împodobiți, / Cu podoabe gălbioare; / Nu-s galbene la făptură, / Ci-s galbene d-alergătură.*”

Datorită prezenței soarelui, în ipostaza detaliată de comparant, colindele sînt primele noastre laude.

CONSTANTIN SORESCU

Confirmări

Vay bien Camillo? l-a întrebat odată Fidel la o adunare populară întrerupîndu-și cuvîntarea pe tovarășul său

Spunea Che despre prietenul său: „Camillo es la imagen del Pueblo”

În fiecare an în a 28-a zi a lui octombrie mii de oameni din toate colțurile Insulei se îndreaptă spre țărmul cu brațele încărcate de flori tropicale

În fiecare an în a 28-a zi a lui octombrie, ziua în care Camillo ca un Icar cu aripile arse s-a prăbușit în nemărginirea albastră a mării conturul de caiman a insulei devine un imens colan de flori

Viitorul a confirmat atît întrebarea îngrijorată a unuia cît și metafora celui alt

Inscripție pe un colac de salvare

a

Stau în fața unei unice panoplii: pis-toale și puști provenind din toate armuriile lumii, avîndu-și locul mai mult în vitrine de muzeu sau topitorii decît în mâinile unor bărbați decîși să schimbe fața lumii.

Descifrez : Lueger (pistol german din 1918), Colt (american din 1938) alături — puști belgiene Merstal și italiene Beretta din primul război mondial ; puști Springfield din 1903 și carabine de vânătoare „Niagara” — și-apoi armele unice (nici puști, nici pistoale, nici mitraliere dar din toate cite ceva) arme originale tip „Sierra Maestra” confecționate de armurierii bărboși ai Frontului I din piesele separate ale tuturor modelelor fabricate în lume.

Și în loc de „Made in” sau marca pater-nală, pe fiecare pat de armă o lapidară inscripție : SIN HONOR NO QUIERO PATRIA



Ușoară ca o petală
ai zburat dintre noi.
Zimbetul i s-a topit
ca roua de pe flori...
Iat-o, sus,
pe aripa unui nor,
lebedă albă-dormind.

ION PETRACHE

b

În modernele armurerii nord-americane au fost produse după toate rigorile științei omuciderii armele invaziei de pe plaja Giron.

•Ele stau astăzi mărturie unei experiențe mai vechi după care ideile moarte oricât de atrăgător ar fi ambalate nu pot avea sorți de izbândă.

Alături de panoplia mitralierelor, automatelor, tunurilor, bombelor și grenade-lor — un colac de salvare cu inscripția : „Houston“.

TOMA GEORGE MAIORESCU



Așa de repede

Ce zeu umbros e părul tău
Peste ochiul și gura
Și răsuflarea mea

Retras în adânc
Îi aud foșnetul

Zeul morții să fie oare
Frate cu zeul umbros
Al părului tău ?

Îi și aud răsuflarea
Peste materia mea

VASILE ANDRONACHE

Veste albă

Dorea să-și cunoască marginile, răbdarea din el, uritul și frumosul, bunul și răul, să afle cât poate fi de puternic și de nevolnic, de stăpîn și nestăpîn peste el. Alerga fără preget, mereu întunecat, mereu nemulțumit, aduna experiențe după experiențe, trăiri după trăiri. Lumină și-ntuneric, întuneric și lumină...

Dorul de el îl îngheța, îl sufoca; se-nstrăinase de părinți, de prieteni. Mereu îngîndurat, mereu singur în căutare de sine. Furios și neputincios s-apropia de pietre, de iarbă. Se putea frînge, putea încremenii și muzica era singura cale de-ntoarcere spre existență.

Medita oare-n șir la modul cum ar trebui să-și poarte anii ca viața să nu i se mai pară atît de searbădă și fără sens. Lumină și-ntuneric, lumină și-ntuneric...

Așa l-a prins ziua aceea de iarnă, cu gîndurile cu niște baloane colorate ce se-nălțau sus-sus și se spîrgeau rînd pe rînd în seninu-argintat. Cîntecul vîntului de miază-zi abia dacă i-ajungea la ureche. Sta rezemat de pervazul ferestrei înecîndu-se-n golul din el. Netezită de soare zăpada-și înmuia obrazu-n țărînă. Clopotul bisericii dăgănea a veșnicie și a leagăn. Lumină și-ntuneric, lumină și-ntuneric...

— Dumnezeu! Veste Albă!...

Ameștor de frumoasă, păsăruica planată-n pridvor licărea ca un curcubeu în soarele-amezîi. Privirea-i de foc sfredelea chipul din geam umplîndu-l de lumină tremurînde.

— Veste Albă, Veste Albă...

Prezența ei îl arunca dincolo de timp, dincolo de temeri și presupuneri durute. De-atîta lumină inima-i năvălise pe buze. Avea lacrimi în ochi și ridea. Veste Albă s-a făcut că se-nalță spre cîmpuri. De spaimă, chipul lui s-a-nverzit. N-avea putere să strige dar implorarea-i mut-a ajuns-o. S-a-ntors umilă și s-a lăsat prinsă

în mreje-i. Lumină și-ntuneric. Întuneric și lumină.

Drumul spre fericire era acolo, aproape. Ea îi cînta cîntecele pădurilor, el se preschimba-n izvoare-aurite. Ea îi povestea despre-nălțimi, el își simțea trupul ca o aripă-n zbor. EL era EA, EA era EL și pămîntul părea de-albastru.

— Veste Albă, Veste Albă...

Ca iecele nebunele, zilele și nopțile treceau fără zăbavă. Treceau semăînd lumină și-ntuneric, lumină și-ntuneric...

Fericirea-i fugară ca viața. A fost de-ajuns o undă de-oboșală ca totul să se clatine, ca totul să se risipească în vînt. Dup-atîta uitare de sine au început să-l sfredelească aducerile-aminte. Aureola Vestii Albe pierise. Glasul ei i se părea glasul lui furat și strigat, zborul ei — piedica lui spre înălțare. N-a mai auzit mugetul iernii din noapte. Capul ca-ntr-o menhină îi zvîcnea dureros, s-a trezit tremurînd și strîgînd:

— Afară! Afară! Afară!

Viscolul se zvîrcolea-n prispă și hulpav îngheța tot ce se putea îngheța. Veste Albă s-a-ntins buimacă spre cîmpuri dar cîmpurile-mbrăcate-n omăți dispăruseră. Rătăcind, s-a-ndreptat spre copaci dar copacii nu erau de găsît. Virtejuri de gheață-au cuprins-o. Cu aripile-nlemnite și trupul arzînd mergea alături cu drumul. Cald-frig și ea alături cu drumul. Somnul o-ntuneca, își simțea prăbușirea aproape. Cald-frig, cold-frig, cold-frig... Numai EL putea s-o salveze. S-a-ntors. Tîrîndu-se s-a-ntors. Casa era luminată dar intrările ferecate cu drугul. A bătut. Grăunte de foc a bătut la poarta-nghețată. Nimeni n-a venit să-i deschidă. Viscolul a smucit-o și-a lovit-o de prag. Trupul ostent a troznit, aripile înghețate s-au frînt. Cald-frig, cold-frig, cold-frig... Prăbușită, Veste Albă s-a lăsat îmbrățișată de somn. Pămîntul o purta ca-ntr-un leagăn și ea era pădure și el era izvor..., și ea cîntec și el pasăre..., și ea dor și el flacără..., și ea..., și el..., și el..., și el... Ochii-i de jar s-au topit amestecîndu-se-n neguri. Și el era ea și ea era el, și..., și..., și... Lumină și-ntuneric și-ntuneric și-ntuneric...

ELENA MARINESCU

Epifanii în lumină

În plină lumină ceea ce pare a fi dimensionat de hazard sau de absurd, dispărea sau pălește. Moartea însăși se îndepărtează ca o apariție pisăloagă, bicisnică și

inutilă. A avea darul de a trăi mereu în lumină, este a-ți prelungi existența și ființa spirituală între polii timpului. Ți-ai măsura viața nu cu anii ci cu epocile.

Cuvintele, așa cum cred cei mai inspirați prețuitori ai lor, ar putea conferi lumii sensibile valori nouă, și este negreșit așa, cînd de fiecare dată acele cuvinte au aripi și radiază oaze de sensuri, și de mistere pînă acolo încît să fie făuritoare de suflet. Ca și de soarele acestei dimineți

Lupul

Pe timpul copilăriei mele iernile parcă erau mai grele, mai aspre, parcă erau și mai lungi; uneori ele se tot întindeau până primăvara, tirziu.

Satul nostru, situat în plină cîmpie, de-a lungul Dunării, era supus unor viscole foarte puternice. Nu o dată ne trezeam dimineața cu casele acoperite complet de zăpadă. Oamenii, cum puteau, se ajutau între ei să se dezăpezească, să deschidă căi de acces și la grajduri, și la cotețele de găini, și la căpițele cu fin, la porumbar, peste tot unde nevoile îi cheamau. Curțile gospodarilor arătau ca niște terenuri de bătaie în care erau săpate tranșee și căi de comunicații.

După ce desconggestionau cît de cît curțile, oamenii ieșeau la drum să taie cărări spre fîntînă, spre școală, spre băcănie și, de ce nu, și spre cîrciumă unde aveau acces numai bărbații care, deși aveau băutură pe la casele lor, din cînd în cînd simțeau nevoia să se întîlnească acolo unde vinul sau țuica erau „vorbite“, unde se punea țara la cale, unde se afla ce mai este nou în sat în lumea largă.

Noi copii, și mai ales băieții, ne croiam drum prin nămeți pînă la derdeluș pentru a ne da cu săniuțele.

Îmi aduc aminte ca prin vis de acele ierni cînd prezența caselor și a oamenilor se făcea mai ales prin fumul se ieșea pe coșuri, prin lătratul vreunui cîine mai bine hrănit căruia îi ardea să mai latre pe o asemenea vreme.

Satul era trezit din hibernare din cînd în cînd de săniile cu clopoței și de nunțile ce se țineau lanț în perioada de iarnă cînd oamenii se adunau fiecare pe lingă gospodăria și mare lucru n-aveau de făcut pe lingă casă.

Într-o asemenea iarnă prin anii '30, taraful de țigani din satul nostru a fost tocmnit să cînte la o nuntă într-un sat vecin la distanța de 2—3 km. Pe timpurile acelea nunțile țineau cîte 3—4 zile. Bieții lăutari după o asemenea nuntă erau nau-ciți nu alta.

Dar să revenim la taraful nostru. Nunta s-a terminat marți noaptea cînd se por-

sint conșins că cel ce le exprimă, neputînd să nu le spună, născute fiind nu din obsesii ci dintr-un prea plin al lăuntru-lui, liber și de o sănătate supremă, nu asudă ca să convingă. El spune sau scrie.

A numi înseamnă în mare măsură a nu mai vedea, a nu mai fi lumină. Un cuvînt urmează altui cuvînt și atît. La început a fost Cuvîntul. Nu vorbele însă, ci cuvîntul unic.

Dar fereastra continuă să rămînă deschisă și prin freastră intră lumina. Iubirea

nise un viscol din cele cărora li se duce pomina peste ani și ani. Nimeni nu s-a încumetat să-i ducă acasă cu vreun mijloc de locomoție și atunci țiganii, cu instrumentele în brațe, au pornit-o pe jos. Frigul, dar mai ales frica, îi făcea să dir-die din toate încheieturile. Nu le mai ardea nici de cîntat, nici de jucat! Își doreau un singur lucru: să ajungă mai repede la un adăpost.

Pe timpul acela haitele de lupi erau o realitate. Mai ales cînd îngheța Dunărea, zeci de haite de lupi infometați porneau din munții Dobrogei peste Dunăre și făceau ravagii printre vitele oamenilor și de cîte ori nu le-au căzut victime chiar oamenii. Așa că aveau de ce să le fie frică cîntăreților noștri.

Și cum spuneam, mergeau ei zgribuliți de frig și cu inima cît un purice de frică prin pustul de zăpadă. La un moment dat, cînd deja ieșiseră din sat și se aflau în plină cîmpie, unul dintre țigani strigă cît îl ținu gura: „fraților, ne mîncă lupii, uite un lup pe șosea“. Într-adevăr, pe șosea se vedea cum o namilă se apropie de ei. Cel cu clarinetul începea să cînte de mama focului după el încep și ceilalți: vioristul țambalagiul acordeonistul și cel cu contrabasul.

O orchestră întreagă, fără note și fără dirijor, cînta în cîmp, în plin viscol ce le venea în minte, cu speranța că vor îndepărta lupii de lingă ei. La un moment dat namila se oprește locului. Țiganii încurajați cîntă cu și mai mult foc.

Și așa, fără să mai simtă oboseala și frigul, cîntară țiganii pînă la ziuă, cînd, ce să le vadă ochii?! În fața lor stătea un ciulin de Bărăgan care, fiind împins de vînt pe șosea, s-a oprit la un moment dat agățîndu-se de un bolovan.

Multă vreme țiganii au ascuns această poveste neplăcută pețru ei ca să nu se facă de risul satului dar cum nimic nu se poate ascunde pentru totdeauna, a fost suficient ca să vorbească unul că, în scurt timp, a aflat tot satul, ba mai mult, s-a aflat și în satele dimprejur.

Nu era nuntă, botez sau orice altă petrecere la care țiganii să nu fie puși să povestească pățania lor cu... lupul.

GHEORGHE CONSTANTINESCU

de noapte oricît ar fi de mare este acum înfrîntă.

Dar iată vîntul îmi stîrnește și-mi împrăstie filele trezindu-mă din nou. Privesc iarăși prin golul ferestrei și văd un porumbel în zbor, dispărut după două sau trei clipe în urmărirea țîntei sale. Ar putea fi acea țîntă niște firimituri pe pervazul unei ferestre. Prin urmare o amin-tire.

PAN IZVERNA

MAGAZIN ALMANAH

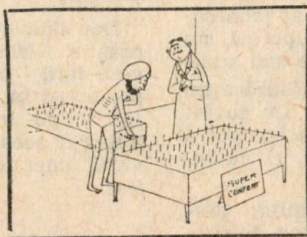
Revelion la scriitori

(Reportaje, impresii, crochiuri și nedumeriri transmise prin cablu de trimisul nostru Sofronie Inocentul de la Brad)

Stimați colegi, am pătruns în incinta Casei scriitorilor o clădire în stil baroc construită pe la 1880 și ceva. Un dulău fioros pe nume Pacco, știutor de carte și cam fandosit, m-a legitimat. I-am arătat delegația. Mi-a perforat-o între colți și odată cu ea și o bucată din blugi ca să mă recunoască la plecare. Alte legitimări n-au fost. Odată cu mine a intrat pe poartă profesorul Alt Piru pilotind un Trabant. Din Trabant a coborît binecunoscuta poetă Virginia Muscat și criticul Romulus Munteanu Călănești. Ultimul a coborât mai mult tras. Toți trei au înșăcat o ladă pe care scria cu litere vizibile Istoria tuturor literaturilor din lume de la început și până-n vecii vecilor. Amin! Era grea istoria. Mai grea decât Trabantul. Am înțeles că aveau de gând s-o lectureze colegilor spre a avea o noapte bogată. Mor de nerăbdare. Am vrut să-i ajut la transport dar tovarășul Alt Piru a declarat că dacă mă ating de ea nu răspunde de urmări. N-am înțeles de care ea! Romulus Munteanu Călănești m-a înjurat pe franțuzește. Doamna Virginia pe românește. Știe!

În sala cu lumini catifelte colegi și colege în haine asortate. Unii sînt în

minijupe (colegele), alții sînt în papion, (colegii), toți vorbesc și se înțeleg la unison. La o ușă laterală, tovarășul Eugen Barbu bate cu o măciucă și cere să i se deschidă. Toți se fac că nu aud. Chiar și Traian Iancu care aude tot. Pe sub geamurile opuse, Cenaclul Flacăra cîntă colinzi pe versuri de Adrian Păunescu, muzica Adrian Păunescu, dirijor Adrian Păunescu, solist Adrian Păunescu, ritmul Andrian Păunescu, lumini Adrian Păunescu, animația Adrian Păunescu, amenințările... Păunescu Adrian. Nici pe el nu-l aude nimeni decât Gheorghe Pituț care iese și-i blagoslovește cu patru mici și o sticlă de bere Grivița. Zîmbește ca leul din Nemeia. Apoi îi roagă: „mă, fraților ajutați-mă să pornesc mașina asta bat-o unul dumnezeu, că de un an vă aștept“. Toți se înhamă voioși. Mașina nu pornește. Păunescu i-o cere s-o vire într-un film despre primul război mondial.



Între timp în sală a fost depusă Istoria literaturilor... Fănuș Neagu o ia și-o aruncă pe fereastră motivînd că ocupă prea mult loc. Alt Piru protestează. Fănuș își cere scuze și se duce s-o recupereze. Cu această ocazie intră și Eugen Barbu și întreabă curios: „Care nu vrea să asculte ultima parte din Incognito?... Aud?“ Eugen Jebeleanu, nervos și elegant, scoate un trabuc. Radu Bourceanu crede că a scos un pistol. Se ridică și-i roagă: „Mony, nu trage!“ Dan Deșliu dă telefon la miliție, apoi la procuratură. Nu răspunde nimeni. Eugen Barbu citește un fragment din Incognito. Criticul Nicolae Manolescu stenografiază. La masa lui, Nichita Stănescu recită Elegia oului pătrat. E acompaniat la chitară de pictorul Mihai Bandac. Trei tineri poeți încă nepublicați se jură că se vor sinucide miine dimineață. Îi sîrută poalele pulovărilor. Pulovărul se destramă. Trei poete amatoare de la cenaclul Tricodava îl croșetează la loc. Criticul Mihai Ungheanu întreabă serafic: „Nichita, scumpule, unde ai văzut dumneata un ou pătrat?“

Nichita se uită la el numismatic și-i răspunde: „În piața Amzei, stimată coonfra-tee!“ „Și la Brăila într-un nuc trăznit de iubirea hoților de cai“ răcnește

Fănuș Neagu cu ochii la sticlele de pe masă. Arată bine domn Fănuș. E distins ca un președinte CAP și are un limbaj ales. Vorbește numai în neologisme.

La o măsuță de două persoane stă prozatorul Laurențiu Fulga. E foarte încruntat și sobru. Corectează Statutul Uniunii. Are multe virgule lipsă.

Din cind în cind se oprește din corectat și se adresează unui ins cu mustață care cîntă pe două voci deși e singur: „Domnule Mircea Micu, fii amabil și cîntă dumneata la Asociație că ai mai mult spațiu”. Tipul cu mustață se ridică respectuos în picioare, cere scuze tuturor și se mută la masa maestrului Eugen Jelebeanu care-l primește cu entuziasm de nedescris.

Se deschide ușa și intră Nicolae Velea. E în smoking. Se duce, glonț! la masa lui Alț Piru și-l întreabă ceva în engleză. Acesta îi răspunde. N-am auzit în ce limbă. Păcat! Domnul Iacob Schapira, responsabilul cantinei anunță meniul serii. Nu se înțelege decît cuvîntul: piftel!

Traian Iancu îi cere să-și dea demisia pe loc. Intervine N. Carandino care amintește pe grecește ceva despre înțelepciunea vechilor greci. Traian Iancu înțelege și iartă. A venit și Constantin Georgescu ot Snagov. Are în mină o prescură și busuioc sfințit. Blagoslovește pe toată lumea. Îi răspunde doar graficianul Pucă bătînd mătănii cu o sticlă de vodcă în mină. I se cere legitimația și buletinul. Pucă oferă sticla de vodcă și promite să se radă.

Atmosfera e tot mai electrizantă. Se anunță sosirea lui Alexandru Căprariu de la Cluj, via Valea Călugărească. Toată lumea tresare de fericire. Fănuș Neagu protestează: „Dacă vine Sandi eu plec!”. Nina Casian zîmbește sceptic. Nu crede! Dinsa stă la o masă cu un grup de șoimi ai patriei și le recită din Ali-gru și Nini-gra. Se toposesc de bucurie șoimii. De!

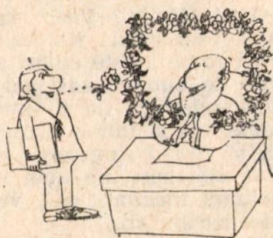
A venit și nenea Angel Dumbrăveanu de la Timișoara. E frumos ca un Narcis și miroase a platan. Tineretele de la Tricodava se opresc extaziate și nu mai croșetează. Se aude un foc de armă. Toată suflarea se viră sub mese și se roagă pentru pace. Din norul de fum se deslușește Mircea Radu Iacoban. E îmbrăcat în uniformă de vînător cu pană la pălărie. Pe piept are o tăbliță pe care scrie: director. Velea îl sărută ca pe-un frate. Iacoban îl sărută ca pe-un frate vitreg.



Mai apoi, într-un tirziu, vine și Grigore Hagiu sub braț cu Pavel Aioanei și cu un țambal de Otopeni. C. Georgescu ot Snagov încearcă să vîndă busuiocul sfințit. Se tocmește cu Ion Băieșu care are nevoie pentru deplasările cu automobilul. Băieșu e foarte vioi și are o dicție ireproșabilă. Știe la glume că nu mă mir de ce comediant e.

Nichita Stănescu a ajuns la jumătatea Oului pătrat. Venerabilul Șerban Cioculescu îl somează să-i explice ce înseamnă cuvîntul „palindrom”.

Cenaclul Flacăra cîntă ineputabil de troznesc geamurile. Adrian Păunescu cățărât pe umerii lui Gil Dobrică privește pe geam și vrea să-l hipnotizeze pe Ion Alexandru care binecuvîntează mesenii și-i sfătuiește să nu consume alcool.



Ce-am observat eu, stimați cititori, e așezarea ciudată a veselilor noștri con-

frați. Stau față-n față, la două mese lunge și se uită fix unii la alții. Nu tot timpul. Din cind în cind. Numai maestrul Fulga stă la masa lui și-l așteaptă pe Romulus Vulpescu să-i spună bancuri în franceză. Bancurile i le traduce Liviu Bratoloveanu. La masa din stînga stă și nici că zîmbește, nici că clipește Ion Lăncrănjan. Se uită fix vis-a-vis și-l soarbe din ochi pe domnul George Macovescu venit și dinsul să se distreze. Ca orice diplomat, domnul Macovescu, zîmbește și dinsul. Fănuș Neagu se ridică și face „roata mare” cu o ușurință surprinzătoare. Ion Băieșu face „roata mică” cu aceeași ușurință. Ion Hobană nu face nimic. E disciplinat, elegant și are în mină o farfurie zburătoare.



E ora douăsprezece fără ceva. La indicațiile președintelui D. R. Popescu, transmise telegrafic de la Cluj-Napoca, mesele opuse se unesc. La fel și comesezii. Traian Iancu anunță o masă comună și colegială. Toți acceptă și așteaptă. Un grup compact format din douăzeci și doi de inși și ceva, în frunte cu Iulian Neacșu murmură a protest. Ei nu se apropie de mesele reunite. Pe semne că nu sint pofticioși. Ușile dinspre bucătărie se deschid. Este adus un tort de circa doi metri pe trei împănăt cu ciupercuțe și bezele. Traian Iancu vrea să țină un spici. Colegii încep să guste pe apucate. Vasile Băran gustă cu lingurița. Fănuș neagu solicită un polonic. Velea îi oferă șapca lui. Fănuș protestează văzînd

împuținarea tortului : „Ori măriti ciolanul, ori răriti ciinii !“ Metaforică exprimate ! Ce naiba o fi vrind să spună ?

În plescăiala generală se arată poetul Vasile Nicolescu de la Consiliul culturii. E grizonat și fin. Începe să dea sfaturi de îndeminare culinară. Fănuș Neagu i-o retează : „Ce ne cenzurezi domnule ?“



Afară, Adrian Păunescu luncă de pe umerii lui Gil Dobrică și prinde debesubt un folkist. Chitara a rămas întreagă. Poetul Pituț nu vrea să înfulece nimic : „Eu țin regim fraților, nu mînc decît praz !“ Tortul nu conține praz. Schapira notează pentru viitor. Laurențiu Fulga se adresează patern grupului de douăzeci și doi și ceva care între timp s-a mai împuținat : „Ce-i cu voi copilași ?“ „Noi, ma-

estre, sintem demni“, zice pierit Iulian Neacsu uitîndu-se disperat la tortul din care a mai rămas o felie.



Felia o subtilizează tot Fănuș Neagu și io duce lui Mircea Micu : „Ia mă, că tu, de dragul lui Jebe ești în stare să faci greva foametei“. Micu refuză demn, apoi viră felia în buzunar pentru vremuri mai grele.

Ușa principală sare din țîțini. Se vede fluturînd palpalacul lui Tudor George Ahee care intră ca un buldozăr culcînd din mers doi-trei poeți mai melancolici. Vorbește în sonete aeriene : „Ați halit tot pandişpanul / Vlașca și Telemnul... cui v-a făcut...“ (Nu mai are rime) Se repede și mistuie jumătate din istoria lui Alt Piru căruia pușin îi pasă. Într-un colț, Paul Anghel, frumesc ca un

prinț din Bizanț zimbește cinic și bate la mașină un nou roman istoric. Ion Lăncrănjan a scos o bucată de brînză și două cepe. Le pocnește în moalele capului, se închină și începe să mestece calm.

„Ioane, ia și dumneata“, i se adresează lui Ion Alexandru care răpunde :

„Bădie, mulțumesc, însă io postesc !“ De lingă el se ridică Ion Gheorghe care întreabă cu voce înaltă : „Cine-a fost Deceneu, ignoranților ?“ Nu știe nimeni. Traian Iancu ridică speriat două degete. Nu i se dă cuvîntul. Corul de la geamuri începe în ritm săltat Hora unirii. Se scoală toți ca la comandă. Dau să se unească și să se-nvîrtească... Vrea să se-nvîrtească și Eugen Barbu. E lăsat...

Totul e cald, frumos și selipitor. Armonie și bună înțelegere. De la Cluj-Napoca, președintele D. R. Popescu se interesează la telefon cum merg lucrurile. Află că bine. Transmite un mesaj de felicitări. Toți aplaudă și privesc spre mesele reunite unde se face loc pentru al doilea tort.

Microschite

Istoria talentului

N-au bănuît că ar fi putut găsi, în drumul lor prin pădurea verde, spre marginea riului repede, acea piatră rară, numită talent. Și cum n-aveau nici-un martor, și cum nu voiau să se certe, au căzut de acord că au văzut-o amîndoi deodată și au făcut rost și de un ciocan și au spart-o pe din două.

Apoi s-au despărțit, unul gîndindu-se cum să-și facă din partea lui un piedestal, celălalt, atîrnîndu-și-o de gît ca pe o pedeapsă și ca pe un talisman.

Întîmplare

De cîte ori am spus că absurdul ne bate la ușa în fiecare clipă n-am fost crezut pînă ieri cînd, am să vă spun, ciinele vecinului i-a lăsat un bilet că pleacă, nu mai putea suporta discurile alea pe creier, că se duce dracului, numai să scape de el și de muzica lui.

Asemănare

Vezi florile ? Vezi iarba ? Vezi locul limpezit ? Vezi toate aceste culori ieșite de sub zăpadă parcă dintr-odată ? Ca și într-o carte, ca și într-o pictură, ca și într-o simfonie, ele sînt izbucniri ale unei îndelungi meditații pe vremea zgribulirii.

Fiîndcă să știi :

Pămîntul și artistul

Gîndesc mai mult iarna.

Precocitate

- Cîți ani impliniți ?
- Șase.
- Și sînteți autorul unui roman ?
- Cum să vă conving ?
- Cînd v-a venit ideea ?
- Acum zece ani.
- Dar spuneți că aveți doar șaze ?!
- Șaze. Acum zece ani am început să scriu, iar acum șaze ani am depus romanul la editură.

Experiență

Dă-i vulpii un creion să scrie despre șiretenie, amînînt-o să-ți spună exact viața ei, și iepurelui un stilou să-ți vorbească despre vinător. Altminteri, totul e fals.

VASILE BĂRAN

Salamandrele năvăleau în cîmpie

Eram călare pe situație ; îmi dădeam seama că sînt călare pe situație și că totul depinde doar de mine.

Baty stătea pe o pernă într-un colț, gras și transpirat, chicotea din cînd în cînd și apoi explica, fără să privească pe nimeni, că de la un timp se gîdila în cerul gurii.

Gela bolborosea în alt colț ; stătea în genunchi, își făcea cruci și apoi se izbea cu fruntea de podea ; bufniturile ritmice, mă deranjau, și chiar i-am spus că or să audă vecinii de dedesubt, își vor închipui altceva, și ce-or să-mi spună miine... Ea mi-a zis, rahat, mi-e scîrbă de lezbieni și de alte religii, dacă nu ești una ești cealaltă, iar eu m-am dus la ea și am pocnit-o în creștet de-a apucat-o sughițul. M-am întors apoi la masă și m-am așezat din nou pe situație.

— Tovarășe, i-am spus : facem artă sau jucăm bambilici...

— Nu mai înțeleg nimic, a zis el ; mi-e cu neputință să mai înțeleg ceva...

Iar eu eram mulțumit de cuvîntul obscen pe care i-l scrisesem pe chelie ; de fapt din momentul acela eram călare pe situație, și mă pregăteam să îngroș literele, așa că i-am spus :

— uite cum se face treaba

streaba, treaba, reaba, eaba

și mi-am sprijinit un călcîi pe genunchiul celălalt, iar laba o vînturam ca pe un evantai ; el s-a pierdut pentru cîteva clipe, timp suficient pentru a-mi duce planul la îndeplinire, ba am și subliniat de două ori.

— Bamba, am strigat apoi ; vreau indispensabili aceia chinezești, simt nevoia să fi am lingă mine, iar ea a ieșit de sub pat, îi avea pregătiți și mi i-a întins.

— Sofia mea, am prezentat-o ; cred că ați mai întîlnit-o pe undeva...

El i-a sărutat mîna, simțea că pierde terenul și poate își închipuia că prin mișcarea asta va reuși să mă dea jos de pe situație.

— Gata, Bamba, am spus așadar ; aici se discută serios ; du-te și vezi de ce plînge copilul...

Chestia cu copilul a fost tare, nu se aștepta nimeni la întorsătura asta, el ar fi vrut poate să refacă mutarea, dar era prea tîrziu. Am profitat și l-am luat repede.

— Tovarășe, i-am spus ; am pentru dumneavoastră un respect continuu și gîdilat ; nu cred că mă înșel, așa că v-aș ruga să-mi dați o recomandare...

Ia-m întins coala de hîrtie semivelină și stiloul, dar tocmai atunci l-a apucat pe Gore pofța să facă flotări sub masă și, cum era normal, și-am cam zgîriat țeasta în cuiele pe care le bătușem pentru anumite ocazii în lemnul de dedesubt. A în-

ceput să urle, cerînd o ambulanță, iar eu i-am înfipt spițul în stomac, știind dintr-o experiență similară că o să tacă precis.

Pierdusem totuși cîteva centimetri, trebuia să-i refac cît mai repede, altfel aș fi rămas neliniștit toată viața.

— Tovarășe, i-am propus ; pînă una-două am putea să facem o partidă de salamandre.

Trebuie că nu știa jocul ăsta, adică goana cu ciomagul prin munți, fiecare încercînd să oprească goana salamandrelor spre cîmpii, cît mai multe salamandre să oprească adică ; am riscat, de fapt, pe bănuiala mea preconcepută că ar trebui să nu știe jocul, dar orice lucru mareț și solemn se înfăptuiește cu mai mult sau mai puțin risc.

El își mai revenise puțin, așa că mi-a replicat :

— Pe ce jucăm...

De bucurie m-am dus și am mai dat un pumn în creștetul Gelei, deși ațipise cu fruntea în drum spre podea, dar am pocnit-o totuși, pentru că știam acum că tipul e în plus, că habar n-are de jocul cu salamandre, altfel n-ar fi pus întrebarea aceea neroadă, că pe ce jucăm, asta fiind la mîntea cocoșului...

Așa că eram din nou stăpîn pe situație, se cumințise, puteam merge, după voie, la pas sau la galop și, dacă nu dădeam încă pîteni, era doar pentru că Baty tot mai chicotea și explica apoi că se gîdila în cerul gurii, Gela începuse să bată din nou mătânii, Bamba șuiera sub pat ca un șarpe, iar cineva nu se mai sătura să tragă apa la closetul de pe hol.

Ascultam freamătul salamandrelor spre cîmpie și mai așteptam încă, nefiind nici o grabă, iar o victorie în asemenea împrejurări m-ar fi lezat adînc în demnitatea mea de artist...

ALECSANDRU VĂDUVA

Aforisme

Nedreptatea are ca tată interesul, iar ca mamă, minciuna.

Scriitorul adevărat nu scrie ca să trăiască. Trăiește ca să scrie.

Vai de scriitorul care trăiește mai mult decît opera lui !

PETRE TRIBAN

CALCUL ALGEBRIC

Calculul, se pare, e făcut înaintea „începutului”.

De pildă, plus y este egal cu Zero. Pe urmă se rotunjește puțin, schimbându-se numai Puterea, care, crește sau descrește în funcție de persoană.

Totul e calculat matematic. Mișcarea rotativă a mîinii descrise în spațiu, pulsarea inimii de la unul spre altul și invers, sau Cumpăna (chiar mai multe), fixată la o dată necunoscută mie, nouă (o gripă, un accident de automobil etcetera, etcetera).



Revelion

În preajma mesei festive, prezidată de curcanul bronzat în cuptor, și cu presimțirea tirului spectaculos al șampaniei, sub ramura de vîsc cu panglicuță în straie, aproximativ, de ginere, pînă să dai drumul mag-ului și soneria să anunțe defilarea mosafirilor, îți vine să aprinzi o țigară și, strecurîndu-te în penumbra dormitorului, să meditezi la cele petrecute și nepetrecute, în anul care expiră...

În ceea ce mă privește — mai anii trecuți, cînd au înmugurit *Pionezele* — am făcut, pe nenumăratele, vreo 340 de tumbe, cu intenții satirice, oferindu-le, în chengar, cititorului — cînd mai boante, cînd mai ascuțite. Mă gîndesc că autenticii umoriști, ca și comicii cu vocație, sînt triști, de felul lor și asta poate pentru că rîsul lor își trage substanța din fapte nu întotdeauna hilare, și o undă de nostalgie înfioară privirea, aruncată către neفرumos.

Dar iată că soneria rupe visarea și dau fuga să fac pe gazda. În prag, două ospătărițe de la „grădinița”, îmbujorate și frumusele :

— La mulți ani, nene Pioneză !

Le scot paltoanele pudrate cu fulgi și cu un gest, dorîndu-se ceremonios, le poftesc în sufragerie, în vreme ce altă sonerie mă proiectează îndărăt. Au început să apară mosafirii mei, ușor emoționați de apropierea noului an... Cîțiva „băieți” din Cișmigiu, de data asta cu pletele tunse și rași de barbă, au venit cu Plugușorul. Unii trag buhaiul, alții, cu pistoale de lemn, trag jocuri oarbe, în loc de bice... Un responsabil de la „borcane și sticle”, se vede c-a mai urât și prin alte părți, e binevenit. Doi bruneți cu „ani vechi” nu mai zic

Nimic nu este îngăduit să rămînă nescotit. Totul se trece pe răboj, Răbojul Vieții. Nu sînt uitate Ascendențele și nici nelipsitele Descendențe. Numai că, la unii se adaugă un plus, iar la alții mai multe minusuri. Minus cu minus, însă, dă plus. Deci, din punct de vedere matematic rezultatul este bun. Și ca echilibrul să fie perfect, se mai ia de colo și se mai adaugă dincolo. Nimic, mi se pare, nu e omis.

La „sfîrșit” se mai adună, de fapt se scad mai multe, Clipele. Rezultatul obținut este o dată precisă, de neînlăturat, „clipa finală”, momentul care se însumează la infinit.

SIMONA KISELEVSKI

nimic despre comerțul clandestin, și mă scaldă în boabe de griu. Directorul, împreună cu inginerul șef de la „Ascensorul” (înjurați de mine, cu condeii) rid triumfător, spunîndu-mi c-au urcat cu liftul ! Responsabilul de la barul „Athenée” îmi șoptește, discret, că a schimbat programul și că a făcut, în fine, rost de baletiste de profesie. În prag, amicii de la Telefoane, cînd ne pupăm, îmi șoptesc la ureche, o cifră impresionantă de proaspeți abonați. Ingerul șef, ce are în grijă micile torpile de „Autosifon”, îmi aduce o cutie de „cartușe” (toate pline cu acid). Responsabila magazinului „Fondul Plastic” — într-o rochiță de pinză topită — mă bucură cu vestea că artizanii de azi înainte, vor exhiba unicate multiplicate pe înțelesul tuturor, renunțînd la sofisticările. O vecină de palier îmi aduce vestea că s-a votat, în unanimitate, în comitetul de bloc, hotărîrea fermă să nu se mai bată covoare zi și noapte, ceea ce mă duce gîndul la economia de antinevralgice. Doi ospătari, veniți cu „Dacii” personale, își iau angajamentul solemn că de mîine vor fi cuvințioși cu clienții, iar cîțiva autori de texte de muzică ușoară, în cap cu Marius Teicu, îmi arată o mapă voluminoasă cu producții sublime și pline de poezie inspirată. Cooperativa „Electrobobinajul” îmi dă pe la nas cu un vraf de scrisori de grațitudine de la cetățeni cu frigidere și Frigero reparate în timp-record. Direcția ITB-ului îmi trimite vorbă că autobuzele și tramvaiele — în anul ce vine — vor merge ca pe... roate.

Cineva însă, mă scutură de umăr cu o vehemență (stil „Flacăra”) nevasta e foc :

— Scoală, omule ! Ce Dumnezeu, ai adormit ? Au venit mosafirii, și iar nu merge liftul ! Și nu știu ce are iar televizorul ! Dă și tu un telefon la „Informația”, că ești și tu cineva...

Cu nevestele astea...

IGOR GRINEVICI

— Cartea pe care o căutați e epuizată.

— Nu-i nimic, dați-mi-o și așa !

— Iată, aveți aici o carte cu probleme pe jumătate rezolvate.

— Grozav ! Atunci, dați-mi, vă rog, două.

— Aș dori o lucrare serioasă, ceva istoric, ceva...

— Iată : „Ultimele zile ale Pompeiului”.

— De ce boală a murit ?

— De o erupție, cred.

— Aș dori o carte bună, spune cumpărătorul, aferat și plin de importanță.

— Ceva mai ușor ? Întreabă librarul.

— N-are importanță. Sint cu mașina !

— Spuneți-mi, vă rog, schimbați o carte cu defect ?

— Firește. Ce defect ați găsit ?

— Nu-mi place sfîrșitul.

Un librar, pe vremuri, a fost întrebat :

— Cum îți merg treburile ?

— Foarte prost — răspune el. Cei care au bani sînt analfabeți, iar cei care

EVROPEA !

pot să citească, n-au bani.

O cumpărătoare intră într-o librărie și întreabă pe vânzător :

— Spuneți, vă rog, aveți ceva de Anatole France în legătură albastră ?

Un tinerel căruia abia i-au dat tullele se duce la librărie și cere să i se recomande o carte „selectă” :

— Vă dau „Cum să ne lăsăm de fumat în zece zile”.

— Nu, o refuză tînărul. Nu-mi plac cărțile de literatură „fantazistă” !

O editură americană se afla în pragul falimentului. Romanul în care își pusese mari speranțe zăcea în rafturile librăriilor. În cele din urmă s-a găsit o soluție salvatoare. S-a publicat, într-un ziar de mare tiraj, următorul anunț : „Milionar tînăr, fizic plăcut, dorește cunoștință (în scopul căsătoriei cu o tînără care să semene cu eroina romanului „cutare”). A doua zi, la nici o librărie din țară

nu se mai găsea măcar un singur exemplar !...

Marele dramaturg englez G. Bernard Shaw (1856—1950) se adresa odată unui librar, cerindu-i relații despre o carte pe care intenționa s-o cumpere.

— E interesantă ? Întreabă autorul lui „Pygmalion”.

— Nu știu, răspunde sincer librarul.

— Cum, dumneata vinzi cărți fără să le citești ?

— Mă rog, răspunde librarul, dacă aș fi farmacist mi-ai pretinde oare să gust toate medicamentele ?

O bătrînă de 80 de ani vine la librărie să cumpere un roman de dragoste.

— Eu am crezut — spune librarul — că la vîrsta dv. vă interesează numai istoria.

— Vai, draga mea, dar asta reprezintă pentru mine doar... istorie !

Nu înțeleg cum poate sta un scriitor luni întregi, uneori ani, să scrie un roman. N-ar fi mai simplu și mai bine să între într-o librărie și să-și cumpere unul gata făcut ?

MIHAI BURDUJA

— Am hotărît ! Mă apuc de deltaplan !

— Ce-ți veni ? Nu știi povestea cu vînătorii ?

— Ce poveste ? !

— Doi indivizi erau la vînătoare. La un moment dat, au observat ceva în aer și au început să tragă.

— Ce pasăre o fi fost asta ? Întreabă unul dintre ei.

— Habar n-am, în orice caz am făcut-o să dea drumul omului pe care îl ținea în ghiare !...

Pe un șantier se prezintă mai mulți muncitori în vederea angajării. Un tip solid îi așează pe un singur rînd și le spune :

— Primul lucru pe care vreau să vi-l anunț e că sînt în stare să snopesc în bătaie pe oricare dintre voi !

— Nu și pe mine ! protestează avansînd un tînăr bine făcut.

UMOR

— Pe tine... pe tine, îi spune după ce îl apreciază din ochi tipul solid, pe tine te concediez !

Într-o zi, un individ care lucra la o fabrică de bere, și-a pierdut echilibrul și a căzut în cuva cu bere. A fost chemată soția sa pentru a i se anunța tristul eveniment. Aceasta, după ce își manifestă cumplita durere, declară :

— Bine cel puțin că a avut un sfîrșit rapid !...

— Din păcate n-a fost tocmai așa ! dădu trist din cap cel care o însoțea. De două ori a ieșit ca să meargă la toaletă !...

— Am inventat un computer aproape uman ! se laudă un savant către un coleg.

— Vrei să spui că gîndește ? Îl întreabă colegul.

— Nu, dar cînd face o eroare este capabil să o pună pe seama altui computer.

Un avocat trebuia să pledeze în capitală procesul unui client. Pentru că îi promisese că-i telegrafiază imediat verdictul, s-a ținut de cuvînt și iată conținutul telegramei :

„JUSTIȚIA A TRIUMFAT ! FĂ IMEDIAT RECURS !”

(Dreptatea a învins)

Un șeic arab reîntorcîndu-se acasă după o vacanță petrecută în Statele Unite a fost întrebat ce l-a impresionat mai mult la americani.

— Vînătorii ! a răspuns el scurt, detașîndu-și skiurile.

PETRU IDRICEANU

Intr-o zi, Mark Twain ține o conferință în Utah. La discuții a venit vorba și despre poligamie.

— Puteți să-mi citați măcar un singur pasaj din Scripturi care să interzică poligamia? îl întreabă în focul discuției cineva din asistență.

— Desigur, replică Mark Twain, „Nici un bărbat nu poate sluji la doi stăpîni“.

Un vechi prieten al lui Groucho Marx, autorul dramatic Norman Krasna, îl întâlnește într-o seară, acasă la acesta, pe cunoscutul Arthur Rubinstein.

— Domnule Rubinstein, zise Groucho, permiteți-mi să vi-l prezint pe Norman Krasna, și el un pianist valoros.

— Sînt întotdeauna fericit să fac cunoștință cu un muzician, răspunse Rubinstein.

— Nu-mi pot permite să vă las să credeți o asemenea minciună, tresări Krasna. Nu numai că nu sînt muzician dar cred că nu mai este un altul pe lume care să aibă mai puțină ureche muzicală decît mine.

— Tinere, surise Rubinstein, există! Și acela este unul dintre prietenii mei, fostul rege Alphonse al XIII-lea. De la vîrsta de patru ani avea pe lingă el pe cineva însărcinat să-i facă semn cu cotul cînd se cînta imnul național.

Nu-i totuna

- Una e să-ți iei papucii, și alta e „să ți se dea papucii“.
- Una e să fi uitat, și alta e „să fi uitat“.
- Una e să știi unde ai plecat, și alta e „să știi de unde ai plecat“.
- Una e să iei ceva „înfundat“ și alta e „cînd ți s-a îmfundat“.
- Una e să-l alungi din pepeni, și alta e „să-l scoți din pepeni“.
- Una e să faci multe poezii și alta e „să faci multă poezie“.

Anecdote



Bil Tilden, marele campion de tenis american, obișnuia ca oricîcîte ori un arbitru de linie nu era de acord cu „decizia“ lui, să-l fulgere cu o privire disprețuitoare.

Din această cauză, la reuniunea anuală a U.S. Lawn Tennis Association, în 1928, unii membri au propus să i se interzică să mai arunce priviri furioase arbitrilor.

Aflînd de aceasta, Tilden făcu special drumul pentru a exprima protestul său în legătură cu proiectul amintit mai sus. El îi fulgeră cu o asemenea privire pe partizanii acestei idei, încît aceștia renunțară pe dată, nemaifiind supuși la vot.

Sala cinematografului dintr-o mică localitate ame-

ricană era pe cale de a deveni teatrul unei catastrofe cu ocazia prezentării filmului „Superman“: instalația de sonorizare căzînd în pană chiar de la primele imagini, publicul începuse să-și manifeste zgomotos nemulțumirea. În acel moment, un personaj ciudat, se ridică în picioare și începu să rostească cu voce tare replicile care ar fi trebuit să fie auzite de public.

Uimirea a fost pe măsura isprăvii dat fiind faptul că tînărul în cauză era chiar „superman“ în persoană, altfel spus, actorul Christopher Reeve, care se găsea în această localitate pentru că turna un nou film.

Celebrul comedian Bob Hope declara unui ziarist: „Am o adevărată oroare să-mi văd numele în ziare și fac tot ce-mi stă în putere pentru a evita interviurile. Dacă mi se face publicitate, vreau ca asta să vină de la sine. Asta și repet în permanență celor opt atașați de presă care îmi sînt salariați.“

Referindu-se la anii săi de studiu, Woody Allen povestea:

— Am fost dat afară de la Universitatea din New York, chiar din primul meu an de studiu, pentru că am copiat la lucrarea scrisă la metafizică. Mă uitasem în sufletul vecinei mele de bancă!“

- Una e să te faci că plouă, și alta e „să te faci că ninge“.
- Una e să torni ceva și alta e „să torni pe cineva“.
- Una e să vinezi ceva, și alta e „să te vîneze cineva“.
- Una e să-ți umple paharul, și alta e „să ți se umple paharul“.
- Una e să ne luăm căciulile, și alta e „să ne furăm căciulile“.
- Una e să ștergi repede, și alta e să o ștergi repede.

GHEORGHE GROSU



Epigrame

Drumul și timpul

de Adrian Vasiliu

*Cînd și-a conceput volumul,
Primul cuvînt a fost drumul,
Dar s-a cam opus Olimpul
Să-i asigure și timpul.*

Insomnia pămîntului

de Theodor Poiană

*A reușit să dea, în poezie,
Pămîntului destulă insomnia.
Și-n compensare, pentru cititor,
A dat — și tot destul — un somn ușor.*

Nemuritorii

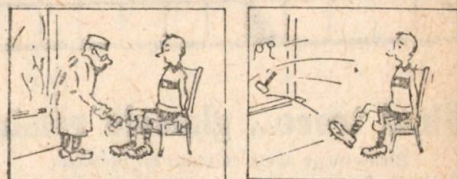
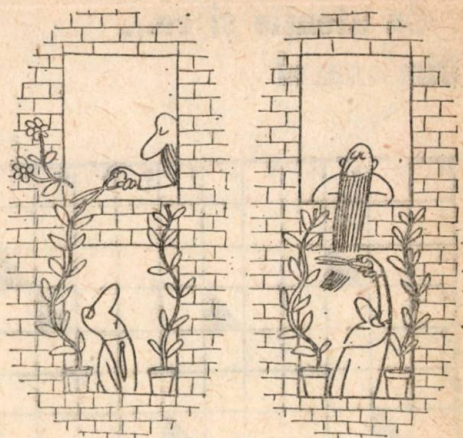
de Vasile George Dumitrescu

*Numai titlul nu-ți dă gloriei
Chiar de-i zici Nemuritorii,
Că nu-i destul doar să vrei
Să te numeri printre ei.*

Unui critic cu stil alambicat

*Vrea s-arate că prin stil
Este un critic abil,
Dar n-a reușit. Probabil
Stilu-l face criticabil.*

GELU STOICESCU



Proverbe coreene

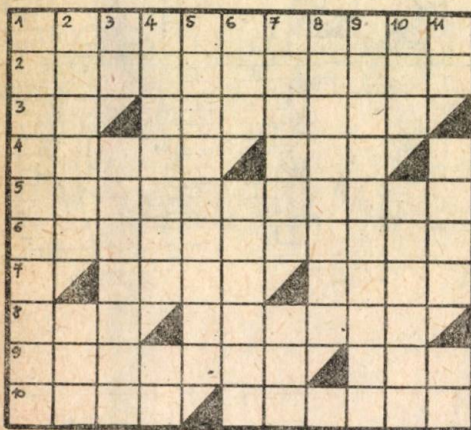
Și urechea e o comoară.
Aude una, dar răspunde zece.
Cel care a fost bolnav, devine doctor.
Vaca nu înțelege niciodată sfaturile date de popă.
Înțelege greutățile părinților numai cînd îți crești copiii.
Numai copilul și cîinele se duc acolo unde-i trimiți.
Experiența tinereții e mai prețioasă decît argintul.
Urechile călătorului cresc pe zi ce trece...
La o casă îmbătrînește mai întîi gardul, iar la om capul.
După mii de ani și broasca devine balaur.
Cocoșul e mic, dar creasta îl face mai mare.
Cînd balaurul iese din apă îl atacă și furnicile.
Boul, chiar dacă e mare, rege nu va fi niciodată.
Dacă nu muncești, nici cel mai mare talent nu-ți aduce mîncarea pe tavă.

Stă sub portocal și așteaptă să-i cadă în cap piersică.
Perlele devin comoară doar cînd sînt înșirate pe un șnur lung.
Piatra care se rostogolește nu e ascuțită.
Pe unde trece calul, poate trece și vaca.
Dacă vrei să prinzi leul, trebuie să intri în groapa lui.
E greu să fii fiul omului.
Începînd din poarta casei se întinde o altă lume.
Dacă ești tare cu duhul, nici în apă n-ai să te înnece.
După moartea omului rămîne doar numele, după moartea tigrului, pielea.
Cîinele viu e mai de folos decît un ministru mort.
Cu cît trăiești mai mult cu atît ai să treci prin mai multe necazuri.
Întins pe masă, peștelui nu-i e frică de cuțit.
Cînd ești sărman caută o femeie econoamă.

Deseori dragostea înflăcărată se termină cu o despărțire veșnică.
Supărarea bărbatului nu se potolește nici cu douăsprezece câni de ardei.
Pînă și statuia lui Budda își întoarce capul de la soții care se ciorovăiesc.
Trei din cele mai mari necazuri: apa, focul și femeia rea.
Cei mai draguți sînt proprii copii, însă nevasta numai străină.
Repede se mai distruge casa în care guvernează nevasta.
Dacă vrei să ai liniște în casă, nu asculta plîngerile nevastii.
E rău cînd femeia nu stă acasă, căci și cea mai bună sculă dacă o împrumuți des se strică.
Educația nevastii trebuie să înceapă din clipa în care își pune rochia de mireasă.

În românește de
NICOLAE MAREȘ

...Cu atenție și cu... Dictionarul



ORIZONTAL : 1) Trecuți la index (în volum). 2) Prezentatoare de (noi) filme. 3) Dat direct ● Locul muștelor (folositoare). 4) Apăruți ex-abrupto ● Irigat pe... sărite. 5) Scrie scenariu la televiziune. 6) Interpretează visele (chipurile științifice) 7) Oft cinegetic ● Te poartă (singur) în mare. 8) Sieși ! ● Anunță (sigur) echinocțiile. 9) Întreținuți ● Dispozitiv de război. 10) Sub (orice) limită de caracter ● Lămurit (ca înțeles).

VERTICAL : 1) Un fel de rață-n lapte. 2) Arete (foarte) tinăre ● Lipsit de strălucire. 3) Stăpîn și... slugă ● Contrară normelor. 4) Mame... ca-n basme ● Ris !. 5) Combat singuri boala. 6) Sui... șui !! ● Se iluzionează (altfel spus). 7) Baza corhănitului ● Pește fără oase. 8) Elena închinată Diane (cu jungherul). 9) Apar iarna la geam (aici sint mulți). 10) Susțin în felul lor arena ● Acțiune zorită. 11) Neume ! ● În loc de idee călăuzitoare ● Mirșoagă rebusistă — sigur ciștițătoare.

N. CRIȘAN

Vinul trece... glumele rămân

Blestem pe acela ce vinul își botează.

HECTOR BERLIOZ

Daniel Francois Auber, marele compozitor, lua într-o seară masa la un amic. La un moment dat, el descoperă în cupa sa de vin un fir de păr. În sfârșit, făcu el cu bonomie — m-am convins și eu că, așa cum spuneai vinul dumitale e bătrîn... Atît de bătrîn încît i-au ieșit peri albi.

Johannes Brahms a fost invitat la o masă de către un prieten. Gazda se adresa tuturor invitaților pregătindu-se să rostească un toast în cinstea compozitorului.

— Domnilor, spuse el, în cinstea înaltului nostru oaspete, am dispus să fie adus din pivnițele mele cel mai bun vin, pe care l-aș numi Brahms al vinurilor mele !

În timpul mesei, gazda îl întrebă pe Brahms, cum îi place vinul.

— E bun, răspunse compozitorul. Dar nu-l aveți în pivnițele dv. și pe Beethoven ?

Bastiani, un clarinetist italian în orchestra opere

din Paris, era bețiv și carotofor, încît umbla cît era ziua de lungă să se împrumute de pe la cine se nimerea cu bani. Într-o zi îi aținu calea și lui Rossini pe care îl cunoștea din copilărie, de la Bologna.

— Gioachino — făcu el —, împrumută-mi două mii de franci.

— De ce tocmai eu ? — se indignă compozitorul.

— Fiindcă tu ești așa de norocos, încît n-ar fi exclus ca, într-o bună zi, să-ți plătesc datoria.

Caruso, invitat la un dineu, a întins paharul cel mic, în loc de cel mare, vâlețului care voia să-i servească vin, la care acesta i-a șoptit :

— Scuzați, domnule, — e vorba de vin obișnuit.

— Tocmai de aceea — i-a răspuns Caruso. Păstrez paharul cel mare pentru vinul de desert, pe care îl prefer.

Nat King Caule fusese violonist de jazz la începutul carierei sale, pentru ca să devină mai tîrziu pia-

nist și să se afirme în același timp ca un foarte înzestrat cîntăreț vocal. Întrebat de ce a schimbat vioara cu pianul, el a răspuns :

— Oare cum aș putea să așez o butelie cu vin pe o vioară, ca s-o am în orice clipă la îndemînă și în față ? ! În timp ce pianul...

AVRAM D. TUDOSIE



După lectura unui manuscris, Albert Camus a dat acest răspuns autorului :

— Lucrarea dumneavoastră este bună. Păcat că partea bună nu este originală, iar cea originală nu este bună.

Hotărînd să se căsătorească, celebrul matematician, fizician, astronom și filozof englez, Isaac Newton (1642—1727), s-a dus în vizită la aleasa inimii sale. Spre uimirea acesteia, încă din momentul sosirii, Newton a început să-i citească piesa lui Shakespeare „Troilus și Cressida” pe care a parcurs-o de la un capăt la celălalt. Încheindu-și lectura, a rămas cîteva clipe cufundat în tăcere, trăgînd cu sete din pipă. Apoi, scoțînd pipa din gură, s-a apropiat de fată și i-a luat mîna. Emoționată, aceasta, aștepta declarația hotărîtoare. O arsură bruscă a făcut-o, însă, să-și retragă mîna. Cu gîndul la cine știe ce problemă care-l preocupa Newton îi luase un deget îndeșind cu el de cîteva ori jarul din căușul pipei. Ceea ce nu a împiedicat-o, însă, pe fată să accepte căsătoria cu marele savant.

- Ce citești ?
- O carte de călătorii.
- ? ! ?
- „Mersul trenurilor”.

Una și alta



Un amic i-a dedicat lui Jean Cocteau o carte și sarcasticul poet i-a trimis această scrisoare de... mulțumire :

„Dragă amice, citind cartea ta am adormit. Dormind, am visat că citesc cartea ta. Atunci m-a cuprins o plictiseală așa de mare încît... m-am deșteptat”.

Scriitorul american William Faulkner (1897—1962) a fost întrebat odată ce anume părere asupra operei sale i-a făcut cea mai adîncă impresie.

— Scrisoarea unui scoțian, în care acesta îmi spunea : „Ultima dv. carte mi-a plăcut atît de mult, încît era cît pe aci s-o cumpăr”.

— Domnișoară, ce-mi recomandați să citesc în concediu ? Dar ceva mai ușor.

— Aventura vă place ?

— Îmi place, dar sînt cu soția,,

„Insomnia” este cartea apărută mai de mult în librăriile franceze și semnată de

Gay Luce și Julius Segal. Așa cum anunță titlul, cartea tratează despre nopțile albe. Pentru unii lucrarea este un bun somnifer. Pentru cea mai mare majoritate, însă, ea constituie un motiv de... insomnie.

Pilotul unei companii străine i se plînge unui prieten :

— Am fost amendat de firmă cu 10% din leafă.

— Dar de ce ?

— Cînd m-am suit în avion aveam o carte în mînă.

— Și ce e rău în asta ?

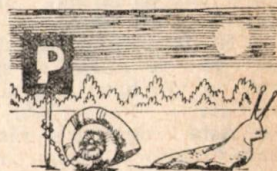
— Titlul cărții era : „Cum putem deveni pilot de avion în numai douăzeci de lecții”.

La 12 decembrie 1958, domnul Robert Parrish din Los Angeles, California, asista la o serată în casa unui amic din Beverly Hills, California. Erau acolo scriitori, regizori, cinești. Angajîndu-se o discuție literară, un scenarist îl întrebă pe domnul Parrish :

— Ați citit „Sanctuarul” lui Faulkner ?

Iar domnul Parrish avu curajul să răspundă :

— Nu, n-am citit niciodată nimic de William Faulkner.



Dedicații bachice

Lucia Sturdza-Bulandra care avusese un mare eșec în rolul Toscăi a lui Victorien Sardou trecea plictisită pe Calea Victoriei, cînd dă cu ochii de Iancu Brezeanu, bine dispus. Lucia îl apostrofă :

— Ei bine, nenie Iancule, iar cu „plosca ?”

Brezeanu era la curent cu eșecul doamnei Bulandra, așa că i-a răspuns prompt :

— Ce să-i faci, coană Lucico, fiecare, fiecare cu ne cazurile lui... eu cu plosca, matala cu Tosca !

Ori de cîte ori lua masa în societate, actorul Iancu Brezeanu repeta după fiecare fel de mîncare :

— Asta trebuie să se mănînce bînd vin !

Și așa la toate. Cineva îl întrebă :

— Bine, dar cu ce nu bei dumneata vin ?

— Cu apă !

Diogene a cumpărat de la un circiumar un butoi vechi și doğit pentru zece drahme, dar cu cinci drahme să rămînă dator. După o bucată de vreme circiumarul ceru și restul.

— Ești în toate mințile ?

— ripostă Diogene. Învoiala a fost să plătesc cinci drahme și cu cinci să-ți rămîn dator. Dacă ți-aș plăti acum cinci drahme, aș călca învoiala, căci nu ți-aș mai rămîne dator cu nimic.

Anecdote



Se știe că vinurile dulci, când se depășește măsura, îmbată mai repede și mai tare decât cele seci. De obicei, vinurile dulci „se lasă” în picioare, iar cele seci „urcă” la cap. La un chef cu vinuri dulci — relatează profesorul Dimitrie Bernaz — un confrate s-a cherchelit de nu-și mai putea mișca picioarele. Colegul „cherchelit la picioare” spuse cuiva :

— Tu nu știi că la unii — ca și la mine — vinul se duce unde găsește locul mai gol. La mine în măduva picioarelor. La alții, ca tine, în golul dintre oasele capului !..

Aflat odată la Geneva, marele actor Charlie Chaplin s-a oprit la hotelul „La trei coroane”. Când a plecat, a dat portarului un bacșiș de 20 de franci.

— Rindul trecut mi-ai dat 40 de franci ca să beau un vin bun în sănătatea dv.

— Asta-i adevărat — răspunse Chaplin — însă acum mă simt cu mult mai bine ca atunci !..

Înțeleptul Diogene fu imbat odată să ia un pahar de vin amestecător. El luă paharul... dar îndată îl turnă jos.

— De ce ai făcut asta ? îl întrebă cineva.

— Păi, răspunse Diogene, l-am răsturnat eu, ca nu cumva să mă răstoarne el pe mine la urmă !

Invitat la masă, într-o familie, cupletistul Doumel a băut cam mult vin. La desert, stăpîna casei aduce pe cei doi băiețași gemeni,

mindria familiei, ca să-i vadă și cunoscutul actor.

Doumel, crezînd că din cauza vinului vede dublu, exclamă :

— Ah ! ce băiețaș dulce ! Este unicul dv. fiu ?

Comicul Fernandel se destăinuia unui ziarist :

— Nu beau vin decât la zile mari.

— Și ce înțelegi dumneata prin zile mari ?

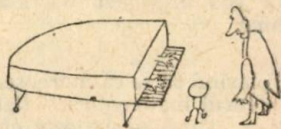
— Zilele cînd beau vin...

Frederic cel Mare făcuse o adevărată pasiune din luarea în deridere a unei anumite laturi a științei învățaților săi. Vizitînd odată Academia de științe, i-a întrebat pe cei prezenți :

— Domnilor, sînt în fața unei dileme. Un pahar plin cu șampanie are un sunet mai cristalin decât un pahar umplut cu vin sau nu ? Domniile voastre ce spun ?

În numele academicienilor a îndrăznit să răspundă un bătrîn orientalist :

— Maiestate, membrii Academiei regale de științe nu vă pot răspunde, deoarece salariile lor sînt foarte mici și nu le permit astfel de experiențe !



După cum se știe, Galilei nu umplea termometrele inventate de el cu mercur sau spirt, ci cu vin. Celebrul fizician și astronom italian a trimis unui coleg de breaslă englez unul din aparate, însoțit de o notiță prin care explica funcționarea lui.

Pe drum, notița s-a pierdut și adresantul nu s-a putut lămuri asupra menirii darului primit. După un timp Galilei a primit un răspuns la care nu se așteptase defel : „Vinul a fost într-adevăr minunat. Vă rog să-mi mai trimiteți”.

Actorul francez Jean Marais, își amintea de o pățanie în Japonia :

— Am vrut să gust și eu, din curiozitate, vinul japonezilor. După primul pătărel am simțit că în jurul meu totul se clatină. I-am spus chelnerului :

„Cam tare vinul dumneavoastră !”

— Nu vă speriați, stimat domn, nu-i decât... un obișnuit cutremur de pămînt !

Pierre de Montmaur (1576—1648) savant și ie-zuit, celebru pentru causticitatea spiritului său vedea o mare înclinație spre parazitism și spre birfă. De aceea se spunea că „nu deschide niciodată gura decât pe socoteala altuia”. Acest dublu echivoc nu-l deranja pe Montmaur, care avea obiceiul să spună întotdeauna gazdelor care-l pofteau la masă :

— Dumneavoastră procurați carnea și vinul. Sarea mă privește pe mine !

La peste 200 de ani după moarte se pare că Giovanni Giacomo Casanova va apare posterității în cu totul altă lumină. S-a dovedit că fama sa de aventurier și seducător fără scrupule al femeilor a fost falsificată în următoarele împrejurări: Casanova și-a scris memoriile în castelul contelui Waldstein din Duchoov, unde îndeplinea funcția de bibliotecar și unde a și murit. Primul editor al acestor memorii, Jean Lafargue, din Paris, le-a corectat astfel încât să corespundă gusturilor înaltei societăți franceze din acel timp, introducând numeroase episoade picante.



De obicei, iconografia operei lui Cervantes ni-l înfățișează pe Don Quijote ca pe un bătrîn deșirat, jigărit și caraghios. Ceea ce face ca mai toți cititorii să și-l imagineze așa pe „Cavalerul tristei figuri”. Cu toate acestea, Cervantes nu și-a zugrăvit chiar așa — ba chiar de loc așa — eroul. În prima pagină a primului capitol din primul volum, Cervantes scria: „Cavalerul nostru se apropia de cincizeci de ani”. Deci, cum am spune azi, Don Quijote era departe de vîrsta pensionării. În aceeași primă pagină autorul mai spune: „Era un om puternic, cu trup uscățiv și o față suptă, îi plăcea să se scoale cu noaptea în cap și era un vînat pasionat”. Nu rezultă deci deloc că Cervantes avea intenția să facă din Don Quijote un bătrîn caraghios. Și nu avea această intenție încă un motiv: Don Quijote era mai tînăr decît... Cervantes însuși. Romanul

CURIOZITĂȚI

a fost început în 1602 iar autorul, născut în 1547, avea peste 50 de ani cînd Don Quijote a apărut în planurile lui creatoare.

Cîteva opinii despre Flaubert: „Aș da toată opera lui Flaubert pentru doi bani” (Léon Daudet, citat de Jules Renard în „Journal”, 28 ianuarie 1895). Apropo de „Madame Bovary”: „Nu există nici emoție, nici sentiment, nici viață în acest roman” (E. Duranty, „Le Réalisme”, 15 martie 1857). „Aceasta înseamnă apologia adulterului, osanale aduse desfrîului, plăcerilor provocate de abaterile de la legile căsniciei. Socolesc, domnilor, cu mult mai periculoasă și imorală ridicarea unor asemenea fapte în slăvi, decît însăși abaterea”. (Din actul de acuzare citit de procuror la procesul intentat lui Flaubert pentru „Madame Bovary“.)



Michael Harrison, publicist britanic admirator al lui Sherlock Holmes, a tipărit o lucrare originală intitulată „Londra lui Sherlock Holmes”, care înfățișează capitala britanică în secolul trecut, așa cum apare ea din povestirile lui Conan Doyle. Lucrarea vine să completeze o altă carte publicată de Harrison cu cîțiva ani în urmă — „Pe urmele lui Sherlock Holmes”, în care autorul a înțocmit o hartă a deplasărilor făcute de celebrul detectiv în Londra și în alte localități din Marea Bri-

tanie, căutînd să localizeze, între altele, imobilele descrise de Conan Doyle.

Istoria literară a consemnat critica acerbă pe care Dostoievski a făcut-o personajelor și universului specific operei tolstoiene. Ea a consemnat de asemenea, indiferența lui Tolstoi față de personajele dostoievskiene.

În această ordine de idei este interesant de amintit că cei doi giganți ai literaturii ruse și universale, deși erau contemporani, nu s-au întîlnit niciodată în tot cursul vieții lor și nici nu și-au scris vreodată. În atmosfera vieții literare ruse, caracterizată prin raporturi de stimă și afecțiune reciprocă între scriitorii lucrul era cu totul neobișnuit. De altfel, Dostoievski n-a dat importanță operei lui Tolstoi decît după apariția romanului „Ana Karenina”; „Război și pace” n-a făcut nici o impresie asupra lui Dostoievski, motiv pentru care a refuzat să socotească romanul o operă genială. Timpul însă, ca să folosim o expresie a lui Anatole France, „s-a dovedit amabil” față de operele amîndurora, înscriindu-le în marmura nemuririi.

Cu peste o sută de ani în urmă, Alexandre Dumas a fost în Caucaz. Timpul petrecut acolo de autorul romanului „Cei trei mușchetari” este evocat în filmul pe care-l turnează în Gruzia tînărul regizor H. Hașkasimov. În rolul principal — Karl Sebris, artist al poporului din U.R.S.S. Scenariul filmului „Dumas în Caucaz” nu este atît o adaptare pentru ecran a cărții celebrului romanier „O aventură în Caucaz”, cît descrierea unor evenimente neincluse în narațiune, dar importante pentru o mai bună înțelegere a caracterului acestui scriitor și a operei sale.

Vânătoarea de ciori

(Fragment din romanul
Legai-vă centurile de siguranță)



I

Vila de vânătoare, numită „Elvira”, era așezată pe un deal, cu spatele spre pădure. Când Huniade se hotărâ să o locuiască câteva zile, uneori câteva ore doar, când adică făcea o partidă de vânătoare, singur sau cu oaspeți de seamă nu numai al lui ci ai țării, în orașului din apropiere apăreau peste noapte, puteai zice „ca din pământ” oameni în civil, ocupându-l pur și simplu. Cu o zi înaintea sosirii, se prezentau la datorie milițienii în uniformele lor albastre, postându-se unii la colțuri, alții la întretaierile străzilor iar alții în podurile clădirilor oficiale: primăria, școala, spitalul, biserica, ba chiar și ale unor case particulare, în geamlicul cărora un ochi atent putea distinge gurile negre ale „cățelelor”...

Deloc impresionați, obișnuiți, oamenii își vedeau de ale lor. Prezumptivii complotiști locali își luau tâlpășița iar cei de altă parte stăteau cuminiți. Locul, mult prea mic, nu era propice.

Cu cinci-sase ore înaintea sosirii lui Huniade, la vilă își făcea apariția un Mercedes negru cu număr mic, ofiterul însuși se repezea și deschidea portiera, salutând respectuos pe cel ce cobora sprinten: Manuel (de fapt îl chema Mihailache), zis Sfântul, zis Omul cu valiza, zis și... dar cum nu-i ziceau cei care îl știau fără a ști și ce face el în vilă. Arăta ca un actor american. Avea întotdeauna la el o geantă tip diplomat, ceva mai voluminoasă însă, ca care intra în vilă. Stătea acolo 15—20 de minute, după care ieșea și, fără să scoată o vorbă, urca în Mercedes și pleca. Pleca spre a se întoarce după o oră, după altă oră, după trei ore, făcând de fiecare dată același lucru: cobora sprinten din mașina pe care o conducea el însuși, intra în vilă cu valiza diplomat și ieșea cu ea după 15—20 de minute.

Iată-l mai întâi în sufrageria spațioasă. Deschide „diplomatul” al cărui interior e compartimentat în patru. Trei despărțituri mici, acoperite, și o a patra în care strălucește un aparat ciudat. Deschide una din despărțituri, cea „a suferinței”, și din interiorul ei captonat cu plus verde se ridică mai întâi unul, apoi al doilea, până la urmă cinci fluturi mici, care încep să unduiească prin încăpere, urmăriți câteva clipe de privirile încordate ale lui Manuel. Acesta trece apoi în primul dormitor, în al doilea, repetând în fiecare figura. Se așază în fotoliu și stă cinci minute în ultima încăpere, urmărind zborul micilor papioni. Se întoarce în sufragerie și ochii lui cenuși numără repede cei cinci fluturi. Înștit dacă ies toți la socoteală, dacă sînt în aer. În ciudatul aparat, care se dovedește a fi un aspirator de construcție japoneză, și-i colectează cu înfinită grijă, făcând aceeași operație în cele două dormitoare. Pleacă satisfăcut, cu un zîmbet înflorit în colțul buzelor, dar pe care îl sorbe în chiar clipa cînd deschide ușa în fața căreia stă încremenit în uniformă lui verde unul dintre supraveghetorii vilei.



În valiza lui neagră, Manuel are 15 fluturi Mesomenia cresus, din Guyana franceză, transport lunar special, destinați pazei lui Huniade. Sînt cei mai sensibili fluturi din lume, capabili să detecteze cea mai subtilă otrăvă pulverizată în aer și să moară din cauza ei. Un aer stătut îi năucește, tulburându-le zborul grațios, un aer viciat cu fum de țigară îi doboară. Sînt prezervați într-o seră specială, în care mor după o lună.

Privindu-i cum zboară prin sufragerie, Manuel își amintește cum în sezonul trecut de vânătoare, la a treia lui „intrare”, întorcându-se din dormitor ca să-i colecteze, trei din cei cinci erau căzuți pe covor, mai bătînd abia din aripile lor gracile. O spaimă uelgătoare, mai uelgătoare decît otrava care-l doborîse, îl cuprinsese din toate părțile și trebuia să se așeze în fotoliul în care stătea acum, ca să nu ingenucheze. O spaimă dublă, pentru viața lui și pentru viața ministrului, neli nu-și mai amintea pentru a cui mai întâi, și a trebuit să treacă două-trei minute pînă să se întrebe de ce nu au căzut toți cinci. Îi privea ca pe un țărîm al speranței pe cei doi, care continuau să se zbangue în aerul sufrageriei, îi privea pe cei de jos, nemiscăți acum, înțepeniți. Își recăpătă încet culoarea în obrajii tăiați ca-n piatră. Cu ochii pe cei doi, se ridică, merse spre masa de lingă semineu și decroșă aparatul telefonic, cerind operatorii Sediul. În câteva minute află că trei din cei 15 fluturi făceau parte din „contingentul” lunii trecute, nevoți spre ultimă îngrijitorilor, care uitaseră să-i comunique, la data prevăzută.

Acum zîmbea amintindu-și spaima de atunci. Împreună cu fratele său Luis, (Lică), doctorul, Manuel asigura cea mai apropiată și imediată securitate a ministrului. Cea mai delicată, gîndi. Fără pistoale și pumnale, fără efort. În fiecare dimineață, Luis primea o mostră din fecalele lui Huniade, cărora le făcea personal analizele, analize în funcție de care fixa micul dejun și prînzul marelui general.

Uneori erau invitați și ei la o partidă de vânătoare. Acum împliniră același ritual, sosiră și bucătarii speciali, care aveau și ei grade — numai despre Luis-Lică și Manuel-Mihalache nu se știa precis ce grad au, aerul lor superior îi făcea pe cei din suită, pe paznicii obișnuiți să se poarte cu mare atențiune și respect față de cei doi frați, pătrunși cu toții de importanța vitală, delicată și primejdioasă a misiunii aceluia și deci bucătarii în tînută de Capșa așteptau cu emoție, (o observație a lui Huniade însemna... o, dar ce nu putea să însemne!) aduseră și viață, mîncăruri alese și vinuri domnești, vovodale, din pivniți de taină, inaccesibile pămînturilor. Cei doi frați, Manuel (care făcea și el pe expertul în medicină — Știe mama dracului, își ziceau ospătarilor sublocotenenți, maiori, căpitani, colonei — o fi el pistolar, dar te pomeniți că o fi și doctor, dracu să-l ia, și îl lăsa să se înfigă în bunătăți alături de Luis, care era medic specialist în mîncare și fecale).

— Mincarea este cea mai bună materie primă pentru fabricat c... spunea, Luis citindu-l de fapt pe Huniade, dar și ca o formă de autoritarism.

Nu era sezon de vânătoare, dar aduseseră iepuri, un corb, mistreți, rațe sălbatice, nimeni nu vina în țară, dar Huniade, care avea unei apetitul de a lansa maxime, le spusese cu ani în urmă: Puterea primează dreptul. Așa că aveau mină liberă. Adunaseră în munți echipa de vânători, de hăitași, de cîini de vânătoare, în Retezat, Bistrița, Hațeg, în Dobrogea se dezlănțuiseră mari bătaii de hăituiști și vînătoare, în Vrancea și la Suceava, de peste tot sosiră în frigider speciale la București prăzile vînătorilor. Acum le aduseseră aici, în cîmpie, unde avea să aibă loc o vînătoare banală, mai mult o ieșire la aer cu prieteni intimi, cu „gorilele cu gropile în obraji” pe care cei doi frați, Manuel-Mihalache și Luis-Lică le invidadu, dar mai ales era vorba de „aerisirea” lui Huniade care acuza tot mai des o oboselă inexplicabilă.

Era vorba, de fapt, de o vînătoare de ciori și punctul tare și inedit era că la această vînătoare participa și Toma Caragiu, pe care toți îl așteptau cu un nedisimulat sentiment de admirație, pe care marele actor îl merita din plin. Manuel însă le atrase atenția tuturor să ridi cu înțelepciune, să manifeste o admirație cumpătată, că altii nu-l vedea bine, să se controleze. Punctul de admirație era unul singur. Să fie clar, altfel stricăm tot balul, conchise Manuel, implicându-se și pe el care ar fi preferat să stea tot timpul în preajma actorului de geniu. Caragiu se împrietenisese cu Huniade probabil prin Ginda, fiind aceasta frecvența cercurii boeme ale plasticienilor, iar Huniade se considera acum un Mecena, inconjurat de artiști, protejindu-l, lăsînd-o pe Frederika în cinematografie...

Manuel stătea pe unul din fotoliile așezate pe largă terasă, așteptînd să apară grupul, mașinile, în fața lui se deschidea priveliștea unei poeni, în dreapta pădurea și apoi cîmpul pustiu, presărat cu pete albe de zăpadă, semn că iarna părăsese aceste meleaguri, lăsînd un hiatus de tristețe ca apoi să vină mirifica primăvară. Nu era nimic fastuos, cum fusese cu o lună în urmă, doar fluturii îl aminteau de superbețea și pubertatea anotimpului ce se anunța. De, fluturii... De un timp începuse să-l preocupe această problemă, era ceva suspect aici. „Nu i-i bine la vaca noastră”, medită Manuel, comportarea micilor zburătoare era tot mai ciudată, sensibilitatea lor scădea. În una din zile îl împărțise această îngrijorare și fratelui său, plimbîndu-se pe cîmp, neîndrăzînd să i-o mărturisească prin telefon, știînd să amîndurora telefoanele le erau supravegheate, nici să-i vorbească la birou ori în altă încăpere, știînd deasemenea că peste tot sînt microfoane și deci convorbirea avea să fie înregistrată; așa-dar îl invită pe Luis-Lică la o plimbare cu tramvaiul pînă la cap de linie (nu îndrăzneau să-i mărturisească în mașină, știînd că și aceasta era prevăzută cu mijloace sofisticate de ascultare, de proveniență japoneză așa că preferară tramvaiul, amintindu-și că nu cu mulți ani în urmă acesta era de fapt singurul lor mijloc de deplasare în București și acum dacă ar fi gafat, după ce începuseră să se obișnuiască cu Mercedesul era cam greu să revii în hărmălaia pestriță a gloatei. Auziră iar refrenele aproape uitate: Avansată înainte! citiră inscripția cunoscută: Nu scuipați pe jos, care suna ca un îndemn de a scuipa pe sus și toate celelalte), așa-dar ajunși la cap de linie o luară pe niște străzi înguste, cu case mici, unele acoperite cu hirtie gudronată și abia ajunși în afara marelui oraș, Manuel-Mihalache îl împărțise îngrijorarea:

— Fluturii nu mai au eficiența inițială. Există mai multe piste pentru aflarea cauzelor, începem el cu un ton detectivist.

— Tu suferi de spionită, ricană medicul.

— Toți suferim, frățioare, de spionită. Nu numai noi doi. Dar și omul de pe stradă. Și ăia din tramvai. N-ai văzut cum se holbau la noi. Știau că sîntem...

— Știau că sîntem, îl corectă Luis.

— Spionita a devenit o boală națională, așa că te rog să mă ascuți, că nu degeaba te-am cărat pînă aici.

— Foarte rău ai făcut. Dacă ne cheamă Huniade? Dacă s-a c... subtil, ori prea gros? Și eu umblu pe cochilii pentru a discuta despre... spionită. S-o ia dracu. Țăla mă împușcă dacă nu mă găsește și atunci adio spionită... De spionită să zicem că te poți vindeca, că doar n-o ții și asta un veac, se mai schimbă oamenii, lumea... Și, dacă-i să facem pe secretoșii,

deveni la rîndu-i misterios medicul... ață că de un timp, de cîteva luni bune, nu-mi mai place cum se c... generalul. E ceva putred în Danemarca lui. Ceva nu-i merge.

— Și?

— Și-i spun că totul este O.K.!

— Și dacă se duce la altul să-i analizeze... c...

— Poate să se ducă oriunde.

— Cum?!

— Trebuie să fie un dement să-i spună adevărul. Ce, nu-l cunoști? îl condamnă: Se aprobă: Huniade! Adio!

— Și ce are? Diaree, constipație?

— Nu.

— Singeți, încearcă să ghicească Manuel.

— Pe dracu! Are ceva ce, vorba ceea, nu miroase a bine.

— Adică?

— Adică c... lui-nu-mai-miroase!

— Ei, și?

— E anormal!

— O fi friun sfînt!, glumi fratele.

— Nu e vorba de sfînti. Tie îți arde de glumă. Dar nu i-i bine la vaca noastră.

— Tocmai de aceea te-am chemat și eu că nu i-i bine la vaca noastră, spuse oarecum inveselit Manuel. Dar dacă-i început-o cu c... termină odată și o să-ți spun și eu ce rahat mă paște.

Fratele nu ezită, trebuiau să fie scurți, timpul presa, puteau fi chemați în orice clipă și se gîndi la ideea de a prinde un taxi ori de a opri o mașină ca să ajungă mai repede la sediu.

— Cred că are ceva incurabil.

— Adică?!

— Ce, adică! Faci pe prostu, ce poate fi incurabil?

— Cancerul!, rosti cu o ușoară gîtuire Manuel-Mihalache.

Tăcură cîteva clipe. Apoi, ușurat de vestea care-i produse șocul, Manuel întrebă cu un amuzament abia reprimat:

— Și c... cancerosilor nu miroase?!

— Păi tocma asta-i: puful medicul. Și acum să trecem la rahatul tău, spuse Luis, dar pe scurt.

— Uite ce-i: nu-mi plac fluturii!

— C... cu mae! Știi că-mi plac! Mă cheamă pînă la Dracu-n praznic ca să-mi spună că domnul nu-i plac fluturii! Ei, asta-i bună! Știi că-mi plac?... Ei, fir-ar să fie! Auzi coalea: domnul Manuel-Mihalache nu-i plac fluturii!, se enervă Lică.

— Ai uitat din ce c... am ieșit! Ascultă Mihalache!

— Stai, bă, onrule! Nu te strofoca! Ce-ți veni?! Il potoli Manuel—Acelea nu-l vorba că mie nu-mi plac. Fu vorba că ceva nu e în regulă. De aceea îți vorbii de piste. Nu-mi place cum se comportă ei. Adică fluturii.

— Dar ce au?

— S-au blegit. Asta-i. E blegi! Ori sînt prea rezistenți. Un haloimă de să înnebunești, nu alta!

Uitară de cancer, vorbeau precipitat, cuprinși de o febră interioară, păreau doi conspiratori, limitați de timp trebuind să-și comunice rapid mesaje.

— Spune pe scurt, îl somă Luis.

— Pe scurt, se conformă Manuel, reluîndu-i somajia: ori e vorba de un sabotaj la mijloc, un dusman de clasă strecurat în rezervație...

— Prima pistă, îl punctă precipitat medicul.

— A doua pistă: ori furnizorul ne trage pe sfoară.

— A doua pistă.

— Ori fluturii ăștia e corecturi, conchise Manuel.

— De ce să fie corecturi? De ce să fie sabotaj? De ce furnizorul să ne tragă pe sfoară? Găsim alt furnizor.

— Nu este alt furnizor. Fluturi de ăștia, sensibili, dom'le, gingași, nu e decît în Guyana franceză! S-au făcut comenzi, peste tot. N-am umblat eu pe tot continentul Africii! Ioc! Aiurea! Mesomenia cresus e numai în Guyana!

— Și ce interes au ei să ne tragă pe sfoară?, se nedumeri Lică-Luis.

— Poate vor să ridice prețul!

— Nu e exclus, conveni Luis.

— Facem dom'le curse cu aeroplanul, bilunare, dom'le pentru niște prăpădii de fluturi, e adevărat că e frumosi, că feresc omul de moarte... Le creem condiții, climă, faună, floră, tot tacîmul... Și, poftim. Fluturii nu-și face datoria.

Vorbeau ca între frați, cu limba lui de acasă, în lume limba lui lor se voia al unor tovarăși distinși, slujitorii unui general cu experiență, cult, care bă-

tuse și el cîteva continente în tinerețe, care pe lingă cultură aveau o experiență de viață unică.

— Nu i-i bine la vaca noastră..., medită Luis.

— Nu i-i bine la vaca noastră, se auzi ca un ecou îngîndurat vocea lui Manuel.

— Și atunci?

— Atunci dacă fluturii nu mai e eficace...

— Da de ce nu mai e eficace?, întrebă Luis molipsit sincer de îngrijorarea fratelui.

— Am auzit, așa o vorbă, mi-a șoptit mie o pă-sărică...

— Ei?

— Că se face experiență.

— Pe fluturi?

— Da, pe Mesomenia cresus, rosti el cu glasul unui savant.

— Unde se face experiență? În Guyana?!

— Nu, acilea așa, la noi. I-au făcut laboratoare speciale. S-au adus specialiști sovietici, experți.

— De ce? Nu mai e bun fluturii ăia de import?!

— E bun, de bun, e bun! Unii zice că ne trimite fluturii bătrîni. Dar nu e bătrîni. Țștia-i strică cu micurinișmul.

— Da Micurin e cu fructele, parec...

— Acu elevii lui, ori el, dacă n-o fi dat în primire, se bagă și la fluturi. Micurin ăsta e peste tot, ce crezi.

— Fă un raport și sesizează pericolul. E viața lui Huniade în joc, conchise Luis-Lică și se uită la ceas. — Să ne întoarcem, poate prindem o mașină.

— Fără efect.

— De ce fără efect?

— Din același motiv ca și cu c... tău. Îi sare tăn-dăra și, adio Manuel. Mă văd un Mihalache la Canal ori în fr'un Aiud.

— Nu văd motivul. La mine cu c... e altceva.

— Nu te supăra Lică, dar e același mare c... în care am intrat amîndoi și trebuie să ieșim din el.

— Asta-i!

— Dar problema se pune: cum?

— Ți-am spus eu că nu i-i bine la vaca noastră, reluă el sloganul.

— Ție îți se pare că la mine lucrurile e mai simple?

— Sincer să flu: da.

— Ei, află că nu e simple de loc.

— De ce?

— Nu e simple pentru că însuși domnul-tovarăș general a dat dispoziție să-l aducă pe Micurin și să facă combinația.

— Care combinație?

— Fluturi românești cu fluturi din Guyana! — zicea că putem scoate valută. Că toată ștăbărima, bolșevici ori imperialiști are nevoie de fluturii ăștia în caz de pericol.

— Și dacă nu iese combinația?!

— Știi ce-a spus tov. Huniade? Că atunci se c... și pe Micurin și pe noi!

— Ei, nu! Chiar așa, dom'le?!

— Esact. Cum mai vezi și cum te văd. Și-a mai avut o vorbă.

— Ei, ce vorbă?

— Să-l facem din plastic.

— Din plastic, dom'le?!

— Da, da de unde plastic? Că numai americanii are plastic și încă cîțiva imperialiști.

— Atunci?

— Atunci e atunci! A zis că ne face pe noi fluturi!... Știi ce însemnează asta.

— Da, da... Pichi-pichi! Paca-paca!

— Esact.

— Nu i-i bine la vaca noastră, Mihalache, nu i-i bine.

— Da cine-o zis că i-i bine?!

— Erau îngîndurați, grăbiți, ajunseră printre cocloa-bele tumefiate, leproase, copii desculți, zdrențăroși le ieșiră în cale, întinzînd mina.

— Conașule, mînceai-ăș p..., dă-mi și mie un leu să-mi iau covrigi!

— Să ajungi ofițer!

— Ghineral!

— Împărțiră în dreapta și stînga cîte un leu.

— Căpitan să ajungi, conașule!, se vede că țigă-nușii nu cunoșteau ierarhia militară și pentru ei cuvîntul căpitan semnifica mai mult decît de cel de colonel ori general, să zicem.

Se opriră o clipă, ajunseră în șosea și șuvoiul de camioane, Pobede treceau pe lingă ei.

— Adevărul e, îi strigă în ureche Manuel lui Luis, că Huniade...

— Ce-i cu Huniade?

— Urrrr! Uuurr! Așa a făcut. Ce e aia două curse speciale de avion pînă în Guyana pentru o sută de fluturi! Și iar a făcut ca aeroplanu!

— Da ce-i veni?!

— Îi veni că se teme și el de Bătrînu'.

— Așa-l numeau toți pe șeful statului și partidului.

— Și Bătrînu' crezi că nu știe?

— Poate că știe, da se poate pentru ca să nici nu știe.

— Ori se poate pentru ca să se facă că nu știe.

— Și cînd e momentul nu i-o scoate pe nas cu fluturii? Se pare că Huniade a ȳrut să-l vîndă pon-tul cu fluturii Bătrînului, așa mai pă ocolitelea.

— Și?

— Și Bătrînul i-a ris în bot. Ce, să-l otrăvească camera?! A ris! Și de atunci, uite așa, cu amărățil ăștea de Micurini.

— Deci așa stă chestia.

— Așa, dragă, așa!

— Păi de ce nu mi-ai spuseli dă la început?! — se nedumeri Luis.

— Voiam să te consult, doar ești medic, răspunse cu aplomb Manuel și riseră amîndoi. Zice că la ficate are cancer?

— La ficate, da, la ficate.

În cele din urmă prinseră unul un loc într-o Po-bedă, altul într-un camlon și ajunseră fiecare la se-diul său.

Acum Manuel stătea cu privirea ațîntită în zare, așteptînd. De data aceasta se părea că îi reușise misiunea, probabil încă mai erau rezerve de fluturi din Guyana franceză. Dar cînd stocul se va termina?

Zări convoiul mașinilor negre, lucitoare și se ridică dînd alarma ca toată lumea să fie la posturi.

II

Iarna era pe sfîrșite, copaci negri, bacovieni, care își aminteau totuși cum se înroșiseră ca niște ado-lescenți în lafa vîntului de primăvară, priveau grup-ul ce înalța făcut, pîsind cu înversunare prin pămîntul desfundat, peste arăturile care despărteau poiana — punctul final al călătoriei lor — de mașinile care rămăseseră pe drumeagul de cîmp. Toți aveau puști de vînătoare, unii le duceau pe umăr, alții în mîini, păreau o grupă de partizani în urmărire inamicului, tăcerea lor, fețele concentrate, toate tră-dau atingerea unui țel, cucerirea cu orice preț a unei victorii vitale.

Undeva prin ceață se zărea fantoma unui castel.

Un bărbat scund și îndesat, cu tocurile cismelor foarte înalte, pășea în fruntea acestui grup, alături de el, cu pași luși, sprinteni, mergea o față zveltă, doar pe fața ei se citea o altă expresie, de detașare, de acea ultimire pe care numai un lucru înedit îl poate stîrni în sufletele noastre, era singura care nu avea armă, purta pe brațele-l fragile o uriașă pasăre ciudată care își rotea capul circular, perpetuu, fără să-și miște corpul, dovedind o extraordinară mobili-tate a capului.

Bărbatul scund și îndesat își deschela nasturii seur-tei și atunci i se zări centura strălucitoare de aur, pălăria de vînător și-o scoase o clipă și cu o imensă batistă albă, imaculată își șterse creștetul mare, ras complet, își așeză iar pălăria pe cap și aruncă o pri-vire spre față și spre bufină, căci pasărea aceea cu ochii mari, uriași și stranii, cu un corp imposibil și greu — cel puțin așa părea din cauza nemiscării, nemiscare încremenită, de plumb, care din cauza mișcării circulare a gîtului părea și mai grea, ochii ei enormi erau imposibili, erau orbi, zăua, și răspun-zind întrebărilor nepuse de Huniade fata spuse:

— Nu-i obișnuită zăua.

— Cu ce o hrănești, Sultana? — întrebă acesta pe un ton lipsit de curiozitate.

— Cu șoareci, spuse Sultana.

— Buni șoareci, buni! Foarte buni șoareci! — rosti Huniade ca într-o piesă absurdă.

— V-am spus: aduc bufină, dar să nu mi-o împuș-cați.

— De ce s-o împușcăm? se miră Huniade.

— Din greșală, să zicem. Ori din...

— Ori din...?

— Din capriciu.

— Cu bufințele nu sînt capricioase, Sultana.

— Domnule general, știu că nu sînteți capricios nici măcar cu bufințele, dar să n-o împuște... tova-rășii...

— Îi impuse eu pe ei.

Tăcură un timp, ajunseră într-o pașiste luminoasă, ceața se ridicase aici, dar bufnia auzea numai zgomete și dădea aceleași semne de neliniște, rotindu-și mereu cu aceeași uluitoare mișcare capul, în timp ce corpul ei inert apăsa greoi brațele tinerii fete. Părea o pasăre de plumb, cu o mașină înăuntru care făcea să i se miște gîtul circular, cu ochii nemișcați, privind spre nicăieri, corpul greu, părea o pasăre făcută.

— Să știți tovarășe ministru...

— Acum ori îmi spui ministru, ori general.

— Dumneavoastră cum preferați?

— Cînd sîntem împreună poți să-mi spui... Felix.

— Știu, gînguri ea și clipi repede, poate ușor emoționată, ori poate din cauza luminii care se revărsa deodată, înundînd pădurea apropiată, destrînzită, umedă, neagră, cîmpia mohorîtă, pămîntul reavăn.

Și în această lumină se văzu, în toată splendoarea lui, Castelul, Castelul de vinătoare — unul din multele — al lui Huniade și fata se opri uimită de arătarea acestei splendori; părea o Fata Morgana a acestor locuri. După ce-l contemplă mută spuse, în chip paradoxal:

— Dacă cineva îmi omorîă bufnia, îl ucid. Vă jur, domnule general.

— Felix.

— Ti-o jur, Felix! spuse ea și într-adevăr în ochii ei se aprinse o flăcără rea, ascuțită, tăioasă, pe care Huniade n-o mai văzuse poate la nici o altă femeie.

— Ai văzut puiul de leopárd?, întrebă Huniade continuînd să păsească alături de femeie.

— Ce leopárd, tovarășe ministru? — îl întrerupse fata cu un aer voit oficial, bucură că acesta, întîlnindu-i obsesia, schimbase din delicatețe subiectul — Doar noi am venit să vinăm... cîori, nu leopárdi, tovarășe general!

Huniade se prefăcu a nu observa nevinovata ironie a fetei și continuă:

— Știi că am adus niște meșteri italieni — Marmora ascultă mai bine, se supune nîinii meșterilor italieni.

— Ca pe vremuri, domnule ministru.

— Sunt multe de învățat de la acele trecute vremi..., reflectă cronicărește generalul; avea o spază de cultură, știa cîteva limbi, biblioteca lui fusese strada și porturile lumii.

— Și ce-l cu italienii că nu i-am mai văzut.

— I-am trimis pe Insulă. Au de executat mari lucrări acolo. Bineînțeles că sînt și români printre ei, pentru muncă necalificată.

— E frumoasă Insula..., reflectă Sultana ducînd în continuare bufnia uriașă pe brațe. Se oferiseră mai mulți să o ducă, dar fata îi refuză categoric. Bufnia simte cînd e în brațele stăpînei. Mă cunoaște. Ne-am atașat una de cealaltă, le spusese. Și într-adevăr pasărea nopții se mai astîmpărase acum, se obisnuise cu mersul, aceeași agitație o cuprinsese și cînd se urcără în mașină, ca apoi să devină neliniștită la coborîre, simțise mirosul de pămînt, vîntul subțire, acum nu-și mai rotea capul în acea neverosimilă circularitate pe care alte păsări probabil n-o aveau.

— O să faci un Paradis din Insulă! rosti Sultana cu admirație.

— Asta și vreau. O să mergem cînd va fi totul gata.

— Îmi închipui că va fi ceva foarte original!

— Sînt sigur de asta. O bombă! Ceva șoching. O să-ți placă.

— Abia aștept.

— Nu mai e mult fetițe și vom... muri și vom vedea.

— Vom trăi și vom vedea.

— Să sperăm..., rosti aproape în șoaptă generalul și o umbră învâlău fața lui mîslîne, de asiat. De un timp primise de Anul Nou, de 1 Mai, 23 August, 7 Noiembrie, cu toate prilejurile aniversate — de ziua lui, pe lingă mîile de telegrame ori felicitări tipărite, un desen ciudat, mereu același, parcă era tras la sapirograf, desenul reprezenta un rac — iar sub el aceeași urare: La mulți ani!

„Cretini!“ — își spusese el și începu să înjure birjărește, amplificînd metaforele, parcă încîntat de succenta lor. Cred că mă întîmîdează! Dar de unde p... mîși știu?! Și acest lucru într-adevăr îl intriga. Nu știa nici Gînda, nici ala care-l analiza rahatul, își spunea Huniade, nu bănuia că Luis știa adevărul. Dobitoei ordinari. O să le demonstrez că rezist. Că puterea îmi aparține. O să-i torturez, fără alegere, o să-l închid, îl spînzur, o să-l împuşc cu mîna mea în ceață, se dezlanțuise el. O să le tai urechile, limba,

degetele, să nu mai aibă cu ce desena raci! Simțise o durere neobișnuită cutreerîndu-i corpul și la Paris fusese cit se poate de sigur, deși dăduse dispoziții drastice să nu mai fie păzit cîteva ore — Nu vreau copoi după mine. Ne facem de risul Europei!, le strigase. Vă împuşc pe toți! repetă el fragmente din monologul de acasă. — Dobitoeci, vă bag la oenă, la tăiat sare! La Canal! La Gherla, să deveniți sodomiti. Măcar să învățați și voi ceva, că tot nu știți nimic!

Presupusese că după această filipică fusese lăsat singur. Se înțelesese prin telefon cu marele specialist, stabilise o oră destul de matinală (Gînda dormea încă) și luînd un taxi sosi la destinație să-și asculte sentința. Și-o ascultase cutremurat, dar pe fața lui nu se mișcase nici un mușchi, îl tresărise doar sufletul, înfiorîndu-l.

— Vreau ca această casă, reluă el adresîndu-i-se Sultanei, să stea sub semnul unui pui de leopárd. P... mîși de viață! se înfurie el deodată. Era interesant și paradoxal cum la acest bărbat — Sultana ca și alții observaseră cu mirare acest lucru — se imbinau atît de... armonios limbajul distins, aproape academic cu unul trivial, dacă nu de-a-dreptul obscen. — Dar nu numai că va sta sub semnul unui pui de leopárd. Nu e vorba, scumpeteo, de o sculptură obișnuită; acest pui de leopárd nu devine vizibil decît la anumite ore, mai cu seamă cînd Soarele este la zenit: atunci imaginea se formează din nimie altceva decît din umbrelle nenumerătelor gurgule ale betonului zgîrnjîtor pe care sculptorii italieni le-au folosit așa cum existau ele, într-o anumită ordine riguroasă. Cu ajutorul unui computer japonez, sculptorii au calculat formele și pozițiile excreșcențelor de beton în așa fel încît — utilizînd aceste particule ritmice ale zidului — imaginea puiului de leopárd se formează perfect între 22 Iulie și 22 august, adică atunci cînd Soarele se află sub semnul zodiacal al Leopárdului și al Leului.

— Fascinant! exclamă cu sinceritate fata. Sunteți un om rar, un tip extraordinar în tot ce faceți...

— Lasă că mă cunoșc, o potoli cu tot firescul Huniade, știu că fac și lucruri crude. Dar nu pot altfel.

— Dar sunteți un tip deosebit. Un tip rarissim...

— Ha, se amuză ministrul și o clipă își apăsă coatele pe solduri să simtă înțepătura șintelor — cîtele de aur ale centurii. La Paris, acum recent, mi s-au făcut niște analize. Și am descoperit că fac parte dintr-o grupă sanguină extrem de rară denumită U-Bombay. Conform estimărilor specialiștilor, o astfel de grupă sanguină există pe întregul glob doar la aproximativ 30 de oameni!

— Fascinant! De-a dreptul fascinant! Și dumneavoastră faceți parte dintre aceștia! Dacă n-am avea asistență v-aș săruta.

— Sărută-mă, porunci Huniade și se opri.

Și fata lăsă pentru o clipă uriașa bufnia pe pămîntul umed și îl sărută cu frenezia pe gură, îndelung. Apoi îl privi cu ochi dilatați, parcă se ghicea în el o spalmă latentă, ori poate numai fascinația provenită din ardore și adorație:

— Ești un condotier al dragostei! Mă iubești!

— Eu îmi respect victimele, rise el.

— Te îndrăgostesti ușor, nu-i așa?

— Unii spun, am aflat și eu din surse demne de încredere, că eu mă îndrăgostesc tot atît de ușor cum răcesc.

— Și răcești ușor?

Dar el nu-i răspunse. Avea un obicei ciudat pentru un tip de formația lui: scria uneori versuri de un erotism brutal pentru a-și stîrni simțurile.

— Ești palid, Felix, spuse cu voce neclară Sultana și ridicînd bufnia de jos porniră iar spre luminisul pădurii care-i aștepta; castelul era aproape, impunător, în stil brîncovenesc, două mașini negre erau în fața castelului, pe terasă se vedea un tip în civil, costum negru, ca o sentinela neagră.

— Am insomnii, răspunse într-un tîrziu Huniade.

— Condottierule!

— Unii îmi spun că sînt un pungaș stîlat care vințură lumea, un diftant al plăcerii. Și că aplic prin budoare ideea ieziților: scopul scuză mijloacele.

— Și nu-i așa?

— Nu pot altfel.

— Dar ce-i cu insomniile?

— A, nimic. Pătesc și eu ca Iorga — despre care se spunea că e reacționar — odată o studentă l-a întrebat: domnule profesor, spuneți-mi, cînd vă

culcați, barba o țineți deasupra plapumei ori sub plapumă?!

Fata începu să ridă de insolita întîmplare.

— Si Iorga ce i-a răspuns?

— Nu știa nici el. Dar de atunci marele învățat — fiindcă să știi că eu nu-l consider reacționar, ci un mare învățat de talie mondială, el și-a jucat doar rolul în clipa istorică în care a trăit și l-a jucat foarte bine, după părerea mea, așa cum și eu îmi joc rolul, fiindcă nu pot altfel, în compania acestei doamne care e Istoria, o doamnă plină de neprevăzut, capricioasă...

— Cherchez la femme...

— Numai că în cazul meu femeia este Istoria. Deci dacă cineva va vrea să mă judece să întrebe, să cerceteze Istoria! Să caute Istoria...

Era curioasă această mărturisire în fața unei fete cu o bufință uriașă în brațe, aici pe cîmp, poate aceste gânduri, ori poate altceva, mult mai grav, boala lui incurabilă, încredințată și implacabilă ca și Istoria îi dădea insomniile de care vorbea. Fata îl urmări un timp, dar, neavînd apetitul ideilor, reveni la barba lui Iorga.

— Si cu Iorga?

— A, cu barba!

— Da, spune-mi cu barba lui Iorga, trebuie să fie ceva foarte amuzant.

— Nu e amuzant deloc. În fiecare seară Iorga cînd se așeza în pat era preocupat de această idee. Pînă atunci se culca fără să bage de seamă dacă în clipa în care adormea barba era sub plapumă ori deasupra ei. Acum, ani în șir, se spune, la culcare își pune barba cînd deasupra plapumei, cînd sub plapumă. Și nu se decidea. Și pur și simplu nu putea dormi.

— Dar tu de ce nu poți dormi? N-ai barbă.

— Barba mea nu se vede. Dar o am.

— O barbă invizibilă.

— Da.

— Omul cu barba invizibilă.

— Barba mea este înăuntrul meu, fetișo, de aceea nu se vede, spuse el voind să glumească, dar fata întinse ea nu e vorba de o simplă butadă. Și văzînd că omul cu care pășea alături face, tăcu și ea, respectîndu-l tăcerea, așa cum el spusese că își respectă victimele.

— Hai să nu ne mai gîndim la barbă. Să rămînem niște păcătoși care iubesc, vorbi el moale într-un tîrziu.

— Ai măreție, spuse ca simplu.

— Sint cum e tencuiala de pe statuia mea.

— Ești ca un imperiu.

— Poate ca acele imperii care s-au prăbușit pentru că n-au știut să se oprească din goana cailor.

— Si de ce nu oprești goana cailor.

— Nu pot altfel, rostea aceste cuvinte solemn, ca un jurămînt, avea o voce mistică rostindu-le — Am citit undeva că Damocles nu dansa nicăieri mai bine decît sub sabia ce atrîna deasupra lui de un fir de păr.

— Glumiți, domnule general.

— Si cînd glumește vorbește serios.

Se putea, curajul lui era poate înăuntrul friefi.

— Ceilalți lupi m-ar sfîșia dacă ar ști că urletul meu e în realitate un plîns. Poate au dreptate stupizii care spun că esențialul în viață este îndeplinirea datoriei zilnice. Stupid, dar eroic.

Se auziră cîinii lătrînd, schelălăind. Un nechezat de cal; fuseseră aduși și caii, în cazul în care Huniade ar fi avut chef de o partidă de călărie, de asemenea ogarii, mai mult pentru atmosferă, Mannel avusese grija de toate, acum stătea pe terasă, așteptînd un semn, înfiorîndu-se cînd se gîndea la eventualitatea că generalul îi va strînge mîna, i-o strîngea ca într-un clește de fier, îl treceau sudorile și se făcea covrig, era mai mult decît cunvenita înclinare din politețe, era ca și cum ar fi vrut să-l îngenuche.

Sultana pășea alături de Huniade privindu-l, ca și celelalte ducele „gorile” care rămăseseră în București, cu admirația și supunerea pe care, în general, fetele tinere le nutresc față de oamenii maturi.

— Ești puternic, Felix! — exclamă fata.

— Ti-am spus că am insomnii, încep să mă ruinez.

— Glumești. Ești puternic și ca bărbat și ca om politic.

— Sint un gestionar al puterii, Sultana. Puterea e mai sus decît mine. E la Bătrîn. Eu sint sabia. Mina e el.

— Dar mina știe tot ce face sabia?

— Poate nu tot.

— Atunci?

— Nu pot face altfel, ți-am spus.

Ajunseră în poiană și se opriră, restul grupului rămăsese mult în urmă știînd că lui Huniade îi place să meargă întotdeauna mult în față, să ajungă primul, odată la o vinătoare de urși generalul aflîndu-se cu ceilalți la poalele unui deal propusese să facă o încercare: cine va ajunge primul în virful dealului. Și porniră. Toți știau regula jocului, în afara unui foarte tânăr ofițer îmbrăcat civil, care ajunsese înaintea lui Huniade. Vinătoreea eșuase, generalul devenise morocănos, se infuria pentru orice nimic, chiar pentru o glumă ce avea drept scop să-l însenineze. A doua zi acel tânăr nu mai fu văzut în nici una din unitățile militare ale țării — Nimeni nu știa ce se întîmplase cu el.

Fata așeză uriașă bufință pe un fel de soch de sfrmă pregătit anume pentru acest ceremonial.

— Domnule general, spuse prevenitor Sultana, v-am spus că dacă mi-o împușcă cineva, chiar din greșeală, îl ucid. Și știți că eu nu glumesc.

— Pericolul e altul, spuse el enigmatic și își strînse coatele, apăsîndu-și centura de aur și simțind înepăturile cuilor în solduri. Se înviorase deodată, ochii lui aveau ceva vulturos în ei, nările îi fremătau ca în fața unei femei care se dezbrăca. Era nerăbdarea marelui vîntor, era plăcerea pădurii, erau simfuriile care i se treziseră datorită înepăturilor, Sultana știa că centura lui de aur este prevăzută cu niște cule mîci și ascuțite, tot din aur, dar cei care cunoșteau secretul erau foarte puțini, fetele, colegele ei, gorile pline de superbete, cu gropițe în obraji — acest amănunt (gropițele) fusese aproape esențial în selecția lor — Gînda, firește, știa și ea, dar chiar și ele nu știau toate și chiar dacă ar fi știut se temeau să comenteze, fiindcă nu aveau nici ele încredere una în cealaltă, Sultana știa că va fi învidiată că venise doar ea, dar poate o preferase pentru bufință, ce, n-aveau decît să-și tină și ele cite o bufință în podul casei ori în pivniță — deci, nu știau probabil decît foarte puține care erau adevăratele mineri a acelor mici cule subțiri și foarte ascuțite, ca niște ace miniatuizate, adevăratul deținător al secretului, al secretului total era în fapt doar Huniade — ele vedeau doar că se înviorase cînd își strîngea coatele, ori își apăsa palmele pe solduri, presînd-o, sporînd astfel violența înepăturilor, asta o făcea mai ales în cazuri în care spiritul lui atîpea, în cazurile cînd simțea în preajmă primejdia stînd la pîndă ca o fiară, cînd dușmanii reali ori închipuiți îi dădeau firea ca într-o conjurație, vrînd să-l răpună cu șurtile, să-l creșteze cu arme perfide. Culele acestea erau vulturul lui, vulturul dresat și însetat de sînge, care slobozit avea darul de a scoate ochii, de a-i sfîșia și răpune cu ghinare și cu ciocul lui de oțel, erau volința și țaria lui, că făcea duș unori în uniformă fetele luau această drept o extravaganță, uniforma era dusă apoi la crematoriu ca și toaletele Gîndel, care, și ea, din capriciu, cînd cutreera magazinul special al conducerii superioare ori Parisul sau Londra, era capabilă de un adevărat vandalism, spaima magazinelor; acestea erau lucruri de suprafață, doar singur Huniade știa de vultur, căci Huniade era legat atît de mult de destiniul și patimile lui ca Ulise de catarg, de aceea repeta: Nu pot altfel. De aceea făcea tot ce făcea, de aceea chemase meseriașii italieni să-i facă pe peretele casei puil de leopard atît de original și misterios, de aceea îi trimisese în insulă să-i facă Mausoleul și s-o umple de statui cu marii împărați ai lumii și cu statuile zeilor, ideea îi venise cînd vizitase Valea Regilor, în fața piramidelor lui Keops, Kefern, Miehernes, ar fi vrut să facă o piramidă ca să învingă moartea, deșertul pe care-l simțise deodată în el, era călare pe o cămilă și înconjură piramidele, vedea cum cei din sulță se plîcieau și doreau să ajungă la hotel, dar el avusese sentimentul că îi aparțin, i se părea că oamenii care-l înconjurau, care-l urmau, care-l păzeau erau de nisp, dar el știa că în el există și o parte de eternitate, știa că aceste piramide umora le par absurde, chiar dacă el singur era monumentul unei iluzii, era convins că piramidele au rostul lor înalt, că ele reprezintă o filosofie, una necesară, chiar dacă sarcophagele sînt goale, în orice deșert ar trebui să existe și piramide, ele sfîdează nu numai deșertul ci și moartea, își spusese, așa cum cei rătașii în deșert mor în clipa în care nu mai cred în apă salvatoare, nu atît din cauza setei, cît din lipsa credinței că undeva există totuși un Izvor, ei au, ca și aceștia din preajma lor, suflete de nisp; de aceea el chemase acum pe acei meseriașii italieni, să-i facă piramidă lui,

nu afit pentru el, era muritor, măcinat de rachi din el, ros, surpat, dar piramidele, mormintele, in general, nu sint făcute pentru morii, ci pentru cei care trăiesc și le văd. Doar Gindei îi făcuse această mărturisire, odată, pe insulă, cind o văzuse răsărind din valuri, cu părul ud, asemenea Afroditei, poate de aceea ea — acum după ce terminase portretul Cascadorului — se apucase să pleteze chiparoși cu o stea în virf spunînd că ea are credința, convingerea mistică aproape că, după moarte, va ajunge într-o stea. — Cascadorul?, un globe-trotter al femeilor, se gîndi el deodată, caracterizîndu-l cu un aer definitiv. — Și el, Huniade? se autorăstighi eu întrebarea. Și își răspunse: — Poate la fel. Dar altfel. Își aminti cum în adolescență, înainte de marile lui aventuri, își anunțase părinții că vrea să devină martir, apoi a renunțat la acest plan și a devenit amantul unei țigănci foarte tinăra și ea, bucurînd de succes, deși avea complexul staturii lui, începuse încă din aceea perioadă să poarte pantofi, ghețe, elisme, toate cu tocuri foarte înalte și să se creadă frumosul andaluz, simțind în jurul creștetului ras — acest amănunt bizar care putea să producă o impresie dizgrațioasă observă că era unul din atuurile lui, plăcea femeilor, era ceva de excepție și ele erau sătule de bărbați normali, cu părul bine pieptănat, deci simțea mereu în jurul creștetului ras aureola lui Don Juan și era și el, asemenea acelei tinere țigănci, un nomad al dragostei, un hăituit căruia într-o îmbrățișare i se părea că descoperea eternitatea, mai ales atunci cind în jurul tău plutește neagră primejdia cum i se întimplase în Senegal, în tinerețe, cind se îndrăgostise de o creolă și cind un spahiu, amantul tinerei creole, îi surprinsese și îl provocase la duel, la miezul nopții într-un cîmîțir.

Manuel venise și legase bufnita de socul ei de sirmă, o cîoară trecu deasupra lor ca din întimplare și croncănî de cîteva ori — între timp sosise și grupul în frunte cu Toma Caragiu, era singurul care nu avea armă — și privea uriașă pasare cu ochii ei mari și nevăzătorii zlua, orbi din cauza luminii, care, auzind acum croncănitul mai multor ciori, deveni și mai neliniștită și cu acea mobilitate extraordinară își învîrtea capul circular fără să-și miște corpul ei greoi, ca de plumb.

— Vă rog să aveți grijă!, tipă Sultana.

Ciorile se înmulțiseră și ciriau sălbatic, înegrind aproape cerul.

— Să n-o împușcați! Fie și din greșală! Cel care o împușcă are de-aface cu mine! și Sultana scoase din poșetă un mic pistol cu tocul de sidet și îl arătă spre ceilalți amenințător — Să știți că nu glumesc.

— Bufnita mănîncă noaptea ouăle ciorilor din cuiburi. De aceea dușmănia această de moarte între bufnita și ciori, explică Huniade prezenta ciorilor care se roteau tot mai jos, în virtejuri, uneori în picaj, pînă foarte aproape de bufnita — Dacă o prind zlua, cind bufnita nu vede, îl scot ochii, o sfîșie!

— Să n-o lăsați!

Ciorile deveniră tot mai îndrăznețe, tot mai multe, se apropiau, săbătice de ură și de oameni, atîngîndu-le din zbor cu aripile umerii, căcătuli.

— Acum!, strigă Huniade. O bubuitură puternică umplu văzduhul croncănitor, apoi altele îi urmară, ciorile cădeau deasupra pădurii, inerte, multe, împușcături continuau, se dezlănțuiseră, era o orgie, o voluptate nemăsurată, împușcături în lant, un atac furibund, începură să tipe ca și cum ar fi pornit la asediul unei cazemate, al unei cetăți inexpugnabile, ciorile cădeau rostogolindu-se în văzduh: terorizată, bufnita își învîrtea capul, ciorile cădeau cu zecile, era negru pămîntul de ele, petele de zăpadă fură acoperite, alceele nimereau în plin, ochii orbi ai bufnitei erau plini de groază.

— Stop! Nimeni nu mai trage. Gata! Finito!, strigă Huniade și toți lăsară țevile în jos. — Aruncați armele! mai spuse generalul și el însuși și-o aruncă la mare depărtare, ca pe o ghoază.

— Arma o păstrează doar Sultana; adăugă și își apăsă cu palmele centura de aur și ochii se dilatară de durere — Ea e solia bufnitei...

— Respectați solia, capitani! mei!, se auzi vocea cunoscută a lui Toma Caragiu.

Huniade privi fața palidă, concentrată, plină de înverșunare a Sultanei.

Și atunci, da, atunci se produse acel lucru nemai-pomenit, acel spectacol al cruzimii, pe care Huniade și toți ceilalți îl prevedeau. Ciorile chemate de la capătul lumii veniră și înegriră cerul, croncănind înstate de singe, veniră în picaj ca un nor de moarte, și într-o clipă, ca un roi negru, acoperiră bufnita, croncănind, ca în urma lor să lase un soclu de sirmă gol, pene în aer, zburînd în ciocuri cu bucăți de carne sîngerîndă, cu ochii, picioarele, gîtul, cu toată alcătuirea bufnitei.

În liniștea și surpriza îngrozită, entremurați încă de cruzimea spectacolului, toți tăceau și, în această tăcere îndolată, generalul se apropie de Sultana, pînă ajunse foarte aproape de ea. Fata mai stătea cu pistolul ei mic în mînă, năucită de groază, nerealizînd încă veridicitatea halucinantă a macabrelui și sîngerosului spectacol.

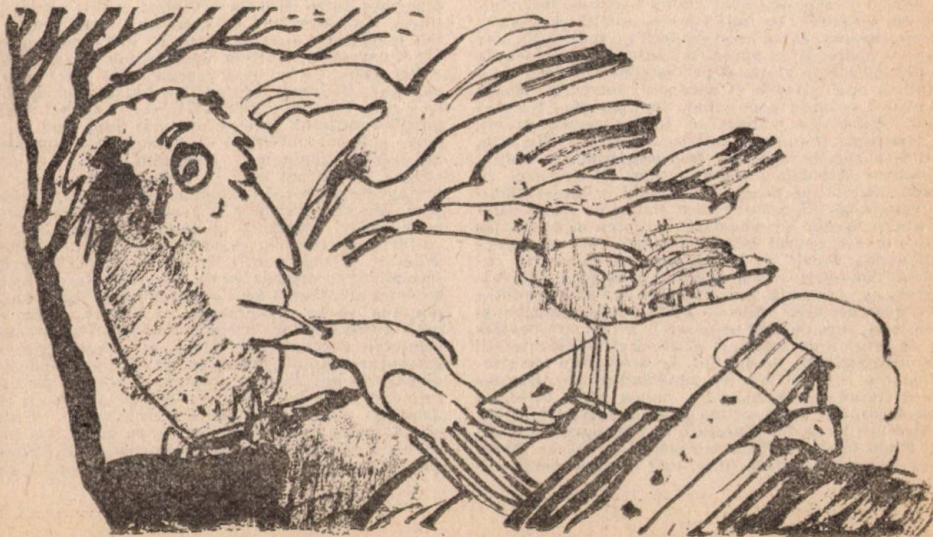
— Aștept, șopti Huniade.

— De ce ai făcut asta, tovarășe ministru, șopti fata.

— N-am putut altfel, spuse el cu o voce albă și își apăsă palmele puternic, ca într-o autoflagelare, pe centura de aur, de jur împrejur, pe pîntec, pe șolduri, apoi pe șalele lui late.

Fata continua să-l privească, cu ochii măriți, ca pe o fantomă. Și sub apăsarea privirii lui lăsa pistolul în jos cu o mină moale, neputincioasă, anchilozată parcă, străină de ea. Se întoarse încet, absentă, și cu pași grei, impleticiți, se îndreptă spre pădure, ținînd încă pistolul mic în mîna-i inertă.

VASILE REBREANU



Generosul Jean



1

Trei după amiază. Dangătele clopotelor purtate de vânt curceau prin rafalele ploii, spre o alee unde mă aflam. Vijelia își mai făcu menderle răscolind vegetația zgribulită, apoi, slăbind în puteri, părăsi locurile, lăsând în urmă o sumedenie de frunze și de crăci ale nămanuț. Îmi simțeam sufletul apăsător, dar tristețea vecină mă depărta, gândind un timp la altceva... Cereșea mă depărta. O movilă de vapori întepenită deasupra mea se suleamă în vinețu, trăindu-și marginile în sofran. Nu după mult, miferea soarelui curse prin niște surpături ca orbitele eraniului de mort. Îmi era silă de timpul de afară, de norul hidos ce-mi ținea tovarășie, din care fulgera des, și de hurelurile pietroanelor rostogolite din carul sfântului Ilie... „Nici un ciine să nu-l dai acum afară”. Îmi mărturisiseam gîndul, în timp ce ploua fără conținere și stropii alergau ca zvezceci spre pămînt, unde erau absorbiți de lutul primitor. Frigul mă pătrundea la os. Ridicai gulerul hainei. Prin lungul spatelui mi se prelingeau firisoare de apă. De fapt, nu eram singur. La cițiva pași de mine se găsea Jean, bunul meu prieten, venit la insistențele mele, împreună cu Violeta și Mihaela. Prezența lor îmi făcea bine, mă întărea. Strănutasem, se stîrnise mai tare vîntul și tulpinile tinere făceau parcă mătânii. Prietenii mei încercau să fie veseli, Jean povestise o anecdotă și fetele chicoteau. Mi-am zis că, în fond, latura tristă a ceremoniei mele mă privea pe mine, nu le puteam imputa că erau veseli. Privii cu evlavie obiectul pentru care mă găseam acolo. Simbolul crucificării durabil din marmoră luase locul celui din lemn, ce zăcea de prisos, azvîrlit la cițiva pași... Mi se năzări că răposata mea mamă Lucreția, îmi zîmbea din medallion. De fapt așa era, numai că privirea ei era distantă, chiar ironică, dacă nu mai mult, vag disprețuitoare. Mi se părea că se uită înapoia mea, la ce mă aștepta în viață. O privea și pe Mihaela cu o uitătură obladuitoare și asta îmi convenea. Slujba preotului se apropia de final, cînta cu glas tot mai înalt. Chipul său, o mască ce intrase perfect în rol, se răsfrîngea în oglinda tulbură a băltoacei din fața, ce-l depărta de răposată. În aceeași pinză de lichid, tremurau chipurile prietenilor mei. Îl priveam cu coada ochiului pe Jean, învesmîntat în impermiabilul cauciucat. El sfida vremea alături de fetele înfășurate în fisurile lor ciocolatii. Eu eram în haine, iar prin umbrela spartă în cîteva locuri, apa trecea nestîngerită. Fetele își fereau perucile tapate, în culoarea blond-gris, sub o apărătoare de ploate bărbătească, cu siguranță, sub umbrela părintelui, pentru că a acestuia avea buline... Plata crucii, a slujbei și a coliviei, care de fapt se găsea la mine, sub protecția nesigură a umbrelei, le plătisem cu banii muncii din meditații timp de doi ani. La acest gînd am simțit nevoia să înghit o gură zdrăvăni de aer. Dar făcusem totul pentru Lucreția, mama mea. Rămăsesem dator, dar urma să mă plătesc. Privirile îmi reveniră la crucea din marmoră cu vînșoare trandafirii. Eram împăcat. Poza din medallion fusese reproducă nemeapomenit de bine, mai izbucnită decît ori-

ginalul din hirtie. Numele ei scrijelit în piatră, dat cu bronz, semnaliza ca un iar, numele unei femei ce murise ca să mă nasc eu... Urma să muncesc, să-mi termin facultatea, politehnica, să-l meditez pe copilul gazdei, al doamnei Mureșică, nepotul lui Jean, al generosului Jean. Răzvan urma pe a cincea de liceu, și în fiecare seară repeta cu mine temele. Un calvar pentru amindoi, dar, asta era situația...

În față, de puteam s-o ating cu mîna, o pinză de păianjen, și captivă pe un fir de rețea — o fostă vîtate, poate o muscă, supț de arahnidă. În fine, monahul se hotărî să se despartă de cer. Luată de vînt, umbrela lui cu buline se aplecă îngrijorător. Veni spre mine și din nebagare de seamă strîbi cochilia unui mele ieșit din casă. Ghinionul bourelului. Legătura cu Dumnezeu, care nu se isprăvisse poate, îl împiedică să realizeze că omorise o moluscă. Am dus la capăt și partea delicată, materială, cea bănească. Ne-am înțeles iute, avînd deasupra capului norul, și el, deasupra lui, pe sfîntul Ilie, care din nou se cherchelisise și rostogolea pietroalele peste pămînteni. Părea că o canonică bombarda țîntirul. Am grăbit, spre leșire, locul acum îmi era străin. „Marine, ai făcut ceva de seamă și nici nu te-a costat prea mult”, încercă Jean să mă măgulească. Drumul nostru a ocolit băltoacele și un șuvoi de oameni ce urmau un răposat. Tineam coliva în mînă, o feream de ploaie, dar grija ei o avea și părintele Soavă, și-mi împrumutase umbrela cu buline...

2

Jean se învoi să-l plimbe puțin pe paroh. M-am așezat lîngă el, fără să las coliva din brațe. Pe bancheta din spate, între Mihaela și Violeta, a fost așezat sfînta-sa. În retrovizor, tot mai mic, cîmîtirul... Fetele începură o discuție hazlie pe lîngă obrazul cernit al parohului, în timp ce casetofonul răspîndea un cîntec șters, cu un text grotesc. „Vă place muzica, părinte?” îl iscodi Mihaela cu glasul său catifelat, de copilă îngennă. „Da, fetița tatii. Atunci cînd ea purifică sufletul, face pe om mai bun, cînd nu împinge sufletul slab la păcat, atunci cînd apropie pe muritor de Dumnezeu.” Aseculam cu ochii la pomii șoselei, îi vedeam cum se undiește, așa cum erau muiați de avversă, la fatadele plonate, la circulația rară. Mă gîndeam însă la Jean. Îl admiram pentru ce devenise. Urmasă o facultate. Era un economist cu idei moderne, era cooptat în tot felul de comisii, solicitat să dea soluții în domeniul marketingului, specializat în organizare de expoziții. Fusese însoțit de două ori, făcuse apoi o pauză mare, iar acum intenționa să se căsătorească cu Violeta, acum cînd peste puțin împlinea patruzeci de ani. Îl cunoscusem printr-un asistent universitar, după care Jean m-a prezentat doamnei Mureșică, gazda mea, unde l-am descoperit pe Răzvan. Pentru o oră de meditație primeam zece lei... Începu să mă mustre un gînd. Jean își părăsise treburile și venise la sfîntirea crucii. Astea toate le făcuse pentru mine. Am întors capul și priveam mea s-a amestecat cu a Mihaelei. Zîmbetul ei mă încuraja, îmi aduse în obraz puțin

stăge. Poate erau de vină și picioarele ei frumoase, scăpate de sub țig. Fără îndoielă, eram îndrăgostit de fata ce locuia în vestul țării, în același oraș cu Violeta. Ne întâlnisem de curând, dar parcă ne cunoșteam de cînd lumea. Începusem să-i vorbesc despre căsătorie, chiar din prima zi cînd mi-a prezentat-o Jean. Ne-am plimbat prin oraș și am ales străzi mai puțin circulante, ale tăcutie, nostalgice, parcursi. Ieri m-am văzut cu Anisoara, prietena mea, o fată drăguță, vinzătoare la un magazin. Fusese înainte de sfîntirea crucii. Mi-am dat seama că trebuia să închei această camaraderie, prietenia platoniană, care pălise în fața celei ce se deschidea cum. Cu o seară în urmă, sau cu două i-am vorbit Mihaelei despre Thales din Milet, despre felul cum a prezis această eclipsă de soare. Cred că Mihaela era interesată, dar în loc să se refere la ce discutăm, mi-a cerut să o duc într-un bar de noapte. Știam că prețurile sînt pîrâte și că nu am putea financiară să suport consumația. Am continuat să ne plimbăm, iar Mihaela roștea tare firmele luminoase ale restaurantelor cu închidere tîrzie. Violeta ceru o porție de colivă. Le-am dat tava și s-au servit. Sfîntia-sa și-a tălat o felie respectabilă. Am avut strania senzație că cei din spate mestecau în dinți rămășițele Lucrăției. Maxilarul lui Soavă trosneau, cînd clefăia grîul fierț și îndulcit. Era dizgrațios ce ascultam, dar ațteva mai bun nu era deloc făcut. Și în acest timp casetofonul răspîndi un inoportun „hullî-gullî”. Vocea împăcată a preotului mi se adresă eu o dicție alterată de resturile colivei: „Răposata Lucrăția — acolo unde odihnește ea la dreapta Tatălui — cred că este mîndră de un fiu cu dumneata. Cerul îți va restitui însuțit.” Promisiunea lui mă făcu să-mi amintesc că el strivise un melc, fără știre, este adevărat, o vîetate neînsemnată, lipsită de identitate, el ca un mijlocior ce era. Dar ce recunoștință puteam aștepta eu de la Cel-de-sus? Ce însemnam eu, ori fapta mea? Schimbasesm o cruce, atît! Ce reprezentam eu în fața Celui-de-sus? Poate nici cît melcul acela. „Cumperi mașina, părinte?” îmi abătă gîndurile la ceva lăunse Jean. „S-o mai aud cum merge, fule. Pe urmă mă hotărăsese...”

Jean începu să fluiera după un cîntăreț, atunci cînd mașina pășise viteza legală pentru oraș, dorind să-i arate lui Soavă ce poate motorul. „Copii, a sosit momentul să cobor. Coana preoteasă mi-a dat să-i fac cumpărături, după ce termin slujba.” Cum îi place motorul, părinte? Merge rotund! N-ai să ai probleme cu el.” „Am să mă gîndesc. Și-ți trimiț vorbă prin credincioasa Mureșică. Trabantul meu n-are doi ani. Dacă mai lași din preț, mai putem discuta.” „Nu-i eu supărare, părinte.” Vocea lui Jean era complet neutră.

Ajuns în fața bisericii coborî și luă eu el colivă. La sfîrșitul lui noiembrie să vii, taică, la mine, s-o slujim de șapte ani pe Lucrăția. Atunci se-implinește sorocul.” Paraclicerul i-a luat tava cu o colivă de la care dispărușe crucea. O mîncase Mihaela. Drăgurile în culori delicate, pai, îi plăceau, nu li se putea împotrivi...

3

Ceasul arăta patru după amiază. La cinci venea Răzvan de la bazinul de înot. Era tot cald și numai după ce coborise parohul, Jean oprise radiatorul mașinii și deschise geamul. Violeta luase locul din fața, iar eu poposisem lîngă Mihaela. „Bine că a coborîț sfîntia-sa. Mă înfricoșează preoții, aceste păsări de rău augur. Alia, Marine, că mă înfior numai la gîndul că vîerții ori să facă tuneluri prin mine. O să las eu gură de moarte, să toarne peste mine analădi.” Mașina se urni, din casetofon glasul unui cîntăreț le mîngîie azul. „Îmi place de moarte Elvis Presley”, se extazise Mihaela. „Îi incurci, păpușica mea. Este Bobby Solo”, o contrazise Jean. Așa era, și în acest timp biserica se consuma în spatele lor, devenise mică, neînsemnată. „Marine, acum gîndește-te la lucruri mai vesele. Gata, totul a trecut”, miămbie Jean să-mi ies din muțenie. Arătam preocupat și trist. De fapt, nu eram nici îngîndurat, nici abătut, ci pur și simplu prezenta Mihaelei îmi pecuțuise buzele. Gîndeam prea mult, cîntăream cu minuție ce voiam să zic. Pînă la urmă nu rosteam nimic. Din această muțenie m-a scos tot ea. Îmi citi dintr-un horoscop. Alina că sînt un „bivol”, la fel ca mareașca de Pompador, ca Napoleon, și Clemanceau. Am eruzut că-și bate joc de mine, dar așa scria acolo. Mai tot ce era prezentat pentru bivol mă aranja, numai că eu eram un bivol în viață, iar răposatii deveniseră

bifrei, și despre defuncți se spun de obicei lucruri bune. Mihaela citi zodiile celorlalți. Fiecare avea calități pe care le pîzimuiam. Ea era o „capră”, și, bucurie mare: capra făcea casă bună cu bivoli. Era hazlie brodeala, dar așa îmi era sortit. Ce mai puteam pretinde? Întîlnirea noastră avea rădăcini în mișcarea planetelor, poate ne mai întîlnisem și într-o altă existență, ce mai, eram hărăziți unul altuia. Destinul hotărîse — așa cum afirma Mihaela — să ne reîntîlnim, să ne cunoaștem, poate să ne iubim...

4

Puțin după ce se crăpase de ziuă m-am sculat. Sunetul deșteptătorului vîrît într-o cratiță îmi ținea în cap. Făcea o hărmălaie de reuși să alarmeze toată casa. M-am ridicat în capul oaselor. Totul în jurul meu se învîrtea, în afara privirii doamnei Mureșică, care mă mustra dintr-o fotografie. Am tras atunci o palmă butonului ceasornicului de pe masă, care își înghiți răcnetul. Venisem noaptea tîrziu, pe două cărări, Jean, bunul de el, m-a adus pînă unde mă găseam. Înceceai să stabilești cît este ora, dar soarele mi se prelingea în ochi pe lîngă o antenă de televizor. În fine, ceata se risipi. Aproape cinci, Petrecusem seara în compania prietenilor, o seară plăcută. La început mi-am propus să nu pun un strop de băutură pe limbă, era de fapt un post diplomatic. Mihaela dispărușe din hotel la începutul serii. Se întîlnise în hol cu o femeie și eu o fetiță cam de opt ani. Au conversat un timp apoi au plecat și dusă a fost. De neaz am bînt la bar cîteva cîncești de vodcă. Spre miezul nopții, drumul meu s-a încreșcit cu al unei olandeze. Fata și-a comandat o sută de whisky. Ne-am cunoscut. Străjna rupea bine în engleză, m-a tratat cu țigări Lucky Stricke și, îmboldit de Jean, am dansat eu ea. Pe la trei noaptea, însă, Frida mi-a dat recreație mare. Venise prietenul său, dus cu treburile, tot un olandez. Mă simțisem bine lîngă fata, ce aducea uimitor cu olandezele pozate lîngă morile de vînt, cu cozi în culoarea sparanghelului copt și eu galenți cu buturile întoarse...

Eram îmbrăcat, și doamna Mureșică, gazda mea, îmi pregătise mieul dejun. Timpul mă gunea, așa că am lăsat totul neatins. Mă mușca gelozia. „Ce s-a întîmplat cu Mihaela?” Cu o seară înainte voisem să dau telefoane la miliție, la salvare, la morgă, dar m-a calmat Jean. N-am sunat atunci nîcăieri și am dansat cu Frida... „Am să lipsească două zile, madam Mureșică”. „Dar unde Dumnezeu aveți de gînd să zăboviți atîta?” „Fac o excursie pe Valea Prahovei cu Jean și două fete”. „Văd, văd că te strică și pe dumneata Jean”. „Am douăzeci și patru de ani, sînt destul de matur să judec ce este bine”, am pus-o la punct. „Proștiile astea ori să-i vina lui Jean de hac. A îmbîtrînit și mînte la cap tot nu-i vine”. Eram eu mîna pe cîntăci. „Așteptam nițică colivă de la doamna Lucrăția. Am auzit că a fost o femeie de treabă”. Am vrut să-i zic că aceasta nu era un motiv să-i mînceie colivă, dar m-am stăpînit. Am privit-o puțin încurcat. „În toamnă face șapte ani, și atunci o să fie berechet”. Ce să-i mai zic? Cred că am făcut-o fericită. Pînă la toamnă, cîteva luni...

5

Străbătusem străzi ce încă mai motăiau și în dimineața de față aveau un haz deosebit. Barul nu se deschisese, shopul nici atît. Mă ferisem pe drum de o saca a I.C.A.B.-ului, gata-gata să mă stropescă. Cel de la recepție elita o carte de aventuri, hărătăni, plină de zănie. M-am instalat într-un totolui și mi-am aruncat privirile prin pliantele puse acolo. Mi-a plăcut unul pe care se demonstra cum se tîmădulește reumatismul. Totul se petrecea într-o baie. O poză colorată cu cei care vindeau și cei tîmăduți. O groază de furtunuri, tablou de comandă, lămpi, butoane, manete... Tot să ai reumatism. Dar eu nu aveam acest noroc. Eu aveam un cuțit în inimă ce mi se învîrtea în rană. A venit Mihaela, dar nu de sus, ci din stradă. Mi-a spus că a coborît mai înainte și a ieșit să facă o plimbare, să-i treacă durerile de cap. Avea obrazul obosit, făcuse un dus, să se scuture de somn ori de nesomn. Mi-a imputat că n-am căutat-o în cameră. Seara co-a trecut eu s-a întors lute din oraș și m-a văzut dansînd cu Frida. I-am spus că nu cred. Mi-a replicat că Violeta îi este martoră. „N-am vrut să te conturb, erai pînă peste cap ocupat cu cineva aia, și nu te mai privea

nimic. Ești un om mărunț, un nimic. Am lipsit cîteva minute și gata, m-ai trădat!" Ce să mai zic? Mă comportasem — după expresia ei — ca un bondar viciat. Care la prima adiere de vînt se mută pe altă floare. Și în clipa aceea pe frunzele flusului vecin și pe obrazul miniat al Mihaelei tremura soarele. „Tu dansai cu gagică, iar eu m-am emoționat la auzul fîcărui pas de pe hol crezînd că ești tu, că te înduri să mă cauți, să vezi dacă mai sînt în viață ori am murit? Oare să mă fi înșelat asupra ta?" Sincer judecînd, Mihaela avea dreptate. Mă comportasem ca un om mic, vorba ei, ca un bărbat de nimic. Miniat, am respins invitația lui Jean să merg la mîncul dejun, pretextînd că servise masa acasă. Nici în hol n-am rămas, pentru că se deschisese shopul și Mihaela intrase să cumpere. Voiam să mîinso ceva, chiar numai un sandvici, și am avut noroc. Într-o margine a hotelului se vindeau cîrnați fierți, cu muștar, vîrți într-un corn despicat, ca un virf de lance. Negustoreasa, îmbrăcată într-un halat alb, serafic, cîntărea cîrnațul pe un cîntar, pe ale căror talere erau două farfurii. Pe una drămuia, ce cealaltă contrabalansa tara celei de sub cînat. Totul onest, igienic, bine ținut. Înaintea mea, un cetățean la vreo cincizeci de ani ceru să i se reverifice gramajul. Nu reclama de fapt nimic. Pur și simplu cerea o nouă cîntărire, dar, fără farfurii. Negustoreasa se aprinse neîfîșe, gesticula, blestema, blama neîncrederea pusă ei în circă. Neavînd încoțor să-a supus, deși cel din rînd mai-mai să-l în la trel-păzește pe reclamagiu. Îl înșelase cu douăzeci și ceva de grame. Farturia de sub cînat era mai grea cu atît. Am făcut lute socotela profitului. Un leu și ceva la un cînat. La cîteva sute, sute de lei pe zi, bașca greseliile de la socoteli, de la rest, iar eu la o oră de meditații... Ce mai, mi s-a întors stomacul pe dos. Lumea a înțeles despre ce era vorba, dar n-o interesa. S-a îmbulzit mai departe să cumpere cîrnați. Negustoreasa înlăturase corpurile delice și cîntărea pe o bucată de hîrîle ce-si sporea mereu greutatea imbibîndu-se cu apă. Blata de ea, era o victimă a celui care îl dăduse de la bufet farturii cu gramaje diferite. Poate chiar responsabilul. Intrai în hol. Mihaela se scuturase de valută și ducea o plasă doldora cu săpunuri, sprayuri, un cartus-două cu Marlboro super-longue, o sticlă de Johnnie Walker. Jean și Violeta veneau de la masă. Erau puțin ofensați. Privirile lui mustrau. „Marine, ți-a rămas porție neatinsă. Du-te! Pînă pregătești cu mașina, tu ai terminat. Ce Dumnezeu, ai uitat că afirmă suportant!" Am pretextat că am mîncat. Dacă n-ar fi pronunțat acea: firma suportă, poate m-aș fi dus. Dar așa, trebuia să uit de foame. Zis și făcut, barul era deschis și el și am băut o pepsi-cola, caldă. Gheața nu venise. Barmanul mă simpatiza, era un tip vorbăret, îmi făcu o cafea și încercă să-mi zică ceva de prietenii, ceva ce ieșea din orizontul în care eu i-am situat. Tot ce-am auzit mi-a intrat pe o ureche și mi-a ieșit pe cealaltă...

6.

Defilau prin fața noastră castanii plantați pe șoseaua Kiseleff. În spatele lor, vile rețase, drapate cu verdeață, străzi cu coronoale pomilor unte, adevărate tuneluri verzi și semne severe de circulație interziceau accesul autoturismelor. Mihaela de cum se urcase în mașină, îmi dăruise cel mai neprihănit sîrît din lume. Mă lertase pentru infidelitatea din seara trecută. Ochiul îi strălucea. Pe un deget avea un inel de șapte grame, pe care Violeta îl proba acum. Șoseaua se lărgise, avea patru benzi. Mașina zonea pe lîngă lanuri de trandafiri vizitați de fluturi. Toate se consumau în spațiile noastre. Fetele veniseră îmbrăcate pentru excursie, în pantaloni colanți, negri și în bluze din mătase spicate cu petale mărunte din flori din pădure. Poposirăm la un grătar. Ochiul mi-au fost atrași de petcoava din granit. Construcția îmi aminti de un fapt. Eram pe atunci mic cînd tata m-a ridicat în brațe, să vad și să nu uit. Pe sub arcu de triumf al valahilor, treceau trupele celui de al treilea Reich și ale noastre.

Mașina se urni și din casetofon țîșni o melodie. Așa trecurăm pe lîngă Fîntina Mioriei. Muzica avu darul să-l dispună pe Jean. Am lăsat în urmă aeroportul. Aleram solitari, cînd un rîcnet prelung, crescător, asemeni celui făcut de bomba în cădere, ne aplecă capetele. Ateriza un supersonic. Părul Mihaelei se limpezî în curentul de aer, iar lui Jean i se zburli ră favoritul, acea barbă ce-i cobora pe obraji.

Mașina gonia cu botul plecat asemeni prepelicarului, înghitea lacomă cîmpia. Și într-un moment cînd am fost ajunși de toropeală, Jean frînă brusc, aruncîndu-ne în față. Pneurile își roaseră obraji de panglică de asfalt. Intrigat de întîmplare, văzui doi ochi umezi de bovină privind nedumeriți la noi. Vițica sezu în cumpănă cîteva secunde, apoi tangîndu-și soldurile rotunde pufăi provocator, dar cobori în santul cu burlian. Mai departe alergătură, eu peste o sută la oră. Depășirăm tot felul de mașini. Copaci se roteau enigmatice, prin frunzișuri, razele soarelui scăpărau șicaneate de vegetație. Peste alte minute, în zădăful zilei, pînă undeva, la înfluit, șoseaua se rotea după toanele pămîntului. O localitate străbătută cu viteza regulamentară. Un milițian cocoțat pe o înălțime pîndea luteala de mers. Lîngă el, pitulat un radar. Nici un incident. În fața ulucilor, pe tarabe improvizate, localnicii ademeneau drumeții. Vișine și caise atunci rupte din pomi, tot să cumperi. Urcărăm și coborîrăm un deal pe coapsele cărui se încolăcea drumul. Mihaela dormita, sprijinîndu-și capul pe umărul meu. O rază nestătornică i se strecură pe sub genele-i răstîrnite, scaldîndu-se în irisul ei albastriu, roșindu-i gura ce sugera sărutări. Jean opri casetofonul și dădu drumul aparatului de radio. Cînta Dan Spătaru muzică cerută de ascultătorii din Comarnic, Gura Ploștii și Ozărdeni. Am legat o conversație cu Mihaela. Îi povestii despre profectele mele de viitor. Intenționam să mă urmez o facultate, una economică. Să află și eu ce Jean cumpoște de mult. Ea opina să mă înșor, să plec de la gazda, să am familia mea. I-am repetat că m-aș căsători imediat, însă cu ea. Dar Mihaela, așa, poate ca un moft, devie discuția la altceva. La serialul cu Manix. Era artistul ei preferat din toate filmele...

7

Drumul, curat ca la facerea lui, aerul mirosea a praf și a ploaie căzută de curînd. Trecuse și pe aici sacana urbei și udase caldarîmul. Emanajia de carne friptă pe grătar îmi aminti că nu mîncasem nimic din ajun, dar fusese poate o iluzie. Parfumul cîinii îi luă locul. O mironosică, o insectă neînspirată, se rătăci în berlină. Mihaela o fugări și, izbîndă, reuși s-o captureze. Degetele ei se umplură de apă, reuși să-l sfîrșească, apoi o lăsa în plai Domnului. Fluturile evadă în zădăful zilei, arătîndu-și aripile cenușii-albastrii. O pală de vîrtej o înălță peste caroserie, după care dispăru anonimă...

Am oprit la un restaurant unde Jean comandă două măsuri de bere pentru noi doi, bărbați. Fetele serviră cite un Martini și cafea neagră. Pentru un leu vîrit în tonomat Mihaela asculta un twist. Dansă melodia, urmînd luteala ritmului cîntului. Mai puse o placă și repetă neconturbat aceleași mișcări, mlădîindu-și corpul său miunat, sorbind cînd și cînd din cafea, ca și cum s-ar fi găsit acolo singură, fără să dea vreo importanță celor din jur.

Eram la drum. Tînta se apropia. Mă simteam ușor descumpănit, ședeam gînditor pe perna mașinii, dar imaginea Mihaelei îmi rămăsese întipărită pe retina. Îi vedeam pe cei din local zăbovind cu ochii la trupul ei, acei corp jînduți, birfii, admirat... detestat... Am simțit că între mine și ea se casea înec dar sigur o prăpastie, pe care trebuia s-o trec. În oglinda asfaltului se nășteau și succombau nălni, și în toate acestea ea își legăna soldurile. M-a salvat Tom Jones. Melodiile lui avură darul să-mi îndepărteze indispoziția. Mihaela rupse sigiliul unui cartus de Marlboro, și-mi dăru un pachet. N-am vrut să primesc, dar ea m-a sărutat dulce pe obraz. „Nici ție nu ți-a plăcut cum am dansat. Am făcut-o înadins, Marine. M-am amuzat teribil. Îmi place să pun oamenii în situații imprevizibile, să le studiez reacțiile. Tu te-ai comportat ca un bunic demodat. De restul nu mi-a pasat. În fond, pentru așa ceva a fost pus acolo tonomatul. El cîntă și orice melodie se poate dansa. Chiar și „bună dimineața la Moș Ajun“. Îmi pari uncoi straniu, Marine. Parcă n-ai face parte din generația mea. Desorei judeci ca un străin de ce se petrece în sufletul tinerilor..."

8

Peste tot, vile pitorești încrustate pe un picior al muntelui Furcica. În stînga, doi coloși din piatră drapan o parte din cer pe care earolele diafane de nori se roteau pe după cușme. Curînd începu să picure, o ploaie mărunță, peste o circulație deasă,

peste vilegiaturisti, peste un faeton și peste calul ce clămpănea plictisit, peste pinzele de apă străvezii ale Prahovei. Mirosul coniferelor plutea peste localitatea de munte. Am apucat drumul spre muzeu. Alături cu noi un piriu impetuos topăia, sub el bolovanii și cioliturile de copaci. Parcaram Citroenul. Frumusețea castelului și a împrejurimilor m-a captivat. „Nu degeaba regii și-au ales acest loc pentru odihnă. Acum însă este accesibil tuturor, a devenit un bun al celor mulți“. Ne-am părăsit încălțările, și în locul lor am primit papuci din postav. Schimbul mi s-a părut hazliu. Înainte de a intra, profund de puțin soare, ne-am fotografiat lângă un delfin din piatră...

În sălile muzeului stăpînea o liniște calmă, și, fără s-o tulburăm, defilaram cu paciență pe lângă o sumedie de modele ale trecutului. Renașterea engleză și italiană, barocul, stilul hispano-maur erau sufocate de renașterea germană adusă de hohenzollerni. Și în tot acest timp stomacul meu ghiorjăia, în acea tăcere stelară, de parcă purtam o hienă în el. Eu și Mihaela ne-am răcit de Jean și Violeta, am rămas în urma tuturor, a excursionistilor debarcați din două autobuze. Trecurăm ca două umbre, ca două ființe fără greutate — pe lângă felurite obiecte ornamentale, picturi, pe lângă covoare orientale, unele neatinse de picior omeneș, tapiserii, sculpturi în fildeș. Tiricii moi mișoi, acele legăturații trebuțoare, ne călătoreau ca într-un zbor pe un covor fermecat. Zăboveam în fața plăcuțelor cu explicații, intrînd în acele încăperi în care se dăduseră recepții, unde bucatele erau aromate, cu mirodenii, acolo unde toți se îndestulaseră și unde stomacul meu devenise rebel, era și mai nesupus. Îl escamotam tîșind, ori vorbind tare. Un vizitator mă privi iritat și mă sfătui să păstrez liniștea. Mihaela mi-a vorbit mai departe — citind explicațiile de pe plăcuțe. Îmi plăcea s-o ascult, glasul ei fermecut, vindeca foamea. Și așa, noi doi am hoinărit un timp nemăsurat printre mărgăritarele evului mediu și ale contemporaneității. Voleam ca totul să nu albă sfîrșit, dar din fața unei armuri unde rămăsesem pironiți, din fața acelei culise ce călătorise în secole, o voce vecină, terestră, ne-a invitat spre locul unde trebuia să predăm papucii. Nu aveam cum să ne opunem, sosise ora de închidere a muzeului...

9

Masa era încărcată cu tacâmuri. Fetele, bine dispuse, elegante, strălucitoare, în vestimente cumpărate de la shop, miroseau a Nina Ricci și Rexona. Toți ne găseam într-o deplină dispoziție. Jean era elegant, radia sănătate și prospețime, vocea lui jovială nu conținea să nu facă invitații pentru petrecerea plănuită. „Simțiti-vă bine. Firma suportă, copiii!“ Am citit lista de bucate. Jean a cerut și este un fiu al la tartar“. Comandă tot felul de bunătăți, vin din belșug, un Tokay. N-am putut minca decât cu mari drame filiale la tartar, așea carne tocată, cu unt lîngă ea, cu lămîie, și un găbenșu crud. Mincarea mă îndispunea, îmi amintea de năvălirile de frăgezaua carnea sub se, și prima parte a serii am strigat-o din cauza ei. Sosiră și mușchii servii pe tocătoare, cu unt și pătrunjel, care mi-au luat gura tocăturii tătărești. Tokayul a fost la înaltim. Mi-a dat o stare de euforie, făcîndu-mă să nu mai aud acel repetat: firma suportă, ce devinse un agent alergic, ce-mi făcea o mie de draci, de-mi venea să mă ridic, să plec de la masă. „Aici prețurile sînt pipărate, Marinică. Hai să trăiești băiete, să-l aduci pe Răzvan pe locul întîi!“ „O să fac toate eforturile, Jeane. O să mă lupt să-l fac premiant“, vorbi lute, cu voce scăzută. „Cu cine să te lupți? Ce, ai tunuri? Tancuri? Avioane?“ „Nu, Jeane. Așa vorbim noi în grupa de studenți cînd ne angajăm să ajutăm pe careva mai slab la învățătură...“ „Bravo, băiețică! Așa să faci! Luptă-te, mobilizează-te, fă eforturi și scoate-l premiant!“

Jean a invitat-o pe Violeta la dans. Cînd m-am decis s-o scot pe Mihaela pe ring, mi-a luat-o înainte altcineva, un libanez chel, chintoc, cu o față măslinie, care numai a fencian nu arăta, așa cum discuta cu barmanul, și căruia îi povestea că este din Biblos, oraș fencian. Însul băuse singur la masa vecină și tot timpul se chlorise la ea. S-au îndreptat spre suprafața de dans și am rămas singur. S-a întors însă Jean, dar fără Violeta, și nu după mult veni la noi un lîns care îmi plăcea. Avea o figură nesuferită, dar se cunoștea ca Jean, motiv serios să-l trec în rîndul fîntelor agreabile. Începură o discuție. Jargonul lor îmi zgîrția auzul. A trebuit să-mi placă, să

zîmbesc, să fac haz cînd Jean făcea haz, să mă prefac serios, cînd peste obrazul său se instala un nor. Am înțeles, din vorbele schimbate, că individul era în vacanță, că slujea un hotel, că director, sau așa ceva, că-l mergea bine acolo, ducea o viață tîbuită, că avusese ghinion, ceva cu un proces, o anchetă penală, o condamnare, apoi suspendarea pedepsei, grațierea, ce-l costase vreo șase mil., avocatul. Vînduse apoi la stradă alune și cartofi prăjiți. „Auzi, Jeane, cu Harry Boțoi, să vind pufuleți, alune și cartofi în țiplă?! Cea mai neagră perioadă din viața mea. Mare ajutor mi-ai dat, domne. Ești boier, Jeane! Sărut dreapta. Să te țină Dumnezeu mereu așa, că ai inimă de zahăr...“

Fetele s-au întors însetate. Libanezul locuia de fapt în Germania de vest. Mihaela era aprinsă la figură, puțin distrată. Trecuse și pe la bar, cu el. Mă gîndeam că nu uitase povestea mea cu Frida și încerca să-și la revanșă. Am dansat împreună, dar m-am ferit să fac vreo aluzie referitor la libanez. Pentru ce să-l mai vizez, cînd o simțeam lîngă mine, cînd îi adulseam răsufierea și cînd căldura și țaria sinului ei mă înflora. Aș fi vrut să rămînem așa înlanțuiți pînă la sfîrșitul vieții și blestemam de fiecare dată orchestra cînd ne despărțea, chiar și pentru cîteva secunde. La un moment dat, Mihaela își consultă ceasul apoi acuză o oboseală soră cu leșnă...

Cînd luminile începură să se împrăștie, pereții se curbară și cînd alegoriile de pe zid, acele desene din mozaic colorat, deveniră fără sens, vinul, tot cît băusem, îl simțeam bătîndu-mi nesupus în timple...

10

Am ajuns în fața odărilor noastre. Jean își ținea promisiunea. Mihaela și cu mine aveam camere separate. Mai înainte, prietenii noștri, s-au retras la ei. Eu am intrat la mine, pentru că Mihaela a acuzat o migrenă. Pe hol mi-a urât somn ușor, mi-a trecut degetele prin părul negru ales în cîcei, m-a sărutat pe obraz, un sărut suav, ușor și duce ca o adiere, și a răsuțit cheia în broască de două ori.

Rămăs singur la mine, m-am trîntit în pat, așa cum eram îmbrăcat. Cerul plafonului se rotea și nu puteam face nimic să-l opresc, să-și intre în fire. Parcă el întrecuse măsura la băut. Cînd m-am trezit, eram incredințat că mă află la gaza mea, la al unsprezecelea etaj, sub terasă, unde mă ceceam vara de căldură, că trebuia să grăbesc pentru a ajunge la facultate, în Grozăvești, să prind un tramvai. M-aș fi mulțumit chiar cu o scară, scara de la ultimul vagon, să ure în grabă treptele, să ajung în secunda fatală, înainte de intrarea profesorului în amfiteatru. Dar eram altundeva, în fereastra mea se ogîndea o bucată de lună, străluminînd prin ramurile unui brad împovărat de ani. Simțeam însă adunată în mine dorința de a mă iubi cu ea, nesocotind — de această dată — ceremonialul căsătoriei. Eram în hol în fața ușii ei. Am bătut discret, apoi din ce în ce mai tare. Nimic. M-am întors în cameră și i-am format numărul. Telefonul ei era mort. Am apăsat apoi clanta și am intrat. Era lumină peste tot, și Mihaela nicăieri. Patul neatins, pe masă cartușul cu Marlboro. Intrai în baie. Nici acolo nu era. Pe polițioara din sticlă, sprayul Rexona, creionul dermatograf, trusa de manucură, pasta de dinți, creme cu gerovită: de zi, de noapte, grase, slabe, sîdelul de unghii, pudra, parfumul în pulverizator, și o cutie înepușă cu anticoncepționale. Ea, parcă fume inghițită de viroclaci. Coborîi la bar. Aici, lume multă: occidentali, turiști din sud, din orient și asiatici. Pe la mese, băutori tari și bere Tuborg, toate pe valută. M-am dus la recepție și-l lăscodii pe cel de acolo, cu douăzeci și cinci de lei în mînă, să-mi divulge camera libanezului. Am ajuns la el, locuia la două numere de mine. Pe clanta ușii acestuia un carton cu fraza imperativă: „Do not disturb!“ Engleza mea era suficientă să pricep. Se poruncește oricui să nu deranjeze. Am pîndit într-o cutie de întunecime timp berechet, poate o oră sau două. Totul era înlemnit în acel hol. În fine s-a deschis ușa și în pragul ei apăru Mihaela. Mai întîi se arăta chelia transpirată a străinului trecut de cincizeci de ani, apoi, a cel „Do not disturb“, fu mistuit în întunericul camerei. Mihaela trecu prin fața mea, îndesînd în poșetă ei, pe care o ascundea în pumn, hîrtil de bancă străine, după culoare, mărci vest-germane, cu cifre mici. Coborîi după ea la bar, unde comandă o băutură tare. Aprinse țiga-

ra, și înghiți otrava fumului, pareă dorind să se spele de vreo otrăvă, pe care o simțea poate că i se lipsește de epidermă. Deșerta pe gît țîria ca pe un suc de ananas. Mihaela avea ruful mincat de pe buze, iar sub ochi i se desenasera cearcănele violacee.

11

Ziua care a urmat era duminică, pentru că prin țesătura deasă a ferestrei plecuri pe mobilele vecine pleături de soare, așa cum le descopeream și la doamna Mureșică, duminică, atunci cînd mă sculam tîrziu, fără grija cursurilor ori a seminarilor. Mai păstram ca aievea pe piept atingerea corpului Mihaelei din timpul dansului. Dormisem vreo două ore, și mi se părea că visasem ceva urît, ceva ce nu putea să se împline în realitate. Ce era de asemenea greu de priceput, era prezența Mihaelei la mine. Eu dormisem îmbrăcat în fotoliu, iar ea sfîrșia ca un prunc în pat, în cămașa ei de noapte, mai mult dezvelită. Simțeam că voi face febră, o broboană de transpirație își găsise un val și-mi curgea pe obraz. S-a trezit și mi-a adresat cel mai îngereș suris posibil. Cu vocea ei de fetiță răsfată a cerut s-o string în brațe, să-i cînt un cîntec de leagăn. Voia să doarmă. Figura ei era relaxată, n-avea nici un cearcăn, tenul ei sîdefat, ușor atins de soare, păstra bujori trandafirii, ca după o îndelungată accesione pe munte. Din această încurcătură m-au scos cîteva băți în ușa. Mihaela trase draperia și intră în baie. Era Violeta. Am încercat s-o țin la ușa, dar ea se strecură în vestibul. „Mă plictisesc singură, Marine. Jean a stat aproape toată noaptea la bar, a venit abia spre dimineață. Acum doarme tun, și sfîrșie naprăsnic.” Violeta vorbea natural, mă privea în ochi, cu o uitătură ce provoca, ce mă ademenea s-o sîrut. Era mai mare ca Mihaela cu doi ani, și o egală în frumusețe, poate chiar o întrecea. Am ruzat-o să plece. Ea a vrut să înalțe, dar a reîntors, mi-a apucat mîinile să le desceșteze de ale sale, și din înecalea asta de mîini, gurile noastre s-au contopit, ca în filmele de dragoste. Trupul Violetei frigide, i-am șoptit aproape la ureche că în baie se află Mihaela, că atunci s-a sculat... Greu de redat decepția zugrăvită pe fața ei. A plecat miniată pe mine, pe ea, pe împlinare.

Copleșit de emoție încercui robinețele și a fost cît pe aci s-o opăresc. La sfîrșit jetul încropit îi biciui pielea neagresiv. Eram pentru prima oară într-o asemenea situație. Fără să-mi fi cerut permisiunea, folosea dusul meu și mă strigase să-i potrivească apa. Apoi m-a rechemat, rugîndu-mă să o șterg pe spate. Întelegam că o făcea dintr-o toamnă, o glumă nelalocul ei și acel abur o estompa ca pe o himeră privită printr-un geam înghețat. M-am înfrînat de la orice, repetîndu-i că mai întîi doresc să-mi devină soție. „Tu ești un băiat inteligent, Marine, îmi spuse în fața măsutei joase trăgînd un fum dintr-o țigară. Cum îți imaginezi că am să mă căsătoresc cu tine. Visez să călătoresc, să cunosc lumea. Pentru asta nu trebuie să am obligații, coadă după mine. Vreau să fiu liberă, ca o pasăre, să am numai grija corpului meu.”

12

Mihaela a plecat de la mine fără să ajungem la vreo înțelegere. I-am spus ce credeam despre ea, după ce am văzut-o leșind de la libanez. Ea s-a jurat că a dormit toată noaptea la ea, că a venit la mine de dimineață și că i-am cedat patul, că m-am îmbrăcat să merg jos să-i aduc un pepsi. Povestea ei era logică, mai logică decît mine, și înțeleg, înțeleg, am început să mă îndoișc de adevărul meu. Ca să uit de tot, am luat să citesc scrisoarea Anisoarei. După experiența cu Mihaela devenisem bănuitor, îmi scria că seful ei ajunsese ștab mai mare la niște birouri de magazine. Ea fusese desemnată șefa de raion. Pe locul ei venise un tinăr. Era însurat, cu trei copii, și pocăit. Dar mai știți? Cîți pocăitîi nu păcătulan. Trebala să-mi caut o altă fată. Și eu Anisoara treburile erau tulburi. Am scos caietul de exerciții și m-am asternut pe rezolvat tot felul de probleme complicate, cu logaritmi vulgari și cu numere imaginare. Calculele îmi făceau bine.

Autoturismul își potrivea goana sub soare, pe serpentinele ce duceau la Comarnic. Conduceam limuzina lui Jean avînd alături pe Mihaela. Picioarele ei frumoase ispiteau de sub scurtimea mini-jupei. Violeta și Jean seteau în spate și discuteau de-ale er. Șoseaua mă furase, mă încerca beția vitezei,

simțeam motorul docil, eram posedat de stranla dorință să zbor, să rad virfurile coniferelor, să înving gravitatea, ce mă făcea robul șoselei. Aerul trecea prin fereastra deschisă, răvășind părul Mihaelei. În ovalurile degetelor sale vopsite cu sîdeț-pal, în acele ovaluri netăine de detergenți, se ogîndeau pomii și asezările, asemeni unor oglinzi convexe, dar false, nenaturale, poezice.

13

Și la Snagov ne-am bucurat de binefacerile excursiei. Am făcut baie într-o apă tulburată de mil, peste care roiau tințarii, ne-am bronzat pe o plajă fără nisip, dintr-un pămînt ars de soare. Numai astrului zilei nu i-am găsit nici un cusur. Se uitase spînzurat în circa cerului, și dogorea de acolo ca un apucat. Masa de prînz am luat-o pe un pled, în pădure. Atmosfera era excelentă. Tokayul adus de la Sinaia ne-a fost util, ne-a ferit de berea de aci. După-amiază s-a răcorit. Pentru că încercat să plouă ne-am retras în restaurant. Jean era cunoscut, și am fost onorați ca niște oaspeți simandicești. Totul a fost proaspăt, la gramaj, cu aromele naturale și servicii fără înfrîngere. În timp ce eram la a patra sticlă, Jean m-a întrebare ce părere am avea dacă el l-ar înfla pe Răzvan. M-am bucurat sincer pentru copil. Să-l crească el și Violeta. Copilul avea toate condițiile să se dezvolte...

Am părăsit localul ceva mai înainte de miezul nopții. Deși Jean era făcut bine, iar eu aproape nu m-am atins de băutura, a condus el. Mi-a spus că mă născuserăm ziua și n-aveam înclinații să soțez cînd e întuneric. La el era invers. Pornîm. Pe drum, în lumina farurilor, se fîsticau un iepure. În pupilele lui holbate năvăli un far. Jean trîna cît putu, dar animalul era sub roți. Carnea mi se furnică de oroare. Pareă trecuseră printr-un prag gelatinos. A doua zi va fi o piele întinsă, o protecție a celui ce a fost.

Rulmă de o groază de minute cu viteză. Un trabant ne somă să-i eliberăm calea. I-am făcut hatîrul, dar nu se arătă recunoscător. Se ținu după noi. Jean înjură și trecură ca o vijelie printr-un sat. Celălalt, și el. Mă miram cum nu-i săreau tablele, cum nu se dezmembra. Jean accelera și vîlsărăm pe lingă picioarele unui pod. Mai departe, goană. Valsară și ceilalți. Erau nebuni! Trecură pe ceaialtă pistă, ne-au ajuns, erau parale cu noi, și mi s-a părut că zăresc la volan figura preotului Soavă. I-am depășit, dar am derapat. Mașina noastră părea o firle, luncam necrezut de iute, fără să ne putem împotrivii. Obstacolul cresc, deveni hidos, asasin. Limuzina zeinu din rărunchi, fiarele din ea trosniră, se chirciră, geamurile deveniră o mazărice din luna lui fîurăr.

Apa fîntînii picura smîntîită din cer cu stropi cleioși de sînge. În acel abur al sfîrșitului, figura lui Soavă se aplicea asupra mea, și buzele lui rosteau Tatăl Nostru.

14

Peste tot guvernă mirosul de spital. Dincolo de fereastra înaltă a rezervel cerul tințea, atîrînd peste case. Părăsisem patul de cîteva zile și mă sprijineam în două cîrje. Deasupra unei arende, fesele pansamentului îmi învîlulau fruntea și o rană urîtă se închidea anevoie. În ziua de față avusesem o groază de vizite. Doamna Mureșică cu un probabil viitor logodnic. Apoi Anisoara cu fostul ei sef. Îmi făcuse o neașteptată bucurie preotul Soavă. Inima caritabilă mi-a adus o pasăre friptă și vin negru — puterea ursului — produs pe coastă văzută de soare. „Am luat parte la nenorocirea ta, fiule. Voiam să vă aduc salutul meu și al coanei preotese, dar n-a fost chip să vă prind. Alergați ca grăbiți de Satana!” Abia a coborît preotul și veni Jean. Cu obrazul congestionat, neliniștit, despuțat de masea grandomanului. În brațe căna nenumerate pachete. Aproape două kilograme de cremvîruri, două plini albe, o plasă dolderă cu bere, niște prăjituri, toate pentru un mic banquet. Haina din fresco avea o pată de grăsimi pe rever. „Am un mic chef, Marine. Măi băiatule, mare ghinion cu accidentul ăsta. N-am putut vorbi cu tine pînă acum, că nu prea înțelegeai ce zic”. „Spune-mi mai bine ce fac fetele?” „Ele, nici o zgîrîritură, Marine. Au avut băfă cu carul. Eu m-am ales cu o fractură la mînă, piciorul mi-a fost serios lăsat. Dar și tu ai ieșit din pericol. Altfel făceam pirnale. Și ești am avut de cheltui cu avocații! Am măritat și mașina, o groază de parac am pierdut. Lasă că mă refac eu. Totul are să fie cu



Călătorie spre sămânță

de ALEJO CARPENTIER

I

Ce vrei bătrîne!

De câte ori n-a căzut această întrebare ca din înaltul Anzilor. Dar bătrînul nu răspundea. Umbra dintr-un loc în altul iscoditor, scotînd din gîtlej un monolog lung de propoziții de neînțeles. Au doborît olanele, acoperind straturile moarte cu un mozaic de pămînt ars. De sus din tîrnăcoape se desprindeau bucăți de zidărie care se rostogoleau pe jehliaburile de lemn într-un virtje de ghips și var. Și prin sirul de erenehori care știrbeau zidurile apăreau — golite de orice secret — tavane ovale sau patrate, cornișe, ghirlande, denticuli, ciubuce și casiraje care atîrnau de fațadă ca niște vechi piei năpirlite de șarpe.

Participînd la demolare Ceres cu nasul rupt și cu peplumul destrămat, pe cap cu coroane de grine, străbătută de vîlșoare negre, se ridica în curtea din spate, dintr-un maldăr de macaroane nedesluse, ochite de soare în orele de umbră, căseau peștii suretici din bazin în apa caldută și plină de mușchi, privind cu ochiul rotund pe acei muncitori negri conturați pe cerul senin, care doborau în înălțimea seculară a casei. Bătrînul se așezase la picioarele statuii propiindu-și toaigul în barbă. Privea prind și coborînd galeții în care călătoreau rămășițe de zidărie. Se auzea în surdina murmurul străzii, în timp ce scripeții își potriveau eroncăntul lor de păsări hidoase, cu cadenta fierului și a pietrei.

Ceasul a bătut ora cinei. Cornișele și pardoseala au fost dărmate. Au rămas doar scările, pentru asaltul din ziua următoare. Aerul se făcuse mai proaspăt și mai ușurat de sudoare, de blasfemii de scîrțaitul funiilor, de acele care cereau a fi unse, și care mai aminteau de tortura cu ulei fierbinte. Pentru casa fără acoperiș asfîntitul parcă se așternea mai repede. Se acoperea de umbre în ceasurile în care balustrada, de acum căzută, oferea de obicei fațadelor o scinteaie de soare. Ceres strîngea din buze. Pentru prima dată camerele vor dormi fără jaluzele, deschise către peisajul de dărîmături. Contrar destinelui, zăceau prin burleni valori. Frunzele de acant își descopereau obîrșia vegetală. O plantă căntărătoare și-a aventurat tentaculele spre voluta lonică atrasă parcă de un aer de famîlie. La căderea nopții casa era mai aproape de pămînt. Undeva sus, cu plăcie adumbrate un canal de apă se ținea drept înecă, atîrnat de balamalele desorientate.

II

Atunci bătrînul negru, care rămase nemîșcat, a făcut gesturi ciudate rostogolind toaigul peste un eimîtir de dale. Pătratele de marmură albe și negre au zburat pe jos acoperind pămîntul. Pietrele în salturi precise au închis breșele pereților. Frunze de nuc pline de tînte se pierdeau pe pervaze, în timp ce surburile balamalelor se afundau din nou în găurile lor într-o rotație rapidă.

În straturile din grădina formate prin osteneala florilor, olanele și-au adunat fragmentele ridicînd

un virtje sonor de noroi, pentru a cădea ploaie peste scheletul acoperișului.

Casa a crescut din nou adusă la proporțiile sale obișnuite plină de pudoare și îmbrăcată. Ceres a fost mai puțin gri a avut mai mulți pești pe frunte. Și murmurul de apă chema begonii uitate.

Bătrînul a vîrit o cheie în broasca ușii principale și a început să deschidă ferestre. Tocurile pantofilor sunau a gol.

Cînd a aprins luminările o înfrigurare galbenă s-a risipit peste uleiul tablourilor de familie și lume îmbrăcată în negru murmură în toate galeriile, în ritmul lingurilor ce se mișcău în ceștile de cacao cu lapte.

Don Marcial, Marchizul de Capellantas, zăcea pe catafalce, cu pieptul plin de medalii, escrocat de patru luminări groase cu muclele lungi de ceară topită,

III

Luminările creșteau încet, pierzînd picături de sudoare. Cînd au revenit la mărimea lor inițială, au fost stîlpe înecîndu-li-se strălucirea. Fițiul se înalbea scotînd la iveală feștila. Casa se golise de vizitatori și trăsurile s-au risipit în noapte. Don Marcial a apăsat pe o claviatură invizibilă și a deschis ochii.

Zăpăcite și agitate birnele acoperișului se așezau din nou la locul lor. Flacoanele cu medicamente, ciubucii de damase, cuvertura de la capul patului, dagherotipile, frunzele de palmier din grilaj, au ieșit din ecata lor, cînd medicul și-a clătinat capul într-o dezolare profesională bolnavul s-a simțit mai bine.

A dormit cîteva ore și s-a trezit sub privirea neagră și încruntată a preotului Anastasio. Spovedania, din sinceră, amănunțită, plină de păcate, a devenit reticentă, greoaie și plină de ocolisuri. În fond cu ce drept intră acel preot carmelit în adîncul vieții lui?

Don Marcial s-a trezit de îndată în mijlocul încăperii. Ușurat de greutatea de la temple s-a ridicat cu o repeziune surprinzătoare. Femeia goală care se întindea leneșă pe brocatul patului își căută juponul și sutienul pe care le îmbracă, dispărînd de îndată sub foșnetul de mătase crîmponită și parfumată jos în trăsura închisă.

Un plic cu monede de aur, acoperea catifeleaua roasă a jilului.

Don Marcial nu se simțea bine. Cînd și-a aranjat cravata în fata lunii de la consola s-a văzut congestionat. A coborît în birou unde îl așteptau oamenii din justitie, avocați, copisti, pentru a hotărî vînzarea publică a casei. Totul fusese înutit. Bunurile care îi aparțineau treceau pe mîna celui mai bun licitant în ritmul ciocanului care lovea o scîndură. A salvat și l-au lăsat singur. Se gîndea la rîlnile literelor scrise în aceste siruri negre care se uneau și se separau pe foi înense filigramate cu balante, legînd și dezlegînd jurăminte, alianțe, legămînte, mărturii, declarații, nume, titluri, date, pămînturi, pomi și pietre, încheială de fire scoasă din călmînar în care se împleteau pașii omului, închizîndu-li-se drumurile înafara

legii. Cordon în jurul gâtului care își strângea sardina când se auzea sunetul cuvintelor în libertate. Semnătura îl trădase, se complica în noduri și înțelele de dosare. Iată cum omul din carne se prefăcea în om de hirtie. Era în zorii zilei. Ceasul din sufragerie tocmai bătuase ora gase de dupăamiază.

IV

Au trecut lunile de doliu, umbrite de o remuscare de fiecare dată mai mare. La început ideea de a aduce o femeie în acea locuință i se părea aproape rezonabilă. Dar, înecul din înecul poftelor pentru un trup nou au început să alunece din scrupule crescînd spre flagelare. Într-o noapte Don Marcial și-a biciuit carnea cu o curea simțindu-se năvălit de o dorință și mai puternică, dar de scurtă durată. Aceasta s-a întîmplat atunci cînd Marchiza s-a întors din plimbarea sa, într-o dupăamiază, de pe malul din Almendares. Căli trăsorii nu aduceau cu ei altă boare în coamă decît a propriei lor sudori. Dar în tot restul zilei dădau din picioare în grăduri irlate, pe semne, de imobilitatea norilor prea joși.

Spre asfințit un ulei de apă s-a spart în baia Marchizei. După aceea ploile din mai se revărsau în bazin. Dar negresa bătrînă cu aer de sălbatecă și cu porumbel pe sub pat, murmură umblînd prin curte: „Să nu te înerezi în riuri, fetto, să nu te înerezi în verdele care fuge“. Nu era zi în care apa să nu-și destăinuie prezența. Dar această prezență nu era, pînă la urmă altceva, decît o ceașcă revărsată peste rochia adusă de la Paris, pe cînd se întorcea de la balul oferit de Căpitanul General al Coloniei.

Au reapărut multe rude. S-au întors prieteni. Străluceau cristaline candelabrele din salon. Zgîrîturile de pe fațadă se închideau treptat. Pianul s-a întors la clavier. Palmierii pierdeau înche. Plantele călătoreau se înălțau spre prima cornișă. Cearcanele lui Ceres se alean, capetele păreau proaspăt sflețite. Mai fcoas, Marcial, obișnuia să-și petreacă dupăamieze întregi îmbrățișînd Marchiza. Se estompau ridurile din jurul ochilor, dintre sprîncene, bărbile duble, carnea își redobîndea frăgezimea. Într-o zi, un miros proaspăt de vopsea a umplut casa.

V

Roșitul pînă în virful urechilor era sincer, în fiecare seară se deschidea înău puțin tăblile paravanelor, lupoanele aluneceau în colțuri mai puțin luminate și apăreau noi bariere de dantele. La sfîrșit Marchiza a suflat în lampă. Numai el vorbea în întunecare. Au plecat la plantația de zahăr într-un convoi mare de calești care străluceau în soare împreună cu erupele de cai roșii și friele de argint și lac. Dar umbra florilor de Paste care înfioșă coloanele interioare ale locuinței, dădea de înțeles că de abia se cunoșteau. Marcial a poruncit dansuri și sunete de tobă, pentru a se distra puțin în acele zile îmbalsamate cu apă de colonie, băi de benjui, suvite de păr răvășite, și ceareceafuri scose din dulapurile care atunci cînd se deschideau lăsuau să cadă pe pardoseală un buchețel de levănțică. Izul de sud de trestie de zahăr se rotea în briză împreună cu dangătul de rugăciune. Zburînd jos vulturii anunțau ploii dese a căror stropi bogăți și sonori erau sorbiți de acoperișele atît de șeci înecit cădeau ca un diapazon de aramă. După un zori de zi petrecut împreună prelungit de îmbrățișări, ușurați de zăpăceală, și închisă rana, amîndoi s-au întors la oraș. Rochia de voiaj a Marchizei s-a transformat în rochie de mireasă, și cum era obiceiul, soții s-au dus la biserică pentru a-și dobindi libertatea. S-au schimbat cadouri între rude și prieteni, într-o învîlmășală de bronz și o paradă de hamuri și panglicii fiecare și-a luat calea spre casă.

Marcial a continuat cîva timp să o mai viziteze pe Maria de las Mercedes, pînă în ziua cînd inelele au fost dușe la bijuterii ca să li se steargă inițialele gravate. Începea pentru Marcial o nouă viață. În casa cu grădii înalte, Ceres a fost înlocuită de o Venus italiană și măștile de la fințînă își anticipau înec reliefat cînd se aprindeau luminările lor groase odată cu zorii.

VI

Într-o noapte de vară după ce a băut și s-a amestecat cu damf de tabac, rece, lăsat de prietenii lui, Marcial a avut senzația stranie că ceasurile din casă băteau ora unei, apoi patru jumătate, apoi trei și jumătate...

Era ca o percepție îndepărtată a altor posibilități. Ca atunci cînd unul irlat de insomnie crede că poate umbla pe tavan ca pe o dușumea printre mobilele așezate fix între birne. A fost o impresie trecătoare, care nu a lăsat nici cea mai mică urmă în sufletul său cuprins acum puțin de meditație.

Si a fost o mare serată dansantă în salonul de muzică în ziua cînd și-a serbat anii puțini de minor. Era vesel gîndind că semnătura lui înecă să mai aibă o valoare legală, și registrele și hîrtoagele pline de molii se stergeau din lumea lui. A ajuns în momentul în care tribunalele nu mai erau de temut de cei certați cu legea.

După ce s-au aprins cu vinuri alese, tinerii au luat de pe perete o chitară înecustată cu sidet, o psaltire, și un flaut, cineva a învîrțit chela ceasului care cînta *Tirola de las Vacas* și *Balada leucurilor scoțiene*. Altul a dus la gură un corn de vinătoare care dormea, răsucit în alama sa peste fetru stacojii al vitrinei, alături de un flaut adus din Aranjuez. Marcial care curta îndrăzneț pe cea din Campoflorido a mări talmes-balmesul cîntînd pe claviatură, peste bașii falși, melodia *Tripili-Tripala*. Deodată au ureat toți în pod amîntindu-și că acolo, sub grinzile care își redobîndeau tencuiala, se păstrau hainele și livrelele Casei Capelaniei. În rafturile coșcuite de camfor zăcea îmbrăcămintea de curte, o sabie de ambasad, mai multe tunici cu plastroane, mantia unui prinț pe al biseriei, cazea lungi cu nasturi de damase roșii de umezala dintre pluri. Se nuanțau penumbrelor în panglicii, malacovuri gâlbui, tunici fanate și flori de catifea. Un costum de flcar cu o plasă de ciucuri născut într-o mascaradă de carnaval, a dezlîntuit aplauze. Cea din Campoflorido și-a învăluit umerii plini de praf într-un sal de culoarea cărnii eroale, care o li servit cîndva pe vreo bunică, într-o seară de mare hotărîre a familiei, pentru a ația focurile moenite al vreunui bogat elitor de biserică.

Mascarii tinerii s-au întors în salonul de muzică. Cu un tricou de regizor Marcial a bănut de trei ori cu bastonul în dușumea marcînd începutul valsului, despre care mamele vorbeau foarte nepotrivit, mai ales de domnișoarele care se lăsuau prinse de mijloc îngăduind mină de bărbat peste balenele corsetului făcut după ultimul model de la Jardin de las Modas. Porțile se umpleau de slujnice, de grăjdari, de fete în casă, care veneau din îndepărtatele dependințe și din subsolurile înăbușitoare pentru ca să admire această serbare gălăgioasă. Apoi se jucau de-a baba oarba, și de-a ascunsesea, Marcial s-a ascuns cu cea din Campoflorido după un paravan chinezesc unde i-a peocituit ceafa cu o sîrnată, primînd drept răspuns o batistă, parfumată în ale cărei dantele de Bruxelles se mai păstra căldura saună a decolteului. Cînd fetele s-au îndepărtat în luminile asfințitului către foisorul de pază și către turnurile care se profilau în negru cenușu al mării, tinerii au mers la casa de dans unde se legănuau atît de plăcut mulatrele cu brătari mari, fără să le cadă din picioare vreo dată pantofii cu toc înalt. Si cum era în carnaval, cel din Cabildo Ararâ tres Ojos au ridicat un tron de tobe într-o curte interioară cu rodii în spatele peretelui din mijloc. Urești pe mese și taburete, Marcial și prietenii săi au admirat farmecul unei negrese cu părul eret și cam între două virste care începuse din nou să fie frumoasă, aproape de rivuit cînd privea peste umăr dansînd cu un aer trufas de provocare.

VII

Vizitele Domnului Abundio, notar și executor testamentar al familiei, erau din ce în ce mai frecvente. Se așeza grav la capătul patului lui Marcial, lăsînd să cadă jos bastonul său de bambus ca să-l trezească înainte de vreme. Deschizîndu-și ochii dădea de o livrea de alpaca, acoperită de mătreață, ale cărei mincieli luoase aduna titluri și rente. Pînă la urmă a rămas numai o pensie rezonabilă calculată pentru a pune stavilă la orice nebulnie. A fost pe vremea cînd Marcial a vrut să intre la Seminarul Regal din San Carlos. După examene mediocre, a frecventat mănăstirile înțelegînd din ce în ce mai puțin explicația cârților de rugăciune. Lumea ideilor devenea din ce în ce mai desartă. Ceea ce a fost la început a fost o adunare ecumenică de peplumuri, poadoabe, redingote și peruci, oameni ce discuteau în contradicție cu ania argumentării pentru nimicuri ce dobindeau în timp imobilitatea unui muzeu de

Figuri de coară. Marcial se muiumena acum cu o expunere secolastică a sistemelor, luind drept bun ceea ce se spunea în orice text: „Leul”, „Sfântul”, „Balena”, „Jaguarul” ce se citea pe gravurile în adevărate a Istoriei Naturale. La fel „Aristotel”, „Sfântul Toma”, „Bacon”, „Descartes”, în fruntea unor pagini negre în care se catalogau într-un mod plicticos interpretările despre univers pe marginea unei învinuiri imperitabile. Încetul cu încetul Marcial a început să le mai studieze eliberându-se astfel de o mare greutate. Mîntea lui a devenit veselă și sprintenă, acceptînd numai un concept instinctiv al lucrurilor. De ce să te gîndești la prismă, cînd lumina clară a iernii oferea detalii mai importante forturilor din porți? Un măr căzut dintr-un pom nu este altceva decît un măr, o încintare pentru dinți. Un picior într-o cadă nu poate fi altceva decît un picior într-o cadă. În ziua în care a părăsit seminarul, a uitat cărțile. Acul de cadran solar s-a reîncadrat în categoria spiridușului, spectrul a fost sinonim cu năluca, octaedrul era un fel de animal blindat cu țepi pe spinare.

De altă ori mergînd grăbiți, cu inima neliniștită, vizita femeile care sușteau în spatele porților albastre la baza zidurilor. În dupăamiezele călduroase îl urmărea amintirea celei care purta pantofi brodați și busuiole la ureche, ca o durere de masele.

Dar într-o zi furiă și amenințările unui duhovnic l-au făcut să plîngă de spaimă. A căzut pentru ultima dată în vâlurile infernului, atunci cînd a renunțat pentru totdeauna la firea sa care le dădeau pe străzile malformate, la lășitatea de ultima dată care l-a determinat să se întoarcă turbat acasă, după ce a lăsat în urma lui o despicătură pe fațada unei case drept semnal, atunci cînd mergea cu privirea în jos, și cînd trebuia să întoarcă capul disprețuind ael stăvilărilor parfumurilor. Acum își trăla criza mistică, împinzînd de imagini cu inima lui Cristos sîngerîndă, de mielusei de paști, porumbel de porcelan. Precurate cu mantie albastră ca cerul, stele din hirtie aurie, Magi, îngeri cu aripi de lebedă, măgarul boui, și un Sfînt Dionisie care îl apărea în vis cu amerii adinși și cu mersul împrăștiat ca a unui om care caută și un obicei pierdut. Dădea de pat și Marcial se trezea pe neașteptate și întindea mîna spre mătasele care se ruga în ghîd. Festila unei candelă lăsa o lumină tristă peste chipurile sfînte dîndu-le culoarea inițială.

VIII

Mobilele creșteau, era din ce în ce mai greu să-ți suști coatele pe marginea mesii din sufragerie. Dulapurile cu cornișă sculptată își apropiau fețele către balustrul de palier. Fotoliile erau mai adînci și jilfurile cu leagăn aveau tendința de a se da pe spate. Nu mai trebuia să-ți îndoiești picioarele cînd te așezi în fundul căzii de baie cu sprijinoare de marmură.

Într-o dimineață pe cînd citea o carte indecentă, Marcial a avut dintr-o dată poftă să se joace cu soldații de plumb care dormeau în cutia lor de lemn. Și-a acesuns din nou cartea în masca de la lavabou deschizînd un sertar peecutit de pinze de palanjen. Masa de lucru era prea îngustă ca să cuprindă atîta lume. De aceea Marcial s-a așezat pe jos. A aranjat grenadierii în rînd de cite opt.

După aceea ofițerii călări, în jurul stegarului, în urmă tunarii cu perile și ochitorii. Închizînd mersul surlișii și cei cu timpanele cu escorta de tobosari. Mortierii aveau la îndemînă un arc cu care puteau arunca bile de sticlă la mai mult de un metru distanță.

— Pum, pum, pum.

Cădeau cai, cădeau tobosari. De trei ori au trimis după el pe negrul Eligio, pînă cînd s-a decis să-și spele mîinile și să coboare în sufragerie.

Din ziua aceea Marcial și-a păstrat obiceiul de a se așeza jos pe pardoseala de marmură. Cînd și-a dat seama de avantajele acestui obicei, a rămas surprins că nu s-a gîndit mai înainte. Persoanele mai în vîrstă asudă din cîle afară cînd se lipse de catifeaua perelor. Ba unele miros a notar — ca Don Abundio — pentru că nu cunosc, întinse pe jos, răcoarea permanentă a marmorei.

Nu mai de jos poți cuprinde toate unghiurile și perspectivele unei camere. Întîlnești frumusețea lemnului, drumuri misterioase ale insectelor, culturi în umbră care de la înălțimea unui om nu se pot cunoaște. Cînd ploua, Marcial se ascundea sub clavecin.

Fiecare sunet vibra în cutia de rezonanță făcînd toate notele să cînte, cădeau din cer fulgerule pentru a construi acea boltă de cazane — orgă, sulger de pădure de brazi în vînt, mandolină de greier.

IX

În aceea dimineață l-au închis în camera lui. A auzit vociferări în toată casa iar amiaza servită a fost prea suculentă pentru o zi obișnuită de peste săptămînă. Erau vreo șase prăjituri de la cofetăria Alameda. Duminică după liturghie numai două aveau voie să mînce. A stat și a privit stampe de călătorie pînă cînd zumzetul care creștea din ce în ce, intrînd pe sub ușă, l-a făcut să privească printre jaluzele. Sosiseră niste oameni îmbrăcați în negru purtînd un sîrleu cu minere de bronz. L-a venit să plîngă dar în acel moment a apărut vizitilul Melchor arătîndu-și dinții surizînd undeva mai sus de cizmele lui sonore. Au început să joace șah. Melchor era calul. El era regele, luînd dalele de piatră drept tablă de șah. Putea să înainteze din una în una în timp ce Melchor trebuia să sară una în față și două lateral sau invers. Jocul s-a prelungit pînă dîncolo de asfințit, cînd au trecut Samsarii magazinului mare.

Cînd s-a sculat, s-a dus să sîrute mîna tatălui său care zăcea bolnav. Marchizul se simțea bine și îi vorbea fiului cu aceeași poză afectată și aceleași exemple simple. Acel „da tată” și „nu tată” se înfănta bine cu sîrul nesfîrșit de întrebări ca mărgelele unor mătîni — răspuns de dascăl într-o liturghie. Marcial respecta pe Marchiz pentru anumite motive pe care nimeni nu ar fi reușit să le presupună. Îl respecta pentru că era înalt și leșea serile la bai cu pieptul strălucitor de decoratii, pentru că îl învidia sabia și tresele de ofiter în mișie; pentru că de sîrbători a mîneat un curean întreg plin de mîgdale și stafide, cîștigînd un pariu; pentru că o dată, — fără îndolală — cu dorința de a o bate, a prins pe una din mulatrele care mătura rotonda și a dus-o pe brațe pînă în camera lui. La puțin timp după aceea Marcial acesuns după perdea a văzut-o leșind descheiată și ienind, bucuroasă parcă de pedeapsă. Era mulatra care întodeauna golea tăvile cu compot ce se aduceau și se închideau din nou în dulapul din perete.

Tatăl era o ființă înfricoșătoare pe care trebuia să-l înbești primul după Dumnezeu. Pentru Marcial era mai mult decît un Dumnezeu, căci însușirile lui erau cotidiene și tangibile. Dar îl prefera pe cel din eer că nu te bătea atîta la cap.

X

Cînd mobilele au mai crescut puțin, și Marcial stia că nimeni altul ceea ce era pe sub paturi pe sub dulapuri și pe sub masa de scris, ascundea tuturor un mare secret: viața nu mai avea nici un farmec fără prezența vizitilul Melchor. Nici Dumnezeu, nici tîlcă-său, nici episcopul cu odăjdiile aurite din joia mare nu erau așa de importante ca Melchor.

Melchor venea de foarte departe. Era nepot al unor principii învinși. În regalul lui trăiau elefanți, hipopotami și girafe. Acolo oamenii nu luerau ca Don Abundio în camere întunecoase și pline de teancuri de hirtii. Erau mai violeni decît animalele. Unul a seos un crocodil mare din lacul albastru trăgîndu-l într-o țesapă acusmă prin pînteul a donăsprezece gîste fripte. Melchor stia cîtece ușor de învîtat căel cuvintele nu aveau nici un sens și se repetau mult. Fura prăjiturile de la bucătărie. Noaptea fugea pe poarta din dos a grajdului, și o dată a dat cu pietre în jandarmi dispărînd apoi în umbrele străzii Amargura. În zilele ploioase își punea cizmele la uscat lîngă focul din bucătărie. Cum ar fi dorit Marcial să aibă așa picioare care să umple cizmele aaceia: La dreapta îl spunea „calambrin”. La stînga „calambran”. Acel om care îmblînzea caii sălbatîci bîgîndu-le simpla degetele între nări, acel domn cu catifea și plînteni, care purta mîndru un joben înalt, stia cît de răcoasă este pardoseala de marmora vară, și ascundea pe sub mobile elte un fruct sau prăjitură căzute din tavă din cele destinate marelui salon. Marcial și Melchor dețineau în comun un depozit secret de drajeuri și alune pe care îl numeau cu risete pline de înțeles „uri, uri, ura”. Amîndoi exploraseră casa de sus în jos fiind singurii care știau că

sub grupul de case există o mică pivniță plină de sticle olănede și că, în podul părăsit, cel de deasupra camerelor servitoarelor, la doisprezece, erau fluturi plini de praf, cărora tocmă le căzuseră aripile în cutia cu sticlă spartă:

XI

Cînd Marcial și-a luat obiceiul să spargă lucruri, l-a uitat pe Melchor și s-a apropiat de cîini. Avea nenumărați în casă. Cel mare ce aducea cu un tigru, copolul care își tira țigete, ogarul prea bătrîn ca să se mai joace, lătosul pe care cellalți îl urmăreau în anumite perioade și cameristele trebuiau să-l închidă. Marcial îl prefera pe Canelo din cauză că lura din camere pantofii și dezgropa trandafirii din curte. Vespine murdar de cărbune sau de pămînt roșu, devora mincarea celorlalți, urla fără motiv și ascundea oasele furate la fîntînă. Uneori golea cite un ou proaspăt ouat, zburătăcind cu botul găina. Toți îl alungau pe Canelo lovindu-l cu picioarele. Marcial s-a îmbolnăvit cînd l-au dus. Dar cîinele s-a întors triumfător, din din coadă, după ce l-au părăsit dincolo de azilul de săraci, dobîndindu-și din nou locul alături de cellalți care nu-l puteau înțelege la vinătoare sau pîndă.

Canelo și Marcial urinau împreună. Uneori alegeau covorul persan din salon, pentru a desena în lina lui forme de nori cenușii care se lăteau încet. Treaba aceasta era răsplătă cu curea. Dar nu durea așa de tare cum credeau persoanele mari. În schimb aveau un pretext nemăpomenit de a deslănuși coruri de scheletălele provocînd compasiunea vecinilor. Cînd sasia de la manskardă îl făcea pe tace-său barbar, Marcial îl privea pe Canelo, rîzîndu-l din ochi. Ba plîngeau și mai mult ca să obțină un biscuit și totul era dat ultării, amîndoi mincau pămînt, dădeau tîmbe în soare, beau de la zăgazușul peștilor, căutau umbră și parfum pe sub busuiole. În ceasuri de canteulă grădina de flori se umplea de viețuți. Acolo era gîsca sură care își purta traista între labele în formă de ix; cocoșul bătrîn cu fundul năpirlit, șopîria care zicea „uri” „ura”, scoțînd din gușă o cravată roșie; sîracul șarpe născut în orașul fără femele; șobolanul care își astupa ascunzișul cu o sîmîntă de carey.

Într-o zi, i-au arătat lui Marcial cîinele.

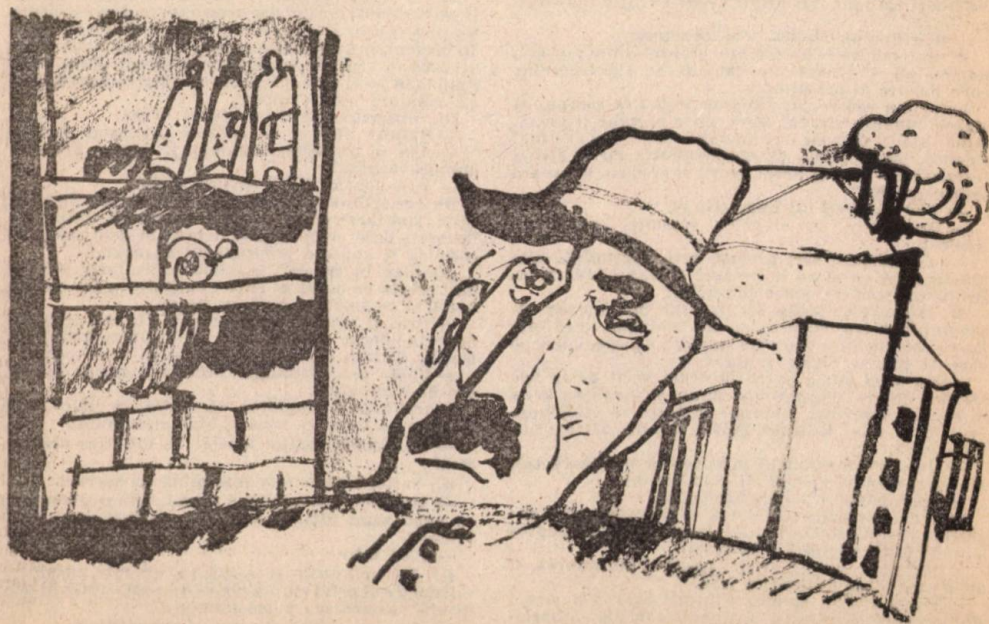
— Ham, ham, a spus. Vorbea în limba lui. Și-a dobîndit suprema libertate. Voia să atingă cu labele lucruri care nu erau la îndemîna lor.

XII

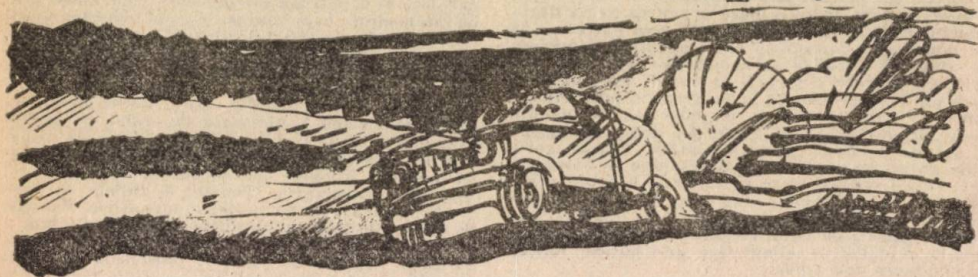
Forme, sete, căldură, durere, frig. Îndată ce Marcial și-a redus percepția la aceste realități esențiale, a renunțat la lumina care nu îl era neapărat necesară. Nu știa cum îl cheamă. Retrăgîndu-i-se botezul eugustul său neplăcut, nu i-a mai trebuit nici mirosul, nici auzul, nici măcar vederea. Mîinile sale atingeau fin forme placentare. Era o filință întru totul sensibilă și tactică. Universul îl penetra prin toți porii. Atunci și-a închis ochii care zăreau numai giganti nebuloși și a pătruns într-un corp cald, umed, plin de întunecimi care murea. Corpul, cînd l-a simțit îmbrobodit în propria lui substanță, a alunecat spre viață. Dar timpul fugea mai repede subțindu-și umbrile ore. Minutele sunau ca alunecarea sărilor de joc sub degetul gros al mîinii jucătorului. Păsările s-au întors la ou în vîrtej de pene. Pești au închezat lerele lăsînd o ninisoare de seame pe fundul bazinei. Palmierii și-au lăsat în jos frunzele disoarănd în pămînt, ca niște evantale închise. Tulpinile își sorbeau frunzele iar pămîntul sugea din tot ceea ce îi aparținea. Tunetul îl răsună în coridoare. Creștea pînă pe antilopa mînușilor. Păturile de lînă se destrămau rotunjînd grămada de lînă a oilor atît de îndepărtate. Dulapurile, birourile, paturile, crucifixe, mesele, jaluzelele, au leșit zburînd în noapte, căutîndu-și vechile rădăcini la poalele selvei. Tot ce avea cuie se ruina. O brigantină, ancorată nu se știe unde a luat în grabă în Italia marmora de pe pardoseală și de la fîntînă. Panopliile, fierăria, cheile, castroanele de cupru, zăbelele și hăturile din grajd se topeau îngroșînd un riu de metal ce se canaliza prin galerii fără acoperiș spre străfundurile pămîntului. Totul se metamorfoza, întorcîndu-se la condiția primară. Pămîntul s-a întors la pămînt lăsînd un loc sterp în loc de casă.

Cînd muncitorii au venit în zori ca să înceapă demolarea au găsit treaba terminată. Cineva a luat statuia lui Ceres vindută în ajun unui anticar. După ce s-au plîns la sindicat, oamenii s-au dus și s-au așezat pe bănci în parcul municipal. Unul a amintit atunei povești ultată a unei Marchize de Capelania înecată într-o dupăamiază de mai, în eoapa din Almendares. Dar nimeni nu băga în seamă povestirea, căci soarele călătorea dinspre răsărit spre apus. Și elipele care treceau în dreapta ceasurilor trebuia să se prelungească prin lene, pentru că sînt cele care în mod sigur duc spre moarte.

Traducere de
DOINA MARIA PĂCURARIU



La hanul „Măscăriciul cu clopoței“



de AGATHA CHRISTIE

„Cite necazuri! grindea dl. Satterthwaite. Ce zi nenorocită!“

Porniseră cu întîrziere; pneurile se spărseseră de două ori; apoi, apucînd într-o direcție greșită, se rătăciseră prin pustietățile regiunii Salisbury.

Pe la orele opt seara le mai rămneau de parcurs vreo 40 de mile pentru a ajunge la Marswick Manor, ținta călătoriei, dar iată că o a treia explozie de cauciuc îi pune în situație și mai enervată.

Dl. Satterthwaite semăna cu o pasăre jigărită, total zbîrlită de furie. Pășea în lung și în lat prin fața garajului din sat, în timp ce șoferul discuta cu voce scăzută cu proprietarul garajului.

— Cel puțin o jumătate de oră, conchise acesta din urmă.

— Dacă totul merge bine, rectifică șoferul Masters; după părerea mea, va dura mai mult de trei sferturi de oră...

— În fine, ce loc e asta? întrebă iritat dl. Satterthwaite.

Ca un om bine educat, nedorind să jignească sentimentele nîmănu, rostise cuvîntul „loc“ pentru a nu folosi epitetul „sat oribil“, care-i venise mai întîi pe buze.

— Kirtlington Mallet, i se răspunse.

Dl. Satterthwaite nu era mai bine informat; totuși, numele nu i se părea necunoscut. Se uită împrejur cu o privire disprețuitoare.

La prima vedere, Kirtlington Mallet se compunea dintr-o singură stradă. De-o parte garajul și posta, stînd față în față cu trei prăvălii oarecare. Ceva mai departe, tot la drum, dl. Satterthwaite zări o firmă legănată de vînt și acest lucru îi produse o ușoară îmbărbătare.

— Văd că aveți un han, zise el.

— Măscăriciul cu clopoței, răspunse garajistul. Acolo-l.

— Aș îndrăzni să-i propun ceva domnului, zise Masters. De ce să nu încercăm? O cină ni se va da, firește nu ceea ce-i place domnului!

Se întrerupse, puțin încreștat de propunerea sa. Stăpînul lui era obișnuit cu cea mai fină bucătărie de pe continent și ținea în serviciu un specialist pe care îl plătea foarte scump.

— Nu vom putea porni la drum decît peste trei sferturi de oră, de asta sînt sigur; și s-a făcut orele 8, continuă șoferul. Domnul ar putea să telefoneze de la han d-lui Georges Foster, pentru a-i explica întîrzierea.

— Îmi faci impresia că te pricepi să aranjezi totul, Masters, răspunse aspru dl. Satterthwaite.

Masters păstră o tăcere prudentă.

Deși dl. Satterthwaite dorea să respingă orice sugestie ce i se putea oferi, privi totuși cu o tălmăcă aprobare reclama ruginită a hanului.

— Măscăriciul cu clopoței, rosti el îngîndurat. E un nume bizar pentru un han.

— După cît se spune, oamenii care vin acolo sînt și ei bizari, observă cu jumătate de glas proprietarul garajului.

— Oameni bizari... Ce înțelegeți prin asta? întrebă dl. Satterthwaite.

Garajistul nu părea să aibă idei foarte clare cu privire la acest subiect.

— Oameni în trecere, răspunse el, nehotărît.

Dl. Satterthwaite se gîndi că persoanele care descind într-un han sînt prin definiție călători și nu sedentari. Răspunsul era lipsit de precizie, dar îi trezea curiozitatea. Trebuia cu orice preț să piardă trei sferturi de oră. Hanul îl va distra...

Plecă, mergînd ca întotdeauna cu pași mărunți și iuți. În depărtare, izbucni uruitul unui tunet. Mecanicul înălță capul și-i spuse lui Masters:

— Se apropie vijelia: o simt în aer.

— La dracu! Am de făcut 40 de mile.

— Ei, nu-ți da osteneala să te grăbești. Patronul dumitale nu pare a fi omul care să înfrunte furtunile.

— Sper că la hanul ăla nu va fi servit prea rău, mormăi șoferul. Acum, mă duc și eu să mă hrănesc.

— Nu fi îngrijorat, e mîncare bună la Billy Jones.

Proprietarul Măscăriciului cu clopoței, înaltul și robustul William Jones, se apropia de cincizeci de ani. Cînd sosi dl. Satterthwaite, se grăbi să-l întîmpine.

— Va putem pregăti o friptură bună, domnule, și niște cartofi prăjiți; iar brînzeturile sînt excelente. Vreți să treceți alături, domnule, în sufrageria mică? În prezent, n-avem lume multă. Ultimul dintre domnii care au venit la pescuit abia a plecat. Peste puțin timp casa va fi plină de vînzători. Dar azi avem doar un călător, numit Quinn.

Dl. Satterthwaite îl întrerupse brusc.

— Quinn? zise el cu interes. Ați spus Quinn?

— Așa se numește, domnule. E cumva prietenul dumneavoastră?

— Într-adevăr. O! El trebuie să fie.

Dl. Satterthwaite se bilbiia, foarte agitat. Nu putea să-și imagineze că ar exista pe lume alt Quinn. Informația dată de hanul se acorda în mod curios cu ceea ce îi spusese proprietarul garajului.

„Oameni în trecere“. Asta îl descria cum nu se poate mai precis pe omul pe care-l cunoștea... Iar numele hanului se potrivea bine cu restul.

— Dragul meu, drag, mormură dl. Satterthwaite. Ce coincidență ciudată! Să ne întîlnim astfel. Dl. Harley Quinn, nu-l așa? reluă el cu voce tare.

— Chiar așa, domnule. Iată sala mică. Intrați, dînsul e domnul.

Foarte brunet, zîmbitor, dl. Quinn se ridică de la masă, exclamînd cu vocea-i bine cunoscută:

— Dl. Satterthwaite! Iarăși! Ce întîlnire neașteptată!

Dl. Satterthwaite îi strînse mina cu energie.

— Sînt încîntat, fericit că te văd. Ce noroc am avut cu pana asta! Știi, mașina mea. Rămîi aici multă vreme?

— Plec milne.

Dl. Satterthwaite se așeză cu un mic suspin de satisfacție și privi cu o lîcărire de curiozitate în ochi figura surizătoare a prietenului.

Dl. Quinn scutură din cap cu amabilitate.

— Te asigur, spuse el, că am ascund pe minea pești roșii sau iepuri albi...

— Ce păcat! strigă dl. Satterthwaite, oarecum surprins. Da, sunt obligat să recunosc... în fața dumitale am întodeauna impresia asta. Un prestidigitator, un magician, cam așa te văd.

— Și totuși, zise dl. Quinn, dumneata ești cel care face scamatoriile, nu eu.

— O! își vărsă foenul dl. Satterthwaite, nu sînt în stare să le reușesc fără dumneata. Îmi lipsește, ca să zicem așa, inspirația.

Dl. Quinn clătină din cap, zimbînd.

— E un cuvînt prea mare. Îți arăt direcția, pur și simplu...

În momentul acela intră hangul, aducînd piine și un bulgăre de unt. Cînd puse totul pe masă, un fulger lumină încaperea, fiind urmat de un tunet.

— Noaptea va fi furtunoasă, domnilor, zise hangul.

— Într-o seară asemănătoare, începu dl. Satterthwaite... Dar se opri.

— E nostim, reuși Billy Jones, aveam de gînd să spun același lucru. Într-o seară ca asta căpitanul Harwell și-a condus tinăra nevastă acasă, chiar în seara după care a dispărut el pentru întodeauna.

— Ah! strigă dl. Satterthwaite, ai să-mi povestești ațitea...

Totul se explica. Iată de ce îi trezise atenția numele satului. Cu trei luni în urmă citise cu atenție toate amănuntele referitoare la uititoarea dispariție a căpitanului Richard Harwell. Rămăsese foarte intrigat de evenimentul acela misterios și-și făcuse o părere personală în legătură cu el.

— A descins în hanul meu, iarna trecută, în sezonul de vînatore. Oh! îi cunoșteam bine. Un tînar cu adevărat arătos, pe care nu-l puteai bănuți că ar fi avut cea mai neînsemnată grijă. A fost ucis, n-am să renunț de loc la părerea asta. De cîte ori nu l-am văzut pe amîndoi întorcîndu-se cu caii, pe Miss Le Cartier și pe el! Tot satul spunea că o să se lase cu o căsătorie. Într-adevăr, chiar așa s-a întîmplat. O femeie tînră și foarte frumoasă, apreciată mult, în ciuda faptului că era străină.

S-a produs ceva inexplicabil. Se va ști vreodată ce s-a petrecut? Cu siguranță că înima ei a fost zdrobită de misterul acela. Ați aflat că a vîndut proprietatea și că a plecat pe continent; nu putea să mai suporte să locuiască, acolo, se uita la oamenii la ea și o arătau cu degetul... Totuși, n-a fost vina ei... biata doamnă... Nimic de zis, o poveste foarte misterioasă.

Aplecă fruntea, apoi își amîndui subit datorită de hangul și se repezi la bucătărie.

— O poveste tare misterioasă, într-adevăr. A existat vreo prevădătoare rea? Se va afla vreodată?... Orice ar fi fost, constată calm dl. Quinn, rămîne de rezolvat o enigmă.

Dl. Satterthwaite tresări.

— O să-mi spui că sîntem capabili să lămurim problema asta pe care n-a reușit-o Scotland Yard-ul?

— De ce nu? Au trecut trei luni de-atunci. Pentru noi, reprezintă un avantaj.

— Asta-i adevărat. Utitasem că ai un mod foarte curios de a vedea lucrurile.

— Afirm că eu cit se scurge timpul, cu atît mai mult capătă faptele veritabilele lor proporții. Se observă mai bine raporturile unora cu altele.

— Nu sînt sigur că îmi amintesc în mod clar întregul caz, zise dl. Satterthwaite, cu voce sovăitoare.

— Ba da, ți-l amintesci foarte bine, răspunde liniștit dl. Quinn.

Era invitația pe care o aștepta dl. Satterthwaite. Viata nu însemna pentru el decît un spectacol mereu reînnoit. Se răsturnau rolurile doar în prezența d-lui Quinn. Aceasta devenea un spectator atent, iar dl. Satterthwaite intra în scenă ca actor.

— A trecut exact un an, începu el, de cînd Ashley Grange a fost cumpărat de către Miss Eleanor Le Cartier. O casă frumoasă și veche, dar destul de părăsită, neobișnuit de mai mulți ani. Miss Le Cartier era canadiană, strămoșii ei francezi emigrasera pe vremea marelui revoluții. Măstene din partea familiei mobile de stil și colecții cu valoare foarte importantă. Amatoare de antichități, știa să cumpere cu pricepere și cu gust. Asadar, cînd după dramă se hotărî să vîndă proprietatea cu tot ceea ce conținea ea, dl. Cyrus Bradburn, multimilionarul american, nu se opuse a-i plăti pe Ashley Grange el și se cereră: 60.000 de lire. Mă souzi că menționez aceste amănunte, fără legături directe cu cazul de care ne ocupăm, dar o fac pentru a-ți forma o idee despre atmosfera ce-o înconjură pe tinăra doamnă Harwell.

Dl. Quinn schită un semn de aprobare.

— Atmosfera are multă importanță, înclinîndu-se el cu gravitate.

— Deci, putem să ne-o imaginăm pe tinăra femeie, continuă interlocutorul său. O frumoasă brună, desăvîrșită, de 25 de ani; și, nu trebuie să uităm, bogată. Era orfană. O nume doamnă Saint-Clair, cu educație înapoiabilă și de foarte bună familie, îi servea drept însoțitoare. Dar Eleanor își administra averea și avea controlul ei absolut. Zburdau în preajma ei cel puțin o duzină de șeri, la serate, la vînatore, pretutîndu unde se ducea ea. Rămînea indiferentă față de toți și refuza orice cerere în căsătorie.

Indiferența dură pînă la sosirea lui Richard Harwell. Acesta se instală la han în perioada vînatorei. Un cavalier impetuos, bărbat foarte chipes, vesel, îndrăzneț. Îți amintesci o vorbă veche, d-le Quinn? Fericele sînt iubirile lui. După cîteva săptămîni, Richard Harwell și Eleanor Le Cartier erau logodiți.

Căsătoria au loc trei luni mai tîrziu. Tinăra peche plecă să-și petreacă luna de miere pe continent și, după numai două săptămîni de absență, reveni la Ashley Grange. Hangul ne-a spus adîncuiri că s-au întors acasă într-o noapte la fel de furtunoasă ca asta.

Era un semn rău? Se va afla vreodată? Oricum, în dimineața următoare, foarte devreme, pe la orele 7.30 căpitanul fu văzut plimbîndu-se prin parc de unul dintre grădinari, John Matthias. În capul gol, cu o înfățișare fericită, lipsită de griji, Harwell fluiera înecitor. După cîte știu, începînd din acel moment nimeni nu l-a mai revăzut pe Richard Harwell.

Dl. Satterthwaite se întreprinsese pentru a pune în valoare cea clipă dramatică a povestirii. Privirea atentă a d-lui Quinn îi dădu încurajarea pe care o dorea. Continuă:

— Dispariția era uititoare, inexplicabilă... Tinăra femeie, înnebunită de durere, anunță poliția abia a doua zi. După cum știți, Scotland Yard-ul încă n-a lămurit misterul.

— Presupun că au fost nevoiți să emită mai multe teorii, spuse dl. Quinn.

— Bineînțeles. Conform principalei teorii, căpitanul ar fi fost asasinat. Dar în acest caz, unde se găsea corpul? Și care-i cauza crimei? N-avea nici un dușman.

Totuși dl. Satterthwaite pronunțase ultimele cuvinte cu un aer nesigur. Dl. Quinn se aplecă spre el.

— Te gîndești la tinăra Stephen Grant?

— Într-adevăr, dacă amintirile nu mă înșală Stephen Grant fusese grăjdarul lui Richard Harwell și a fost concedat de stăpin pentru o mică greșală. În dimineața dispariției căpitanului, foarte devreme Stephen Grant a fost zărit în vecinătatea lui Ashley Grange și n-a izbutit să dea o explicație satisfăcătoare a prezenței sale prin acele locuri... A fost arestat și reținut la poliție, fiind implicat în dispariția căpitanului Harwell. Dar între timp nu s-a putut stabili nici o probă convingătoare împotriva lui. Au trebuit să-l elibereze. Evident, putea să aibă neceaz pe căpitan fiindcă l-a dat afară, însă acest motiv era într-adevăr prea neînsemnat pentru a antena o crimă. Deci presupun că poliția voia să lase impresia că acționează... Repet, nimeni nu-l dușmănea pe Richard Harwell.

— Da, atît cît se poate ști, zise dl. Quinn cu îndolală.

— La urma urmei, ai dreptate. Ce se cunoaște despre căpitanul Harwell? Cine era? De unde venea? Pica absolut din cer. Vedeam cum apare un cavalier superb ce părea să posedă o avere oarecare, însă nimeni din Kirlington Mallet n-a căutat să se informeze. Miss Le Cartier n-avea nici părinți, nici vreun tutore care ar fi putut să cerceteze situația socială și trecutul logodnicului. Era total independent. Părerea poliției a fost foarte categorică: o moștenitoare bogată și un impostor îndrăzneț.

Judecătura prea simplă. Desigur, Miss Le Cartier n-avea familie sau tutore, dar își încredințase afacerile unui excelent birou de avocați din Londra. Mărturia lor nu sprijinea opinia poliției. După el, Eleanor Le Cartier dorise să cedeze logodnicului o anumită sumă, însă el o refuzase, declarînd că n-are nevoie de bani, deoarece posedă avere personală. În continuare, s-a dovedit că nu s-a atins de banii soției.

Deci nu era vorba de un escroc ordinar. Care era scopul lui? Voia să șantajeze pe vîltor, dacă Eleanor hotărî să se despartă de el? Mărturisesc că asemenea idei mi se părea singura posibilă... pînă în seara asta.

Cum a fost eu puțință să dispară într-un mod atât de neașteptat și de radical, la ora aceea? A dimineții când muncitorii agricoli se duc la lucru și circula pe câmpuri? Era în capul gol.

— În privința asta nu există nici o îndoială, deoarece l-a văzut grădinarul.

— Da, grădinarul John Mathias. Poliția l-a hărțuit cu întrebările. Nu și-a schimbat de loc depozițiile, iar soția lui le-a confirmat. A părăsit casa, ducându-se la sere; s-a reîntors la orele 7,40. Servitorii din casă au auzit pocnetul porții la orele 7,15, ceea ce indică momentul ieșirii lui Harwell... Ah! Știu la ce te gîndești.

— Poate, zise dl. Quinn.

— Ar fi avut timp Mathias să-și ucidă stăpînul?... Dar de ce, prietene? De ce? Și dacă așa s-a întimplat, ce a făcut cu corpul?

— În momentul acela reveni haingul, aducînd un platon.

— Puse pe masă o friptură enormă și o farfurie plină cu cartofi crocanți. Nările d-lui Satterthwaite se dilatară. Dori să fie amabil.

— Totul mi se pare excelent. Toemai discutăm despre dispariția lui Richard Harwell. Ce a devenit grădinarul Mathias?

— A plecat cu nevastă-sa. S-au angajat în altă parte, în Essex, cred! Mathias nu ținea să rămînă aici. Înțelegi, unele persoane îl priveau cruciș... Totuși, eu n-am crezut niciodată că a avut vreun amestec. Cefele domnului Mathias? întrebă dl. Satterthwaite.

— Un tip mai în vîrstă, trebuie să fi fost vinjos în tinerețe, dar se cocoșase și schiopăta din pricina reumatismului. A suferit de mai multe ori niște crize groaznice, fiind obligat să zacă în pat, incapabil să lucreze. Cred că Miss Eleanor îl angajase din pură bunătațe. Aproape că nu-i mai putea fi de folos ca grădinar. Nevastă-sa făcea serviciu în casă. O fostă bucatăreasă, gata oricînd să dea o mînă de ajutor.

— Cum arăta? se interesă dl. Satterthwaite.

— Răspunsul haingului îl dezamăgi.

— Medioceră. În vîrstă și cu o fire posacă. În plus, surdă. N-am aflat niciodată mare lucru despre ei. Se zice că el a fost un grădinar deosebit pe vremuri.

— Au existat povești cu femei legate de căpitanul Harwell?

— Nici una, absolut nici una. Nu, era foarte misterios, nimic de zis.

— Și care-i părerea dumitale personală? insistă dl. Satterthwaite.

— Nu știu ce să vă spun. Cred cu tărie că a fost ucis. De către cine? Habar n-am... Mă duc să caut brîza.

— Ieși, ducînd farfuriile goale. Furtuna, care se liniștise, reîncepea cu o vigoare nouă. Un fulger în zigzag fu urmat de un tunet atât de puternic încît dl. Satterthwaite sări de pe scaun.

— Mai avem aproape o jumătate de oră pînă va fi reparată mașina, zise dl. Quinn.

— Mă ulmești. Crezi că vom descoperi adevărul discutînd pur și simplu?

— Ai fost martor la atîtea lucruri.

— Vjața a trecut pe lingă mine fără să mă vadă și nu mi-a oferit nimic, spuse dl. Satterthwaite cu oarecare amărăciune.

— Dar ai avut răgazul să-i studiezi pe oameni. Nimic nu-ți scapă.

— Adevărat, observ multe.

— Laudele prietenului îl înșeninară. Își pipăi înginerdunt reverul hainel.

— Mă gîndesc, reluă el după un minut sau două, că trebuie să studiem efectele pentru a descoperi cauza.

— Foarte bine, aprobă dl. Quinn.

— De acord. În acest caz, să luăm mai întîi schimbarea de viață a lui Miss Le Cartier, voiam să spun a-dnei Harwell. E căsătorită fără a fi, dar nu mai e liberă. Să socotim cu atenție. Îl vedem pe Richard Harwell sub o lumină sinistă, un bărbat venit nu se știe de unde, cu un trecut complet necunoscut.

— Asta sare în ochi, sînt de părerea dumitale. Harwell devine un personaj dubios.

— Am studiat efectul sau rezultatul, să trecem mai departe.

— N-ai studiat rezultatul strict material.

— Ai dreptate. Să lucrăm mai serios. Ca urmare a acestei drame, să admitem că d-na Harwell a rămas singură, în nesigurantă, că nu poate să se recăsătorească, iar dl. Cyrus Bradburn a reușit să cumpere

Ashley Grange — cu 60.000 de lire, nu-i așa? — și că un necunoscut din Essex a putut să-l angajeze pe grădinarul Mathias. Totuși, nu-l bănuim pe dl. Bradburn, sau pe acel necunoscut că ar fi pus la cale dispariția căpitanului Harwell.

— Devii zelismist.

— Dar gîndești ca mine.

— Ideea e total absurdă. Să cotinuăm.

— Să ne imaginăm că am revenit chiar în ziua dispariției.

— Nu, nu. Fîldează în imaginație dominăm timpul să întoarcem problema în alt sens. A dispărut căpitanul acum o sută de ani? Asta înseamnă că sîntem în anul de grație 2025, și că privim în urmă.

— Ești un om ciudat, nu crezi decît în trecut. De ce?

— Prezentul nu conține destulă atmosferă.

— Poate-i adevărat, prezentul n-are perspectivă, este mărginit.

— E cuvîntul exact.

— Dl. Satterthwaite schită un mic salut.

— Mă măgulești, prietene.

— Așadar, zise dl. Quinn, să examinăm anul care a trecut. Te rog să faci un rezumat al situației, cu limezimea care te caracterizează. Însă eu o detașare de un secol.

— Dl. Satterthwaite făcu o pauză înainte de a începe, dorind să-și onoreze reputația.

— În urmă de un secol, 1924 a fost anul cuvintelor încredințate și al Motanului Spărgător, nu-i așa?

— Corect. Vorbești numai de Anglia sau și de alte țări?

— În ceea ce privește cuvintele încredințate, trebuie să-ți mărturisesc că nu mă pricep, însă Motanul Spărgător a stîrnit vîlvă pe continent. Amin-teste-ți de seria aceea de furturi extraordinare, comise în castelele din Franța. Un singur om n-ar fi fost în stare să le reușească. Pentru a pătrunde în unele locuințe s-au realizat niște tururi de forță ce păreau minuni. A fost bănuțat o trupă de acrobați, familia Clondini. I-am văzut o dată, în timpul unei reprezentații. Erau admirabili... Mama, fiul și fiica. Au părăsit arena brusc... Dar ne îndepărtăm de subiect...

— Nu prea mult. Avem de trecut doar Canalul Mîneei.

— Să revenim la Harwell. De ce a dispărut? strigă dl. Satterthwaite. Aldoma unei seamătorii.

— Ah! Iată ce ne dă atmosferă. Și ce-i esențial într-o seamătorie?

— Îtuțala de mînă și nebagarea de seamă, răspunse imediat dl. Satterthwaite.

— Totul constă în asta, nu? Să înșeli privirea. Uneori prin îtuțala de mînă, alteori prin alte mijloace, și sînt destule. Detunătura, batista care filife, ceva ce pare a avea o importanță și care, în realitate, n-are de loc.

— Dl. Satterthwaite se aplecă, cu ochii strălucitori.

— Există un adevăr în ceea ce spui. Definim o idee interesantă. Detunătura. Prin ce-l reprezintă în lovitura pe care o discutăm? Care-i momentul palpitant ce trebuie să izbească imaginația?

— Se opri, emoționat, apoi reluă:

— Dispariția. Dată la o parte, nu mai rămîne nimic.

— Nimic. Închipuie-ți că lucrurile își urmează cursul lor, fără acest incident dramatic.

— Adică, să presupunem că Miss Le Cartier ar avea încă de vîndut Ashley Grange d-lui Bradburn și că ar pleca de aici fără vreun motiv valabil.

— El bine?

— El bine, de ce nu? Evident, s-ar vorbi despre vinzarea asta. Cumpărătorul s-ar interesa de valoarea colecțiilor. O! Așteaptă! Reflectează! Iluminează pe căpitan și, din cauza asta, că rămîne în umbră. Oricine se interesează: „Cine-l acasă Harwell? De unde vine?” Dar pentru că Miss Le Cartier este victima, de ea nu se interesează nimeni. E cu adevărat canadiană franceză? E adevărat că a moștenit acele splendori? Aveai dreptate cînd spuneai că nu ne depărtăm de subiect, că trecem doar Canalul Mîneei. Faimoasele moșteniri erau produsul furturilor comise în castelele din Franța; era dificil să plaseze prada... Cumpără castelul — probabil la un preț derizoriu — se instalează în el și o plătește cu generozitate pe ireproșabila englezoaică, folosită drept paravan. Pe urmă, sosește el. Totul este uneltit dinainte: căsătoria, dispariția. Nimic anormal că după o asemenea întîmplare soția dorește să vîndă tot ceea ce-l evocă trecutul fericit, drama recentă. Americanul e un cunoscător, obiectele sînt splendide și autentice.

Prezintă oferta, iar ea o acceptă. Părăsește țara, jucându-și pînă la capăt rolul de disperată. Marea lovitură a reușit. Publicul a fost înșelat de înțelea de mină și de impresia frumoasă a spectacolului.

Dl. Satterthwaite se întrerupsese, roșu de plăcere și de vanitate.

— Fără dămneata n-aș fi descoperit nimicînd toate astea, adăugă el cuprins brusc de umilință. Exersezi un efect curios asupra minții mele. Ai darul de a lămuri o situație. Da încă nu știu totul. A trebuit să fie extrem de dificil pentru Harwell să dispară în acest fel. Cu siguranță că familia îl căuta în întreaga Anglie.

— Nu începe îndolala, zise dl. Quinn.

— Dacă chestiunea devenea posibilă, cel mai bun procedeu consta în a rămîne ascuns la Ashley Grange.

— Trebuia să stea foarte aproape de Ashley Grange, declară dl. Quinn cu un aer convins, pe care dl. Satterthwaite îl sesiză.

— Căsuța lui Mathias! exclamă el. Dar desigur că poliția a scotocit-o cu de-amănuntul.

— De mai multe ori, îmi imaginez.

Dl. Satterthwaite își privi insistent prietenul.

— Dacă-i vorba de trupa Clondini, adăugă el, erau trei. Harwell și Eleanor ar fi copiii, iar mama, d-na Mathias. În cazul ăsta...

— Mathias suferea de reumatism, nu? întrebă dl. Quinn cu nevinovăție.

— Ah!... M-am lămurit! Dar era realizabil? Ascultă. În timp ce perechea lipsea, Mathias a rămas acolo, o lună. El se aflau la Londra în primele cincisprezece zile dinaintea căsătoriei. Un om dibaci putea să joace ambele roluri. Cînd Harwell sedea la Kirlington Mallet, d-na Mathias spunea că soțul

ei e ținut la pat din cauza durerilor. Rolul ei era necesar: fără ea, oricine putea să descopere șiretlicul. Cum spui, Harwell era Mathias. După ce s-a jucat farsa, și după ce Ashley Grange a fost vîndut, el și soția (adică mama) declară că se duc să se angajeze în Essex. S-a terminat cu John Mathias și cu nevastă-sa pentru totdeauna. Fără îndoială că au reîntîlnit-o pe continent pe așa zisa Eleanor.

Se bătuseră în ușa sălii și intră Masters.

— E gata mașina, domnule.

Dl. Satterthwaite se ridică, iar dl. Quinn se duse la fereastră și dădu perdelele la o parte.

— Vijelia a încetat, anunță el.

Dl. Satterthwaite își punea mînușile.

— Șeful poliției cîinează cu mine săptămîna viitoare, zise el cu un aer important. Îi voi înfățișa teoria mea.

— Va fi ușor s-o dovedești, răspunse dl. Quinn. Comparînd inventarul lui Ashley Grange cu lista obiectelor furate, dată de poliția franceză.

— Exact. Va fi neplăcut pentru dl. Bradburn, dar ce să fac... La revedere. Nu pot să-ți spun cîtă plăcere mi-a făcut înțînirea asta neașteptată. Oare mi-ai spus că pleci mîine!

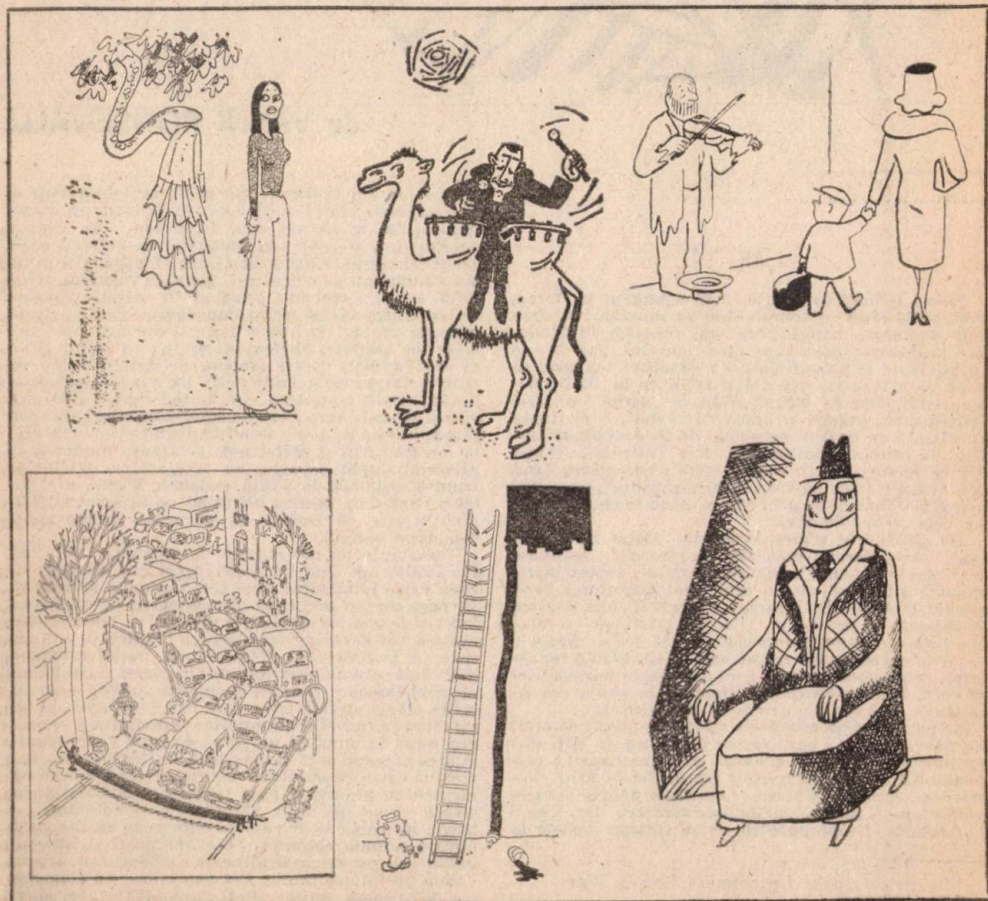
— Probabil imediat. Am sfîrșit treburile de-alei. Eram în treacare.

Dl. Satterthwaite, foarte îngîmfat de succesul lui, se instală cu satisfacție în automobilul confortabil.

Firma Măscăriciul cu clopoței era legănată înecîtor de briză.

(text prescurtat)

În românește de GH. BUZOIANU



Mumia cea mare



de VANNI RONSISVALLE

III

Ne-au trebuit două zile ca să ajungem la Roma, călătorind fiind cu trenul, fiind cu mașina. Cu greu îmi stăpâneam emoția; nu mai fusese în Italia, iar pregătirea mea dinaintea marelui pas fusese insuficientă și superficială, ca de altfel tot ceea ce avea de a face cu nefericirii aceia de la ORDSW¹. Reușisem doar în ultima clipă să „înghit” o carte italienească, practic o pradă de război, căci fusese confiscată de la fiul portarului de la Ambasadă Italiană în ajunul conflictului. Era intitulată Alma Mater, lecturi pentru clasa a treia elementară, Anul XV al E.F.² Ceea ce vedeam prin geamurile mașinii sau și mai fugăr din tren, corespundea în chip uluitor cu cele citite. Ce țară!

De altfel, îmi șoptea la ureche fosta florăreasă (dar, oare, fusese vreodată florăreasă? cultivase într-adevăr begonii la Ravello?) sudul, partea meridională a Italiei era cu mult mai dezvoltată decât nordul. Consecință a faptului, a precizat culta noastră florăreasă, că nu a fost atins de miasmele revoluției franceze — care nu coborise mai jos de Neapole — și de expansiunea zgometoasă și confuză a industriei, calamitate de care nordul avusese parte în fel și chip. Burbonii fuseseră alungați la timp, așa că anumite idei nu apucaseră să încolțescă.

Ce țară! Marele număr de sfinți, de poeți, de eroi, de navigatori (pe care cartea aceea nu se sîia să-i amintescă) îi pusese probabil în dificultate pe responsabilii cu toponomastica din orașele prin care treceam. Străzile și piețele care să le poarte numele erau cu mult mai puține față de numărul lor. Noroc cu statuile și monumentele ce se ridicau semețe la

tot pasul. Un adevărat spectacol, anticipat doar de această carte pentru copii, bogat ilustrată de un anume Sironi. De la fiecare colț de stradă, din centrul scuarurilor, piețelor sau piațetelor ne priveau eroii, poeții și sfinții, vibrând în piatra cioplită. Cei dinți erau înfățișați de obicei goi, încet nu văzusem niciodată atîtea gogoloaie ațrînd în bătaia vîntului, atîtea vîntre așa de bogat împodobite. Pînă și sfinții degajau un aer viril, în ciuda cutelor largi ale tunicilor lor umflăte. Madone și eroine cu mîini și picioare ca niște lăpeși ofereau privirilor forme fecunde. Cartea bălețelului acela nu exagerase, într-adevăr, în nici o privință. Străbătînd cîmpia din apropierea Romei (Agro Pontino smulșă bălților) am zărit țărani în cămăși negre secerînd ultimele spice de grîn cu un gest lent și maestuos, cu figura hotărîtă, cu privirea cătînd departe, cu mulțumirea trudei pe fruntea scaldată de sfință sudoare. Muște, nici picior. Cartea nu mințea afirmînd că fuseseră stîrpite pînă la una, că Ducele în persoană declanșase și condusese bătaia.

Totul avea un aer extrem de ordonat și eficient. Iar Italia, așa cum îmi defila prin fața ochilor, nu avea deloc înfățișarea unei țări încercate de război; devenea un joc prea facil să te apuci să citești invers buletinele noastre (și cînd te gîndești că documentele acestea vor deveni izvoare pentru istoricii de milne!) care în paginile lui „Times” sau la microfoanele BBC-ului erau un pomelnie de distrugerii și ruine, rod al nemiloaselor noastre bombardamente; ceea ce mi se oferea privirii era o țară în plină formă, al cărei efort de război — impunător și maestuos — mergea mîna în mîna cu un nivel de viață foarte înalt, fapt ce sărea în ochi la tot pasul. Italienii ăștia înhamați la carul războiului aveau cu toții un aer de oameni bine hrăniți și bine îmbrăcați. Soldații de pe străzi — ce spectacol sărbătorește și înălțător! — aveau mișcărilor unor oameni care știau că fac parte dintr-o armată elegantă, bine îmbrăcați și bine încălțați, cu rezervoarele pline de carburant, o armată căreia nu-i lipsea nimic. Era penibilă, prin comparație, înfățișarea rărilor aliați germani (la acei sfîrșiți

¹ Office of Royal Department Secret War

² Era Fascistă

de Iulie '43 se vedea cîte unul apărînd la cîte un colt de stradă oameni marcați de dezastru militar fără număr, din care italienii trebuiseră să-i scoată, intervenind la timp, ferm și cu toate mijloacele — vezi campania din Grecia și intervenția din Africa dorite de Hitler din frivole rațiuni de prestigiu; alături de ei nemții semănau cu proverbialele rude sărace.

Dar veselele peisaj italian? Italienii și-au dobîndit o statornică faimă pentru că au știut să apere cu strășnicie frumusețea peisajului lor. În timp ce frumosul și curatul port Neapole (zona industrială cu coșurile de fabrici fumegînde, cu halele ei strălucitoare, în apropierea căreia se alinau șiruri nesfîrșite de tancuri și păduri de tunuri împungînd cerul) în timp ce toate acestea dispăreau la orizont, excitat și deprimat totodată mă gîndeam cu tristețe la nebunia făcută de compatrioții mei, de generaliilor lor bătrîni (ca nefericitul de Montgomery care avea să rămînă în istorie doar pentru că dăduse nume unei ridicele mantale cu glugă) de a înfrunta colosul italian.

Ce să mai vorbim, inviolabilitatea teritoriului și vigoarea de oțel a italienilor în vara aceea a lui '43 săreau în ochi și jocul absurd în care mă vîrsem mi s-a părut în clipa aceea o mizeră pantomimă. Am simțit cum mi se strecoară în suflet un sentiment de invidie față de italienii aceștia atît de bine protejați de aripa de vultur a iubitelor lor Mussolini și m-a cuprins o cludată fericire văzînd că Vittoria, căci așa se numea cu un nume predestinat și fatal Ariadna mea, este atît de orgolioasă că oferă privirilor mele un atare spectacol de putere. M-a izbit, firește, entuziasmul deconcertant pentru războiul fascist la un agent de-al nostru, dar cu timpul aveam să primesc și alte dovezi ale superiorității italiene în această istorică epopee.

— Ascultă-mă bine, Gionathan, mi-a spus divină copilă. Povestea asta a dumitale este încurcată și nefericită. Nu cred că îi vei da de cap. Am simțit cum mă trec florii, dar i-am oferit o mască cît se poate de inexpressivă și bărbătească. Și eu m-am trezit vîrîtă printr-o pură întîmplare, de care însă nu este străin un fel de gust pervers al meu pentru contradicție. Am clipit din pleoape ca Robert Taylor sau ca Fred MacMurray în împrejurări asemănătoare. De altfel, ea însăși se exprima ca eroinele un plezmacute ale lui Jane Austen, sau capricioase și incoerente la Hardy. Oricum, nu-mi vorbea ca un agent secret. Aveam probabil un aer timp, tot mai mult la MacMurray.

— Dar de ce parte te alii?

A rînit, da, acesta e cuvîntul, un mic rîjet crud. „Sigur că de aceeași parte cu dumneata.” Apoi s-a înmuiat și a schimbat tonul. „Trebuie să-ți spun că cel mai bun lucru e s-o lași baltă fără întîrziere. Nimic nu ne poate face să ne gîndim la o viitoare schimbare a mersului războiului. Noi italienii o să învingem și pe voi vă așteaptă un sfîrșit urît.”

— Atunci ești un contra-agent, un dușman și trebuie să te omor!

— Mă aflu aici pentru a te apăra, Gionathan. (În realitate ne-am trezit în același pat la două ore după sosirea noastră la Roma) De asta poți să fii sigur.

— Deci lucrezi pentru ORDSW? Și nu trebuie să te omor, nu...

— Cum vrei tu, Gionathan. Și-a trecut degetele peste buzele mele. Hai să ne jucăm și de-a agenții secreți, dacă-ți e o plăcere. Promit că te las să-ți vezi de treabă și că voi colabora cînst pentru ca să-ți aduc ordinele la îndeplinire. Cînst, Gionathan. Dar dacă renunți pentru o clipă la căutătura asta încurcată la Bogart (Bogart? Ca să vezi, și eu unul mă gîndisem la Fred MacMurray) am să-ți explic, avînd în vedere situația în care ne aflăm în clipa de față, de ce fasciști vor învinge, o victorie clamată, în timp ce toate balivernele domnului Churchill al vostru se vor dezumfla ca niște baloane de săpun.

S-o iau la palme? Nu, am lăsat-o în plată domnului și am cîntat să mă gîndesc fără convingere la succesul misiunii mele, unde de altfel Vittoria spusese că mă va sprijini, fără să-mi dau seama că această colaborare și sprijin al ei făceau parte din adevăratul Mare Joc Italian, dintr-o pregătire psihologică la reze a serviciilor lor de contraspionaj.

Am ajuns mai tîrziu să aflu că Vittoria nu m-a dat pe mîna Militei fasciste, nu atît din niște capricioase rațiuni ale inimii și ale trupului, ci pentru a respecta ordinele primite de la șefii ei de la Roma. Mussolini personal era perfect la curent cu stînga

tentative ale spionajului englez și întulse în chip genial că era mai bine ca eu să continui a mă amăgi în ridicola mea aventură, jucîndu-se cu mine de-a șoarecele cu pisica. Ultima mișcare, secundară dar definitivă, putea să fie eliminarea mea.

Dacă asta nu s-a întîmplat o datorce sentimentului romantic al acestei fete, Vittoria, și amicitiei a doi sau trei alți agenți, incredibili ca atare, într-adevăr, care recitau împreună cu mine rolul anglofililor. Cu ajutorul lor am asistat la falsul complot ce se pregătea împotriva lui Mussolini, stabilit pentru noaptea de 24 spre 25 Iulie, pentru ca mai apoi eu să pot informa cu tristețe pe cei de la Londra.

Șoferul secretarului lui Mussolini mi-a găsit o cameră la hotelul acela, chiar în fața Palatului, același hotel din care cu mulți ani înainte un maniac încercase să atenteze la viața Duceului. De la fereastră, urmăream cu ușurință toate mișcările de la intrarea principală, unde de o parte și de alta puteam fi admirați mușchetarii din gardă, severi și strălucitori în negrul și auriul uniformelor lor, și chiar și intrările secundare din strada dello Statuto. Potrivit instrucțiunilor am început să țin o scifoare soceală a sosirilor și plecărilor căpeteniilor fasciste, a miniștrilor și amantelor Duceului. Care din acestea își tatuase o mică fascie lictorială pe vîrful nasului, acolo unde El o marcase cu primul său sărut irezistibil? Pe cei de la Londra nu-l interesa, dar eu ca să înșel timpul am început să mă las furat de fantezii și supoziții ale căror sens avea să mi se dezvăluie mulți ani mai tîrziu.

VII

S-a hotărît astfel ca eu să fiu primit de Mussolini, se pare chiar din dorința Duceului... Ca măsură de precauție și pentru a garanta discreția acestei întrevăderi care, ca și altele, avea să devină istorică, ea s-a desfășurat la Villa Torlonia, reședința privată a Șefului statului și eu am fost convins cu bune dar ferme maniere să îmbrac haine femeiești. Am acceptat mascarea cu o evidentă stînjeneală; nîcînd în întreaga mea carieră de spion în slujba Maestății Sale Britanice nu trecusem printr-o astfel de necesitate umilitoare și nimeni nu mi-o ceruse. Alta e să lei înfățișarea unui leu al deșertului, ca legendarul Lawrence, dacă patria țî-o cere. Malițioșii ar putea pretinde că, de fapt, nu era vorba decît de o meschină idee sadică a contraspionajului fascist, sau poate chiar a lui Mussolini, de a reduce la starea feminină — sexul de serie B, potrivit doctrinei fasciste, primul englez cu care erau inițiate tratative de pace; căruia, de fapt, i se oferea în chip generos o pace negociată, în locul unei capitulări fără condiții pe care toată lumea o socotea inevitabilă pentru Anglia și aliații ei.

Un automobil cu perdelele trase m-a hîținat cu o viteză nebunească printr-o Romă aflată aproape de vîrsatul zorilor dar deja cuprinsă de căldură. Șoferul era un fascist viguros, iar ceafa sa acoperită de fes exprima fermitate și concizie. Adevărul e că n-a deschis gura și eu n-am avut prilejul să-i răspund pentru ca astfel să fie nevoie să vorbesc în falset. Cînd roțile groase ale mașinii noastre — o Isotta Fraschini cu mare viteză de mare clasă — au dat de pietrisul unei alei pe care a intrat cu viteză redusă, am înțeles că ne aflăm la destinație.

La poartă avusesse loc o discuție scurtă și agitată; șoferului — care răspundea prolix cu vorbirea sa condensată într-un și un — i s-au făcut cîteva recomandări precum aceea de a merge la pas și de a se opri undeva, sub un portic. Cineva a coborît geamul de culoare închisă din dreapta mea, nu mai nult de trei degete, și atunci am observat că între timp automobilul fusese înconjurat de un grup al militei fasciste, oameni hotărîți și înarmați pînă în dinți cu arme foarte moderne — unde erau vechile puști „91” cu care se zvonea că ar fi încă echipați soldații italieni? — dar eu o înfățișare bărbătească, deschisă.

Aerul din jur mirosea a pin și a sare, cu toate că marea se afla la o distanță de mai bine de treizeci de kilometri de Roma. Și aici nu pot să nu amintesc că Mussolini făgăduise și garantase italienilor o revenire triumfală pe mare și nu pierduse niciodată prilejul pentru a arăta că Romei, o Roma Caput Mundi, i se cuvine gloria oceanelor; în plus, un mare proiect urbanistic prevedea dezvoltarea Urbei înspre

mare și spre a întări această voință mussoliniană mari artere de decongestionare (înca de pe atunci senatorul Agnelli crease neologismul AUTOSTRADA în birourile FIAT-ului de la Torino) se îndreptau dezinvolți sare Ostia, de-a lungul sacului Tibru.

Nu au fost multe preliminari, în afara unei siciitoare ultime perechezii corporale pe care îmbrăcăminte mea feminină o făcea și mai complicată (un deus-pieces de soi cu fustă cloche, pantofi cu talpă ortopedică ce-mi elansau făptura care, sincer vorbind, nu este de lungilin, cum am pretins cîndva; o pălărie albă, garnisită cu panglică mov, îmi umbrea prudent chipul; în plus, croitoreasa mă blagoslovisse cu un buchet de false violete și o pereche de mănuși de ațle pe care nu prea știam cum să le țin; pînă la urmă le-am vîrît în poșetă, o frumoasă piesă din piele de crocodil care încă de pe atunci trebuia să fi costat o avere).

S-au ocupat de mine vreo trei sau patru tipi, care m-au pasat de la unul la altul cu un ceremonial ce devenea tot mai dulceag și mai stupid, de parcă aș fi fost o damă în carne și oase... Ultimul din ei s-a aplecat asupra mijului mele pentru a o săruta, dar s-a retras cu o mișcare de scribă și spaimă. Abia atunci am înțeles gîndul bun al croitoresei și mi-am tras mîna pe degetele mari și groase, parțial acoperite de o discretă blăniță neagră. De abia atunci am înțeles prin ce neliniști și decepții trece un travestit, unul din „ăia”, cum se spune.

Am trecut pragul unei camere de formă pătrată, plină de obiecte din cele mai contrastante, instrumente muzicale și ustensile sportive, o vioară și un vultur împaiat, modelul unei locomotive, o sabie de antrenament, capatul lueitor al brăzdarului unui plug, ghioage, securi și alte instrumente de război, cum văzusem numai la cinema și în tablourile din secolul al șaisprezecelea, portretul înrămat al unui om cu înfățișare rea, cu un cartuș în diagonală pe care era scris Machiavelli, fotografia unui alt om cu un ochi acoperit — dar cu geamul spart și bucățile ținute la un loc de ramă, ca și cum cineva ar fi vrut să-l facă bucată și pe urmă ar fi fost cuprins de remuscări — fotografia era cu capul în jos, chipul omului semăna cu o pară, cu cioculețul din bărbie asemenea unui petiol; am descoperit după dedicația trasată cu un scris de megaloman că este vorba de D'Annunzio, Poeta Vate. După ce am trecut pragul acestei camere m-am aflat în prezența Duceului.

Trebuie să mărturisesc că gîtul mi s-a strîns de emoție și înima a început să bată nebunește. El, adică Omul care în acel moment mai mult ca oricînd avea în mîna nu numai soarta țării sale și a țării mele, ci a lumii întregi (doar ce îndreptase pentru a nu știu cîta oară greseliile strategice ale lui Hitler, „zugravul acela năbădăos”, cum spunea Ducele cu una din vorbele sale de spirit), se afla eu spatele la mine și cu mîinile sprijinite de marginea mesei. Avea niște umeri lați, vințosi, picioarele nu prea lungi, ba chiar ușor crăcănate, dar puternice. Trebuie să se fie dat jos de curînd de pe cal, unul din sănătoasele lui tabieturi sportive la care se spune că nu renunța niciodată, nici chiar în momentele cele mai grave: cizmele îi erau ușor prăfuite, bicușca pusă de-a curmezișul pe masă. Era îmbrăcat cu o cămașă neagră din stofă ușoară și lueioasă, o bună mătase italienească, pantaloni de cavalier verde-olive (mai degrabă bufanți pe coapse) cu vîpștii negre și roșii.

S-a răscutit brusc, săgetîndu-mă cu o privire scrutătoare; cămașa neagră era deschisă la piept pînă aproape de centură, lăsînd să se vadă torsul păros care se umfla într-o mișcare vizguroasă, probabil spontană și firească; apoi, ridicîndu-se ușor pe vîrful picioarelor, și-a dus mîinile la solduri. A schițat o mică plimbare prin fața mesei, spîncind aerul cu fainoasele sale făle, puternice și volitive; m-a privit din nou și m-am simțit cuprins de o ușoară tulburare. Am căutat cu o privire furisă canapeaua, asemenea unei bănci austere, pe care, după cum se spunea, vizitatorii să se lăsașă pradă unor fulgătoare uitări de sine și unor efuziuni înflăcărate: dar canapeaua celebră nu putea să se afle aici, printre reliefe, între acvilă și vîlvoră, pentru simplul motiv că nu acela era locul său. Mica și celebra mobilă, harăzită și ea să treacă în istorie, astăzi bine expusă în aripa din Palazzo Venezia rezervată Muzeului-Memorial, se afla totmai acolo, în sala Mapamondului. Aici, unde eram primit, era casa privată a Duceului, locul în care își ducea existența de soț și tată exemplar, veghind asupra armoniei domestice. O

cinste care m-a făcut să mă simt și mai milzer, mai neînsemnat și mai inutil.

Mussolini, în schimb, părea că așteaptă ceva mai mult de la această întrevedere și după ce s-a oprit la circa trei metri de subsemnatul (m-am întrebat dacă această păstrare a distanței nu era influențată de amintirea Violetei Gibson care trăsesse asupra lui în '26) mi s-a adresat cu voce vibrantă. Ceea ce era oarecum surprinzător pentru o întrevedere atît de secretă ca aceasta, totmai pentru că era mai importantă decît toate flecărele ce se vor fi făcut înainte, în timpul și după terminarea războiului; propunerile de pace separată făcute Marii Britanii de către o Italie victorioasă și generoasă, călăuzită de un conducător ce nu era numai genial ci și magnanim.

— Cunoașteți motivele pentru care vă aflați aici, doamnă.

Mărturisesc că am încercat din nou un sentiment de stînjeneală: eram atunci, printre agenții ORSDW-ului, numărul unu în materie de farmec masculin, un sucitor de gîtiri de puiește invidiat de toți spionii aceia neocliposi și lipsiți de scrupule; am făcut armata cu flacăii îndrăcîți din Devonshire Regiment, unde nu sînt admise nici un fel de ambiguități sexuale — spre deosebire de superbii Horse-Guards, campionii în veston roșu din Regimentul Regal — și mă călca pe nervi că Mussolini, uitînd probabil de chiar ordinele sale, mă lua într-adevăr drept o femeie. Oricum, am înțeles că „trebula” să rămîn în acest echivoc și eventual să-l las și pe el. Cu toate că mi se părea imposibil ca Ducele să poată comite erori, cu atît mai puțin de genul acesta. Cuvintele Vittoriei începeau să lucreze în mine: entuziasmul său visceral, lîmpele și limun de orice isterie feminină, făcuse breșă în rezistențele mele logice și acum începeam și eu (dacă îndoilele ce mă asaltează astăzi și-mi dau dureri de cap au o dată de naștere, atunci o putem stabili în chiar ziua aceea) să fiu prins de farmecul celui cu excepțional, de constința superiorității sale. Astfel că fără voia mea, minnat parecă de un impuls irațional, m-am pomenit întrebîndu-mă cum de putuse oare Anglia să speră că o poate scoate la capăt cu un leu ca acesta?

În urma înecvîntării mele, o scurtă și elegantă înclinare a capului, Mussolini a ocolit masa și s-a așezat îndărătul ei, îndeind un fotoliu jos, în fața sa, și invitîndu-mă să lau loc. Ne-am aflat astfel la distanța cuvenită și am înțeles că fotoliul acela de piticot era o soluție scenografică studiată pentru a-l plasa pe Conducătorul întodeauna în poziție avantajoasă față de vizitator, practic dominat, ba chiar strivît fizicește de El.

Pe masa a cărei dungă o puteam atinge eu nasul fără să mă aplec, trona un platon cu tortellini și o salată-ieră plină de verdeturi necondimentate.

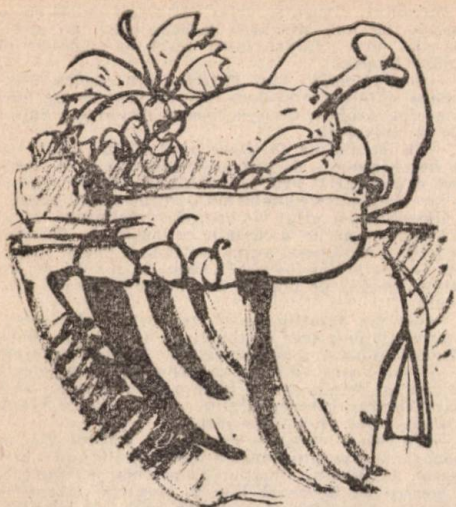
— Vedeți, mi-a spus Mussolini, arătîndu-mi cu un suris bucatele acelea bizare, aceasta este antrenamentul spiritual la care mă supun în fiecare zi. Colțunașii sînt un gînd afectuos din partea soției mele, o excelentă bucatărească din Romagna și o mamă de familie fără pereche, după cum știți; erau mincare mea preferată și a fost, poate, singurul lucru care mi-a lipsit în timpul exilului meu în Elveția (Mussolini nu pierdea nici un prilej să pomenească de trecutul său de revoluționar, anarhist și socialist, engetînd la alianțe de perspectivă, la echilibre amestecate). Salata erudă, necondimentată, rod natural și sănătos al rodnicului pămînt italian, constituie, după cum vedeți, dieta la care mă supun cu o disciplină de fier; de ce, și care e sensul ei simbolic, vă las pe dumneavoastră să le ghiciți.

N-a așteptat nici măcar trei secunde răspunsul meu și cu accentul nerbădător al maestrului și învîtătorului (și Ducele a fost, într-adevăr) căruia întimplarea i-a scos în cale un elev cam timpțel, și cum putea să fie un englez? a declamat:

— Să arăt poporului meu calea austerității, a cumpătării, la sacrificiului: căci sînt convins că un regim alimentar sărac menține spiritul treaz și energile intacte; toate energiile.

Am avut impresia că surprind pe chipul său umbra unui zîmbet, o ușoară malicie în timp ce ochii săi mari, negri, se roteau clipind des. Am tușit discret lovîndu-mă ușor cu mînușile peste cîlnul fustei; mi le scoasesem, fără să-mi mai pese de cămașele mele, fiind chinuit de o căldură sufocantă.

— Dar să ne întoarcem la problemele noastre. Acest conte Grandi este efectiv un trădător; unelteste la spatele meu încă de cînd l-am trimis ambasador la Londra. Știți ce a avut o dată nerușinarea să ticluas-



că? Trimiseseam emisari la șeful guvernului vostru, în ajunul războiului, chiar cu mult timp înainte de izbucnirea războiului. Voiam să creez un raport direct între mine și domnul Chamberlain, lăsând de o parte ambasada și pe camaradul Grandi, în care începeam să nu mai am încredere. Am avut întotdeauna un instinct curios pentru trădători; dar deseori m-am lăsat înmădat de glasul inimii, de un anume spirit de milă creștinească, cum ar spune prietenii noștri de la Vatican. El bine, seacăta asta a denunțat agenții mei guvernului vostru, i-a înflărat ca spioni, au fost arestați și n-a lipsit mult ca eu și domnul Chamberlain să ne acoperim de ridicol.

A sărit în picioare furios, s-a repezit spre fereastră și a deschis oblonul care pînă atunci ținuse camera în penumbră: mi-am acoperit fața cu borul pălăriei, dar Mussolini era prea răvășit de amintirea matrapazlieurilor lui Grandi pentru a ține seamă de aceste amănunte.

— Spuneți-i lui Churchill al vostru să nu-și mai bage în cîrd cu monarhiștii din parohia mea în Italia un comand și cu mine trebuie să se scotocească. Îi ofer o pace onorabilă dacă îmi acceptă condițiile. În caz contrariu îl fac praf pe el, Regatul Unit, familia regală și toate vechiturile voastre. E sfîrșitul Angliei în toate sensurile, e Glarabub...

Am ris minzește. Referirea Duceului la cîntecelul acela de acum cîțiva ani, din patruzeci-patrizeci și unu, al cărui refren era că o prevestire „da, sfîrșitul Angliei începe de la Glarabub...” îmi era familiară. Acasă se făceau ironii pe seama acestui cîntecel, unii antifasciști italieni, oaspeți ai guvernului nostru, susțineau că Mussolini nu-și dezbăluise sensul de plază rea și într-adevăr în acele zile lucrurile nu păreau a merge bine pentru Italia. Dar această „guigne” a fost dezmințită de istorie cum s-a întîmplat apoi cu un alt cîntec celebru de război, sfîrșitul „Lili Marlene” care acum închide și deschide programele postului de radio Noua Germanie post-Hitler, într-o Europă în întregime supusă și unită în Pax Romana. Cu cîteva luni mai înainte ca Hitler să părăsească în tăcere scena lumii, retrăgîndu-se în vechiul spital militar de la Würzburg, și-a recunoscut greșelile, și-a recunoscut datorită față de Mussolini, a diet t într-un scurt și umil mesaj ultimele recomandări făcute Germaniei: „Germanii! încredeți-vă numai și numai în aliatul Italian, acceptați rolul de țară subordonată măreției Duceului Fascismului, admitți superioritatea omului latin și va fi bine de voi. Germanii, nu trebuie să-mi purtați pîcă: am învățat pe pielea mea că ești să pierzi simțul proporțiilor, în speță să te măsoari cu Mussolini, la fel cum elevul se măsoară trufas cu maestrul; am devenit orb și trădătorii s-au înmulțit ca ciupercile!”.

Hitler nu putea alunga amintirile ce se îngrămădeau ca niște fantasmă în jurul patului său, un pătuc de campanie sărăcăcios (nu mai dorise altceva de cînd Eva Braun refuzase să se căsătorească cu el și fugise la Moscova unde trăia în taină, dar nu chiar

atît de nepătruns, în „dacia” flului lui Stalin, pe care îl ajutase să evadeze dintr-un lagăr de prizonieri din Prusia Orientală) amintiri legate de atentatul din 20 iulie 1944 comis de cîțiva ofițeri din statul său major, cînd viața și puterea i-au fost salvate de Benito Mussolini care a trimis un comand de bravi parașutiști din Divizia Fulger, sub comanda lui Ettore Muti. Bravii italieni s-au aruncat ca niște soimi asupra cabanei din munți în care se afla Hitler exact cînd trebuia pentru a zădărnici atentatul, pentru a-l scăpa pe bătrînul Adolf de depreziunea care îl împingea la sinucidere, pentru a-l încerca pe trădătorii și-l aduce teafăr pe Führer în regiunea Basilicata, din sudul Italiei, unde acesta a rămas cîteva luni pentru a-și putea reorganiza rîndurile partidului, timp în care șapte divizii italiene au ocupat Germania pentru a restabili ordinea. Dar nu a fost nevoie de măsuri deosebite, războiul a continuat așa cum am văzut în chip victorios; dar tot din acel moment a început și declinul umililor și ireversibil cînd Hitler și Germania s-au văzut constrînși la un rol de subordonare față de Italia.

Dîndu-și seama că lumina mă deranjează, Ducele a închis fereastra.

Apoi, în penumbra delicată a amiezii declinante care pentru o clipă mi-a adus aminte de biata mea patrie (poate că nu toți își amintesc ce însemnau după amiezile dintr-un club londonez, înainte ca acest tip de arhaică, somnolentă instituție să fie suprimată în Anglia fascistă) Benito Mussolini a expus în amănunt diversele aspecte ale misiunii mele.

Mă simțeam mișcat pînă în adîncuri. El, Ducele Fascismului, pe punctul de a deveni stăpînul lumii — sau a unei mari părți a lumii, în timp ce restul, nîmit și năucit stătea cu sufletul la gură — se întretinea cu mine, explicîndu-mi cu răbdare mecanismul îndrăzneț al planului inspirat de clarvizduncea, cunoașterea oamenilor și a fragilităților psihice. Era ultima scenă a ultimului act și El mă voia alături de sine la rampă, mă făcea părtaş al măreției sale în fața lumii și istoriei.

Căci eu trebuia să-l încredințez aceluia care în acel moment era responsabilul suprem al politicii engleze și dispunea de comanda supremă a armatei britanice o serioasă personală; eventual, asta rămînd la latitudinea mea, să-i întăresc conținutul prin intervențiile mele verbale, să dau asigurările pe care viul grai avea să le facă și mai convingătoare. Trebuie să spun că Mussolini nu numai că mi-a expus ideile lui, dar mi-a transmis și filicul lor prin forța persuasivă a apropierei de el; un fel de transmitere a gîndului, o fecundare a minții care m-a lăsat și mai impresionat și răvășit.

Discuția noastră a fost întreruptă de apariția unui mușchetar care, ridicînd în sus brațul drept într-un solemn salut roman, a anunțat o vizită. Evident, Ducele nu mai era preocupat ca discuția noastră să rămînă învaluită în taină, pentru că și-a dat consimțămîntul.

— Proconsulul de Macedonia, a strigat mușchetarul dîndu-se de o parte și lăsîndu-l pe vizitator să treacă. A intrat Galeazzo Ciano, l-am recunoscut imediat pentru că după cum am spus, îl studiasem la Londra fizionomia împreună cu a altor căpetenii fasciste în arhivele fotografice ale ORSDW. Și pe urmă mai aveam și descrierea lui Mordoso care reușise să iscodească pînă și în sala Marei Consilii în acea dramatică seară. Ciano, cu figura sa ușor rotofele, mai tînră decît apărea în fotografii, cu țigva acoperită pareă de o crustă de briantă, mi-a aruncat o privire laconică și totodată plină de bănuială. Ducele l-a ieșit în întîmpinare prevenitor, semn că îl trecuse cu vederea, dacă vreodată avusesem un motiv, incertitudinile de la 25 iulie și răutățile încredințate „Jurnalului” pe care, se spunea, îl ținea singurului de zece ani încoace.

M-am ghemuit pe cît posibil într-un colț și umbra acelei camere mari m-a absorbit cu totul; Ciano m-a uitat pe loc și ochii săi migdalati, ușor apoși și feminini, au căutat privirea lui înfăcărată...

— Cezare, a spus el cu un glăselor cîndat ce nu i se potrivea, cu totul nepotrivit cu atîtundinea sa mîndră și ușor pompoasă, subliniata de mantia albă ce i se revărsa de pe umeri în largi cute mălestuase. Cezare, vă informez că legiunile voastre au spart frontul la răsărit, se revărsa de-a lungul întregii granițe ruso-poloneze și, afară de teritoriile aliaților unguri și români, flămurile Romei flutură de la Marea Baltică la tărurile Mării Negre. Planul vostru este în curs de completă înfăptuire.

Dar Mussolini nu părea mulțumit.

— Nu vreau să am necazuri cu Stalin, atenție să ne oprim la timp. Puneți frin oamenilor și spunete-le să n-o ia razna. Toată negliobia asta pusă pe picioare de megalomanul ala de Hitler trebuie reparată cât mai curând posibil...

— Voi face tot ce-mi stă în putință, dar preotii militari predică războiul sfânt.

— Fraternizați, fraternizați cu oamenii... Este un ordin.

— Și eu bolșevici, Cezare? Prin ochii de gazelă ai lui Clano a trecut un fulger de perfidie.

— Să nu punem frin istoriei. Peste cincisprezece zile, cel mult o lună, nu se mai vorbi de război și eu atît mai puțin de războaiele religioase. Pacea română va înfrîna lumea. Poți pleca, conte.

Proconsulul a salutat în chip roman, apoi a făcut stînga-măprejur fluturîndu-și mantia cu o artă studiată.

— Așteaptă, Galeazzo, a spus Mussolini, domoliți și încreștinați de atîta prestație. As vrea să-ți prezint...

Dar s-a oprit și s-a înfuriat din nou, cu rapidă schimbare a unei zile de martie.

— Nu știu dacă pot să am încredere, nu știu dacă merită.

— Ce vreți să spuneți, Cezare? a protestat cloncînd Clano, destul de echivoc; am înțeles că mă luase drept una din amantele Duceului și că ieșirea sa era dictată de gelozie.

Mussolini vorbea de unul singur, nesinchisindu-se de ginerele său și nici de prezența mea pe care o năusea în totul.

— O oră fatală, a strigat cu glas de stentor, bate orologul istoriei...

— Al tăi sintem! a răcnit Clano și a dispărut îndărătul ușii de nuc. Mussolini a rămas nîfundu-se gînditor înainte. Am tușit discret.

— Iar voi, a mugit Ducele, căutați și vă purtați cum trebuie, altfel vă lupoi cu propriile mele minți.

Am scosotit că a sosit momentul să-mi iau rămas bun.

Dar destinația a făcut ca înainte de a teși pentru todeauna din viața lui Mussolini să trebură să a fi martorul unei alte întrevăderi istorice.

Toemal voiam să plec, după muștrările acelea de adevărat bărbat, cînd a reapărut mușchetarul de gardă.

A pomicat marșul din călele, a descris o roată cu mantia neagră și ridicînd brațul în aer a anunțat o altă vizită.

— Camaradul Pavele, a strigat cu voce tunătoare fără să privească ceva anume.

Mussolini și-a rotit furios ochii mari și expresivi. Era evident că nu-i făcea plăcere să-l primească pe omul acela, dar probabil că vizita figura în protocolul zilei, altfel nimeni nu ar fi îndrăznit să apară așa, pe neașteptate, în fața augustei sale prezențe.

Căpetenia năstărilor eroați și-a făcut o intrare, dacă este posibil, și mai spectaculoasă decît aceea a lui Clano.

Negru ca moartea, înfășurat într-o manta grea de astrahan închisă pe piept de găitane de argint, cu capul acoperit de o căciulă în formă de bonetă, tot din astrahan, tira după el o pereche de cizme lucioase de lac, împodobite cu pînteni strălucitori, în briul care-i încegea mijlocul erau înfipite două revolve și două pumnale. Garda pumnalelor era în formă de fascie victorioasă, turnată în aur curat.

Într-o atitudine teatrală potrivită cu împrejurările, Ante Pavele s-a îndreptat aproape alegezînd către Duce care îl aștepta în picioare în mijlocul camerei, înconjurat de obiectele sale preferate — brăzdarul, panoplia renașcentistă, vioara — și cu falca ridicată spre tavan; ajuns la doi pași de el a îndoit un genunchi la pămînt.

— Ridică-te, camarade Pavele, a spus Mussolini cu o nerăbdare prost ascunsă. Care sînt noutățile?

Croatul s-a ridicat cu un zornăit de pînteni, pumnale și alte zorzioane metalice, lăsînd să se vadă un chip care, trebuie să spun, nu mi-a plăcut de loc, un chip de om rău care mi-a dat fiori.

— Duce, a spus el cu un zîmbet strîmb, acum cînd Italia este o republică și cînd blestemaiți astia de Savoia au avut ceea ce merita, de ce să ni-l lași nouă eroații în spinare pe Almona, pe care tot tu, la vremea sa, te-ai milostivit și ni-l dai ca suveran? Un suveran, Duce, ce n-a pus niciodată piciorul în regatul pe care mîrinimia ta i-l-a încredințat, și de care s-a arătat nedemn. Noi astăzi vrem să facem parte din Imperiul „tău”.

Mussolini, a bufnit, furios. Mi-a fost teamă că se apropie iar una din acele teribile crize de minie ale sale, care îl făceau intru totul asemănător lui Jupiter Tonans.

— Care imperiu. Ante Pavele? Am respins întotdeauna solicitările acelor care ar vrea să mă facă să accept coroana. Ceea ce construim noi este Statul fascist universal.

— Cu îngăduința ta, Duce, cred că în acest tip de stat Almona e de prisos; ar distona ea o vechitură de anticariat printr magnificele opere moderne pe care arhitecții regimului tău le edifică pretutindeni...

Mussolini s-a uitat la fotografia răsturnată a lui D'Annunzio, pîrînd a căuta în ea inspirație. Care om cu mintea sănătoasă, putea susține că Poetul vatican murise prăbușindu-se cu capul în jos de la un balcon, împins de ucigași necunoscuți în solda Duceului?

— Cei din familia Aosta au fost buni fasciști, n-au nimic de-a face cu trădătorii de Savoia. Dacă Vittorio Amedeo n-ar fi murit pe frontul englezesc — și pentru asta Albionul va trebui să dea socoteală în fața lui Dumnezeu și în fața mea — acum acel mare soldat ar fi proconsulul meu peste întreaga Africa fascizată. Dar războiul e război.

— Pe cine-l lovește e bun lovit... Eu mă aflu în viață și mă aflu aici pentru a-ți cere să fii numit proconsul de Serbia, Croația, Jugoslavia și Dalmatia. Și pentru că lucrurile iau o turnură favorabilă în Grecia și în Albania, și ținînd seamă că șeful fasciștilor turci, Kemal Atatürk, este prea bătrîn pentru a corespunde idealurilor tale de tinerete, as putea să-mi asum răspunderea și să iau în grija și aceste trelătări...

Mussolini l-a privit lung, dar nu puteai înțelege dacă a uimire sau a admirație; am presupus că, în definitiv, Pavele îi plăcea, că aproba ferocitatea sa, că era orbit de aspectul pitoresc al veșmintului său. Dar în tot acest timp se monta, și într-un teatralism genial, storend fiecare pleitură a magnetismului său pînă la a mă face să vibrez (și peste ani, toemal de această slăbiciune avea să profite un anume Higgins pentru a-și susține acuzațiile împotriva mea), a sfîrșit prin a exploda.

— Ustaiți voștri s-au acoperit de sînge; după cite sînt informat fasciștii eroați s-au făcut răspunzători de cruzimi nemaiauzite; și chiar dumeata, Ante Pavele, al minile minjite de sînge pînă la coate, Vaticanul te acuză că ai răstignit pînă și preoții catolici, pe lingă cei evrei și musulmani...

Pavele a susținut privirea, dar și-a ascuns minile sub mantaua de astrahan.

— Se poate, Duce. Dar acum Serbia, Croația etc. sînt fasciste așa cum le vrei tu.

Mussolini a dat din umeri și a început să se plimbe nervos. Apoi, aducîndu-și aminte de neînsemnata mea prezență i-a făcut brusc lui Pavele un semn să aștepte și apropiindu-se de mine și-a luat rămas bun printr-o plecăciune solemnă care m-a tulburat. Pavele nu m-a încredințat cu o privire, Sădicul acesta trebuia să fie cu totul indiferent la farmecul feminin.

Apoi Mussolini m-a întins galant mina și astfel, ținîndu-mă de virful degetelor (din nou înmănușate), transmițîndu-mi acel inefabil flux magnetic pe care persoana sa îl degaja, un flux misterios și intens, m-a însoțit pînă la ușă unde am reîntreat în grija ingerilor mei păzitori.

N-aveam să-l mai revăd pe Duce.

VIII

„O frumoasă imagine a Duceului, o frumoasă imagine a Mareșalului Mussolini.” Bătrîna de la colțul lui Church Street, de pe Kensington High Street, are o voce plîngăcioasă și insinuantă. „Doar zece penny, sir, și duceți acasă cel mai frumos chip al lui Mussolini care s-a văzut vreodată în Anglia”.

O pereche de bobbies austeri, desigur că nu aflăm la modul banal ca altădată, au privit-o cu antipatie. Nu știu dacă legea interzice sau îngăduie să se facă negoț cu imagini mussoliniene.

— Circulați, circulați, spun fără convingere, astfel înțit să nu se poată deduce nimic din comportamentul lor, eu alte cuvinte dacă sînt pro sau contra bătrînei; căci ei știu că într-un caz sau în celălalt ar putea fi incriminați. Băleți isteți acești policemen ai Angliei fasciste, dar încă nu înțeleg totul din lex

romana, destul de treizeci de ani încoace se vorbește mulți de ea aici: înțelepciune care este lipsită de însemnătate să ai încredere în principi mereu valabile. Prin aceeași lege, în spirit și în formă, poți într-o zi să fii considerat un camarad perfect, dat ca exemplu, iar în alta să sfârșești într-un lagăr de reeducare sau chiar la închisoare.

Pun în mina bătrânicilor cei zece penny și „îmi dau acasă” eligia binecuvântată și glorioasă.

Crede că puține lucruri sînt atât de cunoscute în lume ca bărbăteasca mască mussoliniană; efectiv ea nu privește acum de peste tot. Graficienii și pictorii de afișe au devenit atât de experți încît îi schitează din câteva linii trăsăturile esențiale; patru linii hotărâte și iată imaginea stilizată a lui răsărind pretutindeni, pe ziduri, pe ecranele cinematografoarelor și ale televiziunii ca să nu mai vorbim de mărețele poștale, de timbrele fiscale, de auro-lire (moneda creată pentru această parte a lumii fascizate); în ceea ce privește mărețele poștale, în primii ani au trebuit să se mulțumească cu acelea în care Ducele apărea alături de Victor Emmanuel; existau unele în care făcea pereche cu nenorocitul de Hitler, ce făcea o figură mai mult decît mizeră, cu mustăcioara lui chapliniană, alături de trăsăturile lui de Cezar. Și pe urmă fotografiile gigantice, busturile, capetele titanice, monumentele, basoreliefurile, profilurile desenate din flori și plante în grădini, în mijlocul pașșilor noastre verzi, mozaicurile „umane” pe care copiii și adolescenții, aparținînd diverselor organizații de masă pe categorii de vîrstă, le compun cu atîta grație la parazi și la mitinguri... Ducele se află tot timpul în fața ochilor noștri, iar noaptea figura lui scînteiază mirific din tuburile de neon de pe Piccadilly Circus.

În calda și înmărmurată seară londoneză bătrînicul se îndopărtă firîndu-și picioarele, lumea se scurgea grăbită pe cele două laturi ale străzii, îndreptîndu-se spre case. Casa și partidul. Cei doi poli ai noii societăți engleze, cele două case. Cealaltă este bineînțeles Casa Fasciei. Astfel de case au fost construite cam peste tot, din cărămidă roșie, în goticul fals ce-i plăcea atât de mult doctorului Thomas Arnold, fondatorul a două instituții muzeice, cu Oxford și Cambridge, din care astăzi n-a mai rămas nici amintire; așa cum acestea au fost cuiburi de excentrici hărăziți să rămîină solidari și privilegiați în viață, casele Fasciei fabrica noua clasă unificată engleză. Aceleași gusturi, aceleași aspirații, aceleași idealuri. Mai exact un singur ideal.

Tipii duri ca Higgins spun că orice public school era o pepinieră de vieti așeune; asupra acestui punct nu îndrăzneau să mă pronunț... Simbătă seara, patru ore dedicate exercițiilor fizice și Doctrinei Fascismului. Cîncisprezece zile de vacanțe populare în taberele paramilitare din Essex și din sudul Țării Gallor. O dată în viață o călătorie la Roma, vizita la Mauzoleul Duceului...

De la ferestrele deschise ale primelor case care dau înspre Holland Park se revărsa melodiile austere, cîntece marțiale întrerupte din cînd în cînd de scurte, lapidare panseuri în care este condensat stilul de viață al bunului fascist. La orele douăzeci, crîncinii televiziunii, oameni cu o frumoasă voce standardizată, citeau pe nerăsunate buletinul Supernațiunii Fasciste, care este ascultat în picioare, potrivit unei reguli rămase în vigoare din timpul războiului. Asta înseamnă că de atunci și pînă astăzi nu a fost vorba decît de continuarea celebrului buletin al celui din a Doua Victoriei, prin care Ducele a anunțat italienilor și lumii că Supernațiunea Fascistă luase naștere, că Statul Italian devine Superstatul Fascist, că o întreagă emisferă era în clip ineluctabil hărăzită unui viitor neabătut fascist.

Dumnezeu fie lăudat, trăim într-o găoace de oțel; o mare găoace, mare cît jumătate din globul de pămînt și apă. Cîntecele care se revărsa în jurul meu îmi lăsa în inimă un sentiment cald și înviorător. Case de fericiere.

În acest calm ușor inert, căruia spiritul ireductibil eritic al lui Bob Fridam i-a aplicat eticheta de „mortuar”, rezidă însăși esența măiestrită romane, extinsă la provinciile cele mai îndepărtate ale imperiului; i-aș zice chiar imperium, după cele citite alături de seară într-o broșurică pe care mi-au dat-o cei de la Casa Fasciei și cu care îmi închei ziua mereu aceeași, atîpînd.

Comentînd această cîntăceală, Bob Fridam, un tip care din cînd în cînd trece ca un fulger prin existența

mea (l-am cunoscut într-o seară cînd ridică paharul pentru ultima dată într-un „pub” ultimul „pub” rămas deschis după publicarea legii care le ștergea pentru totdeauna din obiceiurile britanice și după aceea beție istorică nu l-am revăzut multă vreme) susține că el este fără voia sa plin de o disperare fără margini. O disperare pe care o poți recunoaște în asta și în alte concepții deosebite despre lume. Nici nu apucase să rostască aceste cuvinte docte și obscure, că o mină de prieteni dezinteresati l-au smuls de lângă umărul meu (era în ziua celei de a cincizecea aniversări a zilei mele de naștere) pentru a-l vîrî capul creș și argintiu într-un hîrdău.

Dar despre seara aceea, ca și despre toate celelalte seri păstrează o amintire confuză și ștersă, căci din fericiere, zilele nu au nici un fel de contur și sînt asemănătoare. De aici derivă poate impresia fericită că te afli într-un pîntece de fier, într-o găoace de oțel. Într-un astfel de stat, după cum scrie în cîntăceala mea, individul trebuie să se simtă istovit, împlinit și protejat.

Molăi cuvinte, încerc să le fixez în memorie, să nu mă gîndesc la begonille mele, „Rex sempervirens”, „Gloria pulcherrima”, în timp ce acolo mîrunt ca gămălia unui ac în moalele capului, rinște amenințătoare migrena.neadmițîndu-se ideea de stat fără aceea de ierarhie și aceea de ierarhie fără aceea de disciplină și aceasta fără aceea de ordine... „Și ca întotdeauna ajuns aici, simt cum mi se închid ochii, capul îmi cade pe piept și de abia reușesc să sting lumina (care se revărsa asupra patului meu mare de la un abajur într-un stil din alte vremuri, străine de spiritul englezesc, vremurile Anilor Treizeci, The Thirties, atât de stupizi), cufundîndu-mă în apele unui somn negru și în ultima instanță timp. Un somn fără vise și, acum, nici măcar cu coșmaruri dătătoare de migrene.

Cel care în vreme de război luptează pentru pace nu obține întotdeauna înțelegerea aproapelui; și acesta încetinește orice inițiativă și nu îngăduie sosirea la timp. Eu, cu Churchill, nu am sosit la timp. Și astfel lucrurile au luat întorsătura pe care o cunoaștem cu toții.

Documentul pe care după atîtea vicisitudini și aventuri am reușit să-l duc pînă în Downing Street, într-o Londră de nerecunoscut, cufundată în haosul înfrîngerii și răvășită de ruine, oferea într-adevăr pacea. Pax Romana, firește. Nu știu pînă la ce punct își dădea seama de situație primul nostru ministru. Mă tem că el a mizat în ultima clipă pe arma secretă, superbomba și, în general, pe puterea zgometoasă a Statelor Unite, neatinzînd seama de două lucruri. Primul, că războiul era de acum cîștigat de puterile Axei nu numai pe cîmpurile de bătăie, ci și pe plan psihologic; Noua Ordine Fascistă eucerise Europa și se pregătea să treacă oceanul. Și aici intervenea cea de a doua rațiune în persoana unui anume Joe di Silvestro care încă din 1934 — după ce venise în Italia la prima reuniune a Internațiunii Fasciste, își vîrșise în cap să răstoarne politica seculară de democrație bîcșnică. În acest scop întemeiasă foarte puternica organizație fascistă americană „Fili Italiani”.

Ceea ce nu lua Churchill în considerație era faptul că bravul camarad di Silvestro — asemenea lui Pavelic pentru Balcani și împrejurimi — avea de gînd să devină Proconsulul unei Americi fascizate, de la Terranova pînă la Florida. Și în timp ce eu mă strecuram printre ruinele din Pall Mall, iar la numărul 48 de pe Doughty Street încă ardeau tăciunii din casa lui Dickens (mă gîndeam la Pickwick, dar și mai mult la domnul Micawber împotrindu-se miniei lui Dumnezeu), ceva mai încoace, peste ocean, Joe di Silvestro îi cerea garanții lui Mussolini privind retragerea fără pierderi a trupelor americane aliate încă în Anglia.

În situația în care debarcarea italiană în Anglia de sud-est era iminentă, cel care a mediat în această tentativă de retragere nestîngerilor a soldaților americani de pe insulă a fost arhiepiscopul de Canterbury.

El s-a înfîlțit cu americani, italieni și fasciști englezi în chiar orașul aflat la șaptezeci de mile de Londra, și în spatele altarului catedrală unde a fost ucis Thomas Becket a căzut la învoială cu cîțiva ofițeri italieni veniți special pe un vas de pescuit canadian, la bordul căruia fuseseră luați în largul Canalului Mînciei; reprezentanții americani erau generalul Marshall și un locuitor al lui Eisenhower; din partea engleză se aflau prezente cîteva căpetenii

fasciste leșite la lumină: un frate al lui William Joyce — lordul Ah-Ah — și viitorul secretar federal de Coventry, un om de casă al lui sir Oswald Mosley, Bert Orace Saneet.

Această din urmă s-au grăbit să declare că nu sînt de acord cu americanii să se retragă tofeși și nevătmăți, voiau capul lui Marshall și, prin procură, chiar și pe acela al lui Eisenhower. Dar italienii priveau departe și erau dispuși să isprăvească fără zăbavă cu această afacere începută cu ani în urmă — la 13 decembrie 1941, mai exact — prin așazisa conferință Arcadia de la Washington și prin înfățișarea Roosevelt-Churchill de la Placenty Bay de pe insula Terranova; aici, cei doi bătrîni au zămislit prin cuvinte dînd naștere unui document nebunesc pe care o analiză istorică ulterioară avea să-l indice a fi „Carta Atlantică”.

Medierea Arhiepiscopului de Canterbury a salvat, în orice caz, Anglia de noi suferințe de pe urma războiului și de extinderea luptelor din casă în casă. Americanii au putut să plece așa cum ceruseră, cu toate armele lor.

Astfel Churchill rămînea singur. Și totemi în acest grav moment de luare de cunoștință a propriei solitudinii a trebuit ca eu să-i înmînez propunerile lui Mussolini.

Nu trebuie uitat, și aici cărțile de istorie vorbesc foarte limpede, că împotriva primului nostru ministru față de puterile Axei s-a dovedit a fi mai cu seamă un război privat între Churchill și Hitler. Povestea asta era cunoscută și printre noi, spionii de la ORDSW și totemi asta fi făcea din cînd în cînd pe șefii noștri s-o lase mai moale cînd trebuiau executate unele directive ale lui Winnye. Churchill îi ura pe Hitler și la începutul războiului nu era interesat decît să-l răstoarne pe dictatorul neamț.

— Există un lucru, mi-a spus într-o seară Bunny Pearson, și el cultivator de begonii, scormonind în trecut. Trebuie amintit că atîta timp cît a tînut războiul Churchill n-a jignit niciodată prin vorbe un alt aliat al lui Mussolini, pe generalul Franco, șeful Spaniei fasciste.

— Dacă așa stau lucrurile atunci e și mai rău, se grăbea să spună năzdrăvanul de Bob Fridam, înainte de a dispărea într-un nor de sulf.

În ceea ce-l privește pe Mussolini, chiar Churchill a lăsat scris în Memoriile de război, capitolul cincei, pagina 48 următoarele: chiar și atunci cînd dezno-dămîntul războiului devenise cert, Mussolini putea să fie bine primit de noi, aliați.

Ca să ajung la el a trebuit să trece peste o grămadă de saci de nisip puși acolo să-l protejeze pe primul ministru de schilele și gloantele rătăcite. L-am găsit pe Churchill slăbit și foarte îmbătrînit. Înota practic într-o „sirenă”, un veșmînt extrem de comod adoptat de soldații ce făceau de gardă în timpul incursiunilor aeriene, care semăna cu o salopetă de copil. Obralii îi ațarnau fleșcății în jurul țigărilor de foi, un chiștoc stîns de nu știu cîte săptămîni, deoarece terminase provizile și cei în drept nu reușeau să găsească o cale de a-l aproviziona pe primul ministru cu singurul lucru în măsură să-l tonifice sistemul nervos.

Astfel că domnul Churchill a acceptat cu un zîmbet melancolic cutia de Toscanelli pe care i-am în-tins-o înainte de a-l înmîna documentul mussolinian.

— Tigărele acestea, sir, vi le trimite Ducele în persoană.

Le-a contemplat cu lăcomie, dar nu s-a grăbit să aprindă vreuna, după cum era de așteptat. A închis cutia la loc și s-a așezat, invitîndu-mă să fac același lucru. Fereastră era și ea aproape complet mascată de sacii de nisip, astfel că biroulul acela primea puțină lumină.

— Aș vrea să văd harta. Sir Winston avea un aer apatic și vag. Nimic din acel Churchill pe care-l știam la începutul războiului cînd își rostea la radio celebrele discursuri într-un stil șocant în care se amesteca erudiția și slangul contemporan. Nici chiar romancierul Priestley n-a avut în acele zile un public atât de afecționat datorită felului său poznaș de a mîșcarea adevărul.

Propunerile lui Mussolini se articula în trei puncte care constituiau tot atîtea soluții pentru încheierea conflictului. În prima din ele genul lui Mussolini fusese întînecat, trebuia s-o recunoască, de o excesivă încredere în capacitatea sa de convingere și de un optimism bărbătesc.

El îi propunea lui Churchill peș și simplu, să cuprîndă Marea Britanie în Aria Romană, o nouă provincie a Imperiului Fascist, perla strălucitoare în și mai strălucitoarea constelație de popoare și națiuni; și în fruntea căreia Churchill însuși putea să fie mai mult decît un proconsul, un Gauleiter de neîgăduit. Am încercat să mi-l imaginez pe bătrînul Winston în pielea unei înalte demnități fasciste, într-o frumoasă uniformă de postav neagră; un Churchill nu slab și fleșcăit ca cel din fața mea, ci gras și rotund ca în timp de pace. Uniforma i-ar fi venit bine, căci nu era mai gras decît filizorul de Hermann Goering, mareșalul aviației lui Hitler, care se credea svelt în mantalele sale de piele neagră, lungi pînă la pămînt. Dar galopul fanteziei a fost oprit pe loc de felul vizibil în care Churchill a părut a primi prima propunere a lui Mussolini. A făcut gura punga și a sculptat într-o parte. Gestul său m-a iritat, căci nu-i era îngăduit să sculpte pe îngăduința și clarviziunea celui care îl bătuse în materie de talent militar și înțelepciune politică.

Și cea de a doua propunere a fost respinsă cu un gest urit. Mussolini sugera ca Churchill să-și dea demisia, propunînd parlamentului să numească în locul său pe sir Oswald Mosley, garantînd firește rezultatul votării; ceea ce însemna că propunerea va obține unanimitatea de voturi a celor două camere (înaintea inevitabilei lor dizolvări) și că nici unul din acei vulpoi bătrîni, îndeosebi infideli, aristocrației Tories, nu va face gume nesărate.

Churchill nu fusese niciodată de acord cu Herbert Morrison, ministrul său de Interne, cînd în 1943, în plin război, acesta îl eliberase pe Mosley și cei 763 membri ai lui British Union of Fascists părăsiseră lagărul de concentrare. Gestul acesta îl fusese sugerat de lordul Beaverbrook și oficial Churchill trebuia să-l aplaudă; dar în sufletul său nu-l putea suferi pe Mosley. Iar acum bietul de el să-mi predea și puterea!

Cea de a treia propunere l-a lăsat pe gînduri. Mussolini îi oferea pur și simplu pacea (firește Pacea Romană) în schimbul înestării imediate a ostilităților, crușind viața civililor și militarilor, evitînd distrugerea de case și monumente, permițînd plecarea în exil a întregii familii regale. În momentul acela George al VI-lea se afla la Buckingham Palace și făcea în grădina exerciții de tras la tîntă cu pistolul, așa se spunea la Londra, ferm hotărît să-și vîndă scump pielea. În schimb, englezii trebuiau să depună imediat armele pe întreg cuprinsul țării, trupele din Home Guard trebuiau să se întoarcă acasă ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, iar italienii trebuiau să intre în mod pașnic în sate și orașe, ca în bunele timpuri ale lui Iulius Cezar și dacă era posibil să fie primiți de populație cu manifestări de bucurie. Ajuns la acest din urmă punct Churchill a făcut dovada fragilității sistemului său nervos, plînzîndu-și controlul și izbucnînd într-un ris nela-locul lui, ca s-o spunem pe-a dreptul. Mi-am în-tors privirea în altă parte. Nu mă puteam împiedica să mi-l amintesc pe acel Churchill care la 18 iunie 1940 spusese la microfoanele BBC-ului:

„Să ne ridicăm la înălțimea îndatoririlor noastre și să ne comportăm în așa fel încît peste o mie de ani oamenii să poată încă spune despre Commonwealth și despre Imperiul britanic că „acela a fost ceașul lor cel mai mare”.

— Ai idee cum pe unde vor să debarce? m-a întrebă el obosit. N-am socotit că trădez în vreun fel cine știe ce secret de-zvăluînd un lucru pe care acum toată lumea îl știe.

— Debarcarea va avea loc pe un front larg, de la North Farnland și pînă la Golf Lyne.

— Întelez. Churchill, ca un bătrîn strateg ce era își dădea seama că planul italian era cel mai bun ce putea fi conceput în acel moment al războiului, fără a mai pune la socoteală impunătoare superioritate de mijloace a armatei fasciste.

— Mai cred și că a fost prevăzută o acțiune cu caracter de diversivă cam pe la Beachy Head. Era maximumul de indiscreții pe care mi-l puteam permite, fără a trăda lealitatea față de Mussolini și de principiile noii mele morale fasciste.

— Îți mulțumesc, Glonathan, a spus Churchill prieteneste, enfundîndu-și ochisorii în mîile de zbricituri ale chipului.

— Îmi pare rău, sir, am spus devenind teapăn. Îmi pare rău și pentru telefonul pe care a trebuit să vi-l dau în tîlle trecut.

— Îmi place și mie să te-am făcut imbecil, Gionathan, a suris primul ministru. El, memoria bătrânului leu!

A intrat lady Clementine, îmbrăcată în violet și cu ceva cam multă pudră pe nasucul ei de septuagenară neîncercată de război.

Se vedea că restricțiile alimentare îi făcuseră bine. Ducea o tavă cu două cești și un ibric din care ieșeau aburi.

— Ceaiul tău, Winnye, a spus cu o voce melancolică și ușor sofisticată, ignorându-mă.

— Iei și dumneata o ceașcă, Averman? a întrebat diabolic neîmblinzitul tigr de Bengal, fostul reporter din războiul burilor.

— Nu mai beau ceai de la o vreme, sir. M-am înclinat rece.

— Înțeleg și sînt dezolat, dacă înțelegi ce vreau să spun.

— Cu permisiunea dumneavoastră aș vrea să mă retrag, sir. Sînt foarte obosit.

— Te-am stricat italianii, Averman, a ris Churchill. Cîndva o discuție cu mine ți-ar fi trezit interesul, cred. Astăzi te obosește.

— E vina războiului, sir.

— Nu uita că în '41 învingătorii eram noi. Nu înțelegeam această expansiune a lui Churchill și de ce naiba mă alesese tocmai pe mine pentru a o face. Dar atunci Dowding și Parks, șefii mei de stat major s-au dovedit capabili să reziste celor care voiau să-i împingă să facă greșeli, inclusiv subsemnatul; pe cîta vreme colegii lor nemți n-au avut tăria să reziste lui Goering și astfel nemții au pierdut bătălia Angliei; cu italienii n-a fost chip.

— Italienii îl au pe Mussolini, sir, Hitler de abia îi ajunge la genunchi în materie de caracter și simț strategic.

Churchill și lady Clementine, care-și sorbea ceaiul ca o copilă, ținînd tava pe genunchi, s-au uitat unul la altul.

— Nu cumva, Averman, ai devenit un admirator al dușelui? a întrebat Churchill.

— Nu mi-e greu să admit acest lucru, sir.

— Nu te gîndești la Anglia? La libertatea ei?

— Tocmai pentru că mă gîndesc la destinul măreț al Angliei într-o lume fascistă m-am hotărît să ader la fascism.

În acest moment lady Clementine a făcut un lucru foarte puțin corect: mi-a aruncat în față ceaiul cu lapte pe care-l mai avea în ceașcă. Picături lipicioase mi s-au scurs pe obraji. Am rămas impasibil stăpînindu-mi nervii ca un adevărat fascist. Simteam pulsul istoriei și nu-mi puteam îngădui slăbiciunii de mulerușca.

Am plecat cu pas lent, demn, ca un bărbat ce domină circumstanțele, un bărbat ce cu o clipă mai înainte asistase la ceva dezgustător, dar care nu îl privește. Nici măcar nu-mi ștersesem fața.

M-am oprit în pragul ușii. Merita să i-o spun?

— Fără a mai pune la socoteală, am gîngurit cu amărăciune greu de stăpînit pe care bătrînul Will o pune în gura doicii Julietei în scena din grădină, fără a mai pune la socoteală că la Anticoli-Corrado va aștepta o casă, o casă luminoasă înconjurată de o vie superbă, făcută parcă într-adin pentru un pictor. El, am ridicat cu brațele dezolat, se gîndise și la lucrul acesta, la hobby-ul dumneavoastră predilect.

Churchill a sculpat fără jenă chiștocul pe care-l molfăia.

— Anticoli-Corrado, o încîntătoare așezare în Lazio, aproape de Roma. Adoptasem acum tonul expeditiv și impersonal al unui ghid turistic. Aici sînt cele mai frumoase modele din lume și, după cum se știe, Courbet a fost acela care l-a descoperit. Cele mai frumoase modele, am repetat săgetînd-o pe lady Clementine cu priviri batjocoritoare. Și nu pagallii bătrîni cu care va trebui să vă mulțumiți.

Am închis ușa cît se poate de repede, în timp ce de cealaltă parte a canatului tava de ceai pleznese ca o bombă.

Doi tipi din Home Guard au venit în fugă.

— Ce se întîmplă, mister? m-au întrebat îngrijorați. Erau doi bătrîni londonezi, arzînd de iubire de patrie asemenea altor consaite de mil cărora eu ani înainte Churchill le promisese că va apăra Anglia de invadatori cu orice preț. „Chiar dacă mijloacele voastre vor fi inadecvate și veți sîrși prin a subomba, nu veți pleca în lumea de dincolo fără a țiri un dușman după voi.” Din care cauză bătrînii din Home Guard, arzînd iadernalui lui Duff Cooper, ministrul

Informațiilor din acea vreme, spuneau în fiecare seară, în locul rugăciunilor, poemul lui Macaulay despre Armada.

Am luat-o spre East End, pustiu la acea oră. Lăsa-sem aici, mai exact în Cannon Street, un apartament destul de frumos mobilat cu lucruri care îmi aparțineau. Fusese prădat, geamurile erau sparte, în rest era în stare bună, în timp ce biserica din apropiere, St. George-in-the-East, lovită în plin, ardea peste tot inclusiv cupolele sale baroce, iar stucaturile melericului de Hawksmoor — greu de imaginat ceva mai rău decît un englez care malmutărește Franța — erau distruse și înegrite. Deși de cealaltă parte a Canalului rachetele își reluasera tirul asupra Londrei, am intrat în casă pentru a trage un pul de somn; a doua zi la cînel dimineața au venit cei din Coloana a cincea, armata clandestină fascistă, spre a mă ajuta să ajung pe coastă și de acolo să fiu trimis în Italia. Uitasem să vă spun că răspunsul lui Churchill către italieni trebuia să ajungă, potrivit planurilor lui Mussolini, pe altă căl (el nu a mai ajuns niciodată) iar eu nu mai aveam ce face în Anglia. În afara faptului de a mă feri de posibile și nestăpînite dovezi de prietenie din partea foștilor mei colegi din ORDSW. Dar nici unul din ei n-a dat vreun semn de viață.

Pe puntea vasului de pescuit care mă ducea spre Belgia (încercîndu-se ocupațiile acelor comucade camarazi germani), spre Ostende, am privit fără urmă de melancolie cum dispar coastele engleze. Mă simțeam, în schimb, mîndru că am avut prilejul să constat cît de justă fusese gîndirea lui Mussolini, că strategia sa de obîrșie mai degrabă ezeciană decît napoleoniană își călăuzise armata către victoria finală și cît de decrepită se arătase a flacăstă Anglie care lăsa locul Noii Mari Britanii, provincie emerită a Marelui Imperiu Fascist European.

Pe de altă parte, vizita mea nu fusese zadarnică. Indiferent de cum se desfășuraseră lucrurile cu Churchill, puteam să raportez în Italia în ce constau ultimele măsuri de apărare ale englezilor, cum stăteau ei cu morălu; acest lucru a făcut parte dintr-un raport redactat din inițiativă personală și pe care speram să-l înmînez Duceului în persoană sau, în cel mai rău caz, să i-l transmit prin intermediul Victoriei sau al crupului ei. Și tot restul drumului meu la Roma m-am legănat între aceste două gînduri, Ducele și Vittoria, fără a mă simți încă în vreun fel chinuit de îndoiala unei alegeri.

RAPORTUL CAMARADULUI GIONATHAN C. AVERMAN ASUPRA CONDIȚIILOR ÎN CARE SE AFLA ANGLIA ÎN AJUNUL

INCONTESTABILEI VICTORII FASCISTE

Duce, am onoare de a vă raporta în ce fel se prezintă compatrioții mei la un eventual atac din partea glorioasă forțe armate ale Axei și la amenințarea debarcării în Anglia pe care ei o simt apropiată. Generalii Ironside și Brook au plănuț o linie de apărare după vechiul sistem linar. Sînt într-adevăr doi tipi foarte tradiționaliști și legați romantic de concepțiile de război din secolul trecut. Ei au dispus ridicole obstacole antice în toată Anglia sud-orientală; apărarea maritimă a fost lăsată, cu totul aproximativ, pe seama crucisătoarelor ușoare și a contratorpiloarelor. Comandantul lui Royal Air Force, generalul de brigadă Dorking, este convins, în ciuda faptului că în ultimul timp a pierdut cea mai mare parte a aparatelor sale de zbor, zdrobite la sol de glorioasă aviație fascistă, că o va scoate la capăt cu ceea ce îi rămîne; el contează mai ales pe eroismul unora dintre piloții săi, în frunte cu un anume căpitan Peter Townsend, un fante ce aleargă după toate fustele, cu condiția ca sub ele să curgă sînge regal. Statul major britanic căpitanilor de atenție calendarul și buletinul căpitanilor de porturi; la Londra se calculează că pentru a debarca forțele inamice vor trebui să țină seama de marea și de lună. Și acest lucru, îmi permit cu multă umilință să vă atrag atenția, denotă modul romantic în care înțeleg compatrioții mei să ducă un război.

Pe urmă mai e și Home Guard. Excelența Voastră stie, desigur, despre ce este vorba. La începutul conflictului, îndată după războiul victorios împotriva

Francei în care forțele italiene au avut o pondere atât de decisivă, aceasta se numea Local Defence Volunteers, dar mai apoi a primit titlul acesta cu mult mai măiestru. Este vorba, în mare măsură, de bătrâni și de invalizi, veterani din primul război, cu toții mai puțin de un milion de oameni care se adună aici colo, în circumstanțe din orase și de la sate și cîntă imnuri de luptă. Dar n-ar speria nici o armată de furnici. Abstracție făcînd de cîntecele lor și de atașamentul sincer față de „Merry Old England” nu sînt dotați decît cu puține puști, muniții aproape deloc și fabrică cu mina lor bombicele inofensive din vechi bidoane de benzină. Este vechiul viciu național al lui make it by yourself, un fel de prin-noi-însine, punînd la cale ambuscade cu piese dispartate de mașini scoase din uz. Mai înalță și timpul iritînd cetățenii cu un control permanent al documentelor de identitate. În eventualitatea unei debarcări italiene, șefii lor sînt divizați între a muri cu toții pe coastă, făcînd o barieră din bătrînele lor trupuri, sau să dea năvală la Buckingham Palace pentru a-l apăra pe rege. Acesta, de altfel, după cum cred că știe și Excelența Voastră, nu vrea cu nici un chip să-și lase casa; dar fără îndoială că răspunzătoare de acest incapacitat refuz de a părăsi țara este, îndeosebi, regina care a declarat: „Copiii nu pot să plece fără mine. Eu nu-l pot lăsa pe rege iar regele are multă treabă în aceste vremuri”. Alături de acestia trebuie să-i mai punem la socoteală pe exilații politici germani care au reușit să ajungă aici doar datorită bunătății lui Hitler, slăbiciunii lui de neiertat: francezii refugiați aici în '40 (dar mulți din ei îl urăsc pe Churchill și pe amiralul Somerville, neiertîndu-le, în egală măsură, hotărîrea de distrugere a flotei franceze la Oran și faptul că la Mars-el-Kebir ofițerii și membrii echipajului care au ezitat să se autoscufunde pentru a nu cădea în mîna italienilor sau a nemților au fost masacrați tocmai din ordinul lui sir James Somerville). Astfel că nu cred că Churchill să poată avea încredere în asemenea forțe, deși tocmai cu prilejul masacrului aliaților de la Oran a primit în Camera Comunelor cele mai sustinute aplauze din întreaga sa carieră de prim ministru, firește de pe băncile conservatorilor.

Guvernele înfrînte ale Poloniei, Norvegiei, Luxemburgului, Olandei și Belgiei se află încă pe pămînt britanic și, în afara unor forțe de luptă inconsistente, dispun de însemnate resurse financiare și de trei milioane de tone flotă comercială. Vor fi o substanțială pradă de război pentru armatele noastre.

Închei cu această informație pe care o socot importantă: șefii statului major britanic nu dispun de nici un mijloc pentru a da armatei ordinul de ALARMĂ IMEDIATĂ, în afara așazului Semnal Cromwell, care înseamnă invazie iminentă. Un sistem ridicol care s-a și declanșat din greșală de trei ori pînă acum; oamenii din Home Guard s-au repezit la arme și de fiecare dată în satele Angliei s-au tras elopotele. Acum nu mai crede nimeni și nimeni nu va mai da ascultare unui eventual avertisment lansat de mincișoșii de la Londra.

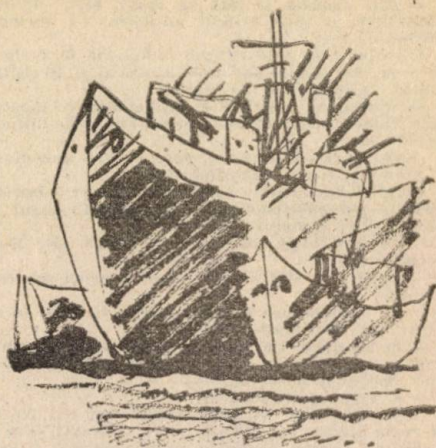
Neabătut în devoțiunea mea față de Forța Voastră Germinativă, în credința mea neclintită în Victoria inevitabilă ce va depăși gloria unui Cezar sau unui Napoleon, your sincerely (pardon, Sincer al Vostru), Gionathan C. Averman.

X

În zorii zilei de zece iunie 1944 Canalul Minecili mîșuna de nave, o involburare impresionantă asemenea acelor care se văd în zilele noastre în jurul lui Trafalgar Square, al lui Piccadilly Circus sau a Pîetei Chigi la Roma, după cîte mi s-a spus. Nave de tot felul, de la supercrușătoare la vasele de debarcare. Evident, nave italiene, lancate de ceea ce mai rămîneau din flota franceză după autoscufundarea de la Alep și un număr de submarine și U-Boat germane.

Operațiunea fusese încredințată, într-adevăr, aproape în întregime marinei; o delicatete a lui Mussolini care știa cît de mult admirau amiralii și contra-amiralii, căpitani de fregată și locotenenții de pe vasele de război pe coșii lor englezi și mai cu seamă stilul deosebit al celor din Royal Navy.

Am aflat apoi de la Vittoria că Ducele trebuise să-l domolească pe „Leul de la Neghelli”, bravul Mareșal Graziani care ar fi vrut numai pentru sine



și pentru Militia fascistă înalta Onoare a Izbînzii, reînviînd acțiunile eroice împotriva satelor abisinienilor din războiul african. Dar Mussolini spusese că dacă în '36 „voluntarii” fasciști, înrolați din rîndul țărănilor din Caltanissetta sau al pescarilor din Trapani, născuți la o bătăie de pușcă de mahl celălalt, făcuseră o bună figură împotriva războinicilor Galla din Etiopia, împotriva englezilor trebuiau desfășurate forțe care puteau să dea replica adecvată și, în acest sens, nu era decît Marina ex imperială.

Toată această impunătoare masă de oțel și de carne umană se îngrămădea în Canal la cîteva mile de coastele engleze; focul nesigur al artileriei de coastă ridica firave petale de apă, dezordonat și imprecis cum era; era atât de improbabil ca una din acele nevinovate pîlule englezești să atîngă vreo țintă oarecare chiar și întîmplător, înecî subsemnatul, deși n-a visat niciodată să facă pe viteazul nici pe uscat și nici pe apă, stătea de data aceasta fără teamă pe puntea de comandă a crucierărilor „Bruno Mussolini” (foarte modernă navă de război lansată de curînd la apă în șantierele de la Napoli și botezată cu numele nefecitului fiu al Duceului). Înarmat cu un excelent binoclu și avîndu-l alături pe foarte tînărul Amiral***, erou al războiului submarin, am putut urmări cu sufletul, copleșit de emoție fiecare detaliu al acestei măiestuase operațiuni.

În realitate nu prea aveai de ce să fii neliniștit iar succesul atacului asupra Angliei s-a arătat de îndată a fi cel scontat. Acolo la Londra, în birourile Primului Lord al Amiralității domnea o confuzie deprăntă, catastrofică. Cu toate că debarcarea era prevăzută și așteptată de luni de zile, cu toate că se cunoștea aproape cu certitudine unde aveau să pună piciorul pe uscat italienii (grație și informațiilor mele leale care tocmai de aceea nu aveau cum să dăuneze în vreun fel planurilor lui Mussolini) statul major englez nu știa cum să apuce taurul de coarne. Americanii dăduseră în mare grabă bir cu fugiții după cum am văzut, grație operei de mediere a arhiepiscopului de Canterbury. Avuseseră chiar nerușinarea să cînte „Dixie”, un cîntecel liberat căruia acum în SUA i s-a pierdut pînă și amintirea. Churchill, cu totul abulic, copleșit de evenimentele, se năruia în fotoliul său urîș îmbrăcat în ereton, din ultima cameră de pe Downing Street, la capătul coridorului. Halatul de casă din stofă roasă și mototolită îi cădea în largi cufe melancolice pe burta trasă; chișcozul țigării de foi, stîns de săptămîni, îi atîrna trist cînd într-un colț al gurii cînd în celălalt. Lucrurile acestea s-au aflat după, din numeroasele relatări ale acelor zile fatidice; dar eu unul le presimțeam, pluteau în aer agățate de norii plumburii care amenințau posomorigii pămîntul Albionului... La rîndul lui, amiralul Cunningham făcea apelul vaselor de război pe care le mai avea la dispoziție, cautînd să vadă cum ce se mai poate face.

Un număr mic de nave așteptau inerte, ancorate în diverse porturi-refugiu, aflate la mare distanță între ele; grosul flotei fusese pierdut în fulgerătoare operațiune Malta, cînd aviația italiană (arma fascistă prin excelență) împreună cu marina ex imperială

acționaseră la unison, cu o mare oportunitate și spirit de colaborare, fiecare integrând-o pe cealaltă, obținând astfel o victorie care, după cum știm, a trecut în istorie, făcând să pălească isprava asemănătoare a camarazilor japonezi la Pearl-Harbour.

Submarinele care cauzaseră inamicului mari pierderi în acțiunile de la Alexandria și de la Haifa, reveniseră la atac. Comandate de legendarul De La Penne, alunecau pe fundul portului La Valletta complet ignorate de mijloacele de apărare britanice, ocolind mine, baraje de plase și sisteme sonar. Simultan, vasele de luptă și marile bombardiere Savoia-Marchetti (nu fusese vreme să fie rebotezate) prăvăleau tone și tone de foc lichid și de oțel fie asupra flotei engleze surprinsă în radă, fie asupra dispozitivelor de apărare de pe uscat. În timp ce navele erau de acum ruguri plutitoare, iar bateriile de pe uscat făcute praf amuțiseră, după cinci minute de tăcere înflorită, cerul Maltelor s-a umplut de mii de puncte negre care mai apoi s-au transformat, în tot atâtea flori albe și întreaga divizie Fulger — atât de strălucit folosită la El Alamein, după cum știm — a fost parasutată asupra Maltelor; lăptă de mare risc pe care camarazii naștiți, practic adevărații inventori ai acestui gen de luptă, o socoteau o adevărată nebunie.

Este adevărat că un mic număr din acești zmei ai aerului s-au izbîit de povărușurile fortificațiilor Castelului Cavalierilor; dar cea mai mare parte au pus piciorul pe pământ teler și nevătați, punind imediat stăpînire pe toate nodurile vitale ale apărării engleze, neutralizînd ultimele focare de rezistență, curînd insula de culturile de trăgători și prindînd totul, o oră mai tîrziu, Amiralulul^{***} care condusese operația „Cer-Mare”.

La orele unsprezece dimineața drapelul englez era coborît și în locul lui era înălțată flamura neagră a fasciștilor italieni. Iredentiștii maltezi, aflați de mai mulți ani în contact cu Mussolini și care colaboraseră în chip util cu centrul de comandă de la Roma indicînd punctele cele mai slabe ale apărării britanice și sugerînd momentul propice al acțiunii, aplaudau acum cu frenezie victoria italiană, iar căpeteniile lor stăteau tepene în primele rînduri.

La puțin timp un avion special a adus de la Roma un grup de conducători fasciști în frunte cu Excelența Sa Achille Starace, care a ținut imediat o cuvîntare vibrantă arătînd rîsăcit că din momentul acela nimeni în Malta nu trebuia să rămînă inactiv și a prescrip o serie de exerciții fizice pe care întreaga populație validă trebuia să le execute începînd de a doua zi dimineața, orele șapte. Apoi a pornit în pas de front către avionul său, recomandînd ca în cel mai scurt timp posibil să fie ștearsă orice urmă a războiului, să fie restabilite toate structurile de dinaintea ocupației engleze (amănînt care i-a lăsat destul de confuzi pe demnitarii fasciști rămași să administreze noul teritoriu cucerit, din cauza unei amănute lipse de informații istorice privind problema) și, în sfîrșit, cu un salt acrobatic, a dispărut în carlinga aparatului său de zbor.

M-am lăsat mîntea pradă unor asemenea gînduri în timp ce se aștepta semnalul de a ne apropia și mai mult de tîrm și a proteja acțiunea mijloacelor de debarcare. Desigur, mă gîndeam, lucrurile nu puteau să meargă în același fel. Compatrioții mei aveau să pună pe piciorole o apărare, aveau să se bată înainte de a ceda o palmă de pămînt invadatorului. După cum se vede prin mînte îmi treceau idei trîșite, idei contradictorii, dar de înțeles la un om care de puțin timp înțelesese grava eroare în care trăise toată viața, care era gata să se mintuiească cu orice preț, dar care nu se putea debarasa, doar pentru că acum judeca, în sfîrșit, de un întreg bagaj sentimental și emoțional, de legăturile sale cu propriul pămînt, cu propriul popor. Ceea ce așteptam de la compatrioții mei nu era, desigur, un succes militar, ce nu-l doream eu nici un chip, convins cum eram de justetea cauzei pe care o slujeam acum, ci un minim de demnitate națională, de comportament sportiv decent. Doream ca într-un fel sau altul Anglia să piardă bine, curat, ca nimeni să nu poată invinui de lăsatate pe nimeni.

Cînd colo... Știm astăzi că în ceea ce privește durata totală a războiului, momentele sale de coborîre și înălțare, ziua debarării italiene în Marea Britanie a fost fără îndoială „ziua cea mai scurtă”.

Într-adevăr, cu totul pe neașteptate, bubuful încert al tunurilor de apărare a încetat cu desăvîrșire. Italienii au intensificat tirul de protejare, prelungin-

du-l dincolo de linia de debarcare. Pifanii din divizia San Marco, îngrămădiți în vasele de debarcare, au fost primii care au stabilit un cap de pod, plantînd o salvă de baterii de mortiere ușoare chiar în nisipul de la Beachy Head, într-o serie de tranșee și adăposturi săpate în fugă. Alții s-au euibărit în gările făcute de tunurile noastre de mare calibru care trăgeau cu obuze mari cît niste autocamioane. Au început să bată cu furie acolo unde se presupunea că se afla euibărită apăratori britanici și în urma lor a început să se scurgă fluxul întregii armate italiene angajată în operație. Ea primise din partea lui Mussolini un nume sugestiv, „Leu în genunchi”. Dar nimeni nu a răspuns focului italian; îndărătul liniei de case acoperite cu ardezie domnea o tăcere deconcertantă: un calm nefiresc se întindea odată cu pîcla ușoară peste orice punct vizibil, de la Seaford la Eastbourne. Printre dunele nisipoase de la Beachy Head și drumul îngust ce duce spre Brighton, în stînga noastră, informațiile agenților italieni și ale celor din Coloana a cincea semnalau periculoase pregătiri de apărare; același lucru în direcția Hastings, care în 1961 fusese teatrul marii bătălii dintre englezi și saxoni, de unde începe practic istoria țării mele... Și din nic o parte nu se auzea măcar un foc de pușcă de cîriori.

Italianii au încetat să tragă. Cineva l-a chemat prin radiotelefon pe Amiralulul^{***}, cerînd instrucțiuni.

— Ce trebuie să facem, domnule?

— Dar unde naiba sînt? mormăia pentru sine Amiralul, scrutînd cerul și marea. Unde este Royal Navy, unde este Royal Air Force?

Într-adevăr, în ziua aceea nici una, nici alta nu s-au văzut. Marina italiană, acuzată de a fi filoengleză, adopta cu plăcere obiceiurile cavaleresti britanice, mai ales în aspectul lor formal, ceea ce nu a făcut, după cum s-a văzut, ca ea să fie mai puțin leală față de fascism decît alte arme.

Amiralulul^{***} a mai rămas cîteva secunde în tăcere, apoi a pus mîna pe un alt telefon și a început să vorbească cu însuflețire. Briza sărată îi umfla cazaia ținutei de campanie și îi făcea să devină enorm, deși în realitate era un om mărunt. Ochii tuturor, ai mei și ai numerosilor săi adjutanți i se înfipseaseră în spate. După care s-a întrerupt, a înlemnit în poziție de drept și mi-am închipuit că de cealaltă parte se afla cineva mult mai important și mai autoritar decît el. Poate Ducele în persoană. Într-adevăr, știam că el dirija plin de euforie de la masa sa de lucru întreaga operație „Leu în genunchi” și că nu pierde nici una din mișcările noastre.

Amiralulul s-a luminat ca un far și a părut că vrea să sărute receptorul.

— Așa vom face... Ai tăi sîntem! a urlat el înflorât, de parcă i-s-ar fi anunțat un câștig la loto în mijlocul acestui război pașale. By God! a adăugat, punînd jos receptorul și privind cu dorință nostalgică ușor snoabă, spre dulecele pămînt britanic ce se întindea în fața noastră.

— Înălțati, a spus apoi.

Și italienii au înălțat.

La asfințit apuseră la Reigate. Seara se revărsase de la Margate la Portsmouth, complet distruse, ca și Coventry, de bombardamentele din 1940 și '41. A doua zi în zori intrau în Londra.

Armistițiul a fost semnat la zece dimineața în tosta capelă a „parcului regal din Hampton Court, bîntuită, după cum știa toată lumea, de fantoma Caterinei Howard”, a cincea nevastă a lui Henric al VIII-lea, decapitată din ordinul său. Regele și familia sa fugiseră cu o zi mai înainte în Canada, ca de altfel toate casele regale din alte țări aliate și înfrînte. În Ontario, regiunea cea mai bogată în lacuri și insule, fiecare cap al unei asemenea familii a cerut și a obținut cu ușurință să dispună de una din insule pentru ca să-și organizeze aici existența. Și astăzi mulți foști regi și foște regine (chiar și bătrînul împărat al Etiopiei, Haile Selassie, cît a trăit) trăiesc din vinătoare și pescuit, îi învață pe ultimii reprezentanți ai pieilor roșii, pitoreștii brochezi, să prelucereze pieile de castor și de lînă pentru a le putea da pe piață gata argătise și la un preț mai bun. După moartea regelui George, fiica Elisabeta, sotul ei Philip și unchiul amiral Mountbatten — mort și el, între timp, din cauza unei intoxicații cu Irish-coffee — și celălalt unchi Eduard cu soția, americană Wally Simpson, au pus pe piciorole o înfloritoare întreprindere de transporturi interlagunare. Eduard și Wally au în întreprinzut un lanț de cazinouri

plutitoare. Toată această lume trăiește liniștită și uitând cu totul de trecut, într-o zonă care, din punct de vedere politic, este considerată un limb, un pământ al nimănui aflat între S.U.A. filo-fascistă și o Europă deja complet fascizată. Și împreună cu ei, mulți oameni politici cîndva atotputernici.

Si cu Churchill lucrurile puteau să capete aceeași întorsătură. Dar abulia, bîcșnicia în care ajunsese au fost mai puternice decît el și n-a mai prins, ca în alte rînduri, căruța. Cînd s-a hotărît să pună la cale fuga, era de acum prea tîrziu. Se pare că urînd sfatul lui Eden, s-a îmbrăcat într-un kilt scoțian, a luat în brațe un cîmposi și, îmbrăcîndu-se pe unul din ultimele vapoare ce coborau pe Tamisa, a căutat să ajungă la Brighton unde era încă posibil ca norocul să-l scutească în cale un vas cu direcția Terra-nova ori Canada. Dar insurgenții englezi filo-fasciști, care supravegheau o ecluză ca acelea care au creat dificultăți celor „Trei oameni într-o barcă a lui Jerome K. Jerome, au oprit vasul, l-au inspectat și, recunoscîndu-l pe Churchill, l-au readus la Londra: episodul a fost destul de agitat căci lady Clementine ținea să-și vîndă scump pielea și atunci a scos la iveală un Colt de calibru mic. A fost însă repede dezarmată și chiar Winny a implorat-o să stea liniștită. Și astfel au acceptat, după cum este cunoscut, domiciliul obligatoriu de la Anticoll-Corrad, supravegheați pînă în ultima clipă, dar nu în mod excesiv. La un moment dat Mussolini a făcut cunoscut că îl consideră pe Winston Churchill oaspetele său personal, chiar dacă acesta a refuzat mereu să-l înfălească, și i-a dăruit nenumărate cutii cu culori și un număr însemnat de pinze. Odată a pus să i se cumpere în arcuns un „peisaj“ — lacul Como, în zona dintre Giulino di Mezzegra și Donge — pe care cît timp a trăit l-a ținut în dormitorul său.

— Îmi provoacă o veselie bufă, i-a mărturisit el lui Pavolini, care transmite acest lucru în memorile sale. E ca și cum locul acela ar trebui să-mi fie familiar prin ceva, nu știu prin ce.

În ce o privește pe lady Clementine, se pare că în ultimii ei ani a acceptat să se deplaseze pînă la Rocca delle Caminate. A fost musafira Doinei Rachele, cele două femei devenind chiar prietene și ani de-a rîndul au schimbat între ele rețete de dulciuri și mici secrete domestice. „N-a reușit însă să mă convingă să prepar pudding-ul, pe care pur și simplu îl găsesc dezagustător“, i-a mărturisit într-un moment de cordialitate Donna Rachele chestorului din Roma, Ippolito, mare amator de mîncăruri care a avut loc odată sarcina de a o escorta în timpul unei călătorii.

În orice caz Winny n-a renunțat nicodată la cealul său și Mussolini în persoană a dat ordin să fie aprovizionat cu regularitate. Am aflat acest lucru din una din ultimele scrisori ale Vittoriei, înainte ca legătura noastră, devenită pur epistolară, să încheieze (părea atunci) definitiv.

Un alt amănunt semnificativ al acestor zile istorice, un revers pe care trebuie neapărat să-l subliniez, a fost delicatetea lui Mussolini față de Churchill și față de englezi. Ducele a renunțat să intre în Londra cîlare sau salind în toate părțile din turela unui tanc, așa cum sugerase Starace (dintotdeauna coregraful fanteziei și omul de ceremonii al partidului), ci a plănuit o frumoasă călătorie în vagon de dormit, mijloc de transport pe care, în definitiv, a arătat că-l preferă și în alte momente decisive. Vă amintiți că și cu donăzei de ani înainte, în zilele Glorioasei Revoluții călătorise în același fel de la Milano la Roma pentru a „preda regelui Vittorio Italia de la Vittorio Veneto“, ceea ce i-a făcut pe destepii de intelectuali care gravitau în jurul librăriei Rossetti să numească Sfînta Mișcare, în mod cu totul și cu totul stupid, drept „Revoluția în wagon-lit“.

XIII

De mai bine de un sfert de oră cineva trage de clopoțelul ce dă înspre grădină. Nu mă hotărâse însă să deschid. Nu mă hotărâse nici să dau la o parte perdeaua de la camera de zi, frumoasa mea cameră de zi ce înconjoară pe trei sferturi cottage-ul în care locuiesc, și să mă uit afară. Cine dracu' vine la mine în vizită? Adevărul e că nu am chef să văd lume. În ajunul sosirii lui Great Mummy mă simt abulic și lipsit de chef. Un fel de oboseală senilă mi s-a lăsat dintr-odată pe umeri și mă pătrunde pînă în străfunduri.

Sunetul vesel al clopoțelului se aude din nou; de data aceasta e mai mult imperios decît vesel. Mă tirase pînă la fereastra cu pricina și arunc o privire de cealaltă parte a străzii. Sint vechi abitudini profesionale care o dată contractate se uită cu greu.

Mina grăsuță care trage de mine dincolo de grilajul vopsit proaspăt (ca de altfel tot gardul) este mina lui Joe Higgins. Camaradul Joe Higgins. Cu alte cuvinte, cea mai înaltă autoritate politică din cartierul Acton Town, secretarul de partid, responsabilul Casei Fasciei de care aparțin două zone bune ale vestului londonez: Chiswick și Acton Town. Un cartier bun de mic burzhez, a căror credință fascistă a fost dintotdeauna trînică și sigură. Astfel că Joe Higgins poate întotdeauna afirma că nu se abate în nici un fel de la linia justă cînd la adunările de simbioză lumina jură în cor că formează un singur trup și un singur suflet cu Roma Imperială.

La simpla evocare a numelui de Roma ochii lui Joe Higgins se umplu de lacrimi iar dacă cineva îi vorbește de Mussolini al impresia că e gata să se prăbusească lovit de dambă. Căci Joe Higgins este ceva mai mult decît un fanatic, este o persoană care trăiește pentru Fascism, gata să-și ardă de vil nevastă și copiii în numele Ducei. Un tip de om, într-adevăr, nu foarte comun în Anglia pînă acum treizeci de ani. Acum oamenii ei sînt destul de mulți. Și toți, ca și Higgins, au un profund atașament față de terarhie. Sînt palmasi ascultători ca niște automate, dar și cînd le vine rîndul, conducători inflexibili. Nu credem, la drept vorbind, că și poporul englez va ajunge să se identifice într-atît cu doctrina fascistă încît să-și piardă trăsăturile distincte. Lucrul acesta mă face entuziasmat, dar totodată mă lasă perplex; în plus, chestiunea mă sperie puțin căci presupunînd că mine va avea loc o schimbare de direcție, acești tineri crescuți astfel într-o orăbă disciplină ar putea deveni, bine manipulați, o foarte periculoasă armă împotriva regimului însuși și a conducătorilor săi.

Camaradul Higgins înaintează pe alee. Îl ies în întîmpinare pentru a-i oferi un capuțune. Căci se dă în vînt după așa ceva și îi place să se știe. Dar de data asta se pare că nu are chef.

— Sînt trei simbole de cînd nu ești văzut la adunări, camarade Gionathan, spune el.

— Nu m-am simțit prea bine în ultima vreme, camarade secretar. Îmi pare foarte rău. Am înțeles din zbor că nu m-a crezut, după felul său de a se purta. Higgins este foarte formal și spre deosebire de alte dați cînd și-a permis o stringere de mînă furisă (sever interzisă la Roma) sau o bătaie pe umăr, mi-a adresat un salut roman solemn la care a trebuit să răspund la fel de seimet.

— Ar fi trebuit să faci o vizită la Federație. Știi cum e regulamentul; nimănui nu-i este permis să țină ascunse propriile necazuri. Ele trebuie denunțate la autoritatea cea mai apropiată.

— Îmi recunosc greșala, dar e vorba de un necaz mai ciudat. Poate că e bătrîneța. Am căutat să alunece în patetic. Higgins are niște curioase pupile albastre deschise care cu timpul s-au decolorat devenind aproape albe, apoase ca și restul ochiului, și atunci cînd intră cu totul în pielea conducătorului acest fenomen se accentuează. Ochii săi sînt două bile albe, corneea, pupila și restul. Privirea devine goală și pierdută, alunecătoare. Cel care nu este familiarizat de atîta vreme cu Higgins, cum sînt eu, poate presupune că într-un asemenea moment el este capabil de orice. Eu unul, însă, nu cred că poate aunge, cum se spune, la pedeapsa corporale. Căci, într-adevăr, ele au fost reintroduse în Anglia, și nu numai în Regatul Unit, ci în toate țările în care Fascismul a triumfat, adică în jumătate de lume. În alte părți nu știu. La fel și pedeapsa cu moartea. Asupra acestui lucru Roma a lăsat libertate de alegere fiecărei naționalități. În Spania, de pildă, condamnații sînt sugrumați (respectul pentru trecut exaltă autoritatea instituțiilor potrivit gândirii lui Mussolini). Aici, în Marea Britanie și în alte insule, sînt spînzurați. Numai fasciștii membri fondatori și recunoscuți ca atare sînt impușcați în cazul că înleacă severitatea legii romane. Un astfel de fascist nu poate afirma în turel, oriicare ar fi învinuirea ce i se aduce. Din păcate, astfel de ființe excepționale rămîn tot mai puține; anii trec și chiar și fasciștii mor.

— Bătrîneța este urîta. Joe, am suris eu cu amărăciune.

În apele albastrii ale ochilor lui Higgins n-a mișcat nimic.

— Fasciștii nu îmbătrânesc. Niciodată, a șuierat el. Cum poți să spui un astfel de lucru în ajunul sosirii Slăvitelor Rămășițe care, în sfârșit, vor veni și la noi ca să le putem contempla și gloria? Cum poți vorbi de moarte fiind Comandantul Suprem ne-învațat că Credința Fascistă înseamnă pentru oamenii superiori calea către Nemurire și Glorie?

M-am dat înapoi pentru a-i face loc, dar Higgins n-a vrut să intre în casă. Vizita lui era într-adevăr formală. Credeam că, de fapt, venise să mă așepte povestind pentru a suta oară cum îl văzusem pe Mussolini de aproape, ce cuvinte îmi adresase și ce simțisem eu auzindu-le rostite atât de aproape de urechea mea. De data aceasta nu venise ca să guste isorioare din trecut.

— Gionathan Averman; Gionathan C. Averman, și-a încreșăit el brațele gânditor peste burta strânsă într-un briu elastic negru, care făcea legătura între cămașa neagră și pantalonii negri; sahariana de postav negru era împăturită cu grija pe brațul stâng. Regulamentul le îngăduia englezilor această mică derogare; nici un alt popor fascist nu-și poate afișa pesimismul propriu și personal, chiar dacă e de natură meteorologică. Dar dată fiind instabilitatea dovedită a verii britanice, li s-a permis englezilor să scoată sau să-și ducă cu ei haina fără ca prin aceasta să aducă atingere ținutei maritale pe care trebuie să o aibă orice fascist. Cîndva, în fața lui British Museum, închis de peste douăzeci și cinci de ani (cineva se ocupă de transformarea sa într-un muzeu universal al culturii fasciste, Anglia avînd această cinste ca un omagiu adus lordului Haha, cu alte cuvinte camaradul William Joyce, cel care în timpul războiului a făcut atîta propagandă în favoarea armatelor Axel), a fost surprins un ștab, un anume Bristow, că-și face vînt cu fesul împodobit cu frumosa acvila romană. Erau vremuri în care spiritul fascist nu pătrunsesse adînc și peste tot în poporul englez și de aceea era nevoie de vigilență, fiecare fiind chemat să supravegheze pe fiecare. Au fost unii care au profitat de acest climat de severitate pentru a-și îngădui delațiuni în adevăratul înțeles al cuvîntului împotriva dușmanilor personali, uneori chiar și împotriva verilor sau fraților sau părinților pentru banale chestiuni de interes. Căpetenia care își făcea vînt a fost astfel denunțată pentru ultraj adus uniformei partidului, pentru spirit defetist și ramolism declarat al stării sale fizice și morale. Acvila de la beretă și micile fascii de aur de la cămașa i-au fost smulse în public, în plin centrul terenului de cricket de la Fuv-Hill. A fost obligat să-și scoată chiar acele cămașa neagră, iar carnetul de partid, spre învătătură de mînt, i-a fost ridicat și ars. Fără acest document, îl aștepta un destin de ostracizat, nimic nu-l mai era îngăduit, nici să muncească (căci cine ar fi îndrăznit să-l angajeze?), nici să intre într-o cofetărie să bea un capuținer, nici să încheie acte publice, să obțină o patalamă, să încheie o căsătorie, să se interneze într-un spital sau să călătorească. Umilit astfel, acest exemplu de cum nu trebuie să fie un fascist, a sfîrșit prin a-și lua viața. Erau vremuri dure, dar mulți își aduc aminte de ele cu nostalgie. Nu că ar fi fost ani ușori, dar credința ardea în inimi și asta pot să spun eu care practic am fost un convertit.



Și totuși de acest lucru venea să-mi vorbească mie camaradul Joe Higgins, în cea mai nefericită după amiază de vară a mea. De îndepărtata mea convertire la Fascism.

— După cum știi, camarade Averman, mine este o zi mărească pentru Londra și pentru întreaga Anglie. M-am luminat la față.

— Desigur camarade Higgins. Va fi o foarte mărească, o foarte frumoasă zi.

— Milioane de englezi cuprinși de emoție se pregătesc la ei casa pentru acest mare, incommensurabil eveniment. El vine în Anglia.

— Da, am zis închizînd ochii pe jumătate și lăsîndu-mă la rîndul meu pătruns de un cald entuziasm. Dar cînd i-am redeschis am simțit cum mă trece un fior de gheață. Chipul lui Higgins era teribil, nemilos. Ochii săi complet albi păreau că văd ceva la spatele meu, dar străbătîndu-mi pieptul. Era ca și cum nu aveam corp, de pară aș fi fost transparent ca aerul, n-aș fi existat.

— Mine și chiar poimîine mulți englezi vor defila prin fața lui The Great Mummy. Mulți. Și vor avea ce vorbi cine știe cîți ani de acum încolo închizi în casele lor.

Acest „închizi în casele lor“ era o fixație de pură marcă englezăscă căreia Higgins îi ceda fără voia sa. Binecunoscuta „privacy“ britanică pe care fasciștii o alungaseră de la sa, reîntra pe fereastră. Dar n-am făcut caz, înțepeam să devin serios îngrijorat.

— Dar tu, camarade Averman, nu te vei număra printre ei. Nu vei putea în viitor să vorbești cu nimeni despre acest eveniment, decît ca să-ți fie povestit de cei care, într-adevăr, au fost de față.

Am simțit că înghet. Nu înțelegeam, nu reușeam să-mi dau seama ce se petrece în mintea lui Higgins, îndărătul acelor ferestre apoase ca niște hublouri de submarin.

Am intrat în poziție de drept, ca un inferior în fața superiorului cărui vrea să-i adreseze întrebări respectuoase.

— Ce să însemne asta, Higgins? mi-a scăpat fără voia mea.

— Înseamnă că în acest moment deosebit trecutul tău țese la suprafață; nu-ți poate fi îngăduit celui care cu ani în urmă s-a dus să-l spioneze pe Marele Conducător și să baze în el cuțitul pe la spate, să meargă astăzi ca să-l cîntescă... Și pe urmă mai este altceva.

Altceva? Depresiunea, melancolia care de două zile pusese stăpînire pe mine erau poate prezentimentul acestui vag și teribil altceva la care acum făcea aluzie Higgins stînjînt?

Și totuși, între mine și Higgins se născuse de-a lungul anilor asemenea unei mîlădie ce devine stejar, o trăinică stimă fascistă. Dar acum ne priveam cum se privesc doi foști îndrăgostiți, unul nemîncat pe chei și celălalt la bordul navei ce-l duce departe unde vechea lor legătură nu va mai însemna nimic pentru el.

Avea oare să-mi dezvăluie vreo dată Higgins acel infam altceva de care eram acuzat, vina hidă care atrîna precum cuțitul unei zhihotine peste fericele așteptări mele, peste bucuria mea tropicantă?

— Într-un cuvînt, Gionathan, a spus Joe Higgins patern, ți se dă ordin ca aceste trei zile, sau toate cîte vor fi ele, să stai în casă sau, oricum, la un domiciliu cunoscut autorităților politice. Pentru binele cauzei, firește.

— În casă! în casă! consemnat ca un delincent de rînd, ca un anarhist sau chiar ca un antifascist?

— Astia sînt deja închisi de o săptămînă. Știi doar cum stau lucrurile, Gionathan: ori de cîte ori se profilează o circumstanță asemănătoare toți sînt strînși și închisi. S-a întîmplat eu ocazia unui eveniment ca vizita lui Chandra Rose, și nu se poate spune că cei care a moștenit tot imperiul englez al Indilor ar fi un personaj secundar... Gîndește-te un pic la The Great Mummy.

Higgins și-a mușcat buzele. Lui nu-i plăcea limbajul tolerant al poporului de rînd. În general, poporul de rînd îl stîrnea adevărate accese de intoleranță omicidală și asta poate pentru că el însuși era de origine proletară, ridicat prin forța voinței în înalte sfere ale micilor burghezii, de unde partidul îl întîlnea o mină prietenească.

— Care va să zică mie mi-ai rezervat un tratament special! Eram copleșit de disperare și de amărăciune. Aporoape că m-am prăbușit în prag. Higgins s-a sprijinit de tocul ușii de la intrare, așa cum făcea în chip confidențial cu ani înainte.

— Cum spui tu, Gionathan. Un tratament de favoare pentru trecutul tău de după povestea aia

urită și pentru că, oricând, ești unul din puținii englezi care l-au văzut pe Mussolini de aproape chiar în timpul Gloriosului Război și ai vorbit cu el.

Dar asta nu-mi alina suferința. Nu numai credința mea fascistă era terfelită ci și nostalgia mea pentru trecut (fusesi amintirea tinereții mele era fignită de moarte) și speranța pe care mi-o pusesem în acea întâlnire cu Idolul meu. Iar acum aveam să sufăr toată viața de tot soiul de belele și dureri de cap ca o leită părăsită?

Higgins trebuie să fi înțeles că sufeream, dar a arborat o căutătură marțială care îți dădea fiori și care îi ajutase să urce pe scară ferarhică. Era hotărât să nu-mi spună nimic.

— Eu mă duc, camarade Averman. Slavă Duceului! Am ridicat brațul nehotărât și tremurător, trebuia să fiu ridicol așa pe jumătate ridicat și cu brațul în sus de parcă eram un naufragiat.

Higgins atunci a ieșit din indiferența sa și a spus cuprins de milă:

— E din cauza bolii tale, Gionathan. Este o anomalie inadmisibilă într-o lume fasciștă unde totul trebuie să fie normal, bărbații bărbați, femeile femei... Ce mai, Gionathan, a urlat el cuprins de minie, înțelegi și singur...

Cine mă trădase? Bunny, vecinii vexați de ipohondria mea? sau era vorba de o glumă perfidă a lui Bob Fridam, un gind rău cum pot avea numai tipi ca el?

— Lumea asta bărbată a triumfat și pentru mine, am urlat și Higgins și-a lăsat pleoapele peste ochii ca niște cocloașe de zăpadă. Este doar o ușoară durere de cap, o nevinovată durere de cap, o invaliditate contractată în război. Războiul Nostru, ce dracu! Higgins și-a ridicat o mină ca pentru a alunga o fantasmă abjectă. Se îndepărtase acum. A dat din cap.

— Ești un... ești un...

Dar nu a rostit nici un cuvânt. Poate că n-a avut curajul, poate că se temea că mici urme ale viciului, fărâme ale celui păcat — cu atât mai grav cu cât era mai material și mai irealizabil — pot să se lipească de el, contaminându-l. S-a culundat în asfințit, tirindu-și cizmele.

Am rămas meditănd îndelung, așezat pe pragul cottage-ului, sorbindu-mi amarul nenorocirii care se abătuse asupra mea.

Au trecut astfel un ceas sau două, timp în care se și lăsase întunericul.

Luminile începeau să se aprindă în tot cartierul; lumea din jurul meu era fericită. Printr-un obscur dar de înțeles impuls al sufletului mi-am adus aminte că într-o vreme luminile acestea erau și la căpătîul unui bolnav. (Mă puteam eu însumi considera un bolnav?) Fapt e că acum în Anglia, după cum am spus nu mai există bolnavi; într-o țară unde Morții Sublime i se aduse osanele, nu mai este, în schimb, loc pentru infirmii. (Eram eu un infirm?) În urma de-nunțului obligatoriu din partea celor apropiați ei sînt de îndată duși și izolați în spitale îndepărtate, lazarete inaccessibile, fie din cauza unei răceli, fie din cauza a ceva cu mult mai grav și teribil. Rămîn acolo izolați și cînd se vindecă sînt reînserați în societate, dar ca cetățeni de gradul B, pentru că în întreaga Europă fascizată nu este îngăduit să cedezi la nimic, nici chiar la boli care, teoretic, nu există, fiind invinse de regim. Ca faimoasele muște din anii '30. Cine se îmbolnăvește, chiar și de o simplă indigestie, aduce ofensă Partidului și Adevărilor care-l inspiră. Într-adevăr, dacă starea patologică, durează, aceste persoane dispar în tăcere și nimeni nu mai știe nimic de ele. Am căzut în dizgrație și ceea ce Higgins a venit să-mi spună nu este numai ordinul (dureros) de a nu putea vedea și eu Inefabilele Rămășițe. Este ceva mai mult, ceva care acum îmi scapă și care nu poate fi pus pe seama vechii istorii a Operațiunii By-By... Dar dacă mi se la carnetul? dacă voi fi culundat în abjecție ca un cetățean de rînd, căruia la șaptezeci de ani i se cere să dispară, să nu se mai arate în lume în starea sa de slăbiciune și de decrepitudine, ostracizat ca bolnavul nevindecabil? Dispoziția OSUTĂUNU stabilește toate acestea pentru cetățenii fără carnet; în schimb, cei cu cărțile în regulă pot să moară, să aștepte moartea în centre speciale de „tanatologie“, un fel de terapie ba chiar o profilaxie pentru a rămîne printre cei vii, fasciști a căror credință e recunoscută ca atare, Apostolii și Sfînșii Regimului.

Pe urmă ceva s-a aprins în adîncul conștiinței mele, un mic punct luminos care încetul cu încetul a devenit o puternică sursă de lumină. Neașteptata

trezire a ceva ce știam că trebuie să se întîmple, ceva plăcut, a cărui așteptare fusese pentru moment întunecată de ceaaltă așteptare, Sacra Așteptativă pentru The Great Mummy, Mumia cea Mare.

Mine, într-adevăr, ar trebui să sosesc „și“ Vittoria, femeia căreia îi datorez totul, convertirea mea la Fascism și marea mea iubire; femeia care deși mă iubea, după cum a jurat într-un răscălit rămas bun, a hotărât să intrerupă legătura noastră la un an după zilele acelea încărcate de glorie și de pasiune, numai din devotament față de Fascism. Acum, după douăzeci și nouă de ani, Vittoria se întoarce în Anglia pentru mine. Pentru mine doar, scrisese într-un bilet enigmatic; dar gustul pentru șarade trebuie să-i fi rămas intact cum într-un anume fel s-a întîmplat și cu mine. Nu este o fantasmă ce răsare din trecut, ci este chiar tinerețea mea care vine să-și arunce brațele pe după gîtul meu. Am primit biletul, o fișă de hîrtie care la nevoie putea să fie înghită cu ușurință. VITTORIA. GARA VICTORIA. ZIUA VICTORIEI. La orele unsprezece, cu trenul de Roma, via Paris.

M-am ridicat de pe pragul abjecției, mai calm și mai optimist. Vittoria avea să mă ajute, putea să depună garanție, să depună mărturie privitor la împrejurările în care mă aflasem ca mii de englezi, de altfel, încă neațînși de grația Credinței Fasciste; era singura în întregul Mare Superstat Fascist European care putea să înțeleagă.

Am început să număr ceasurile.

XIV

În dimineața aceasta Londra este ulmit de frumos împodobită cu drapele negre. Flamuri negre de culoarea catranului coboară cu mîile din cer, culundînd orașul într-o timpurie atmosferă nocturnă, aproape ireală.

Lumea are aerul multimei londoneze de treizeci de ani încoace, cu surisul întipărit pe față. S-au dus muștele acelea încrunțate și prefăcute, mersul febril de fluturas, graba ostentată cu care intrau sau ieșeau din stațiile de metrou din City, fiecare pe drumul său, fiecare cu un aer fals eficient. Lumea acum mărșăluiește, fără a avea mintea tulburată de gînduri, cu pas egal, indiferent de ceea ce are de făcut, fie că merge să ia un capușner sau își însoțește prietenul pe drumul de veci.

S-a terminat, slavă domnului, și cu pubs-urile și cu acele culburi de flecari, de inteligenți de min-tuală care erau celebrele lor cluburi. Ce nevoie avem de atitea palavre, ce nevoie avem să ne întrecem care e mai deștept, să căutăm să ne răpunem în dueluri verbale, să ne ciocnim în opinii? Acum, mare e Dumnezeu, toți gîndesc în același fel, mult mai facil și mult mai comod; în definitiv, gîndesc așa cum gîndesc în fiecare dimineață redactorii de la „Fascist-Time“ (cum a fost rebotezat vechiul „Time“) Prietenul meu Bob Fridam, cel care nu a vrut să renunțe la viciul cafelei — dar de ce mă încapătinez să-l numesc „amic“ și acum cînd din motive de coerență nu-l mai văd de atîta vreme? — fostul meu prieten Bob Fridam spune că acest lucru înseamnă să-ți duci creierul la grămadă... Dar ce vrea să spună? Nu e mai comod ca opiniile să-ți fie servite dimineața ca un serviciu public, precum gazul, energia electrică ori poșta?

Bob Fridam spune că și aerul este jos, mediocre, că nu se poate respira. Ba mai mult, susține că ne sufocăm în mediocritate și în meschinărie, lucru pe care eu îl găsesc pur și simplu nebulos. Cum este posibil să te simți mărunț, meschin, căcănar (expresie snoabă de care Fridam se slușește adeseori) cînd trăim într-un climat de grandoare, de idei imperiale, de gravitate și de victorie? Nici vorbă de Revoluție Permanentă, cum susținea nu știu cine, Fascismul a inventat Victoria Permanentă. Noi fasciști ne trezim victorioși în fiecare dimineață și lucrul acesta este întipărit pe chipurile noastre. Victorioși. Nike din Samotrake (deși fără cap) plutește în jurul nostru cu aripile larg desfăcute. Nu înțeleg atunci de ce am vrut s-o smulgem de capotele vechilor noastre Rolls-Royce; ca să nu punem în umbră Fiat-urile atit de dragi senatorului Agnelli. Fie-i țarina ușoară! Păcat că nepoții săi nu seamănă și s-au retras la Argentario (un fel de exil la care i-a obligat Regimul atit de generos, în loc să-l elimine ca periculos din punct de vedere social) și acolo s-au lăsat moleșiți de viciul cafelei, se îmbracă în stil old-En-

gland, moda aceea de gentleman îngimfat și prefăcut... E meritul unui anume camarad Valletta că a salvat Fiat-ul ca instituție fascistă și în acest sens am citit alături un interesant articol în „Fascist-Time”.

„Fascist-Time” de astăzi e plin de știri și articole despre sosirea Marii Mumi. Programul festivităților și ceremoniilor oficiale, ale manifestărilor de masă ocupă prima pagină în întregime, înconjurând o fotografie a lui Mussolini, dar nu încă în stare de îmbălsămare, ci într-o splendide uniformă de Caporal al Militei Fasciste și având, în plus, mantia albă cu care a intrat la Alexandria în Egipt „lungă iar pe colțul cu pană având fixată spada Islamului”.

De omagiul pe care i-l aduce Londra „Lui” s-a ocupat personal, după cum se spune, lady Edvina Chamberlain, sora în vîrstă de nouăzeci de ani a celui Neville Chamberlain care în '38, la München, în istorica înfrîngere pe care o cunoaștem, a încercat ca șef al guvernului englez să anticipeze jocul istoriei privind fascizarea Angliei, în ciuda celor afirmate astăzi în memoriile sale de către fostul său secretar, Douglas Home, aflat în exil în Canada.

Măreția zi, într-adevăr. Inima mi se strînge de bucurie. „Fascist-Time” scrie că cel care va adresa primul salut lui The Great Mummy va fi scriitorul P.G. Woodhouse (după cum în America a fost Ezra Pound iar în Franța Céline; posibil ca aici, în Anglia, să nu se fi găsit altul decît acest vechi umorist, tatăl lui Bert Westor, al matusii Agatha și al imitabilului Jeeves?)

Povestea lui Woodhouse este, sub un anume aspect, înrudită cu a mea. E vorba de o convertire spectaculoasă (cfr. Langer și Gleason, „The Undeclared War”, 677) unei romancierului este capturat, într-un prim moment, de camarazii germani și internat. Dar la puțin timp după aceasta începe să poartese frumoase discursuri la posturile de radio germane unde explica în ce fel i se deschisese ochii și ce bine te simteai în lagărele germane, ceea ce a făcut ca nemții să-i redea deplina libertate de acțiune în ziua în care a împlinit săizeci de ani. Astfel P.G. a putut să circule în mod liber în Franța ocupată unde îi plăcea să stea perioade mai lungi de timp; pe de altă parte, încă de la sfîrșitul războiului ori de cîte ori noi englezii trebuie să punem pe picioare o chestiune culturală deosebit de complicată — și asta după ce am lichidat rămășițele vechilor structuri ale unor Bloomsbury, Huxley, Tynbee, etc. — îl înșăcînăm pe P.G. Woodhouse, chiar dacă la vremea lui a lăsat niște portrete destul de idioate despre Anglia și despre englezi. Doar Rob Fridam poate să spună că pînă și un imbecil ca Bert Westor, frivol și năring cum apare în paginile lui Woodhouse din prima perioadă, face mai mult decît o sută englezi de astăzi.

The Great Mummy va debara la Westminster, în fata vechiului Parlament. Alunece prin fața lui, despicînd o imensă mulțime în cămăși negre — cît sînt de palide și de spirituale chipurile blonzilor englezi în aceste cămăși severe! — aflată în așteptare încă din zori, Big Ben nu mai debitează astecelul său ridicol, ci primele note din „Glovinazza”. Un cașornicar din Elveția prietenă a venit în mod special să schimbe notele clopotelor. Toată lumea e cu spatele la Parlament. Fostul templu al democrației britanice este astăzi un edificiu urît și ciudat, fără uși și fără ferestre, smulse la vremea lor de copiii din Grupurile Engleze de Acțiune Mussoliniană. A devenit un fel de obor acoperit unde se încheie traficele mărunte, afaceri de dol bani, schimburi de mărfuri, vinzări-cumpărări. Astăzi nu, dar în zilele obișnuite e înfășat, de obicei, de intermediari, geamăbi, miei agenți de afaceri și chiar de bătrîni codosi. Un fel de sucursală a talioanelui de la Portobello avînd cîte ceva în plus sau cîte ceva în minus. În plus găsești aici mii de meloane și umbrele strîmbe, cum purtau funcționarii din City, obiecte pe bună dreptate puse la index în Noua Anglie Fascistă și care sînt cumpărate de turiști, la fel cum în '35 și în '36 erau cumpărate în Italia scuturile din piele și lăncile războinicele Galla și Scilla abisinienți. În minus sînt toate acele vechi obiecte de argint pe care defetisti și adversarii Regimului (cînd mai erau, căci acum, slava Domnului, au fost lichidati cu toții) vociferau că ar fi fost aparate de capetenile fasciste. Dimpotrivă, eu știu că toți fasciștii recunoscuți ca atare, ca Higgins, de exemplu, au predat patriei pînă și zaharnita în ziua cînd au trebuit să topească în marile crenzele ale fostei Bănci a Angliei, astăzi Banca Universală a Fasciei (cu sediul în Wall Street, N.Y.) toate rezervele prețioase de aur și de argint.

Marea sîrbătoare e aproape. Și faptul că nu la partea la ea, ci sînt un exclus, îmi dă o strîngere de inimă. Pe de altă parte, contravenind ordinilor și ieșind din casă pentru a o întîmpina pe Vittoria sînt expus unui grav risc în această scenografie fascistă cu lozinci pe fișii și pancarte de culoarea nopții, de la Roma la Londra, de la Paris la New York. Dar în inima mea sînt că puritatea sentimentelor, credința mea fascistă diamantină, devotamentul meu orb, pot veni în ajutorul conștiinței, pot risipi orice indoială. Trezînd pe sub tribuna la care peste puțin timp se va urca P.G. Woodhouse pentru a-și rosti discursul, încearcă să intru pentru o clipă în pielea sa și-mi închipui că eu sînt acela care adresează un vibrant salut lui The Great Mummy și beat de fericire ridic brațul într-un salut adresat pentru moment nimănui. Un bătrînel cu aer timp și oribil „old England” mă privește uimit de cealaltă parte a străzii, după care izbucnește în nerăsuțate hohote de ris.

Este o adevărată o zi mare și frumoasă. Pe colțul dinspre Grosvenor Road un mic grup de persoane își face de lucru cu camere de luat vederi și aparate de înregistrare; este o echipă de televiziune, sînt oameni pe care îi recunoști de la prima vedere căci au un aer curios, străin de tot aparatul spectacular de flamura și estrade cu care Londra se pregătește să primească Măreția Mumi. Se îmbracă într-o manieră ușor extravagantă, umblă în jeans, acei așa-zisi pantaloni nu prea bine văzuți de regim. Dar ziaristilor și televiziunii le este întotdeauna îngăduit ceva în plus.

Șeful lor este un blond care se întoarce cînd la operator, cînd la tehnicianul de sunet, împărțind ordine cu voce înecată.

Traversez strada și mă uit la ei curios.

Sînt cum inima îmi bate mai tare. Oamenii acestia vorbesc italianește, sînt italieni; țara lui Great Mummy, dar și țara Vittoriei.

— Cîo, îl salut pe blondul care are un ciudat noris de ironie în ochii albaștri. Ce faceți pe aici?

— Tîrnăm un film pentru televiziunea italiană, un film istoric: „Cum a cîștigat Mussolini războiul”. Va avea iz de fapt inspirat din realitate.

M-am gîndit că eu, mai mult decît oricare altul, le puteam da o mîna de ajutor la îmbogățirea scenariului.

— Vă învidiez, i-am spus. Dar cum ați făcut să respectați adevărul celor împlînteți? Dumneata ești prea tînar ca să-i aduci aminte perioada aceea.

— În primul rînd nu sînt atît de tînar și pe urmă știu să mă folosesc de imaginație. Dumneavoastră știți că șaptezeci la sută din faptele istorice sînt născocite de la cap la coadă?

Pe urmă s-a întors brusc, ignorîndu-mă și reluînd discuția cu oamenii săi. M-am gîndit că tînărul acesta ciudat, cu un ușor aer de vrăjitor, spusese ceva misterios și adine, dar nu reușeam să înțeleg ce, îmi scăpa precum luminile din ochii lui albaștri.

Italiani, m-am gîndit cu tandrețe și nostalgie, reluîndu-mi plimbarea.

În ciuda tuturor prefacerilor, gara Victoria și-a păstrat vechiul ei farmec afumac și ușor desuet de odinioară. În noua eră a progresului și a supersonicelor, trenul și-a pierdut destul de mult din prestigiu și chiar în ceea ce privește simpatia populară. Acum pînă și călătoriile organizate la sfîrșit de săptămînă — acel inteligent proiect social prin care Mussolini a înlocuit în Italia o parte din neglijabilă a activității recreative a sindicatelor — pînă și acele sîrbătoarești peripetii colective se fac la bordul unor turbo-reactoare foarte rapide, cu zboruri charter speciale; astfel, muncitorii care se ocupă cu ambularea portocalelor din Giarre Riposte vin la Londra, la fel cum muncitorii din Birmingham vin să viziteze Roma în douăzeci și patru de ore. Colosul, arcul lui Titus, Mausoleul Duclui (vechile și noile monumente ale romanității) și se pot întoarce în Marea Britanie oșosi dar fericiți, cîntînd cîntecul mobilizației, mulțumiți că apucaseră să bea și un bun caputiner, la timp pentru a-și relua lucrul în fabrică a doua zi. Întreaga țară este o mare fabrică. Fîrse că și conducătorii de partid, mari și mici, se folosesc de avion: după victoriile sportive și belice obținute de aviația fascistă pe toate cerurile lumii, de la traversarea Atlanticului la faptele de vitejie ale avioanelor de vînațoare Savoia-Marchetti, de la Balbo la Ettore Muti în ultimul război, a zbura este un imperativ al Regimului. Necesse este mai mult decît a naviga, pentru a recupera vechile sloganuri ale anilor trei-zece. Aeroportul din Londra poartă numele lui Italo Balbo, mort într-un nefericit accident pe cerul Tobruk.

ului la începutul războiului, un fel de autogol de care Ducele i-a părut foarte rău.

Astfel că gara Victoria este unul din acele locuri unde în mod necesar se respiră aer din alte vremuri. Pătrunzând în lumina palidă, pe sub marile arcade în fier forjat stil liberty, ai impresia că te afli în mijlocul unuia din acele filme care mă înnebuneau când eram copil, filme cu Greta Garbo și cu Friedrich March; sau în paginile unuia din acele romane ale lui Somerset Maugham sau ale lui Daphne du Maurier, vă mai aduceți aminte? Între „Sclav din Iubire” și „Rebecca” m-am pierdut în contemplarea uneia din acele vetuste locomotive care făcea manevra puținând încoace și încolo.

Perechi de îndrăgostiți, la fel ca atunci, la fel ca întotdeauna, se îmbrățișau pe peroare, lângă trenurile ce nu aveau să plece; era vechiul joc nevinovat în care fiecare visa că are un impermeabil alb la Robert Taylor în „Podul de la Waterloo”, film științifico-fantastic pur care da ca sigură victoria aliaților, sau pălăriara cu voalată a lui Lilli Palmer în cea mai bună interpretare a ei alături de Rex Harrison...

Cu deosebire că pe toate acele trenuri și la capătul fiecărui peron, cei doi lei care stăteau față în față pe stema Căilor Ferate Regale Britanice au fost înlocuiți de semetele Fascii Lictoriale; uncul omagiu adus trecutului este că aceste fascii sînt după stilul republican, adică secretea este situată în centrul snopului de nuiele și lese în afara la extremitatea superioară, în loc să fie plasată lateral, în jos, cum a fost hotărât de însuși Mussolini după ce Regimul s-a aliat temporar cu monarhia sabaudă.

Si trenul care venea din Italia își luau ochii cu aceste frumoase fascii lictorice de odinioară aflate pe botul locomotivelor și pe laturile vagoanelor albastru-aurii. La ferestre era lume puțină și tot puțină aștepta pe peron, mai precis Peronul Numărul Șapte. Trenul a intrat puțin în același fel triumfal, dar fără a tulbura pacea aproape ecleziască ce domnea pe tot cuprinsul gării, unde tumultul sărbătoresc care agita Londra, imnurile puternice pe care le scoteau plepturile a o sută de mii de oameni și cu care Anglia se pregătea să salute sosirea Măreței Mumii, ajungeau filtrate și stinse.

Călătorii din tren păreau și ei, pînă și ei, figuranți în acele filme, personaje din acele cărți. Și ce era mai emoționant era că își păstrează aceeași vîrstă. Și multe trebuie să mai fi văzut, oameni buni, nu-i așa?

Am strins la piept buchetul de begonii, atât de gingașe și de catifelate (aluzie delicată la vremurile îndepărtate cînd femeia așteptată povestea — mințind — că este o fostă florăreasă din Ravello, orașelul cu begonii) și mi-am așezat privirea, la drept vorbind la fel de limpede și de rapidă ca în frumoasele vremuri cînd puteam să citesc însemnele diferitelor arme și numerele regimentelor de pe petițele militarilor aflați la o sută de metri în treburile ce mergeau pe front.

Astfel că am recunoscut-o imediat pe Vittoria cînd a apărut la una din ferestrele celui de al treilea vagon din față înclinînd încetîntat capul, în felul său obișnuit, în căutarea unui hamal. Dar în ziua aceea tot hamalii fuseseră rechiziționați și trimiși să dea cu ceară pe străzile pe unde avea să treacă Măreța Mumi și dat fiind că aparțineau Ordinului Suboamenilor (adică untermensch, născocit de camaradul nostru Himmler, în Germania) al acelor care pentru nimic în lume nu ar fi putut altfel să-l vadă pe Mussolini îmbălsămat, dăduseră fuga buluc. Așa că m-am grăbit să-i ofer ajutorul, simtindu-mă valid și zburdanie ca un băletandru.

— Hei fett un boun viegg? i-am strigat în cea mai bună italo-pugileză a mea, pescuită în străfundurile memoriei.

— Încetează, Gionathan, a gîngurit ea de sus, întinzîndu-mi bagajul ei mic. Ce înseamnă orăarea asta? Să vorbim în frumoasa ta engleză.

A dispărut pe coridor, pe urmă a coborît și am simțit cum înima îmi bate mai tare. Asemenea lui Venus, Vittoria mea era la fel de frumoasă; dacă socotile mele erau exacte ea trebuia să aibă acum vreo șaiszeci de ani, floarea vîrstei după un înțepet chinez. Era la fel de sveltă cum o știam, chipul strălucitor, pielea feței și a gîtului la fel de elastică, un chip iluminat de o coroană de păr lăsat să încăruntască dintr-o cochetărie malicioasă, fără a recurge în tot soiul de vopsele mizerabile. Îmi zîmbea radios și m-am găsit altceva de făcut decît să-mi aflu chipul

în gulerul mîngîietor al blănii ei, un imens guler de vulpe argintie care-i făcea ochii și mai strălucitori. Parfumul ei, colonia de calitate și pielea de și mai bună calitate, m-a îmbătat ca și altădată, dîndu-mi chiar o ușoară amețelă. Cum să-i ascund castitatea mea din toți acești ani? Iacări curată a pasiunii mele statornice pentru El? Lacrimi triste mi-au umplut ochii, perechi de falși călători se sărutau de-a lungul liniilor. Eram un pidosnic ca Bob Fridman, sacrificat pe altarul iubirii pentru Duce? Sau nu eram? Poate că Vittoria mă putea ajuta să stabilesc acest lucru, odată pentru totdeauna.

— Bătrîne Gionathan, bătrîne prieteni! ce plăcere să te văd, mi-a susurat ea la ureche. Cei alți călători ne atingeau în trecere, dar fără a se arăta curioși sau surprinși de eluziunile noastre. În acest sens englezii au avut capacitatea de a insufla prin contagiune tuturor popoarelor ce fac parte din Marea Comunitate Fascistă austeră lor indiferență. Dar aducîndu-mi aminte că eluziunile în public sînt interzise și ne dorind să atrag atenția cine știe cărui legionar zelos, date fiind împrejurările în care mă aflam, am pus capăt îmbrățișărilor și ținînd într-o mină valtoara ei, iar eu cealaltă stringîndu-i brațul tare și rotund am condus-o în afara gării Victoria. Vechiul film luase sfîrșit.

Sînt sîrac și nu posed o mașină, un gen care a devenit destul de costisitor și de care au voie să se bucure în mod gratuit doar căpeteniile regimului. În alte împrejurări aș fi putut s-o împrumut de la Higgins, dar astăzi a trebuit să mă mulțumesc cu metrul. Cînd am coborît înăuntru continuam să tăcem, nu ne spusese nimic de cînd coborisem din tren; stringîndu-ne astfel cu duioșie (deși acest lucru mă făcea să mă simt stîngerit, după ce atîta ani evitasem femeile, toate femeile) stăteam tăcuți sub ochii celor doi negri, aceeași negri condamnați de decenii să lucreze în Underground, fără să poată ieși la suprafață ca să vadă soarele. Dar e oare vina mea că oamenii aceștia s-au născut cu pielea atît de închisă la culoare? Prin urmare n-aveam de ce să am nici un fel de remușcări.

Vittoria a zîmbit celor doi negri și i-au zîmbit și ei.

— În Italia este permis? am rupt eu făcerea care începea să mă stînjenească.

— Ce anume, iubite! Vittoria era plină de drăgălăsenie, de parcă nu se scurseseră acei blestemați de treizeci și cinci de ani.

— Să dai dovadă de familiarism cu oameni de culoare, vreți etc.

— Nu, firește. Dar aici sîntem în Anglia, nu?

Draga, draga și delicioasa Vittoria. Nici măcar acum, după atîta vreme, nu-și pierduse gustul de a mă înțepa cu causticul ei spirit italian; continua să ia peste picior excentricitatea mea engleză, faptul de a mă fi născut într-o țară care se vîrșise în încurcăturile cu poveștile acelor vechi despre drepturile civile. Am strîns-o de braț.

— A trecut atîta vreme, Vittoria. Din fericele acum și Anglia a sters cu buretele orice urmă a unor asemenea neghiobii. Acum sîntem fasciști pînă în măduva oaselor.



În loc să zimbească, Vittoria s-a întunecat la chip, și-a vîrît bărbia în gulerul blănii și a păstrat o expresie impenetrabilă pînă la stația Acton Town care este aproape la suprafață și chiar în fața grădini casei Averman. Astfel că n-a putut să-și facă imediat o idee despre felul în care Londra îl primea pe Mussolini al ei, despre toate acele flămuri negre, despre acea imensă bucurie severă care cuprinsese întregul oraș, de unde se întindea în toată Anglia și Scoția la un loc. (Fascismul reușise să pună capăt și acelor ridicole unelări separatiste ale scoțienilor, așa cum la timpul său făcuse și cu Irlanda, iar după ce zeii și zeci de mii de scoțieni și de irlandezi au fost supuși rigorilor unei tonici curățenii, nimeni nu mai pomeneste astăzi de clanuri și origine celtică).

Am intrat în casă fără măcar să aruncăm o privire la begonii, și abia am reușit să mă opresc la timp să nu mă dau într-un spectacol, e drept cam tineresc, care consta în a o lua în brațe pentru a o trece pragul cottage-ului meu, risind astfel să trezească din amorteala cine stie ce betegus al colonelului. Înlăuntrul era penumbră și răcoare. Vittoria avea timpurile ușor brobonate de sudoare, probabil din cauza gulerului de blană pe care în mod curios îl purta în plină vară și răcoarea a făcut-o să suspine multumită, apoi și-a scos haina cea lungă și s-a instalat cuvincoasă în fotoliul meu prețerat, picior peste picior. Alături și-ar fi aruncat picioarele peste brațele fotoliului și ar fi desfăcut larg brațele pentru a mă primi. Dar în acest sens era inutil să-mi fac iluzii, ani trecuseră adevărat și Vittoria își păstra intact bunul gust. Acum era o adevărată doamnă, o frumoasă doamnă pe care mulți o găseau atrăgătoare ca o onidă, dar în ceea ce o privește evident conștient că o anumită gimnastică înrăutățește lucrurile în loc să facă să se uite starea civilă.

— Iată-mă și aici. S-a uitat în jur. Muzeul meu ajunsese la punctul maxim al împetușei sale expansiuni de hîrtii și ghips. Care era părerea Vittoriei? Evident nici una, cieli peisajul n-a interesat-o în nici un fel și ea mi-a zîmbit cu niște mărunte și splendide cute la colțul gurii.

Am vorbit cu o obiectivitate rece despre ceea ce se întîmpla celor cu ani ceva mai mulți. Am vorbit despre schimbările de gust care se manifestă cu frecvență cotidiană de deceniu. Cîndva Vittoria era nebulă după cotețul de răci de mare, iar astăzi nu-l poate suferi; înaltele nu putea suferi șampania și lichiorurile în general... Acum am înțeles că nu i-ar fi displicut să deguste unul. Dar toate băuturile alcoolice fuseseră suprimate de la mesele poporului britanic și i-am oferit cu emoție primul său capuținer londonez după treizeci și cinci de ani.

S-a uitat la el cu seirbă.

— Gionathan, a strigat ea ascuțit, cum poți să bei chestia asta, porcăria asta grețoasă?

M-am uitat interzis la porcăria grețoasă, m-am uitat la Vittoria. Cum era posibil?

— Dar, Vittoria, ce altceva crezi că se poate bea, în afara de sucul de mere și apa de Tamiș?

— Whisky... Sau, de ce nu, ai putea să-mi oferi o ceașcă bună de ceai englezesc!

O foale zgurtoasă de glaspapir, o pilă, un flori mi-au trecut vibrind pe șira spinării. Teamă și neîncredere. În ultimele douăzeci și patru de ore mi se întîmplau niște lucruri destul de ciudate și de neînțelese. Vizita lui Higgins, Vittoria care reapărea pe neașteptate din ruinele trecutului; vechiul mecanism cerebral al spionului a reînceput să funcționeze scîrțîind. Am încercat să fac legătura între fapte, pînă și invitația lui Bunny Pearson la „premiera” sa de la Hotel Savoy și cîntecul acela „Mumie Măreată întoarce-te acasă... Casa ta este în Anglia”. Am mirosit o cursă, o cursă afurisită. Îmi scăpau detaliile tehnice, dar intuim că totul trebuia pus în legătură cu El și cu sosirea rămășițelor sale, cu împlinirea care cu atîția ani în urmă ne adusese unul în fața celuilalt — de acum o pagină de istorie de neșters — și, poate, cu halucinațiile mele.

— În Anglia nu se mai bea ceai, am slăbitis rece. Ar trebui să ști acest lucru, Vittoria. Dacă între-prinzi o cercetare asupra credinței fasciste a engle-zilor îți pierzi timpul degeaba.

Vittoria s-a uitat la mine, ne-am uitat unul la altul într-o furtună de riduri mărunte ce apăreau în fulgerări plăcute pe chipurile noastre. S-a coborît pleoapele, apoi și-a întins rochia de mătase peste genunchii bine modelați.

— Eu și cu tine trebuie să stăm cum se cuvine de vorbă, Gionathan. Da, da, să stăm de vorbă cum tre-

bule, îmi dau seama că ai rămas același băiat distrat dintotdeauna, că te-ai zăvorit în mijlocul tu-turilor acestor lucruri și nu te-ai uitat în jurul tău. Bine, poate că bătrîna ta Vittoria ajunge la timp ca să te ajute.

— E adevărat, Vittoria. Am într-adevăr nevoie de ajutorul tău, am spus iluminindu-mă. Am uitat bănușile de mai înainte și mi-am aruncat tot sufletul în balanța speranței. Nu era încă prietena mea Vittoria persoana influentă ca în vremurile de odinioară? Nu era (totul te făcea să gîndești așa ceva) un cadru important al partidului? Grație ei puteam fi și eu admis în prezența fericită a Măreței Mumii. Și nedreptatea, care mă făcea și acum să tresar cu un nod de plîns în mijlocul pieptului, avea să fie reparată.

Aici Vittoria m-a uimit în asemenea măsură încît nodul de plîns din piept era cît pe-acel să se transforme într-o stringere de inimă fatală și definitivă, din aceea care te trimite pe Platourile Eternei Adunări să cînti osanale Fasciei nemuritoare.

— Și ce-ți pasă ție de păpușa asta de cirpe imputită, hodorogită și roasă de molii? A avut de suferit de trei ori, după povestea dela Bruxelles, cînd au lăsat-o să fie bine înmăluț de ploale; au trebuit să înlocuască cîntecul colo bucați de mumie cu piele de mîgar uscată și cu case de jambon. Nu ți-a spus nimeni!

M-am învîrît ca un nebun în puținul spațiu rămas liber din living.

— Veniți, veniți încoace provocatori perfizi. Bătrînul Gionathan mai are încă suflare ca să-și vîndă scump pielea. Dar n-o să mă prîndeți cu mîta-n sac, sufletul meu e curat, credința mea strălucitoare ca diamantul. Iar ceea ce poate că în ochii voștri cruzi apare ca o slăbiciune rușinoasă, ca un viciu scîrnăv este... este...

Aici m-am împotmolit mizerabil și mi-am dat seama că smiorcăi. Am început să aiurez ca un nebun, spunînd că atunci cînd vor veni să mă aresteze, mă voi căța pe de acoperiș ca să-mi vind scump pielea.

Apoi am făcut și m-am așezat pe marginea scaunului, așteptînd ca Vittoria să-mi dea explicații plauzibile. Și mi le-a dat, o, cum mi le-a mai dat!

— Vîno, Gionathan, vîno încoace, și Vittoria a făcut vechiul gest cu aceeași mînă elegantă. M-am ridicat de pe ghieș și am venit către ea aproape pe brînci, m-am ghemuit la picioarele ei, mi-am pus capul pe genunchii și Vittoria a început să-mi mîngieie ceafa, pîrul sare și pîper de care în dimineața aceea mă îngrîisem în mod deosebit.

Și Vittoria a vorbit. Vorbea rar, încet (mai tîrziu m-am gîndit că vorbea cum vorbești nebunilor sau copilor) și vorbele ei au desenat acurii de loc în penumbra living-ului, un fel de nenumerate MĂNE TEKEL FARES. Ca Iosif la faraon — buricele moi ale degetelor ei se plimbau pe craniul meu parcă pentru a introduce cu voluptate cuvintele în doxa atrofizată — ea a făcut ca totul să-mi apară limpede și strălucitor. Și iată-mă în fața dumnezevoastră, eu, bunul Gionathan Cyril Averman, nevenindu-i să-și creadă urechilor. Bătrînul de pe munte se umfla ca un ou de dinozaur și dădea naștere unui monstru.

— Fantasma urlașă cu craniul ras și maxilarul volitiv se rostogolește la picioarele noastre. N-o vezi, Gionathan? Bufonada solemnă trebuie să ia sfîrșit odată pentru totdeauna.

Am auzit din nou risul lui Churchill în dimineața aceea îndepărtată și am auzit iar cum se sparge tava cu cești la spatele meu. Am revăzut, jur, chipul disprețuitor al lady-ei Clementine.

La polul căldăii tremurau ochii albi și mortuari ai lui Higgins. Am recăzut într-o mare de indoieli, într-o mare suferință.

— Dar tu, foame! tu vîi să-mi spui lucrurile astea?

M-am dus să mă uit prin gaura cheii, am cercetat împrejurimile îndărături perdelelor. Timpelile îmi zvîneau, aerul devenise irepirabil între coloanele acelea de hîrtii și piramide de reliefe. Și credeam că aud venind de departe muzetul multîmii care scanda monoton hip, hip ura; strigătele de trăsăscă Massolain, Massolain al nostru (ei! (bunul popor al Londrei anglicizează print-o afectuoasă pronunție numele predestinat se ridicau pînă la cer, scandate cu entuziasm la picioarele Măreței Mumii ridicată probabil de mîini trepidante pe estrada din mijlocul lui Trafalgar Square.

— Trebuie să ne punem pe treabă, Gionathan.

Pe treabă? Posibil ca vechea Operațiune By-By să reînceapă de acolo de unde o lăsasem aproape cu patruzeci de ani în urmă? Posibil ca un proces isto-

ric, odată început să nu se mai oprească, să poată suporta înfierziri imense, să dispară ca o apă în nisip pentru ca apoi să țighească din nou mult mai încoale în deșert, să se reverse sigur ca un fluviu?

— Ce treabă, care treabă?

— Proiectul Galaxia, Gionathan. O idee extraordinară, uriașă, definitiv revoluționară. Ei au prevăzut totul...

Ei? Dar cine sînt ei, Dumnezeu?

Trăiască Massolain, Marele Nostru Massolain urla mulțimea și printre ei era cu siguranță Higgins și chiar și Bunny trebuia să fie.

— Ei... Ascultă-mă bine, Gionathan. Te-am amăgit vreodată, te-am mințit vreodată? În '43 cînd ai debarcat printre sardele — oh, cum puseai a sardele, Gionathan! — nu ți-am spus cum aveau să se desfășoare lucrurile, nu s-a verificat totul punct cu punct? Ai făcut bine atunci că m-ai ascultat...

Cum să-l explic că în convertirea mea intervenise cu totul altceva? pornirea mea, atracția nesănătoasă, mania asta paradisiacă ce mă lăsa fără vlagă și mă înălța, între o migrenă și alta...

— S-a terminat acum cu fascismul, Gionathan. E ceva decrețit, pute a hoit. Nu simți ce sufocant e aerul aici?

— Ce spui! Fascismul e pretutindeni, jumătate din lume este fascistă. Și atunci totul pute?

— Proiectul Galaxia, a spus Vittoria cu zîmbetul misterios de odinioară. Această fată în vîrstă semăna tot mai mult cu acea domnișoară Agnelli, exilată la Argentario. Mă amuzam. Cerul, Gionathan, nu a mai rămas decît el, trebuie să devenim stăpîni lui înainte de a fi prea tîrziu. Noi avem idei clare, trebuie să ajungem înaintea lor.

Noi. Ei. Aceiași vechi, de neînțeles și estompată opoziție. Și eu care nu reușeam să flu imediat de partea justă. Ce să fi spus oare Bunny? Dar Bob Fridam din amvonul opus? Iată că aveam nevoie de doi tipi ca ei pentru a mă decide.

— Ce trebuie să fac? am spus. Acum sînt bătrîni și fără puteri.

— Acolo sus nu vor mai fi bătrîni. Nici bătrîni nici tineri.

Nu vorba ca un om exaltat, ci era rațională și credibilă, ca atunci cînd m-a molipsit în feiul știut. Vittoria, geniu al răului? Refuzam să cred. Mi-am revenit. În fond fusese un bun agent al vechiului ORBSW, avusesem în mîini, pentru o clipă, soarta Angliei. În cap mi-au răsunit acum nu deprămintele hoiborosele ale migrenei, ci fanfarele agresive ale bunului timp de altădată.

— Și ce se va întîmpla cu toate acestea? am spus arătînd cu durere muzeul iubirii mele, relievelor mele.

— Cred că știu, a spus Vittoria fără să clipească, sigură de ea ca întotdeauna. Ai putea să deschizi un sex-shop în Soho. Printre atîtea instrumente de cauciuc pentru uzul bigotelor depravate chestiile astea ale tale nu se vor afla nelalocul lor... Dar să revenim. Iată ce ai de făcut, Gionathan, iată care va fi rolul tău.

Mi-a apucat capul cu miinile, o excelentă priză de rugbist, și a început să-l zgîlție, să-l zgîlție, să-l zgîlție.

— Trebuie să ne ajuti să facem să dispară The Great Mummy, Marea Mumie.

M-am smuls dintre degetele ei, lăsîndu-l, cred, suvițe argintii printre unghii.

— Flintă blestemată, ce nebulie mai e și asta?

— Este neapărat necesar, Gionathan, a spus eu redevenind stăpîn pe capul meu incit orice încercare de a-i scăpa dintre degete a fost zadarnică. Strigoitul asta bătrîn și ros de molii, paliața asta nerușinată și scîrbavnică, zadarnică a fost și încercarea de a-mi astupa urechile, degetele ei erau de oțel, trebuie să dispară, pe pămînt nu trebuie să mai rămîna urmă din el. Nu vrem ca în alte părți ale lumii să se ridice alte mausolee, să se înalte colonne și obeliscuri, să defileze fanatici psalmodiînd imnuri de slavă, să înflorească din nou comerțul de relieve. Pe pămînt nu trebuie să rămîna urmă...

Atunci să-l ardem? am întrebat cu durere, dar acum mă aflam din nou înălăuntrul vechii spirale, a vechiului lanț de montaj.

— Toate doctrinele politice, toate religiile încep să putrezească la picioarele unui mausoleu; chiar și o urnă cinerară este periculoasă în acest sens. Nu, prietenii noștri au o idee mai bună. Acolo sus...

Și frumoasa ei mină elegantă a arătat spre tavan: dar am înțeles că ea înțelegea dincolo, cu mult mai sus.

— Acolo sus? m-am bilblit eu. În cer?

— Da, printre stele. De aceea și numele. Proiectul Galaxia.

— Dar cum ajungem pînă acolo, cum facem să o împingem pînă sus?

Din cînd în cînd aveam impresia că unul din noi doi alurează. Dar Vittoria era atît de reală, atît de sigură.

— De îndată ce vom reuși să scoatem TGM din miinile fanaticilor care o tirăsc după ei prin lume, o ducem într-un loc unde totul e gata de multă vreme, Court Mansion, în Devon.

— Dar acolo este o bază de rachete, e zonă militară, totul e împrejmuit, controalele sînt extrem de severe.

— Bravo, Gionathan, ai spus-o singur, dar totul e gata pentru a lansa TGM, Mărețea Mumie, în spațiu. Și va rămîne acolo pe orbită, pentru vece, la o sută de mii de mii de noi, departe de pămînt, de pămîntul purificat, în sfîrșit. Aceasta este singura eliberare adevărată, chiar și în sensul pe care vechii democrați, acei iluștri anti, visătorii aceia de discordii, și-l fac despre libertate; să trimitem toate marile mumii în afara pămîntului, fie și camuflete, aceasta, Gionathan, și aici mi-a mai stors odată căpățîna, este accepția cuvîntului rezistență.

În afara pămîntului, acolo sus, printre stele. El va continua să treacă punctual deasupra capetelor noastre, la un anumit ceas al zilei aveam să ridic ochii către un punct al cerului, ochii mei oboșiți de fost spion... Nu i-am spus-o Vittoriei, am păstrat gîndul acesta numai pentru mine. Da, desigur, îi voi da o mină de ajutor, ca pe vremuri. Dar, de data aceasta, de data aceasta... Nici măcar Bob Fridam nu va mai găsi ceva de spus. Este un viciu, un viciu blestemat, har sufletul lui putred de vicii, bineînțeles. În ceea ce-l privește pe Bunny... Oh, Bunny va molăi în continuare cîntecul acela lălu, „Mumie Mărețea întoarce-te acasă”, Great Mummy go Home.

În românește de
CONSTANTIN IONCICA





GLASUL

de SEICHO MATSUMOTO

I. FEMEIA CARE AUZISE GLASUL...

1.

Asako Takabashi era angajată ca telefonistă la centrala unui grup de presă. Împreună cu ea mai lucrau, în cite două ture, alte cîteva fete. Din trei în trei zile le venea rîndul să facă de serviciu și în timpul nopții. În noaptea cu pricina se nimeri să facă de serviciu chiar Asako. Tura era formată în permanență din trei fete, în timp ce două dormeau, cea de a treia supraveghea aparatul.

Asako ședea pe scaun în fața telefonului și citea un roman, zicîndu-și că va putea parcurge cîteva pagini bune pînă se va duce să o trezească pe colega care urma s-o înlocuiască. Romanul era foarte interesant și nu-i prea venea să-l lase din mînă. Sună însă telefonul și ea ridică receptorul.

— Alo, vă rog rubrica socială, se auzi vocea din aparat.

Asako cunoștea glasul. Făcu legătura cu domnul Ishikawa, zicînd: „Alo, vă cheamă domnul Nakamura”, apoi își văzu mai departe de lectură. Convorbirea dură foarte puțin, Asako nu apucă să citească nici două pagini cînd văzu că se aprinsc beculețul roșu, semn că discuția celor doi luase sfîrșit. Cineva sună apoi pe interior.

— Alo?

— Faceți-mi, vă rog, legătura cu locuința domnului Makio Akaboshi, domnul Makio Akaboshi de la Universitatea din Tokio...

— Așteptați o clipă.

Asako cunoștea și acest glas, cel care ceruse legătura era domnul Hiroshi Ishikawa, adjunctul șefului rubricii sociale...

Asako Takabashi cunoștea după glas vreo trei sute dintre angajații grupului de presă. De regulă, telefonistele au un auz dezvoltat și foarte fin, dar Asako era înștită din comun. Era suficient să audă un glas de două-trei ori și-l reținea apoi pentru multă, foarte multă vreme. De multe ori cel care chema nici nu trebuia să se mai prezinte. Așa se face că, dacă cineva telefona, avea surpriza să rămînă, după scurt timp, perplex. „Cum, mă recunoașteți?” se auzea în aparat glasul plin de recunoștință al celui care ceruse legătura. Din această cauză Asako era uneori incomodă pentru unii dintre angajații grupului de presă la care lucra. Ea recunoștea pînă și vocele femeilor care sunau din afara instituției, chiar și atunci cînd, pentru a nu fi recunoscute, vorbeau pe nas, prefăcîndu-se!

Telefonistele știau aproape totul despre angajați, inclusiv datoritiile pe care aceștia le aveau la baruri sau pe la hoteluri, dar, se înțelege, ele nu făceau publice datele pe care le dețineau, acestea constituind secrete de serviciu. Le comentau însă între ele și asta numai cînd aveau răgaz...

Asako căută într-o carte groasă de telefoane numărul cerut de domnul Ishikawa. Îl găsi și formă numărul lui Maiko Akaboshi: 42—6721. Tonul îl veni exact în momentul în care ceasul electric arăta ora 00,23. Asako își imagina cam cum trebuie să fie la celălalt capăt al firului. Se gîndi că trebuie să dureze ceva pînă cînd cel chemat să se trezească și să răspundă. Dar, spre surprinderea ei, cineva ridică receptorul foarte repede. Mai tîrziu, la poliție ea declară că n-a durat mai mult de patruzeci de secunde din momentul în care a terminat de format numărul pînă în clipa cînd fusese ridicat receptorul. Numai că nu se auzea nimeni la celălalt capăt al firului. A fost nevoie ca Asako să repete de cîteva ori „alo!” pînă cînd, înșfîșit, să se audă un glas bărbătesc:

— Cînc-i acolo?

— E casa domnului Akaboshi?

— Nu, greșală!

Asako mai întrebă odată, repede: Alo, nu vă supărați, aici locuiește domnul profesor Akaboshi de la Universitatea din Tokio?

— V-am spus doar că este greșală! veni răspunsul.

Asako se gîndi că poate nu reținuse ea bine numărul din carte sau că-l formase greșit, de aceea se gîndi să ceară scuze cînd, deodată auzi în receptor un glas foarte grav: „Aici este crematoriul!”

2.

Asako era obișnuită ca atunci cînd forma greșit un număr să i se răspundă în doi peri că sunase la poliție, la crematoriu, la morgă, la oficiul de pompe funebre sau la o altă instituție de acest gen. De data asta se cam supără.

— Nu vă supărați, dv. sînteți chiar la crematoriu!

— Fi mai atentă cînd formezi numărul, iar a doua oră să nu mai suni la miezul nopții! Și în afara de asta...

Ar fi vrut să mai spună ceva, dar legătura se întrerupse brusc. Fetei i se păru că întreruperea nu se datoră persoanei aflate la aparat ci altcuiva, aflat în preajmă. Discuția nu dură nici măcar un minut, dar ea produsese asupra lui Asako o impresie neplăcută. Căută cu un rînd mai jos și formă un alt număr. De mult nu i se mai întimplase să greșească. Ce să fie cu mine? se întreba fata. Nu cumva am citit prea mult? Se ridică și formă numărul corect al domnului Akaboshi. Telefonul sună îndelung, dar nu răspunde nimeni.

— Încă n-ați reușit? întrebă Ishikawa nerăbdător.

— Încă nu, poate doarme, nu răspunde nimeni...

— Păcat, poate mai încercați.

— Dar e tîrziu, e foarte tîrziu...

— Tocmai a încetat din viață un cunoscut om de știință și trebuie să vorbesc neapărat cu domnul Akaboshi...

Asako înțelese de ce era Ishikawa atît de grăbit: la ora unu se încheia ultima ediție a ziarului, de aceea ea insistă încă aproape cinci minute pînă cînd,

însfîrît, îi răspunse cineva. Îi făcu imediat legătura cu Ishikawa. Pe aparat beculuțel roșu ardea, semn că discuția era în toi. Ultimele se la beculuțel, Asako își aminti de inelul pe care i-l oferise Shigeo Kotani, logodnicul ei, i-l cumpărase de la „Ginza“. Cînd să intre în acest magazin, Asako începu să se eundească.

— La magazinul acesta de lux lucrurile sînt foarte scumpe!

— Nu-are importanță, merită să cumperi un lucru ca lumea, spuse Shigeo și intrară.

Asako îl rugă să cumpere inelul cel mai ieftin dar și acesta era cu mult mai scump decît cel mai scump inel de la un magazin obișnuit. Shigeo luă într-o întreprindere mică, de gradul al treilea, primind un salariu destul de modest, dar, cu toate acestea, își cumpăra în rate haine croite după ultima modă. Îi plăcea să aibă o cravată frumoasă, să meargă la cinematografele de lux... Trăia, așadar, de-asupra nivelului oamenilor cu venituri medii. Asako își făcea griji din cauza comportării lui și, în plus, o neliniște și caracterul lui Shigeo, dar, pentru că erau logodniți de curînd nu-i spusese toate acestea și nici nu avea de gînd să i le spună pînă după nuntă. Majoritatea femeilor așteaptă căsătoria imaginîndu-și că o dată aceasta încheiată, lucrurile vor intra pe făgașul cel bun.

Beculețul se stinse, semn că Ishikawa își terminase lunga convorbire și puse receptorul în furcă. Asako se uită la ceasul electric. Acesta arăta unu fără șapte minute. Peste cinci minute o va trezi pe colega care o va înlocui.

Cartea de telefoane rămase deschisă pe masă. Asako se uită curioasă la numele înscris în dreptul numărului 42—6721 la care sunase prima dată. Se găsea încă sub impresia neplăcută produsă de această convorbire. Citi: Shinzo Akaboshi, Setagala-cho 7—263, Setagala. În cartierul în care locuia acesta, Asako avea o prietenă, așa că stia bine partea aceasta de oraș. Aici se găseau, în spatele unor ziduri albe, în mijlocul unor grădini, vile foarte frumoase. Iată de ce Asako nu-și putea închipui că într-un cartier ca acesta ar putea locui indivizi în genul celui care-i răspunse la telefon. Avea un glas grav, profund...

Dimineața, la orele zece Asako termină slujba și se duse acasă. Nu se întinse să se odihnească. Călcă niște lucruri, spălă și numai pe la unu apucă să pună capul pe pernă. Cînd se trezi, văzu că becul din tavan era aprins. Lîngă capul patului găsi ziarul de seară pe care mama ei îl punea acolo în fiecare zi. Asako îl deschise somnoroasă și privirea îi fu atrasă de un articol cu un titlu de-o șchioapă:

„ASASINAREA LA MIEZUL NOPTII A UNEI FEMEII DIN SATAGALA, ÎN LOCUINȚA UNUI ÎNALT DEMNITAR“

Textul articolului era următorul: „Shinzo Akaboshi, înalt funcționar, domiciliat în Setagala-cho, 7—263, Setagala, a plecat ieri seară în vizită la niște rude, iar cînd s-a întors acasă pe la miezul nopții a găsit-o pe soția sa, Masao, în vîrstă de 29 de ani, suzumată. În urma cercetărilor s-a stabilit că femeia s-a apărut cu îndrăgire și că mobilul atacului l-a constituit jaful. Nu s-a putut stabili dacă această crimă a fost săvîrșită de o singură persoană sau de mai multe. Poliția înclină pentru cea de a doua variantă. La orele douăsprezece fără cinci minute în locuința victimei se află nepotul împreună cu un prieten, dar aceștia au părăsit curînd locuința. Crima a fost săvîrșită în timpul scurs de la plecarea lor pînă la ora unu și zece, cînd a fost descoperit cadavru victimei.“

Cîtînd stîrea, Asako scose un țipăt.

3.

La Comisariatul de poliție inspectorul care conducea cercetările o întrebă într-un tîrziu:

— Ce vă face să credeți că glasul acela era al asasinului?

— Conform stîrîii din ziare, crima a fost făcută între orele 00.05 și 1.10, adică în timpul cît femeia se găsea singură în casă. Eu am sunat, din greșală, cam pe la 0.40 și mi-a răspuns un glas de bărbat. Acest lucru mi se pare ciudat și mă gîndesc dacă cel care mi-a răspuns nu era chiar criminalul sau cineva care era în legătură cu el...

— Și despre ce ați vorbit?

Asako reproduse întreaga convorbire. Inspectorul de poliție deveni foarte atent în clipa în care Asako povestea că discuția a fost întreruptă nu de cel care vorbea ci de o altă persoană. O rugă să repete cele spuse pînă atuncî apoi se întrebă cîteva clipe cu colegii lui.

— Cum ziceți că era glasul acela? întrebă inspectorul.

Asako trebuia să precizeze dacă glasul acela fusese unul înalt, adică cu timbru înalt, grav, clar, înexpresiv ș.a.m. Ea nu-și prea găsea cuvintele cele mai potrivite pentru a descrie acel glas, dar spuse că era grav. Dar asta era ceva foarte general. Un glas grav poate avea o mie de nuanțe, dar cum să le explice? Văzînd că Asako se afla în încurcătură, inspectorul chemă cîțiva oameni cărora le oferî cîte un text pe care trebuia să-l citească. Fata îi ascultă pe toți apoi spuse că unele glasuri se aseamănau, deși erau diferite între ele. Nici nu putea da un sfîșel de răspuns: vocele se asemănau, dar erau totuși altele. În această situație inspectorul schimbă tactica:

— Dv. sînteți telefonistă. Aveți simțul glasurilor?

— Am, răspunse Asako.

— Cam cîți oameni din cei care lucrează la grupul de presă îl puteți recunoaște după glas?

— Vreo trei sute.

— Așa de mulți? se miră inspectorul uitîndu-se la ceilalți. Care dintre glasurile ascultate seamănă cel mai mult cu cel auzit de dv. în telefon?

— Din cele trei sute de voci desigur că vor fi cîteva care sînt semene cu cea din telefon, zise Asako. Numai că eu cit se gîndea mai mult, cu atît glasul acela i se stîngea din memorie. Rezultatul a fost că atunci cînd Asako părăsi clădirea Comisariatului de poliție, inspectorul stia doar că individul cu pricina avea un glas grav, ceea ce, să recunoaștem, nu însemna prea mult!

Întreagă această problemă făcu senzație în lumea presei. Vestea că o telefonistă analiză la miezul nopții glasul criminalului făcu îndată ochul orașului. Ba, ziarele îl publicară și numele! Dar... Trece o lună, treacă două... Ziarele scriau din ce în ce mai rar pînă cînd povestea se stinse cu totul. După o jumătate de an se aduse la cunoștință publică că, întrucît criminalul nu a fost prins, crima se prescrie...

4.

Peste un an Asako se retrase de la slujbă și se căsătorii cu Shigeo Kotani. Neîncercarea pe care o avea în el înainte de căsătorie crescî și mai mult după aceea. Shigeo era un trîndav fără pereche, nici măcar nu vroia să audă de muncă. Certurile din cauza că bărbatul nu-și lua un serviciu deveniseră ceva cotidian.

— Am să părăsesc îndelețnicirea asta cînd am să vreau eu, spunea el adesea cînd se îmbăta, tîlîndu-se că, dacă ar vrea, ar câștiga bani cu grămada.

— Nu-mi place cînd tragi chiulul și crezi că a munci este un lucru fără importanță. Încearcă să-ți iei o slujbă permanentă...

— Tu nu poți înțelege treaba asta, avem alte concepții despre viață, îi răspundea Shigeo zîmbînd.

După trei luni Shigeo își prezentă demisia.

— Și acum ce ai de gînd să faci?

Shigeo răspunse că o face și el ceva și-și văzu mai departe de țigară. O jumătate de an o duse tîlînd frunze la cîini, serviciul cel bun de care tot vorbea intrîzînd să se găsească... Pentru o muncă fizică nu avea putere, iar la altceva nu se pricepea. Încercă la un oficiu de asigurări, dar se lăsă păgubăz mai înainte de a fi apucat să câștige ceva. Îi spuse apoi soției într-una din zile că-l lăsese, însfîrît, nerocî în cale, că își găsisă o slujbă bună. Zise că va lucra cu fostii lui prieteni de la Asigurări. Adăugă că au înflintat o mică întreprindere care producea medicamente și că va trebui să investească ceva bani. Dar ce însemnau acești bani, Shigeo nu stia nici el prea bine. Fapt era însă că Shigeo se ducea la lucru în fiecare zi și încă cu un oarecare entuziasm. După spusele lui, întreprinderea se afla undeva la Nihonbushi. La sfîrșitul lunii Shigeo aduse lafa. Era o sumă foarte mare! Dar, lucru ciudat, pe plicul în care adusese banii nu figura nici numele întreprinderii, nici numărul de cont. Asako se gîndi un timp la acest lucru apoi uită cu desăvîrșire de el. După alfa amar de vreme adusese și el acasă niște bănuți, și asta era lucrul cel mai important.

Se spune că la baza căminului stă dragostea, dar Asako se convinsese că principalul lucru era siguranța materială. De câte ori nu avusese de gând să plece de la el din această pricină... Își zicea că n-are rost să rămână alături de el dacă este atât de leneș și de nepriceput. Când însă Shigeo începuse să aducă bani lună de lună, liniștea se întorsese din nou în casa lor. Înainte nu-și putea imagina că dragostea depinde și de baza materială, acum însă o simțea pe pielea ei. După trei luni leașa lui Shigeo crescuse (întreprinderea prosperase și ea, probabil), iar luna viitoare el veni acasă cu o sumă și mai mare. Achitarea toate datoriile și încă le mai rămăseseră bani și pentru îmbrăcăminte și casă.

— Asako, ce zici, aș putea să-mi invit niște colegi de serviciu la un madjong? întrebă Shigeo într-o bună zi. Femeia aprobă cu multă bucurie.

— Mi-ar face mare plăcere să-i primesc, dar locuința noastră...

— Nu-ți face probleme din pricina asta, răspunse Shigeo.

— O să vă pregătesc ceva bun la masă, zise Asako, care dorea ca prietenii soțului ei să se simtă cât mai bine la ei. Pentru asta ar fi făcut orice.

În seara următoare veniră trei înși. Unul dintre ei era mai în vîrstă, se numea Kawai și să tot fi avut ceva peste patruzeci de ani. Cellai doi, Muraoka, și, respectiv, Hamazaki arătau în jurul a treizeci de ani.

— Iertați-ne că vă deranjăm, zise Kawai în loc de bună seara. Avea părul rar, ochi înguști și buze subțiri, iar oasele feței foarte pronunțate. Muraoka purta părul lung, pleștănat peste cap, în vreme ce Hamazaki avea o față veșnic roșie, de bețiv.

Jucară madjong întreaga noapte, Asako fiindu-se de coada lor tot timpul, și servindu-i cu orez.

— Iertați-ne că vă facem așa deranj, se scuză Kawai, care avea niște ochi tare frumoși.

După ce serviră orezul, Asako le oferă câte o ceașcă cu ceai și numai după aceea se duse să se culce. Să tot fi fost ora unu, dar femeia nu putu să adoarmă. Locuința lor era mică, ea se culcă în încăperea alăturată, despărțită printr-un perete subțire prin care se auzea totul. Bărbații știau acest lucru, vorbeau în șoaptă dar, din cînd în cînd, șipau sau băteau cu piciorul, sau rideau zgometos, sau spuneau prea tare poantele unor bancuri. Și-apoi zgometul acela al amestecăturii „pietrelor”... Asako se răsucl de pe o parte pe cealaltă, își astupă urechile, dar n-a fost chip să închidă ochii pînă la ziuă.

5.

Madjongul devenise distracția lor principală.

— Iertați-ne că vă deranjăm din nou...

— Nu vă supărați pe noi în seara asta...

Și pentru că o rugau atât de frumos, Asako nu se supăra, se gîdea tot timpul că sînt colaboratorii lui Shigeo și că nu trebuie să fie supărată din această cauză.

— Puteți să veniți cînd doriți, pe mine nu mă deranjează...

Nu faptul că trebuia să le facă de mîncare în tot cursul nopții era lucrul cel mai rău. Mult mai rele erau strigătele, risul lor, amestecatul pietrelor. Cum închidea ochii ei izbucneau în ris sau strigau și somnul nu se mai lăsa de ea. Într-o bună zi, după ce povestea se repetă de cîteva ori, ea îi spuse lui Shigeo:

— În ritmul asta eu nu mai rezist, nu pot dormi și asta-mi distruge nervii!

— Pentru atîta fleac? se supără Shigeo. Ce naiba, nu știți că sînt îngajatul domnului Kawai? Tu nu-i ești recunoscătoare pentru banii pe care-i primesc?

— Ba da, dar...

— Ascultă, asta-i slujba! Dacă el spune că vrea să joace madjong, eu trebuie să accept, chiar dacă n-am chef sau nu vreau să joc, zise Shigeo apoi adăugă: înecarea să mă înțelegi, eu l-am invitat pe la noi și ei au acceptat cu plăcere. El spun că ești tare de treabă. Mai rezistă și tu, doar nu jucăm noapte de noapte...

Ce-l mai rămașea femeii de făcut? Încuviință, chiar dacă nu știa nimic despre cei trei indivizi care-i călcaseră pragul. Îl mai descus pe Shigeo, dar acesta nu-i spuse mare lucru. Femeii nu-i era deloc împede ce fel de întreprindere era cea la care lucrau cei trei și al cărui director era acest Kawai. În adîncul sufletului ei Asako se temea să-l întreb pe Shigeo, mai ales cînd se gîdea cît de greu au dus-o cînd ei nu cîștiga nici un ban. Acum, de bine, de rău

aveau o situație, viața lor era mai tîbănită și se temea pur și simplu să nu strice totul. Se gîdea că ar putea pierde tot ce aveau. În Shigeo nu avea încredere, dar se făcea că-l crede. Asako nu mai putea adormi nici în timpul zilei, cînd ei nu mai jucau madjong. Începu să la somnifere.

Trecură astfel trei luni cînd, într-o seară cei trei își făcură din nou apariția. Mai întîi veniră Kawai și Muraoka. Hamazaki urma să vină și el. Muraoka era nerăbdător: „Ce-o fi astăzi cu bălatul ăsta? De ce nu mai vine odată?”

— Nu te grăbi, cine se grăbește pierde. O să vină, n-ai grijă, îl liniști Kawai, fiind că însuși destul de neliniștit.

— Ce s-ar fi putut întîmpla? interveni Shigeo.

— Pînă vine Hamazaki putem face un madjong la trei mîini, propuse Kawai.

— Haideți, zise Muraoka plietisit de-acum.

— Sînteți acasă? se auzi de afară un glas de femeie. Asako ieși și o văzu pe vecina lor, care continuă: Vă caută la telefonul nostru domnul Hamazaki.

Asako îi mulțumi și se duse să-i anunțe pe cei trei.

— Ce mai vrea și Hamazaki așa? bombăni Kawai.

— Nu putem întrerupe jocul, dă tu o fugă pînă la vecina și vezi despre ce-i vorba, zise Shigeo.

Asako alergă pînă la vecina. Telefonul acesteia se găsea în spatele localului.

— Alo, rosti Asako.

— Alo, dv. sînteți doamnă? Aici Hamazaki...

— Da.

— Spuneți-i domnului Kawai că mi s-a întîmplat ceva și nu pot veni în seara asta... Alo...

— ...Alo... da...

— Ați înțeles?

— Da... da... o să-i... spun...

Fuse receptorul în furcă par-ar fi trăit un vis. Nu știa cum să ajungă mai repede acasă. Glasul lui Hamazaki, era glasul pe care îl auzise la miezul acelei nopți de acum trei ani și care îi răsună și acum în memorie. Auzise pentru a doua oară glasul asasinului!!

6.

Nici prin gînd nu-i trecu să-i comunice lui Kawai spusele lui Hamazaki. Inima îi bătea să-i lase din piept. Glasul îi răsună tot timpul în urechi, nu reușea să scape de el. În mod precis acesta este glasul, se gîndi Asako. Bine, dar îl auzisem de atîtea ori pînă acum, cum de nu l-am recunoscut? Da, e-adevărat, își zicea, dar glasul auzit prin telefon sună altfel... Bărbații încetară jocul.

— Nu-i nici o școală să joacă madjong la trei mîini zise Kawai apînindu-și o figură și ridîindu-se.

— Hamazaki asta nu face nici cît o cenă degerată, bombăni Muraoka amestecînd pietrele.

Întrucît Asako încă nu se întoarse, Shigeo ieși din încăperea și începu să strige: Asako! Asako!

Kawai tresări: Pe nevasta ta o cheamă Asako?

— Da, răspunse Shigeo incurcat.

Kawai ar fi vrut să mai întreb ceva, dar Asako tocmai intră în încăperea.

— Ați terminat? întrebă ea.

Kawai își pironi ochii înguști asupra lui Asako. Era palidă cum nu o mai văzuse niciodată pînă atunci.

— Ne lipsește a patra mîină, iertați-ne, spuse el foarte politicos, ca întotdeauna, de altfel. După aceea plecă împreună cu Muraoka. Asako îl conduse pînă în vestibul, așa cum făcea de fiecare dată, acum însă i se citea pe față o expresie de încordare. Cei doi plecară repede.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Shigeo privînd-o fix.

Asako își întoarse privirea de la el. Desigur că lui Shigeo nu-i putea spune adevărul, el trăia într-o entotul altă lume decît lumea ei. Îi era frică să i se dea-tănuie. În fața ochilor îl apărea numai și numai fața roșie, de bețiv, a lui Hamazaki.

Din seara aceea Kawai și cei doi amici ai lui nu au mai căleat pragul casei lui Shigeo.

— Ce-i cu ei? îl întrebă Asako pe Shigeo.

— Poate nu te-ai purtat frumos cu ei, răspunse Shigeo bosumflat.

— Cum poți spune una ca asta?

— Kawai a zis că nu vrea să-ți mai facă greutăți și că e mai bine să meargă în altă parte...

— Bine, dar nu le-am făcut nimic...

— Poate n-ai vrut, dar pe față se vedea că... zise Shigeo strângînd mînjoul și plecînd.

Ceva trebuia să fie! De ce nu mai veneau pe acolo! Asako se gîndi că poate starea ei de neliniște îi puse pe gînduri; de bună seamă că s-o totîi trece o apă și-un pămînt... Dar cum să așteaptă adevărul? Poate mă înșel, își zise, poate că ei s-au gîndit așa... pur și simplu să meargă în altă parte... Avea să se lămurească a doua zi în zori, cînd se trezi iar Shigeo îi spuse:

— Domnul Kawai a rămas surprins aflînd că te cheamă Asako și m-a întrebat dacă n-ai lucrat ca telefonistă la grupul de presă. Cînd i-am spus că ai lucrat acolo, el a devenit și mai interesat. Mi-a povestit de articolul acela din ziar în care scria că în noaptea aceea o telefonistă auzise glasul asasinului și a fost foarte surprins să afle că tu ești Asako despre care scriseseră gazetele.

Asako leșină.

7.

Trecură cîteva zile. Asako slăbea vîzînd cu ochii. Sotului ei nu-i spusese și nu putea să-i spună nimic. În cele din urmă se hotărî să se destăinuie cuiva, dar nu oricui, desigur. O să încerc să-i spun domnului Ishikawa, își zise. În noaptea aceea el îi ceruse legătura pentru a se consulta în legătură cu decesul unei persoane. Este singurul om cu care m-aș putea sfătui, își zise ea. Se duse la sotul ei loc de muncă dar, întrebîndu-l pe portar de domnul Ishikawa, acesta îi răspunse că fusese mutat de acolo.

— A fost mutat?

— Da, la o filială din Kyushu.

Kyushu era departe, foarte departe. Asako era decepționată, se văzu singură, fără nici un sprijin. Intră în cea mai apropiată cofetărie și comandă o cafea. Cîndva venea aici destul de des, acum nu mai cunoștea pe nici una din fetele de la cofetărie, se schimbaseră toate. Era singură, urmărită numai de glasul acela. Își bău gînditoare cafeaua și începu să sovăie: dar dacă glasul lui Hamazaki nu-i tot una cu cel pe care-l auzise în noaptea aceea... Încrederea începuse să i se clatine. Avea deplină încredere în urechea ei, dar din noaptea aceea trecuseră totuși trei ani... Ce-ar fi să mai asculte încă odată la telefon glasul lui Hamazaki? Ar fi bine, va putea ști sigur dacă era într-adevăr acel glas. Dar cum să facă?

Pe drumul spre casă nu se putu gîndi la altceva. Shigeo nu era acasă. Asako se simți foarte obosită. Se așeză pe un scaun cînd, deodată, de afară se auzi glasul cuiva. Da, era al vecinei...

— Doamnă, sinteți acasă?

Asako ieși în vestibul.

— Vă cheamă cineva la telefonul nostru... Nu v-aș fi deranjat, dar a sunat de mai multe ori... Vecina nu arată a fi prea entuziasmată de sarcina pentru care venise. Asako își ceru scuze și o urmă. S-ar putea să fie Kawai, îi trecu prin minte...



— Alo, zise ea lîpindu-și receptorul de ureche.

— Alo, dv. sinteți, doamnă?

Din păcate era Kawai. O voce stridentă.

— Veniți repede, sotul dv. s-a îmbolnăvit pe neputusă masă. Puteți veni pînă aici!

— Da, am să vin. Unde vă găseasc?

— Tanimachi 280, în Bunkjo. Din gara Suidobashi luați tramvaiul de Sugamo, coboriți la stația Sashigai. Acolo am să vă aștept.

— Da. Alo, domnul Hamazaki e cumva acolo?

Asako se miră și ea că boala sotului ei nu o interesa cîtui de puțin.

— Hamazaki! Nu, momentan nu, dar o să vină repede, răspunse Kawai după o scurtă ezitare.

II. PLĂMÎNII ȘI PRAFUL DE CĂRBUNE

1.

Orașul Tanashi din districtul Kitatama se află într-o periferie din partea de apus a capitalei nipone. Din stația Takatanobaba drumul pînă acolo durează patruzeci și cinci de minute. În ultima perioadă în această zonă se mutaseră un număr apreciabil de cetățeni, fostele cîmpuri fiind un loc deosebit de prielnic pentru construirea de locuințe frumoase și moderne. Pădurile însă au rămas, pădurile care așteptau de bătrîna Musoshino. Stejarii, diferitele soiuri de brad și arbori amestecați acopereau aici o bună parte din suprafața terenului. Scriitorul Kunikida Doppo a fost primul care a remarcat frumusețea a parte a locurilor din Musoshino, al cărei copaci, care ajung pînă la cer, erau deosebit de impunători...

În dimineața zilei de 13 octombrie la ora șase și jumătate, pe drumul îngust dintre Tanashi și Janagikubo trecea băiatul care împărțea abonamentele pe la case. Pedala și se uita prin pădure, în dreapta și în stînga drumului. Frunzele copacilor erau galbene, de culoarea ierbilor din pădure. Deodată, privirea îi fu atrasă de ceva neobișnuit, care contrasta cu culoarea ierbilor. Opri și se duse să vadă despre ce anume ar putea fi vorba. Erau hainele unei femei. În aerul, în vîzduhul mai bine zis, limpede al dimineții culorile îmbrăcămîntei femeii erau foarte proaspete. Uitîndu-se mai atent, băiatul observă cîteva suvițe de păr, precum și picioarele care-l lăsează de sub fustă. Se urcă repede pe bicicletă și dispărură.

După mai puțin de un ceas, la fața locului se prezentă un doctor. Își făcură apariția îndată și trei mașini ale poliției. Femeia în fața căreia se opriseră cu toții avea ca la optsprezece ani, un chip frumos și o linie a nasului foarte delicată. Fața îi era schimonosită de durere și, parcă, minjită puțin de cenușă. La prima vedere se părea că fusese strangulată. Hainele nu erau prea deteriorate, iar prin iarbă nu se vedeau urme care să arate că ea ar fi opus vreo rezistență. Poșeta fie că îi dispăruse prin iarbă, fie i-o luase asasinul. Poliția invită oamenii de prin apropiere să identifice cadavru, dar declarară cu toții, unul cite unul, că femeia nu-i de prin părțile locale.

— O s-o identificăm îndată, zise domnul Hatanaka de la Secția de criminalistică a inspectorului Ishimaru.

Inspectorul Ishimaru se apropie și privi cu atenție inelul de aur pe care femeia îl avea pe deget. După ce corpul neînsuflețit al femeii fusese transportat la morgă pentru autopsie, inspectorul Ishimaru mai rămase puțin pentru a examina locurile din preajmă.

— Pădurea asta îmi amintește de bătrîna Musoshino.

— Undeva, prin apropiere se află monumentul lui Kunikida Doppo, spuse Hatanaka rotîndu-și privirea printre arbori și uitînd parcă de rostul venirii sale aici.

— Ascultă, Hatanaka, pe la voi a plouat azi dimineață? Întrebă Ishimaru în timp ce examina solul.

— Nu, n-a plouat.

— Eu locuiesc în Uguisudani și cînd m-am trezit azi dimineață mi s-a părut că aud cum plouă. Dumeasta locuiești în...

— În Meguro.

— Așadar, n-a plouat, a fost doar o aversă de scurtă durată. Nici pe aici n-a prea plouat, zise Ishimaru, scormind pământul cu virful pantofului.

După amiaza poliția publică datele victimei. Victima: 29 sau 29 de ani, cauza morții: asfixiere. De la ora decesului trecuseră 14—15 ceasuri, se presupune că ea a fost asasinată între orele 22,00—24,00. Nu existau urme de rănire sau de violență. În stomac nu s-a găsit nici o urmă de otrăvă, în schimb, au fost găsite urme de praf de cărbune în plămâni...

— Praful de cărbune? întrebă uimit Hatanaka, uitându-se spre Ishimaru. Femeia asta a trăit într-un mediu unde avea de-a face cu cărbune?

— Hm...

— Urme de praf de cărbune au fost găsite nu numai în plămâni, dar și în mucoasa nazală, remarcă doctorul care efectuează autopsia.

2.

Victimă a fost identificată chiar în aceeași zi. Ziarele de seară publicaseră informații despre crima săvârșită, iar Shigeo se prezentă la poliție unde i se prezentă cadavrul femeii.

— Este soția mea, spuse el.

Îl interogară mai întâi pe Shigeo. Se numea, deci, Shigeo Kotani și avea 31 de ani. Locuia în Hinodemachi 2—164 Toshima-ku, Tokio. Era un bărbat cu trăsături de copil, îmbrăcat după ultimul strigăt al model.

— Când a dispărut soția dv.?

— Ieri seară când m-am întors acasă n-am găsit-o. Mai întâi am crezut că ieșise să facă cumpărături, dar când am văzut că trece un ceas și ea nu s-a întors, m-am dus și am întrebat-o pe vecina noastră. Mi-a spus că a văzut-o ieșind pe poartă pe la orele patru.

O vecină de vis-a-vis îi spuse: Domnule Kotani, soția dv. a primit un telefon pe la orele patru și numai după aceea a plecat...

— Un telefon? întrebă Shigeo. De la cine?

— N-a spus numele, mi-a spus doar să o chem la telefon, că știe dintr-o dată. A venit, a vorbit apoi a plecat grăbită de acasă.

— Despre ce au vorbit?

— Nu știu, eu nu mi vedeam capul de treburi așa că n-am ascultat. Am înțeles numai că trebuie să ia tramvaiul până la Sashigaia...

Tramvaiul de Sashigaia... Asta nu-i spunea nimic lui Shigeo, el nu avea nici un cunoscut prin partea aceasta de oraș. Shigeo încercă, acasă fiind, să găsească un semn cît de mic și neînsemnat din partea soției, dar nu găsi nimic. Cine o fi chemînd-o la telefon? Trebuie că era un cunoscut, din moment ce a acceptat să se ducă... Să fi avut Asako vreun secret pe care el nu-l cunoștea? Nu putu închide ochii întreaga noapte, tot așteptînd-o să se întoarcă. Dimineața nu se duse la lucru, aștepta acasă cu nerăbdare. Seara cîți în citeva ziare despre crimă, apoi nu peste mult timp avea să o recunoască în victimă pe chiar soția sa...

Înclul acesta i l-am cumpărat acum cîțiva ani, spuse Shigeo arătînd spre înclul de pe degetul victimei.

— N-aveți idee cine ar fi putut s-o omoare? Gîndiți-vă bine! Îl îndemnă inspectorul.

— M-am tot gîndit, dar nu mă duce capul...

— A mai sunat-o cineva și pînă acum?

— Nu.

— A fost găsită în Tanashi, avea cumva tangență cu locurile acelea?

— În general nu... E o enigmă pentru mine cum a putut ajunge acolo.

— Cînd a plecat de acasă de bună seamă că avea asupra ei și o poșetă. N-a fost găsită nici o poșetă, nu cumva a lăsat-o acasă?

— Nu, a luat-o cu ea. Era din piele de culoare neagră cu închizător aurit.

— Cam cîți bani avea asupra ei?

— În orice caz, sub o mie de yen.

— Avea cumva vreun dușman?

— După cîte știu, nu.

— Acasă folosiți cărbune? întrebă Hatanaka.

— Nu, nu folosim cărbune, avem gaze și rar de tot ne ducem la baia publică.

— În apropierea dv. se găsește vreun depozit de cărbune?

— Nu.

Cu această întrebare interogatoriul luase sfîrșit. Shigeo lăsă adresa de la slujbă apoi plecă.

Se înțelege că gîndul inspectorului rămase la telefonul enigmatic pe care Asako îl primise și după care plecase apoi imediat de acasă. O chemă la comisarierat pe vecina cu telefon, dar ea relată lucrurile tot așa cum i le spusese și lui Shigeo Kotani. Dar, cu toate acestea, Hatanaka își continuă interogatoriul.

— Spuneți că ați auzit de la soția domnului Kotani că merge cu tramvaiul pînă la stația Sashigaia?

— Am auzit acest lucru din gura ei în timp ce vorbea la telefon.

— Altfel n-ați mai auzit?

— După amiaza magazinul este plin de lume, răspunse femeia, n-am mai remarcat ce-au discutat...

— A mai chemat-o și altădată cineva la telefonul dv.?

— Nu, răspunse femeia... Ba da, cineva o singură dată.

— Da? făcu Hatanaka vădit curios.

— De fapt n-o sunase pe ea, femeia venise să vorbească în locul soțului ei.

— Cel care sunase s-a prezentat?

— Da. Hama... ceva cu Hama... Na, că am uitat! În orice caz era un nume care începe cu Hama...

3.

Cele spuse detectivului de către Shigeo Kotani în legătură cu amintitul telefon se adeveriseră.

Joshio Hamazaki lucrează deci în același loc cu Kotani. În seara aceea el sunase ca să anunțe că nu poate veni la madjong, gîndi detectivul rezumînd spusele lui Shigeo. Cunoașteți numele celor trei care jucau madjong?

— Da, răspunse acesta. Erau Koichi Kawai, Akiharu Muraoka și Joshio Hamazaki. Lucrau în același loc cu Kawai. Înainte veneau destul de des pe la Kotani și jucau madjong. În ultima perioadă însă veneau din ce în ce mai rar. Nici unul dintre ei nu avea încrederea necesară în Asako pentru a o chema la telefon iar ea, la rîndul ei, nu avea încredere în soțul ei pentru a-i spune toate cîte le avea pe suflet. Cel puțin așa susține Kotani...

— La care întreprindere lucrează? întrebă inspectorul Ishimaru.

— Este o unitate mică, un intermediar în vânzarea de medicamente. De fapt, nici nu s-ar putea numi întreprindere...

— Pentru orice eventualitate ar fi bine să vedem și noi această întreprindere, zise inspectorul, să vedem dacă nu cumva Kawai, Muraoka și Hamazaki au vreun alibi...

— Da, asta în orice caz, spuse Hatanaka, numai că Shigeo Kotani spunea că este exclus ca unul dintre cei trei să fi sunat.

— Se pare că Shigeo Kotani spune adevărul, dar noi trebuie să verificăm. Dar ce rost poate avea stația Sashigaia? Să lăcuască pe acolo vreunul din cei trei? Mai tirziu, după ce verificară adresele lor, rămaseră pur și simplu stupefiați: Kawai locuia în Nakano, iar Muraoka și Hamazaki în Shikui. În Sashigata nu locuia nici unul dintre ei!

— Trebuie să vedem care-i povestea cu stația Sashigaia, zise inspectorul.

— Am ordonat să se cerceteze în amănunțime toată zona Sashigaia: Hakusan, Komagone, Murajama, Tozaki răspunse Hatanaka. În special în preajma stației de tramvai, să întrebăm oamenii dacă n-au văzut-o cumva pe-acolo sau în tramvai...

— Vom merge chiar noi să inspectăm, cenchise inspectorul ridicîndu-se.

— Domnule Hatanaka, în care loc a fost asasinată Asako?

— În care loc? făcu Hatanaka surprins de întrebare.

— Dacă n-a fost ucisă la Tanashi! Nu s-a găsit nici o urmă de sînge, din această cauză este greu de stabilit locul crimei zise inspectorul, aprinzîndu-și o țigară. Putem presupune că a fost asasinată chiar în locul în care a fost găsită, dar tot atît de verosimil este ca ea să fi fost omorâtă într-altă parte și numai după aceea adusă acolo. La autopsie i-au găsit praf de cărbune în plămîni. Asta înseamnă că înainte de a fi ucisă, femeia a inspirat praf de cărbune. Dar în Tanashi, locul unde a fost găsită, nu-i nici urmă de cărbune...

— Dar faptul că i s-a găsit praf de cărbune în plămâni încă nu înseamnă că femeia l-a inspirat chiar înainte de a fi ucisă. Acest lucru s-ar fi putut petrece cu câteva ore mai înainte sau chiar cu o zi-două... zise Hatanaka.

— Ascultă, când o femeie se minjește pe față se duce și se spală imediat. Și i s-au găsit urme de praf de cărbune și în mucoasa nazală... Asta înseamnă că femeia a fost omorâtă fără a mai avea posibilitatea să se mai spale. De aici trag concluzia că femeia l-a inspirat chiar înainte de a fi închis ochii pe veci...

— Aveți dreptate, dar asta înseamnă și că femeia a putut fi omorâtă într-alt loc decât cel în care i-a fost găsit cadavrul.

— În mod cert n-o putem spune, dar putem presupune că așa s-au petrecut lucrurile.

— De aceea este cu atât mai important încotro a luat-o când a plecat de acasă.

Cei doi ajunseră la stația Sashigala. Coborâră și se uitară jur-împrejur. În apropiere se găsea un deal pe care trenul de Suidobashi trebuia să refacă o mare diferență de nivel. Se urcară pe deal de unde li se deschidea o frumoasă perspectivă asupra orașului întreg.

— Nici urmă de fabrică, remarcă inspectorul.

Cît puteai cuprinde cu ochii nu se vedea nici un coș de fabrică. Marea de acoperisuri ale orașului strălucea sub razele unui soare timid și apatic.

4.

În stația Sashigala nimeni nu le-a putut furniza nici cel mai mic detaliu, și nu este prea greu de explicat acest lucru. Vecina o văzuse pe Asako plecând de acasă pe la orele patru, așadar la stația Sashigala ar fi putut ajunge pe la cinci, cinci și jumătate, adică într-un interval când circulația era așa de mare, încît nimeni n-avea cum să observe ce se petrecea în jur. Nici angajații de la calea ferată nu-și aminteau de ea.

În care loc fusese reținută Asako în intervalul de la 12 octombrie orele cinci sau cinci și jumătate, cînd a ajuns în stația Sashigala, pînă în dimineața zilei de 13 octombrie orele șapte, cînd a fost descoperit cadavrul? Corpul ei neînsuflețit fusese găsit la orele șapte, dar cine ar fi putut spune de cînd zăcea acolo... Autopsia a dovedit că femeia a fost ucisă în ziua de 12 octombrie între orele 22,00—24,00. Deci, unde a fost ținută timp de cinci sau șase ore? Iată o întrebare la care nu se putea încă răspunde. Cei doi încercară atunci să abordeze alfel lucrurile: dacă nu a fost ucisă mai înainte de a fi adusă în locul în care l-a fost găsit cadavrul, înseamnă că ea a fost adusă cu o mașină, cu un mijloc de transport. Încercară să afle cîte ceva de la oamenii din gara Tanashi, dar cei de acolo spuseră că nu-și amintesc să fi văzut o femeie cum era cea pe care o descrieseră cei doi. O altă posibilitate era că femeia s'îi fost adusă cu un taxi, dar nici pe această pistă nu reușiră să afle ceva concret...

Dar dacă Asako fusese ucisă într-altă parte, atunci asasinii n-au avut cum s-o transporte pînă la locul în care fusese găsită, cu un mijloc de transport în comun. Nu rămînea în picioare decât varianta că femeia a fost transportată cu o mașină particulară...

Detectivii trimiseră spre analiză praful de cărbune găsit în mucoasa nazală și în plămîniile victimei. Operațiunea urma să fie efectuată de laboratorul Universității, care avea un microscop special. Analiza a dus la concluzia că praful provenea de la un cărbune din mina Chikuhō din Kiushū de nord și din mina Jubari din Hokkaido.

Avea să iasă la iveală și un alt element demn de toată atenția. Cercetînd cazul lui Kawai, Muraoka și Hamazaki, s-a descoperit că Muraoka băuse în seara respectivă într-un local din Shibui după care rămase să înnopteze la un cunoscut din Gotanda. În ziua de 12 octombrie, Kawai și Hamazaki veniră, pe la orele șapte, la locuința lui Jasuko Suzuki din Kodaira, districtul Kitatama...

— În Kodaira? se mirară Ishimaru și Hatanaka.

Kodaira se afla la o depărtare de numai doi kilometri spre nord de Tanashi.

— Cine este Josuko Suzuki?

— Iubita lui Kawai, la care acesta se ducea de cîteva ori pe lună. Tocmai construiseră acolo o casă, pe care o trecuse pe numele ei, și în care cei doi trăiesc în chip de soț și soție.

— Asta mai e ceva... remarcă Hatanaka.

Ishimaru și Hatanaka hotărîră să afle cît mai multe amănunte despre cel trei, de aceea li învitară la poliție, împreună cu Josuko Suzuki. [Aceasta avea ceva peste treizeci de ani. Concluziile interogatoriului erau următoarele:

În ziua de 12 octombrie pe la orele trei, Kawai și Hamazaki se aflau la cinematograful din Sundjoko. În jurul orei șase au părăsit cinematograful, ajungînd pe la șapte, împreună cu Suzuki, la Kodeira. (Poliștii consemnară acest lucru, dar el nu putea fi nici confirmat, nici infirmat de cineva. La șapte era de-acum întuneric, oamenii închiseseră obloanele, pe stradă mai nimeni...)

Kawai chemă trei cunoscuți din vecini și pleacă în jurul orei șapte, la Tachikawa pentru a asculta un concert. Asta în semn de mulțumire pentru Suzuki, care avusese grijă de el. Concertul se termină la 9.40. Luară un taxi și pe la zece se găseau cu toții la Suzuki acasă. Kawai li invită pe toți cei prezenți să meargă la el acasă și să bea ceva. La început aceștia se eschivaseră, dar dacă văzură că domnul Kawai insistă, acceptară. Kawai spuse că se duce ceva mai înainte să pregătească cele necesare și va reveni după douăzeci de minute. Băura apoi cu toții pe săturate. Cam pe la orele 23,00, Hamazaki zise că trebuie să plece pentru a aranja ceva, ceea ce și făcu. Kawai și ceilalți continuară să bea pînă pe la trei și jumătate, iar dacă se făcu așa de tirziu, cei trei vecini rămăseră acolo pînă dimineața. Kawai dormi cu Suzuki. Pe la șapte dimineața, sofiile celor trei vecini veniră să-și ia bărbaiții acasă. Suzuki se duse să le deschidă, îmbrăcată fiind într-un chimonou de noapte peste care își luase un halat.

— Kawai doarme încă, dar am să-l trezesc, zise ea și-l trezi cu adevărat, cu toate că nevestele insistară să-l lase să doarmă. Mort de somn, Kawai veni totuși să le salute. Acest lucru li declarară atît cele trei soții, cît și bărbaiții lor.

5.

Hamazaki părăsise casa lui Josuko Suzuki la orele 23,00. Iată elementul pe care li reținuseră Ishimaru și Hatanaka. Conform rezultatului autopsiei, crima fusese săvîrșită între orele 23,00—24,00 iar locul unde a fost găsit cadavrul se găsește la numai doi kilometri de casa lui Suzuki...

— Hamazaki a sunat odată, pare-se, la casa lui Asako, nu?

— Da, suzîndu-se că nu poate veni la madjong, dar Asako a fost cea care a vorbit atunci la telefon în locul soțului ei.

— Ei, trebuie să prindem urmele acestui Hamazaki...

Joshio Hamazaki avea treizeci și trei de ani și era mic de statură. Vorbea tărăgînat și se părea că inteligența nu-l prea dădea afară din casă. El răspundea astfel la întrebările puse:

— Am băut puțin la domnul Kawai, în locuința lui Josuko Suzuki, apoi m-am suzat zicînd că trebuie să plec la Shindjoko. Acolo trăiește prietena mea. Se numește Aiko. Am ajuns acolo la orele 23,40. Am dormit acolo și, cu toate că nu ne văzusem de multă vreme, fata s-a purtat cam rece. Ne-am certat, iar pe la cinci dimineața am plecat la Sendagaj, unde am dormit vreo trei ore bune pe o bancă într-un parc. După aceea am plecat la Shibui.

Pe urmele acestei declarații, cei doi detectivi se duseră la Aiko. Aceasta, declară:

— Era prost dispus, mereu nu-l plăcea cîte ceva, iar pe la cinci dimineața, cu toate că era încă întuneric, a plecat...

Abia mai tirziu cei doi detectivi își amintiră că s-ar fi căzut să-i mai pună fetei încă o întrebare, foarte importantă!

Era limpede că Hamazaki plecase la orele 23,00 din casa lui Suzuki din Kodeira, și că după patruzeci de minute ajunsese în Shindjoko. Înseamnă că el nu avusese timp să facă doi kilometri pînă la Tanashi pentru a o ucide pe Asako. Pînă la cinci își petrecuse noaptea împreună cu Aiko, deci nici în acest interval nu plecase nicăieri. Dar dacă Aiko mințise?

— Are alibi, zise inspectorul, este deci în afară de problemă.

— Așa se pare, răspunse absent Hatanaka, dar nu încape îndoielă că Asako a fost ucisă de cineva



care o cunoștea. Este persoana care îi telefonase și cu care călătorise de la Sashigaia până la Tanashi.

— Bine, dar unde a fost omorât?

Hatanaka își imaginează că inspectorul intenționa să pedaleze pe praful de cărbune, de aceea zise:

— Inspectore, ce-ar fi să cercetăm depozitele de cărbune din oraș?

— De acord, încuviință Inspectorul.

Într-adevăr praful de cărbune găsit în plămîni fetei nu era un element de neglijat, dar și să te apuci să cercetezi toate depozitele din oraș nu era o treabă prea ușoară. Și se va găsi acolo, oare, vreo urmă care să ajute cit de cit la dezlegarea enigmei? Se putea să fie muncă zadarnică, dar n-aveau de ales.

După trei zile de cercetări, polițiștii nu aflaseră absolut nimic concret. Deodată li se aduse la cunoștință o veste foarte importantă, care nu făcea decât să confirme concluzia la care inspectorul ajunsese deja: în ziua de 13 octombrie la Comisariatul de poliție Tabata fusese adusă o poșetă. Era din piele neagră. În ea se găsea un portmoned de pinză cu 780 ieni. Lucruri de toaletă sau vreo carte de vizită n-au fost găsite în ea. Poșeta o adusese o fetiță, elevă în clasa a treia. Ea o găsisse în gara Tabata, pe o grămadă de cărbuni. La început polițiștii crezuseră că între femeia ucisă și poșeta nu poate exista nici o legătură, de aceea cei din Tabata nu sunară la Centrala poliției. Îi sunară în schimb pe Shiego Kotani, cel de la Centrală, firește.

— Da, este poșeta soției mele, răspunse el.

— Soția dv. avea pe cineva cunoscut în Tabata?

— După câte știu, nu avea, zise Kotani.

Inspectorul Ishimaru și Hatanaka pleacă la gara Tabata însoțiți de eleva care găsisse poșeta.

— Unde ai găsit-o? întrebă Hatanaka.

— Aici, arată fetița.

În partea dinspre apus a gării se afla o macara gigantică, sub care zăcea o grămadă mare de cărbuni pentru locomotivă. Aceasta nu avea forma ei obișnuită, era turtită puțin iar cărbunele ajunsesse până lângă gardul de lemn. De-a lungul gardului, se întindeau șinele de cale ferată ruginate și drumul. Fetița spuse că ea mergea pe drum când, deodată a observat poșeta căzută între șine și gardul de lemn. Pe locul acela se puteau vedea o mulțime de bucăți de cărbune, împrăștiat în toate părțile.

6.

Ishimaru și Hatanaka examinează cu atenție împrejurimile. Macaraua prindea cărbunele din grămadă și îl așeza în vagoanele de marfă. În partea dinspre răsărit a gării treceau una după alta locomotive al căror zgomet se amesteca cu cel făcut de vagoane. În partea dinspre apus se găseau și depozitele

gării spre care ducea drumul destinat camioanelor și care era mai tot timpul animat de o mare circulație.

— Inspectore, traficul asta încetează în timpul nopții, nu?

Femeia fusese asasinată, deci, în timpul nopții, între orele 22.00—24.00. La orele acelea gara era cufundată într-o înviște deplină. Dar cum de a reușit asasinul să o aducă pe Asako până aici fără ca ea să fi încercat să se apere, căci toate probele demonstau că femeia nu se apărare efuși aș puțin. Fusese chemată la telefon, ademenită să se așce la Sashigaia și apoi, în timpul nopții, adusă până la stația Tabata...

Inspectorul se îndreptă către locul în care fetița găsisse poșeta. După câțiva pași se opri.

— Hatanaka, privește puțin, zise Ishimaru.

De lângă gard pornea și se întindea pe o mare suprafață din jur un șir de bucăți de cărbune. Într-un loc cărbunele era sfărâmat de-a binelea.

— Au trecut de atunci cinci zile, cărbunele s-a mai aranjat între timp...

Inspectorul rămase o clipă pe gânduri apoi se porni înspre direcțiunea gării, alături de depozite. Înăuntru se găseau trei incineratori care îi urmăriră curioși pe cei doi. Inspectorul le întinse cartea de vizită.

— Nu cumva ați observat în dimineața zilei de 13 octombrie ceva neobișnuit prin apropiere? Ceva care să aducă a urme rămase după o luptă, după o încăierare?

Unul din cei trei reacționă foarte prompt:

— În dimineața aceea când am venit la lucru am zărit urme de cărbune și pământ împrăștiat pe lângă gard, dar imediat unul dintre oamenii noștri a măturat atît cărbunele cît și pămîntul...

Păcat, gîndi inspectorul, acum nu se mai poate face nimic. Se întoarse la mașină lângă care așteptau fetița cu mama ei. Inspectorul își aduse aminte ca din senin de ceva și o întrebă:

— Când ai găsit poșeta, era udă?

Fetița privi în gol, se gîndi apoi zise:

— Nu, nu era udă.

— Gîndește-te bine, răspunsul acesta este de foarte mare importanță!

— Am ținut-o cu ambele mîini de cînd am găsit-o pînă am predat-o la poliție, dar nu era udă. Sînt sigură că nu era udă, răspunse fetița.

Ishimaru se urcă în mașină și-i spuse șoferului:

— Cu toată viteza pînă la Tanashi!

Șoferul rămase o clipă pe gînduri apoi apăsă cu toată puterea pe accelerație. Ishimaru urmărea acele ceasuri, dar trăgea cu coada ochiului și spre locurile prin care treceau. Se întoarse spre Hatanaka:

— Am aliat deci locul în care femeia a fost asasinată!

— Sînteți convins? întrebă Hatanaka. Inspectorul scoase din buzunar un plic și-i arătă cîteva bucățele de cărbune.

— Iată ce m-a convins, zise zîmbind.

Mașina ieși din Komagano, traversă cartierele Sugamo, Ikenokuro și Medjoro apoi o apucă pe strada Showa în direcția vest. Trece peste magistrala care leagă Ogikubo de Shimendo și se înserise pe magistrala Omekaido. Părisi în scurt timp și această arteră și o porni iarăși spre vest. Inspectorul se uită la vitezometru. Arăta 50 la oră, adică viteza legală. Ajunseră la Tahashi pe care îl traversară, apoi se îndreptară spre locul în care fusese găsit cadavrul femeii.

— De la Tabata pînă aici am făcut exact cincizeci de minute, zise inspectorul, dar nu trebuie să uităm că am mers pe întineric. În timpul zilei, eu o vitează de 60 km. la oră, distanța poate fi acoperită în patruzeci de minute. Adică exact timpul necesar pentru a o transporta pe Asako de la Tabata pînă aici!

7.

Inspectorul Ishimaru se întoarse la birou unde semna două mandate de arestare, nu mai înalte însă de a se interesa la stația meteorologică în care parte a zilei de 13 octombrie plouase în zona Tabata. În al doilea rînd, trimise la analiză la laboratorul Universității esanțioanele de cărbune pe care le luase în plic. După ce făcu toate acestea își aprinse o țigară și rămase pe gînduri. Nu pentru mult timp însă, pentru că veni Hatanaka.

— Nu deranjez? întrebă el.

— Da de unde, vino mai aproape, răspunse inspectorul văzîndu-și mai departe de ale lui.

— Inspector, până acum nu ne-a preocupat, dar trebuie neapărat să știm și care a fost mobilul crimei. În nici un caz n-a fost vorba de jaf.

— Categorie n-a fost jaf, răspunse inspectorul.

— În cazul acesta nu rămân decât ura sau gelozia. Am întors povestea asta pe toate părțile, dar n-am găsit nici un motiv care să justifice una sau alta dintre alternative. Înainte de căsătorie Asako lucrase ca telefonistă la centrala unui grup de presă. Am cercetat totul, dar n-am dat de urma vreunei legături cu un alt bărbat decât soțul ei. Era o fată liniștită. Așadar, ura care ar fi putut declanșa această crimă trebuie exclusă. Și totuși, asasinul trebuie să fie un cunoscut de-al lui Asako.

— Sunt și eu de aceeași părere, zise inspectorul ridicându-și privirea spre Hatanaka. Întrucât nu cunoaștem motivul crimei, va trebui să așteptăm ca realitatea să ni-l scoată în față. Privește! Inspectorul îi întinse lui Hatanaka un text care nu era altceva decât un rezumat al cercetărilor efectuate până atunci. Iată ce conținea acest text:

1. Asako Kotani. În ziua de 12 octombrie orele șaisprezece a fost chemată la telefon de o persoană necunoscută. Iese repede din casă și se îndreaptă spre Sashigala. Conform concluziilor autopsiei, moartea ei a survenit între orele 22,00—24,00. Dacă se acceptă ideea că a fost ucisă în depozitul de cărbuni al gării Tabata, urmarea firească ar fi aceasta: la șaisprezece și ceva a ieșit din casă. Pe la orele șaptesprezece a ajuns la stația Sashigala. Ce s-a întâmplat în cele șapte ore care au trecut până la survenirea decesului? Nu știm. Dar dacă a fost asasinată în Tabata, atunci înseamnă că cineva i-a transportat cadavrul până la locul în care a fost găsit în dimineața zilei de 13 octombrie.

2. Koichi Kawai. În ziua de 12 octombrie după amiază, între orele cincisprezece și optsprezece, împreună cu Jashio Hamazaki la cinematograful (fapt nedovedit de nici un martor). Între optsprezece și nouăsprezece împreună cu Hamazaki s-a dus la locuința lui Josuko Suzuki din Kodeira. La nouăsprezece și treizeci se duce împreună cu alți trei cunoscuți, și cu Hamazaki, la concert. Programul durează până la douăzeci și unu și treizeci. Se întorc toți la Suzuki unde ajung la douăzeci și două și zece. Kawai îl invită pe toți la el (fapt confirmat de cei trei cunoscuți). În următoarele douăzeci de minute Kawai și Hamazaki s-au găsit în locuința lui Suzuki (în afara de Hamazaki și Suzuki nimeni nu a confirmat acest lucru.) 22,30 — Kawai vine după vecinul său. Pleacă cu toți spre Suzuki unde ajung la 22,50 (fapt confirmat de cei trei vecini). Au băut împreună până la trei și jumătate. Cei trei au dormit într-o singură încăpere. Kawai a dormit cu Suzuki (fapt confirmat de cei trei). Cei trei au dormit până la șapte și jumătate când au venit nevestele să-i la acasă.

3. Jashio Hamazaki. În ziua de 12 octombrie între cincisprezece și optsprezece, la cinema împreună cu Kawai. La 23,00 pleacă din casă lui Suzuki (fapt confirmat de cei trei vecini). La 23,40 ajunge la Aiko, mergând cu trenul. Pe 13 octombrie dimineața, în jurul orei cinci, pleacă de la Aiko pentru că se certasera. (afirmația lui Aiko) Următoarele trei ore le-a dormit pe o bancă într-un parc.

4. Akibaru Muraoka. Are alibi.

— E clar? întrebă inspectorul.

— Da, înțeleg, răspunse Hatanaka, apoi arată cu degetul asupra unui pasaj al textului, zicând: cele 20 minute văd că sunt subliniate, asta înseamnă că ele au o importanță deosebită.

— Pentru aceste douăzeci de minute nici Kawai, nici Hamazaki nu au nici o justificare pe bază de martori. Este tocmai timpul pe care l-au folosit cei doi, împreună cu Suzuki, pentru a-și realiza planul. Suzuki este iubita lui Kawai așa că orice ne-ar spune nu are nici o valoare pentru noi.

Într-adevăr, așa se petrecuseră lucrurile. În intervalul dintre 22,10 și 22,30 când s-au despărțit de vecini și apoi s-au reintîlnit cu ei, nici Kawai, nici Hamazaki nu aveau cu ei un alt martor. Or, moartea lui Asako a survenit tocmai în acest interval.

— Că acest lucru s-a petrecut în depozitul de cărbune din Tabata nu mai încapă nici o îndoială. Praful de cărbune pe care victima l-a inhalat cu puțin timp înainte de a muri, provine în mod cert de acolo. De altfel, vom intra în curând în posesia rezultatelor de laborator. Numai că cele douăzeci de minute nu sunt suficiente pentru ca cineva să facă distanța din-

tre Tabata și Kodeira. Noi am parcurs-o în cincizeci de minute, cu viteza mai mare ea poate fi parcursă în patruzeci de minute. Dusa și întors, o oră și douăzeci. La care trebuie adăugat, firește, timpul necesar uciderei femeii. Iar pentru toate acestea ei n-au avut la dispoziție decât douăzeci de minute!

8.

Examenul primii răspunsul la ambele întrebări pe care și le pusese. Examenul chimic făcut de laboratorul Universității dovedi că praful de cărbune inhalat de victimă avea aceeași compoziție cu cărbunele recoltat de el din depozitul din Tabata. Cel de la căile ferate declarară că se aprovizionează cu cărbune de la minele din Kyushui de nord.

— Asta ne arată foarte limpede că asasinatul a fost comis la Tabata, zise inspectorul. Era însă încredunat.

Hatanaka îl înțelegea. În cazul în care crima a fost săvârșită la Tabata, Kawai și Hamazaki aveau alibi. Cele douăzeci de minute rămase neacoperite nu susțineau teza lor. În această situație era limpede că asasinul era o altă persoană. Între timp se primi și răspunsul de la stația meteorologică. În noaptea de 13 octombrie în zona Tabata plouase între orele trei și patru și treizeci.

— Oundă există o hibă, spuse inspectorul.

— O hibă?

— Îți amintești, când am întrebat-o pe fetiță dacă poșeta era udă, ea a răspuns foarte răspicat că nu. La fel declarase și polițistul care primise poșeta din mina fetei. Nu îți se pare ciudat? În mod normal poșeta pe care fetița a găsit-o în jurul orei opt ar fi trebuit să fie udă, doar plouase între orele trei și patru și jumătate, nu? Ce trebuie să însemne faptul că poșeta fusese uscată?

— În cazul acesta înseamnă că ea a fost aruncată acolo după ora cinci, adică după ce ploaia stătuse.

— E just și foarte logic. Dar o și foarte ciudat...

— Numai că dacă femeia a fost asasinată între orele 22,00—24,00 nu-i tocmai atît de logic să-și fi pierdut poșeta, acolo unde a fost găsită, la cinci dimineața...

— Asta am avut și eu în vedere când am spus că-i ciudat. Cred că în deducția noastră s-a strecurat o greșală.

Inspectorul nu mai înțelegea nimic. Era foarte clar că Asako fusese ucisă între orele 22,00—24,00, tot așa după cum era foarte clar că asasinatul fusese comis la Tabata. În acest timp Kawai se afla la Suzuki, Hamazaki se găsea la Aiko, iar poșeta a fost pierdută la Tabata în dimineața zilei de 13 octombrie după orele cinci...

— Toate acestea sînt reale, numai că nu prea înțeleg cum a putut fi pierdută poșeta la cinci dimineața...

În acest moment al discuției intră în birou un polițist care comunică: „M-am interesat de Suzuki. Este iubita lui Kawai și nu lucrează nicăieri. Kawai are o famă bună. În ziua comiterii crimei nu s-a petrecut nimic suspect, lucrurile sînt întocmai așa cum le-a prezentat Kawai. Dacă acestea vă pot fi de vreun folos...”

— Continuăți.

— Casa lui Suzuki este ceva mai departe decât ale celor trei vecini, acolo casele se află la cel puțin cincizeci de metri una de alta. La una dintre aceste case, în chiar ziua crimei pe la orele șapte seara, Suzuki s-a dus și a împrumutat un evantai.

— Un evantai?

Cel doi oameni de specialitate se uită mirati unul la altul. Să împrumute un evantai în puterea toamnei, nu-i un lucru tocmai puțin obișnuit, ori ce s-ar spune...

— Un evantai din acelea care se folosesc la bucătărie. N-ar fi nimic ciudat în toată povestea asta, dacă ea n-ar avea sobă cu gaze, deci n-ar avea nevoie de evantai. Nici asta n-ar fi însă ceva nemaivăzut. Ceea ce merită atenție este faptul că a doua zi când s-a dus să înapoieze evantaiul, Suzuki a dat înapoi unul nou. Proprietara evantaiului spusese că era încă bun și rămase foarte mirată că evantaiul ei s-a putut strica... Nu știu dacă toate cele ce v-am spus au ceva comun cu problema care vă interesează... eu am ținut să vi le aduc la cunoștință...

După ce polițistul făcu stînga-împrejur cel doi se uită răsfăși lung unul la celălalt, fără să-și poată răspunde la întrebarea dacă evantaiul avea sau nu avea vreo legătură cu ceea ce-i dureau pe ei...

— Mai tirziu inspectorul îl chemă încă o dată la el pe Hatanaka. De data asta pe față i se putea citi un aer de învingător.

— Hatanaka dragă, ți-am spus că ceva nu-mi este clar în povestea asta. Cred că am găsit ce anume...

— Ce-al mai descoperit?

— Ascultă și privește aici, zise inspectorul arătându-l din nou însemnările, dar numai de la punctul al treilea. În însemnări scria că în ziua de 13 octombrie, pe la orele cinci, Hamazaki a plecat de la Aiko zicând că nu s-au înțeles. Fata a recunoscut acest lucru...

— Și...

— Poșeta a fost pierdută sau aruncată pe la cinci sau după cinci, în orice caz după ce ploaia se oprișe. De la casa lui Aiko pînă la gara Tabata trenul face exact douăzeci de minute...

— Hamazaki să o fi aruncat?

— El, în mod sigur el! Să urmărim teoretic toată desfășurarea. El a declarat la interogatoriu că a dormit în parcare pe o bancă vreo trei ceasuri, fără însă să poată dovedi cu martori acest lucru. Va trebui să mergem din nou la Aiko.

Inspectorul trimise acolo doi detectivi, iar cînd aceștia reveniră, chipul lui Ishimaru se lumină dintr-o dată.

— Cînd Hamazaki a ajuns la Aiko în puterea nopții, el avea asupra lui o poșetă din piele neagră învelită într-un ziar. Arăta ca un pachet de mîncare. Fata l-a întrebat ce are acolo, dar el nu i-a răspuns. După aceea nu l-a mai întrebat nimic, conchise detectivul.

— Asta trebuia să aflu primul detectiv pe care l-am trimis acolo, dar el a scăpat din vedere să o întrebe pe fată dacă Hamazaki avea ceva asupra lui în momentul acela. Dacă imediat un telefon lui Hamazaki și întreabă-l ce avea în pachet, îi spuse Ishimaru lui Hatanaka pe un ton foarte categoric.

— Nici vorbă că așa fi avut o poșetă negă Hamazaki cu încăpăținare. Aiko alurează!

— Îți spun eu: aveai poșeta lui Asako! A lui Asako pe care tu ai ucis-o!

— Nu-i adevărat, de ce ai fi avut o poșetă cu mine? De ce vă lăcași cu viața mea?

— La orele cinci al plecat de la Aiko, așa-i? Te-ai dus la Tabata unde ai aruncat poșeta, după care te-ai întors acasă, este? întreabă Hatanaka.

— Nu-i adevărat, eu nu știu nimic de toată povestea asta! negă Hamazaki pe un ton foarte calm. Hotărîră să-l aresteze pe Hamazaki pentru bănuială de comitere a crimei.

— Dar unde ar fi putut Hamazaki să-l la poșeta lui Asako? interveni Hatanaka. Asta-i foarte important de aflat, avem nevoie de dovezi...

— Drept să-ți spun, nu știu nici eu. În momentul critic el se afla la Suzuki de unde a plecat la 23.00. La 23.40 era deja ajuns la Aiko. Dar în acest interval nu a avut și timpul necesar pentru a o ucide pe Asako la Tabata, așa că totul pică...

— Atunci de ce s-a mai dus la Tabata pentru a arunca poșeta?

— Nu știu.

— Trebuie că asta s-a întîmplat după ce cadavrul femeii fusese transportat la Tanashi! Numai că nu știm încă cine a transportat-o acolo...

— De ce dacă a fost ucisă la Tabata și transportată pînă la Tanashi a mai fost nevoie ca cineva să-l arunce poșeta la... Tabata? întreabă inspectorul izbucnind în ris. Păi asta-i, faptul că poșeta a fost găsită la Tabata nu-i încă o dovadă că Asako a fost ucisă acolo, la Tabata adică. Dovada de netăgăduit a acestui fapt o constituie praful de cărbune găsit în plămîni și mucoasa nazală. În momentul critic, Kawai se afla la Kodeira, la Suzuki. Martori sînt cei trei vecini. Nu e clar ce-l cu cele douăzeci de minute, dar ele nu erau suficiente pentru efectuarea unui drum din Kodeira și înapoi. Dar, în ciuda acestui fapt...

Amîndoi poliștii își formară deja e imagine a asasinului și acesta lăua chipul lui Kawai...

Hatanaka se întoarse acasă foarte obosit. În ultima vreme începuse să lucreze ceva la cada de baie, pe care o cumpărase încă din vara trecută, dar abia acum reușise să o monteze. Pe la zece, cînd ajunse acasă, toți al lui erau grămădă în jurul căzii.

— Nu-i caldă încă! zise soția după ce intră în cadă pentru a face baie. Femeia pusese dedesubt cărbuni care, odată aprinși, colorară podeaua în roșu.

— Hatanaka își amînti de cărbunii din gara Tabata, de praful găsit în plămîni lui Asako. De încălțările de cărbune pe care inspectorul le luase în plic. Simți cum apa se încălzește treptat apoi se cufundă în apă și căzu pe gînduri...

— E destul de caldă?

— Hm, răspuse el absent la întrebarea soției și ieși din cadă, scăpînd din mînă săpunul și prosopul. Gîndul îi era numai și numai la cărbunele din plicul inspectorului. Așadar, cărbunele se poate transporta și într-un plic... Se șterse repede și-l ceru soției să-l dea niște haine.

— Dar unde ai de gînd să te duci?

— La Inspectorat!

Se îmbrăcă și ieși repede pe ușă. Era cuprins de nerăbdare. Îl sună pe inspector de la cel mai apropiat telefon.

— Ce s-a întîmplat, Hatanaka?

— Inspector, am dezlegat misterul, îndată sînt la tine.

Ishimaru îl aștepta cu o nerăbdare pe care nu și-o mai putea stăpîni. Soția inspectorului le aduse cîte o cafea.

— Ei, s-aud ce-ai descoperit, zise inspectorul văzîndu-l pe Hatanaka cu o figură foarte încordată.

— Ideea mi-a venit de la plicul acela cu cărbune...

— Plicul cu cărbune?

— Da, plicul în care ați luat egantioane din cărbunele din gara Tabata. Criminalul a făcut exact ca dv.!

— Asta înseamnă că...

— Asta înseamnă că asasinul a luat praful de cărbune din depozitul gării Tabata într-un sac sau în altceva, apoi, desigur într-alt loc, a obligat-o pe Asako, cu puțin timp înainte de a o asina să-l respire. Iată de ce avea Suzuki nevoie de evantai: ca să împărtășe praful în aer pentru ca Asako să-l respire...

Hatanaka își imagină foarte plastic această scenă. Asasinul vînturîndu-i victimei praful sub nas, aceasta se îneca, cineva o ținea ca să nu se poată mișca...

— Desigur că evantaiul s-a murdărit de la praful de cărbune, iată explicația cumpărării unui nou evantai!

— Asta înseamnă că depozitul de cărbune din Tabata a fost doar o nădă pentru noi... zise inspectorul.

— Asasinul n-a gîndit deloc rău: cadavrului l-a se face autopsia, iar praful de cărbune va ieși foarte ușor la iveală. Se va crede că victima l-a inhalat singură, că n-a fost vorba de nici o intervenție din afară... Și-n plus, s-a gîndit el, asasinul, va ajuta și la localizarea convenabilă a locului crimei...

— Dar poșeta?

— Asasinul a avut în vedere faptul că cineva o va găsi și o va preda la poliție. Ea ar fi fost un argument că asasinatul s-a produs pe locul în care a fost găsită poșeta. Dacă nu s-ar fi întîmplat așa, nimic nu ar fi justificat praful de cărbune găsit în plămîni feminei...

— Gîndul asasinului era să cîștige alibiul.

— Exact. Asasinul a mizat pe faptul că poliția nu va reuși să lămurească cum a fost posibil ca cineva să facă drumul din Kodeira pînă la Tabata într-un timp atît de scurt. Cu mașina drumul putea fi făcut în cel puțin o oră și douăzeci de minute. Cele douăzeci de minute reprezintă exact timpul în care Kawai s-a despărțit de vecinii lui și pînă a revenit, adică alibiul lui! Dar exact în acest timp Asako era ucisă în locuința lui Suzuki!

— Dar cum a fost transportată Asako pînă la locuința lui Suzuki?

— La orele șapte Asako ajunsese împreună cu Kawai la locuința lui Suzuki, unde a fost sechestrată. Casa lui Suzuki se afla la o distanță destul de mare de celelalte case așa că și în cazul în care ar fi strigat... Kawai avea nevoie de un alibi, de aceea se duse cu prietenii la distracție. Concertul luase sfîrșit la nouă și jumătate. La zece și zece el se despărți de tovarășii lui de concert în fața casei lui Suzuki. A ucis-o destul de repede pe Asako, care, inspirînd o mare cantitate de praful de cărbune, s-a asfixiat. Așadar, asasinii lui Asako sînt Kawai, Hamazaki și Suzuki. La zece și jumătate Kawai se duse să-și invite prietenii, vecinii adică, timp în care Asako, acum fără viață, a fost transportată în plicul ei.

Inspectorul încuviință dînd din cap.

— Vecinii veniră și benchetuiră pînă tîrziu în noapte. Hamazaki avea sarcina să ducă poșeta în Tabăta, din această cauză s-a senzat și a plecat mai devreme...

— Dar victima cînd au dus-o la Tanashi?

— Kawai s-a dus la culcare împreună cu Suzuki, cel puțin așa se sustine. După ce, sub influența alcoolului, vecinii adormiră buștean, Kawai s-a sculat, a luat cadavrul din pivniță și l-a transportat cale de doi kilometri pînă la Tanashi.

— Au dus-o doi kilometri pe drum? întrebă Ishimaru.

— Poate că au dus-o cu o mașină...

— Asta nu, ar fi lăsat urme. Mai mult ca sigur, Kawai a dus-o pe umăr. Pentru un malac ca el, cadavrul lui Asako nu însemna mai nimic. S-ar putea să se fi temut să nu întîlnească pe cineva pe drum, dar la o oră atît de matinală nu se afla prin preajmă nici o tipenie. O aruncă în pădure, apoi se întoarse la Suzuki. La șapte cînd veniră vecinele să-și ia bărbaiții acasă, el se trezi, veni la ușă și toată lumea rămase cu convingerea că el dormise toată noaptea fain-frumos cu Suzuki!

— Periculosul individ, remarcă inspectorul.

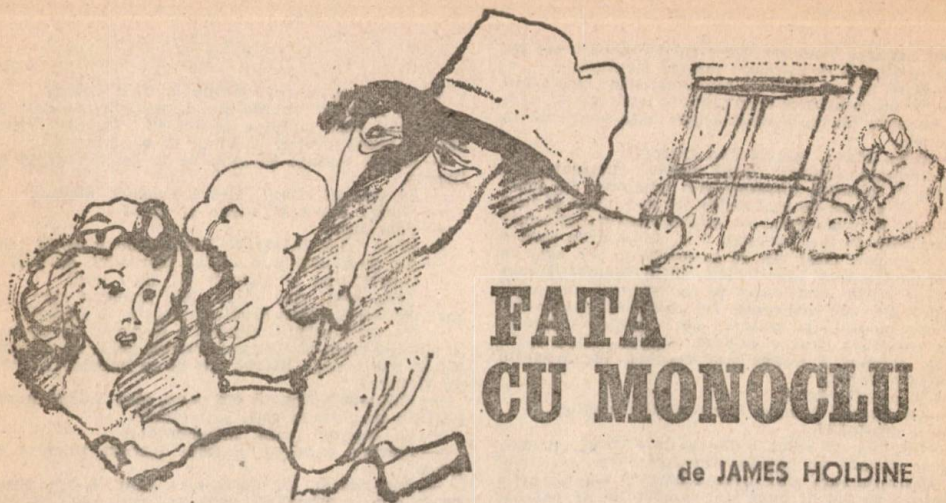
Dimineața Kawai plecă de la Suzuki. Totul fusese executat ca la carte și fără nici cea mai neînsemnată urmă. Dar cine ar fi putut garanta că în vreun colț al casei lui Suzuki nu rămăsese vreo urmă de praf de cărbune?...

Kawai își recunoscuse fapta după o reținere de zece zile la sediul poliției. În privința uciderii lui Asako,

presupunerea lui Hatanaka se adeveri întru totul. Mai răminea de lămurit un lucru foarte important, pe care de altfel Kawai îl dădu singur în vileag: motivarea crimei.

Iată spuselor lui: Eu și Hamazaki sîntem cei care am ucis-o pe femeia aceea din Setagaya în urmă cu trei ani. Am vrut s-o jefuim doar, dar ea a început să țipe. N-am avut altceva de făcut decît să o omorîm. Ne-am pripit. La un moment dat a sunat telefonul. Hamazaki a ridicat receptorul și i s-a părut că cineva greșise numărul. Trebuia să-l opresc să răspundă, dar el începuse deja să glumească cu persoana de la telefon, așa că eu l-am închis imediat aparatul. A fost o greșeală capitală. Sunase centralista de la grupul de presă. A doua zi a apărut în ziare știrea că Asako auzise glasul asasinului. Nu-mi pot imagina de ce l-am lăsat pe Hamazaki să răspundă la telefon. De fapt, el făcuse greșeala capitală pe care avea să o repete din nou, peste trei ani. Glasul i-a fost auzit de aceeași telefonistă, în cazul de față Asako, soția lui Kotani. Omu' nu-și poate imagina cît de mult îl poate costa o întîmplare... În mod cert, Asako avea auzul foarte fin și bine format și de bună seamă că i-a recunoscut glasul lui Hamazaki. Cînd mi-am dat seama de acest lucru, mi-am zis că trebuie să ne ferim de lucrul cel mai rău, adică de Asako. Eram sigur că Asako va încerca să mă audă odată glasul lui Hamazaki și m-am folosit de acest lucru. Cînd l-am spus că soțul ei se află împreună cu Hamazaki la Kodeira, ea s-a grăbit să vină. Numai că a căzut în capcana pe care i-o întinsesem...





FATA CU MONOCLU

de JAMES HOLDINE

Howard Slack își pierduse demult speranța de a deveni un al doilea Philip Marlowe sau măcar Sam Spade. Biroul său de detectivi particulari ajunsese la o stare de totală lincezeală, după ce vreme de zece ani reușise să-i asigure o existență mediocră. Clientela lui era formată din oameni mărunți, iar activitatea biroului se reducea la stringerea de materiale inspirate, necesare fie la divorțuri, fie la șantaj... Iată de ce Slack își pierduse, așa cum am mai spus, și cea mai vagă speranță în legătură cu viitorul biroului său de detectivi particulari.

Într-o bună zi intră la el Doris Lasswell. Slack se ridică de pe scaun și făcu o reverență.

— Cu ce v-aș putea fi de folos, domnișoară? întrebă el foarte politicos și foarte bucuros că ar putea face rost de ceva de lucru.

Lui Slack i se păru că fetișcana nu putea avea mai mult de cincisprezece ani. Îmbrăcată cum era în blugi și cu un tricou murdar, cu sandalele scilicite și cu părul lăfș, arăta a fi elevă. O elevă tipică de liceu, cu o singură excepție: sub ochiul stâng avea o vinătaie care o făcea să pară și mai frumoasă decât era în realitate. De bună seamă, se gândi Slack, fata nu putea fi un client potențial, numai că tot el își zise că în lunga și săracă viață de carieră învățase un lucru, și anume că înfățișarea clientului este mai întotdeauna înșelătoare. Așa că zîmbi...

— Dv. sînteți domnul Slack? întrebă Doris arătînd cu degetul spre tablă de deasupra ușii.

— Da, sînt chiar domnul Slack în persoană. Cu ce v-aș putea ajuta?

— Nu sînt chiar sigură că m-ați putea ajuta cu ceva.

— Eu cu atît mai puțin, domnișoară, zise Slack, ațita timp cît nu voi ști despre ce anume este vorba. Și, se înțelege, pînă nu veți plăti serviciul. Bani aveți?

Fata făcu cu capul semn că n-are.

Slack se așeză pe scaunul rotativ, făcînd-o pe fată să înțeleagă că discuția lor luase sfîrșit.

— Îmi pare foarte rău, domnișoară, dar noi nu lucrăm pe gratis.

Fata rămase neclintită.

— N-ați înțeles ce-am spus? N-aveți bani, n-aveți detectiv. Așa că, vă rog, am treabă...

Fata înghiți în sec. Pe fața ei se vedea însă foarte bine că știa ce dorea să facă și cum să facă.

— Cred că ceea ce am să vă spun o să vă intereseze, chiar dacă nu am nici un șanș în buzunar...

Slack simți că într-un ungher al inimii lui se aprinde o licărire de interes.

— Luați loc și spuneți-mi mai întâi cine sînteți și care-l problema care m-ar putea interesa.

— Mă numesc Doris Lasswell, zise fata, și cred că vă pot pune pe urmele unei crime. Bănuiesc că vă interesează așa ceva din moment ce sînteți detectiv...

— E-adevărat, zise Slack, numai că știți, pentru crima asta, indiferent de ce natură ar fi ea, nu aveți nevoie de un detectiv particular. Trebuie să vă duceți la poliție... Eu trebuie să-mi câștig existența...

— Dar eu nu vreau să mă duc la poliție.

— Și, mă rog frumos, de ce?

— Pentru că dacă m-aș duce la poliție, ei nu m-ar ajuta cu nimic, pe cînd dacă vă spun dv. despre ce-i vorba poate mă ajutați.

— Ce vă face să credeți?

Fata mai înghiți odată în gol în timp ce-și roti privirea peste întregul birou.

— Dar mai bine să vă spun problema pentru care am venit, zise Doris.

— Problema dv. este destul de vizibilă. „Monoclu” acela vi l-a făcut băiatul cu care umblați?

— Nu, nu el mi l-a făcut. Eu nu umblu cu nici un băiat. Tatăl meu mi l-a făcut!

— Tatăl dv.? Poate glumiți...

— Știți, el... el nu se poartă deloc frumos cu mine, domnule Slack. Mai bine zis nu se poartă tot ațit de frumos cum se purta odată. Bea cîteva pahare la cîrjuma lui Casey și de fiecare dată venirea lui acasă se soldează cu astfel de semne, zise fata pipăindu-și vinătaia.

— De ce o face? întrebă Slack fără un interes vădit.

Fata își așeză sandalele scilicite pe bucata de covor din fața biroului lui Slack.

— Mama ne-a părăsit în urmă cu un an. Acest lucru l-a surprins pe tata și l-a înrăit. Această stare îl stăpînește și acum, de aceea, domnule Slack, trebuie să plec din casă. Cît mai repede cu putință și cît mai departe. Ațit de departe, cît am să pot ajunge eu mai departe! Nu mai putem trăi sub același acoperiș, este insuportabil...

— Dacă înțeleg bine, vreți să plecați de la tatăl dv. pentru că vă bate... Dar eu vreau să-mi spuneți despre crima pe care vreți să mi-o înfățișați mie și nu poliției...

— Am impresia că de pe urma acestei crime cineva s-ar putea umple de bani, zise fata. O grămădă de bani, domnule Slack. Dacă m-aș duce la poliție, atunci toți acești bani ar fi pierduți, înțelegeți? De aceea m-am gândit să vin la dv... poate că...

— Vreți să spuneți că banii l-aș putea cîștiga eu și apoi să vă dau din ația cît să vă ajungă să ajungeți cît mai departe?

— Da, recunoscu fata. Exact la acest lucru m-am gândit, domnule Slack.

Detectivul se sprijini în spătarul scaunului. Fata vorbea foarte serios, iar povestea ei începu să-l cam intereseze, chiar dacă nu înecase să se gîndească la faptul că o fetișcană ca ea ar putea ști ceva ațit de important. Încît să-l poată aduce o grăună de bani.

— Nu vă pot promite nimic, domnișoară, ațit timp cît nu-mi furnizați mai multe elemente, zise Slack.

— Să înțeleg din spusele dv. că vreți să mă ajutați, întrebă fata plină de speranță.

— S-ar putea, spuneți-mi însă ce-i cu banii!

— Noi, tatăl meu și cu mine adică, locuim în parcul Fernwood din partea de sud a orașului. Făcînd acolo în care se găsește rulote în care locuiesc oameni. Știți unde vine, nu?

— Sigur că știu, după fabrica de fosfați, vizavi de parcare se găsește o mare autoservire...

— Da, tatăl meu lucrează chiar la fabrica de fosfați. Vecinul nostru cel mai apropiat este un anume

domn Landry, locuiește într-o rulotă în care are tot atita spațiu cât în întreaga noastră locuință.

— Bine, dar pe mine nu mă interesează rulota lui!
— Ba da, pentru că crima este în legătură cu rulota, domnule Slack. Tocmai despre asta vreau să vă vorbesc...

— Bine, bine... atunci dă-i drumul!

— Domnul Landry ocupă numai jumătate din rulotă, în cealaltă jumătate și-a amenajat un laborator. Mi-a spus de mai multe ori că-i place să facă fel de fel de experiențe. S-a mutat lângă noi ca acum o jumătate de an, povestea fătă, după care făcu o scurtă pauză. Cînd vin de la școală și mă așez la masă pentru a-mi face temele, de la geamul la care stau pe seaua văd exact în laboratorul domnului Landry. De cele mai multe ori fereastra laboratorului este înclătă și astupată cu o draperie groasă. Joia trecută a fost o căldură teribilă, din această cauză geamul a rămas larg deschis, iar draperia dată la o parte.

— Și ce-ați văzut?

— Că domnul Landry a inventat o mașină...

— O mașină?!

— Da, cum vă spun, o mașină la a cărei extremitate se găsește un bazinș din care curge ceva alb. Cu substanța asta albă domnul Landry umplea niște pliculețe, să tot fi avut trei centimetri pe patru... Din timp în timp lua pliculețele și le lega, ca și cînd ar fi făcut niște carnețele...

Povestea începuse să-l cam plictisească.

— Bine, dar unde-i crima? Întrebă el nerăbdător.

— Aveți răbdare, făcu fata. După ce domnul Landry făcu mai multe astfel de carnețele se întimplă un lucru ciudat. Pentru ultimul pachetel rămîneau mai multe pliculețe. Domnul Landry lua un pliculeț, îl ducea în fața ei și cînd ar fi finit în mîna un pahar ridicat pentru a toasta. „Să trăiești, mașinuțo, care m-ai făcut bogat! Ei, ce zice, Landry, nu crezi că ar fi cazul să o sărbătorești?” aceștia au fost cuvintele pe care le-am auzit din gura lui...

— Bine, a inventat omu' o mașină, dar eu nu văd în asta nici o crimă!

— Ascultați-mă mai departe. Știți ce a făcut ea să-și sărbătorească mașina?

— Nu știu, răspunse Slack.

— A mîncat pur și simplu un pachetel de hîrtie. L-a băgat în gură, l-a mestecat puțin apoi l-a înghițit!

Slack rămase foarte nedumerit.

— Așa ceva mai am văzut la școală, colegii mei făceau așa ceva...

— La cite persoane ați mai spus povestea asta?

— N-am mai spus-o nimănui în afara de dv.!

— Sigur?

— Sigur!

— Și cine v-a trimis la mine?

— Nimeni, am auzit vorbindu-se de dv., și...

— Și ce-ați auzit vorbindu-se de mine?

— Că sînteți un escroc, că dați clienților relații false, că pentru bani ați fi în stare să vă vindeți și părinții, răspunse fata privindu-l fix în ochi.

— Și unde ați auzit toate astea?

— Unul dintre prietenii tatălui meu, pe care l-a invitat aseară la cină, este adjunct de șerif. În timp ce eu eram la bucătărie și le pregăteam ceva de ale gurii, l-am auzit pe tata întrebîndu-l pe oaspetele lui pe care detectiv particular să și-l angajeze pentru a-i găsi nevasta și a o obliga să se întoarcă acasă.

— E limpede, făcu Slack sarcastic, acum înțeleg. Adjunctul șerifului m-a recomandat pe mine.

— Nu, domnule Slack, n-ați ghicit. Adjunctul de șerif l-a spus să angajeze pe ori cine, numai pe dv. nu!

— Chiar așa? se miră Slack.

— Nu mă credeți, nu-l așa? Mi-am zis că, dacă ajutorul acela de șerif are dreptate, atunci veți face orice pentru bani și mă veți ajuta...

Slack rămase mut mai mult de un minut apoi rîse zgomotos.

— Confirm toate cite le-ați spus și am să vă ajut cu atîta bani, cîtă vă vor fi necesari pentru a vă smulge de lîngă tatăl dv. Dar, dacă voi intra în această horă, trebuie să mă ajutați.

— Cu cea mai mare bucurie, răspunse fata. Am să vă ajut numai să-mi spuneți ce trebuie să fac!

Și domnul Slack îi spuse ce avea de făcut...

Vineri seara Slack telefonă la New Orleans.

— Aș vrea să vorbesc cu domnul Prince, zise el bărbatului care ridicase receptorul. Ronald Prince era un vechi prieten și client de-al său.

— Noroc, omule! se auzi de la celălalt capăt al firului.

— Să trăiești, Ron! Aici e Howard Slack...

— Slack? Slack în carne și oase?

— Cum auzi!

— Și ce vrei? îl întrebă Ron cu supărare în glas.

— Aș vrea să-ți pun cîteva întrebări, se poate?

— Convorbirea o plătești tu, nu-i așa?

— LSD, Ron! zise Slack. Mai primești spre vinzare sau au dispărut și clienții odată cu hipișii?

— Nu vorbi prostii! Omule, o linguriță de tapioca ai putea-o vinde pentru cîte doi dolari. Sigur că se poate vinde, mai ales pe litoral, dar de ce întrebă? Ai ceva de vinzare?

— Păi, s-ar putea să am ceva, zise Slack. Împachetată cu gust, în rații individuale.

— Ce înțelegi prin împachetată?

— Fiecare rație se găsește într-un pliculeț de hîrtie...

— Într-adevăr cu gust, zise Ron, le-am putea vinde și prin papetării, dacă am avea chef. Și cite bucăți ai?

— Exact nu știu, dar vor fi suficiente, nici o grijă.

— Și vrei să știi dacă am să le dau drumul mai departe, nu?

— Da, și cit primesc pentru povestea asta...

Slack aștepta răspunsul cu respirația întretăiată.

— Asta depinde de calitate, de cantitate...

— Calitate clasa-ntia, răspunse Slack foarte prompt.

În urmă cu două zile, cînd Landry plecă în oraș după cumpărături, Slack intră în rulota lui de unde luă un pachetel din multe așezate cu mare grijă în două geamantane. Doris ținu șase. De ce oare le împachetase Landry în acest fel? Voia să le expedieze sau urmărea să le înmîneze special? Slack nu-și putu răspunde la aceste întrebări.

— De unde știi că-i de calitate extra?

— Am încercat-o, Ron, și este excelentă, crede-mă. Supercalitate!

— Dar de cînd te ocupi cu chestii d-astea?

— Nu mă ocup, cu excepția unei tentative de acum cîteva ani. Mă auzi, Ron?

— Da, te aud.

— Cu cit se plătește la negru?

— Depinde de inflație, între trei și patru dolari...

Slack jubila în sine la lui. În geamantanele lui Landry erau cîteva mii de pachetele, fiecare cu cite o sută de alte pachetele mai mici. Și pentru fiecare patru dolari...

— ...dar partea ta, Slack, va fi de un dolar, în cel mai bun caz un dolar și jumătate. Trebuie să-mi rămîna și mie ceva și trebuie să-l lăsăm o brumă de bani și distribuitorului... Doar munca propriu zisă o facem noi, nu tu!

— Sigur, sigur, zise Slack, înțeleg...

— Cînd poți să mi le aduci? întrebă Prince.

— Lasă-mi răgaz o săptămînă. Am să vin chiar eu cu ele.

— S-a făcut, se auzi răspunsul lui Prince.

Duminică seara, pe cînd se întorcea din oraș, în locuința lui Slack sună telefonul.

— Domnul Slack? se auzi vocea fetel. Astă seară se duce la cinema.

— Landry?

— Da. La nouă, la „Orfeu”.

— De unde știi?

— Mi-a spus.

— Cum vine asta?

— Tata s-a dus la crîsmă, iar eu am putut privi ea lumea pe fereastră. L-am văzut pe Landry șezînd pe terasă. Părea foarte singur. Atunci m-am dus și l-am dat ceva de-ale gurii și în timp ce el minca am discutat de una și de alta. Așa am aflat că se duce la un film științifico-fantastic...

— Și a zis el că de la nouă? De unde știi de ora nouă?

— Mi-a spus chiar el și mi-a zis să supraveghez și rulota.

— Excelent lucrat. Filmul se termină pe la unsprezece, așa că avem timp berechet. Așadar, astăzi seară! Mă duc să iau benzină, apoi vă aștept în parcare din fața autoservirii. Bine!

— Da, seară fătă entuziasmată, dar n-aș vrea să mă faceți să aștept...

— Exact peste o jumătate de oră. Cred că v-ați strins toate lucrurile într-un geamantan...

— De trei zile, răspuse fata cu voce gravă, numai că nu este vorba de un geamantan ci de un rucsac... Urmărez câteva secunde în care nu se auzi în aparat decât respirația fetei. Ah, domnule Slack, sper că astăzi seară n-o să trebuiască să mă întorc iar acasă! Sper să nu-l mai văd niciodată pe tatăl meu!

— N-o să-l mai vezi, fată dragă, n-o să-l mai vezi, mormăie Slack. Numai că nu știa că avea să facă cu fata asta care, cu limba ei ascuțită ar putea fi un maritor foarte incomod. Dar, principalul lucru era acum altul...

...

Duminică seara parcare din fața autoservirii era neluminată și pustie. Slack stinse farurile mașinii și o lăsă gata de pornire. Coborî din mașină și o văzu pe fată așteptându-l pe o bancă. În spate avea un rucsac. Zărindu-l, fata fugi spre el.

— Domnul Landry a plecat imediat ce v-am sunat, șopti ea foarte conspirativ.

— Bineeee... Ascultă-mă: eu mă duc la rulotă să iau geamantanele cu LSD. Vă trebui să mă duc de două ori pentru că sînt al naibii de grele, dar toată povestea nu va dura mai mult de un sfert de ceas. După aceea plecăm direct spre New Orleans, zise el, dîndu-i fetei cheia mașinii. Pînă mă întorc cu prima tranșă, deschide geamantanul și pune lucrurile mele lîngă ale tale, pe bancheta din spate.

— Da, dar vă rog să vă grăbiți!

Fără să-i răspundă, Slack trecu strada și dispăru în parcul Fernwood.

...

După exact opt minute Chevroletul lui Slack părăsi parcare. Geamantanele erau pline cu LSD iar alături de el se afla Doris Lasswell, cuprinsă de o bucurie fără margini.

— N-ai de ce te teme, copilă, zise Slack. Ți-am spus doar că-l floare la ureche...

— Nu mă tem, răspuse fata, sînt numai foarte tulburată și foarte fericită. Dv. nu?

— Da, cred că și eu sînt și de una și de alta. Am lucrat ca la carte, amîndoi. Nici măcar zece minute și am rezolvat tot ce aveam de rezolvat. Zece minute suficiente pentru a scăpa de tatăl dumitale! Zece minute suficiente pentru a deveni un om bogat! Spuse aceste ultime cuvinte cu savoare, cu care un degustător savurează un vin bun.

Străbătura orașul cu viteză mai mică decît cea legală și, după ce rulă suficient pe asfaltul șoselei orașul rămase undeva departe în spatele lor. Doris se ghemui în scaun și nu mai scoase nici un cuvînt cale de mai mulți kilometri.

— N-am să vă pot mulțumi niciodată îndeajuns pentru tot ce ați făcut pentru mine, domnule Slack, zise fata cu voce înecată. Nici nu-mi vine să cred! De-acum n-o să mă mai bată nimenea! Și nimenea n-o să mă ridă la școală de vinătăile mele! Și n-am să mai aud niciodată vorbele acelea pe care tata le spunea mamei mele!

— Dar nu trebuie să-mi mulțumești. Mai multă mulțumire decît în geamantanele astea...

Fata scoase din buzunarul de la spate al bișnițului un pieptene și începu să-mi aranjeze părul.

— Aceasta este drumul spre New Orleans? întrebă ea cu glas naiv.

— Da, răspuse Slack. Este drumul cel mai scurt și cel mai rapid. Cînd Landry se va întoarce de la cinema, noi vom fi la două sute de kilometri depărtare de el...

— Ce credeți, sîntem în siguranță?

— În siguranță? Ce siguranță nu trebuie? Landry n-o să știe niciodată cine i-a luat geamantanele cu LSD, iar tatălui dumitale n-o să-i treacă prin cap gîndul că ați fugit cu individul care a luat LSD-ul. Dar cine a spus că mergem la New Orleans?

— Dv. ați spus, răspuse fata foarte mirată. Nu vă amintiți cînd eram în parcare... Acum nu mergem spre New Orleans?

— Ba da, dar... numai că nu-mi amintesc să fi spus eu așa ceva...

Fata rise.

— V-am ajutat să furați LSD-ul domnului Landry, se cheamă că sîntem colaboratori, nu! Atunci nu înțeleg pentru ce nu vreți să-mi spuneți încotro mergem...

— Acum sînt cam nervos.

— Știți, eu nu am nimic împotriva New Orleansului...

— Toată lumea spune că se trăiește bine acolo, zise Slack. Eu încă n-am fost nicio dată la New Orleans...

Fata îl privi într-un fel foarte ciudat.

— Păi... atunci de ce mergem acolo?

— Să facem comerț.

— Comerț cu LSD-ul? S-ar găsi, credeți, cineva care să-l cumpere?

— N-ai putea să taci măcar o clipă? Ce-ar fi dacă ai încerca să dormi puțin?

— Ar fi bine, răspuse fata. Dar nu știu dacă am să reușesc, sînt foarte tulburată...

Fata își lăsă scaunul pe spate și se întinse, dar după mai puțin de cincisprezece minute se ridică și zise:

— Îmi pare foarte rău, domnule Slack, dar nu-l chip să închid ochii. Mă gîndesc tot timpul cît e de frumos din partea dv. că mă ajutați... I-ați furat lui Landry LSD-ul, apoi m-ați luat cu dv. la New Orleans ca să-l vindem împreună... Cunoașteți pe cineva la New Orleans care ni l-ar putea cumpăra?

— Da, răspuse Slack în timp ce se gîndea cum să facă să se descotorosească de Doris.

— Pe cine?

— Ce pe cine?

— Pe cine cunoașteți acolo?

— Ți-am spus doar să mă lași să conduc în liniște. Nu trebuie să le știți tu pe toate, am eu grijă, fiecare lucru la timpul lui...

— Cred că vă imaginați că în condițiile acestea îmi este frică, protestă fata. Aș vrea să știu și eu cîl le vindem. Lucrăm împreună, așa că s-ar cuveni să știu și eu, nu? Poate că se-ntîmplă ceva, și-atunci! Dacă nu voi ști cîl să le vind s-ar putea întîmpla să mă întorc iarăși acasă și fără o lăscală. Iar eu nu trebuie să mă mai întorc acasă niciodată!

— La toți drații, n-o să mi se întîmple nimic! zise Slack iritat peste măsură și ferm hotărît să o ucidă. Dar, ca să te liniștești, am să-ți spun: omul nostru se numește Ron Prince și conduce barul de noapte „The Missing Link”. Acum ești mulțumită? Fata făcu semn că da.

— Ron Prince... Barul de noapte „The Missing Link”... O să-ți mînte și vă mulțumesc din inimă pentru încredere. Dar cum se face că-l cunoașteți pe domnul Ron Prince dacă n-ați fost niciodată pînă acum la New Orleans?

— L-am ajutat să divorțeze de prima lui soție. Pe atunci locuia în Florida. Mai dorești să ști ceva?

— Vă mulțumesc, cred că nu! anzi el o voce de bărbat și imediat ceva dur, rece și rotund căzu în capul lui Slack.

...

Slack își simți inima în gît. Privi în oglinda retrovizoare și desluși silueta întinută a unui individ, care stătea ghemuit în spatele scaunului său.

— Dați-l drumul liniștit înainte, domnule Slack, pînă la prima pe dreapta, continuă același glas. Iar tu, dragă Doris, va trebui să pui mîna pe volan în cazul în care voi fi obligat să-l împung pe domnul Slack pentru comportare necuviincioasă. Bine?

Într-un tîrziu îl reveni glasul și lui Slack.

— Cine dracu sînteți? șueră el printre dinți.

Individul rise zgomotos.

— S-ar putea spune că sînt primul colaborator al lui Doris... Adică cel cu care colaborează mai demult, înainte de a fi început cu dv...

— Nu pricep!

— Numele meu este Landry. LSD-ul din geamantanele pe care le aveți în mașină este al meu... Iar dv. n-ați făcut altceva decît să ne furnizați informația de care aveam nevoie pentru a ne putea vinde LSD-ul!



Slack serîni din dinți. Își călcă pe inimă și se uită spre Doris care începuse să ridă.

— Luați-o pe a zecea, vă rog! zise Landry. Mă temeam că Doris v-a păcălit, domnule Slack. Când a văzut că fac pachetele pentru LSD a venit la mine și a încercat să mă silească să o ajut să fugă de la tatăl ei...

— Înainte de a veni la dv., domnule Slack, interveni fata.

— Doris m-a pus într-o situație neplăcută, continuă Landry. Nu știu ce v-a povestit despre mine... Eu am imaginat o mașină care distribuie automat LSD-ul în pachetele de hîrtie. Numai că nu știam unde le-aș putea plasa... Dacă Doris ar fi reclamat la poliție, aș fi fost arestat și condamnat pentru fabricarea de narcotice și nu mă îndoișese că aș fi primit ani bunciei. Dar asta ar fi însemnat ca Doris să nu mai scape de tatăl ei în veci vecilor. Când i-am explicat toate acestea fata m-a înțeles. Și nu numai atât, mi-a promis că mă va ajuta pe cît o vor ține puterile. Și m-a ajutat excelent! Nu găsiți? Cu largul dv. concurs, se înțelege...

— Aici este o ramificație, zise Doris.

— Excelent, interveni Landry, luați-o spre dreapta, domnule Slack!

Detectivul încetini și o coti spre dreapta.

— E-n regulă, Landry, zise Slack cu glas stins. Dumneata și Doris m-ați învins, o recunosc. Ați rezolvat prin mine ceea ce aveai de rezolvat. Și-acum ce-o să urmeze? Vă imaginați că Ron Prince va accepta să cumpere LSD de la niște necunoscuți?

— Și de ce nu? Dacă-l de calitate... De ce să nu cumpere? Dar, în orice caz, merită să încercăm!

Slack conducea foarte prudent, mai ales că din cînd în cînd simțea apropiindu-se de timplică țevă rece a pistolului.

— Trageți pe dreapta! porunci Landry, și opriți.

Chevroletul rula încet pe marginea drumului îngust. Când se opri, Slack își puse mințile în poală. Piciorul îi rămase pe pedala de frînă. Simți țevă pis-

tolului lingă timplică, de aceea nici nu îndrăzni să-și întoarcă privirea. Doris răsuci cheia și opri motorul.

— Ascultați-mă, domnule Landry, zise Slack, trebuie să privim lucrurile așa cum sînt. În materie de plasare a drogurilor sînteți un novice. Comerțul cu droguri e-o afacere grea și foarte riscantă, credeți-mă. Un om lipsit de experiență cum sînteți dv. are nevoie de ajutorul unui profesionist.

— De un profesionist ca dumneata!

— Da. Producția mașinii este atât de mare că veți avea nevoie de mai mulți cumpărători, nu numai de unul singur. Și eu știu cîțiva...

— Nu mă îndoișese că domnul Prince cunoaște și el suficient de mulți clienți, răspunse Doris.

Slack se simți cuprins de panică. Nu înă de bună remarcă fetei, de aceea i se adresă lui Landry.

— Cu mașina asta a mea nu veți lucra mai mult de o lună pentru că nu știți cum funcționează. O să dați de bucluc, țineți minte ce vă spun...

— Teoretic s-ar putea să aveți dreptate, zise Landry fără ca remarcă lui Slack să-l fi tulburat în vreun fel. Fiți liniștiți, domnule Slack, n-ați spus chiar dv. că am aliat tot ce aveam de aliat?

Detectivul rămase nemîșcat.

— Și cu mine ce-o să faceți?

— Exact ce aveai de gînd dumneata să faci cu Doris, răspunse Landry cu glas de gheață. Acesta-i răspunsul la întrebarea dv. Am spus de dv. că sînteți un amator. Și așa este. Cine altui se bagă într-o poveste ca asta și își lasă pistolul acasă? Cine altul, dacă nu un amator, s-ar lăsa intimidat de cineva care ține în mînă o simplă țevă de plumb în loc de pistol...?

O țevă de plumb? Slack se întoarse brusc și poartă că ar fi reușit să-l prindă pe Landry de gît dacă Doris nu s-ar fi aruncat asupra lui trăgîndu-l la loc pe scaun...

Ultimul gînd al lui Slack înainte de a fi lovit cu țevă de plumb a fost că Doris Lasswell își merita cu vîrf și îndesat vinătăile pe care i le pricinuise tatăl său. Ba chiar că acestea ar fi putut fi mult mai mari...!

UN CAZ DUBLU PENTRU ȘERIF

de RICHARD HARDWICK



Telefonul sună fix la orele zece. Adjunctul de șerif Jerry Sealey tocmai se întorsese din raid și în cafeneaua „Bon air” în care ne aflăm, savurăm în fața cîte unei căni de cafea, liniștea ultimei zile de concediu a șerifului Dan Peavy. Vocea de la telefon îl cerea pe șerif.

— Se întoarce abia după amiază, am răspuns. Sint Miller, adjunctul șerifului, aș putea cumva...

Vocea de la telefon mă întrerupsese. Se prezentă drept șeful unei echipe de constructori de pe șoseaua din partea de nord a orașului, și zise:

— Trimiteți pe cineva la noi, am descoperit un cadavru...

Picioarele îmi alunecară cu zgomet de pe scindura de sub masă.

— Un cadavru?

Indivul de la celălalt capăt al firului povesti pe scurt că buldozeristul echipei lor descoperise cadavru unui om.

— Când am văzut cuțitul, l-am lăsat în poziția în care se găsea...

— Un cuțit?

— Da, un cuțit împintat în spatele victimei.

Douăzeci de minute mai târziu, Jerry opri mașina noastră, a poliției, lângă un buldozer mare, galben aflat tocmai în locul unde se termina partea asfaltată din șosea. Muncitorii făcuseră un cerc în jurul buldozerului și așteptau.

— Împrăștiți-lă, strigă Jerry, apăsînd în același timp și pe claxon. La o parte! N-a atins nimeni nimic?

Bărbatul care telefonase se apropie, se prezentă și arătă spre locul din fața buldozerului, zicînd:

— Acolo este. Lucrez de peste douăzeci de ani în branșa asta, dar nu mi-a mai fost dat să văd una ca asta!

Mortul, într-o îmbrăcăminte plină de sînge, era așezat într-o parte, avînd înlîpt în spate un cuțit. Fața îl era intrucitva desfigurată, probabil din cauza cupei escavatorului. M-am așezat lângă cadavru. Cine să fie? mă întrebam. Privindu-l mai atent, am observat că nu era îmbrăcat în costum, pantalonii și sacoul fiind fiecare de altă culoare.

Jerry examină buzunarele de pe partea dreaptă a cadavruului, apoi îl întoarse pentru a face același lucru și cu buzunarele de pe stînga. Nimic. Eu am deschis nasturii de la haină. Poate pare ciudat, dar cadavruul acesta era pură și simplă, ca și cînd individul s-ar fi aranjat mai înainte de a fi ucis. Jerry băgă mina într-unul din buzunarele interioare, de unde scoase o etichetă pe care era scris un nume. Citi apoi cu voce tare:

— „A — Asbury Abernathy”, după care se întoarse spre mine, zicîndu-mi: Asta-i chiar Asbury Abernathy!

— Răscovanul acela? întrebă cineva.

M-am ridicat și am început să mă scarpin după ureche.

— Eu credeam că a fugit în California...

Figura lui Jerry se încrîncenă.

— După cum vezi s-a întors. Iar noi avem acum de dezlegat o crimă în plus!

Doctorul Stebbins plecase la pescuit împreună cu șeriful Dan Peavy și mie îmi revenea în lipsa lui sarcina de a mă ocupa de cadavru. După ce l-am ridicat și l-am trimis într-o boxă rece de la morgă, Jerry îmi spuse:

— Acum trebuie să ne ducem să o înștiințăm pe Maude Abernathy că a rămas văduvă...

— Mai bine s-o lăsăm pe după masă, am zis, amintindu-mi de reîntoarcerea șerifului.

— Pînă după amiază va afla toată lumea, Pete, remarcă Jerry, iar noi avem tot interesul ca Maude sau altcineva de la fermă să nu părăsească orașul...

Neavînd nici un argument împotriva, ne-am pornit înspre Abernathy Hall. Vechea proprietate era doar o frîntură din ceea ce oamenii numiseră cîndva „vremurile vechi și bune”. Era vorba acum mai mult de ceva „vechi” decît de ceva „bun”, așa cum putea constata foarte lesne oricine trecea peste bălățile care începeau chiar din marginea șoselei. Stejari înalți țineau locul într-o totală lipsă de soare, iar casa nu mai simțise de multă vreme mîngîierea unei mîini de zăgrev.

— Dacă nu mă înșel, așa arată de cînd a fugit Abernathy, zise Jerry în timp ce oprea mașina. La ce bun s-ar mai fi întors aici?

Privirea ne căzu asupra unui cîine, care nu lătra și nici măcar nu dădea din coadă. Ne conduse numai cu privirea pînă am ajuns la ușă. Jerry bătu de două ori. Cînd ridică mina pentru a bate a treia oară, se auzi cum cineva încerca să deschidă. Ușa se dădu în lături și apărură Caleb McGruder, fratele semiparalizat al lui Maude Abernathy. Ne aruncă o căutătură vrăjmasă.

— Polițiști! Aici n-aveți ce căuta! Plecați îndată sau dau drumul cîinelui!

— Caleb, se auzi un glas hotărît de femeie, se poate să vorbești așa cu oamenii?

Ușa se deschise pînă la perete și apărură în spațiul ei două persoane: un bătrîn greci, sprijinindu-se într-un baston, și Maude Abernathy.

— Am vrea să stăm puțin de vorbă cu dv., doamnă, zise Jerry.

— Despre ce, mă rog, să stăm de vorbă?

— Despre sotul dv.

— Ați văzut scrisoarea pe care Asbury mi-a trimis-o anul trecut, cînd n-ți venit de la-ți căutat... De atunci nu mai am nici o veste de la el...

— Știu, doamnă, dar am descos... a apărut un element nou... Dar mai bine spuneți tu, Pete...

— Ce să-i spună? se auzi un glas din întuneric. Am recunoscut glasul lui Fanny Clemmons mai înainte ca femeia să lase la lumină.

— Au venit să se intereseze de Asbury, zise Maude.

— De ticălosul ăla? interveni Fanny. Doar știu și ei că a fugit. Că a dispărut. I-a împușcat capul porumbitei astea cu a moștenit o plantație imensă, ea l-a luat de bărbat și uitată-vă și dv. ce-am găsit aici cînd ne-am mutat. O dărapănătură! După aceea el își face frumusețea valiza și o șterge în California... Dacă vreți să otrăviți pe cineva, atunci puneți-vă pe urmele lui, prindeți-l și otrăviți-l în viață...

M-am scărpinat gînditor după ureche.

— Crea, doamnă, că nu mai este cazul să otrăvim pe nimeni. Se pare că Asbury a fost ucis...
— ...pe locul unde se construiește șoseaua cea nouă. Mai bine zis acolo l-au îngropat... adăugă Jerry.

De abia în momentul acela mi-am dat seama că locul unde fusese îngropat Asbury se găsea la aproape un kilometru de cea mai apropiată șosea și că mai înainte de a se începe construirea șoselei, acolo nu era decât un teren viran, acoperit cu tufe și arbuști.

— Nu se poate... nu poate fi Asbury... Nu-i el! Ce vă face să credeți că ar fi vorba totmai de el? izbucni Maude.

I-am explicat că după figură este greu de recunoscut dar că l-am recunoscut după o etichetă găsită în buzunar și după părul roșcat.

— Părul roșcat nu poate fi un indiciu, interveni Caleb, împrejurimile sînt pline de-alde Abernathy și toți au părul roșcat...

— Asta cam așa este, am consimțit eu.

— Soțul dv. a fost asasinat, doamnă, interveni Jerry. Misiunea noastră este să aflăm cine anume a făcut-o. Unde-i argatul pe care l-ați avut ultima dată? Băiatul acela cu ochi ciudați... Noi la astfel de oameni ne gândim mai întâi, atunci cînd avem de-a face cu astfel de cazuri...

— Vă referiți la Furman? întrebă mătușa Fanny. La Furman Snaeve?

— Da, desigur, făcu Jerry. Mi s-a părut suspect chiar din prima clipă.

— Păi, este chiar în spatele dv., spuse Caleb.

Ne-am întors amîndoi. În spatele nostru, la numai cîțiva metri, pe terasă, stătea Furman Snaeve. Arăta ca o gorilă îmbrăcată în șalopetă. Mă uitam la el și mă gîndeam: să fi fost el în stare să-l ducă în spate aproape un kilometru?

I-am mai spus lui Maude că de bună seamă șeriful va dori să stea de vorbă cu ea și cu ceilalți, apoi ne-am urcat în mașină și am plecat.

Dan Peavy și doctorul Stebbins reveniră în oraș puțin după orele patru după amiază, doctorul fiind trimis de urgență la morgă pentru a examina cadavrul. Între timp, Jerry și cu mine l-am informat pe șerif despre cele constatate.

— Nu cumva exact acum un an am primit scrisoarea aceea anonimă? întrebă șeriful.

Am deschis un sertar și am căutat scrisoarea. Venise prin poștă și era adresată șerifului. Iată textul: „Unde se află Asbury Abernathy? Eu afirm că a fost lichidat de un prieten”. Scrisoarea nu era datată, dar stampila de pe plic arăta că șeriful nu se înșela.

— Atunci l-am făcut o vizită lui Maude, iar ea ne-a spus că soțul ei a fugit, am reamîntit eu.

— O săptămîină după aceea, Maude primi o scrisoare de la Asbury, era expediată din California și-i scria că nu se va mai întoarce niciodată, și că n-are rost să încerce să-l caute, că tot nu-l va găsi, completă șeriful.

— Într-adevăr, era scrisă de mîna lui și fusese expediată din Long Beach.

— Iar acum l-am descoperit cadavrul aici, sub nasul nostru! mormăi Peavy.

Discuția le-a fost întreruptă de zbirăritul telefonului. După ce puse receptorul în furcă, Dan Peavy spuse:

— Doctorul ne așteaptă la morgă, trebuie să plecăm cît mai repede într-acolo!

Doctorul ne aștepta în ușă și ne luă în primire de cum am coborît din mașină.

— Ziceți că acest cadavru a fost îngropat sub șoseaua cea nouă?

Am dat din cap afirmativ.

— Nu cumva constructorii aceia au încurcat borcelele? Nu cumva buldozeristul lor a luat-o razna prin cimitir?

— La ce te gîndești? întrebă Dan.

— Că acest cadavru, care are împlîntat un cuțit în spate, este îmbălsămat!

L-am privit toți trei îngroziiți pe doctor.

— Și pentru că în jurul lamei cuțitului nu se vede nici o urmă de sînge, este mai mult ca sigur că acest cuțit l-a fost aplicat în spate după ce cadavrul a fost îmbălsămat...

— Stai, zise șeriful, asta nu spune mare lucru.

— Cum crezi, Dan, tu ești răspunzător în fața legii și reprezentantul ei. Eu nu sînt decît un simplu doctor.

— Dacă omul n-a murit în urma loviturii de cuțit, înseamnă că nu-i vorba de o crimă, nu?

— Nu pot ști cum a murit, cînd o să aflăm să-ți dau de veste, zise doctorul pregătindu-se să plece. Ti-am spus eu, Dan, că trebuia să ne prelungim concediul cu încă o zi-două...

În timp ce Dan Peavy rămăse gînditor, Jerry se plimba de colo pînă colo la biroul lui, recapitulînd faptele cu glas tare: acum un an Asbury pleacă în California, iar după primirea scrisorii nimeni nu mai știe nimic de el. Între timp este ucis, sau, pur și simplu, moare. Și într-un caz și în celălalt el este îmbălsămat. Vine apoi cineva și-i înfige în spate un cuțit, îl duce cale de un kilometru într-un loc părăsit și-l îngroapă. Și-apoi vine buldozerul și-l scoate de acolo. Ce sens au toate astea? se întrebă Jerry.

Șeriful nu avea încă timp de pierdut.

— Haide, Pete, să mergem la soția lui Abernathy și la oamenii aceia care trăiesc împreună cu ea și să discutăm.

Am ajuns la Abernathy Hall după ora șase. Maude ne leși în întîmpinare în verandă.

— Cred, șerifule, că oamenii dumitale n-au vorbit serios, zise ea supărată. Au venit azi dimineață la mine și mi-au spus că au dat peste Asbury mort...

— Băieții s-au cam pripit, doamnă, răspuse Dan. Cadavrul găsit azi dimineață n-a fost identificat sută la sută...

L-am privit mirat. De ce n-ar fi Asbury?

— Aș vrea să vorbim ceva cu dv., continuă șeriful. Dacă memoria nu mă înșală, împreună cu dv. locuiește mătușa, fratele și un argat, nu?

— Și flica mea Samantha Jane, se află încă în concediu. Acum totmai s-a dus la riu să prindă pește, zise Maude mult mai calmă. Era pentru prima dată cînd auzeam că Maude are o flică.

— Lucrează la Washington, este o fire independentă.

Mărturisise că nu am fost prea entuziasmat cînd șeriful mi-a spus: Dă o fugă pînă acolo, Pete...

— Fata aproape că nu-l cunoaște pe Asbury, de ce vreți să-i otrăviți sufletul? întrebă Maude.

Cînd am ajuns la rîu soarele era încă sus. Fata ședea pe mal cu picioarele în apă, ținînd o undiță în mînă. Era îmbrăcată în blugi și cămașă. Am privit-o și mi-am dat seama că mă înșelasem atunci cînd mi-am închipuit că trebuie să fie leit mamă-sa.

— Trage la undiță? am întrebat-o.

Fata se întoarse brusc. Avea părul blond și ochi albaștri.

Nu v-am auzit cînd ai venit.

— Iertați-mă, sînt ajutorul de șerif și mă numesc Pete Miller. Sper să nu vă deranjez prea mult dacă iau loc lîngă dv. Cred că ați auzit ce s-a întîmplat azi dimineață...

— Că l-ați găsit pe unchiul Asbury, nu?

— Da, pe tatăl dv. vitreg. Numai că nu sîntem siguri sută la sută că-i vorba despre el...

— E colosal, zise fata aruncîndu-și părul peste cap. La nici unul dintre ei nu m-am gîndit atît de mult ca la tatăl meu vitreg...

— Nici unul dintre ei... Dintre care ei?

— La nici unul dintre soții mamei, răspuse fata. Poate că dacă i-aș fi cunoscut mai bine situația ar fi fost altă...

— Asta înseamnă că nu vă numiți Abernathy?

— Nu, nu mă numesc Abernathy, ci Pendleton, pe tatăl meu l-a chemat Pendleton, zise fata scoînd undița din apă. Nu mi-l amintesc prea bine, aveam abia un an cînd a fugit de la mama...

— A fugit?

— Da, a fugit. Unchiul Caleb spune că era un om de nimic. După aceea a venit unchiul Fred, cel de al doilea soț al mamei. A murit în război. A urmat unchiul Archibald. Este primul dintre ei pe care-l țin minte, îl iubeam, dar n-a mai putut-o suporta pe mama și a fugit și el...

Am așteptat-o să continue.

— ...după ce a urmat unchiul Paul Ward, cu el am locuit în statul Idaho, dar după ce și el a părăsit-o pe mama, ne-am mutat, iar mama l-a luat de bărbat pe unchiul Chester Evans.

Fata mă privi. Pe față i se citea o mare tristețe.

— Am locuit o vreme la Maine, pînă cînd...

— Pînă cînd a fugit și el...

— Exact. Ultimul dintre ei a fost unchiul Asbury, care, după cum știți, a plecat anul trecut.

— Dacă am socotit bine, mama dv. s-a căsătorit de șase ori.

Fata rise amar.

— Deocamdată. După câte o cunosc eu pe mama ea nu se va opri aici. Vă spun eu, domnule Pete Miller. Iștiți pe mătușa Fanny și pe unchiul Caleb? Eian locuit tot timpul cu noi, cum se muta mama în altă parte, hop și ei. Soții mamei nu s-au putut însă înțelege cu ea și plecau în scurtă vreme de la căsătorie.

Pe Dan Peavy l-am găsit discutând cu Maude, cu Caleb și cu mătușa Fanny.

— Dan, l-am strigat din ușă.

— Deocamdată cred că ajunge, zise Dan ridicându-se. Aș vrea să stau de vorbă și cu argatul dv. Ziceați că locuieste în bucătărie, pardon, după bucătărie?

— Da, confirmă Maude, fără a părea cîtuși de puțin surprinsă.

Dan se apropie de mine pentru a-i comunica cele aflate de la fată.

— Se pare că soții sînt puși pe fugă după cum reușese Maude să-i convingă că trebuie să fugă...

Dan medită puțin la spusele mele.

— Repetați-mi numele tuturor soților ei, îmi ceru Dan. Îmi notasem într-un carnetel, bine înțeles după ce m-am despărțit de ea tot ce-mi spusese. După ce am terminat de citit, Dan se scărpină în virful nasului.

— Mergem să discutăm și cu Furman Snave, apoi plecăm în oraș.

Argatul era tocmai la cină. Minca ceva rece. Dan se așeză pe marginea patului, iar eu am rămas în picioare.

— De cînd lucrați la oamenii ăștia? întrebă șeriful. Și ce lucrați la ei?

— Sînt aici de un an și jumătate, răspunse el monoton. Am grijă de partea dinspre răsărit a cîmpului, cea mai mare parte o cultivăm cu legume pe care domnișoara Fanny și domnișoara Maude le vind la oraș.

Răspunzînd la întrebarea lui Dan, argatul spuse că s-a născut în Noua Anglie, dar că a început de mic să cîntețiere după un loc de muncă și o bucată de pîine.

— Cînd l-ați văzut ultima dată pe Asbury Abernathy? întrebă șeriful.

— Cam eu o lună înainte de a veni dv. anul trecut să întrebați de el. Nu l-am văzut o săptămînă sau două, apoi domnul Caleb mi-a spus că plecase din oraș. A luat-o la sănătoasa, așa mi-a zis.

— Nu vi s-a părut ciudat acest lucru?

— Atunci, nu.

— Atunci, am subliniat eu, dar mai tîrziu? L-am privit pe Dan. Cînd vi s-a părut ciudat, domnule Snave?

— Azi dimineață cînd am auzit că i s-a găsit cadavrul, răspunse el simplu.

Dan Peavy n-a scos nici un cuvînt pe mai bine din jumătate din drumul de întoarcere. Începuse să se întunece afară și el aprinse farurile mașinii. Se întoarse apoi către mine:

— Trebuie să vedem ce-l cu scrisoarea aia venită din California.

— Scrisoarea e-n regulă, Dan, l-am reamintit. Am trimis-o la laboratorul de criminalistică și ne-au confirmat că este scrisă de mîna lui.

— Nu la asta mă gîndesc. N-ai citit niciodată prin gazete anunțurile acelea prin care se aduce la cunoștința populației că, în schimbul a 50 de cenți, se confecționează niște scrisori din care să reiasă că ai fost într-un oraș sau altul în care de fapt n-ai fost? N-ai citit niciodată așa ceva?

— Vrei să zici că ar fi posibil ca Abernathy să fi trimis și el o astfel de scrisoare ca fiind în California și în realitate să fi fost pe undeva pe aproape?

— Mă gîndesc că așa s-ar fi putut întîmpla. Acuma dă fuga pînă la stația de autobuz și cumpără niște ziare. Vezi dacă nu cumva găsești vreun anunț din Long Beach. După ce citești toate anunțurile din gazete, te oprești la redacția lui „Clarion” și cercetezi lista tuturor persoanelor decedate în ultimii ani. Ne interesează, se înțelege, numai cei cu numele Abernathy. Și mai vreau să știu și locul precis unde este îngropat fiecare dintre aceștia...

— Tare-aș vrea să știu pentru ce-ți trebuie toate astea.

Dan deschise ușa pentru a coborî, dar, înainte de a pune piciorul pe pămînt, mai turnă o picătură de nebulosă peste nedumerirea mea.

— Pete, pînă acum o clipă totul mi s-a părut a fi o mare nenorocire. Acum însă am impresia că acest

caz devine de două ori mai complicat decît mi se părea să fie...

Jerry ne aștepta la birou. Dan îl trimise la redacția „Clarion” în locul meu. La rîndu-mi, am răsfoit și eu cîteva ziare și am dat peste două ferpape din cele căutate de Dan.

— Ia-lă-le, i-am zis lui Dan, dar nu văd la ce-ți-ar putea folosi.

— Merită să încercăm. Trimite o telegramă poliției din Long Beach și roagă-l să ne comunice dacă apare pe undeva vreo confirmare despre scrisoarea trimisă anul trecut lui Maude Abernathy. Între timp eu am să văd ce a găsit Jerry pe la redacțiile pe la care a umblat.

Telegrama plecase deja spre Long Beach în momentul în care Dan intră în birou împreună cu Jerry și cu Jim Benson, redactorul șef al ziarului „Clarion”.

— Am găsit nouă înși, nouă Abernathy care au murit în ultimii doi ani.

— Dan tăcu apoi cîți lista murmurînd ceva la fiecare nume. În cele din urmă se opri asupra unui nume: Eddie Abernathy, născut în 1910, decedat în 1963. Înurmîntat la cimitirul „La trei stejari”.

— Să examinăm mai îndeaproape acest caz, zise.

— Ce ai în vedere? îl întrebă Benson aplecîndu-se peste biroul șerifului.

— Pete, sună-l pe judecătorul Parnell și spune-l să ne însoțească. Și tu, Jim, zise Dan întorcîndu-se spre redactorul șef. S-ar putea să găsim ceva de-a dreptul senzațional, tot așa după cum s-ar putea să nu găsim absolut nimic...

Înarmați cu lopeți, tirnăcoape și cu un mandat semnat de judecător, Dan, cei doi adjuncți ai săi și redactorul șef al lui „Clarion” ajunserăm la micul cimitir în zorii zilei următoare. Îl trezirăm și pe grobarul care locuia prin apropiere, la circa un kilometru, îl arstarăm mandatul și-l rugarăm să ne însoțească. În timp ce Dan Peavy și Benson supravegheau șoseaua, eu cu Jerry săpam de zor. Nu peste mult timp am ajuns la un sicriu confecționat dintr-un lemn ieftin.

— Deschideți-l, ordonă Dan.

Nu era o treabă prea plăcută ceea ce ne ceruse Dan să facem, dar...

— Dar e gol! strigă Jerry după ce se uită în sicriu.

— Nu-l! strigă și grobarul aplecîndu-se și luînd din sicriu o haină care se potrivea cu pantalonii eu care era îmbrăcat cadavrul aflat la mormânt.

— Bine, zise șeriful, puteți să-l acoperiți la loc. Rămîne numai între noi cîinci ceea ce am aflat acum. E clar? întrebă el uitîndu-se țintă spre grobar.

— Da, domnule, încuviință el. De altfel, nimeni n-ar putea crede una ca asta!

— Dar..., încecă Jerry să adauge ceva arătînd spre sicriu, însă șeriful ajunse deja lîngă mașină.

Am pus la loc capacul sicriului și am început să aruncăm nisip și pămînt peste el. Fîind gol, bulgării sunau teribil de neplăcut.

— Așadar, cadavrul de la mormînt nu este al lui Asbury Abernathy ci al lui Eddie Abernathy, nu? întrebă Dan pe Benson după ce am ajuns iarăși de unde plecaserăm. Dar, în acest caz, unde se află și ce-l cu Asbury? și de ce Eddie avea pe el doar haina?

Sună telefonul. Am ridicat receptorul, am luat stiloul și am început să notez, adăugînd după cîteva clipe: Bine, o să ridicăm mai tîrziu telegrama. Am pus apoi receptorul în furcă și l-am privit pe Dan în ochi.

— E vorba de telegrama poliției din Long Beach, spun că au dat peste numele lui Maude Abernathy.

Urmă o clipă de tăcere, întreruptă de glasul lui Jerry:

— Așadar, Asbury trăiește, dar vrea ca toată lumea să-l creadă mort. Iar nouă nu ne rămîne altceva de făcut decît să elucidăm împrejurările legate de jefuirea mormîntului, care, cîinstiți să fim, nu înseamnă mai nimic pe lîngă o crimă...

— Nu te pripi, Jerry, interveni Dan. Despre acest caz eu am teoria mea. Începînd de astăzi veți supraveghea locuința lor întreaga noapte. Dacă după ce se întuneacă și pînă mîine dimineață cineva va ieși din casă, să-l urmăriți. Vedeți cine este și ce face. Se uită apoi spre Benson și-i zise: Vreau ca în gazeta ta cazul să fie prezentat drept o crimă oarecare, fără nu știu ce complicații. Bine?

— Cum vrei tu, Dan, răspunse redactorul șef. De altfel tot n-aș ști ce să scriu despre acest caz...

— Tu, Dan, ai vrea să spui cuiva că cel mort este Eddie Abernathy? întrebă Jerry.

— Deocamdată, nu, răspuse Dan. Acum însă duceți-vă și întindeți-vă puțin, să fiți în formă la noapte.

* * *

Se lăsase deja întunericul atunci când, împreună cu Jerry, am parcat mașina în pădure, la marginea șoselei, într-un loc de unde se vedea foarte bine întregul Abernathy Hall. La ora opt și jumătate se stinsese lumina. Cam pe la miezul nopții se auziră în depărtare câteva tunete. După o jumătate de oră tunetele veniră foarte aproape și începu să picure.

— Dacă plouă, n-o să iasă nimeni din casă, Jerry am remarcat. Haide la mașină...

— Stai, privește, zise Jerry prinzându-mă de mină. La etajul întâi se aprinde o lumină.

— Ei, s-o fi trezit careva, oamenii bătrâni ies atară de câteva ori pe noapte...

— Ai răbdare, e camera lui Caleb. Dan n-a vrut să mă asculte, dar acest Caleb McGruder trebuie suspectat.

— Dan ne-a zis să urmărim dacă iese cineva din casă, nu dacă se aprinde vreo lumină.

— Vino, Pete, să vedem ce se întâmplă.

— Mai bine să plecăm acasă, l-am răspuns după ce ploaia se mai întese, căzind cu zgomot pe frunzele copacilor.

Jerry o rupse la fugă, dar nu spre mașină ci spre casă. Nu-mi rămânea altceva de făcut decât să-l urmez. La lumina unui fulger l-am zărit pe Jerry ascuns sub un oleandru.

— Ce vrei să faci?

— Trebuie să văd ce se petrece acolo, zise, arătând spre geamul iluminat.

— Dar cum ai să ajungi acolo?

— Vița de vie e întinsă pe toată casa, o să mă cațăr pe ea până la primul etaj.

— Ai înnebunit?

— Acolo umblă cineva, nu vezi umbra de pe ru-lou? întrebă Jerry.

L-am urmat până sub geamul lui Caleb.

— Eu încep să mă cațăr, vii și tu, bine?

— Te urmez, dă-i drumul! l-am răspuns nu toc-mai bucuros.

Mi s-a părut că durase o veșnicie până m-am ridicat nișel de la pământ. La lumina unui fulger puteam fi observați de la mare depărtare. Jerry se oprise. Ajunsesse la pervazul ferestrei și încerca să se uite în camera printr-o mică deschizătură rămasă sub ru-lou. Își întinse gâtul și se lipi strâns de zid. Deodată am simțit că sub mina mea dreaptă se frînse ceva, că și sub unul din picioare se rupse ceva.

— Jerry! am șuerat printre dinți.

— Ssst! făcu el. Văd înăuntru! Am avut dreptate!

Am simțit din nou că s-a rupt ceva sub mine și am înțeles că întregul lujer de care eram prins s-a desprins de perete. Am închis ochii. Am descris prin aer un arc larg, dar, de bună seamă că aerul a înecănit căderea noastră pentru că am atins pământul destul de ușor. Aveam impresia că zgomotul făcut a trezit totul prin preajmă. Am reușit să ne des-cotorisim destul de repede de vița de vie.

— Să plecăm!

— Făcea flotări ghemuirii ca la armată, îmi im-puie Jerry capul cîi ținu drumul.

— Ești sigur că era Caleb?

— Absolut sigur! Individul ăsta îl putea îngropa pe Eddie cu o singură mină, cealaltă avînd-o legată la spate!

Sincer să fiu, nu-mi puteam imagina scena pe care Jerry o relatase. Dar, acceptînd că el ar fi putut s-o realizeze, de ce ar fi făcut-o? După ce l-am povestit șerifului cele petrecute ca vița de vie, ne zise.

— E rău că ați distrus vița de vie a omului, dar și mai rău este faptul că de-acum încolo Caleb va ști că este urmărit. Asta-i lucrul cel mai rău! Cei de făcut însă? Diseară ne ducem iar acolo, dragă Pete, vreau să mai discut ceva cu oamenii aceia, să-i facem să creadă că vița de vie a fost doborîită de vînt, să nu începă să creadă că sînt urmăriți.

Dan ne privi și pe figură îi apărură un zîmbet. Zise: „acum cred că v-ar face bine un duș și câteva ore bune de somn!”

* * *

L-am lăsat pe Jerry la marginea drumului într-un loc de unde se putea observa casa, iar eu și șeriful ne-am continuat drumul. Pe iarbă, în imediata apropiere a casei, se vedea atîrînd vița de vie doborîită de noi așeară. În timp ce ne îndreptam spre ușă, ne ieși în cale Caleb McGruder în persoană.

— Furtună stranie azi noapte, nu? începu Dan. Bătrînu înconștient dînd din cap. Mi-l puteam cu greu imagina făcînd flotări și genotexiuni ca la armată...

— Numai că vița asta n-a doborîit-o vîntul! răspunse el privîndu-l pieziș pe șerif. După cum se vede, vreți să ne otrăviți din nou viața...

— Aș vrea să mai stau încă o dată de vorbă cu toți, zise șeriful. Mergem înăuntru!

Am rămas jos pînă cînd Caleb a urcat scările pen-tru a-i anunța pe ceilalți ai casei. Aceștia apărură unul cîte unul: mătusa Fanny, Maude, Furman Snave și Samanta Jane.

— Dar ce s-a mai întîmplat? întrebă Maude. Dan stătea cu spatele la sobă, prinzîndu-i pe toți dintr-o singură privire.

— Cadavru! a fost identificat fără nici o posibili-tate de îndoială. Este într-adevăr domnul Abernathy, zise el.

— Sînteți sigur, domnule șerif? interveni Samanta Jane.

— Sută la sută. Numai că mai este un detaliu: cîntul care i-a fost împlîntat în spate nu este arma crimei.

— Adică, vreți să spuneți că n-a fost vorba de o crimă, interveni mătusa Fanny.

— Vedeți, doamnă, cînd găsim cadavre în astfel de situații, nu putem presupune că a fost vorba doar de o întîmplare nefericită sau de o moarte naturală.

Șeriful nu mîinea, era vorba cu adevărat de un Abernathy. Numai că el nu spusese și despre care Abernathy era vorba...

— De ce am venit totuși la dv? continuă șeriful pe un ton foarte oficial. Ca să vă spun că nici unul dintre cei prezenți nu are dreptul să părăsească lo-cuința pînă la noi dispoziții.

— Cu alte cuvinte sîntem arestați, nu? întrebă Caleb.

— Nu, deocamdată nu.

După ce ne-am urcat în mașină l-am întrebat pe șerif:

— Ce-a vrut să-nsemne asta?

— Ultima stringere a surubului, zise, cel puțin așa îmi place să cred.

Se întunease. Ajunși la locul în care fi lăsarăm pe Jerry, coborîi din mașină.

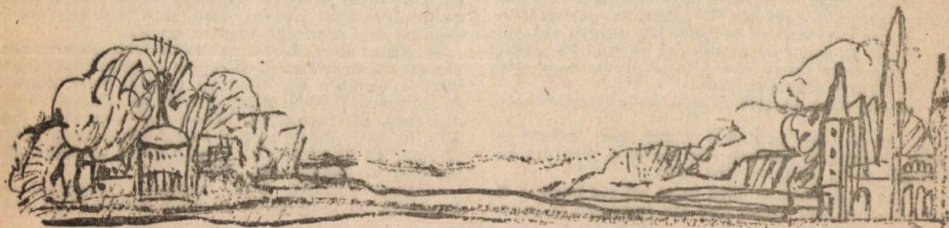
— Jerry are asupra sa un aparat de emisie-recep-ție, zise șeriful. Eu rămîn în mașină. Dacă este cazul, chemați-mă...

Am coborîi și m-am ascuns după un arbust, ace-lași sub care Jerry își aranjase un bun punct de ob-servatie.

— Bag mina-n foc că individul ăla de Caleb e vîrit în povestea asta, zise Jerry îndată ce m-am întins lîngă el.

— Iar eu bag mina-n foc că iar o să ne plouă...

Cînd miezul nopții stătea în cumpănă, cerul era plin de stele. M-am așezat pe spate, mă uitam la stele



și în fața ochilor îmi apărură fel de fel de imagini, toate avînd-o în centrul lor pe Samanta Jane.

— Privește, Pete, iese cineva din casă, acolo, în spate!

M-am uitat într-acolo și am văzut pe cineva în haine deschise la culoare, care nici măcar nu se ferea să nu fie văzut. Se mișca foarte dezinvolt, traversînd curtea înspre afumătorie. Jerry răsuci butonul aparatului și mi-l trecu:

— Dan, cineva a ieșit din casă prin spatele acestei. Pleacă să-l urmărim. Nu pare că s-ar teme de ceva, că ar putea fi urmărit.

— Vin îndată, răspuse Dan.

Ne țineam la zece metri în urma celui care călcase consemnul. Am ocolit afumătoria apoi am intrat într-o pădurice. Jerry veni cu gura lîngă urechea mea:

— Umbă de parcă s-ar afla la stațiune și își face siesta!

La fel mi se părea și mie. Individul se îndepărta încet, încet de casă. Am mai făcut vreo sută de pași cînd, deodată, ne-am auzit strigați: Pete! Jerry, unde dracu' sînteți? Era șeriful care striga ca-n codru.. Umbra pe care o urmăream se opri.

— Prinde-l! strigă Jerry, aruncîndu-se înainte, dar căzu pe un smoc de arbuști. Urmăritul făcu un salt, dar am reușit să-l prind de un picior. L-am culcat pe pămînt, încleșcîndu-l și luminîndu-l cu lanternă. Era Samanta Jane!

— Ce are fata asta comun cu povestea noastră? se minună Jerry cînd văzu pe cine am prins.

M-am ridicat repede și eram fericit că întinericul nopții îmi ascundea fața. Dan Peavy stătea la vreo cincizeci de pași de casă, în direcția opusă. Între timp lumina se aprinsese în toate încăperile.

— Ce se petrece, Caleb? se auzi glasul mătusei Fanny.

— Ce-i tărăboiul ăsta, Maude? se auzi de undeva glasul lui Caleb. Cum poate să doarmă cineva într-o asemenea hărmlăoase?

Alături de Dan se mai găsea cineva. Era Maude Abernathy îmbrăcată într-o cămașă de noapte lungă. Lîngă ea, înlîptă în pămînt, era o lopată.

— Așadar tu erai, mamă! se repezi Samanta spre ea, plîngînd.

— Chestia asta chiar că n-o mai înțeleg! zise Jerry, dînd gînditor din cap.

Maude o împinse pe Samanta Jane și puse mîna pe lopată.

— Vreau să mă conving dacă mai este acolo sau nu! Trebuie să văd! zise ea foarte hotărîtă.

— Este, doamnă, este, o liniști Dan, dar ne vom convinge mai bine cînd se va lumina de ziuă.

Era acolo. Corpul lui Asbury se găsea exact în locul în care Maude începuse să sape. Pe drum, Maude recunoscuse cum că ea l-a omorît în același mod în care le venise de hac și altor trei dintre soții ei dinaintea lui Asbury.

— Ideea cu scrisoarea mi-a venit după ce am isprăvit socoteliile cu Chester. Mi-am zis că trebuie să trimit scrisoarea pentru eventualitatea că cineva ar avea chef să se intereseze... Să pară că el fugise cu adevărat....

— Dar cum ați reușit să-l determinați s-o scrie? am întrebat.

— Cînd stă cineva cu un cuțit de-asupra capului tău, scrii tot ce vrea acesta! răspuse Maude.

— Trebuie să existe un motiv pentru care v-ați ucis toți soții, remarcă șeriful.

— A existat un motiv! Primul meu soț, Oscar, a fugit de acasă și m-a lăsat cu un copil mic și eu toată halta asta de infomații pe care trebuie să-i hrănesc...

— Vă referiți la mătusa Fanny și la Caleb?

— Nici nu poți să-ți imaginezi, șerifule, eiși peri albi mi-au seos. M-am căsătorit apoi cu Fred, dar el a căzut pe front. În lipsa lui l-am luat pe Archibald. Acesta a început să mă amenințe că ori el, ori rudele mele vor trebui să plece din casă. Mi-am amintit atunci cum a fost cînd m-a părăsit Oscar. Archile nu avea nici măcar un crețar, avea doar o asigurare pentru cîteva mii de dolari. Iată de ce l-am omorît și l-am îngropat în pivniță.

La fel se întimplase și cu ceilalți: Paul Warde, Chester Evans și, în cele din urmă, și cu Asbury Abernathy.

— Dar ce dracu' făcea Samanta în pădure? întreabă Jerry după ce Maude semă procesul verbal prin care își recunoștea vina.

— Cred că vîzînd-o pe mama ei ieșind din casă, a vrut să ne atragă atenția asupra ei, mi-am dat eu

cu părerea, iar Dan fu de acord cu punctul meu de vedere.

— Băuun, continuă Jerry, dar atunci de ce nu i-a spus lui Maude că cereul se tot strînge în jurul ei?

— Dacă i-ar fi spus ar fi recunoscut că știa că mama ei le făcuse de petrecanie foștilor ei soți. Ori ea nu dorea acest lucru.

Jerry mișcă din cap într-un fel foarte filozofic. — Mama rămîne tot mamă, chiar dacă este o ucigașă, nu?

Cîteva zile mai tîrziu veniră la postul de poliție doctorul Stebbins și Jim Benson.

— Spuneți-mi, este chiar Asbury? întreabă doctorul plin de neîncredere.

— Dar Caleb, de ce face pe ologul cînd e sănătos ca un bivoli? l-am întrebat pe șerif.

— Pentru că dacă adevărul ar ieși la lumină, ar trebui să se apuce de lucru.

— Bine, dar ce legătură are cadavrul acela de paie cu toate astea? întreabă Jim.

— V-ați întîlnit vreodată cu un individ cu numele Snave? întreabă șeriful după ce sorbi o cană cu apă rece.

— Nu, recunosc Jerry. La fel făcu și doctorul Stebbins și Benson și eu.

— Păi de unde să știți, nici prin cap nu vă trece că el nu-l decît Evans, citit de la coadă!

— Doamne, dar chiar așa este! strigă Jerry.

— Iar soțul lui Maude dinaintea lui Asbury a fost un oarecare Evans...

— Acesta a fost unul din elementele care m-au pus pe pista cea bună, zise Dan Peavy. Dar iată-l că vine și Furman Snave...

După ce acesta opri, Dan îi spuse:

— M-aș bucura să putem sta puțin de vorbă.

— Sînt gata, șerifule.

— Să spunem că ați fi rudă cu băiatul acela care s-a căsătorit și apoi a dispărut și că dv. ați fi început să credeți că ruda aceea...

— Să-i spunem, fratele, îl întrerupse Snave.

— Să zicem frate. Dacă ați auzit că a fost ucis de soția lui sau de familia ei, ce ați fi făcut?

— Păi... teoretic...

— Pur teoretic.

— Să zicem că aș fi fost fratele băiatului și că soția lui sau familia ei nu m-au văzut niciodată. Și că ei m-au angajat ca argat. Și să mai zicem că într-o bună zi dispăre și noul ei soț și că eu presupun că el a împărțit soarta fratelui... Dar n-aș fi fost în stare să dovedesc acest lucru. El bine, într-un astfel de caz aș fi făcut tot ce mi-ar fi stat în putință pentru ca oamenii mai isteți ca mine să se ocupe de acest caz și să facă lumină.

— De exemplu, ați fi dezgropat un cadavru pentru a-l duce în altă parte, pentru a lăsa să creadă că la mijloc a fost o crimă? am întrebat.

— Aș fi putut face una ca asta, recunosc Furman, dar m-aș fi asigurat mai înainte că victimei i-a murit, nu de mult, fratele care a fost îngropat într-un cîmîțir de prin apropiere. Oamenii ar fi spus că cei doi semănau foarte bine și că aveau același păr roșcat.

— Dar dv. ar fi trebuit să-l duceți în altă parte unde să fiți sigur că va fi găsit repede, nu? Și, în plus, l-ați fi mutilat pentru a fi cit mai greu de recunoscut, interveni Jerry.

— Poate, răspuse Furman.

Dan se scărpină pe nas.

— Dar, în acest caz, dv. ați fi știut că deshmurarea fără aprobare reprezintă o crimă și ați fi vrut să dispăreți din zonă mai înainte ca oamenii acela mai isteți decît dv. să înceapă să se agite...

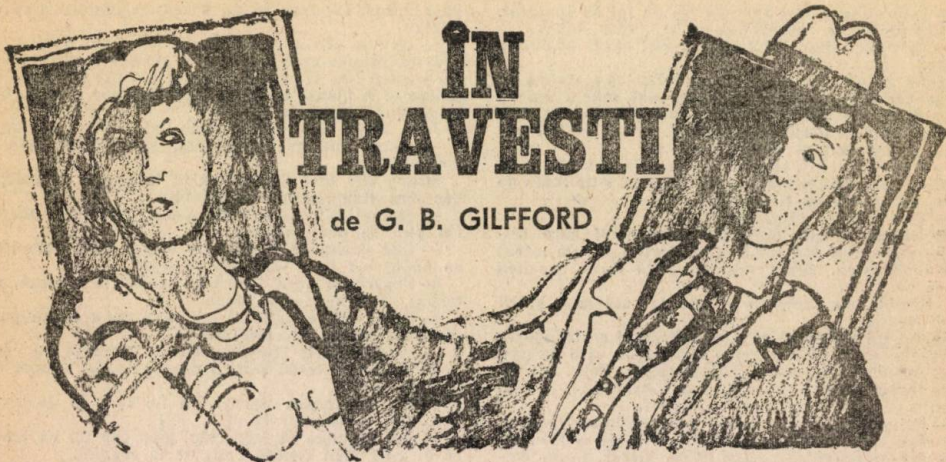
— Cam așa ceva, răspuse Furman.

— Și ați fi plecat împăcat cu gîndul că fratele dv. doarme liniștit!

— Da, atît el cît și nefericitul acela pe care l-aș fi dezgropat. Și mai înainte de a fi plecat să prind autobuzul, le-aș fi mulțumit poliștiștilor...

Am privit apoi cum Furman Snave, adică Evans, se îndreptă spre stația de autobuz, pentru a se duce să-și continue viața de acolo de unde o întrerupsese.

Am mai băgat de seamă că tot de acolo pleca și un autobuz spre Washington și că în el luase loc și o fată blondă cu ochi albaștri. Mă îndoiam că va mai reveni vreodată prin locurile acestea, dar, cine știe, n-ar fi exclus ca un ajutor de șerfi să ajungă și el la Washington!...



IN TRAVESTI

de G. B. GILFFORD

Stătea singură și pareă părăsită la o masă din co-fetărie și pareă a fi din cale-afară de nefericită. Sim-țindu-și privirea ațintită asupra ei, își întoarse capul cu un aer încurcat, de bună seamă pentru că cineva, adică eu, o văzusem în această stare. Era seundă de înălțime și avea un farmec deosebit așa cum era tunsă scurt, aproape băiețeste. Ochi verzi-albaștri, tenul masliniu, născue cîrn și nostim.

— Plouă frumos afară, am început eu disenta. Am mai discutat apoi destul de mult despre ploa-ile, ea afirmînd că o astfel de vreme nu face decît să-l deprime și mai mult pe om. I-am propus să mergem undeva într-un loc cu mai multă viață, cu mai multă veselie. La început ea m-a refuzat, fapt care a făcut o bună impresie asupra mea, dar în cele din urmă a acceptat.

Am tras la un bar-destul de mic și de cochet, unde ea mă lăsa să vorbesc mai mult decît o făcusem în toate cazurile de pînă atunci. Îmi lăsa totală liber-tate de manevră, într-un cuvînt. I-am povestit a-proape întreaga mea viață, că nu sînt o inteligentă deosebită, că sînt, ca să zic așa, un om neînsemnat, nu tocmăi sociabil, și neînșărit și, pe deasupra, fără un prieten...

La plecare am dat s-o conduc acasă, dar a refuzat, zicînd că la miezul nopții intră în schimb, la oficiul poștal. Am condus-o puțin descumpănit pînă la loc-ul ei de muncă unde a dispărut repede în clădirea Oficiului pentru convorbiri telefonice la distanțe lungi.

Mai înainte însă de a ne despărți, i-am dat înțî-nire pentru a doua zi seara. A acceptat, dar nu tre-buia în nici un caz să mă duc să o iau de acasă, tatăl ei n-ar fi privit cu ochi buni una ca asta! Din această cauză mă întrebă dacă n-ar fi mai bine să ne înțî-nim tot la bărate. Ceea ce s-a și întîmplat. Era o noapte limpede, de cristal, ploaia încetase și ar fi fost o prostie, desigur, să ne fi petrecut întreaga seară stînd la o masă într-un bar. Propunerea mea de a leși undeva, în mijlocul naturii, a fost primită cu mare plăcere.

Am parcat într-un loc mai retras și era tulburător să stai lîngă o fată atît de frumoasă cum era Marjo-rie, să privești reflexive și jocul luminii pe apa rîului, să ascuți în liniște melodiile de la tranzistor... Dar cel mai plăcut dintre toate era să o îmbrățișezi, să o stringi în brațe pe draga de Marjorie...

— Oh, Marjorie, Marjorie... am oțtat.

Pierdusem orice naștere a timpului și mă năpă-diseră cele mai naive gînduri și vise. Ea este singura fată care a acceptat să se plimbe cu mine, îmi ziceam, și n-ar fi exclus ca tocmăi ea să fie ființa a- ceea după care tinjese de atîta amar de vreme.

— Tu ești băiatul meu cel bun, Hershal, ciripi ea. Tot ce a urmat a decurs foarte simplu, eu avînd posibilitatea de a urmări tot ce făcea fată, intrucît venea destulă lumină de la farurile mașinii. Marjo-rie cantă ceva în poșetă de undă scoase un obiect, care pareă a fi o brichetă. În clipa în care a întins spre mine obiectul acela mi-am dat însă seama, în-grozit, că era un pistol!

— De unde-l ai?

— Hershal, ne întoarcem pe exact același drum pe care am venit!

M-am conformat, n-aveam de ales. Din cînd în cînd priveam la obiectul pe care îl ținea în mînă, fîn-tînd spre umărul meu.

— Oprește aici! Îmi porunci ea după cîteva minute de mers.

Ne găseam într-un loc întunecat, complet necu-noscute mie, fără case prin preajmă, fără pic de lu-mină.

— Dar n-am la mine decît cel mult șase-șapte cenți, am obiectat.

— Scoate cheia și coboară! porunci ea tăios, ven-înd spre volan, tirîndu-se pe scaun și ieșînd pe ușa pe care coborisem și eu cu cîteva clipe mai devreme. Afîndu-ne acum amîndoi în afara spațiului mașinii, ea îndreptă teava pistolului asupra mea.

— Deschide portbagajul!

Am executat mecanic comanda ei, ca un som-nambul.

— Și acum, dezbracă-te! Mișcă! Mai repede!

— Ce să dezbrac? am întrebato fără să-mi dau seama dacă sentimentul care mă stăpînea era bul-măceală sau indignare.

— Haina, cămașa, pantalonii și ghețele, dar re-pede, cit ai zice pește! Apoi adăuga: lenjeria de pie-le poți s-o lași pe tine.

Doamne, cît îi eram de recunoscător că-mi lăsase chiloții și maielul! În această situație am aruncat cit am putut mai repede de pe mine toate hainele, așezîndu-le într-o grămadă, alături de mașină. Așa cum rămăsesem aveam un aer tare prostesc...

— Acum viră-te în portbagaj! Hai, mișcă-te mai lute.

— Dar... începuse să-mi fie frică. Ce-o fi avînd de gînd să facă cu mine? mă întrebam.

— O să mergem cu mașina ta, Hershal. Dacă o să îți cuminte, îți promit că într-o oră îți dau drumul și-ți înapoierez și mașina. Pe drum vom opri de cîteva ori. Te previn că, dacă vei încerca să atragi în vreun fel atenția asupra ta, în momentul acela voi începe să trag în spațiul portbagajului. Cred că știi că un glonte trece ca prin brînză prin tabla mașinii...

Sincer să fiu, nu știam, dar nici n-aveam chef s-o verific pe propria-mi piele.

— Nu înțeleg... am încercat să protestez.

— Viră-te odată în portbagaj, ți-am zis!

Și zicînd acestea, începu să agite pistolul prin fața mea astfel încît nu mi-a rămas altceva de fă-cut decît să intru cuminte în portbagajul murdar nu însă mai înainte de a-mi fi jălit genunchii și un umăr într-o tablă. Loc aveam berechet, dar, cu toate acestea, m-am chircit cit am putut eu mai bine pen-tru ca Marjorie să nu mă lovească cu capota atunci cînd o va închide. Fata închise însă cu mare grija. Dar ce interes ar fi avut s-o trîntească? Am auzit apoi un zgomot, de bună seamă că strîngea lucr-u-rile pe care le dezbrăcasem. Îmi era frică, dar eram și tare curios să află de ce mă dezbrăcase mai ina-nte de a mă fi băgat în portbagaj.

Am auzit apoi cum s-a așezat la volan, cum a trin-tit portiera și cum a apăsă pe accelerator. Fundul de

caucluc al portbagajului nu era, desigur, prea moale mai ales că în ultima săptămână depozitasem înăuntru niște cuie și niște scule!

După vreo zece minute a oprit. Nu mi-a fost prea greu să-mi dau seama unde oprise, pentru că cineva se apucase să destăcă bușonul de la rezervorul de benzină. N-a lipsit mult să nu încep să țip după ajutor, presimțind că băiatul de la benzinărie se afla foarte aproape de mine. Mi-am amintit însă la timp de amenințarea lui Marjorie și am procedat în consecință...

La benzinărie am rămas cam cinci minute. Frica mă cuprinsese de-a binelea, dar nu îndrăzneam să mă mișc de teamă că nu cumva să fac zgomot. Din această pricină, m-am putut relaxa cit de cit numai după ce mașina s-a pus iarăși în mișcare.

Cea de a doua parte a călătoriei noastre a fost mai scurtă. Să tot fi mers unu, două, poate trei minute, după care mașina a fost oprită din nou. Așteptam cu sufletul la gură ca Marjorie să vină dintr-o clipă într-alta, să deschidă capota și să-mi dea în felul acesta posibilitatea să trag o gură-două de aer curat. Dar acest lucru nu s-a întâmplat. Ea coborî din mașină după care se așternu o liniște de mormint. Ca și când n-ar fi călcat pe-acolo picior de Marjorie! Unde o fi dispărind? mă întrebam, dar tot eu îmi ziceam că, de bună seamă, nu auzisem eu pașii când s-a îndepărtat de mașină...

Nu-mi rămânea decât să aștept răbdător în cutiuța în care mă aflam și să aștept deznodământul. Mărturisesc că nu mă muncea gândul de a afla unde sînt și cam ce ar avea de gînd să facă Marjorie cu mine. Încercam doar să mă conving că ea își va ține cuvîntul și îmi va da drumul...

Timpu trecea îngrozitor de încet. În jur o liniște teribilă. Nici un zgomot, nici o mișcare. Oare cit voi putea rezista pînă ce teama de a mă sufoca mă va obliga să strig după ajutor! Dar, mă gîndeam, n-ar fi exclus ca mașina să fi fost abandonată într-un loc pustiu lar strigătul meu să fie zadarnic. Frica puseu cu totul stăpînire pe mine. Dar dacă Marjorie nu așteaptă decît strigătul meu pentru a avea motiv și să înceapă să tragă? Ce prostii spun... Ce sens ar avea să o facă? Ce motiv ar avea să mă omoare?

Ajunsesem la marginea disperării, gata, gata să strig cînd, deodată, am auzit un zgomot. Slab, aproape imperceptibil dar îl auzisem. Îmi ziceam că nu poate fi decît ea și nu mă înșelam. Am auzit foarte clar cum a introdus cheia în broasca portbagajului după care am văzut capota care se ridică... Valul de aer cald care năvăli în mica mea încăpere mă ameți pur și simplu. Mi-am revenit repede din buimăcăală și am văzut-o și pe Marjorie în persoană, cum stătea cu pistolul îndreptat înspre mine.

— Coborâ! șueră ea printre dinți.

În viața mea n-am îndeplinit atît de repede un ordin ca atunci. Am coborît, mi-am întins mădulele înșepenate, apoi am făcut cîteva mișcări. Eram bucuros și atît de fericit, încît eram în stare s-o iert pe Marjorie pentru tot neacazul pe care mi-l pricinuisse. Numai că ea nu mă rugase s-o iert, arăta cu țeava pistolului spre grămada de haine, pe care le dezbrăcasem nu cu mult înainte, și-mi zise:

— Ia-ți toatele și îmbracă-te! după care se făcu nevăzută în întuneric.

Am mai stat cîteva minute apoi am început să mă îmbrac. Trăgîndu-mi pantalonii și îmbrăcîndu-mă cu cămașa, am simțit că erau jilave. Haina nu era în grămada de lucruri, am găsit-o după aceea pe bancheta din spate. Ghețele erau foarte murdare. Punînd toate astea cap la cap am tras concluzia: Marjorie a fost îmbrăcată cu lucrurile mele!

M-am așezat cu grijă la volan și am pornit motorul. Am demarat apoi în viteză și eram tare fericit că Marjorie nu mai era cu mine. Neștiind unde mă aflam, am pornit-o înspre direcția în care bănuiam că se găsește orașul. Ajuns în dreptul primului bec, am oprit pentru a mă uita cit de cit cum arătam. Volam, de asemenea, să-mi aranjez lucrurile pe mine, dar am rămas îngrozit: hainele și miștile îmi erau pline de sînge!

Aflîndu-se într-o mare încurcătură, omul se simte cuprins de panică, el încetează să mai judece logic, nu-și mai poate concentra atenția și nu mai poate acționa în așa fel încît împrejurările date să le folosească nu împotriva lui, ci în sprijinul lui. Cu alte cuvinte, aveam o șansă, de fapt mai multe șanse — dar o astfel de idee nu mi-a trecut atunci prin cap... Tot ce puteam face atunci era să ajung cit mai repede acasă, să arunc hainele acelea de pe mine și să

aștept în liniște apariția ziarelor pentru a vedea despre ce anume a fost vorba... De bună seamă că îmi scăpaseră din vedere unele amănunte, atît mie cit și lui Marjorie, care pusese planul la punct cum nici prin cap nu mi-ar fi trecut. Un astfel de amănunt era acela că la ora aceea din noapte circulau prin oraș patrulare ale poliției, care aveau misiunea de a observa și supraveghea mașinile și cetățenii suspecți. O patrulă din acestea veni din spatele mașinii mele, îmi bară drumul și mă obligă să opresc la marginea drumului. Sincer să fiu, n-am prea înțeles de ce!

— Iertați-mă, dar nu v-am văzut, m-am scuzat. De bună seamă că poliștiți și-au închipuit că sînt beat. Unul dintre ei veni lîngă capota din față a mașinii, se sprijini de portieră și mă întrebă pe un ton prietenesc:

— Dv. cum vedeți în spate dacă mergeți tot timpul cu capota portbagajului ridicată?

Observînd sînge pe cămașa mea, poliștutul mă trase energie din mașină și începu să mă examineze cu atenție. Mă luă cu el la poliție fără să-mi spună de ce și fără să-mi dea dreptul să mă apăr sau să protestez măcar. Eram suspectat că aș fi comis o crimă! Și asta mai înainte de a fi descoperit crima pe care aș fi comis-o!

Locotenentul căruia îi fusese repartizat cazul meu se numea Sol Bentz. Era un om energic și hotărît, dar rămase foarte politicos chiar dacă se afla în fața unui...asasin! I-am povestit întreaga întîmplare, asta pînă pe la miezul nopții, pentru că cealaltă jumătate de noapte mi-am petrecut-o într-o celulă a poliției. Poliștiții erau cu toții foarte contrariați de spusile mele și numai spre dimineață lucrurile se mai lămuriseră întruciva, cînd locotenentul Sol Bentz veni la mine și mă întrebă:

— Ați auzit de Eugen Sperry, nu?

Am dat din cap că nu.

— Cum, ați uicis așeară un om pe care nici măcar nu știți cum îl cheamă?

Am negat din nou dînd foarte hotărît din cap, după care i-am mai povestit odată, de la un capăt la altul, întreaga întîmplare. Locotenentul mă urmărea cu atenție, fără să mă întrerupă.

— Așteptați cumva să vă și cred? mă întrebă el după ce am terminat de spus ce aveam de spus.

— Credeți ce vreți, eu n-am făcut decît să vă relatez lucrurile așa cum s-au întîmplat, i-am răspuns.

Sol Bentz închise ochii pentru o clipă apoi îi deschise din nou și zise:

— Din tot ce mi-ați spus pînă acum, un singur element stă de partea dv: caraghiosulul situației! S-ar putea ca dv. să spuneți adevărul, și zîcind asta mă gîndesc la faptul că situația este cit se poate de neobișnuită... Numai că eu nu vă pot crede pe cuvînt de onoare. Nici pe dv. și nici pe nimeni altcineva. Eu trebuie să am dovezi. N-ați vrea să ascultați o altă versiune a acestei întîmplări?

Eram foarte nerăbdător să văd ce urmează. Sol Bentz începu să povestească:

— Așeară, cu puțin înainte de miezul nopții, o mașină de culoare neagră, opri în fața benzinăriei din Bridge Avenue. Băiatul de la stație își aminteste foarte bine mașina respectivă, întrucît la ora aceea treceau destul de puține mașini pe șosea...

— Păi, să vedeți — am intervenit — eu v-am spus doar că Marjorie a oprit la o stație de benzină...

— Da, dar vedeți dv., băiatul de la stație și-l aminteste și pe individul care stătea la volan, zise Bentz. Era un tînerel suplu, foarte nervos, îmbrăcat în pantaloni maron închis și purta un sacou sport de aceeași culoare...

— De bună seamă că Marjorie era îmbrăcată în hainele mele...

Sol Bentz mă privi o clipă apoi zise:

— Știți, eu am pus cap la cap cele două versiuni. Întrebarea este dacă ele sînt și compatibile. Așadar, am spus: un sacou maron tip sport, cămașă albă, cravată de culoare închisă, părțile de aceeași culoare. Și pentru că indivizii care circula pe șosele la miezul nopții sînt și suspecți, băiatul de la benzinărie a urmărit această mașină. Ce a văzut el? A văzut că tînrul de la volan a coborît, a aruncat o fișă într-un telefon public, dar, neprimînd legătura imediat a pus receptorul în furcă, a luat fișa și a ieșit. A introdus apoi cei douăzeci și cinci de cenți luați de la telefon în automatul pentru țigări, și-a luat pachetul și a plecat.

— Ei, vedeți? Eu nici măcar nu fumez! i-am spus simțînd că turbuez. Cum îmi erau toate foarte limpezi. Marjorie coborise de la volan, dorea că băiatul de la

stația de benzină să vadă că nu era grăbită și că se purta foarte normal.

— Vă mulțumesc pentru ajutor, domnule Norman. Îmi permiteți să continui? Soferul s-a întors la mașină, s-a urcat la volan, a plătit benzina și pentru că aceasta costa exact un dolar a plecat foarte repede, neavând de primit nici un rest.

— Dar băiatul de la benzinărie a observat hainele soferului?

— Bine-nțeles că le-a observat. De altfel, noi o să vă punem față în față cu băiatul de la stația de benzină, pentru a vedea dacă vă recunoaște sau nu. Dar să vorbim acum de Eugen Sperry. Era necăscător, să tot îi avut la 35 de ani și locuia în acea parte a orașului careia i se spune și „apartamentul grădina”. Era destul de zgometos. Se spune că avea o meserie bună, o locuință bine pusă la punct și, pe deasupra, și o sumă frumoasă depusă la bancă. Dar toate acestea nu au nici o legătură cu povestea noastră. Pe scurt, în zori, când veni laptarul, observă că ușa domnului Sperry era larg deschisă. Îi zări îndată și pe domnul Sperry lungit pe podeaua bucătăriei, strâpuns de un cuțit. Ei bine, acest domn Sperry locuia la numai două case depărtare de stația de benzină de care am vorbit...

— Dar cum se face că ați intrat atât de repede în posesia declarației băiatului de la benzinărie?

— Trebuia să începem cercetările, nu? Și pentru că domnul Thomas fusese de serviciu la benzinărie în timpul nopții și al dimineții — de fapt singura stație de benzină din împrejurimi deschisă și noaptea — nu pare chiar așa de suspect că am ajuns mai repede decât v-ați fi așteptat la sursa cea mai competentă. Nu credeți?

— Într-adevăr, toate păreau foarte clare, iar eu mă vedeam silsit să recunosc în gândul meu, că situația nu era tocmai roză.

— Pe bancheta din spate a mașinii dv. a fost găsit un cuțit plin de sânge, zise Sol.

— Mi-am sprîlinit capul în palme și am început să plîng. Eram foarte decepționat, mai ales că eu citeva clipe mai înainte crezusem că lucrurile se vor lămurii cu bine. E-adevărât că nu disperam și îmi ziceam că Marjorie trebuie găsită cu orice preț.

— Ei, ce părere aveți acum, domnule Norman? întrebă locotenentul după o scurtă pauză.

— Ce părere să am?

— N-ați vrea să fiți amabil să vă schimbați puțin deopziții?

— Nici prin gând nu-mi trece! Eu am spus numai adevărul!

— O.K.!

— Ce motiv aș fi avut să-l ucid pe acest Sperry?

— Dacă ați vrut să-l prădați?

— Ați găsit vreun ban asupra mea?

— I-ați putut ascunde undeva pe drum... Dar n-ar fi exclus să nu fi găsit asupra lui banii pe care îi presupuneam... Eu cred că ați pătruns în locuința lui Sperry, i-ați cerut banii, după care l-ați amenințat cu cuțitul. El a încercat să se opună, iar dv. l-ați ucis.

— Eu n-am prădat în viața mea pe nimeni!

— Se prea poate, numai că noi nu știm încă nimic despre trecutul dv. în schimb avem o groază de jafuri și crime încă nelămurite...

— Bine, dar ceea ce-mi spuneți nu are nici o legătură cu mine!

— Foarte posibil. Mai aveți ceva de adăugat?

— Nu, vreau numai să vorbesc cu apărătorul meu. S-ar putea să vă fi spus și așa prea multe...

Sol Bentz se ridică și plecă. M-am întins pe o scundură și am încercat să judec la rece lucrurile. Ca și când nu m-aș fi aflat într-o închisoare acuzat de crimă! Iar Marjorie, care era vinovată de toată povestea asta trăia, bine merci, în libertate!

La prînz avu loc confruntarea cu băiatul de la stația de benzină. Domnul Thomas se jură că eu sînt tînărul care se afla la volanul mașinii negre din noaptea trecută. Thomas a plecat iar eu am rămas citeva minute cu Sol Bentz.

— Ascultați, am încercat eu să-l repliez. Eu nu sînt prea înalt, dar Marjorie este cu citeva centimetri mai scundă ca mine. Ea cîntărește cam 55 kg. în timp ce eu am 67 kg. În afară de asta, înfățișarea mea este cu totul alta decât a femeii. Băiatul acela de la benzinărie trebuie că a băgat seama cum cădeau hainele pe ea, mai mult că sigur că pantofii îi erau mari, iar haina îi atrîna pe umeri...

Locotenentul ridică din sprincene și zise:

— Domnul Thomas nu-i specialist în modă, asta fără a mai spune că datorită lui era să facă plînul, nu să studieze clienții...

— ...dar asta nu-l împiedică să afirme că eu sînt soferul!

— În primul rînd după haine. Spuneți, rogu-vă, domnule Norman, nu cumva semănați cu Marjorie? Iată o întrebare la care nu m-am gîndit, care nu-mi trecuse prin minte.

— Păi, s-ar putea... Puțin parecă da, am răspuns, numai că ea e, știți... fată!

— Îmbrăcăți în veșminte bărbătești, nu-i așa?

— Domnule locotenent, mă fulgeră o gînd, lucrurile s-ar fi putut întîmpla astfel: Marjorie a așteptat în cofetăria aceea pînă a intrat pe ușa băiatul care era foarte apropiat de ea ca înălțime și care semăna puțin cu ea. Blond, cu părul...

Sol Bentz părea că-i de acord cu explicația mea.

— De cite ori vă radeți pe săptămînă?

— De două ori.

— Se pare că Marjorie asta a dumitale este o fată foarte isteasă, domnule Norman.

— Acum mă credeți că nu sînt...

— N-am afirmat una ca asta, zise locotenentul și mă conduse pînă la ușa celei unde, mai înainte de a ne despărți, mai adăuga: Să știți că m-am interesat la poșta. Nu a lucrat și nu lucrează acolo nici o fată cu numele Marjorie!

După amiaza aceea a fost lungă și neplăcută. Fără bani, fără prieteni, fără rude. Iă, niște rude așa avea eu, dar ele se află la peste cinci mii de mile depărtare de locul în care mă aflu, așa că nu am pe nimeni care să poată pune o vorbă bună pentru mine. Cînd m-am întrebât dacă sînt de acord să-mi trîmblă un avocat, am consimțit.

Arthur Karnes era încă un tînăr, cu citeva ani doar mai în vîrstă decât mine. Mai mult că sigur că nu terminase de mult studiile. Purta ochelari fumurii și părea foarte serios. Mi-a ascultat cu atenție toată relatarea și am avut sentimentul că m-a înțeles.

— Există, după părerea dv., suficiente probe care să-mi dovedească nevinovăția? l-am întrebant.

— Cred că da, veni răspunsul lui. A fost dovedit că v-ați aflat la locul respectiv cu mașina dv. de culoare neagră. Examenale chimice au demonstrat că urmele de sânge de pe înscurșurile dv. provin din vinele celui ucis. Urmele ghetelor care duc spre ușa locuinței lui Sperry corespund cu urmele ghetelor dv...

— Păi dacă Marjorie s-a încălțat cu ghetete mele.

— Dați-mi puțin timp să pot analiza pe-delete toate elementele, răspunse avocatul pîrînd că este de acord cu spusele mele.

Așa cum stăteam în celulă mă simțeam tare neputincios. În tot timpul cit am stat în închisoare, poliția nu a făcut altceva decât să caute dovezi cu care să mă poată condamna pentru crimă. Iar eu nu puteam face nimic. Absolut nimic!

În dimineața următoare locotenentul Bentz veni din nou în celula mea. Îmi spuse că au fost luate amprente digitale din locuința lui Sperry.

— ...și ați dat cumva peste amprente mele? l-am întrerupt eu.

Bentz negă din cap.

— Ei, vedeți? Asta nu vă spune nimic?

— Ba da, în cel mai bun caz asta arată că n-ați lăsat nici o urmă, nici o amprentă. Lucru posibil...

— Dar alte amprente ați găsit? Ale lui Marjorie, de pildă...

— Am găsit mai multe amprente, cele mai multe fiind ale lui Sperry, restul sînt ale unor persoane pe care pînă în momentul de față nu le-am identificat.

E de înțeles că în celulă aveam timp berechet de meditație. Dar eu cuțitul acela ce să fie? M-am întrebant. Cum se face că pe el nu au fost găsite amprente digitale? m-am întrebant mai departe.

— Cuțitul era plin de sânge, nu s-au putut lua de pe el nici un fel de amprente...

— Cum vine asta?

— Asta-i în favoarea dv., domnule Norman.

— Și încă ceva, domnule locotenent. Ați spus că soferul mașinii negre care a oprit la benzinărie a cumpărat un pachet de țigări. Între timpul, dv. mi-ați percheziționat locuința. Spuneți-mi, rogu-vă, ați găsit la mine țigări sau urme de țigări? Vreo serumieră, vreo brichetă...

— Nu.

— Atunci, vă întreb, pentru ce ați cumpărat țigările?

— Există, știți bine, așa zisii fumători de ocazie care fumează numai cînd sînt nervoși. De exemplu



atunci când au de dat o spargere sau ceva asemănător. Așa că povestea asta cu țigările nu spune nimic...

— Și unde sînt acum țigările cumpărate la benzinărie?

Bentz ridică din umeri. Nu știa. Iar eu nu aveau cum să-i dovedesc că nu le cumpărasem. Situația aceasta m-a făcut să mă gîndesc că n-ar fi exclus ca Sol Bentz să înceapă să se îndoiască de vinovăția mea. Poate că el a și trecut de partea mea, îmi ziceam.

Cu puțin timp înainte de deschiderea procesului, locotenentul Bentz îmi spuse că a reușit să afle cîte ceva despre legăturile amoroase ale lui Sperry. Era însă trist, mult mai trist decît îl văzusem vreodată. Da, simțeam, eram sigur acum să locotenentul se ocupa foarte intens de cazul meu și că se găsea într-o mare dilemă în legătură cu vinovăția sau nevinovăția mea.

— Să admitem că ar exista o fată cu numele Marjorie, gîndi Sol Bentz cu glas tare, și că ea este cea care l-a ucis pe Sperry. Dar în acest caz, crima n-a fost comisă pentru a sustrage bani, desigur că motivul ar trebui căutat în gelozia femeii, în dorința ei de răzbunare pentru deceptia intimă suferită... Poate că Sperry i-a promis că o ia de nevastă și apoi s-a răzgîndit... Ca urmare ea și-a propus să-l ucidă, dar în așa fel încît ea să nu poată fi acuzată. Sperry era holtei și avea suficienți de mulți bani pentru a-i cheltui cu femeile. Toate astea le-am aflat de la vecinii lui, care l-au văzut, nu odată, venind acasă cu fete frumoase, foarte frumoase. Sperry nu se destălnuise niciodată vreunui dintre ei... Dar mai este și o altă problemă cu care ne batem capul și căreia nu-i găsim rezolvarea.

— Care, domnule locotenent?

— Se pare că în materie de femei Sperry nu nota nimic, ținea totul în memorie. Nu s-a găsit nici măcar o singură adresă, nici măcar un număr de telefon...

* * *

Indiferent cum se sîrșește procesul, omului îi ajunge pentru toată viața faptul că a fost judecat pentru crimă! Asta nu poate rămîne fără urme, chiar dacă crima care mi se punea în spate nu semăna nici pe departe cu crimele acelea pe care ziarele le califică drept „crimele secolului”.

Arthur Karnes rămase mai departe apărătorul meu, un avocat mai bun decît el nu-mi puteam permite să iau. McGaham de exemplu, e mult mai experimentat decît începătorul meu, cu mai multe relații dar...

Domnii din juru luaseră cu toții cunoștință de datele procesului. O bună parte din sedințe era „mîncată” de audierile martorilor și de celelalte probleme legate de caz ceea ce, mi-am zis, nu putea fi decît în favoarea mea. Mai rău va fi atunci cînd vor fi prezentate probele... Cuițit, de exemplu, acesta era obiectul care provocase moartea lui Sperry. Așa spuse doctorul. Un alt doctor afirmase că singele găsit pe cuițit era identic cu cel al victimei. Unul dintre

poliști împături cu griță cuițitul, fără să uite a adăuga că arma crimei fusese găsită în mașina mea...

Venise apoi rîndul hainelor și ghetoilor. Cît privește pămîntul de pe ele, acesta era alidoma celui din grădina lui Sperry. Mai era, în plus, mai era problema singelui găsit pe pantalonii mei, pe eura și pe cămașă. Ba, și pe sacou și pe cravată, care fuseseră găsite de poliție pe bancheta din spate. Afurisita aia de Marjorie făcuse o treabă de nota zece! Se părea că-și mulase mîinile în singele lui Sperry după care și le ștersese pe hainele mele. Toată fata cămașii era plină de sînge, iar pantalonii erau minjiți cu sînge pînă la genunchi. Mai greu era de observat singele de pe eura, întrucît și eura și singele aveau cam aceeași culoare.

— Cum se face că nimeni nu vede că toate aceste urme nu au alt scop decît acela de a ascunde adevărul? Pe adevăratul asasin? I-am șoptit lui Arthur Karnes. Atîta sînge nu poate ajunge pe haine în mod intim-pător...

— Numai că-i foarte greu de dovedit acest lucru, îmi răspuse.

În timpul celei de a doua înfățișări m-a fulgerat o idee: ce-ar fi să joc rolul lui Marjorie? Ce să face eu dacă m-aș afla în locul ei într-o sală de tribunal unde se judecă tocmă crima pe care o săvîrșisem?

După comiterea crimei mai mult ca sigur că Marjorie își schimbase îmbrăcămintea, de bună seamă că în sala tribunalului n-o să poarte hainele pe care le avusese și atunci. Și n-o să mai fie, desigur, nici blondă, nici frumoasă... Dimpotrivă, se va schimba cum va putea și eu mă voi pricepe mai bine. Am început să le examinez cu multă atenție pe toate fetele aflate în sală. Aveam o poziție foarte bună așa că vedeam întreaga sală. Femeile grase și bătrîne nu intrau, desigur, în preocupările mele. La un moment dat, privirea mi se opri asupra unei ființe care, în mod teoretic, ar fi putut fi Marjorie cu două mici diferențe: dacă n-ar fi brunetă și dacă n-ar fi purtat ochelarii fumurii...

Stătea în ultimul rînd al sălii, ca să fie văzută cît mai puțin, mi-am zis. Am urmărit cu atenție și celelalte persoane aflate în sală, dar n-am dat peste nici una care să fi avut cît de cît cu Marjorie. Dacă fata care-mi pricinuisese buclucul se afla într-adevăr în sală, atunci ea nu putea fi decît bruneta cu ochelarii fumurii!

Trebuia însă să fiu foarte sigur de acest lucru. Poliștul Bentz era și el prezent în sală în dimineața aceea. Trebuia să apară ca martor. Îndată ce m-am așezat pe scaun l-am trimis lui Bentz un bilețel cu următorul text: „Marjorie se găsește în sală. E pe ultimul rînd din stînga. Poartă o pălărie bleumarin și ochelarii fumurii. Cred că nici prin cap nu-i trece că am recunoscut-o!”

În prima pauză Sol veni lîngă mine și mă întrebă: Ești sigur că ea e fata care...?

— Jur că ea este. Puteți s-o arestați pe răspunderea mea!

Sol dădu gînditor din cap.

— Nu-i nici o grabă, băiete. Dar care-ți sînt elementele care să-ți dovedească presupunerea, afirmația că ea este Marjorie?

— Puteți să-i luați amprentele digitale, am răspuns, și o să vedeți că sînt identice cu cele găsite în locuința lui Sperry.

— Și ce ne facem dacă amprentele nu corespund? Crede-mă, așa unsă cu toate alifile cum e, mă îndolese că a lăsat amprente digitale...

— Dar tot se va găsi ceva care să arate legătura ei cu Sperry. Vreo fotografie, poate o scrisoare...

— Ar trebui să fie proastă ca noaptea să umble cu asemenea dovezi asupra ei. Cred însă că m-a venit o idee mai bună.

— Anume care?

— Să ne comportăm ea și cînd n-am ști cine se află în sală și pentru ce urmărește procesul. Să ne lămurim mai întîi cine este și unde locuiește. După aceea o putem aresta în liniste. Și, în afară de asta, după ce vom ști cine este, putem afla și dacă ea l-a omorît pe Sperry, nu?

Fiind convins pută la sută că ea era, m-am declarat de acord cu propunerea lui Sol. În ziua aceea am urmărit-o pe tot timpul desfășurării procesului, ea nepărăsind sala nîc măcar o clipă. Spre seară, după ce dezbaterile luaseră sfîrșit, am văzut-o plecînd, fiind sigur că un om de-al lui Bentz se și pusese pe urmele ei. Pe mine mă duseră la celulă.

Chiar în seara aceea Sol veni pe la mine să-mi comunice o veste: Asta-i fata! Locuiește singură într-o garsonieră pe Waterloo Street. Ochelarii fumurii

pe care îl poartă la proces și l-a scos după primul colț de stradă. Părul s-ar putea să-l aibă natural, dar în privința părului femellor... Și, în plus, nu se numește Marjorie ci Nancy Colmer!

— Nancy, am repetat, rămas pe gânduri. Urisem din adincul inimii toate fetele pe care le cheama Marjorie, de-acum am să le urăsc pe toate cele cu numele Nancy. Eram însă mindru că riscasem totul pe o singură carte și că norocul începuse să-mi cam dea tîrcoale.

— Miine o să vină în mod sigur la proces, iar eu voi avea suficient timp pentru a-l percheziționa garsoniera!

* * *

A doua zi lucrurile s-au petrecut cam așa:

Marjorie, adică Nancy, luă loc tot pe ultimul rând. Era tot brunetă și purta aceeași ochelari fumuri. Între timp Sol intră în locuința ei de pe Waterloo Street. În timpul ultimei pauze el reveni la tribunal unde analiză probele găsite.

— Am dat peste niște amprente digitale, spuse el, trebuie să le comparăm cu cele din locuința lui Sperry.

— Și după aceea?

— Asta-i tot.

— Cum, asta-i tot?!

— Nu avem nici cea mai mică dovadă că Nancy îl cunoștea pe Sperry. Se pare că Nancy nu este dintre fetele acelea care pun la naftalină cadourile primite de la bărbai. Am găsit o singură fotografie — un instantaneu — dar din care nu se poate vedea nici măcar culoarea părului. Nu purta ochelari. Scrișori n-am găsit nici de sămînță nici măcar de la părinți. Nu am dat peste nimic care să-l trădeze ocupația...

— Cu toate acestea poate fi reținută și interogată, am sugerat eu.

— Cred că ar fi o greșală, spuse Sol. Nu vom obține nimic edificator... Avem totuși un atu: ea nu știe că am văzut-o și ar trebui ca acest atu să-l folosim cât mai bine...

Între timp procesul își continua cursul firesc. Jim McCahan, acuzatorul public, era foarte impacientat. Luîndu-l un interogatoriu lui Thomas, băiatul de la benzinărie, el răstălmăcise într-atît depoziția acestuia, încît rezulta că fusesem văzut nu numai la stația de benzină, dar și în locuința lui Sperry. Apărătorul meu începu cu niște întrebări rebusistice, care nu puteau duce la nici un rezultat bun pentru mine. A fost nevoie de patru zile pentru ca Jim McCahan să înfățișeze juriului cazul meu. Vorbea cu multe floricele și se pricepea de minune să folosească absolut toate argumentele pe care le avea la îndemînă. În partea finală a cuvîntului lui, el mă numi „asasin”, „spărgător”, „criminal periculos”, „dement”... Din moment ce-l aplicasem șase lovituri de cuțit și, pe deasupra, îmi mai și mulasem minile în singele victimei...! Cuvîntul lui făcu o bună impresie asupra membrilor juriului.

Arthur Carnes își putu expune punctul lui de vedere ceva mai tîrziu. Dar cum Sol Bentz încă nu trădase faptul că o identificasem pe Nancy Colmer, fata care ședea în ultimul rând al sălii în care se judeca procesul, el nu putea aduce elemente noi la povestea pe care toți cei prezenți o știau într-o variantă... O povestisem eu însumi, dar după chipurile celor din juru mi-am dat seama că nici unul nu credea spuselor mele. Trebuia să fiu cu mare grijă ca nu cumva să greșesc și să-i spun Nancy fetei aceleia care era Marjorie! Din fericire nu m-am încurcat de loc.

A urmat apoi interogatoriul în zig-zag al lui Jim McCahan. Nu mi-a fost prea greu să răspund intrucît nu spuneam decît lucruri adevărate. Mai greu mi-a venit să țin piept sarcasmului și ironiei marelui acuzator public.

Mi-am aruncat pentru o clipă privirea asupra sălii și am zărit-o pe Nancy Colmer care stătea liniștită tot în ultimul rând. Mă cuprinsese o bucurie fără margini!

Acuzatorul public prezentă apoi corpurile delict. Începu cu cuțitul acela plin de sînge.

— Doamnă Norman, cunoașteți acest cuțit?

— Da, este corpul delict numărul unu!

— Recunoașteți că el vă aparține?

— Nu!

— Dar el a fost găsit în mașina dv.!

— Eu am explicat cum s-au petrecut lucrurile.

Fata aceea enigmatică mi l-a lăsat acolo...

— Maggie?

— Marjorie!

— Da, da... Marjorie, exact, numai că acest cuțit este și arma crimei. Cu el a fost ucis Sperry!

— Da, numai că nu eu l-am omorît!

McCahan se concentră apoi asupra hainelor. Puse mina pe cămașă, aceasta era mai mult roșie decît albă.

— Este cămașa dv., domnule Norman?

— Da.

— Nu păreți a fi surprins, zise întinzîndu-mi-o. Am luat-o în mină pentru cîteva clipe.

— Da, e-a mea, am răspuns.

Luă cămașa, o aruncă pe un scaun apoi îmi întinse pantalonii.

— Pantaloni sint tot ai dv., nu-i așa? mă întrebă el cu un zîmbet plin de subînțelesuri.

— Da.

— Cam plini de sînge, nu vi se pare?

— Dar v-am explicat...

— Da, așa este, am uitat din nou. Enigmatică aia de fată, Maggie...

— Marjorie, l-am corectat.

Îmi luă pantalonii din mină după care îmi aruncă cu un gest prietenesc, cureaua. Am prins-o așa cum ai pune mina pe un șarpe.

— E cureaua dv., domnule Norman?

— Da, este cureaua mea.

— Cum puteți face dovadă?

— Doamne, pînă asta-i cureaua mea pe care am dat cinci dolari. O am de pe vremea cînd eram în liceu, vă imaginați că este foarte roasă. La toți dracii, de ce credeți că mi-aș fi mințit cu sîn gea mai bună curea? M-am oprit, amintindu-mi că trebuia să mă pun mai înțit de acord cu locotenentul Sol. Acesta se afla destul de aproape de mine, dar se părea că nu mă vedea. Trebuia deci să iau totul pe cont propriu! Vedeam chipul satisfăcut al lui McCahan și asta îmi dădea o bună dispoziție cum de mult nu mai avusesem. I-am vîrît lui McCahan cureaua plină de sînge pe care o țineam în mină. Acuzatorul se trase cîțiva pași înapoi ca și cînd s-ar fi temut ca nu cumva să-i ating fața cu obiectul acela minjit de sînge...

— Am să vă dovedesc ceva foarte interesant cu această curea! Cuvintele mele sunau foarte bombastice, dar și solemne. Am început să înfășor cureaua în jurul mijlocului. Judecătorul era ațit de buimăcit de ceea ce făceam, încît a și uitat să mă trimită la locul meu. Sau nu voia s-o facă?!

— Priviți, i-am spus lui Mac Cahan. Aceasta este și trebuie să fie cureaua mea pentru că ea îmi vine perfect. Cîul de metal vine exact în dreptul gării. Să presupunem că eu sint cel care a săvîrșit crima și că sint plin tot de sînge, de sus și pînă jos. Arătăm cu mina de unde pînă unde. Sînge este, așadar, peste tot, nu însă și pe porțiunea de curea acoperită de partea curelei care se petrece peste cataramă. Aici nu aveam cum să ajungă urme de sînge... Am desfăcut apoi cureaua. Priviți atent, domnule McCahan, este foarte greu de observat pentru că sîngele și cureaua au aproape aceeași culoare. Un lucru este, așadar, cît se poate de clar: există urme de sînge și acolo unde, în mod normal, nu ar fi avut cum ajunge! Misterul acesta poate ni-l lămurește Marjorie! Numele ei adevărat este Nancy Colmer și se găsește în chiar această sală, pe ultimul rând. Vă rog să-i puneți cureaua în jurul mijlocului și veți găsi imediat explicația apariției urmelor de sînge într-un loc unde nu aveam cum ajunge! Explicația este cît se poate de logică, intrucît Marjorie are talia mai subțire decît mine, iar în acest caz, bucată de curea care se petrece peste cataramă este mai lungă decît în cazul în care eu aș fi fost cel care, la momentul săvîrșirii crimei, aș fi purtat această curea, care, recunosc, este a mea!

În momentul acela l-am văzut pe locotenentul Sol repezîndu-se în mijlocul asistenței. Nancy Colmer încercă să fugă, dar Bentz Sol o imobiliză împingînd-o în ușă și înfrîngîndu-i rezistența.

Am fost pus în libertate chiar în aceeași zi. Sol Bentz mă mai vizită încă odată înainte de a părăsi celula. Era foarte trist. Mă privea cu niște ochi în care nu-mi era greu să deslușesc un anunț reproș.

— Totul mi-a ieșit pe dos, mormăi.

— La ce vă referiți? l-am întrebat.

— Pînă acum credeam că sint un detectiv bun, dar trebuie să constat că...

— O, îmi pare foarte rău, locotenente!

În realitate nu-mi părea rău deloc. Nici măcar cît negru sub unghie!

În românește de
NICOLAE NICÔARA

O crimă romantică



I. — UN SCHELET DE OM AL ZĂPEZILOR ?

Geamul părea din sticlă mată, într-atît era de compactă ceața de afară. Căpitanul Mircea Vigu se apucă să bată, impacientat, cu degetele pe tăblia mesei. Zise:

— Ești sigur că nu te-ai înșelat, locotenent Opreanu, și că n-ai confundat scheletul? Or fi niscaiva ciolane de lup, de cîine ciobănesc, de vițel, mai știu eu de ce?...

Tînărul ofiter de aviație din fața sa se mișcă nervos pe scaun.

— Exclus, tovarășe căpitan! Sau... aproape exclus. Poate celălalte oase, dar un craniu de om nu poate fi confundat cu vreunul de altă specie, aștia lucru am învățat și eu la zoologie, în liceu...

— Nici cu unul de maimuță? și căpitanul Vigu rise ușor, fața rămînîndu-i însă la fel de posacă. Dar al dreptate, n-am auzit ca maimuțele să-și facă veacul prin Carpați. Sau te pomenesci că o fi vreun schelet de Om al Zăpezilor?!

Se apucă să-și infunde cu tutun pipa, meticulos, cîntărind parcă între degete fiecare dintre firele aurii. Era și acesta un mijloc de a ține la distanță enervarea pe care o simțea dîndu-i tîrcoale; două ore pierdute numai pînă acum, și erau șanse ca pătătoasa aceea de ceață să nu se ridice toată ziua! Scăpăra bricheta cu flacără orizontală și trase în piept primul fum.

— Căpitanul Iorgulescu de la meteo... îl auzi pe locotenent. Iese din Comandament. Da, se pare că vine încoace...

Vigu întoarse privirea spre fereastră: un morman înform de cîlți lichefiați și murdari îngrămădit în fața geamului, altceva nimic. Corpul de clădiri al Comandamentului — reținuse bine — se afla cam la 50 de metri... și, oricum, el nu zărea nici trunchiul negru al castanului pe care-l știia la cîțiva pași de fereastră! Se uită cu oarecare mirare la tînărul pilot.

— Încep să mă conving că ai într-adevăr niste ochi foarte ageri! Chiar al dracului de ageri! Mă gîndesc la zborul dumitale de ieri: e o chestie, să-ți atragă atenția, de la înălțimea elicopterului, o vagă pată albicioasă printre stînci! Nu cumva sînt stînci calcaroase, deci tot albe?

— Da, masivul e calcaros. Dar, așa cum v-am spus, am văzut și o lîcărire, un obiect metalic sau de sticlă selidip în bătaia soarelui — poate o cataramă, sau un cuțit, sau o țevă de pușcă, un ciob de sticlă, poate, nu mi-am putut da seama...

— Sau o cutie goală de conserve! sugeră Vigu cu o grimasă. Aruncată de pe creastă de vreun excursionist...

— Eu... — și locotenentul se roși și își mușcă buzele încinut; prezența morocnoasă a căpitanului Vigu, faimosul detectiv citise, la vremea lor, și încă cu sufletul la gură, toate cărțile care îl aveau

pe acesta ca erou...) îl intimidase din capul locului, iar acum, fără voia lui bineînțeles, îl încerca, provocat de scepticismul manifest al celui din fața sa, care-l privea cu ochii mișii din norul de fum albăstrui în care se învăluisse, un sentiment foarte neplăcut, propriu oamenilor inteligenți, teama de ridicol. — ...Eu chiar dacă m-am înșelat, am considerat că e cazul să raportez. Știu că o să rideți de mine dacă... Vigu zîmbi.

— N-o să rid, vai de mine! făcu el amuzat și nu se putu stăpîni să nu ridă, totuși, ușor. Cel mult o să răsufli ușurat: prefer să mă duc mîine — tot e duminică — la un meci de fotbal, decît să-mi bat capul cu misterul nu știu cărui schelet rătăcit între creierii munților!

Se deschise ușa.

— Să trăiți! Sînt căpitanul Iorgulescu, se prezentă ofiterul care intră, stringînd mîna lui Vigu.

— Jupiterul unității, dacă nu mă înșel? zîmbi Vigu. Cel care dirijează norii, fulgerele, ploaia, cețurile? ... Și care, acum, ne ține captiv?

— Dar care, tot el, vă va da permisiunea de zbor peste aproximativ două ore-două ore și jumătate: ceața se ridică, tovarășe căpitan.

— Hm, mormăi Vigu îndreptînd spre fereastră o privire neîncrezătoare. Nu s-ar zice!

— La o sută de kilometri spre sud s-a făcut senin, iar direcția vîntului e favorabilă. În cel mult două ore și jumătate, Alouette-a lui Opreanu o să se înalțe spre soare, vă asigur.

— Două ore și jumătate... o nimica toată... oftă Vigu. El bine, vă mulțumesc, tovarășe căpitan. Nu-mi rămîne decît să-l provoc la un șah pe tînărul nostru amic cu ochi de linx. — Și, cu un elan neașteptat de bună dispoziție și de familiaritate: — De acord, ciocirlane?... Nu te supăra, ți-am zis așa de de la Alouette-a dumitale...

Două ore mai tîrziu, ceața se ridicase într-adevăr. Un cer de un albastru de cristal se boltea deasupra munților apropiati, pe crestele cărora scelipea înflia zăpadă a toamnei, peste ogoarele negre, sau gîlbui acolo unde porumbul era încă necules, peste păduri și sate. Cu pipa stînsă între dinți, cu mîinile în buzunare, căpitanul Vigu privea absent, din mijlocul vastei curți a unității militare, siluetele și grațioase și severe ale munților. Un suierat pătrunzător, care apoi, în cîteva secunde, se transformă într-un vijit surd și din ce în ce mai intens, sfîșie liniștea amiezii de toamnă. Vigu duse mîna la cascheta, ținînd-o să nu-i fie smulșă de violentul vârtej de aer; pilotul pornise motorul elicopterului, și paletele acestuia măturau curtea — gazonul, aleile presărate cu pietriș, mormanele de frunze uscate, aiodoma unul gigantic aspirator de praf. Vigu se cătără în carlingă, se lăsă să cadă în fotoliul din dreapta pilotului și, în clipa următoare, aparatul se desprinsă, clătînîndu-se, de la sol, îndreptîndu-se, într-un zbor ușor arcuit, către munții parcă presărați cu zahăr-pudră.

Drumul dură puțin. Nu trecuseră decît cîteva minute, și se și aflau, la mică altitudine, deasupra unui vîlmășag deripe pietroase, de vîlgiu cu abili de pîraie secate, de finețe cocotate pe culmile mai

domeale, de grohotişuri, de sible desfrunzite. Vignu privi de cîteva ori cu binoculul în jos, încercînd să repera drumurile propriu-zise (pe hartă erau trecute cîteva, utilizate de exploatarea forestieră) potecile şi marcajele turistice. Se uită de cîteva ori, cu coada ochiului, la tinărul pilot, care, în haosul de elemente topografice de dedesubt, părea să se orienteze totuşi fără greş: era vădit că elicopterul nu bîzîia, nu-şi căuta drumul mai mult sau mai puţin la întîmplare, ci, chiar dacă executa unele viraje, impuse desigur de punctele de reper fixate dinainte, se îndrepta spre o ţintă bine cunoscută. Şi într-adevăr, la un moment dat, pilotul înfiorase capul spre el şi strigă:

— Am ajuns.

Aparatul se înşurubă în văzduhul scînteietor şi porni să coboare, metru cu metru, pe verticală. Se aflau deasupra unei rârlîşi prin care se strecura o potecă sovăitoare, ce pe alocuri se pierdea. În dreapta, la o zvirîtură de piatră, începea o pană împădurită, iar în partea cealaltă era o tăietură, sub care se căsa o prăpastie ameţitoare, ai cărei pereţi, scobîţi în munte, văzuţi de sus, de la buza ei, nici nu se ghideau. În abisul acela asemănător cu un horn de piatră, lipit din loc în loc cu ţărîna jilavă şi în care, pe cite o leşitură, creştea, în pofida firii parcă, fie o iufă, fie un copăcel pipernicit, în abisul acela cobori, temerar şi totodată cu maximă prudenţă, elicopterul. În sfîrşit, la aproximativ treizeci de metri dedesubt tăieturii, aparatul înecă să mai coboare, rămîind suspendat în aer. În spaţiul strîmt, paletele sfîrneau un vaecarnasurzor, şi de pe pereţii de piatră un slab infiltrat de ţărîna se desprindeau, într-un vîrtej nebun, sute de pietricele, de frunze uscate, de rămurele, înălţîndu-se înfîi în sus, în jerbă, şi cîzînd apoi ca grindina în hăul negru. Cu siguranţă că locul acela, în care abia dacă se strecura o rază-două de soare în zilele cele mai senine şi doar atunci cînd soarele ajungea la zenit, nu mai cunoscuse asemenea vijelii din vremurile imemorabile ale marilor prelucrări tectonice!

Locotenentul Opreanu desprinsese mîna de pe manşă şi arătă de cîteva ori cu degetul în jos. Dar Vignu întelusesse dinainte. Dealţele şi văzuse, chiar fără binoclu: pe un pînten de piatră, învîlmăşite în rămurişul desfrunzit al unei tufe pitice, se aflau — nu încăpea dubiu... — nişte oseminte albicioase. De om, aşa se părea. Se ridică din scaun şi, prin semne — prin viu grai era cu neputinţă să mai comunice acum! — îi dădu de înţeles lui Opreanu că va cobori pe scara de frînghie. Pilotul, după o ezitare, încuviinţă din cap.

Vignu deschise uşa metalică şi aruncă scara. Îi trecură fiorii uitîndu-se în jos, dar nu soavă să coboare, prudent. Ultima treaptă a seării de frînghie ajungea cam la cîinele metri deasupra pîntelui de stîncă. Înălţă capul şi făcu semne energice cu braţul ca aparatul să coboare şi mai mult. Elicopterul cobori, dar extrem de încet şi clătîndu-se destul de tare. Agăţat cu o singură mîna de scara ce se smucea într-o parte şi în alta, Vignu întinse mîna spre mormanul de oseminte de dinjos. În teribilul curent de aer, scheletul se mişca, parcă dînd să se ridice... Îi avea acum foarte clar sub priviri: da, era scheletul unui om şi nu al vreunei alte vietăţi, căzut, aruncat desigur, de sus, şi care, în cădere, se agăţase de pîntelul acela de piatră şi de tufişul spinos şi rămăsese acolo ghemuit, cu capul în piept, cu braţele atîrnînd, nu se ştie cît timp, să putrezească sau, mai degrabă, să fie sfîrşit de păsările de pradă, care numai ele, şi nu şi jîvinele codrului, ar fi putut ajunge acolo. Un om aruncat în prăpastie, după ce fusese ucis, înjunghiat... Vignu îşi seose din buzunar batista, se aplecă pînă la extrema limită (în carlingă, pilotul pâlise, aşteptîndu-se să-l vadă luncînd şi prăbuşindu-se în gol) şi, cu virful degetelor, apucă în batistă pumnalul ce juca, seurtat de curentul de aer, între două din coastele descarnate; era, fără doar şi poate, obiectul metalic pe care îl văzuse Opreanu, cu o zi în urmă, selipînd în bătaia unei raze de soare rătăcite.

Urcă scara de frînghie şi reveni în elicopter. Trase scara şi ferecă uşa de metal. Elicopterul urcă, la fel de prudent cum coborise. Vignu se aplecă la urechea pilotului şi strigă:

— Putem ateriza... acolo sus?

Pilotul încuviinţă printr-un semn şi, un minut mai tîrziu, aparatul atînsese solul chiar pe poteca ce, acolo în lumină, abia se ghidea prin iarba udă, arsă de brumele toamnei. Pilotul opri motorul, elicea urlăşa înecîni, mai pîlpîi de cîteva ori şi rămase

răstîgnită în azurul de cristal. Coborîră amîndoi la sol. Muntele tăcea majestuos, şi liniştea deplină, regăsită, îl buimăci, într-un fel, mai tare ca vacarmul drăcesc de adîncuri. Bătăuşi, de vînt, fagii şi brazil pădurii susuiau misterios.

Un timp, cei doi rămăseseră tăcuţi.

— Ai văzut bine... murmură Vignu. E un om, un fost om, cel de acolo... Unul fără mormînt...

Pilotul înfiorase spre el o privire surprinsă; nu se aşteptase să audă, din gura unui anchetator penal, cu siguranţă blazat, cu siguranţă obişnuit să vadă lucruri mult mai entremurătoare, o frază care să sune atît de patetic. Întrebă:

— Credeţi că... a alunecat şi a căzut... de acolo? — şi arătă cu mîna spre buza tăieturii, de care ei însuşi nu se aflau la o depărtare mai mare de vreo cîteva paşi. — Poate că a trecut pe aici noaptea... sau poate că era beat...

Vignu nu-şi răspunse. Cu pipa stînsă între dinţi, cu cascheta trasă mult peste frunte, cu mîinile în buzunare, privea atent, scrutător, intens, peisajul, parcă pipăindu-l, parcă disecîndu-l cu ochii ce îl deveniseră dintr-o dată foarte întunecaţi şi foarte grei. Urmăritu-l direcţia privirii şi pîrîndu-l-se că e îndreptată mai ales pe firul potecii, iar mai apoi înspre vale, înspre aşezările omenesti vizibile de acolo, de sus, sau numai bănuite, locotenentul îşi spuse că probabil caută punctul în care se va fi atîns, intersecat, drumul, omului fără mormînt... cu drumul altcuiva, sau al altora, destinul lui cu destinul altuia sau al altora... Şi nu greşea.

Pădurea fremătă dureros, bătută de vînt, ca într-un ecom de boet.

— Vrei să-mi dai harta dumitale? ceru Vignu cu glasul scăzut. Luă portbaryl pilotului, găsi harta de care avea nevoie, ua la scară mică a regiunii, mai detaliată decît a sa, şi o studie încercînt.

— Aici ne aflăm, îl indică locotenentul Opreanu un punct de pe hartă.

— Da... Putem pleca.

Se întoarseră la elicopter şi se căţărară în carlingă. Pilotul dădu să pornască motorul. Vignu îi puse mîna pe braţ.

— M-ai întrebă dacă omul acela a căzut, spuse. N-a căzut... A fost... a fost zvîrlit, împins în prăpastie, cu un cuţit înfîi în spate... Şi fără ochii dumitale ageri, ar fi zăcut acolo pînă la judecata de apoi sau pînă ce şi pămîntul, şi soarele, şi celelalte planete s-ar fi răcit şi s-ar fi prăvălit în neant...

Băgă mîna în buzunarul tunicii şi seose un obiect învelit în batistă. Dezvelî cu grijă pumnalul. Opreanu dădu să-l ia în mîna.

— Nu, nu-l atinge! Adică... După ce toată carnea a putrezit, după ce zeci de plozi înşorî s-au aşternut peste el, ce amprente ar mai fi putut să rămîna pe el? Interesant pumnal, nu-i aşa? şi ce zici de plăsele?

— Cludată încrustaţie, ciudat desen!... murmură Opreanu, care nu-şi mai putea deslipi ochii de la plăselele pumnalului.

Pumnalul arăta astfel:



— Da, din cale-afară de ciudat... zîmbî, schimonosit Vignu. Parcă ar fi un semn tainic din străfundul milenilor... Din vremurile cînd munţii aceştia mai erau tineri, poate...

II. — CÎȚI RĂTĂCESC NEȘTIUȚI PRIN LUME

Ca de fiecare dată, cadrul pentru etapa următoare a cercetărilor se schimbă radical, devenind, din romantic şi insolit, rutinier şi prozaic. Cu toate că avea îndărătul său o îndeajuns de lungă şi de agitată carieră, căpitănu Vignu încă mai resimţea această invariabilă şi inevitabilă răsturnare de planuri

aproape ca o jignire personală! „Locul crimei”, chiar și atunci când e vorba de unul sordid, înmurd, e încărcat de un anume pitoresc și bineînțeles de mister, și dacă folosirea termenului în acest context n-ar fi oarecum cinică, s-ar putea spune că are întotdeauna un „farmec” al lui... O văgăună în ereziile muntilor, ca în cazul nostru; un maldan sinistru biefuit de ploate și de vânt; țărmul mării, cu o plajă pustie, ori al unui lac singuratic, ori al unui riu, lenos sau vijelios; o odale tăcută, n-are importanță dacă somptuoasă sau mizeră, în care mobilele, în care fiecare obiect, pereții înșiși păstrează aburii invizibili ai răsuflării unuia sau mai multor inși, printre care a celui care și-a pierdut-o și-a celuilalt, care i-a luat-o; o alee obscură într-un parc; o tavernă de port, teatru al atitur încetări de pomină, unele știute, altele rămase tănuite și uitate. Și așa mai departe. Pentru ea decodată, ca la o ridicare de cortină, decorul s-a devin impersonal și stereotip, antiseptic și obiectiv, și, s-ar zice, cu totul lipsit de fantezie: Banda rulantă a Cercetării Faptelor, întreprinderea pentru Producerea Adevărului... Suita de săli de laborator, înțesate de microscop, de eprubete cu un milion și unul de reactivi, de aparate teribile de complicate sau surprinzător de simple; Institutul medico-legal (sau mai omeneste spus, dar și mai sinistru, Morga), cu sălile sale de marmură înghețată, cu mirosul lesos de formol, cu cei doi mari ingeri ai Morții, din ipsos, pal, strălucind curtea din dos, pe unde sînt introduse cadavrele; arhivele coibuite, cu pădurea lor de desare îngheșuite; birourile cenușii ale Militei Judiciare...

Birourile cenușii (n-a stat nimeni niciodată să le numere, poate nici arhitectul vechii și gigantice clădiri!) printre care și biroul căpitanului Mireea Vigu... O după-amiază de toamnă bucuresteană, anrie ca miera. Cu toate acestea, prin geamul de o curățenie dubioasă, soarele se strecoară înăuntru spectral, purulent, făcînd să joace, în fascicolul luminos care tale oblie încăperea, cîteva milioane de fire de praț, precum și suvițele albastrui, înecăcite, de fum de pipă.

Așezat la masa de lucru, căpitanul Vigu fumează, pierdut în gînduri. De un ceas poate, ochii îi sînt ațintii în tavan, cu toate că cele cîteva obiecte cît se poate palpabile și care stau la baza meditației sale îndrjrite se află în fața sa, înșirate pe birou: un pumnal cu o încrustație bizară pe plăsele, o hartă, o bucată zdrențuită, aproape putredă, de stofă, o alta, afiată într-o stare la fel de precară, de bocanc, o legătură de chei ruginite, un stilou spart, un ceas de mînă Doxa (în stare de funcționare!); o pereche de ochelari de soare. Deasemenea și cîteva foi de hîrtie — rapoarțele de expertiză, din care, eliminînd argumentația științifică și vorbăria de prisos, vom rezuma aici concluziile:

- Scheletul aparține unui individ de sex masculin. Vîrstă: 21—24 ani. Înălțimea: 1,77—1,80 m.
- Îmbrăcămintea (după analizarea țesăturilor, obiectele vestimentare fiind sfîșiate, iar fragmentele rămase, în bună măsură descompuse): o canadiană de doc, un pulovăr de lînă, probabil roșu, pantalonii din stofă de tergal, bocanci cu ținte, ciorapi de bumbac. Din cămașă și chiloți n-au rămas fragmente;
- Data producerii morții: cu 5—7 ani în urmă.

Acestea erau elementele cu care trebuia să opereze. Erau multe? Puține? Îi lăptise la un moment dat ideea de a adăuga obiectelor de pe masă, pentru „atmosferă”, însuși craniul victimei; probabil că, în absența, decedată, a rudelor care să reclame rămășițele pămîntului ale neunoscutului, cei de la morgă nu l-ar fi făcut greutăți... Dar respecta moartea și pe cel strămutat în negrul ei țărîm mai mult decît își putea închipui cei ce nu-l cunosteau foarte bine și, în afară de asta, „momentul confruntării” îl avusese acolo, într-una din sălile de marmură, înghețate. Față în față, el și hîrca mută se priviseră, cîteva minute nesfîșite, ochi în ochi — dacă ochi se puteau chema cele două găvane goale, imense. Îndărătul lor era întunericul. Iar îndărătul gurii strîmbe, fără buze și limbă, și îndărătul frunții înalte, patetice, tăcerea și tăina...

Sub raport tehnic, cazul i se părea prea complicat. Pustietatea locului unde se produsese omorul avea să faciliteze cercetările, chiar dacă de la singeroasa întimplare se scurseseră mai multă ani. Așezările omeneste erau rare prin împrejurimi, iar urmînd



poteca în apropierea căreia fusese găsit scheletul, se putea ajunge doar la două cătune de munte și, desigur, la calea ferată și la comuna unde se afla gara, dar fie că venea de la gară, fie că se ducea într-acolo, drumul celui răpus era în mod necesar legat de unul din cele două cătune. Vitomirna și Gladu. Lucrul devenea evident studiind harta, la scară mică, a aviatorului. Vitomirna sau Gladu. Mai rămăneau desigur și stîncile, căci nu se știe în ce anotimp fusese săvîrșit omorul și dacă oile mai erau sau nu pe munte. Dar... Prin urmare, Vitomirna și Gladu. Chiar miine avea să se ducă acolo. O frumoasă excursie autumnală, s-ar zice... Ce se întîmplă acum în cele două cătune de munte, adică într- unul din cele două cătune? Trecuseră cinci, sau șase, sau șapte ani lungi, și unul dintre muntenii acela aprigi și luți la minie avusese tot timpul să se liniștescă, să-i vină inima la loc — nimeni nu-l întrebase nimic, iar cel uels de mîna lui putrezise de mult în adîncul prăpastiei, nevăzut și de Dumnezeu, și de oameni... Poate că și uitase de fapta lui?... Dar acum trei zile, un elicopter se rotise în chip suspect deasupra aceluia loc și revenise apoi cu o echipă de alpinisti înarmați cu corzi, pitoane, carabiniere, cu întreg echipamentul necesar pentru coborîre, și agitația aceasta, care durase cîteva ceasuri, nu putuse scăpa localnicilor. Fie vreun drumeț, fie vreun cioban, cineva răspindise desigur vestea, și undeva — la Vitomirna sau la Gladu — inima unui anume om era, acum, sloi de gheață... Își va pierde cumpătul omul cu inima de gheață și va încerea să-și piardă urma? Ar fi prea simplu, fuga l-ar trăda prin ea însăși!

Ușa se deschise și în birou intră locotenentul Victor Folbert — „mîna dreaptă” a căpitanului Vigu — purtînd sub braț mai multe dosare îngălbenite.

— Să trăiți, salut! el.

— Te-ai cam lăsat așteptat, mormăi Vigu.

Locotenentul Folbert, cel mai flegmatic om de pe glob și chiar din sistemul solar, cum îi plăcea lui Vigu să-l caracterizeze în momentele sale de bună dispoziție, nu comentă în nici un fel observația șefului; pur și simplu nu-i dăduse importanță, știa că Vigu știe, la rîndul lui, prea bine că el, Folbert, îndeplinește o sarcină ce i se încredințează exact în timpul necesar pentru îndeplinirea acesteia...

— Pot să iau loc? întreabă și trase spre el un scaun. Aranjă meticulos teancul de dosare pe masă, în fața lui. — Pentru asemenea operațiuni, ar fi fost demult

timpu să se fi instalat un ordinar: introduc în el câteva elemente informaționale și obții răspunsul în câteva secunde. Nu să stirnești un nor de praf în arhivă!

— Mda... mormăi Vign. Și, cu ironie amicală: — Las' că te avem pe dumneata pe post de ordinar! Unul în carne și oase.

— Poate, replică Folbert glacial. Dar unul destul de lent. Îmi permițezi să raportez?

— Judecând după teancul de dosare, s-ar părea că ai ce raporta. Dă-i drumul!

— Am aflat că ai primit între timp rapoartele de expertiză. Îmi dați voie să arunc o privire?

— Servește-te, făcu Vign arătând din cap spre foile de pe masă. El tocmai își infunda pipa cu tutun. Scăpără bricheta. Folbert parcursese rapid conținutul rapoartelor.

— Înălțimea 1,77—1,80, murmură el și, luând în mână teancul de dosare, extrase câteva și le puse de-o parte. Vîrsta, 21—24 ani, asta nu-mi spune nimic, din capul locului nu m-au interesat decât cazurile de tineri, am văzut după dantură că era în floarea vîrstei. Echipament de munte, — și mai îndepărtată câteva dosare. — Cu 5—7 ani în urmă, cam așa am apreciat și eu. Totuși, peăștia doi putem să-i eliminăm.

În fața lui Folbert rămăseseră cu totul trei dosare. — Seizările de cazuri de dispariție nu sînt chiar atât de numeroase pe cît mă așteptam. Un număr de infractori urmăriți de noi și neprinși încă, vreo cîțiva puscăriși evadați și —ăștia sînt majoritatea— o droaie de indivizi reclamați pentru abandon de familie; neveste necredincioase, tați denaturați, dintre care unii își cer transferul de trei-patru ori pe an de la un loc de muncă la altul și colindă țara, ca să nu plătească pensie alimentară. Cele mai multe, cazuri meschine și groțesti, nu tragice, ca al nostru: biata familie i-o fi crezind călcați de tren, înneacăți, striviți de automobile, iar indivizii se îmbătă prin bodegi și se culcă în pături soioase de tîrfe, la Hune-doua sau la Sighetul Marmăției...

— Observ că ești foarte volubil astăzi, interveni Vign din vîrful buzelor. Ai oprit trei dosare: ia zi, ce-i cu ele?

Folbert tîsui.

— Da, trei. Și dacă e să mă ghidez după legătura aceasta de chei — cheile yale se folosesc de obicei la oraș, mult mai rar la țară, dar desigur, nu e obligatoriu... — așa păstra unul singur. Acesta... — și netezi cu palma carionul îngălbenit. — Cit privește limbușia mea, sauf votre respect, raportez că, de la un timp, m-am contaminat de la superiorul meu direct...

Vign zîmbi, bon enfant.

— Dă dosarul încoace, zise, întinzînd mîna peste masă. Se făcu și el a nu lua în seamă remarcă subalternului său; se contaminău, se vede treaba, unul pe celălalt, pe multiple planuri... Și nu-l întrebă pe Folbert pe baza căror criterii triase dosarele și nici măcar de ce, din ultimele trei, reținuse unul singur. Nu-l interesa nici măcar conținutul celor două în-lă-turate în ultimă instanță, atîta vreme cît Folbert nu exprima din proprie inițiativă îndoieli, ezitări, nesiguranță. Își cunoaște ajutorul: un ordinar viu — și nu era numai o glumă. Deschise dosarul: „Omescu Traian, dat dispărut la 27 octombrie 196...”

Tresări: cu trei zile în urmă, cînd fusese descoperit scheletul, se împliniseră exact șase ani! Da, dar dispariția fusese desigur anunțată abia după un număr de zile de la omor — oamenii, în general, așteaptă, speră, pîndesc poștasul, doar-doar va veni o veste, se hotărîse greu să se ducă la miliție... „Născut la... Student în anul IV la Facultatea de Geologie... Domiciliat în București, str. Voltaire nr. 34... Statura — 1 metru 79... Părul saten, ochii albaștri, semne particulare — o cicatrice pe umărul stîng...” O cicatrice pe umărul stîng! De mult a dispărut în neîntîlnă cicatricea de pe umărul stîng, odată cu epiderma, odată cu carnea, sfîrșecă de ciclocur de fier ale păsărilor de pradă, măruntă de furnici, de zeci de mii de gînganii, de viermi, dacă o mai fi apucat leșul să facă viermi... Și ochii albaștri! În care se reflecta azurul cerului, nu-i așa? Ochi frumoși și limpezi, nu-i așa? Două găvane hide, negre, nicidecum albastre, e tot ce a rămas din ei...

Dosarul cuprindea 35 de file dactilografiate la un rînd și jumătate; anunțarea propriu-zisă a dispariției, făcută de tatăl tînărului, depoziiți ale rudelor, colegilor, profesorilor, prietenilor etc.

— Să vi-l rezum eu, sugera Folbert. — Vign închise dosarul și se pregăti să asculte. — Simbătă, 18 octom-

brie 196... studentul Traian Omescu pleacă de acasă, la ora 16, echipat de munte. Tatăl său îl conduce pînă la autobuz, dar nu și la gară. Traian Omescu urma să-și petreacă week-end-ul, împreună cu un grup de colegi, în Bucegi. Toți cei șapte colegi au fost interogați dar tot ce declară este că Omescu n-a venit la gară și el au plecat fără el. Și-au închipuit că a pierdut trenul. Am considerat util să răsfoiesc un Mers al trenurilor din anul respectiv: la 20 de minute după trenul de Valea Prahovei, pleca un personal spre Tirgu-Jiu... Părinții l-au așteptat o săptămînă încheiată și încă două zile și abia în luna următoare au anunțat miliția. Nu s-a aflat nimic. Nici o pistă. În perioada respectivă, năicaeri în țară nu s-a produs vreun accident de circulație sau de altă natură în care victima să nu fi putut fi identificată. Ipoteza unei treceri frauduloase de frontieră poate fi de asemenea în-lăturată, s-au făcut investigații și în localitățile și gările din zonele de graniță — n-a fost semnalată nici o persoană străină care să-i semene băiatului; dealtfel — măturile concordă — n-avea rude sau cunoștințe în strălăitate, nu purta corespondență cu alte țări. În existența sa, nimic ieșit din comun: elev și student model, fire liniștită, retrasă, interiorizată, nici un incident, nici măcar o aventură sentimentală... Cîteva care să-l dămănească? Absolut nimeni. Mister total. Dosarul n-a fost clasat, din cînd în cînd maiorul Ghișescu ordonă cite o cercetare suplimentară, fără nici un rezultat, evident...

Vign mișie ochii. Pufăia alene din pipă.

— Mda... făcu el. Victore, e-n regulă. Ești sigur că el e omul nostru? Nu, nu, fără argumente, dacă asta e concluzia dumitale, o primesc ca atare. Oricum aș fi plecat mine în muntii aceia, chiar dacă n-aș fi știut ale cui urme le caut. Acum voi reconstitui, așa sper, drumul spre moarte al lui Traian Omescu, student în geologie...

— Eu ce voi avea de făcut?

— Să continui anchetele în curs în locul meu. Și... Vign ezită.

— Ascult, zise Folbert.

— Dacă vrei, te-ăș ruga să te duci, chiar acum, la o bibliotecă, a Academiei sau alta, și să împrumuți, pentru mine, o carte: „Dacia preistorică” de Densușianu. Nu Ovid, ci Nicolae Densușianu.

Folbert, lucrul știut, nu se mira niciodată de nimic. Mai ales cînd era vorba de seful lui.

— Așa?... făcu el, nu fără un accent ironic, care nu-l scăpă lui Vign. Și care, de data asta, nu-l plăcu. Miși ochii și mai mult și rosti pe un ton tăios:

— Nu te-ai uitat la pumnal? Crima e semnată, nu-ti dai seama?

— Perfect! replică Folbert. Semnată, de acord. Cu un motiv ornamental, oarecare, de artă folclorică, să zicem. Locul crimei face parte dintr-o zonă folclorică vestită, Hobița lui Brâncuși nu e prea departe. Poate fi un indice important acel „semin” în-crustat pe plasele cuțitului, nu contest, poate fi găsită — mai ales că avem de-a face cu un perimetru restrîns, practic două cătune — persoana care dovedește predilecție pentru acest motiv ornamental sau, chiar, o folosește în exclusivitate. Dar ce nevoie aveți să complicați lucrurile! La ce vă servește să cunoașteți interpretarea, abra-cadabrantă de regulă, pe care o dă bătrînul Nicolae Densușianu — un savant, firește, dar cam mantac, trebuie să recunoașteți... — unul semn cabalistice, atribuindu-i o origine egipteană, asiro-chaldeeană, pelagică?... Toate acestea sînt aiureli!

— Constat eu surprindere că cunoști cartea aceea, altfel puțin cunoscută!

— Citești și eu în orele libere, recunosc Folbert modest. Dar de aici și pînă la a „intellectualiza” cu tot dinadinsul — cum fac... unii — orice caz pe care îl anchetează, e o distanță lungă! Freud și o tîlharie simplă, Bergson și un asasinat pentru jaf, Kirke-gaard și furtul unui Volkswagen...

Vign strînse violent între dinți muștii lui Dunhill-ului.

— Ai un talent teribil să mă scoți din sărite, chiar și atunci, sau mai ales atunci cînd faci o treabă bună... ca astăzi! mormăi el. Degeaba, multe lucruri n-ai să le poți pricepe niciodată! Ce să mai vorbim... ești un ordinar, nimic mai mult!

Folbert rămase impasibil.

— Sînt destul de mulțumit de acest rol, rosti el pe un ton perfect neutru. Și am uneori impresia că și dumneavoastră sînteți...

Vign se apucă să îndese în servietă unele din obiectele de pe masă — legătura de chei, ochelarii de soare, ceasul și altele, inclusiv dosarul privind

dispariția lui Traian Omescu, student în geologie. Soarele asfințea și în încăperea domnea penumbra.

— Bine, poți să nu te duci la bibliotecă, bodogăni Vigu. Nu flindcă m-ar fi convins pledoaria ta pentru simplism și practicisim îngust... dar cum dracu să parcurgi peste o mie de pagini în quarto într-o seară?!

III. — ZINA PĂDURILOR, A RAZELOR DE LUNĂ, A IZVOARELOR ȘI NORILOR

Strada Voltatre, în cluda numelui pretențios, se găsea într-unul din cele mai umile cartiere ale Bucureștiului. La numărul 34 era o casă scundă, cu marchiză, pierdută printre pomi bătrâni cu frunzișul îngălbenit.

Vigu flavea în fața lui pe părinții lui Traian Omescu, doi bătrâni; după datele de stare civilă din dosar, nu erau chiar atât de bătrâni, dar ultimii șase ani, cu durerea lor cu atât mai coplesitoare cu cât speranța absurdă a regășirii unicului fiu, pierit fără urmă, în loc s-o mîngie, o înțețea și mai tare, le puteau fi socotiti întreit. Tatăl, mecanic de locomotivă, care mai avea cîtiva ani pînă la pensionare, chiar așa drept și demn cum se flinea, ca un copac plin de scorbururi și neîncovoit de furtuni, părea un moșneag. Mama, flravă, cu fața pămîntie, în rochie neagră și broboadă neagră, era umbra celei ce fusese altădată. Și cu toate astea, mișcîndu-se ca o nălucă printre mobilele desprecate, pe sub tavanul scund, și presimțind ce veste crîncenă le aducea oaspetele acela de seară, nu pregetase să-l servească, pe o tipse străveche, o furturoasă cu o linguriță de dulceată și un pahar cu apă de la frigider.

Pe perete, chiar în fața scaunului pe care se așezase Vigu, aflina o fotografie de dimensiuni mari înfățișînd un adolescent cu ochii mari albaștri, cu o frunte înaltă, cu obraji trandafirii și buzele roșii. Da, roșii, și obraji trandafirii, și ochii albaștri, căci poza era, nu în culori, ci colorată ulterior, după metoda primitivă și naivă a fotografiilor de mahala și de la țară. Cu toate astea, fotografia n-avea nimic vulgar, nimic strident — băiatul pe care-l înfățișa era oricum plin de candore. Poza, de la 17 ani, a lui Traian... Vigu evita să ridice ochii spre ea, flindcă de fliecare dată peste imaginea colorată și visător-zimbitoare se suprapunea aceea a hîrlei de la morgă...

Esentialul fusese spus. O lungă, însuportabilă tăcere urmasse. În suflutele celor doi bătrâni, lumînarea nădejdi, rămasă aprinsă neînterupt vreme de șase ani, se stînsese cu un ultim pilpiț și, acum, năvălise, ca o apă fetidă, beznă. După răstimpul de reculegere pe care li-l lăsase, Vigu puseese și la formalitatea indispensabilă a recunoașterii obiectelor. Da, stiloul era al lui Traian. Și ochelarii de soare... și ceasul Doxa... dar, domnule, stilouri dintr-astea sînt cu mîile, și ochelarii de soare la fel, chiar și ceasuri Doxa... Dar cheile, chiar așa ruginite, se potriveseră în broaștele ușilor casei. Și cu asta, orice îndoială fusese înlăturată.

— Vreți să vă uitați și în camera băiatului? întrebă tatăl într-un firziu. Toți cei care au venit să cerceteze au cerut să vadă lucrurile lui. Au scotocit peste tot, au frunzărit carte cu carte, i-au citit scrisoriile.

Vigu clătină din cap.

— Nu. Am citit procesele-verbale.

Se ridică.

— Vasăzică, denumirile acestea de localități: Vitomirna, Gladu, Calomfîrești, nu vă spun nimic?

— Nu. Ce să fi căutat băiatul nostru pe-acolo? Dar, știți, vara se ducea în practică prin munți, cu echipe de geologi. A bătut mulți dintre munții României...

— Ziceați că-mi dați adresa celui mai prieten al lui, inginerul Stancu. Cînd v-a vizitat ultima oară?

— Cam acum un an. — Bătrînul se apucă să scotocească într-un sertar. — Am găsit, fată!

Vigu luă bucățile de hîrtie: o adresă și un număr de telefon.

— Pot să telefonez de la dumneavoastră?

— Desigur.

Formă numărul. Un glas de bărbat răspunse la celălalt capăt al firului.

— Domnul inginer Stancu? — Vigu își spusese numele și își declină calitatea. — Mă lertați că vă deranjez la această oră, dar e vorba de o chestiune importantă și urgentă. Ați avea ceva împotrivă dacă v-aș vizita chiar acum? Într-o jumătate de oră aș putea fi la dumneavoastră.

Inginerul, vădit surprins, acceptă. Vigu strînse mîna celor doi bătrâni.

— Noapte bună, murmură. Și...

Asemenea momente erau cele mai grele. Niciodată n-avea să se poată obișnui cu rolul de mesager al morții. Mecanicul îl conduse pînă în marchiză.

— Cînd putem să-l luăm, domnule căpitan? întrebă el cu un glas ce se frînse. Ca să-l îngropăm creștinește..

— Oricînd doriți. Noapte bună.

Și Vigu ieși în noapte. Mașina îl duse în centru în mai puțin de douăzeci de minute. Inginerul Stancu locuia la etajul 9 al unui bloc de pe bulevardul Bălcescu. Era trecut de 11 cînd sună la ușa apartamentului.

Inginerul îl primi, scuzîndu-se, în pijama. Străbătura în virful picioarelor („nevastă-mea și copiii dorm, n-aș vrea să-l trezesc...”) un bol și intrară în odaia de lucru a inginerului. Pe birou, un filtru de cafea electric clocotea.

— Nu știu ce vă aduce la mine la ora asta, domnule căpitan, dar m-am gîndit că o ceașcă de cafea o să ne prîndă bine.

— Nu vă refuz. Mulțumesc.

Vigu se așeză într-un fotoliu și, în timp ce inginerul pregătea cafelele, îl puse la curent cu obiectul vizitei sale nocturne. Inginerul îl ascultă în tăcere și aparent calm relatarea, dar cînd așeză pe o mîsuță cele două cești de cafea, mîinile îi tremurau ușor.

— Prin urmare, asta s-a întîmplat cu bietul Traian!... murmură. Desigur, nu-mi mai făceam demult nici o iluzie, era excelus să mai fie în viață după atîta timp... dar, Dumnezeu! înjunghiat, aruncat într-o prăpastie!...

— Tatăl lui fmi spunea că erați cel mai bun prieten al lui Traian, poate singurul său prieten adevărat... Ați fost colegi la liceu și la facultate. Continuați și astăzi să-l vizitați părinții... Cum se explică, domnule inginer, că n-ați fost interogat tocmai dumneavoastră, după dispariția lui Traian?

Geologul ridică din umeri.

— Știu eu? Au fost interogați în primul rînd, cum era și normal, cei patru băieți și cele trei fete cu care urma să plece Traian în excursie, în Bucegi. În afară de asta, eu, în perioada respectivă, mă aflam internat în spital — aveam hepatită, am lipsit aproape două luni de la cursuri. O omisiune. Dealtfel,



ce să fi putut să declar în plus față de ce spuseseă cellalți? Nimeni nu știa nimic...

— Ați fost, în vacanțe, împreună cu Traian Omesu în câteva expediții geologice, nu-i așa? Numele acestora de localități vă spun ceva: Vitomirna, Gladu, Calomirești?...
Pupilele inginerului se dilatără. Obrajii îi paliră.

Sopți:

— Da, îmi spun...

Să ridică din fotoliu și făcu la întâmplare câțiva pași agitați, pînă la ușă, apoi pînă la fereastră. Se reculese și se așeză din nou în fotoliu.

— Acolo a fost găsit?... Vitomirna...

Vigu se feri să-l întrerupă. Se aplecă însă spre el, peste măsută, în așteptare.

— Nu mi-ai fi amintit poate niciodată, dacă n-ai fi pomenit dumneavoastră de cătunul acela. Sau, știu eu?... Dar nu m-a întrebat nimeni. Acum, știind că acolo l-a fost dat să fie uelș... Chiar în vara aceea, domnule căpitan, reluă el precipitat, aproape febril, am făcut prospectiuni în munții din nordul Olteniei. Știtiți cum e, săptămîni în șir nu vezi un automobil, n-ai parte de un duș fierbinte, și așa mai departe, și așa mai departe. Avem o meserie pe cît de frumoasă, pe atît de aspră, domnule căpitan!

El bine, în vara aceea, mai exact în ultima săptămîină a stagiului de practică, ea niciodată, dar absolut ea niciodată, fiindcă de cînd îl știam fusese un băiat exagerat de cuminte, timid cum nici nu vă-nchipuiți, enervant de timid chiar, Traian a devenit de nerecunoscut. Trăgea ghiulul de la lucrări, dispărea din tabără, mai ales nopțile. Nu mai știam ce să credem, și cel mai uluit, dar și cel mai furios, era profesorul, care pînă atunci spunea că n-avusesse în toată cariera sa un student mai conștiincios... Eu împărțeam cortul cu Traian. El bine, într-o dimineață s-a întors în tabără cînd se făcuse ziua de-a binelea. Eu mă scu-lasem și tocmai mă bărbieream. S-a întins pe saltea, dar n-a dormit. Stătea cu amîndouă mințile sub cap și fredona, el, care era cel mai afon din cîți oameni cunosc pe lume! Îl vedeam prin oglindioară, și vă dau cuvîntul meu că n-am văzut în viața mea o expresie de mai toată fericire pe chipul vreunui om...

Așa ceva nu se poate uita! Era iluminat de beatitudine, nu știu dacă înțelegeți. M-am întors spre el rîzînd: „Pe unde umbli toată noaptea, măi motan vagabond, măi derbedeule? Ai dat de oala cu smîntînă, aii! Țin minte că am spus, iar el s-a pornit pe un ris în cascadă, dar înecîtor, dulce, cum să vă spun, parcă nu el rîdea, ci un drăcușor în el, un mic satir din antichitatea grecească... „Iluță, a zis apoi, și, Doamne! cum îl strălucneau ochii!, tu ce crezi, există zine pe lumea asta, nu în basme, ci vii, adevărate, zine, lele, zeite, naiade, cum vrei să le numești, zine, auzi tu!“ Îmi dădeam seama că nu-l mai începea fericirea, că trebuia să și-o destăinasească — și cui, dacă nu mie, care eram prietenul lui?... A mai blînit așa vreun sfert de ceas, despre zine și iar despre zine, despre una mai ales, fără seamăn pe lume, zicea, întruchipare a pădurilor și a razelor de lună, a izvoarelor și norilor, și tot așa, prostii de îndrăgostit... A dormit brusc, la mijlocul unui cuvînt, și în ziua aceea l-am asigurat pe profesor că tovarășul meu de cort e bolnav, că a gemut toată noaptea, așa că l-a scutit de lucrări. Asta e tot, dar, vă repet, n-am mai văzut niciodată, la nimeni, o fericire atît de, cum să spun, paroxistică... Și la cine? La sfîșosul, la lîncedul Traian, pe care pînă atunci nu-l credeam în stare de sentimente mai puternice!

Peste două zile, ne-am întors la București, eu am plecat la mare, după aceea m-am îmbolnăvit. Iar Traian...

— La Vitomirna fusese în noaptea aceea?

— Numai acolo putea să fi fost, Gladu era prea departe.

— Și n-ai aflat lucruri mai concrete despre „zina“ aceea, despre „întruchiparea pădurii, a razelor de lună, a izvoarelor și norilor“?

— Geologul avu un gest de consternare.

— Nu. După ce s-a trezit din somn, gustul de confesiuni îl trecuse și nici eu nu l-am tras de limbă...

— N-ai înțeles, prin partea locului, o fată, o femeie... de o frumusețe, să zicem, ieșită din comun?

— N-am avut norocul lui Traian... Dealtfel, în ce mă privește, n-am bătut decît o dată sau de două ori drumul pînă în cătun. Eram destul de ocupați în tabără. Și dacă ne gîndim bine, „zina“, frumusețe răpitoare“ poate să fi fost numai în ochii prietenului meu — femeia iubită o vezi întotdeauna oarecum altfel decît e ea în realitate, nu-i așa?

— Fără îndoială... În sfîrșit, asta e tot. Vă mulțumesc, domnule inginer.

Era aproape ora unu din noaptea, cînd Vigu ajunsese acasă. Se dezbrăcă, consultă Mersul trenurilor și întinse mîna spre telefon, cu intenția de a cere la 051 să fie trezit la patru și jumătate — la cinei și donăzeci pleca un accelerat spre Valea Jiului. Aparatul se porni însă să sune înalte de la ridica el receptorul. Răspunse, întrebîndu-se cine putea să-l caute la ora aceea. Se liniști (se temuse că, așa cum i se mai întîmplase de sute de ori, va fi chemat pentru un caz urgent și că și acele biete trei ore și jumătate de somn cîte îi mai rămîneau se vor duce pe apa simbetel...) cînd auzi vocea operatorului de la interurban.

— Sînteți chemat de T..., anunță telefonista, după ce ceru confirmarea numărului. T...? Era localitatea, garnizoana în care se afla unitatea militară din curtea căreia decolase, cu trei zile în urmă, cu elicopterul.

— Tovarășul căpitan Vigu?... Irupse în receptor un glas precipitat. Să trăiți! Mă lertăți că vă telefoniez la ora asta, poate v-am sculat din somn, dar am sunat și la nouă, și la unsprezece, și acum o jumătate de oră, și n-a răspuns nimeni...

— Nu m-a sculat din somn, lasă scuzele, locotenent Opreanu, i-o reteză Vigu cu un zîmbet. Dar, mă rog, ce s-a întîmplat, arde undeva? Adăugă el ironic, dar numai ușor ironic, fiindcă, hotărît lucru, tinărul pilot îl era simpatice — putea băga mîna-n foc ca acesta, acum, avea să-și ofere, ca atîția alții, serviciile de detectiv amator. Dacă altădată stăruințele de salubritate îl plictisesc, îl scoteau din sîrte, în cazul de față, trebuia să recunoască, îl suridea perspectiva de a-l avea tovarăș în „excursia“ montană de a doua zi pe „elocrișanul“ cu ochi ageri. Nu se îngelase, ca atîția alți martori într-un caz sau altul, ca atîția participanți-întîmplători la o anchetă, tinărul aviator avea „o idee“ a lui, și nu tocmai suptă din deget!

— Mi-ați recunoscut vocea?... făcu, plăcut surprins, pilotul Alouette-el, după care se porni să peroreze: — Tovarăș căpitan Vigu, vedeți dumneavoastră, de atunci, de cînd mi-ați arătat pumnalul acela, cum să spun, m-a obsedit încrustația aceea de pe plăsele, motivul acela ornamental ciudat — vă aduceți aminte?...
— Nu, nu-mi aduc aminte!... rise Vigu. Mi-a lăsat complet din cap!

— Mă scuzați, a fost o întrebare prostescă, recunosc... fiindcă, nu-i așa, acesta e singurul indicu important pe care îl aveți pentru identificarea criminalului... Sau mă înșel?

Vigu nu găsi de cuvînt să răspundă.

— Tovarăș căpitan Vigu, reluă Opreanu, intimidat de tăcerea ostentativă a celui alt, de fapt, iată ce voiam să vă spun... Eu, știți, sint originar de prin părțile acelea, dintr-un sat din Gorj... și la noi, în materie de artă populară — nu știu dacă dumneavoastră cunoașteți regiunea, la noi și în Maramureș, am constatat asta cînd am fost odată pe-acolo, la noi, cum ziceam, există o tradiție în ce privește împodobirea porților, a stîlpilor de pridvor și a altor chestii de felul ăsta. Se încrustează în lemn motive ornamentale cu totul ciudate — în covoare și scoarte recunoști flori, păsări, copaci, pe cînd în lemn, cum să vă explic... al jura că e sculptură abstractă modernă, cînd de fapt semnele acelea parcă ar veni din adîncul vremurilor, dintr-o lume fabuloasă moartă demult, zău dacă știu cum să vă...

— Dacia preistorică?... îl întrerupse Vigu, vag iritat.

— Ordonăți! făcu Opreanu, corectîndu-se apoi: — Poftim?... (Hm, bine măcar că băiatul ăsta nu l-a citit pe Nicolae Densușianu, constată Vigu cu un soi de satisfacție, doi locotenienți cu lecturi savante într-o singură zi ar fi fost prea de tot!). De pe vremea dacilor? Știu eu? Și de ce nu? Dar nu asta interesează, ci faptul că unele din aceste motive decorative, chiar și atunci cînd sînt foarte simple, din numai două sau trei linii, sînt extrem de originale, nemai-întîlnite... eu, credeți-mă, încrustația de pe pumnal n-am mai văzut-o nicăieri și cu toate astea mi se pare cunoscută... și mă gîndesc că dacă l-ați găsi pe meșterul care a împodobit plăselele cuștului, ați da probabil și de urma asasinului...

— Miine pe la amiază voi fi la Vitomirna, zise Vigu, fără să mai adauge că tocmai asta își propunea în primul rînd, să meargă pe „îrful“, dacă putea fi numit astfel, al bizarului însemn (de moarte, cum îl numea în gîndul lui) de pe cuștîl uelș; nu voia

să-i răpească simpaticului pilot paternitatea „Idei de anchetă”!

— Vreți să vă duc eu elicopterul? se repezi Opreanu. Am două zile libere, dar dacă îi telefonați comandantului, sînt sigur că...

— Nu vreau să mă duc eu elicopterul, risă Vigu. Nici eu un Mig o sută nu știu cit; se păstrăm pacea ancestrală a bătrînuțului cătun Vitomirna și nici să nu ne atîrnăm clopoței de zgardă. Zici că ai două zile libere? Foarte bine. Dacă îți face plăcere (lată că i-o lua înainte detectivului amator, propunerea venea chiar din partea lui!), poți să mă însoțești în excursie... Trenul meu sosește la 11.57 în gara Calomfirești. La revedere! A! era să uit: e de dorit să nu fii în uniformă...

IV. — I SE POT PUNE CĂTUȘELE UNEI NĂLUCI ?

Trenul sosi într-adevăr la 11.57, cu nici un minut mai devreme sau mai tîrziu, în nelăseata gară Calomfirești, și pe peronul cu pietris, în fața unui rond cu zorele, aștepta locotenentul Opreanu, în cel mai elastic echipament de munte: bocanci cu ținte, pantaloni-pană, pulovăr cu capete de cerb și chiar și cu un rucsac, aproape gol, atîrnîndu-i de umărul stîng. Novicele Sherlock Holmes împine conspirativitatea pînă acolo că se făcu a nu-l cunoaște pe călătorul (singurul, dealtfel) care coborî din tren. Vigu se duse direct la el și îi strîmbea mîna cu efuziune.

— Avem noroc de vreme frumoasă pentru excursia noastră! Care e prognoza căpitanului forgolescu de la meteo?

— Cer descoperit pentru astăzi și plafon înalt pentru următoarele două zile...

— Perfect! Mai ales că am avut ocazia să constat că de obicei nu se înșală...

Străbătura strada principală a tîrgușorului discutînd în continuare despre vreme cu sirguința și aerul preocupat a doi englezi sadea. Cîrînd, lăsă în urmă casele mărginașe și porniră să urce un drum forestier, din ce în ce mai strîicat, mai desfundat, cu cit se infunda în munte. În zare, creștele munților se înălțau cenușii, înegurate, în lumina palidă arie a amiezii de toamnă; zăpada scînteietoare de acum cîteva zile se întorsese, pînă la ultimul fulg, în cerul înalt. Trecură pe lîngă pilcări de copaci arămi — stejari și ulmi, iar mai apoi fagi bătrîni cu trunchiuri groase poleite în argint străvechi — peste pajisti cu iarba palidă, resemnată să primească peste o zi, peste o noapte, peste cîteva nopți, tristul veșmînt al iernii, pe lîngă surpături de coastă sinistre în golitatea lor de piatră dezvelită, spălată, mîncată de ploți vechi și putrede, și, pe măsură ce urcau, pustietatea creștea, creștea și adinea tăcere și încremenire a locurilor, codrului, cel de departe și cel de aproape, deopotrivă, susula prelung în bălata unui vînt altfel nesimțit, împlînind tăcerea și sporînd-o și lărgind pînă la necrezut pustietatea, înct, de la o vreme, cei doi călători peste munte amuțiră cu totul, adîncindu-se într-o muțenie, s-ar zice, înflorată. Nu înfîliseră țipente de om în cele două sau trei ceasuri de urcus, înct se puteau întreba cine îi va fi premers pe drumul surpat, și cînd, în ce timpuri pierdute, și încet se va fi dus, și dincoace și la venit?... Căci drumul, așa părăgînit și pustiu cum se înălțase, părea să nu mai fi fost căleat de veacuri — cine știe, ultima va fi fost o cohortă romană, întotdeauna triumfală în marsul ei, chiar și înfrîntă și în retragere! Dar nu — și o știu amîndoi, căci Vigu îi spusese între timp tovarășului său de drumete trista poveste a studentului geolog Traian Omescu!, dar nu, drumul acela fusese căleat, nu încăpea nici o îndolală, în urmă cu șase ani, cu o aproximație de cîteva zile, dacă nu de alteinea, cel puțin de pasul plin de violențe pe care numai dragostea și înțila tinereții, îngemănate, o pot împrumuta cuiva, al unui băiat din secolul douăzeci, în goana sa, pe cit de eternă, pe atît de anacronică, după o himeră, după o „zină a pădurilor”, pe care o credea a sa și care, pînă la urmă, n-a fost să fie desigur a nimănui... O goană după fericiere, menită, cum mai întotdeauna se întîmplă, să fie pîndită de o nălucă uieșagă...

Făcăr un popas acolo unde, cu cîteva zile în urmă, coborîseră din elicopter după sinistra lor descoperire



din adîncul hornului de piatră. Soarele începuse să dea spre asfințit — acum, toamna, seara se lăsa degrabă.

Nu mai schimbaseră decît cîteva vorbe în ultimul ceas și mai bine, Vigu își umplu cu tutun pipa și o aprinse. Mal tînărul său însoțitor desfăcu rucsacul, scoase o sticlă de coniac, o destupă și i-o întinse. Vigu bău o dușcă zdravănă.

— Ce credeți, îi veți găsi pe uieșag?... îi adresă Opreanu întrebarea care demult îi stătea pe buze.

Vigu îi restitui sticla de coniac, dar nu se grăbi să răspundă. Îndreptă spre tovarășul său de drum o privire grea și întunecată.

— Dacă îi voi găsi, zici?... Sînt împrejurări, dragul meu, cînd ai prefera, cînd ai dori să-ți scape uieșagul pe care îl cauți...

Tînărul pilot înghiti un nod. Nu-i venea să-și creadă urechilor! Dar, după momentul de uluire, simți cum îl cuprînde un inexplicabil val de emoție.

— Să vă scape! Ce vreți să spuneți?!

— Crimele sînt urite, amice dragă, n-ai ideile eit sînt de urite, de murdare, de gretoase!... Unui om ca dumneată, deprins cu azurul și înfinitul cerului și care înfruntă în fiecare zbor, căci nu se poate altfel, gîndul unei morți pure ca o volatilizare în eter... unui om ca dumneată vederea lor i-ar întoarce stomacul pe dos... Și totuși, din vreme în vreme, se ivesc ete una — Doamne, iartă-mă! era eit pe ce să spun frumoasă... — Vigu ridică din umeri. — Dar cum s-o numesc altfel?... Pe omul care a vărsat sînge în locul acesta eu îl văd de pe acum, îl văd aveau... în sfîrșit, mi-l închipui... și, zău! nu simt defel impulsul să-l strivesc sub tălpi ca pe o înșetă respingătoare...

— Dar de ce — de ce?! aproape că strigă Opreanu. Nu mai înțeleg nimic! L-a nels pe băiatul acela — chiar dumneavoastră mi l-ați descris, era un om în floarea vîrstei, tubea cu pasiune, eu dăruie, visa să... ei bine, și vine un ticălos care îl înfige cuțitul în spate!

Vigu îi puse o mînă moale pe umăr.

— Haide să ne urmăim drumul, să nu ne prînda întunericul... — Porniră pe drumetul care, acum, mai mult coborî: după un timp, Vigu reluă, cu un zîmbet care, din nou, îi surprinse pe însoțitorul său, era un zîmbet și rău, mai exact spus nu lipsit de cruzime, și trist parec, și ironic: — Cine știe, poate că omul acela ne așteaptă... Vrei probabil să-ți spun de ce aș prefera să-mi scape?... Să-mi scape mie, ea să fiu scutit de jălnia obligație de a-i pune cătu-

șele, dar nu să scape și de pedeapsă — a vărsat sînge, și asta se plătește, iar el o știe... El bine, să ne gîndim care ar fi putut fi mobilul crimei. Băiatul acela, Traian Omescu, n-avea în buzunar o lescăle peste banii de tren, așa că jaful se exclude. Pe de altă parte, n-a făcut vreodată rău nici unei muște, așadar nu poate fi vorba de răzbunare. În schimb, era îndrăgostit la nebunie de o „zîna a pădurilor” din partea locului... Ce supoziție putem face: că o fericire s-a suprapus peste altă fericire, o dragoste peste altă dragoste, „zîna pădurii” fiind una singură, și pesemne că îl iubea și ea pe băiatul „de la oraș”... Dar celălalt? Cel a cărui flăcăr din piept n-a putut fi stinsă... n-a putut fi stinsă poate nici prin moarte...

— Dar asta-l o definiție ceva mai sofisticată, să zicem mai poetică, a unui caz oarecare de gelozie... O crimă pasională tot o crimă rămîne, oricîte circumstanțe atenuante i-am căutat! Nu sînt de acord cu dumneavoastră, fertați-mă!

Acum, nu prea departe, se vedea cătunul. Vreo douăzeci-treizeci de case răsfrîse printre livezi și finețe cu iarba neastepat de proaspătă, de aprins-verde, pentru anotimpul întîrziat. Că într-un decor de basm, din loc în loc, în livezi, scoruși cu crengile încărcate de fructe roșii ca niște globuri de sticlă incendiau verdele pămîntului și, mai în zare, albastrul și cenușul cerului. Fără vola lui, de parcă s-ar fi temut să nu-l audă urechea vreunui duh al locurilor, Vigu coborî glasul cînd răspunse:

— Crimă pasională, circumstanțe atenuante?... Să lăsăm termenii juridici pe seama magistraților — eu mă voi mulțumi să mă uit în ochii omului... S-ar putea să nu fie nevoie să-l pun decît o singură întrebare, restul să-l las pe seama judecătorului de instrucție. Fiindcă am presimțirea că omul va răspunde din capul locului: „da”... Dacă va fi în stare să răspundă și altfel!

Tovarășul său de drum se uită la el cu coada ochiului.

— Întotdeauna „presimțiri” cu ce fel de om veți avea de-a face, vreau să spun, atunci cînd anchetați o crimă? Întrebă el cu o ironie care nu-l scăpă lui Vigu; dar nu se supără, ci dimpotrivă, rise.

— Ei! nu chiar întotdeauna! Dar mi se întîmplă destul de des...

Se apropiaseră între timp de primele case ale cătunului. Aproape toate aveau porți înalte de lemn, cu o stîreșină superbă, fantastică alcătuirii, pline de grandeură, cu atît mai mărețe cu cît, funcțional, erau mai degrabă inutile, ograda fiind rareori închisă eu totul de garduri, astfel că se putea intra și pe lingă poartă, nu neapărat prin ea. Porți regești — căci puteau fi numite și așa, dînd spre curțile unor crai pastorați de legendă... Dincolo de porți, dar la o depărtare de cîteva zeci de metri, în profunzime, răsăreau casele, nu toate mari, nu toate încăpătoare, dar semețe și totodată pline de farmec, durate din piatră masivă și pînă la jumătatea lor, iar mai în sus din birne înegrite de ploii și omături și cu pridvoare largi pe care rideau, roșii, în glaste îngrămădite unele într-altele, mușcate mari, ca niște țărînceute voioase. Oamenii nu se prea vedeau prin curți, dar din mai toate hornurile se ridica fum, semn că la vetrele din tînde se mesteca mămăliga pentru cină. Din depărtare, se auzeau tălîngile vitelor ce se întorceau de la pășune.

— Ai ochii cei mai ageri din lume, se întoarse Vigu către tînarul pilot, m-am convîns de lucrul ăsta... Așa că roțește-ți privirea... și caută!

— Ce anume?! Facu mirat Opreanu. Ce să caut? Apoi, dîmrîndu-se deodată:

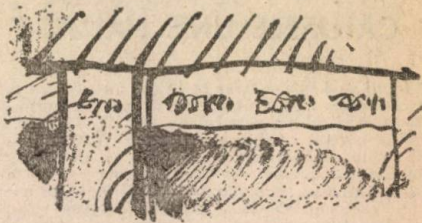
— A! da! — Și, cu o soaptă înfiorată: — Semnul... Pășeau agale prin mijlocul uliței, întorcînd privirea cînd spre o casă, cînd spre alta, minunîndu-se de frumusețea înaltelor porți de lemn și de fantezia nescăpată a meșterilor care le duraseră și le ciopliseră: atît de asemănătoare între ele, nu era totuși, nici una alidoma cu celălalte!

Opreanu înceștă mina de brațul lui Vigu. Murmură: — Acolo...

Se aflau în dreptul unei case ce răsărea mohorîtă dintre niște copaci foarte bătrîni, scorburoși și cu trunchiul crăpat, cu cite o creangă noduroasă, nu scuturată de frunze, ci moartă demult, neputîncioasă să mai zămislească vreun mugure. Tei și salcîmi, trîști și surpați în sine. La fel ca și casa pe care o umbreau, și care era desigur părăsită. Acoperișul de gîndrilă putrezit demult, ferestrele, cu ramele smulșe, arătau ca gîvanele unei hîrzi, ușa, smulșă și ea, cu gura știrbă a Mumei-Pădurii... Nici un semn

de viață în casă și nici în șopronul alăturat sau în grajdul lăsat într-o rină, cu două birne ale acoperișului prăbușite. Curtea era năpădită de bălării și, străbătînd-o, cei doi aveau senzația tulbură că sînt cei dinții care calcă pe acolo de multă vreme, dacă lăsau de-o parte moroi, ai căror pași nu lasă urme. Negura înserării sporea și mai mult tristețea deznădăduită a locului, și așa întunecat și cotropit pareă de o pecingine de moarte.

Din uită, Opreanu arăta spre pridvorul casei aceleia. Vigu nu remarcase nimic deosebit, dar știa, din experiență recentă, că nici el, nici vreun alt muritor, se putea spune, nu erau capabili să vadă ce vedeau, de la distanțe apreciabile și cu atîta precizie, ochii de șoim ai tînarului pilot. Într-adevăr, pe grînda care susținea pridvorul, era cioplit, în chip de motiv ornamental, repetat la o depărtare de o palmă, Semnul:



— E cineva pe aici? strigă Vigu.

Nu-i răspunse decît un foșnet al frunzișului putred de deasupra capetelor lor. Pătrunseră, prin ușa prădată, înțil în tîndă, apoi în odaia mare. Nimeni, nici cîieri. Și nici vreun obiect casnic, cît de neînsemnat, care să arate că locuia cineva în casă. Părăsită și jefuită de orice lucru care mai putea sluji la ceva, chiar și de scîndurile dușumelei, casa era pustie. Clădat însă, într-un ungher era răsturnat un braț de fin; pesemne vreun drumeț rămas fără adăpost înnoptase de curînd acolo.

Și cu toate astea, în paragina și pustietatea aceea, amîndoi aveau sentimentul straniu că nu sînt singuri, că în preajma lor, poate între ziduri, poate în văzduh, într-o lume nevăzută dar suprapusă, se mai află o ființă omenască, cineva sau ceva care ar fi sau ar aduce cu o ființă omenască! „Nu există stafil! murmură în gîndul său, încercat totuși de un fior, tînarul pilot. Astea sînt prostii!”

Și, atunci, o văzură. Întoarseră capetele amîndoi deodată și tresăriră puternic. Ființa aceea ciudată stătea în ușă (din care și pragul fusese smulș), luminată dîndărăt, ca de o aură supranaturală, de razele soarelui ce scăpăta, înaltă, subțire, gracilă, cu părul negru revărsat peste umeri, cu fruntea, dureros de albă, ridicată sfîdător, cu ochii mari, uluitor de mari și de strălucitori, dar de o strălucire de gheață, ațîntiți asupra lor.

Tăcerea o rupse făptura aceea ca din altă lume:

— Vulturul v-a trimis?

O priveau încrămențiți.

— Ori ați venit să mă duceți la Căpriorul meu cel drag?... Dacă-l așa, vin cu voi îndată... Singură nu mă pot duce, că nu știu drumul...

Vigu întrebă eu glasul coborît:

— Tu ești zîna pădurilor, nu-l așa?

Ea zîmbi:

— Așa îmi spunea el, Căpriorul meu... Numai că toate pădurile de pe lume s-au uscat, și toate izvoarele, și a pierit și cîntecul păsărilor, și nici eu nu mai sînt zîna... Ochii mei au secat, nu mai sînt zîna pădurilor... Dar lui să nu-i spuneti asta, că nu mai vine dacă află că m-am făcut slută, neagră, uscată, măcar că de dorul lui am ajuns așa...

— Ascultă... Începu Vigu.

Dar ea, schimbîndu-se brusc la față, întoarse capul și, fără altă vorbă, o rupse la fugă, coborînd în goană treptele pridvorului și făcîndu-se nevăzută îndărătul unor arbuști. Vigu îl blestemă în gînd pe plutonierul de miliție care, intrînd în ograda, o speriașe și o alungase, iar acum se interesa, morocănos, de identitatea lor.

— Sînt de la Inspectoratul Miliției Capitalei, căpitanul Vigu, îl lămurii el pe un ton cu totul neprietenos, întînzîndu-l legitimat. El! și acum e rîndul meu să-ți pun dumitale cîteva întrebări, să vedem dacă o să-ți fie la îndemînă...

V. — SEMNUL DINAFARA VIEȚII ȘI MORȚII

Urceau toți trei pe un drumeag pietros, în tăcerea misterioasă a nopții timpurii de toamnă, către cîmîtîrul cîtunului. Chiar în fața ochilor lor, răsărea luna plină. De vreo cîteva minute, întreaga întindere se acoperise de un văl de aur: iarăși, dar într-altfel, un peisaj ca din altă lume...

— Stinge lanterna! îi ordonă Vîgu, enervat, milițianului, care mergea la un pas îndărătul celor doi ofițeri. Plutonierul se grăbi să stingă lanterna; două ceasuri încheiate, acolo, la post, căpitanul acela afurisit din București îl frecase ca pe hoții de cai, spunîndu-i dealfă fără ocol că raportul pe care-l va întocmi nu va avea în nici un caz darul să facă să fie avansat „la excepțional”.

— Vasăzică, dumeata, cînd om din sat se spînzură de grînda casei, te mulțumești să constăți decesul și nu te întrebi ce l-o fi îndemnat să-și ia viața? Și apoi, cînd femeia ce se știa că urma să se mărite cu sinucigașul — o femeie frumoasă ca ruptă din soare... — își pierde mințile, dumeata îți spui că asta i s-a tras „din inimă rea” și nu iei în seamă faptul că femeia dădea semne evidente de rătăcire înainte de a i se spînzura logodnicul, ca să-i spunem așa... Grozavă logică, bravo! Apoi, recunoști că ai auzit „vorbe” prin sat că femeia se întîlna, nopțile, într-o colibă din pădure, cu un tinăr „de la oras”... Al presupus că era vorba de unul din studenții de la tabăra geologilor, dar n-ai făcut nici o legătură între studentul în geologie dispărut, ale cărui semnalmente erau date în circularele adresate tuturor posturilor de miliție din țară, și drama petrecută aici, la Vîtomirna! Sau te pomenesti că nici nu-ți arunci ochii

peste circularele astea, ci doar îți infunzi dulapul cu ele??

Către mormîntul spînzuratului urceau acum. Un om, după toate descrierile obținute, trecut de înflia tinerețe, închis în sine, cu un chip aspru, tăiat ca din piatră, aproape cărunț — un om drept, în felul lui, care n-ar fi furat de la nimeni un cecan de porumb, dar care, atunci cînd prînse un minz pascînd în livada lui, îl ucisese înfigîndu-l un țarș în grumaz... Văduse de mulți ani și fără copii, se îndrăgostise pătîmas de cea mai frumoasă fată din sat și din multe sate pînă hăt peste munți. Zîna o chema — întocmai așa! — și o înduplecase să se mărite cu el. Peste o săptămînă urmau să facă nunta, cînd deodată, el e găsit spînzurat de grînda pridvorului casei sale... În casa în care trăia singuratic, ținea pregătite din vreme crucea pentru mormînt și sîcriul în care să fie îngropat.

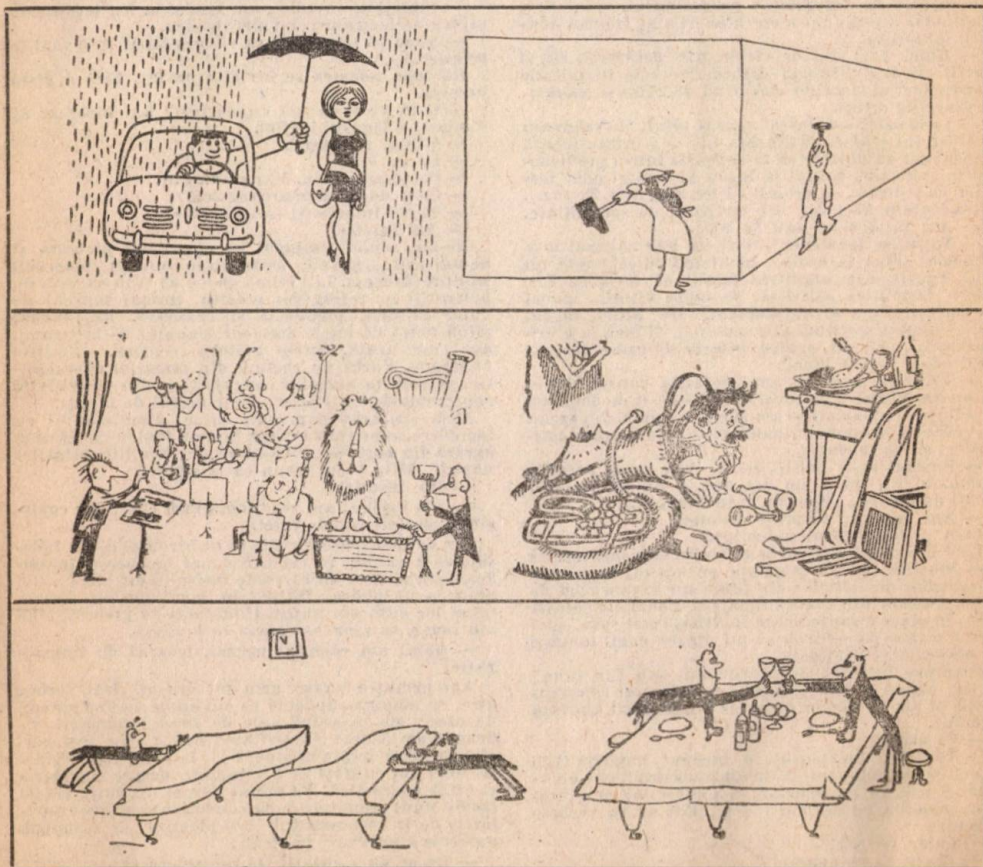
Ajunseră în fața aceluia mormînt. Vîgu îi ceru milițianului lanterna și lumină crucea.

Aș fi jurat că vom găsi și pe cruce Semnul... murmură locotenentul Opreanu, pradă unei emoții inexplicabile.

— Și dacă aș dispune exhumarea, poți fi sigur că l-am găsi și pe capacul sîcriului, răspunse Vîgu, mai degrabă trist decît sarcastic. Da, semnul... semnul dinafara vieții și morții, și dinafara timpului...

Fură singurele vorbe pe care le schimbă în fața mormîntului ucigașului. Al omului care vărsase sînge și care știuse, după aceea, să-și dea singur pedeapsa. Luna lumina aproape ca ziua, toate stăteau încremenite, pietrele, iarba, țărîna, chiar și copacii negri de pe muchea dealului și care, cu toate astea, șușuiau misterios în noapte, într-un zvon care venea din adîncul a zeci de veacuri, îngropate parcă și ele în țîntirîmul umil.

NICOLAE MĂRGEANU





Lili inimă de leu



N-am stofă de detectiv clasa-ntia. În sensul că, atunci când mă aflu în birou, nu stau țepăn pe scaun, răsfoind sobru și preocupat dosare elegante și nu cad fotogenice pe gânduri. Dacă analizez bine, nu voi reuși niciodată să ating perfecțiunea artiștilor din filmele noastre: ei sînt diehisiți la o sută și-un poi, sobri și țepeni parec umpluți cu ipsos, au replici ticluite zece ani, cit li trebuie scenariul să se strecoare pe sub ușile de unde se obțin atît de valoroase vize. Eu nu reușesc toate acestea. Dimpotrivă, totuși pe scaun lupt din răspuțuri să nu easesc, toți colegii au plecat pe la casele lor, așa că zace în mine un dor de duca de cea mai bună calitate. Numai că o asemenea minune nu mi se poate întîmpla: eu o oră înainte de terminarea programului, șeful m-a chemat atent cum merg afacerile pe frontul educației minorilor.

— Bine! Toți sînt de viitor, atît derbedeli, cit și tinerii ciuștiți. Viitorul derbedelilor este în minile noastre, cel al tinerilor elocotind de avînt și energie, în propriile mini.

— Lasă asta! s-a apărut agasat șeful. Mă refeream la tineretul școlar... Tovarăsa Lili cea intransigentă a telefonat că dorește să te consulte într-o problemă foarte spinosă. Rămîi la birou și aștepti pînă termină ea sedința... A promis că trece pe aici. Te rog... adică-l ordin să-i dai tot sprînzlul de specialitate.

— Am înțeles! și dau să plec.

— Tovarăse locotenent, încă un bob zăbavă! m-a rechemat șeful la ordine, închizînd șmechereste un ochi. Inutil să-ți amintesc faptul că tovarăsa Lili este o destoinică activistă, de mare viitor... model de corectitudine și devotament. De altfel, faptul că a solicitat sprînzlul tău personal, și încă la o oră înaintată... oricum, pentru dosarul de cadre al unui tînar ofiter prinde bine...

— Tovarăse colonel! am protestat roșind brusc, eu nu am văzut-o pe tovarăsa Lili decît de două ori la sedințele cu părintii și am privit-o numai din punct de vedere profesional, analizînd-o prin prisma calităților ei de pedagog...

— Firește! m-a liniștit șeful. Așa încep părerile frumoase! Eu nu ți-am dat nici o sugestie, m-am gîndit numai că... înțelegi, tovarăsa Lili...

— Am înțeles, tovarăse colonel!

Ceea ce-i adevărul gol-goluț.

Cînd m-a sunat ofiterul de serviciu, se făcuse noaptea de-a binelea, iar eu notăiam pe scaun, împotriva obiceiurilor detectivilor din filme nu aveam chef de lucru, doream din toată inima s-o zbughesc acasă.

— În cinci minute poate să vină, i-am spus, apoi m-am repezit la oglindă să-mi masez ochii umflați de oboseală și noțială.

Tovarăsa Lili cea intransigentă sau Lili inimă de leu, cum i se mai spunea, s-a prezentat constîlnicoasă și am invitat-o să ia loc pe scaunul din fața biroului.

— Vă ascult!

— Tovarăse locotenent, a început hotărîtă Lili inimă de leu, am venit la dumneavoastră într-o chestiune foarte, foarte delicată! și a subliniat eu o întoarcere ciudată pe cei doi foarte. Pot să vă vorbesc deschis?

— Chiar vă rog!

— Vreau să vă cunosc!

Am roșit de-a binelea, declarația directă a tovarăsei Lili a răsunat ca o salvă de pușcă.

— Tovarăsa Lili, sînt încîntat... numai că eu nu sînt pregătît sufletește suficient de bine.

— Cum, tovarăse locotenent, a izbucnit, dar pînă acum ce ați făcut? Am vorbit de două ore cu șeful dumneavoastră.

— Eu mă mobilizez mai greu! m-am scuzat. Într-un fel, sînt de modă veche, educat să chibzulesc îndelung la rezolvarea evenimentelor foarte delicate, cum bine ați subliniat dumneavoastră anterior.

— Nu-mi place așa, a pufnit nemulțumită. Cîți ani aveți tovarăse locotenent!

— Douăzeci și patru!

— Eu n-am nici atîta! Abia am împlinit douăzeci și trei și priviți cit curaj! și entuziasm am în mine.

— Sînteți de învidiat, am lăudat-o. Nu toți putem atinge perfecțiunea dumneavoastră.

— Și ce vă împiedică să vă pregătiți? m-a luat în primire.

Discuția noastră se învîrtea pe loc, fără o pistă precisă.

— Cînd vreți să mă cunoașteți? am încercat să o aduc pe făgașul inițial.

— Mîine! a hotărît.

— La ce oră?

— Păisprezece fix. Vin să vă iau.

— Cum doriți dumneavoastră!

— Să vă îmbrăcați în uniformă!

— Am înțeles!

Ne-am sculat amîndoi în cîte două picioare și ne-am întins minile peste birou într-un impecabil salut tovarășesc. Lili inimă de leu avea în ea ceva de halterofil în retrager: masivă, numai mușchi de bună calitate, pieptosă și spătoasă. Roșcovană, plină toată de bucle asemeni spanului de la strung, așa cum arată, într-o pletură celebră, Dimitrie Cantemir. Purta un costum din material supraelastic, maron, în culoarea angajaților din paza civilă contractuală, eroit lejer, chiar destul de lărguț.

Mi-a scuturat năprasnic mina, zîmbindu-mi cu încredere, așa cum văzusem într-un tablou cu reforma agrară din anii '45 „Pămînt pentru familiile ostașilor noștri”. Mi-a făcut semn ca la stadion:

— Mă însoțiți?

— Am înțeles! am reacționat fără chef, dar copleșit de sentimentul datoriei.

Am adunat toate hîrtiile de pe birou și le-am îndesat, de-a valma, în fișet. Nu mai încăpeau: împingeam un pachet de hîrtioare într-un colț, alt pachet aluneca pe podea, firînd în jurul nostru. Le-am făcut loc cum am putut, ținînd ușa cu pieptul, pînă am reușit să răsucesc cheia în broască.

— Gata! am răsuflat ușurat, leacă de transpirație.

Am urmat-o supus prin tot orașul. Îmi vorbea tare, cu nădejde, apăsînd pe cuvintele ce i se păreau de efect, ele răsunînd ca de două intersecții. Pe drum a desfășurat o activitate febrilă: a pus întrebări cîtorva elevi despre misiunea lor în contextul obținerii unei noi calități în învățămînt, despre Burebista și criza energetică. Pe malul Borcei, în pare, a fost rîndul unui muncitor de la combinat și al unei ospătărițe de la restaurantul „Doi plămîni” să răspundă precis la o întrebare pe șleau:

— De ce vă sărutați! De ce, tovarăși?

Puștanul, un instalator slab și deșirat, își ștergea jenat palmele de turul pantalonilor, plimbîndu-și

privirea de la mine la tovarăsa Lili inimă de leu. În schimb ospătărița s-a oțărât brusc și la obiect: — Da' ce-ți pasă? Ce, dacă tu și cu asta (asta eram eu) nu vă pupați, trebuie să faceți tot la fel?

— Tovarăși, a intervenit calm și sfătos Lili inimă de leu, sărutul este o inutilă risipă de energie. Săvanții au stabilit că un sărut scurtează viața cu trei ore. De cind am intrat noi în pare deja v-ați sărutat de vreo zece ori. Fiți conștienți, tovarăși, nu vă risipiți viața și energia. Aveți nevoie de ele pentru a le pune în slujba înalțelor idealuri ale poporului. Cum vreți dumneavoastră să obțineți rezultate superioare în muncă după ce v-ați sărutat cu nemiluita? Drămuți-vă forțele, tovarăși, păstrați intacte rezervele de energie pentru vîltoarea zi de muncă! Dovediți că nu preocupați nici un efort în realizarea înalțelor comandamente ce ne stau în față...

Instalatorul de la combinat a început să se bibile și mai abilit, încercînd să se angajeze că el va depăși planul cu un știu cît la sută, dar ospătărița l-a tirat pe bancă și a început să-l prelucereze într-o altă manieră, din care n-a lipsit nici „Mă, da' tu chiar așa căsăcit ești?”

Am procedat asemănător cu tovarăsa Lili, dar cu delicatețe, explicîndu-i că nu toți tinerii sînt capabili să se ridice la înălțimea încrederii ce le-a fost investită, etc., etc.

Ne-am despărțit în fața blocului ei, după ce l-a muștruluit pe un camionagiu care nu cunoștea istoricul relațiilor de producție din localitate și nici evoluția războiului din Orientul Mijlociu.

— Miine la paisprezece fix, mi-a reamintit. Am pentru dumneavoastră o surpriză cu caracter educativ.

Toată noaptea m-am visat cu tovarăsa Lili inimă de leu în fața ofiterului stării civile. Ceremonia era de-a dreptul trăznită, se făcea că primarul muncipalului Călărăși ne punea pirostrile, în timp ce tovarăsa Lili îl atrăgea atenția că unelele acestea n-au ce căuta în arsenalul unui consiliu popular cu personal aerist. Nași ne erau instalatorul de la combinat și ospătărița de la „Doi plămîni”. „Hai, mă, pupați-vă! ne îndemna ospătărița în timp ce instalatorul se angaja să repare înaintea de termen conductele de la coloana de sinteză. „Noi nu ne sărutăm, riposta Lili inimă de leu, vrem să ne păstrăm forțele intacte, pentru obținerea unei noi calități!”

Toată ziua am fost taciturn, șeful m-a chestionat în legătură cu cererea de ajutor a tovarășei Lili.

— Aveți dreptate, l-am liniștit, tovarăsa Lili cea intrinsigantă este un pedagog minunat, un exemplu de cinste, corectitudine și devotament cetățenesc.

La paisprezece fix, am avut bucuria s-o revăd în biroul meu, de data aceasta mult mai volubilă, mi s-a adresat mai direct, ca unui vechi combatant.

— Sper să nu fie nevoie de intervenția dumneavoastră, v-am solicitat pentru a-mă ajuta în cazul că toate metodele mele de convingere nu vor da rezultat.

— Aș putea să știu mai exact despre ce este vorba?

— Un fleac! a ținut să sublinieze. Un furt oarecare, comis de un elev de la liceul teoretic. I-am chemat părinții... vom rezolva repede necunoscutele.

În fața cancelariei ne aștepta un țăran gras, neras, cu pantalonii din doc, contorsionați în tur și-n dreptul genunchilor, cureaua îl alunecase în vine, pîntecul coborînd peste ea, odată cu cămașa plină de praf și îmbibată de transpirație. La vederea noastră, și-a scos pălăria umil, frecîndu-și în neștire barba nerasă.

— Săru'mina, tovarăsa instructoro! Să trăiți, tovarăse locotenent!

Nu s-o mișcase de mult din loc, și-n clipa cînd ne-a urmat în cancelarie, bocancii au lăsat o droaie de împunsături în înlocuimul de pe hol.

Acolo aștepta un elev în blue jeans decolorați, la fel de neras și cu părul în dezordine precum talcă-său. Uluit de cîtă lume foia în jurul lui, arborase figura de neștiutor, abia atînat adus pe lume.

— Aveți un fiu inteligent, dar leșez! a început profesoara de istorie, o tovarășă înaltă și sobră, cu altură de general în fața trupelor, cu un minut înainte de atac (instinctiv toți am luat poziția de „dreptici”). Două lecții la rînd l-am ascultat și nu a reușit să scoată un cuvînt. Închipuți-vă, nu a știut nici măcar cine a luat Troia. Cum este posibil! La prima lecție l-am dat zece. Atunci a răspuns excelent... Apoi, dintr-o dată, a abandonat pregătirea. Tovarășe Costea, s-a adresat elevului, măcar acum știți cine a luat Troia?

— Nu!

Într-adevăr, nu știa. După figura lui comple amărită se cunoștea de la o postă că nu avea habar ce-i Troia și cu atît mai puțin cine a luat-o!

Acest „nu!” l-a aprins pe țăran, dacă l-ar fi căzut un bolovan în cap, șocul ar fi fost mult mai redus. Cuprins de o furie nepuțincoasă, mort de rușine pentru neisprăvnia lui flu-său, a trîntit pălăria de podelele cancelariei.

— Cum nu știți, mă? De ce nu știți cine a luat aia... cum i-ați spus?

— Troia!

— Troia aia... cine a luat-o?

— Nu știu, tată!

— Spune, mă, tuți paștele mă-ti, că te rup în bă-tale! Vorbește! Ai luat-o tu sau nu?

— N-am luat-o eu, tată!

— Bă, nu te juca cu mine! Eu am răbdare, dar nu cîtă crezi tu! Muncesc cîstînt pînă mă ia dracu, cîstîg fiecare ban cu trudă și te țin pe tine la liceu și să albă ce mînea ai de acasă... nu pun mîna pe bunul care nu-i al meu. Mai bine mor de foame decît să fur! Auzi? Cum ai putut să-mi faci rușinea asta! Ai luat-o sau nu?

— Nu, n-am luat-o!

S-a lăsat o tăcere de mormînt. Cu un calm aparent, în spatele căruia se putea cîți fără ochelari o grozavă tulburare, țăranul a început să-și desfășoare cureaua de la pantalonii.

— Tuți paștele mă-ti de pușlama, să-mi faci mie una ca asta! Să flu eu chemat la școală pentru prostiile tale? N-ai avut ce mînea?... N-ai avut eu ce să-ți cumpăr bomboane!...

Era mort de rușine! Mîndria rănită a țăranului izbucnea cu durere în priviri.

Profesoara de istorie a zîmbit amuzată și a încercat să-l liniștească:

— Vă rog să fiți calm. Nu a luat-o el, nici nu avea cum. Troia-i cu totul altceva...

Dar miina țăranului nu mai putea fi stăvilită:

— Tovarăsa învățătoare (se cunoștea că-n vocabularul său nu figura noțiunea de profesor), nu-i luați apărarea. Pe mine nu mă duceți ce, de florile mărului au venit aici organele de stat! și-a arătat spre mine și Lili inimă de leu. Chiar dacă n-a luat-o el, trebuia să caște ochii pe unde calcă și ce-i în jurul lui! Cineva a luat-o, că altfel nu-i dădeai patru! Normal, nu? De ce nu a fost atent? De cînd era de-o șchioapă l-am învățat: „Măi băiatule, muncesc și trăiește cîstînt, seara cînd mergi acasă la ai tăi, să dormi liniștit cu capul pe pernă!”

Zarva din cancelarie s-a topit. Profesorii erau cu ochii pe noi, evoluția cazului îl redusese la tăcere. Țăranul și stergea rușinat lacrimile, agîtînd cureaua, elevul tremura ca varga.

— Tovarășe, nu aveți motiv să fiți supărat! am hotărît să intervin. Fiul dumneavoastră nu a luat Troia...

— Dar de unde știți că nu a luat-o el? a replicat energic tovarăsa Lili inimă de leu. V-am invitat aici pentru a asista și a acorda sprijin de specialitate numai dacă este cazul. Nu așa se face educație, tovarăși! Credeți că-l ajutam eu ceva pe acest tinăr, absolvindu-l de răspundere? Nu, tovarăși! Îl nerajăm! Dacă așa punem problema, azi fură o Troie, mîine două, poimîine trei și cine știe la ce ne mai putem aștepta...

— Tovarăsa Lili, am îngăimant pierdut...

— Tovarășe locotenent, vă rog să nu vă mai amestecați! Tocmai dumneavoastră atacați neprincipial problema, cînd știți foarte bine cîte încăleări de lege se comit!

Apoi l-a luat dușos în primire pe tatăl elevului.

— Bade, fiul dumneavoastră este un element tinăr, bine pregătit, de care patria are afte nevoie pentru schimbul de miine al făuritorilor de bunuri materiale și spirituale. Am participat la cîteva ședințe și pot spune că are un foarte valoros orizont politic, fondul său fiind sănătos și promițător. Iată de ce am ținut atît de mult să ne întrunim în acest plen, pentru a curma răul din rădăcini. S-o facem acum cînd încă nu-i prea tirziu. Dacă acest tinăr a săvîrșit o greșală, el trebuie ajutat și îndrumat pe calea cea bună. Ia loc, bade! Si dumneata, tinere, așează-te pe scaun! Să auzim: ai luat sau nu Troia?

Profesoara de istorie s-a albit, iar directoarea de studii — prezentă în cancelarie — a dus o mină la inimă.

— Ai luat Troia, tinere?

— Nu am luat-o, tovarăsa Lili!

de leu a trecut smecherește la atac.
— „Ești foarte bine, tinere! Po omul nou, cu o caracteristică înaintată, trebuie să-i caracterizeze și respectul față de bunurile colegilor, și prietenilor... în egală măsură, chiar și avuții obștești se cere apărare cu sfinteție, cu prețul vieții, pentru că avuții obștești, tinere, este al nostru, al tuturor, proprietatea întregului popor muncitor...”

— Tovarășa Lili, a mai încercat o șansă profesoara de istorie, știți, Troia nu-i bunul nostru... Troia a fost...

— Tovarășa profesoară, vreau să vă atrag atenția că misiunea dumneavoastră a încetat din clipa în care l-ați lăsat corigent pe acest element tinăr... Ați avut timp suficient la dispoziție ca să-i faceți educație. Acum este prea târziu ca să mai interveniți... În acest mod nu-l ajutați, dimpotrivă, îl încurajați pe drumul greșit...

— Directoarea de studii s-a așezat uluită pe un scaun și i-a făcut semn unui profesor: „Un pahar cu apă!”

Tovarășa Lili înimă de leu, după ce ne-a pus pe toți la punct, s-a așezat temeinic pe capul infractorului.

— Băiete, nu te obligă nimeni să recunoști, îmi dau seama că lupul se duce în sufletul tău, între recunoașterea și ascunderea adevărului. Orice i se poate întâmpla să pună mina pe un obiect care nu-i aparține, tentația a existat dintotdeauna, are un caracter istoric și nu va dispărea până în comunism, cînd toți vom avea absolut toate bunurile și valorile ce ne sînt necesare. Normal! Să presupunem că aș fi fost eu în locul dumitale... Nu, să nu o luăm așa! a continuat tovarășa Lili cu diplomație. Să presupunem că un coleg al dumitale, a văzut Troia! Bun! Să zicem că l-a plăcut! Da? Să fim sinceri și să recunoaștem, oricui i se poate întâmpla să vadă și să-i placă Troia, mai ales că — știți bine — străluceste atât de frumos și-n bătaia soarelui aruncă reflexe minunate...

„Ce naiba să fie, părea că spune figura mirată și preocupată a elevului, probabil este de sticlă dacă străluceste la soare?”

— Hai, măi Costele, spune, tată, ai luat-o tu! a intrat și țărânu în focul muncii de convingere.

— Nu, zău n-am luat-o!

— Măi băiatule, nu-ți taie nimeni capul! Insista blînd Lili înimă de leu. Ți-a plăcut, te cred! Avea gustul, culoarea, mirosul tău preferat... Ie-a tentat...

Nici ea nu se hotărâse cum arată Troia, iar elevul căuta să priceapă cum miroase, ce gust și ce culoare are...

— N-am luat-o! Zău, n-am luat!

— Dar de văzut, ai văzut-o!

Prins cu ușa, elevul a făcut primul pas:

— Ce-i drept, e drept: am văzut-o! Era frumoasă, cum ai spus dumneavoastră, dar n-am luat-o! Cred că altcineva... Mi-a plăcut, dar nu m-am gândit că-mi poate fi de folos! Chiar mi-am zis: „Ce naiba să fac cu Troia aceasta?”

— Profesorii nu s-au mai certat pe cataloage: l-au luat pe cel înținit în imediata apropiere și au început s-o zbughească din cancelarie.

— Oricui i se poate întâmpla! a rehat Lili înimă de leu. Troile tentează, oricine o știe! Mie, de pildă, mi-au plăcut dintotdeauna, cînd eram mică, tata mi-a cumpărat vreo zece... Le tineam pe prispă, la noi în sat nu le fura nimeni, că toți copiii aveau câte un sac. Vecinii le creșteau pe loturile lor ajutoare, dar tata nu avea, că era factor postal... Dar, cumpărarea de la C.A.P., erau destule, în fiecare an depășeam producția la hectar cu sută la sută și chiar mai mult, îndeosebi cînd ploua în luna mai. Crede-mă, băiete, dacă-mi cereai mie îți dădeam nu una, o sută, pricepi? După ce ai luat-o, ce ai făcut cu ea?

Țărânu stringea cureașua disperat, nehotărîrea lui îl punea răbdarea la grea încercare. Și-a amintit de palăria aruncată la supărare și a cules-o de pe podele.

— Hai, tată! Hai, Costele, recunoaște că ne apucă noaptea! Nu-ți fac nimic, zău nu-ți fac nimic!

— Uite, tată! Tău e foarte înțelegător. Vezi, ți-a promis că nu te bate! Ce-ai făcut cu Troia!

— Zău, nu știu!

— Ce nu știți! a întrebat cu speranță Lili înimă de leu.

— N-am luat-o!

— Costele! s-a infuriat țărânu. Nu te juca cu noi, băiatule! Păi unde crezi că te alți? Adică ne spui că ai văzut-o și acum nu mai știi! Păi ce, prostesti

tu aștia oameni mari și deștepți ca noi? Unde-ai văzut-o!

— După ușă!

— Da, tinere, foarte bine! Pe urmă?...

— Zău, nu știu!

— Paștele mă-tii! s-a infuriat din nou țalcă-său. Ce ai făcut cu ea, mă! Ai mincat-o, ai fărmăcat-o, ai pierdut-o, ai dat-o la țete? Mulțărăticule, cu cine dracu' semeni?

— Nu!

— Ce, nu? Ce-i aia nu?

— Zău, nu știu!

— Foarte bine! Ai uitat, i se poate întâmpla oricui să uite! E omește să uităm și nu trebuie să ne fie rușine pentru aceasta! a admis tovarășa Lili. Dar, pe urmă, ce ai făcut cu ea? Sper că nu ai lăsat-o după ușă?

— Nu, n-am lăsat-o!

— Tovarășa Lili... a încercat să intre directoarea în discuție.

— Vă rog să nu vă amestecați, vom discuta la timpul potrivit. Să nu credeți că ne vom opri aici. Priviți ce ați făcut din copilul acesta! Vă place?

Elevul, amețit de-a binelea, deja se lăsa purtat de curent, rezistența lui nu mai făcea două parale.

— Măi, Costele, spune, tată, ai mincat-o?

— Da!

— Cum?

— Cu gura! Am mincat-o și... gata!

— Ai putut?

— Da!

— Ți-a mai rămas?

— Da! a îngăimut cu silă. Mi-a mai rămas o bucată, aproape jumătate.

— Unde este?

— Am aruncat-o în Boreea. S-a topit...

Lili a explodat veselă:

— Păi vezi, tinere! De ce n-ai spus de la început? Era așa de simplu.

Țalcă-său a răsuflet ușurat:

— Măcar ți-a plăcut?

— Da, da...

— Cum era? s-a interesat moartă de curiozitate Lili.

— Păi, cum să vă spun!...

— Era dulce?

— Nu! Era așa... ca dovleacul. Era moale și bună. La început nu mi-a plăcut, dar pe urmă... Dacă tot am început...

Lili înimă de leu s-a sculat mulțumită și le-a strins mina puternic, tovarășește.

— Bade, ai un băiat de ispravă! Ei, tinere, ai văzut ce înseamnă să recunoști adevărul? De ce nu ai spus de la început?

— Era scumpă — a mișnit în continuare — știam că tata nu avea bani să plătească.

— Cît costă?

— O sută douăzeci de lei.

— N-am atîțit! s-a înverzit țalcă-său.

— Fii calm, bade! a intervenit Lili mulțumită și a scos un teanc de bancnote albastre.

I-a numărat suma solicitată apoi și-a luat la revedere de la ei, în termeni cei mai entuziaști.

Profesoara de istorie îl privea printre gene, directoarea își curăța, plictisită, unghilele.

— Ați văzut că munca de convingere este superioară? m-a luat la fix conducindu-mă spre lesne. După cum v-ați dat seama, se poate face lumina chiar dacă nu am absolvit școala de ofiteri.

— Îmi pare rău, tovarășa Lili, însă eu mai am și altă școală la bază...

— Școala de dans! Cazul, să știți, nu-i încheiat! am hotărît să o rad. Troia costă mai scump, băiatul n-a știut prețul exact...

— Cît?

— Două mii!

— Atît de mult?

— Păi, sigur că da!

— Și ce-i de făcut?

— Dați-mi banii și mă duc eu să plătesc, nu vreau să vă bateți dumneavoastră capul cu un fleac...

Tremurînd de emoție, mi-a numărat suma restantă, pînă la două mii lei și mi-a mulțumit din inimă, știa ea că sînt un camarad de nădejde.

— Vă rog să-mi aduceți bon pentru decontare.

Ceva mai târziu, l-am sunat pe seful meu:

— Să trăiți, colaborarea cu tovarășa Lili merge de minune: dacă mai lucrăm împreună o lună, îmi cumpăr mașină mică!

ION TIPSIE

ATENTATUL DE LA DALLAS

S-A DESFĂȘURAT MAI UȘOR

DECÎT A-I FRÎNGE GÎTUL

UNUI PUI DE GĂINĂ

V. P. BOROVICKA

Dallas nu este capitala statului Texas, chiar dacă este cel mai important dintre orașele acestui stat. În cartierele lui, cu vite trăiesc aproximativ cinci sute de milionari, iar pe străzile lui cad în fiecare an sub gloanțele asasinilor tot atâtea victime cît în întreaga Anglie într-o perioadă similară. Procurorul Wade, despre care va mai fi vorba în continuare, spunea: „În Texas nu ne aflăm cu mult mai departe decît în epoca lui de pionierat“.

Se spune că texanul este îngîmfat, brutal și exagerat de plin de sine. El își atribuie cel puțin de două ori mai multe calități decît americanul obișnuit, calitate care îi deranjează și-i supără pe europeni.

Texasul a devenit pămîntul tuturor făgăduințelor în 1901, în momentul cînd pe tîrmurile Golfului Mexic au apărut primele pete de petrol și cînd între Houston și Galvestone s-a ridicat, doar în cîteva ani, cel mai mare centru petrochimic din lume.

Se spune că Heraldson L. Hunt cîștigă cîte un milion de dolari în fiecare zi. El este cel care a finanțat Comitetul pentru cercetarea activităților anti-americane al lui McCarthy și are merite incontestabile în promovarea războiului rece. În anul șasezeci el se afla în culisele unor organizații ultrareacționare de dreapta, propovăduitoare ale concepțiilor fasciste, „Societatea John Birch“, sprijinită materialiceste de Hunt, îl catalogase drept comunist pe însuși președintele Statelor Unite, Eisenhower!

Cam același lucru se scria în diferite ziare și despre Kennedy. La sosirea lui la Dallas, „Dallas Morning News“ publicase un text care încadra un portret. Fotografia era rețușată într-atîta încît Kennedy aducea cu un criminal, iar textul însoțitor suna ca un mandat de arestare. Extremiștii de dreapta îl învinuiau pe Kennedy de trădarea principiilor Constituției și de subminarea suveranității Statelor Unite, de trădarea țărilor prietene (Cuba, Katanga și Portugalia). Se mai afirma că este prietenul dușmanilor (URSS, Iugoslavia, Polonia). În textul din „Dallas Morning News“ mai scria că J.F. Kennedy era indiferent față de agrearea legilor anticomuniste și că în justițiile federale și-au găsit adăpost cetățeni străini și comunisti. Textul și fotografia costaseră 1465 dolari, sumă pe care a plătit-o Nelson B. Hunt, fiul miliardarului Hunt.

În Texas, dar mai ales la Dallas, guvernau extremiștii de dreapta, iar în întregul stat nu s-au găsit suficienți adversari politici care să se opună activității elementelor fasciste de dreapta. Din vremea legendarilor „Texas Rangers“ tehnica de luptă s-a mai schimbat, dar principiul conform căruia dreptatea este totdeauna de partea celui mai tare a rămas la fel de valabil.

Cine s-ar fi încumetat să-i tină piept miliardarului Hunt? Lui îi aparținea totul la Dallas, pînă și politica. Ordinele lui erau respectate cu strictețe și de cei optzeci de businessmeni care îl ajutau să guverneze orașul. Domnii aceștia urmăreau un singur lucru: ei vroiau să-și mențină pozițiile economice, asigurîndu-se astfel, posibilitatea executării unei dictaturi

politice. În anul 1963 el avea în mînă toate atuurile puterii. Crease pentru aceasta și condițiile necesare.

Consiliul orașului era format din două sute cincizeci de bogătași locali, pe care nimeni nu-i alegea pentru a face parte din acest organism. El erau pur și simplu invitați. Aceștia nu aveau curajul să refuze căci știau prea bine că, în caz contrar, la viitoarele „alegeri“ vor rămîne pe dinafară. Încuvîințau și apoi nu-i mai era permis nimănui să tale vreun codru din pîinea lor cea mare. Membrii consiliului s-au ridicat împotriva politicii lui J.F. Kennedy. Nu-l iubeau pe președinte și nu aveau încredere în el întrucît Kennedy nu se limita numai la a-și respecta promisiunile făcute în campania electorală, precum și obligațiile asumate față de populația de culoare.

În timpul campaniei electorale, cînd Martin Luther King, conducătorul negrilor, ajunsese în fața unui tribunal din Georgia, și cînd după aceea a fost silit să ajungă după grații, viitorul președinte american l-a susținut în pofida amenințărilor proferate de guvernatorii ai trei state din sud. Aceștia îi proclămaseră lui Kennedy că va pierde alegerile dacă va face din problemele negrilor propriile lui probleme. Viitorul ministru american al justiției, Robert Kennedy, a fost pentru o acțiune și mai eficientă, el a determinat eliberarea lui King, acțiune prin care și-a cîștigat întreaga adieziune a Americii negre și adversiunea a numeroși dușmani din rîndul preaprințitorilor magnați.

Amenințările guvernatorilor nu se adeveriseră. E drept, cîteva boși din Sud îi întorseră spatele, dar populația de culoare trece necondiționat de partea lui. Kennedy a cîștigat alegerile datorită voturilor hotărîtoare ale negrilor americani. În ianuarie 1961 el își preluă funcția în mod oficial. Mulți își exprimaseră părerea că prin politica sa socială progresistă, tînărul președinte se situa alături de marele Abraham Lincoln. Dar cine ar fi putut prevedea că îl va aștepta și același destin?

Magnații finanței zîmbiseră la auzul punctelor cuprinse în programul campaniei electorale, imaginîndu-și că ar fi vorba doar de o metodă simplă de atragere a alegătorilor. Candidații promiteau adesea marcea cu sarea, dar după victoria în alegeri uitau brusc toate promisiunile făcute.

Kennedy își ținu cuvîntul, fapt care a trezit o reacție vehementă, hotărîtă și în sinul propriului partid. Membrii partidului democrat din statele sudice se postară față-împotriva propriului reprezentant la Casa Albă. Cea mai puternică opoziție venea însă din statul Texas. Dezbaterile din sinul partidului ar fi putut deveni fatală pentru a doua candidatură a președintelui. De altfel, adversarii nici nu așteptau altceva decît declanșarea unor neînțelegeri în cadrul partidului democrat. Aceasta era și părerea exprimată într-un articol din „Washington Callings“ din 10 noiembrie 1963.

„Președintele Kennedy a încredințat prea devreme vechiului său prieten și îndelungat colaborator pe rerea că este foarte indignat de obraznicia citorva mari industriași, care folosesc degrevarea de im-

pozite pentru a sprijini elementele extremiste de dreapta. Zicind acestea, președintele se gîdea la doi oameni, despre care se spunea că sint cei mai bogați din lume. Este vorba despre magnatul petrolului Paul Getty, care trăiește mai mult în Anglia, și de Hunt, regele petrolului din Dallas. Amîndoi sint miliardari și amîndoi, după cum spunea însuși președintele, au plătit în anul care a trecut impozite federale relativ scăzute. La fel, după cum spunea Kennedy, acești industriași folosesc diferite trucuri pentru a se esciva de la plata impozitelor iar sumele astfel realizate le folosesc pentru sprijinirea elementelor ultrareacionare, pentru popularizarea lor în presă, la radio și televiziune.

Este cunoscut faptul că, între prieteni, miliardarul Hunt nu-și ascunde dușmănia față de Kennedy. Președintele devinse încomod intrucit impozitele pe care Hunt le datora statului se ridicau la aproximativ o sută de milioane de dolari. Poate de aceea regele petrolului declarase în toamna anului 1961: „Nu există altă cale. Trebuie să terminăm cu trădătorii infiltrați în guvernul nostru. Toți trebuie impușcați”. Să fi fost o remarcă întîmplătoare, un program bine pus la punct sau o instigare la atentatul ce avea să aibă loc?

John Fitzgerald Kennedy nu subestima opoziția texană, de aceea hotărîse să se întîlnească cu adversarii săi texani chiar pe terenul acestora. Intenționa să discute cu senatorii Yerborough și Connally și mai dorea, de asemenea, să încerce să-i convingă pe alegătorii din partea locului să voteze pentru el. În orice caz, Kennedy era convins că nu va fi o călătorie prea plăcută.

Opinia publică îl pregătea însă un alt program. La San Antonio, Kennedy participă la o festivitate organizată la Institutul de cercetări în domeniul aviației și medicinii cosmice al lui „U.S. Air Force”. Adunarea a avut loc la baza aeriană de la Brooks; la Houston, Kennedy rosti o cuvîntare la dîneul oferit de congresmenul democrat Albert Thomas. De aici președintele se îndreptă spre Fort Worth, o așezare de o jumătate de milion de locuitori, unde reprezentanții Camerei de Comerț organizaseră un dejun pentru două mii de invitați.

Cu această ocazie Kennedy se referi la importanța istorică a orașului, vestit prin luptele purtate împotriva indienilor, remarcă dezvoltarea rapidă a industriei locale în perioada de după cel de-al doilea război mondial și lăuda ultima noutate în materie de armament: avionul de luptă supersonic din seria TFX. În ziare apărură articole referitoare la cuvîntarea pe care o rostise și despre programul lui la Hotelul „Texas”, dar puțini dintre reporteri își puteau permite să creadă că majoritatea aplauzelor erau adresate președintelui și nu soției lui.

Kennedy, care înțelegea acest lucru, zîmbi și spuse în glumă: „Dealtfel, eu sint un simplu președinte care o însoțeste pe soția sa, Jacqueline”. În această călătorie, Jackie, care în momentele acelea era cea mai populară femeie la Statele Unite, îl ajuta, prin farmecul său, pe John Fitzgerald să câștige cît mai mulți alegători.

Președintele luă micul dejun la Fort Worth. La prînz, avionul era așteptat la Dallas, oraș aflat nu prea departe. Între timp, serviciul de securitate se îngriji de deșurarea băuturilor pregătite pentru președinte. Agenții ai F.B.I. se ocupau direct de cumpărarea carnii necesare mesei, conform preferințelor secului administrației americane, iar bucătarul o pregătea sub strictă și permanentă supraveghere. Punctul central al vizitei îl constituie tîrgul local. Nu este deci de mirare că agenții secretei cercetară cu minuțiozitate fiecare din cei cinci sute de frîdălușii galbeni, care împreună cu restaurantul tîrgului, unde urma să aibă loc prînzul oficial.

Prevederea nu era inutilă. În urmă cu cîteva săptămîni se petrecuse, chiar la Dallas, un incident neplăcut, care se soldase cu insultarea reprezentantului permanent al SUA la Națiunile Unite, Adlai Stevenson. Poliția locală reușise să intre în posesia fotografiilor tuturor persoanelor dubioase, iar în ziua vizitei lui Kennedy acestea aveau în spate cite un agent secret. Dacă unul dintre ei ar fi fost pe stradă, el ar fi fost anihilat imediat. Dar, se părea că este înșite peste tot, pînă și neofasciștii, conduși cîndva de generalul Walker, nu li se auzi glasul. Ku-Klux-klan-ul nu dezgropase nici el pipa războiului, lara

de ce oamenii din garda personală a președintelui își imagină că totul este în cea mai perfectă ordine.

La Fort Worth micul dejun oficial dură două ore încheiate. La unsprezece și treizeci și două de minute avionul supersonic prezidențial „Air Force One” decolă și peste numai opt minute ateriză pe aeroportul „Love Field” din Dallas. În fața aerogării veniră să-l întîmpine oficialitățile locale și reprezentanții ai partidului democrat. Magnații finanței nu veniseră la aeroport, fapt care produsese vicepreședintelui Johnson și soției sale o mare satisfacție. Întreaga primire fusese destul de rece, comportarea gazdelor destul de rezervată.

Pe aeroportul din Dallas președintele era așteptat de mașina sa personală, pe care Secret Service o adusese de la Washington pe calea aerului. Era un „Lincoln” de paradă complet blindat, cu numărul de înmatriculare OG-300, cu capota rabatabilă și cu pereți transparenți din laminat impenetrabil. Lui Kennedy nu-i prea plăcea să călătorească cu ea intrucit i se părea că arată ca un manechin într-o vitrină. Din această cauză, președintele dădu ordin ca acoperișul să fie strîns, cu atît mai mult cu cît ziua de donăzei și doi noiembrie 1963 era plină de soare. Mereu termometrele urcau pînă la douăzeci și șase de grade.

În fruntea coloanei de mașini se afla, într-un Ford alb, șeful poliției din Dallas, Jesse Curry, însoțit de șeful Bill Decker și de doi poliști. Președintele se așeză lîngă soția lui pe bancheta din spate a mașinii personale, în fața lor alîndu-se guvernatorul Connally cu soția. William R. Greer, șeful de pe „Lincoln”, era un agent experimentat. În imediata apropiere a mașinii lui Kennedy se găsea Roy H. Kellerman, șeful gărzii personale a președintelui. Limuzina lui Kennedy era escortată de ambele părți de motarzi, în timp ce din spate era urmată îndeaproape de o mașină a poliției avînd patru poliști înăuntru și alți patru pe scări. „Queen Mary”, cum numeau poliștii această mașină, avea misiunea de a supraveghea acoperișurile caselor și șeamurile și de a urmări ce se întîmplă pe trotuare, prin mulțimea entuziasată care flutura din mîini de o parte și de alta a șoselei.

În spate, la o distanță oarecum apreciazabilă în urma lui „Queen Mary”, veneau vicepreședintele Johnson cu soția, senatorul Yarborough și garda personală a lui Johnson. Urmau după aceea în coloană mașinile oficialităților locale și ale demnitarilor, autobuze pentru presă și reporteri televizivni, toate fiind însoțite de motocicliști ai poliției de circulație. Poliția secretă alese încă în urmă cu o săptămînă traseul pe care urma să-l parcurgă coloana, traseu cu care președintele Kennedy se declarase de acord. El măsura aproximativ șaisprezece kilometri, prin aceasta conducătorii partidului democrat urmîrînd ca președintele să fie văzut de cît mai mulți alegători. Traseul trecea prin cartierele industriale ale orașului, zona rezidențială, apoi zona de blocuri noi din centru și în cele din urmă trecea la o distanță de cinci sute de metri de centrul de expoziții Trade Mart.

Dacă primirea la aeroport fusese rece, în schimb străzile erau înfestate de oameni care jubilau. Serviciul secret al lui Kennedy estima la patru milioane numărul cetățenilor aflați pe trotuare. Pentru condițiile din Texas acest număr însemna un succes deosebit. Președintele era foarte bucuros, zîmbea, saluta pe toată lumea. Îi spuse chiar șoferului să oprească lîngă un grup de școlari cărora le întînse mîna. Micii admiratori ridicară capetele la nivelul capotei, rugîndu-l: „Opriți și aici, domnule președinte. Dați mîna și cu noi!” A doua oară mașina prezidențială opri lîngă un grup de călugări catolice. Kennedy coborî, schimbă cu ele cîteva cuvîine și le întînse mîna. „shakehands” fiind una din obligațiile președintelui american. Ovațiile creșteau iar doamna Connally era bucurioasă să constate că pentru Kennedy acest lucru constituia o surpriză plăcută.

— „Nu ați putea spune, domnule președinte, că locuitorii Dallas-ului nu vă iubesc, zise ea.

— „Nu, într-adevăr, n-aș putea spune”, recunoscu președintele.

* Obiceiul devenit obligație a președinților americani. Însemnînd în traducere liberă „ceremonia stringerii mîinilor”, obligația, introdusă în anul 1901 de președintele William McKinley, consta din aceea că șeful administrației americane trebuia să strîngă mîna tuturor persoanelor care treceau pe lîngă el în timpul unei ceremonii — Nota trad.

* Prințesele atite, aici s-au fabricat faimoasele bombardiere de tip „Liberator” — Nota trad.

S-ar putea ca acestea să fi fost ultimele lui cuvinte; pentru că la numai câteva minute după aceea s-a produs tragedia.

Dar, să urmărim evoluția evenimentelor. La douăsprezece și douăzeci și șapte de minute coloana trebuia să părăsească centrul orașului, trecând de pe artera principală Main Street pe Houston Street, apoi pe Elm Street spre pasarelă de unde urma să pătrundă spre Trade Mart. Acesta era programul. La douăsprezece și douăzeci și opt de minute mașina lui Kennedy se afla pe Elm Street, îndreptându-se spre pasarelă cu optsprezece kilometri la oră. La douăsprezece și treizeci coloana trecea prin dreptul lui Texas School Book Depository, o clădire nu prea aspectuoasă. Pe trotuare, mulțimea entuziasată flutura din mâini. Doamna Connally îi mai spusese președintelui:

— O să ajungem într-o clipă, este imediat după pasarelă.

Unul dintre agenții secreți, care îl urmărea din „Queen Mary” pe președinte, comunică prin aparatul de emisie-recepție colegului său din zona centrului de expoziții că, mașinile se apropie de punctul terminus și că președintele va ajunge acolo în cel mult cinci minute. Cineastul amator Abraham Zapruder se găsea pe Elm Street la numai șaptezece de metri de Depozitul de cărți. În momentul în care observă mașina președintelui, el duse aparatul la ochi și începu să filmeze. El, desigur, nu bănuia că va fi autorul celui mai valoros document, că filma pe viu întreaga desfășurare a atentatului împotriva președintelui Statelor Unite ale Americii!

La douăsprezece și treizeci de minute se auzi prima împușcătură. În momentul acela, polițistul Chaney se găsea pe motocicletă la numai doi metri de roata din dreapta-spate a „Lincoln”-ului, așa că observă imediat cum din capul președintelui începu să curgă sânge. Jacqueline Kennedy se întoarse și, înțelegând ce s-a întâmplat, abia mai apucă să strige: „O, nu! Nu!” Sotul ei ridică mâna ca și când ar fi vrut să-și protejeze gâtul apoi se inclină încet spre înainte. Se auzi a doua detunătură și imediat după ea, a treia. Președintele Kennedy căzu în brațele soției sale. Guvernatorul Connally se prăbuși și el.

Agentul Clinton Hill, din garda personală a lui Kennedy, sări de pe scara lui „Queen Mary” și alergă spre mașina președintelui. Se agită de un suport și încercă să sară pe scară dar căzu pe capota portbagajului. Jacqueline încercă să-l ajute, întinzându-i mâna în timp ce capul președintelui lovit căzu pe bancheta mașinii.

Ținând pistolele în mâini, oamenii din garda președintelui se răspândiră pentru a-l prinde pe făptaș. Operatorul de televiziune Nel Crouch zări pentru o clipă, totmai în momentul în care dispărea, la ferreastră unui etaj superior al depozitului de cărți, un om cu o pușcă. Bill Greer, șofer cu experiență, apăsă pe accelerator și pentru că mașina avea un start foarte bun, ținu înainte, apropiindu-se cu toată viteza de viaduct.

Roy Kellerman, garda personală a președintelui, comunică la aparatul de emisie-recepție tot ce se petrecea și, în special, că mașina se îndreptă spre spitalul cel mai apropiat.

Garda personală a vicepreședintelui Johnson îl culeă pe acesta și pe soția lui pe podeaua mașinii când auziseră prima detunătură. Cel doi încă nu aflaseră de tragedie. Clinton Hill reuși să ajungă între cei doi răniți, de unde striga șoferului să mîne cit poate mai repede.

Mai târziu, un reporter al Agenției Associated Press aducea următoarea mărturie:

„Se părea că din mașina președintelui zburau bucățile de carne. Partea stînga a capului lui Kennedy era năclăită de sânge. Doamna Kennedy înțelesese îndată ce s-a întâmplat, îl cuprinsese în brațe, strigînd: „O, nu! Nu!” Ea se aplecă asupra președintelui, îi așeză capul pe genunchii ei și încercă să-l vorbească. Roy Kellerman îl căuta pe atentator, ținînd în mînă un pistol cu pîdică trasă...”

„Parkland Memorial Hospital” nu se afla prea departe. La douăsprezece și treizeci de minute emițătorul mobil al poliției, care îl însoțea pe președinte, comunică centralei spitalului că vor sosi îndată cu rănitul. Imediat după aceea postul local de radio

făcea apel către chirurgul șef Thomas Shires să se prezinte de urgență la sala de operație pentru un caz de forță majoră.

Doctorul Shires nu era însă acasă. Malcolm Perry, colegul lui, care tocmai prinzea în bucătărie, auzi apelul și plecă în grabă spre spital. Și numai cînd intră pe poarta spitalului află cine era pacientul!

Mașina pilotată de Bill Greer opri în fața spitalului la douăsprezece și treizeci și opt de minute. Căntărea mai înții două țărzi mobile căci amîndoi rănii stăteau întinși pe banchetele mașinii. Buchetele cu trandafiri erau năclăite în sânge. Jacqueline Kennedy tăcea. Nelly Connally sprijinea capul sotului ei și plîngea cu suspine.

Între timp sosiră și reporterii. La întrebarea unuia dintre ei, Clinton Hill răspunse că președintele a încetat din viață. La orele douăsprezece și patruzece, adică la seurgerea a zece minute din clipa cînd a răsunat prima împușcătură, doctorul Perry își spălă minile, în timp ce asistenta lui îl aștepta cu mînușile sterile. Peste alte două minute puse scalpul pe traheea lui Kennedy și tăie un mic orificiu pentru a permite efectuarea respirației artificiale. Ceru apoi ajutor doctorilor Clark, McClellan și Baxter. Un alt doctor deschise președintelui toracele pentru a putea introduce un tub pentru colectarea sîngelui. Doctorul Marion T. Jankis conectă aparatul de oxigen. Jacqueline Kennedy stătea sprînjită de zid fără să fie în stare să scoală vreun cuvînt.

Guvernatorul Connally primi chiar în ambulanță primul ajutor și numai după aceea a fost transportat în sala de operație, unde chirurgii își începură imediat activitatea, extrăgîndu-i fragmentele de oase provenite dintr-o vertebră sfîrtecă de glonte, îi pansară încheietura mîinii și-i curăță mușchiul femural.

Doctorul Perry înțelesese chiar de la început că nu există nici cea mai mică șansă pentru ca președintele să scape cu viață: glonte! le atinsese creierul, inima nu mai funcționa, pulsul era inexistabil. Cu toate acestea, el nu depuse armele și hotărî să facă o ultimă și disperată încercare: masajul extern al inimii. Se așeză pe un scaunel și, la intervale regulate, apăsă coșul pieptului rănitalui. Între timp, doctorul Kamp Clark făcu racordul cu electrocardiograful. Timp de zece minute încercă să reapiindă o știință de viață. Era însă prea târziu. Transfuzia nu mai ajută nici ea la nimic: viața părăsise trupul lui John Fitzgerald! La orele treisprezece doctorul Jenkins acoperi fața președintelui cu un giulgiu alb.

Jacqueline Kennedy urmărise în tăcere munca doctorilor, iar cînd aceștia o sfătuiră că ar fi mai bine să aștepte afară, ea refuză. Vroia să rămînă alături de sotul ei și în clipele cele mai de pe urmă. Această comportare îi umise pe cei prezenți. Jacqueline trecea prin cele mai grele clipe ale vieții ei, dar reuși să demonstreze că știe să-și păstreze demnitatea și singele rece.

La scurt timp după orele treisprezece în sala de operație intrară doi preoți catolici, care îl făcuseră răposatul președinte un maslu. Parohul Huber comunică apoi numerosului grup de ziaristi că președintele a încetat din viață. Vestea aceasta zbură în lume ca vîntul. Peste cîteva minute își făcură apariția patru bărbați, care aduceau un sicriu de bronz. Erau trimiși, fără să fi fost cerut de cineva, de proprietarul unui magazin de pompe funebre. Jacqueline Kennedy privea mai departe, martor mut, la cele ce se petreceau. Veniră apoi cîteva agenți secreți care așezară cadavrul în sicriu. Jacqueline își săruti sotul pentru ultima oară, își scoase verigheta de pe deget și o așeză în sicriu lîngă corpul neînsușit al lui John. Agenții secreți procedară apoi la închiderea sicriului pe care, la orele paisprezece, îl așezară pe un car mortuar. Jacqueline urcă și ea, puse mîna pe sicriu și în această poziție îl conduse pe sotul său, acum un corp fără viață, pînă la aeroportul din Dallas.

Președintele Johnson sosi la spital în timp ce Kennedy se afla pe masa de operație. Agenții ai lui Secret Service îl protejară cu corpurile lor pentru a-l feri de un eventual atac. El scosese apoi pe o ușă laterală, îl urcaseră într-o mașină și-l însoțiră pînă la aeroport. În minutele în care sicriul cu corpul neînsușit al lui Kennedy era urcat la bordul avionului, vicepreședintele Johnson se găsea în salonul aeroportului, în compania judecătoarei Sarah T. Hughes, ținînd în mînă o biblie împrumutată de la familia Kennedy. Era pregătit și chiar se grăbea să depună jurămîntul, în ciuda faptului că, în confor-



Peste câteva secunde zimbetul va dispărea de pe fața lui J. F. Kennedy...

infatate cu prevederile Constituției, după moartea lui Kennedy el devenise automat succesorul acestuia.

Avionul, având la bord cadavru lui Kennedy, decolă de pe aeroportul din Dallas la orele paisprezece și patruzeci și opt de minute iar peste alte o sută optzeci și opt de minute ateriză pe aeroportul din Washington. În momentul aterizării, tragica veste a asasinării lui J.F. Kennedy deja făcuse înconjurul lumii. Corpul neînsușit al președintelui a fost dus la spitalul Bethesda, unde o echipă de medici cu experiență, conduși de patologul James J. Humes, din marina de război, efectuă autopsia. Mai târziu, procesul verbal al autopsiei va da naștere mai multor variante privind rănirea lui Kennedy.

La orele douăsprezece și treizeci de minute, adică la numai trei minute după comiterea atentatului, aproximativ treizeci de polițiști percheziționau clădirea lui Texas School Book Depository. Apăru îndată și un martor, Howard L. Brennan, care declară că a zărit, într-o fereastră de la etajul al șaselea, un individ cu o pușcă și că omul acela trăsesese asupra președintelui. L-a descris în lux de amănunte cu toate că, aflându-se la etajul al șaptelea abia se putea distinge din stradă cine era de mare sau cine de bătrân. În timpul percheziției, unul dintre polițiști afla despre presupusul asasin că deschisese cu câteva clipe mai înainte de atentat o sticlă cu limonadă. Cel în cauză era îmbrăcat într-un pulover roșu și purta o cămașă kaki. Administratorul depozitului declară că acesta era Lee Harvey Oswald, angajat la Texas School Book Depository.

Microfoanele poliției repetau încontinuu: „Se caută un alb, svelt, de aproximativ un metru șalzei și cinci înălțime, în jur de treizeci de ani...” În feul acesta, polițiștii prinseseră o urmă. La orele douăsprezece și patruzece la etajul al șaselea este găsită o pușcă Carcano 38 de fabricație italiană, prevăzută cu o lunetă japoneză. Imediat după aceea, la etajul imediat superior dădura peste niște oase de pui fript și peste trei patrone fără gloante. Comandantul detașamentului de cercetare avea sentimentul că cercetarea se desfășoară mai mult decât bine: la numai câteva minute după comiterea atentatului erau deja în posesia numelui criminalului și, în plus, aveau și arma crimei. Nimeni nu se îndoaia că lucrurile stăteau chiar așa!

Lee Harvey Oswald, presupusul asasin, se comporta însă ca un amator: nu încerca să se ascundă, nici un plan după care să dispară cât mai repede pentru a se pune la adăpost, după cum era de presupus, nu avea. Dimpotrivă, el ieși în stradă, unde mișunau zeci de polițiști. La stația Lamar Street se urcă într-un autobuz unde află de la ceilalți călători că președintele Kennedy a fost asasinat. Când această veste îi ajunse la ureche, Oswald risă zgometos.

Lee Harvey Oswald nu merse prea mult cu autobuzul. La stația următoare coborî și așteptă un taxi, care să-l ducă vreo șase kilometri pînă în cartierul Oak Cliff, unde locuia la o pensie de pe Beckley Street. Nu se comportă nici aici ca un om care tocmai - ar fi ucis pe președintele Statelor Unite. Iși saluta gazda, după care se duse în camera lui unde își dezbrăcă puloverul și-și puse un sacou maro. Cîteva minute mai târziu ieși din casă, iar la orele treisprezece și optsprezece minute pusea pe stradă numărul 9-sud, la numai două blocuri de pensiunea pe care tocmai o părăsise.

Polițistul J.D. Tippit auzi comunicatul, repetat obsesiv, despre un individ la treizeci de ani, presu-

pus a fi asasinul președintelui. Văzându-l pe Oswald, se gîndi că el ar putea fi cel descris de comunicat, de aceea opri mașina la cîteva metri în fața lui și-l pofti să urce. Oswald se îndreptă liniștit spre portiera mașinii larg deschisă, discutînd ceva cu polițistul. Tippit coborî și se apropie de presupusul asasin, dar acesta scoase un pistol și descărcă trei gloante în corpul polițistului. Seocase apoi gloantele trase din magazia pistolului său „Smith and Weston”, le aruncă și se făcu nevăzut, auzind împușcături, mecanicul auto Domingo Benavides fugi spre mașină și, văzându-l pe Tippit mort, înștiință centrala poliției despre crima făptuită.

La cinematograful „Texas Theatre” de pe Jefferson Street, ce se găsea la o depărtare de numai șase clădiri de locul unde zăcea Polițistul Tippit, rula filmul „Chemarea la luptă”. În imediata apropiere a cinematografului se afla magazinul de încălțăminte al lui Hardy. Brewer, directorul magazinului, emoționat de apelurile de la radio și de sirenele mașinilor poliției se uită pe stradă și văzu „un bărbat oarecum ciudat, care lăsa să se creadă că ceva nu-i în ordine cu el. Se părea că alergase tare mult și arăta ca răghios”. Brewer îl urmări cu privirea.

Era Oswald. Aceste se îndreptă spre casă, cumpără un bilet și intră apoi în sală printre ceilalți spectatori. Julie Postal, casierita, n-avea de unde ști că vinduse biletul presupusului asasin. Directorul Brewer îl atrase însă atenția asupra vizitatorului. La orele treisprezece și treisprezece minute Brewer puse mîna pe telefon și anunță poliția, în timp ce Julie Postal îl supraveghea pe „ținărul transpirat”. Cînd ea, cînd directorul Brewer intrau în sala de proiecție pentru a se convinge că ținărul, presupusul asasin, așa cum îl descria comunicatul de la radio era încă acolo. Pe parcursul a cîteva minute el își schimbă locul de trei ori. Între timp, centrala poliției alertase echipajele mobile, care patrulau în apropierea cinematografului „Texas Theatre”, iar la orele treisprezece și patruzece și cinci clădirea cinematografului era încercuită. Totul părea perfect, totul părea că se poate de lîmpede.

Comisia Warren consemna mai târziu:

„Ordonară să se aprindă lumina în sală apoi polițistul M.N. McDonald, împreună cu alți cîteva membri ai serviciului de ordine, se apropiară de individul pe care îl arăta Brewer. McDonald îl invită să se ridice. Se auziră cuvintele lui: „Acum, și eu asta am terminat”. Individul seocase cu o mîna pistolul iar cu cealaltă îi dădu polițistului o palmă peste față. McDonald îi prinse mîna cu mîna lui dreaptă, iar cu stînga îi implinse pistolul. După o luptă scurtă, McDonald și ceilalți polițiști reușiră să-l dezarmeze pe suspect, să-i pună cîtușele și apoi să-l ducă în clădirea poliției, unde îl ținură pînă la orele paisprezece.

Dupa constatarea că împușcăturile porniseră din clădirea lui Texas School Book Depository, stațiile mobile ale poliției lansară apeluri în urma cărora în jurul depozitului se strînseseră cîteva echipaje din cele de permanență. Începînd de la orele douăsprezece și treizeci și patru de minute inspectorul J. Hubert Sawyer de la poliția din Dallas controlă în fugă clădirea depozitului, ajunse la parter și ordonă ca nimeni să nu părăsească clădirea. Aceasta se petrecea între orele douăsprezece și treizeci și șapte de minute — douăsprezece și patruzece.

Cu puțin timp, înainte de orele treisprezece, își făcu apariția căpitanul J.W. Fritz, șeful secției Crime și Jafuri a poliției din Dallas, care preluă condu-

cerea operațiunilor de cercetare. În timpul perchezițiilor etajului al șaselea, șeful Luke Mooney descoperi într-un colt din partea de sud-est o grămadă de cutii de carton. Când se uită mai cu atenție descoperi că acestea erau locuri de unde se trăsesse. Pe podea se aflau trei patrone goale.

Descoperirea lui Mooney determină percheziționarea amănunțită a întregului etaj al șaselea, unde se puteau găsi mai multe probe. La orele treisprezece și douăzeci și două de minute, adică la zece minute după găsirea patronelelor, ajutorul de șef Eugene Boone îndreptă fasciculul de lumină al lanternei de buzunar asupra a două rânduri de cutii de carton, așezate nu departe de scări, în partea de nord-vest. Într-o cutie găsi o pușcă cu repetiție, cu lunetă... Era lungă cam de un metru, pliantă, deci se putea duce foarte bine împachetată în hirtie sau într-un ambalaj confecționat acasă. Arma se găsea la numai câțiva metri de locul cu patronele...

În clipa în care polițiștii Fritz și Day se pregăteau să examineze pușca, se apropie de ei Roy Truly, administratorul depozitului, pentru a le comunica o veste, care, banuia el, îi va putea interesa: în timp ce polițiștii îi interogau pe salariații depozitului, Lee Harvey Oswald s-a făcut nevăzut. Truly comunică polițiștilor adresa acestuia și-l descrie pe Oswald. Cu aceste date Fritz pleacă spre sediul comandamentului poliției, unde a ajuns chiar în momentul în care sosi și grupul de polițiști care îl escortau pe Oswald cu câteva zile în urmă.

Poliția din Dallas avea un noroc nemaipomenit! Întâmplările se succedau atât de logice și de exacte într-un ritm atât de alert încât nu li se poate găsi o asemănare în întreaga istorie! La mai puțin de o sută de minute de la înregistrarea primei împușcături poliția îl descoperise pe asasinul președintelui Kennedy, îl arestase și, pe deasupra, intră în posesia a mai multor corpuri delictuale printre care și arma crimei! Aici este cazul, credem, să ne punem o întrebare: atentatul care se încheietase să-l asasineze pe președintele Statelor Unite putea fi oare atât de naiv încât să se comporte ca un tinerel înconștient? Bineînțeles că polițiștii așteptau ca veridice toate cele câte s-au întâmplat, fără să le treacă cuși de puțin prin cap că, poate, cineva ar avea tot interesul să-i pună pe o pistă falsă!

Dar, să nu devansăm evenimentele. Poliția pusese mina pe Oswald și credea că el este adevăratul asasin, de aceea au început să se intereseze cine anume este tânărul acela slabuț, scund de statură, puțin speriat și cu fața neregulată. Primele rezultate reușiră să taie respirația celor de la poliție: Oswald este comunist! Dar aceasta nu era totul, vor apare alte date cel puțin la fel de surprinzătoare.

Se spunea despre Oswald că duce o viață ciudată: un zăpăcit, care n-a știut niciodată ce înseamnă succesul, că acționa fără un scop precis. Oswald se născuse la două luni după moartea tatălui său, la 15 octombrie 1939 la New Orleans, fiind al treilea băiat din familie. Împreună cu mama, rămasă văduvă, și cu cei doi frați se mutau dintr-un oraș într-altul, negăsindu-și liniștea. Cel puțin așa se spunea.

Dallas, Fort Worth, New York făcuseră școlare ale micuțului Oswald. Nu s-ar putea spune că a fost un elev bun. La New York repetă de mai multe ori o clasă, dascălul nu-l iubeau, discuțiile dintre profesor și discipol terminându-se adesea cu scandaluri. Și fată-l pe Oswald ajuns într-un sanatoriu de psihiatrie pentru tineri. Aici fleg la ivaile apăsătoare lui de om anormal care, în cele din urmă, îl conduce pe specialiști la concluzia că băiatul „suferă de tulburări de dezechilibru cu simptome de schizofrenie și tendințe pasive de agresivitate”. Doctorii conchiseseră că Oswald trebuie supus unui tratament psihiatric.

Mama lui era însă de altă părere. Refuză să-și interneze fiul la psihiatrie și se mută la răși la New Orleans. Și acolo, în mediul sudist al orașului acestuia cu o atmosferă ce nu poate fi înfățișată niciunde, cu elină greu de suportat, tânărul Oswald redevine fără băiat cunoscute. La școala educatori erau mulțimi de el. La vârsta de șaisprezece ani a cerut să fie primit la marina de război, dar a fost refuzat. Familia Oswald se mută din nou la Fort Worth de unde Oswald trimite o nouă cerere pentru a fi primit în marină și în octombrie 1956 primește un răspuns pozitiv. Dacă ar fi să dăm crezare portretului fabricat de Comisia Warren, Oswald manifesta interes pentru învățătura marxistă încă din anii copilăriei. Săuind în marina militară el își exprima simpatia față de Uniunea Sovietică și se înclăca de fiecare

noată acțiune a lui Fidel Castro. Oswald era bufonul colegilor. Era un om ciudat, puțin sociabil, un insingurat. Și, pe neputșă masă, într-o bună zi se hotărî să se retragă din armată. La unsprezece septembrie 1959 era de-acum civil. Că-ar fi putut să-l nemulțumească în armată? După ce anume înțea? Sau avea alte motive să se retragă? Să-și fi putut el oare pregăti, în numai nouă zile, drumul pe care avea să-l urmeze îndată ce s-a văzut în civilime? La nouă septembrie se îmbarcă la New Orleans pe un vas de transport, cu destinația Franța. Debarcă la Le Havre și la șaisprezece septembrie îl găsim la Moscova. Aici însă nu venise să se plimbe, zicea că a venit pentru a se stabili definitiv. Autoritățile sovietice nu se grăbiră să-i acorde cetățenia dar îi acordă dreptul de a lucra ca muncitor auxiliar, într-o fabrică de aparate de radio din Minsk. Ciudată întorsătură în viața acestui tânăr american! Comisia Warren nu încearcă să ale și cauzele acestei cotituri, membrii ei urmăreau doar biografia lui Oswald, fără nici un comentariu și-și explicau fiecare multe lucruri în felul lui.

Oswald n-a rezistat nici la Minsk. În primăvara lui 1961 se prezentă la Ambasada americană la Moscova unde ceru să fie repatriat. Va pleca abia peste un an, după ce, între timp o cunoscu pe Marina Nikolaevna Prusakova, o rusoaică frumoasă. Cîteva luni mai târziu, la sfîrșitul lunii aprilie 1961, el se căsătorii cu Marina, iar la sosirea în S.U.A. Oswald nu numai că era însurat, dar avea și o fetiță.

Se spune că odată întors acasă, el ar fi declarat că sederea în Uniunea Sovietică l-a deceptat, dar, în ciuda acestei declarații, continua să spună despre sine că este comunist, ceea ce în condițiile cunoscute ale Americii acelor ani nu constituia nici pe departe cea mai bună carte de vizită. Fînd deci comunist, blama publică modul de viață american capitalist, iar entuziasmul lui față de orînduirea socialistă în general era atât de mare încît în aprilie 1963 pentru a-și dovedi simpatia față de forțele de stînga pune la cale un atentat împotriva generalului Edwin A. Walker, conducătorul neonaziștilor americani radicali! Oswald trase trei gloante dar toate trecură pe lângă general. Să fi fost Oswald un trăgător atât de prost? Și cum rămîne atunci cu declarațiile poliției din Dallas și ale Comisiei Warren care afirmau că are calități excepționale de trăgător.

Conform versiunii oficiale, după acest episod în familia lui Oswald au avut loc o serie de schimbări. Soția începu să-i reproșeze că nu-i în stare să câștige mai mulți bani. Doamna Paine, mama lui Oswald o chemă pe Marina la Irwin, pentru a nu mai fi singură. Oswald hotărî să închirieze o cameră în Dallas. Dar, nu cumva aceasta era hotărîrea soției lui? În unele materiale își făcură loc afirmații conform cărora Marina l-ar fi gonit din casă și că de aceea s-ar fi mutat să locuiască în oraș, cu chirie.

Se pare însă că situația era cu totul alta. Este evident faptul că Lee Harvey Oswald se mutase cu chirie într-o casă de pe Beckley Avenue în chip de O.E. Lee, dar aceasta se întîmpla mai înainte cu Oswald să fi găsit de lucru în Dallas. Conform versiunii Warren, Oswald a întrebat la depozitul de manuale școlare dacă nu cumva au un loc liber. Primind un răspuns afirmativ Oswald și-a început activitatea ca magazioner la șaisprezece octombrie 1963.

Comisia Warren lasă să se înțeleagă că a investigat tot ce se putea investiga în legătură cu viața suspectului Oswald. Aceste cercetări s-au desfășurat însă după moartea lui Oswald și în condițiile în care acesta era considerat dropt singurul asasin al președintelui. Celelalte evenimente legate de familia Oswald se oglindesc astfel în raportul Warren:

„În ziua de douăzeci octombrie 1963 în familia Oswald se născu cea de-a doua fetiță. În lunile octombrie și noiembrie Oswaldul se duceau de regulă în weekend la Irwin, plecând vînera după masă și se întorceau luni dimineață. În cîineșprezece noiembrie Oswald rămase la Dallas, la propunerea soției sale. În ziua de luni, optisprezece noiembrie 1963 între cei doi soti auv loc la telefon o discuție brutală întrucît soția aflate că el se mutase cu chirie sub un nume străin. În ziua de douăzeci și unu noiembrie Oswald îi spuse lui Frazier că se duce la Irwin de unde trebuie să cumpere două țigle pentru perdelele din cămaruța sa din Dallas. Soția rămase surprinsă de această plecare. Ea își închipuia că plecase numai pentru a prelungi starea de încordare dintre ei, cu toate că el se arăta conciliabil, Marina fiind cea care continua să fie supărată.

Seara, doamna Paine călca niște rufe în bucătărie. După aceea se duse în garaj unde văzu că lumina era aprinsă în ciuda faptului că era ferm convinsă că nu lăsa lumina să ardă. Faptul nu i se păru însă demn de luat în seamă. În garaj, Oswald avea o bună parte din bunurile lui. În dimineața următoare, când Oswald părăsi locuința, soția îl mîngie fără să-i vorbească. Nici soția, nici doamna Paine nu-l văzură reintorcându-se după amiază acasă. Pe măsura de la toaletă el își lăsase verigheta, lucru pe care nu-l făcuse niciodată pînă atunci iar într-un sertar al mesei își lăsase portofelul cu o sută șaptezeci de dolari.

Oswald merse pînă la Frazier, care locuia la numai cîteva blocuri mai departe. Pe seammul din spate al mașinii puse un pachet de hîrtie lung și îngust lipit cu bandă. Lui Frazier îi spuse că sînt niște țife pentru perdele. Cînd opriă mașina în parcare de la depozit, Oswald coborî primul și se îndepărtă în grabă. Frazier se luă după el și văzu că Oswald intrase în clădirea depozitului cu pachetul acela lung de hîrtie.

În dimineața zilei de 21 noiembrie, Marina Oswald urmărea la televizor, împreună cu doamna Paine sosirea președintelui Kennedy. În momentul în care se transmisese știrea că președintele a fost asasinat, cele două izbucniră în plîns. Ruth Paine, care îi tradusese Marinei textul comentariului de la televizor, îi mai comunică Marinei și faptul că împuscăturile care au pus capăt vieții lui J.F. Kennedy au fost trase chiar din clădirea în care lucra Oswald. Auzind acestea, Marinei Oswald îi veni în gînd aflarea cu Walker și își aduse aminte că soțul ei ținea în permanență acasă o pușcă. Pe neobservate se duse în garajul doamnei Paine unde, într-o grămadă de lucruri, zări și un obiect învelit într-o husă. Își zise că este pușca așa că nici nu o mai deslăui să se uite.

În jurul orei cinceisprezece la ușa casei doamnei Paine sună un polițist. Acesta o întrebă dacă Marina Oswald este acasă și dacă soțul ei poartă armă. Ea răspunse afirmativ și-i invită pe polițist în garaj și-i arătă husa. În momentul în care polițistul ridică husa, aceasta se îndoi peste mină. Pușca dispăruse...

Henry Wade era mulțumit de rezultatele cercetărilor. Procurorul Henry Wade era conștient că depindea și el de alegătorii și nu-i era indiferent dacă cercetările într-un caz atît de important cum era asasinarea președintelui american vor fi sau nu înununate de succes. Pentru el dovedirea vinovatului era o chestiune de viață și de moarte. Cam în același fel se punea problema și pentru Jesse Curry, șeful poliției din Dallas.

Procurorul Wade se grăbi să afirme și o făcu în mod cu totul suveran, că pușca găsită la etajul al șaselea al depozitului de manuale școlare a fost identificată ca fiind arma crimei, întrucît pe ea erau imprimate amprentele digitale ale lui Oswald. Curry, șeful poliției, adăugă că Oswald era un trăgător excepțional, așa că este plauzibil faptul că el ar fi putut trage în doar cîteva secunde trei gloanțe într-o țintă mobilă, situată la o distanță de o sută de metri. Mai tîrziu avea să se dovedească că o asemenea performanță era demnă în exclusivitate de un campion mondial. Numai că performanța n-ar fi putut fi atinsă cu o pușcă Carcano...

Procurorul Wade îi erau limpezi multe lucruri. El declară că în timpul percheziționării camerei lui Oswald poliția descoperise un plan al orașului Dallas pe care era însemnat întregul traseu al președintelui Kennedy. Dealey Plaza, unde se găsea clădirea depozitului de manuale, era însemnată cu un semn distinctiv. În plus, pe plan distanța din traseu asupra căreia s-au tras cele trei gloanțe era marcată cu linie întrerupă. În felul acesta, procurorul Wade nu-i mai rămăsese decît să mai adauge cîteva elemente compromițătoare din viața lui Oswald.

Trebuie să remarcăm faptul că orașul Dallas se afla în fruntea celor care instigă lumea împotriva comunismului. Și tocmai în acest oraș s-a găsit tîrziu abia întors după o sedere îndelungată în Uniunea Sovietică, cu soție rusoaică, să-și etaleze publice simpatia față de comunism și, în plus, să intre și în comitetul „Fair play for Cuba Committee”, adică într-o organizație simpatizantă cu Fidel Castro! Și peste toate acestea, colac peste pupăză, el primește în urma unui simplu telefon, un post de răspundere într-o întreprindere de stat, unde în mod normal trebuia să i se analizeze cu minuțiozitate tot trecutul!

Agerii detectivi ai șefului poliției din Dallas reușiră să dovedească îndată că erau niște meseriași clasa-înaltă. Pe parcursul a numai cîteva ceasuri el

aflară originea armei lui Oswald și, în plus, procurorul Wade avea în mînă și alte dovezi. Oswald își procurase pușca la Chicago, în aprilie 1963, prin comerțul prin poștă, rugînd ca arma să-i fie trimisă pe un nume fals: A. Hidell. Numărul de fabricație C 2766 corespundea, de asemenea, corespundea și anul, calibrul 6,5 mm și faptul că era „Made in Italy”. Toate se potriveau de minune numai Oswald declara sus și tare că nu are nimic comun cu asasinarea președintelui Kennedy și a polițistului Tippit.

Procurorul Wade era însă uns cu toate aliflile. Fotografia lui apărea tot mai des pe primele pagini ale gazetelor, iar el își făcea un titlu de glorie din faptul că trimisese pe scaunul electric douăzeci și patru de acuzații fără să fi făcut, în nici unul dintre cazuri, uz de toate dovezile pe care le deținea împotriva lor.

Poliția din Dallas îl interogă pe Oswald timp de douăsprezece ore dar, din motive de neînțeles, nu s-a consemnat nimic în vreun proces verbal! Cel puțin așa avea să se afirme mai tîrziu. Să fie vorba de o simplă abatere de la principiile de bază ale muncii polițienesci sau de o acțiune premeditată?

La două zile după ce fusese arestat, suspectul Oswald urma să fie transportat din închisoarea orașului Dallas într-un loc mai sigur: închisoarea districtuală, situată la o mie șase sute de metri de prima. Ziaristii aflară de acest transfer și înspre închisoarea orașenească începură să afliască mașini ale televiziunii. Operatorii se pregăteau pentru realizarea unor reportaje senzaționale, dar nici unul dintre ei nu bănuia că va deveni martorul unor fapte de o importanță cu totul excepțională.

Comisia specială de cercetări orientată de președintele Johnson avea drept scop să clarifice împrejurările în care s-a produs atentatul împotriva lui Kennedy. Ea era compusă din șase remarcabile personalități ale vieții publice americane, și se bucura de garantarea sprijinului instituțiilor publice. Comisia era prezidată de Earl Warren, președintele Curții Supreme a Statelor Unite.

Iată ce relatează raportul Comisiei despre evenimentele care au urmat:

„Camelele de luat vederi erau gata pregătite. Oswald trebuia să apară pornind din subsolul clădirii, chiar în fața teleobiectivelor. Planul prevedea ca Oswald să urce apoi într-o mașină, ce urma să-l transporte la închisoarea districtuală. În jurul orei unsprezece și douăzeci Oswald ieși din subsolul închisorii orașenești fiind însoțit de funcționari ai poliției criminale. Aceștia erau dispuși de ambele părți, precum și în spatele lui Oswald. Oswald făcu cîteva pași către automobil, uitîndu-se drept în lumina reflectoarelor, cînd, deodată, din partea dreaptă, unde se găseau ziaristii, se repezi spre el un individ ținînd în mînă dreptă un Colt de calibru 38, aproprie pistolul de abdomenul lui Oswald și apăsă pe trăgaci. Milioane de spectatori urmăriră pe micile ecrane această scenă. Oswald urlă de durere, căzu la pămînt și își pierdu cunoștința. Pe parcursul a șapte minute Oswald a fost transportat la spitalul „Parkland Memorial Hospital” unde, la ora treisprezece și șapte minute doctorii constatară decesul.

Asasinul lui Oswald se numea Jack Ruby. El a fost arestat pe loc și închis cîteva minute mai tîrziu la etajul al cincilea al închisorii poliției din Dallas. În timpul interogatoriului el declară că gestul de a-l omori pe Oswald nu are nici o legătură cu atentatul împotriva președintelui Kennedy și că el l-a ucis pe Oswald într-o stare de depresie psihică și de indignare orăbă trezite în el de asasinarea președintelui.”

Presupusul asasin al lui Kennedy muri la spitalul Parkland, la numai cîteva pași de locul unde, cu treizeci și opt de ore mai înainte, medicii luptaseră cu disperare să salveze viața președintelui. Procurorul Henry Wade și Jesse Curry se grăbiră să declare că nu încape, desigur, nici o îndoielă că Oswald era asasinul. La o jumătate de oră după moartea acestuia el declarară că cercetarea împrejurărilor în care s-a produs atentatul sînt încheiate, dar această hotărîre a lor avea să fie doar începutul unui întreg lanț de semne de întrebare în legătură cu obiectivitatea cercetărilor și cu seriozitatea concluziilor.

În realitate, Jack Ruby se numea John Leon Rubinstein. De bună seamă nu putem crede că el era un patriot fanatic, care să-și fi zis din proprie inițiativă: „Vreau să o scutesc pe Jacqueline Kennedy de neplăcerile unui proces intentat lui Oswald”.

În vîrstă de cincizeci și doi de ani, Ruby era proprietarul unor localuri de noapte, cu program de

streaptase, după ce făcuse cunoștință cu lumea interlopă cu ani în urmă la Chicago. La Dallas el îi mitula pe poliști pentru a ocoli localurile sale în timpul razilor. Toată lumea știa că Jack Ruby era un gangster, căruia însă poliția nu-i putea dovedi nimic concret. Unul dintre prieteni a declarat referitor la patriotismul lui: „Jack lubea un singur portret al președintelui, cel de pe hirtiiile dolarilor”. O existență dubioasă așadar, o misiune și mai dubioasă pentru că era limpede pentru oricine că Ruby nu acționase dintr-un impuls interior.

Poliția federală (F.B.I.) dovedi că procurorul Wade și șeful poliției, Curry, se cam grăbiseră afirmând că dețin suficiente corpuri delictuale împotriva lui Oswald. Nu exista nici un plan al Dallas-ului pe care să fi fost însemnat traseul președintelui Kennedy, ba exista chiar un mare semn de întrebare dacă pușca încredințată a aparținut cindva lui Oswald. Iar în ceea ce privește asasinarea de către Oswald a poliștului Tippit, dovezile lipseau cu desăvîrșire.

Specialiștii în balistică manifestară îndoiele în legătură cu cele trei împușcături atât de precise asupra unei ținte mobile, de la o distanță atât de mare și cu o pușcă atât de imprecisă. Campioni mondiali și olimpici la tir confirmară părerea lor. La locul de unde trăseseră presupusul asasin, poliția găsisse o țigară neaprinsă, ori, toți cei care îl cunoscuseră pe Oswald știau că acesta nu era fumător. Comisia Warren a publicat mai târziu un raport cuprinzător, care a devenit în scurt timp obiectul multor suspiciuni. Raportul conținea chiar inexactități săritoare în ochi. Drept pentru care opinia publică americană și mondială începu să se îndoiască de cinstea membrilor Comisiei Warren.

Raportul asupra cercetărilor a fost publicat la douăzeci și patru septembrie 1964. Comisia ajunsese la concluzia cea mai simplă și mai comodă: președintele Kennedy a fost împușcat de Oswald, care a acționat pe cont propriu. La data publicării raportului Oswald era mort așa că totul era în cea mai perfectă ordine, iar membrii Comisiei Warren erau pe deplin convinși că se trăseseră cortina peste ultimul act al acestui caz.

Curând aveau însă să apară și păreri contrare. Prin textul publicat ei demonstraseră teoria existenței unui singur trăgător. Conform depozițiilor mai multor martori (atentatul fusese doar urmărit de câteva sute de oameni, mulți dintre ei fotografiindu-l și filmându-l) prima împușcătură venise din spațiul din fața viaductului, niciodată din ferestra depozitului de manuale școlare, adică din față. Alți martori observaseră în aceeași zonă un automobil suspect, cu un grup de oameni care se făcuseră nevăzuți imediat după atentat. Așadar, președintele era adume-

cat de mai mulți trăgători, Oswald având doar rolul de a sustrage atenția.

Și apoi, exista și filmul cineastului amator Abraham Zapruder. Studiarea atentă a fiecărei secvențe în concordanță cu deplasarea mașinii președintelui Kennedy și a guvernatorului Connally, demonstrează că în nici un caz cei doi nu puteau fi atinși de același glonț așa cum se străduia să convingă Comisia Warren. Guvernatorul reacționase la împușcătură cu 1,7 secunde după rănirea lui Kennedy. Acest lucru el l-a confirmat după ce s-a însănătoșit. F.B.I. examinează arma despre care procurorul Wade și șeful poliției din Dallas afirmaseră că este indiscutabil arma crimei. Specialiștii în balistică demonstrară însă că din punct de vedere tehnic nu este posibilă realizarea, cu această armă, a unei atari performanțe.

În analiza Comisiei Warren, rolul principal îl joacă un glonț găsit pe țarg, în spitalul Parkland. Cu acesta ar fi fost lovită atât președintele Kennedy cât și guvernatorul Connally. Specialiștii demonstrară însă că glonțul acesta, înregistrat drept corpul delict numărul 399, nu trece prin două corpuri ori eacși și că el nu poartă în mod cert din așa numita pușcă a lui Oswald.

Dar dacă nu Oswald este cel care a tras, cel care a ucis, atunci cine a făcut-o? În întreaga lume au apărut imediat după atentat sute de rapoarte unde autorii lor încearcă să găsească prin deducție cine ar putea fi adevăratul asasin. În felul acesta au văzut lumina tiparului zeci de cărți scrise de publiciști bine cunoscuți. S-au lansat fel de fel de supoziții, unele logice, altele mai puțin. Aproape fiecare publicație aducea câte o părere nouă. Dar au reușit ele să facă lumină în culisele intrigilor politice și tranșeresti ale atentatului? Cine putea trage foloase de pe urma asasinării președintelui Kennedy? Cui i-ar fi convenit moartea lui?

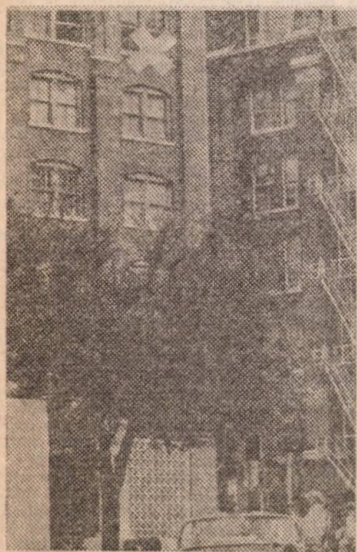
Desigur magnatul petrolului și fabricanților de armament. Războiul rece crease pentru marele capital american o conjunctură favorabilă. Crescuseră pretențiile de înarmare a țărilor, cererile de arme crescuseră și ele, iar coaliția politico-economică a generalilor și miliardarilor devenise adevăratul guvern invizibil al SUA, el dictau hotărârile politice. Cu ajutorul acordat de C.I.A., transformată de mult dintr-o agenție de informații într-una teroristă, aceștia se străduiau să înlănească evoluția pozitivă a evenimentelor prin orice mijloace, chiar și nelegale. Președintele Kennedy dorea să meargă pe o cale proprie, de aceea el a devenit victima „atentatului” desfășurat sub patronajul guvernului.

Garrison, procuror de district la New Orleans, unul dintre bărbații cei mai curajoși, care se angajase riscându-și viața pentru a scoate la lumină adevărul despre adevărații asasini ai președintelui Kennedy, afirmă că este vorba despre o amplasare a guvernului, bine pregătită și perfect realizată, cu alte cuvinte un complot antistatal. Care era scopul acestui complot? Să ascundă poporul american adevărul despre subordonarea poliției guvernului poliției fabricanților de armament. Procurorul Garrison declara: „Încercăm de ani buni să convingem poporul nostru că în Vietnam noi luptăm pentru democrație, că obținem victorii pe câmpurile de luptă, că din punctul de vedere al securității statului nostru acest război este indispensabil, și asta ca să pierdem într-o spirală fără sfârșit miliarde de dolari, fără a ține seama de starea economiei noastre.

Nu este deloc adevărat că menținem în Vietnam mari efective militare pentru a apăra democrația, ci pentru că acest război este o sursă de câștiguri economice și politice pentru cercurile miliardarilor care la noi guvernează asupra guvernului. Cîmpul de luptă reprezintă un deșeu rentabil, el aduce în industrie de război câștiguri fabuloase. Iar impozitele le plătesc cetățenii americani...

Președintele Kennedy s-a opus acestor practici. După ce președintele Kennedy a înecat din viață, ministrul apărării McNamara l-a ignorat ordinul de a pune capăt războiului din Vietnam. După asasinarea lui Kennedy politica externă americană a cunoscut o cotitură importantă. În anul 1965, pe care Kennedy îl planuia a fi anul realizării păcii pe fronturile din Asia, noul guvern american a aruncat noi efective pe câmpurile de luptă din Vietnam, escaladând războiul.

* Președinte al băncii Mondiale din anul 1968 până în 1981 că a fost i locuit de Alden Clausen fost, la rindu-i, președinte al lui „Bank of America” — nota trad.



Depozitul de cărți din Dallas de unde s-ar fi tras asupra președintelui J. F. Kennedy.

La douăzeci și cinci noiembrie 1963, într-o grabă neobișnuită, fusese îngropat în cimetirul din Fort Worth cadavrul unui bărbat pe a cărui piatră de mormânt era scris: „Aici odihnește William Bobo”.

În realitate, în mormint așezaseră, în mare taină, corpul neînsușit al lui Lee Harvey Oswald. De ce în mare taină, repede și sub un nume străin? Erau bucurosi cu toții că Oswald era mort pentru că un Oswald viu i-ar fi putut arăta cu degetul pe adevărații autori ai atentatului!

S-a scris despre el că fusese un nebun, un dezmoștenit al sorții, un fanatic. Doctorul Robinson spusese despre Oswald că suferea de paranoie progresivă și căuta rădăcina hotărârii sale de a-l ucide pe președinte în viața zbuciumată a familiei!

Nimic din toate acestea nu erau adevărate. Nici măcar biografia compusă de Comisia Warren nu era adevărată. Oswald nu fusese nici nebun, nici înfrizant mintal. La testele de inteligență făcute la armată el primise 118 puncte, ce îl situau deasupra mediei. Tatăl său nu fusese nici criminal, nici pierde-vară, ci agent de asigurări. Oswald fusese primit în marina de război, slujise sub drapel în Japonia și obținuse calificarea de radiooperator. În momentul cînd C.I.A. lansase programul zborurilor de recunoaștere ale avioanelor U-2 deasupra teritoriului Uniunii Sovietice, ea își recrută și oameni pentru încheierea unei rețele subversive.

Marina americană este considerată un corp de elită. Iată de ce au început să dea firea ale bazelor navale între care și cele de la Atsugi, din Japonia, unde lucra și Oswald. El a primit oferta și la nouăsprezece ani era deja posesorul unei diplome de specialist radar. Se înțelege că urma cursuri intensive de spionaj, dar și mai intensive erau cursurile de limbi străine. Învăța limbile rusă și spaniolă și studii marxismul. Mai tirziu, ziaristii aveau să se mire cum de a putut „înapoiatul” al de Oswald să învețe rusește! În anul 1958, promițătorul spion fusese dus la baza Santa Ana din California, unde se perfecționa în vîitoarea lui profesie. În registrele C.I.A. Oswald este înregistrat ca avînd înclinații deosebite către tehnică, fiind excepțional dotat și pentru studiul limbilor străine.

Lee Harvey era discret, reținut, nu vorbea prea mult. Un agent ca din carte, cu alte cuvinte, pe care superiorii săi îl trimisese în Uniunea Sovietică. Desigur, Oswald nu plecase în U.R.S.S. dintr-un entuziasm deosebit față de ideile comunismului, nici în dorința de a duce un trai mai bun, un agent al C.I.A. atît de școlit și-l putea permite și acasă. El primise o misiune precisă: avea să lucreze ca navigator pe uscat purtînd un mic aparat de emisie, care putea fi recepționat numai de la o distanță de zece mii de metri, adică exact distanța la care zburau avioanele de spionaj U-2. Comisia Warren se înșela desigur atunci cînd califică plecarea lui în Uniunea Sovietică ca pe o idee aventuroasă a unui dezechilibrat pornit în lume fără o lețea în buzunar.

Oswald a rămas în Uniunea Sovietică treizeci de luni ceea ce presupune că a avut de îndeplinit o misiune importantă, de lungă durată. Cum însă organele sovietice de securitate îl luaseră la ochi, el nu și putea permite prea multe. Că nu venise în Uniunea Sovietică de amorul artei reiese și din faptul că, imediat după sosirea lui la Minsk, numărul zborurilor avioanelor americane de recunoaștere crescuse simțitor.

La o jumătate de an după reînnoțirea lui Oswald acasă deasupra teritoriului sovietic a fost doborât avionul american de spionaj pilotat de Garry Powers, fapt pentru care C.I.A. se văzu nevoită să abandoneze programul. Afacerea aceasta a constituit motivul nereușitei conferinței la nivel înalt de la Paris și îndată după aceea situația internațională s-a înrăutățit vizibil.

După ce Oswald se întoarse în Statele Unite împreună cu soția sa, Marina, organele corespunzătoare îi supravegheau întreaga activitate. Doar se întorse din Uniunea Sovietică, își luase o rusoaică de nevastă și cine putea ști dacă ea nu era un agent secret instruit pe care serviciile sovietice de contra-informații i-o scosesea în cale...

Fiecare pas pe care îl făcea, C.I.A. pusese pe urmele lui un individ cu numele conspirativ Cinan, ce trebuia să informeze în amănunțime despre comportamentul lui Oswald și al soției sale Marina. În realitate el se numea George S. Mohrenschildt și era un as în meserie. De bună seamă că el îl sfătuisse pe Oswald să se înscrie la cursurile unei firme din

Dallas specializată în executarea de reproduceri de pe documente și hărți, al cărei proprietar era C.I.A.

Oswald a avut numai de câștigat din colaborarea cu serviciile secrete. Nu numai C.I.A., dar și F.B.I. începuse să fie interesate de persoana lui. Publicistul James Heppburn afirmă că la 26 iunie 1962 Oswald a fost vizitat de doi agenți secrete ai F.B.I. John W. Fain și Thomas Carter, „care îi oferiră ceva pe măsura capacității sale”. Mai precis, îi propuseseră, să se folosească de faima lui de marxist pentru a putea pătrunde printre membrii organizațiilor de orientare comunistă și, în special, în Liga tinerilor socialisti, în Partidul Muncitoresc Socialist și în redacția ziarului „The Worker”. Peste puțin timp îi oferiră o misiune și mai concretă: să se infiltreze printre membrii organizațiilor emigranților de origine slavă cu care Marina, soția sa, avea relații, și să furnizeze F.B.I. informații despre activitatea acestora. Oswald pătrunse în cercurile socialistilor, corespundea și colabora cu radicalii de stînga, în probleme de mai mică importanță.

În momentul izbucnirii crizei din Marea Caraibelor, C.I.A. își puse toți agenții în stare de alarmă. Oswald a primit ordin să plece la New Orleans. Mai întîi s-a stabilit acolo temporar apoi, în aprilie 1963 s-a mutat definitiv. Aici încearcă să pătrundă în „Fair Play for Cuba Committee”, organizație favorabilă lui Fidel Castro. Se străduie, pe cît îl țineau puterile, să răspîndească manifeste pe străzi, sperînd că va ajunge printre membrii biroului acestei grupări.

În realitate Oswald acționa împotriva lui Fidel Castro, în favoarea C.I.A. și, în același timp, și pentru F.B.I. Centrala, condusă de Bannister, își avea sediul la New Orleans pe Camp Street la numărul 544. Legătura o ținea prin intermediul căsuței poștale 30.061 pe care o închirie Oswald la 3 iunie. La 2 noiembrie el își făcu apariția la Dallas unde căută o casă cu chirie. Se mută la o pensiune chiar în ziua în care guvernatorul Connally urma să se întîlnească la hotelul „Adolphus” cu oficialitățile din Dallas, pentru a pune la punct planul traseului președintelui.

În primele zece zile ale lui noiembrie își făcuseră apariția la Dallas și ceilalți membri ai complotului. James Heppburn susține că erau șase la număr, cel de-al șaptelea, David Ferrie, fiind conducătorul lor. La 24 noiembrie unul dintre ei l-a înștiințat pe Oswald să se prezinte la depozitul de manuale unde urma să primească o leală de 1,25 dolari pe oră. Oswald se duse și începu să lucreze. Aici nu trebuia însă să aștepte prea mult să se învească prilejul așteptat: peste o săptămînă, pe sub ferestrele noului loc de muncă urma să „treacă” coloana prezidențială.

Printre multe inexactități conținute de Raportul Warren se află și afirmația potrivit căreia Jack Ruby nu se cunoștea cu Oswald, că acțiunea lui nu avea nimic comun cu complotul împotriva lui Kennedy și că el nu-l împusese pe Oswald pentru a-i închide gura pentru totdeauna. În realitate, Jack Ruby era amestecat serios în pregătirea atentatului, se cunoștea cu Oswald și cu ceilalți atentatori și era, la fel ca Ferrie și Oswald, agent plătit al C.I.A., cu care colaborase în contrabandă cu arme pentru adversarii lui Fidel Castro și, după mărturisirile doamnei Nancy Perrin-Rich se remarcase în ochii superiorilor săi. El dispunea de sume importante pentru finanțarea unor activități subversive.

Doamna Rich lucra ca barman la barul de noapte „Carousel Club” din Dallas, al cărui proprietar era Jack Ruby. Soțul doamnei Rich avea o ocupație „romantică”: era traficant de arme. Era un cunoscut al poliției, iar poliția, la rîndul ei, îl știa bine pe Ruby. De altfel, chiar oamenii de la poliție îi găsiră de lucru doamnei Rich la localul lui Ruby. Mai tirziu, soții Rich aveau să primească o bună recompensă. Traficanții de arme așteptau o conjunctură prielnică pentru realizarea invadării Cubei. În aceste condiții părăsi doamna Rich localul de noapte al lui Ruby. Cînd însă după un anumit timp participă alături de soțul său la adunările secrete ale emigranților cubanezi ostili regimului lui Fidel Castro, o așteptă o surpriză teribilă: pentru traficul cu arme soțul ei, Robert Perrin, avea de primit nici mai mult nici mai puțin decît douăzeci și cinci de mii de dolari! Se înțelege că Robert ceru o arvună. Locotenent colonelul american ce conducea sedința ridică receptorul, formă un număr și ceru să i se aducă banii. Peste cîteva momente intră în încăperea Jack Ruby și-i plăti traficantului de arme arvuna. Jack

Ruby, proprietarul localurilor de noapte, era în același timp și trezorerul local al C.I.A. sau, mai bine spus, trezorerul unor organizații legale finanțate și conduse de C.I.A.

Robert Perrin a depus ca martor împotriva lui Ruby. El, ca de altfel și soția lui, știa că Ruby avea legături cu atentatorii, dar cum cunoșteau și legile lumii interlope americane, începură să se mute dintr-un oraș într-altul, așezându-se pînă cînd, în cele din urmă, se stabiliră la New Orleans. Aici Perrin muri în împrejurări ciudate. Poliția declară că se otrăvise cu arsenic. Specialiștii afirmă însă că nu era vorba decît de una din lunga serie de crime enigmatice, care au urmat după atentatul împotriva președintelui J.F. Kennedy.

Prima victimă a fost Oswald însuși, dar, cu o săptămîină înainte de sfîrșitul lui dispăruse o altă martoră încomodă. Pe o sosea din Louisiana, în apropierea localității Eunice, poliția o găsi, la 18 noiembrie 1963, grav rănită, pe Rosa Cheramie. Transportată de urgență la spital, ea declară că a fost aruncată dintr-o mașină care aparținea lui Jack Ruby. Ea mai declară că nu vrea ca numele ei să fie legat în vreun fel de crime care se pregăteau: peste câteva zile, la Dallas, va fi asasinat președintele Kennedy!.

Un funcționar de la spital notase tot ce-i relatase Rosa: despre traficul cu droguri, despre drumul la Miami unde Ruby o trimisese după mărfuri de contrabandă, dar spusele ei despre planul asasinării președintelui i se părură o manifestare de isterie și nu le luă în seamă. La douăzeci și doi noiembrie înțelesese însă că s-a săvîrșit o greșeală de neiertat: l-ar fi putut preveni pe președinte...

Rosa Cheramie reuși să dispară la timp din spital și să se ascundă. La 4 septembrie 1965 însă o găsiră. În timp ce trecea la volanul mașinii ei pe o straduță din Big Sandy (Texas) un individ necunoscut o izbi în plin, după care se făcu nevăzută. Pe nefericie Rosa o găsiră moartă la volan. Atentatorii o lichidaseră folosind cea mai obișnuită metodă americană: accident de mașină fără martori.

Întrebarea de ce l-a ucis Ruby pe Oswald și de ce a făcut-o totuși la închisoare și în fața camerelor de luat vederi, adică într-o situație fără ieșire, a rămas fără răspuns. Pe Oswald trebuia să-l ucidă polițiștii care-l prinseseră la cinematograful, dar, cum n-o făcuseră, greșeala trebuia reparată în vreun fel. Dacă Oswald ar fi început să vorbească, ceea ce era de presupus, cine îl înțelesese că era sortit să fie sacrificat, aceasta ar fi însemnat sfîrșitul și al lui Jack Ruby dar și al multora alora. De aceea Oswald figura primul pe listă....

Doam! au fost motivele care l-au determinat pe Ruby să ucidă. Mai întîi, era singurul prilej pe care se oferea de a-l prinde pe Oswald în bătaia puștii și, în al doilea rînd, el își făcuse secretele că un om care ucide, înconjurat fiind de polițisti, nu poate fi considerat decît un om nebun, naționalist fanatic sau idealist țenit. Jack Ruby juca, așadar, rolul răz-bunătorului. El mizase pe faptul că opinia publică va trece necondiționat de partea lui. Și nu se înșela. Avocatul lui Ruby declară că Ruby își câștigase merite în fața națiunii și ceru să-i fie atribuit o medalie! În „New York Daily News” apăru teza conform căreia „cel mai bun asasin este asasinul mort, tot așa după cum cel mai bun comunist este un comunist mort”. Ruby își închipuia că de la tribunal se va duce direct acasă și că magazinul o să-l fie asaltat de lume. Greșise încă calculele. Se trezi închis într-o celulă a închisorii din Dallas unde înțelese în curînd că patronii lui îl trecuseră la Index. După un an de detențiune el ceru judecătorului Earl Warren să fie mutat la Washington întrucît se hotărîse să declare care au fost rațiunile pentru care îl ucisese pe Oswald. El mai declară că îl este teamă să facă acest lucru în închisoarea din Dallas, unde ar putea fi lichidat. Temerile lui Ruby nu erau lipsite de temei: la 3 ianuarie 1967 el muri, în mod straniu, de cancer! Decesul lui survenise la cîteva săptămîni după ce Curtea de apel anulă sentința și hotărî re-judecarea procesului în afara orașului Dallas. Acolo Ruby ar fi putut depune mărturie fără să-l fie teamă că cineva ar putea să se răz-bune. După moartea lui, printre ziaristi se făcură auzite glasuiri (prințre acestea era și al lui Norman Mailer), ce afirmau că în închisoarea din Dallas cineva inoculase lui Ruby celule canceroase. În această privință sînt demne de totă atenția relațiile procurorului Garrison. David Ferrie, pilot de meserie, un bărbat educat și multi-

lateral talentat, avea un hobby ciudat: studierea în laborator a cancerului. Experiențele le făcea în locuința sa unde ținea peste două mii de șoareci albi. Pentru Ferrie această indeletnicie nu era o simplă pierdere de timp, el publica rezultatele cercetărilor în diferite lucrări. Împreună cu un grup de mîdici locali, experimenta posibilitățile de inoculare a celulelor canceroase la cobai. În acest timp se petrecu un lucru ciudat: una dintre colaboratoarele lui cele mai apropiate, doctorița Mary Sherman, a fost găsită moartă în locuința ei din New Orleans. Un asasin necunoscut (așa a rămas pînă astăzi) o ucisese cu un cuțit de bucătărie.

Nici lui David Ferrie nu i-a fost dat să moară de moarte bună, în ciuda faptului că oficialitățile s-au străduit să convingă opinia publică americană că decesul lui nu fusese provocat de cauze exterioare. Autopsia a stabilit că Ferrie încetase din viață în urma unei lovituri puternice, care l-a pricinuit spargerea vaselor sanguine ale creierului. În locuința lui poliția a găsit două scrisori, dintre care una putea fi considerată drept scrisoare de adio. Să fie oare posibil ca destinul lui Ferrie, persoană amestecată în complotul împotriva președintelui, să fi fost atît de exact calculat încît el să se stingă din viață în chiar ziua în care compusese cele două scrisori?

În ziua în care David Ferrie se săvîrșea dintre cei vii, poliția înregistra și o altă crimă rămasă, de asemenea, neelucidată. La Miami (Florida) poliția descoperi cadavrul lui Elindia del Valle, politician cubanez, susținător al regimului lui Batista. Acesta avea capul tăiat cu o seceră și, în plus, un glonte în inimă. Del Valle era în legătură cu David Ferrie, căruia îi plătea cîte o mie cîinci sute de dolari pentru fiecare zbor avînd la bord mercenari în solda lui Batista. Asasinul nu a fost identificat.

Într-un alt caz, asasinul a fost însuși polițistul care trebuia să asigure securitatea oamenilor. Bill Hunter, reporter la ziarul „The Long Beach Independent Press Telegramm”, se găsea în ziua de 24 aprilie 1964, orele unsprezece, în locul rezervat presei la o circumscripție de poliție din Long Beach. Cîtea și aștepta, ca în mai toate zilele, să se ivească un caz senzational. La un moment dat, apărură doi polițisti, unul din ei a scos pistolul și a tras, lovindu-l pe Hunter drept în inimă. Reporterul a murit pe loc.

Polițistul s-a scuzat zîcînd că s-a jucat cu pistolul care i-a scăpat din mînă, iar în momentul cînd a pus mîna pe el să-l ridice la apăsai din greșeală pe trăgaci. La autopsie doctorii demonstrară că istorioara polițistului nu are nici o bază pentru a fi crezută, că lovitură nu plecase dintr-un pistol atînat pe poze. Atunci, polițistul născoci altă versiune: făcuse pariu cu colegul lui că el va scoate primul pistolul din teacă, dar din grabă auitat să-l asigure așa că... La interogatoriul colegul cu care făcuse pariul declară cu seninătate că el n-a văzut nimic întrucît stătea cu spatele. Polițistul a fost eliberat, judecătorii declarînd că nu există probe pe baza cărora să-l condamne!

În realitate, mobilul crimei era alt se poate deduce clar. La două zile după comiterea atentatului asupra președintelui Kennedy, la 24 noiembrie 1963, avusese loc în locuința lui Jack Ruby, în timp ce acesta se găsea de acum în închisoarea din Dallas, o sedință secretă. Erau prezenți George Senator, un pierde-vară, care în acea perioadă locuia la Ruby, avocatul Jim Martin (ajuns mai tîrziu consilier juridic și partener comercial al Marinei Oswald), Tom Howard, C.H. Droby, precum și doi ziaristi: Bill Hunter și Jim Koethe de la „Times Herald”. Nu se știe exact ce anume s-a discutat la sedința desfășurată sub conducerea lui George Senator, dar se poate deduce că era vorba despre urmările atentatului, precum și despre soarta lui Jack Ruby. Este mai mult ca sigur că ziaristii intraseră în posesia unor informații prețioase la un interval relativ scurt de la asasinarea lui Oswald, aflaseră mai mult, atunci seara intrucît toți cei prezenți vorbisera mai deschis decît s-ar fi căzut s-o facă. Cert este că ziaristii știau prea multe, de aceea trebuiau să moară!

Jim Koethe a fost asasinat la 21 septembrie 1964 în locuința sa. Se întorsese de la redacție, făcuse un duș și în momentul cînd a ieșit de sub duș, a fost lovit peste gît cu o lovitură străpînică de karate. Asasinul a dispărut fără urmă, poliția oprind cercetările din lipsa de probe concludente.

Cei doi ziariști, ca dealtfel toți cei prezenți la această întrunire, deveniseră martori periculoși în legătură cu atentatul împotriva lui J.F. Kennedy, dar unora le lipsise curajul, iar altora nu li se ivise prilejul să le poată da în vileag. Avocatul Tom Howard era unul dintre aceștia. El a murit de infarct la Dallas în condiții suspecte, în mai 1965. Nimeni nu a lămurit că el nu ar fi sfârșit de infarct. Un ziar din Dallas publică însă un material unde relatează că Howard avusese o comportare ciudată cu două zile înainte de a muri. La spital îl adusese un prieten ce nu-și spusese numele și, în plus, dispăruse imediat fără urmă. Și, colac peste pupază, doctorii omit să-i facă lui Howard autopsia!

Una din versiuni încerca să dea un răspuns, fie el și parțial, în legătură cu lanțul acesta de crime de la New Orleans. În interogatoriul luat lui Jack Ruby anchetatorului îi smulge acestuia următoarea afirmație:

Întrebare: Ați împărtășit cuiva intenția de a-l asasina pe Oswald?

Răspuns: (după lungi ezitări). Lui George Senator.

George Senator știa însă mai multe și aceasta se putea deduce după comportarea lui ciudată. Trebuie spus că, pe lângă faima de bețiv și pierde-vară, el era și cel mai bun prieten al lui Jack Ruby și al colaboratorilor acestuia. Cu mult înainte ca Jack Ruby să-l fi ucis pe L.H. Oswald, George Senator, care se găsea la cafeneaua „Eatwell”, a vorbit la telefon cu avocatul Wilfred James Martin, zis și Jim, cerându-i să-i acorde asistență juridică prietenului său Jack Ruby. Îndată după acest telefon, cei doi s-au întâlnit și au hotărât ce-i de făcut. Amănuntele acestei discuții au rămas necunoscute, dar Jim Martin a fost într-adevăr cel care l-a apărat pe Ruby!

Warren Reynolds avea în Dallas un magazin de mașini vechi. În mod cu totul întâmplător el a devenit martor ocular al asasinării poliștului Tippit. Îl văzuse pe asasin, pe care dealtfel îl și urmărise un timp printre blocuri. Reynolds a fost chemat să depună mărturie abia după două luni de la comiterea atentatului, mai precis la 21 ianuarie 1964. Cu această ocazie el a declarat că bărbatul care îl ucisese pe Tippit nu era Oswald. Dar nu au trecut decât două zile și în atelierul lui Reynolds și-a făcut apariția un necunoscut, care a scos un pistol și a apăsut pe trăgaci. Mai înainte ca Warren Reynolds să se fi prăbușit la pământ acesta se făcuse nevăzut.

Poliția începu cercetările pentru descoperirea asasinului lui Reynolds, dar în zadar, într-una din nopți însă, plimbându-se beat prin cabaretele din Dallas, Darrell Wayne Garner s-a lăudat că Reynolds și-a primit ceea ce merita. Poliția îl arestează pe Garner, zicând ea, dovedind că acesta a fost văzut în perioada incriminată dînd tircoale atelierului lui Reynolds. Numai că Garner avea alibi, pe care i-l oferea dansatoarea Nancy Jane Mooney. Aceasta declară sub jurământ că, în timp ce se trăsese asupra lui Reynolds, Garner se afla cu ea. „Eram într-o discuție foarte intimă”. Garner a fost pus în libertate.

La mai puțin de o săptămână de la depunerea acestei mărturii, Nancy Mooney ajunge din nou la poliție, de data aceasta pentru tulburarea liniștii în timpul nopții. Poliția motivează arestarea sa invocînd faptul că aceasta se certase pe un ton foarte ridicat cu câțiva colabocari. La mai puțin de două ore după ce o închisese într-o celulă un paznic al închisorii a găsit-o atîrnată de funie! Versiunea oficială: Nancy Jane Mooney s-a spînzurat! De ce? Nu s-a spus niciodată. Neclare sînt și motivele pentru care poliția o arestase și o închisese într-o celulă a închisorii. Nu cumva pentru că se certase cu vecinii... Deducția nu-i greș de găsît: dansatoarea Nancy Jane Mooney era angajată la barul de noapte „Caroussel” al cărui proprietar era Jack Ruby.

Doctorii reușiră să-i salveze viața lui Reynolds, dar de la întîmplarea din atelier el n-a mai cunoscut ce înseamnă să trăiești în liniște. Mai întîi, o persoană necunoscută a încercat să o răpească pe fiica sa în vîrstă de zece ani, după aceea l-au amenințat cu moartea. Așa se face că el își putea permite să iasă în oraș numai întovărit de un cîine polișt special dressat. Sistemul de iluminat public din apropierea locuinței lui era tot timpul defect. În cele din urmă, la noul interogatoriu luat în luna iulie 1964, el a declarat răsplet că poliștului Tippit a fost ucis de Lee Harvey Oswald! De atunci el duce o viață liniștită.

S-ar părea că evenimentele tesute pe canavaua atentatului asupra președintelui J.F. Kennedy



O crimă cu milioane de spectatori (inclusiv poliști!) transmisă în direct de televiziunea americană. Sau asasinarea lui Lee Oswald de către Jack Ruby.

sînt rodul întîmplării. Wanda Joyce Killam, o altă dansatoare de la barul de noapte al lui Ruby, avea un bun prieten în persoana lui John Carter, un coleg de-al soțului ei, pictorul Henry Thomas Killam. John Carter locuia la o pensiune de pe North Beckley Avenue 1026, unde tocmai se stabilise și Oswald după ce se mutase de la New Orleans la Dallas. Se naste în chip firesc întrebarea: cine l-a informat pe Oswald de existența unei camere libere la pensiunea în cauză? De ce și-a găsit găzduirea tocmai la această pensiune?

Se pare că legătura Killam-Carter — aceștia lucrau împreună, își petreceau împreună timpul liber — oferă unele date pentru elucidarea acestor întrebări. Nu este însă limpede ce-ar fi putut ști Killam atît de important despre Oswald încît să determine poliția să-l interogheze în cîteva rînduri și să se aleagă în cele din urmă cu faima de a fi participat la realizarea atentatului împotriva lui J.F. Kennedy. O bună perioadă după aceea nu și-a putut găsi de lucru niciăieri, ba nici liniște nu mai avea. În timp ce soția lui lucra în continuare la barul de noapte al lui Ruby, el a trebuit să se mute dintr-un oraș într-altul. În cele din urmă a ajuns la Pensacola, în Florida, de unde telefonă acasă anunțîndu-și soția că, în sfîrșit, a găsit ceva de lucru. A doua zi, la 17 martie 1964 a fost găsit pe stradă, cu o tăietură adîncă la gît. Poliția a declarat ziariștilor că Killam căzuse peste o vitrină, aceasta s-a spart și din nefericire, un ciob i-a atîns gîtul, tăindu-i-l adînc.

Taximetristul William Whaley nu a depus mărturie împotriva lui Oswald, el a afirmat că acesta nu l-a putut ucid pe Tippit tot așa cum nu l-a putut asasina pe președinte, pentru bunul și simplul motiv că în ziua de 22 noiembrie 1963, între orele 12,30 și 12,45 Oswald se afla în mașina lui. Conform însemnărilor din „cartea taxiurilor” el l-a luat pe Oswald din stația de autobuz a Societății Greyhound, nu departe de depozitul de manuale școlare, și l-a dus pînă pe strada North Beckley. Așadar, el nu se putea găsi în același timp și pe strada pe care a fost ucis poliștului Tippit și la reamul depozitului de cărți, de unde se trăsese asupra lui J.F. Kennedy. Cu toate că raportul Warren nu a luat în considerație depozita lui, taximetristul nu a renunțat la versiunea lui. El afirma sau și tare: „Da, Oswald a fost clientul meu, l-am urcat în mașina la 12,30! Nu părea grăbit, mergea foarte liniștit pe trotuar și nu era cîtuși de puțin iritat”.

Pe William Whaley l-au interogat de cîteva ori, a fost analizat cu minuțiozitate caietul de însemnări și în final au recunoscut cu toții că afirmațiile lui corespundeau realității. Poliția a încercat în fel și

fără nici un rezultat. Și pentru că nu reușiră să-l facă să-și schimbe mărturia, la 18 decembrie 1965 a avut loc un accident de mașină. Un șofer neatenț a intrat în plin în taxiul lui Whaley, care rămase nemiscat la volanul mașinii...

Dintre toți ziariștii, doar unul singur a reușit să-ia un interviu de o jumătate de oră lui Jack Ruby în timpul procesului. Este vorba de Dorothy Kilgallen, ea făcea parte dintre figurile proeminente ale jurnaliștilor americani și tocmii de aceea procurorul îi permise să aibă o discuție între patru ochi, după ce în prealabil îi trimisese pe coridor pe gardian.

Ruby îi spusese procurorului că îi este teamă să dezvăluie întregul adevăr despre participarea sa la asasinarea lui Oswald. Dorothy Kilgallen rămăsese singură cu Ruby o bună bucată de vreme. Probabil, că Ruby îi mărturisise temerile lui, ea aflase, deci mai multe decât s-ar fi căzut să știe. De aceea, la 8 noiembrie 1965 poliția a găsit-o moartă. Purtătorul de cuvânt al poliției a declarat că Dorothy a încetat din viață din cauza abuzului de somnifere. Doctorii nu au fost în de altă părere: „În mod cert, decesul nu a intervenit ca urmare a abuzului de tablete... Care a fost cauza adevărată a sfârșitului ei nu se știe nici până astăzi, cu atât mai mult cu cât dintr-un ordin venit de foarte sus, cercetările au fost sistate. În cele din urmă poliția difuză redacțiilor ziarelor un comunicat unde se sugera că în cazul lui Dorothy Kilgallen „nu există nici o dovadă a faptului că ea ar fi sfârșit de moarte forțată”.

La 22 noiembrie 1963, Lee Rowers, angajat al societății „Union Terminal Co.”, era de serviciu la turnul de control, înalt de patruzeci de metri. Avea așadar o bună privire de ansamblu asupra întregului spațiu de la Dealey Plaza. În momentul producerii atentatului, mașina președintelui nu intrase încă în cîmpul lui de vizibilitate, fiind mascată de o colină acoperită cu copaci. El reușește în schimb să vadă ce se petrecea în spatele mașinii prezidențiale, elemente înfinit mai profunde.

Lee Rowers era un funcționar deosebit de constincios. Așa se face că el notă în caietul de procese verbale tot ce se întâmpla în ziua respectivă și îndată după comiterea atentatului predă poliției toate însemnările sale. În felul acesta el deveni, practic, singurul martor care urmărise desfășurarea evenimentelor din chiar locul producerii lor.

Punctul de parcare, înțesat de mașini ale poliției fusese închis accesului publicului cu două ore și jumătate înainte de trecerea coloanei prezidențiale. Cu toate acestea, în ultimele douăzeci de minute dinaintea atentatului în locul de parcare își făcuseră apariția trei mașini străine. Prima dintre ele îi atrase atenția lui Rowers întrucât nu avea număr de înmatriculare emis de poliția statului Texas. Rowers rămase foarte surprins că poliția permisesese accesul unei mașini străine. Șoferul conduse mașina înapoi, căutînd parcă să se convingă că totul era în ordine, apoi dispăru pe același drum pe care venise. Era un Oldsmobil tip 1959 de culoare albastră.

La câteva minute după plecarea Oldsmobilului în zona interzisă pătrunse o altă mașină. Rowers avu timp să observe că șoferul ținea la gură receptorul unui telefon de bord sau receptorul unui microfon care emitea pe unde aukscurate. Și această mașină — un Ford negru, model 1957 — străbătu zona interzisă timp de patru minute apoi dispăru pe urmele Oldsmobilului.

Cu opt sau zece minute înainte de trecerea cortegiului prezidențial apărură o a treia mașină. Era un Chevrolet care, la fel ca Oldsmobilul, nu avea număr de înmatriculare de Texas. Mașina parcursese întreaga zonă ea fiind șoferul ar fi căutat pe cineva, apoi se întoarse și opri în fața depozitului de manuale școlare.

Rowers observă înăuntrul gard, un câteva clipe înainte de a răsună împușcăturile, doi bărbați. Aceștia se aflau la o distanță de zece-cinzeisprezece pași de el așa că observă foarte clar că amândoi erau îmbracați în haine civile. Ei erau de altfel singurele persoane străine din întreaga zonă. Rowers știindu-i foarte bine pe muncitorii ce lucrau prin preajmă.

Lee Rowers avea să declare mai târziu: „În clipa cînd s-au auzit împușcăturile, din locul unde se aflau cei doi civili, despre care am vorbit, se văzu o lumină sau ceva asemănător. În orice caz, era ceva care mi-a atras instantaneu atenția. Atunci nu mi-am dat seama despre ce ar putea fi vorba și nici am n-aș putea să descriu altfel decât că era ceva neobișnuit — poate o fulgerare de lumină, poate o dîră de

fum sau ceva asemănător. În orice caz am avut sentimentul că acolo s-a petrecut ceva neobișnuit”.

În clipa aceea Rowers îi observă din nou pe cei doi bărbați în civil. Unul dintre ei stătea mai departe lingă gard, celălalt însă, din cauza îmbrăcămînții de culoare închisă, n-a putut fi observat ca lumea. Cel care trăsesse asupra președintelui Kennedy nu putea fi decît unul din cei doi indivizi aflați în apropierea gardului. Această realitate este confirmată — împotriva tuturor probelor aflate la dosarul Comisiei Warren — și de reacția poliștilor. De la înăltimena la care se afla, Rowers le observă toate mișcările. O bună parte dintre poliști se repezîră înspre colina îndată ce se auziră primele împușcături, escaladarea un zid de beton și, trecînd printre copaci, ajunseră în parearea și lingă depozit de unde, după cît se părea, veniseră împușcăturile. Mai înainte de aceasta însă, ei primîră prin intermediul stației „Radio Dallas” următorul ordin: „Toți poliștii și toate unitățile de poliție care se găsesc în apropierea gării să se îndrepte de urgență spre calea ferată dinspre Elm Street” (Raportul Warren, vol. XVII pag. 362).

Din primele gesturi ale poliștilor nu se putea deduce că s-ar fi tras dintr-una din ferestrele depozitului unde lucra Oswald. La întrebarea unui polișt adresată lui Charles Bachelor, adjunctul șefului poliției din Dallas, referitoare la locul de unde s-a tras asupra președintelui, acesta a răspuns: „Dinspre viaduct, de undeva dintre viaduct și Stremmouth Freeway” (Raportul Warren vol. XV, pag. 32). Adică exact din zona pe care o supraveghease Rowers din turnul de control. Observînd forțata poliștilor el conchise că în mai puțin de cîinci minute se îngrămădiseră peste cincizeci de oameni în uniforme și civili. Un alt martor, J.C. Price, care se urcase pe acoperișul casei, declară: „Chiar în clipa cînd a răsunat prima împușcătură am observat un bărbat alergînd printre sinele de cale ferată și dispărînd într-un vagon. Avea cămașa albă și ținea ceva în mînă” (Raportul Warren vol. XIX pag. 492).

Într-adevăr poliția arestase în acest sector trei bărbați suspecți pe care un agent în uniformă îi duse pînă la inspectoratul de poliție. Aici îi predă șeful poliției criminale din Dallas, căpitanul Fritz. Acesta îi puse însă în libertate îndată ce auzi la radio versiunea oficială despre atentat, conform căreia Oswald este singurul asasin al președintelui Kennedy (Raportul Warren vol. XIX pag. 540). Din depozitiile altor martori rezultă că împușcăturile care l-au lovit din față pe președintele Kennedy și guvernatorul Connally s-au auzit dinspre colină, aproape de calea ferată. Martorul principal al acestei versiuni era însă Lee Rowers, dar, întrucît varianta oficială despre existența unui singur asasin trebuia să rămînă în picioare, Rowers a trebuit să fie redus la tăcere. Moartea lui a produs o mare indignare în rîndul opiniei publice.

La începutul lunii august 1966 el se deplasa cu mașina pe o șosea din apropiere de Dallas. Din motive necunoscute și pînă astăzi neelucidate, la un moment dat mașina a ieșit în plină viteză de pe partea carosabilă, sfîrșindu-se de un zid. Și eu aceasta martorul Lee Rowers era un om terminat. El încetă din viață cu puțin timp înainte de constituirea comisiei însărcinate cu analizarea Raportului Warren, a cărui lipsă de imparțialitate a trezit atîtea dubii. Despre vreun raport al poliției privind revizia tehnică a mașinii lui Lee Rowers n-a auzit nimeni, niciodată... Alți doi presupuși suspecți, participanți la pregătirea complotului împotriva lui Kennedy au pierit în împrejurări misterioase. Este vorba despre proprietarii biroului de detectivi particulari de pe Camp Street 544 din New Orleans, unde își aveau sediul organizațiile de extremă dreaptă, a căror menire era răsturnarea regimului lui Fidel Castro. Acesta era locul de unde i se transmiteau ordinele lui Oswald. Hugh Ward a murit într-o catastrofă aviatică în anul 1964, în timp ce Guy Banister a suferit un atac de cord, nimeni nu știe din ce cauză anume, exact în același an.

Președintele J.F. Kennedy a devenit victima unui complot organizat, pus la cale de specialiști de mare clasă și dus la îndeplinire de șase sau șapte trăgători de elită. Întreaga acțiune a fost realizată de aproximativ cincizeci de persoane. Oswald nu a fost asasinul nici al lui Kennedy nici al lui Tippit. Un mare semn de întrebare planează asupra faptului dacă el a tras cu adevărat vreun foc de armă, rezultatul expertizei chimice efectuată de poliție după aresta-

rea sa fiind negativ. Examenul cu parafină în prezența unor nitrați a demonstrat că arma lui Oswald nu fusese întrebuințată în ultimele douăzeci și patru de ore.

Cel puțin patru atentatori îl prinseseră pe Kennedy într-un foc concentrat, alții strinseseră tuburile trase, în timp ce alți cîțiva transportaseră și aranjaseră pretinsa armă a lui Oswald în geamul depozitului de cărți. În același timp, cîteva persoane primiseră misiunea de a sustrage atenția oamenilor de la ceea ce se petrece pe colină, unde alți complotiști așteptau sosirea coloanei prezidențiale.

Agentii F.B.I. au înfrumusețat multe dintre depozitiile martorilor, pe altele le-au ajustat, din această cauză pe masa de lucru a Comisiei Warren nu au ajuns materialele cele mai obiective cu putință. Adevărații autori ai atentatului au rămas în umbră. Și, în plus, factorii guvernamentali, care ar fi putut furniza date foarte importante și care ar fi trebuit să facă totul ca adevărul să iasă la iveală, au preferat să tacă.

Vălu timpul a îngreunat din ce în ce mai mult dezlegarea mistelor legate de atentat. Este însă demn de reținut faptul că în rezolvarea multor aspecte ale dramei a intervenit și centrala Intelligence Service-ului britanic. Agentul secret George Langelan a declarat în presă că agenții de elită ai Intelligence Service-ului britanic s-au înfîlțit, cu mult înainte ca Comisia Warren să-și înceapă activitatea, pentru a analiza laturile tehnice ale realizării atentatului asupra lui Kennedy. Originalul concluziilor acestei analize a fost închis într-un seif, la care nu poate ajunge nimeni dacă nu este însoțit. Un mare mister planează asupra modului cum conținutul materialului a ajuns totuși la urechile opiniei publice. S-ar părea că la mijloc este lipsa de discreție a unora dintre funcționarii „Oficiului pentru înregistrare și evidența străinilor”, unde a fost dirijată, spre păstrare, o copie.

Conținutul materialului în cauză este demn de atenție pentru faptul că la numai cîteva zile după atentat experții britanici ajunseseră la o concluzie care avea să o infirmare pe cea a stufosului material al Comisiei Warren, punîndu-i și mai mult în evidență lipsa de obiectivitate. Procesul verbal al Intelligence Service-ului cuprinde părerea unor specialiști a căror competență n-a pus-o nimeni sub semnul întrebării, conform acestei păreri asupra președintelui Kennedy au tras instantaneu trei trăgători situați în trei locuri diferite.

Primul glonte, venit din față, a atins gîtul președintelui, pentru că la un interval de numai cîteva fracțiuni de secundă J.F. Kennedy s-a fie atins în umăr de un al doilea glonte, venit din spate, poate tocmai de la fereastra depozitului de cărți unde, conform variantei Warren, s-ar fi aflat Oswald. Acesta a fost glonte care a pătruns în corpul victimei lîngă baza cefii, la cîteva centimetri de primele vertebre cervicale. Trăgătorul n-a fost însă nemulțumit de rezultat de aceea a mai tras un glonte, acesta lovindu-l însă pe guvernatorul Connaly. Cel de-al patrulea glonte, tras de după gardul de pe colină, zgîrie capul președintelui apoi cade pe trotuar. În aceeași clipă apăsă trăși pe trăgaci primul trăgător. Glonte expedit de el atinge tîmpla victimei. Aceasta avea să fie lovitura fatală. Glonte a ieșit din craniul victimei prin tîmpla stînga, antrenînd după el bucăți mari de oase de pînă la zece centimetri pătrați.

Ce fel de arme au folosit acești trăgători? Specialiștii au identificat, cu exactitate, două automate Mauser și o carabină. Glonte în care nu aveau numărul seriei de fabricație și erau confecționate dintr-un aliaj de argint și plumb. Așa se explică de ce unele glonte nici n-au mai fost găsite: pentru că pur și simplu s-au dezintegrat! La autopsie nu s-a găsit nici măcar un proiectil, în corpul victimei rămînd doar urmele lăsate de acestea.

Langelan, un experimentat agent al poliției secrete britanice, cărui, la începutul celui de-al doilea război mondial chirurgul îl schimbaseră fizionomia pentru a putea lucra sub un nume străin în locuri unde el era cunoscut, a emis cîteva considerații demne de toată atenția. La scurt timp după moartea președintelui Kennedy, milioane de telespectatori au putut observa pe micile ecrane o scenă uimică: întocmai ca în westernurile americane, în fața a zeci de poliști înarmați ca la carte, Ruby l-a împuscat pe Oswald, aflat sub stare de arest. În legătură cu aceasta, Langelan declară: „Cel

care știa ce înseamnă să ucizi cu rapiditatea fulgerului și-au dat seama că aceasta nu a fost o crimă, ci o execuție”.

De la Oswald nu au rămas prea multe lucruri clare. A rămas însă un reportaj filmat de la conferința de presă organizată imediat după arestarea sa. Un grup de psihologi au cerut, îndată după moartea lui Oswald, să vadă acest film și au ajuns cu toții la concluzia că asasinul președintelui nu se putea comporta în nici un caz așa cum se comportase Oswald. Așa cum se manifestase Oswald la conferința de presă se putea comporta numai un cetățean american de rînd, care nu bănuia în ce joc murdar și periculos fusese tirat!

Filmul era alcătuit din fragmente, întrucît în timpul conferinței de presă poliștii îl întrerupeau pe Oswald la mijlocul frazelor.

Oswald:

„Da, am fost interogată de procurorul Johnson. Interogatoriul a durat însă foarte puțin. Am protestat împotriva faptului că nu mi s-a permis să-mi iau un apărător. Nici măcar nu-mi trece prin cap ce urmărește procurorul cu întrebările lui, nimeni nu m-a pus în temă. Mi s-a spus numai că aș fi ucis un polișt. Eu nu știu nimic despre așa ceva. Vreau să mi se dea un apărător!”

Un redactor:

„L-ați ucis pe președinte?”

Oswald:

„Nu, și nici nu m-a învinuit nimeni de asta. Vă rog să mă credeți că nu mi-a vorbit nimeni oficial despre faptul că eu l-aș fi ucis pe președinte. Doar înainte de conferința de presă, în hol, cîteva ziariști m-au întrebat dacă...”

Psihologii erau unanim de acord că asasinul președintelui nu s-ar fi putut comporta în felul acesta, nici în cazul în care ar fi fost un artist excepțional de talentat.

George Langelan adaugă: „Celor care cunoșteau adevărul despre asasinarea lui Kennedy le-a fost foarte clar în clipa aceea” că îndată ce va obține un apărător, Oswald va reuși să-și dovedească rapid nevinovăția, iar în cazul în care s-ar fi ajuns la proces, n-ar mai fi rămas în picioare nici una din învinuirile ce i se aduceau și Oswald ar fi fost pus imediat în libertate. Iată de ce era necesar ca el să dispară cît mai repede cu putință.”

Nimeni nu a reușit să dovedească faptul că Oswald a fost asasinul președintelui Kennedy și nici al poliștului Tippit. Atunci cine a făcut-o și de ce? A existat un al doilea Oswald, o dublură a lui Oswald, care și-a jucat cu măiestrie rolul dinainte scris. Partea proastă este că el a comis și greșeli, așa cum se întîmplă în cazul fiecărui asasin. Cea mai mare dintre ele este recunoașterea, bătoare la ochi, că el este Lee Harvey Oswald, ceea ce un atentator ales pentru o acțiune atât de importantă cum era asasinarea președintelui Statelor Unite, nu ar fi făcut-o sau nu ar fi trebuit să o facă.

Explicația ar trebui căutată în perioada pregătirii atentatului. În timpul acela soții Oswald locuiau la Irving, la douăzeci de kilometri de Dallas. Lee Harvey Oswald lucra la un atelier pentru montarea aparatelor de fotografiat. De aici însă fusese concediat pe motiv că nu lucra așa cum ar fi dorit proprietarul. Explicația este foarte simplă, toate acestea se petreceau la scurt timp după întoarcerea lui din Uniunea Sovietică. După concediere a fost invitat însă de un agent F.B.I. pe care Oswald nu-l cunoștea, acesta, în schimb, știa totul despre Lee, inclusiv că fusese concediat.

Conținutul convorbirii lor nu este cunoscut. Se poate însă presupune că agentul F.B.I. a discutat cu Oswald despre o anume slujbă, în schimbul căreia, ca de mai multe ori pînă atunci, Oswald urma să primească un onorariu plătit în bancnote de cîte cinci dolari.

Tot ceea ce a întreprins Oswald în continuare seamănă cu acțiunea unui modul condus de la distanță. Agentul F.B.I. îi recomandă să-și închirieze o casuță postală unde să i se lase ordinele. Oswald se declară de acord, inclusiv cu ideea ca aceasta să fie pe un alt nume. Oswald avea într-unul din buzunarele cartea de vizită a unui coleg de armată, Hiddell, și se învoia ca toată corespondența să-i fie trimisă pe acest nume. Mai tîrziu, numele lui Hiddell

* Adică în momentul în care Oswald răspundea la întrebările ziariștilor prezenți la conferința de presă (nota trad.).



Procurorul Jim Garrison sau omul care a sfidat versiunea oficială a atentatului.

avea să apară destul de des în procesele verbale ale cercetărilor.

La începutul lunii martie 1963, magazinul de arme tip sport „Klein Sporting Goods” din Chicago a primit o cerere pentru o carabină italiană cu lunetă, o armă folosită și cunoscută în timpul războiului și pe care firma o vindea cu preț redus. La adresă era atașat și un cec în valoare de 21,45 dolari. Carabina a fost expediată pe adresa lui A.I. Hidell, căsuța poștală 2915, Dallas, Texas.

În aceeași zi de la începutul lui martie 1963 firma „George Ross and Co. Inc.” din Los Angeles a primit o nouă cerere, semnată A.I. Hidell și având anexat un cec, pentru un pistol „Smith and Wesson Special 38” în valoare de 29,45 dolari. Firma expeditează arma pe aceeași adresă din Dallas. Specialiștii au identificat scrisul lui Oswald pe ambele cereri. Cele două cereri erau, de asemenea, semnate de el. În felul acesta Oswald juca rolul maului, fără a fi conștient de aceasta.

Oswald a închiriat căsuța poștală pe numele Hidell începând cu data de 9 octombrie 1962. La 14 mai 1963 închirierea căsuței poștale expirase. În documentele oficiului poștal din Dallas există însă un document demn de toată atenția. În aceeași zi, căsuța poștală rămasă liberă a fost închiriată de o persoană care se numea tot A.I. Hidell!

Între timp, la pervazul ferestrei de la etajul al șaselea al depozitului de cărți regizorii atentatului pregătiseră carabina Mannlicher-Carcano cu lunetă atit de neglijent încât în poziția în care o așezaseră nici nu ar fi permis executarea unor lovituri pe locul unde s-a comis atentatul. Lângă armă aruncaseră și trei cartușe trase: planul atentatului prevedea executarea a trei lovituri! În timpul realizării atentatului a fost însă nevoie și s-au executat mai multe lovituri. În felul acesta a apărut prima contradicție: cinei împușcături și doar trei cartușe!

Imediat după atentat un agent al F.B.I. a venit la Oswald și i-a spus că dintr-un loc foarte aproape de el s-au tras focuri de armă asupra președintelui, că va veni poliția și că ar fi mai bine... cine știe... Oswald fusese în Uniunea Sovietică, a avut legături cu cubanezii... Pe scurt, ar fi mai bine să fugă și să ia și o armă cu el. Și-i pune în mână același pistol „Smith and Wesson, Special 38” pe care îl primise, Hidell numindu-se, prin poșta.

Dublura lui Oswald avea și el în buzunar un pistol și, în plus, înău patru cartușe trase, care, mai înainte fuseseră în încărcătorul pistolului lui Oswald de unde fuseseră extrase. Adevăratul Oswald, care, conform ordinelor primite, trebuia să fie undeva pe

stradă, nici nu a încercat să fugă, nă se ascundă, așa cum ar fi făcut, mai mult cu sigur, asasinul. El s-a apropiat liniștit de locul în care se produse asasinarea polițistului Tippit. Este de presupus că agentul F.B.I. îl dirijase în mod intenționat către acest loc.

Regizorii atentatului calculaseră astfel: după comiterea crimei, adevăratul Lee Harvey Oswald nu trebuia să rămână în viață, pentru a nu trăda ceva. Era aceasta o metodă veche, verificată. Dar cum să scape de Oswald? Orice încercare de a-l otrăvi fusese exclusă, ar fi putut da naștere la complicații. Nici o sinucidere nu putea fi aranjată întrucât amănuntele tehnice ale operațiunii ar fi putut da greș. Mai rămânea o singură posibilitate: împușcarea presupusului asasin.

În timpul conșterii planului atentatului s-a apreciat că cel mai bun lucru ar fi ca Oswald să fie împușcat chiar de polițisti. Trebuia creată însă o situație în care un apărător al legii să fie obligat să-l împuște. Și astfel se născu planul rafinat de a pune poliția pe urmele lui. În momentul când asasinul se pregătea să tragă asupra președintelui, Oswald intrase în cantina depozitului de cărți școlare de unde luă un sandviș cu carne de pui și o sticlă de Coca-Cola. Cînd se auziră împușcăturile de Oswald se apropie un bărbat necunoscut. Mai tîrziu avea să se spună că era una și aceeași persoană cu agentul secret de la F.B.I. Acesta discută ceva cu Oswald apoi pleacă răbindoi, mai înainte ca Lee Harvey să fi apucat să-și bea Coca-Cola.

Întimplare? Se înțelege că nu. Căsuța poștală funcționa mai departe pe numele Hidell fără ca Oswald să știe acest lucru. Diabolic plan! Prin Dallas își făcu apariția dublura lui Oswald, deci și a lui Hidell, care făcu tot ce îi stătu în putință pentru a atrage atenția asupra lui: se duse la un poligon de tir unde puse mîna pe o carabină și trase mai abtîrit ca Wilhelm Tell. N-a pregetat nicăieri să spună că se numește Oswald. Și tot în chip de Oswald se arătă prin restaurante și cazinouri. Depozitiile martorilor sînt contradictorii: unii afirmară că semăna leit cu Oswald, alții dimpotrivă. Dar asta are prea puțină importanță. Esențialul este faptul că în hora atentatului acest al doilea Oswald juca rolul de pion.

La orele treisprezece un bărbat îmbrăcat identic cu Oswald și avînd aceeași înfățișare îl ucisesse pe polițistul Tippit chiar în locul de parcare al mașinilor poliției. În momentul cînd Tippit a coborît din mașină și a încercat să ridice capota, dublura lui Oswald a tras patru gloanțe asupra lui. După aceea a aruncat pe pămînt cele patru cartușe care, în prealabil, fuseseră trase din pistolul „Smith and Wesson, Special 38”, pe care îl avea în buzunar adevăratul Oswald.

Ce a urmat se știe. Mecanicul auto a alarmat poliția și astfel s-a ajuns la arestarea lui Oswald în sala cinematografului. În acel moment a fîșit în evidență cea de-a doua greșală de regie. Conspirații se bazaseră pe faptul că vreunul din colegii polițistului vor trage asupra asasinului colegului lor. Oswald nu se putea apăra, coșosul pistolului pe care îl primise nu funcționa! Împrejurările au făcut ca polițistul, pus pe urmele lui Oswald, să nu știe de uciderea colegului său Tippit așa încît atunci cînd ajunse cu Oswald la poliție află stupefiat, că îl arestase pe presupusul asasin al președintelui Kennedy!!! Greșala trebuia reparată. Iată cum se explică apariția în scenă a lui Jack Ruby.

De-a lungul anilor, dar mai ales în timpul cînd s-a desfășurat procesul împotriva lui Clay Shaw, comerciant din New Orleans, pe care procurorul Jim Garrison îl învinuise de participare la pregătirea atentatului împotriva președintelui Kennedy, au fîșit la iveală cîteva „senzații”, care au avut menirea să facă lumină în acest caz. În hîțșul de intrigi și obstacole puse în calea aflării adevărului, a apărut depozitia unui oarecare Lawrence Eugen Hall, despre care se spunea că este unul dintre martorii principali. Se mai spunea că întreaga acuzare a procurorului federal Jim Garrison se sprijinea pe depozitia acestui martor. După cum se știe, Clay Shaw a fost pus în libertate, dar depozitia lui Hall rămîne o mărturie dintre cele mai importante. „Am refuzat să primesc cel cîinezei de mîi de dolari ce mi-au fost oferiți pentru a-l ucide pe J.F. Kennedy”, declarase L.E. Hall. „Acesta se întîmpla cu cîine săptămîni mai înainte ca el să fi fost asasinat la Dallas. Oferta mi-a fost făcută de o grupare a extremiștilor de dreapta, care îl trecuse pe lista ei neagră pe Robert

Kennedy și pe Martin Luther King. Lista era alcătuită împreună cu C.I.A.

După victoria forțelor progresiste din Cuba, pe țărurile de apas ale S.U.A., dar mai ales în Florida și Texas se strînseseră mii de emigranți cubanezi, care luptau prin toate mijloacele împotriva singurului stat socialist de pe continentul american. Acțiunile diversioniste împotriva Cubei sînt cunoscute. Se cunoșteau multe tabere unde se instruiseră emigranții cubanezi. Una din aceste tabere se găsea în apropiere de New Orleans, lângă lacul Pontchar trein.

Hall renunțase la meseria lui de chelner și în anul 1962 intrase în rândurile emigranților cubanezi. În scurt timp ajunsese comandantul detașamentului Sombra, care se ocupa cu traficul de arme pentru Cuba. Referindu-se la activitatea lui din acea vreme, Hall declarase că s-a pomenit într-o societate ai cărei membri fuseseră aproape în exclusivitate ofițeri ce nu puteau afla avantajele fostei lor meserii dar care acum trăneau după cu totul altceva decât să stea în fața unor unități militare. Mari amatori de succese ei erau convinși că aveau aptitudini deosebite pentru a fi conducători. Regia înfînirilor lor era semnată de serviciile secrete ale C.I.A., care acordau activității lor o atenție excepțională și, în plus, asigurau emigranților cubanezi și un substanțial sprijin material.

„Oamenii aceștia îi urau pe președintele Kennedy și au încercat în repetate rînduri să-l extermin. Pentru aceasta au pregătii grupe speciale de șase pînă la zece trăgători. Ideea era ca unul dintre ei să fie sacrificat, ceilalți urmînd să scape. Ei erau nemîniști și de activitatea lui Martin Luther King și făceau eforturi disperate pentru a provoca o confruntare de mari proporții între albi și negri. Dacă populația albă dorește să-și mențină autoritatea, spuneau ei, ea trebuie să creadă în permanență o „stare de război”. Pe lista condamnațiilor la moarte figura, de asemenea, și numele lui Robert Kennedy. Pe fratele președintelui îi urau chiar mai mult decât pe președintele însuși și-l considerau drept cel mai mare obstacol în calea acțiunilor lor. Printre ceilalți candidați la condamnarea la moarte mai figurau pe lista neagră Earl Warren*, președintele Curții Supreme a S.U.A., secretarul de stat Dean Rusk**, ministrul apărării McNamara și alții...”

„Propunerea de a-l ucide pe John F. Kennedy în schimbul sumei de 50.000 dolari, mi-a fost făcută în ziua de 17 octombrie 1963 la Dallas, unde mă aflam pentru a mă înfîlni cu oamenii ce finanțau traficul cu arme pe avioanele grupării „Sombra” și pentru a prelua puștile, muniția și medicamentele pentru membrii acestei grupări”.

Hall nu era un sfînt, el colaborase cu numeroase bande de gangsteri. Dar pentru că făcea parte din rîndul celor care știau prea multe și era un martor nedorit, ei trebuia să dispară. De aceea, la șaisprezece martie 1965 au încercat să-l ucidă, în modul tipic american. Șoferul, rămas neidentificat al unui Ford-Mercury model 64, a lovit mașina lui Hall sînd-o să lăsa de pe partea carosabilă a șoselei, dar fostul chelner a avut un noroc de zile mari: mașina lui s-a oprit lîngă o stîncă, în spatele căreia se căsea o prăpastie adîncă de șaiszeci de metri!

Cîteva săptămîni mai tîrziu, pe cînd Hall se afla la volanul mașinii sale și gîndea cu o sută la oră, volanul a început să-l mai asculte. Trei din cele patru șuruburi ce fixau volanul fuseseră desurubate fără ca el să știe. Hall scăpa ca prin minune, dar înțelșea că guma se înroșea. De aceea, se înfăpșă procurorului Garrison căruia îi destăinîu tot ce știa. Convoieră la ru durat optsprezece ore.

Un alt personaj a cărui mîrturie merită toată atenția, nu se numea în mod cert Jose Luis Romero, chiar dacă el s-a prezentat sub acest nume la Paris, dîndu-se drept reprezentant al presei și lucrător al editurilor „Plon” și „Julliard”. El a declarat că primise două sute de milioane franci vechi pentru a-l ucide pe președintele Kennedy la 31 mai 1961. Arma crimei urma să fie o pușcă ce funcționa pe bază de raze infraroșii. Kennedy trebuia să fie asasinat la Paris, în timpul vizitei oficiale de stat pe care o efectua în Franța, la invitația președintelui Charles de Gaulle. Președintele american urma să fie împușcat

în timp ce se găsea într-o mașină deschisă, alături de generalul de Gaulle, care urma să fie cruțat.

Zisul Jose Luis Romero, un bărbat înalt de un metru și nouăzeci, de vîrstă mijlocie, cu păr alb, tatuat pe amîbi obraji, și-a făcut apariția la Paris în toamna anului 1972. Declarația lui senzațională a trezit un mare interes, dar și o mare neîncredere. Ziaristii au încercat să afle cine era de fapt acest bărbat și față ce-au aflat: S-a născut la Madrid în anul 1926, unde tatăl său simpatiza cu forțele progresiste spaniole. Din această cauză întreaga familie trebuia să se mute. La fel ca și pentru alte zecide mii de spanioli, Franța reprezenta doar o stație de tranzit. De aici se mutară la Olan, unde tatăl lui Romero începu să se indelecticească cu confecționarea de încălțăminte împletită. Fiul Jose Luis intră în legiunea străină, făcî antrenamente și zborurile obligatorii în Indochina, apoi deveni ofițer în primul detașament de desant al legiunii străine. În această calitate luă parte la războiul din Algeria unde îl cunoscu pe unul din Smith-ii sau Brown-ii de care sînt pline serviciile de informații ale C.I.A. din întreaga lume.

Domnul Smith sau Brown se înfîlni de cîteva ori cu Romero apoi îi promisese ajutor pentru finanțarea armatei secrete a O.A.S. Bani îi primi printr-un om de legătură al lui Smith sau Brown, într-o bombă din portul Alger. După aceea au început presfuinle, căci în această brînză nimic nu se ofera gratuit.

Aducătorul banilor a acceptat să disceute cu Romero numai după ce acesta și-a îndepărtat cele două gorile* care-l păzeau. S-au urcat într-o mașină și în timp ce treceau, cu viteza redusă, de-a lungul golului Hussein Dey, omul de la C.I.A. îi spuse lui Romero că este apreciat drept cel mai bun trăgător de elită aflat în Algeria (realizase 98 puncte din 100 posibile) ca un om ce nu seteme de nimic. Apoi trecu repede la subiect, propunîndu-i să-l asasineze pe președintele Statelor Unite, în ziua de 31 mai, cînd se va afla la Paris într-o vizită oficială de stat. Prilejul este unic, îi spuse trimisul lui Smith sau Brown. Atentatul ar putea fi prezentat ca o gresală nelericată, oricine își poate închipui că în timpul rebeliunii algeriene și în zilele cînd, la Paris, se desfășura procesul generalilor Zeller și Challe, s-a găsit cineva care să trîmîta cîteva gloanțe în pieptul președintelui Franței, de Gaulle, și că, din gresală, acestea l-au lovit în plin pe oaspetele generalului.

Aventurierul cu fața tatuată a primit oferta. Îi surprinsese lărghețea celor cu inițiativa. Suma de două sute milioane franci vechi din care jumătate trebuiau achitați pe loc, cealaltă jumătate imediat după comiterea atentatului, nu era o pomană de fiecare zi.

Agentul secret îl duse pe Romero în micul port de pescari Ben-Haroun, nu departe de Castiglione, unde îi înmînă un pasaport elvețian emis de poliția din Geneva, la 21 aprilie, pe numele Broeger. Cei doi s-au îmbarcat pe un trauler, ce se găsea printre bărcile pescarilor, și au dispărut în larg.

În dimineața următoare traulerul, sub pavilionul spaniol, ancoră la Mallorca în micul Puerto de Andraix. La cheie îl aștepta o mașină. După ce au străbătut o șumedenie de serpentine au ajuns la o vilă, așezată într-o grădină spațioasă, cu palmieri. Un servitor al casei îl salută cu o reverență adîncă și îl conduse pe domnul ofițer într-o cameră bine mobilată și aranjată cu gust. După ce făcu un dus, oaspetele se înfîlni cu stăpînul casei: același Smith sau Brown.

Romero a primit și alte acte pe numele Broeger: o legitimație pentru un club genevez, contravaloarea în mărci vest-germane a cincizeci de milioane franci, cîștul conturilor la o bancă din Lausanne, de unde urma să primească jumătatea de sumă rămasă după achitarea arvnlei. Cetățeanul elvețian Broeger a călătorit apoi la Geneva și de aici la Lausanne unde se convînsese că partenerul lui nu mințise. Broeger seosea cele cincizeci de milioane de franci aflate pe numele său și-și depuse la o altă bancă, pe un alt carnet de cont.

În ziua de treizeci mai, adică cu numai o zi înaintea planuitului atentat, domnul Broeger se găsea la Paris unde, la cafeneaua „Le Paris” de pe Champs Elysees, a primit alte instrucțiuni: planul acțiunii și adresa locuinței de pe rue de Rivoli de unde urma să tragă asupra președintelui american. Trăgătorul se putea ascunde într-o cameră de la ultimul etaj al unei case din piața „Etoile”, aici, Kennedy și de Gaulle

* Viitorul președinte al Comisiei Warren, însărcinat cu elucidarea împejurărilor comiterii atentatului împotriva lui J.F. Kennedy. (nota trad.).

** Ministrul afacerilor externe al S.U.A. (nota trad.).

* Garda personală — Nota trad.

urmau să vină pentru a aduce un omagiu la mormântul soldatului necunoscut.

Arma crimei i-o aleseseră specialiștii. Era o carabină „Remington 280”, ascunsă într-un geamantan păstrat la Gare du Nord, într-un seif. Cheia urma să fie predată ulterior domnului Broeger...

Numai că Broeger nu a mai venit la întâlnire. I se făcuse frică sau îl cuprinseseră muștrările de conștiință? Sau pur și simplu își făcuse un calcul foarte lucid? Dacă el va realiza atentatul, toată lumea va crede că acesta a fost pus la cale de O.A.S. ori Romero era ofițer al acestei organizații. Iată de ce se întoarse la hotel de unde chemă la telefon Algerul, statul său major, de unde primi instrucțiuni foarte clare: să nu se amestece în nici un fel în acțiune. Mai târziu el va povesti ziariștilor că O.A.S. și, în ultimă instanță, generalului Salan cel care hotărî să nu colaboreze cu americanii, au fost cei care i-au salvat viața lui Kennedy.

Agentii C.I.A. nu-l aleseseră întîmplător pe Romero. Ei știau că în timp ce se găsea în Indochina fusese grav rănit la cap, în timpul exploziei unei mine. Avea și acte la mină! În cazul în care l-ar fi asasinat pe Kennedy și ar fi fost arestat, iar el ar fi divulgat identitatea adevăraților vinovați, toată lumea ar fi putut fi convinsă că făptuitorul era un nenorocit de invalid de război căruia îi lipsea o doază. S-ar fi găsit cu siguranță vreo patru-cinci doctori dispuși să dovedească cu acte în regulă acest lucru.

Broeger nu era însă nebun. El a reușit să se strecoare prin pinza de păianjen a C.I.A. și să fugă împreună cu banii pe care îi primise. S-a dus mai întâi în Elveția, apoi în Italia, la Roma, și, în continuare în Congo, aflat în momentul acela în plin război. Aici, ofițerul legiunii străine se putea mișca precum pește în apă. Mai târziu, cînd lucrurile s-au mai liniștit, Romero plecă în America Latină unde, cu banii primiți de la domnul Smith sau Brown, își cumpără o fermă.

Să ne întoarcem însă iarăși la întrebare: Cine se află în culisele atentatului împotriva președintelui J.F. Kennedy?

Răspunsul ni-l dă procurorul Jim Garrison:

„La baza morții președintelui Kennedy se află o lovitură de stat, desfășurată sub patronajul guvernului american. De pregătirea propriu-zisă a atentatului, de aranjarea tuturor detaliilor pentru ca această crimă să apară drept o acțiune politică lipsită de însemnătatea unui tânăr iresponsabil, s-a ocupat C.I.A. Trebuie spus din capul locului că C.I.A. nu mai este doar o centrală pentru coordonarea activității de informații, ea a devenit o organizație ilegală a grupărilor cercurilor militare din guvernul Statelor Unite...”

Atentatul de la Dallas s-a desfășurat mai ușor decît a-i frînge gîtul unui pui de găină. Menirea reală a Comisiei Warren și F.B.I. era de a rețușa participarea agenților serviciilor secrete americane la asasinarea lui John Kennedy chiar dacă, și o spunem cu toată obiectivitatea, nu toți membrii acestei Comisii știau în ce scopuri sînt folosiți. Șeful de atunci al C.I.A., Allan Dulles, s-a opus prin toate mijloacele publicării concluziilor Comisiei Warren. În schimb presa americană publică pagini întregi de știri oficiale și semi oficiale care i-au condus pe mulți dintre cetățenii acestei țări la concluzia că moartea președintelui Kennedy s-a datorat unui accident nefericit, care l-a ieșit în cale pe nepusă masă.”

Numai că „Central Intelligence Agency” nu se substituie Americii, iar Statele Unite nu sînt numai „Central Intelligence Agency”. Care a fost poziția Congresului? Dar a celorlalte departamente? Să fi complicitate ele concertat pentru ca adevărul să nu iasă la lumină?

Și la această întrebare răspunde tot procurorul Jim Garrison:

„Faptul că un anume departament poartă numele „al justiției” nu înseamnă nici de departe că după reușita loviturii trebuie să se sinucidă. La fel ca și în cazul celorlalte organe ale statului funcționarii acestuia nu pierd odată cu dispariția celui care a pierdut puterea. În cazul asasinării lui John Kennedy și a lui Martin Luther King, ministrul Justiției s-a grăbit să declare că nici într-un caz nici în celălalt nu este vorba de un complot. Și asta încă mai înainte ca cei doi să fi fost asinați! Vechile aparate guvernamentale aderă aproape totdeauna la noile forte ce au preluat puterea, pentru că funcționarii știu că dacă nu vor susține noul regim vor fi concediați! Astăzi Dallas-ul crește ca suprafața și în frumusețe. Și astăzi, la atîți ani de la comiterea atentatului



H. L. Hunt, miliardarul texan despre care cei din Dallas spun că este prototipul bătrînelui Jock Ewing, din filmul „Dallas Ewing Oil Company”, dar și omul care a finanțat atentatul împotriva președintelui J. F. Kennedy.

turistii mai fotografiază clădirea depozitului de cărți, în timp ce autocarele agențiilor de turism trec, la pas cum s-ar spune, prin locul pe care s-a jucat dramatica scenă din istoria americană contemporană prin Dealey Plaza sau prin fața halei de box unde, în zilele acelea se găseau localurile de noapte ale lui Jack Ruby.

În Fair Park se găsește Muzeul figurilor de ceară pe care le execută Thomas Bolton. Acesta este mîndru de Oswald al său și de Ruby. Parecî ar fi vii. În fața lor, bătrînele doamne cu pălării cu boruri mari și voaleta exclamă entuziaste: O, ce interesați sînt!

Proprietatea pensiunii de pe Berkeley Street 1206 invită turistii să intre pentru a vedea, contra unui dolar, camera în care a locuit Oswald. Bătrîna doamnă Oswald, mama lui Lee Harvey, locuiește la douăzeci kilometri depărtare de Dallas, la Fort Worth, într-o vilă nouă. Are secretară și un registru pentru înregistrarea convorbirilor telefonice la fiul său, pe care le are cu ziariștii. Nu angajază discuții cu nîf o persoană pînă nu achită mîinii o sută de dolari. Și, se-înțelege, repetă la nesfîrșit că nu fiul ei l-a ucis pe președintele Kennedy.

După moartea soțului său, Marina Oswald a primit aproximativ două sute de mii de dolari. Zice-se că de la niște oameni cu suflet, îndulșii de cruda ei soartă. Dar aceasta nu este singura atenție primită. O perioadă s-a mutat, apoi s-a întors cu noul ei soț și după puțin timp și-a deschis la Dallas „KEN'S Bar”. Bineînțeles că nu nîta să afirme cu fiecare prilej că numele barului nu are nimic comun cu numele lui KENNEDY (sublinierea traducătorului), ci așa îl strigă ea pe nou-i soț!

În Dealey Plaza există un loc pe care se găsește o placă memorială. Mai mult nu au putut face nici autoritățile texane, nici cele federale. Ba nu, am uitat: au făcut farfurii pentru sandvișuri cu chipul lui Kennedy, pe care le poate oricine vedea la magazinele „Sears”, „Woodwork” și „Saks” și au mai confecționat în ele și termometre, și piscuri cu portretul lui Kennedy. Și încă ceva: toate aceste produse se vînd la un preț inferior celui de fabricație!

La Washington în cimitirul Arlington, pe o movilă se găsește o placă de marmură neagră, lîngă care arde o flacără nestînsă. În jur, patru coloane cu lant pentru ca prea mulți curioși să nu călce pe flori. O cruce aurită și trei cuvinte: JOHN FITZGERALD KENNEDY: 1917—1963.

În românește de NICOLAE NICOARA

Amintirile unui tânăr diplomat la Berlin

AGONIA BERLINULUI

Nimeni nu și-ar fi putut închipui în dimineața zilei de 22 noiembrie 1943 cum avea să arate Berlinul o zi mai târziu în dimineața zilei de 23 noiembrie. Oraș nou, de durată destul de recentă dacă socotim că pe vremea lui Frederic I, regele sargent, acum trei sute de ani, pe locul orașului actual nu se aflau decât câteva comune răzlețe, adunate cu timpul la un loc într-o înjghebare din care să iasă o capitală cu cinci milioane de locuitori, Berlinul se putea socoti un oraș modern. Modern în sensul geometriei bulevardelor tivite cu case, nici una depășind cele patru etaje de acces fără ascensoare. Atât de nou, orașul mai avea, pe lângă geometria exterioară, o calitate, rar întâlnită în alte centre de mare aglomerație, tributare cartierelor vechi, strimțorate în piațete și străduțe, ajunse, tot cu timpul, adevărate mahalaie fără aer și fără soare. Era un oraș „aerisit”, cu spații mari în lung și în lat, cu multă, foarte multă verdețură, străzile nici una fără copaci, cu parcuri și grădini publice, ba chiar cu o pădure în mijlocul orașului.

A avut primarii isteți Berlinul, să înțeleagă că poate folosi unui oraș în curs de dezvoltare spațiul liber dintre fostele comune adunate la un loc să-l formeze. Numai așa, lăsându-l în continuare liber, i-au putut asigura o ambianță respirabilă, în care să nu se simtă nicăieri strimțorarea omului între ziduri.

Oraș de șes, fără denivelări de teren, Berlinul s-a putut lăfăi în voie, construindu-și case spațioase cu încăperi mari, ceea ce l-a putut face pe un oaspe al meu, om de mare gust și mult umblat prin lume, să afirme că în Berlin, ca nicăieri în altă parte, se simte ca într-o oază de repaus după o Londra și un Paris coplesite de agitația străzii și de lipsa de confort a locuințelor. Mai puțin încărcat de vestigii istorice decât acelea, mai puțin luxuriant decât Parisul și mai puțin refrigerat de austeritatea Londrei, Berlinul se detașa de ele printr-o eleganță reținută, lipsită de împofofonare, dar și de cromatica picturală a celorlalte. Era, în schimb, un oraș comod; comod în exteriorul lipsit de excesul americanizant al blocurilor prăvălite peste oameni cu înălțimile lor ametoitoare și obositoare; comod în interiorale sale largi, adevărate saloane, cu pereții tapisați, cu mobilă stil, cu bucatării toalectrice, cu dependințe cit actualele „saloane” de blocuri.

Cîndva un oraș împriăstiat, cum am spus, pe diferite comune, Berlinul și-a umplut golurile dintre ele cu o pădure în plin centrul său, cu parcuri străbătute de mari bulevarde, de lungi linii de metrou și de tot atât de lungi linii de trenuri orașenești ridicate pe stâlpi și poduri, cu stații suspendate, prevăzute cu scări rulante pentru acesele de la subsolurile metroului la etajele trenurilor de oraș. Despre podurile acestea ale trenurilor de oraș din Berlin se afirma că depășesc în lungime toate podurile din țară puse cap la cap. O fi adevărat? Nu știu. Știu doar că trecînd pe sub ele, pe străzi și bulevarde, nu-ți poți stăpîni mirarea în fața uriașei cantități de oțel cheltuită pentru mîile de picioare pe care se sprijină o construcție atât de îndrăznească.

Și toate acestea realizate după 1880, cînd un cancelar de fier a vrut cu tot dinadinsul să dea Germaniei

o capitală de fier. Și nu numai atât. Tot el a vrut să o și înfrumusețeze și să-l dea prestigiu de metropolă, fără să izbutească în această privință să-i dea însă și farmecul pe care îl are Parisul și Viena, tocmai pentru că, atât de nou, îi lipsesc marile și micile palate crescute din trufașă ambiție de odinioară a marilor aristocrații de a se întrece unele pe altele în euforii de gust și de risipă. Oricîtă strădanie, Berlinul n-a reușit, față de acele orașe „aristocratice” mai mult, decât să rămînă un oraș „burghez”; un oraș al unei burghezii înstărite, dar fără să se ridice la rafinamentele de imagini plastice.

Crescut din lipituri, din asocierea la început a celor șapte, apoi 21 de aglomerări de populație rurală, Berlinul nu și-a putut realiza un centru de iradiere urbană, fiecare fostă localitate rămînînd cu propriul ei centru, cu propriile sale clădiri de centru, administrative și sociale, cu primăriile, cu bisericile, cu teatrele, cu hotelurile, cu cinematografele sale. Nu și-a putut realiza un adevărat centru al tuturor acestor centre, oricît s-a străduit să adune în jurul palatului imperial, pe insula dintre diferitele brațe ale Sprei și Haveli, clădiri de stat mai impunătoare. Adunat la un loc de la marginea populată, Berlinul a rămas lipsit de centrul propriu zis al metropolelor plecate de la centru spre periferii. Așa se face că oriunde, în orice cartier al sta, să ai sentimentul că stai „în centru”. Așa se face că Berlinul, ca să rezumăm exemple, să aibă sute de clădiri administrative, sute de cinematografe, 52 de teatre de tot felul și 4 mari Opere: Staatsoper, Deutsches Opernhaus, Krolloper și Volksoper.

Toate acestea și multe altele pînă în seara de 22 noiembrie 1943. În seara aceasta, zmeul și-a pierdut primul din capetele ambiției sale de a supune lumea prin forță. Lovit pe neașteptate în plin, zmeul s-a svîrcolit zadarnic să și-l apere. Cu tot focul aruncat pe nările celorlalte sute de guri de tun și de baterii de proiectoare, nu și l-a putut feri de distrugere.

Am trăit seara aceasta.

Locuiam atunci pe Landgrafenstrasse 19, la marginea cartierului limitrof pădurii Tiergarten, cartier elegant afectat ambasadelor și legațiilor acreditate la Berlin. De aci pînă la legatia la care îmi făceam serviciul, nu aveam de mers cu piciorul mai mult de zece minute în care să trece podul Cornelius și apoi, prin Stülerstrasse să ajung la legatia noastră pe Rauchstrasse. Aceasta, o stradă liniștită, cu fațadele caselor, toate vile, una mai frumoasă decât alta, spre Tiergarten, spre pădurea rămasă cu numele acesta de dinainte de a fi se fi destinat o mică parte pentru amplasarea unei foarte mari grădini zoologice.

Rareori făceam totuși drumul acesta scurt pe jos. Pentru că tot atât de rar aveam să rămîn o dimineață întreagă la birou. De natură itinerantă, serviciul cerea să asist zilnic, spre miezuri, la conferințele de presă care se țineau una la Ministerul de externe și în continuare alta la cel al propagandei. Despre conferințele acestea de presă merită vorbit mai pe larg, ele prezentînd unul din cele mai interesante, uneori de-a dreptul pîcănse, aspecte ale vieții berlineze din anii aceia. Astăzi, ca de obicei, aveam de făcut dru-

mul lung pînă la ministerele respective, unde orice infirmitate la orele programate, era privită cu ostilitate, cu reproșuri făcute, cu priviri piezișe, mai supărătoare decît izbucnirile indignate.

Aveam pentru deplasările acestea zilnice și pentru altele întîmplătoare, mașina mea proprie, un Mercedes Benz, tipul 1,7 cu două uși, patru locuri, culoarea vernil, numărul IA 417 și un CD care îi deschidea orice drum într-o epocă în care circulația, redusă la extrem, nu mai îngăduia decît celor de serviciu să se lăfaie pe bulevarde. Funcționarii superiori, artiștii, militarii, desigur, aveau mașini, dar cu rufe fixe de acasă la serviciu și pe unde îi purta acesta, înscrise pe foaia de circulație. Găsite pe alte trasee, li se făcea loc de permis la vedere, pentru facilitarea controlului. Prins fără acest triunghi, se confisca fără multă discuție mașina. Primejdia aceasta făcuse multora poftă să se aventureze pe alte străzi decît cele autorizate. În privința aceasta n-aveam probleme. Eram în ordine cu toate. În plus, îmi îndrăgisem mașina fără măsură să fie considerată de amicilor mei mai mult decît o mașină, o adevărată... instituție.

Dar, să revin la ziua amintită. Aveam multe de făcut în ziua aceasta. Se aglomeraseră multe deodată și doream să le știu isprăvite. În primul rînd să-mi scot de la fabrica Continental o mașină de scris cumpărată și lăsată acolo să-i adapteze claviatura la literele românești inexistente în cea germană. Avusesem chiar capriciul să-mi aplic, dacă se putea, la clepele pentru mina dreaptă literele românești specifice, pe ș și ț, pe â și pe doi â și fi, fără de care mașina nu mi-ar fi folosit la nimic.

Am plecat așadar de acasă de vreme. Afară, o zi ca toate celelalte de toamnă firzie, cenușie, apăsătoare de o pică coborîtă în draperii pe acoperișurile caselor. Ceața începuse să se destrame, să se ridice, lăsînd pe trotuare, pe frunzele căzute din copaci, sticlele de argint ale picăturilor uitate pe ele. Cu mașina îmbrobodită de aceleași sticle și pe capacul motorului, pe parbriz, pe ferestre, am pornit să străbat bulevardele și străzile pînă la fabrica de la care să-mi iau mașina de scris. Pe drum, oameni zgribuliți, pătrunși de umezeala dimineții acesteia reci, încruntate, ghemuți în paradies, așteptînd coadă în monom la stațiile de tramvaie cu remorci și autobuze cu imperia, cu taxatori anunțînd la scara de urcare numărul celor cu acces la locurile din vehicul. Ordinea proverbială germană nu încetase să funcționeze nici în aceste zile grele de război.

Anunțat să-mi-o ridice, mașina de scris, portativă, gata, mă aștepta la sertarele de predare ale serviciului comercial. Cu bunul în regulă, mi-a și predat-o o funcționară de serviciu, nu fără să insiste asupra felului cum se aplicaseră literele cerute de mine. Pentru controlarea funcționării, i-a deschis capacul, i-a pus o foaie de hîrtie pe care și conținînd să-mi vorbească, a mitraliat pe ea cu cele zece degete textul de mai jos:

Stimate client,

Fabrica vă oferă mașina de scris tip Continental, portativă, cu claviatură românească. Nu uitați că mașina trebuie întreținută la timp, curățată, spălată și unsă, ca orice altă mașină. Fabrica vă asigură starea ei perfectă și vă urează să o folosiți cu succes și cu plăcere.

Puteam să nu admir politețea și promptitudinea funcționarei care, fără să piardă vreme și vorbe de prisos, s-a așezat cîteva secunde pe scaun, a aplicat fulgerător ciocanele pe hîrtie, mi-a înmînat mașina, mi-a dat bună ziua și a plecat să-și vadă de altele.

Cu mașina de scris așezată ușurel pe scaunul de lângă mine, am ajuns cu mașina la legație. Se făcuse ora 9. Trebuia parcursă, ea de obicei, presa zilei pentru obisnuitul raport de comunicat seara prin telefon la București. Era de ajuns de lucru: să citești articolele, să stringi cele scrise despre problemele legate de interese românești să le selecționezi, să le clasezi, să le traduci, să le cuprinzi pe scurt într-un raport de dat la telefon, să le dictezi secretarei, să le prezinți ministrului și să le pui la locul lor în dosar. Dar nici un eveniment mai de seamă nu era pe măsură să rețină atenția mai mult decît de obicei. Nu transpira din presă nimic care să neliniștească spiritele în plus față de neliniștea generală cîmborîtă în suflete de la începutul acestui an înceac, de cînd victorioasă pînă atunci, armata germană făcea pași înverși sub eterna lozincă a retragerilor strategice. În ultima vreme fronturile păreau să se fi

stabilizat în vederea iernii apropiate. Era totuși greu să mai fie cineva convins de succesul final după capitularea Italiei, după abandonarea Africii și, mai cu seamă după avansul rușilor în Bielorusia. Cu toate acestea ziarele continuau să stîrnească încredere în victoria definitivă, folosind tot soiul de întorsături de întesuri din care cititorii să alegea o certitudine. Se încurajau oamenii vorbindu-li-se despre capacitatea de producție a fabricilor, rămase pînă atunci în mare parte intacte, despre virtuțile ostășești ale soldaților care executau în continuare ordinele fără să crîncească, despre apărarea asigurată orașelor și aflate altele. Nu se spunea însă nimic, deși svonul umbla din gură în gură, despre o armă secretă, care va fi pusă în funcțiune la momentul oportun. Ajunși la disperare, oamenii se agățau de ea, dar nimeni nu știa despre ce putea fi vorba. Exagerînd proporțiile, se vorbea despre o armă ucigătoare cum nu se mai văzuse, ba că va ucide cu o singură lovitură prin suflare divizii întregi, făcînd breșe în dispozitivul dușman, ba că odată lansată, adversarii vor ridica brațele și vor cere pace. Cu astfel de idei apocaliptice, difuzate pe ascuns, se întreținea rezistența morală a oamenilor grav afectați în ultimul timp de înfrîngerile succesive suferite pe fronturi. Unii, mai nămăzitori, începuseră să frecventeze ghicitori și ghicitoare. Pînă și proprietarul meu, inginer serios, se lăsase amăgit de o „vizionară” cu asigurarea că blocul nostru va rămîne intact în caz de bombardament. Naivitatea disperării!

Dar, la cele două conferințe de presă zilnice, succesive, nu s-a suflat nici o vorbă despre armă secretă în lucru. Ni s-au dat, în schimb, asigurările cele mai temeinice că nu se va întîmpla nimic neobișnuit. Că fronturile se „ajustează” în vederea unei mari ofensive în pregătire. Nu s-a arătat vreo neliniște nici la conferința de la Ministerul de externe, condusă de același întotdeauna optimist ministru dr. Paul Schmidt, de o inteligență care se întrecea cu locvacitatea și nici la conferința de la Ministerul propagandei unde același director ministerial dr. Bräunel, calm și sobru, completa de fiecare dată, încrezător în succesul viitoarelor acțiuni, acoperind sub o tăcere suspectă marile inconveniente de pe fronturi, expunerea maiorului Sommerfeld. O notă mai vioasă introdusese în prezentarea sa lipsa de curaj a dușmanului de a se mai aventura deasupra Berlinului, ultima dată îl atacase cu 12 avioane la 3 septembrie. De mai bine de două luni și jumătate ne lăsase în pace.

Cu notițele în buzunar gata redactate, am revenit la legație pentru informarea ministrului. Aci surpriză. Colegii de la Stockholm cărora le trimisese bani mi-au expediat un colet cu obiecte de uz personal, obiecte utile din ce în ce mai greu de găsit la Berlin. Ori cine primește un pachet are o mare bucurie, una cam copilărească, fără îndoială, una în care se amestecă surpriza cu plăcerea darului, oricare, primit cîndva, departe, în copilărie. Numai că grăbit să-mi rezolv obligațiile, n-am avut atunci timp să-l deschid, să văd ce conține.

Plecî în grabă să iau masa la Clubul de presă din Leipzigerplatz, am și uitat de pachet. Aveam întîlnire la masă cu doi amici din sectorul presei, japonezul Mino Kato de la „Mainichi Shimbun” și un german, dr. Kleitsch, originar din Transilvania noastră. Japonezul, tăcut, coborît în sine, schița în timpul conversației același zîmbet pe care n-am reușit niciodată să-l disting de o grimasă. Așcuta convorbirea noastră a celorlalți alunecată pe eterna temă, dureroasă pentru noi românii, a secționării Ardealului prin dictatul de la Viena din 1940, în care japonezul, neîntîlnit „în temă”, nu avea nici o părere. Neamțul, stabilit de mai multă vreme la Berlin, dimpotrivă, pleda cu argumentele oficiale în favoarea dictatului, adăugînd la ele nevoia de a se fi dat satisfacția fidelității de totdeauna a vecinilor noștri unguri față de Germania. Preocupîntul meu, altfel un om civilizît își spunea părerea fără ambiguitate de a mă convinge, dar nici nu se lăsa convins de observațiile mele. Ca întotdeauna cînd doi se ceartă, un al treilea, neutru, trage concluzia, japonezul a pus punct discuției, reîntîlnind unul din argumentele mele împotriva soluției de la Viena, spunînd neamțului:

— Și ce ai obținut acum dacă în locul celor un milion de unguri în România, se află acum un milion de români în Ungaria?

De prisos orice replică, discuția s-a încheiat aci și am schimbat subiectul. Dar, dincolo de maniera lui

temperată de a disenta, neamul meu avea o curiozitate care îți stârnea într-un fel compasiunea, dacă nu l-ai fi cunoscut de mai mult și dacă nu te-ai fi obișnuit cu felul său absolut firesc de a se purta: îi lipseau mișcările. Copil fiind, găseam pe cîmp în Transilvania, o grenadă rămasă neexplozată din timpul primului război mondial. Jucându-se cu ea, grenada a explodat retezîndu-i mișcările. Rămase fără ele, amicul meu se ajuta acum la masă cu niște brațe și mâini mecanice de care se servea cu o dexteritate, ba chiar cu o eleganță de învidiat de către cineva mai puțin umblat prin societate.

Îmbrăcate în mănuși de culoarea pielii, degetele duceau limba de supă și furculița la gură fără vreun efort și fără riscuri deosebite. Nu putea folosi cuțitul, dar găsea întotdeauna pe cineva care să-l ajute cînd era nevoie să-i tranșeze alimentele. Feliile de piine o ridicau întreagă pe palmă și o rupea în bucăți cu ceaialtă mînă. Se servea tacticos, la masă, fără să-și întrerupă ideile și nu suportă să-l ajuti mai mult decît îi era necesar, oricît erai dispus să o faci.

Nu era prima dată cînd luam masa cu el. Nu era nici disgrațioasă prezența unui mutilat de felul acesta la masă. Trebuia doar să faci abstracție de acest lucru și te puteai simți chiar bine în societatea lui. Unicul lucru de care, din politețe, erai silit să ții seama, era ritmul lent al felului lui de a se servi. Dacă erai prea grăbit sau prea înfometat riscai să-l jignești, pentru că răminea mult în urmă cu masa. Atunci prefera să să renunțe la mai bine de jumătate din mîncărurile servite și să restituie farfurile alina atîns. În felul acesta, masa luată cu el dura foarte mult. Dar, cum nu eram grăbit, am rămas împreună și după ce restaurantul clubului se golise.

N-am mai apucat să trec pe acasă să-mi schimb hainele pentru seară. Venit direct la legăție, am luat legătura cu cele de la Berna și de la Stockholm care comunicau prin noi la Buenești notele lor de presă. Le-am retransmis apoi împreună cu ale noastre la minister. Nu cuprindeau nimic deosebit față de informațiile de rutină obișnuite.

Se făcuse tîrziu și doream să ajung la timp la celălalt club, al Ministerului de externe din Fasanenstrasse, un club de tipul celor engleze, cu acces pe baza legitimației de membru al Corpului diplomatic. Îi posedam și scriile cînd nu aveam alte programe, le petreceam de preferință acolo. Mai mult decît la Clubul de presă din Leipzigerplatz al Ministerului propagandei, aici simțeam pulsul politic al zilei. Aci aflai tot ce te interesa serviciul de atașat de presă și tot ce nu apărea în ziare.

În mașină, în drum spre club, abia angajat pe Kurfürstendamm, bulevardul de lux al Berlinului, am auzit alarma. Nu mai sunase demult și m-a surprins energia țipetelor sirenelor. Am accelerat mașina să ajung mai repede la club. Strada fazanilor, legată direct cu bulevardul, pustie. În usa clubului, secretara cu cheia în mînă gata să-ți încuie, să treacă la adăpostul de peste drum al Centralei de gaz și electricitate, îmi spuse scurt:

— Nu mai e nimeni în club. Au trecut cu toții dincolo la adăpost. Veniți cu mine. Astăzi nu-i de glumă. Ne atacă cu o mie de avioane!

O mie? Nu-mi venea să cred. Se mai exagerase și altădată numărul avioanelor. Se vorbea de 50—60 ca să se constate că în realitate nu fuseseră decît 12. Acum însă, citeam pe fața secretarei, femeie ponderată, spaima de care era cuprinsă. Trecînd drumul mă uitam la ea, la mașina mea așezată la rigolă sub niște copaci, neîncercînd, într-un fel chiar amuzat de panica femeii acesteia întotdeauna domolită, stăpînită, politicoasă. Tremura din toate încheieturile și fără să-mi lase timp de gîndire m-a tras după ea spre adăpostul de peste drum.

Pe cînd treceam strada s-au aprins brusc zeci de baterii de proiectoare aruncînd în aer fasciculele lor de lumină. Cîteva secunde le-am putut vedea spîndind cerul, încreșîndu-se, căutînd pe firmament păsările de pradă așteptate.

În adăpostul Centralei de gaz și electricitate, coborîți la subsol, lume puțină. Cîteva dintre colegii evacuați de la Clubul de presă, majoritatea dintre cei aflați la club fugiseră cu mașinile la casele lor, îngrijorați de soarta familiilor lor. Întrebat de vecinul de pe banca pe care mă așezasem, despre unii dintre colegii de presă înfîlțiți frecvent la club, îmi răspunse de circumstanță: șobolanii au părăsit corabia! Corabia, în cazul acesta Berlinul, cu oricîtă viteză s-ar fi dus, nu l-ar fi putut părăsi, orașul mult prea mare și timpul mult prea scurt nu le-ar fi îngăduit să mai iasă din el.

Stînd pe banca din primul compartiment al adăpostului în așteptarea desfășurării tragediei, mă gîndeam că totuși nu pot fi o mie de avioane, nu pentru că ceilalți nu le-ar fi putut avea, ci doar pentru că le-ar fi trebuit zeci de piste care să lanseze cîte o sută de avioane fiecare, ceea ce eumescînd lucrurile de pe front, mi se părea o preluare de riscuri exagerată. Dar n-aveam cu cine comunica astfel de nedumeriri și, sub teroarea unei așteptări încremenite, încheideam în mine gînduri și soluții fără nici o noimă. Mai socoteam că nici n-ar trebui să fie o mie, o sută, nici chiar zeci, ci doar unul singur și doar una din bombele lui, dacă e să cadă tocmai pe capetele noastre, dacă ne este destinată nouă. Zădărnice orice ascunziș prin găuri de guzganii; cînd fatalitatea te caută, găsește la fel cum te găsește un blestem de care nu poți fugi, pentru că în lume nu există nici un loc sigur în care să nu te ajungă.

Omul de lângă mine, îngîndurat și el, strecoară printre buze oftături, întrerupte de cuvinte șoptite, neînțelese. Se roagă sau blestemă? Un altul, agitat, se mută de pe un loc pe altul și nu-și găsește astîmpărul. Pare să-și fi pierdut busola și-și caută acum cu ochii cînd într-un perete cînd în altul o orientare inutilă.

Dar nu stăm mult așa și iată bombe. La scurte intervale trec prin zid răbunăturile exploziilor, sunete indistincte. Nu puteai ști dacă sînt bombe avioanelor sau proiectilele tunurilor antiaeriene grele amplasate prin apropiere. Vecinul meu, specialistul de circumstanță, însoțește fiecare bubuitură cu adăusul: bombă—tun—bombă, ca unul aflat parcă la comanda unor unități de asalt pe front. Un altul, enervat, nu-l iartă și-i cere să tacă. Ca pretutindeni, s-a găsit și aici unul care să dea ordine, fără să i le fi cerut cineva. Soptind, specialistul, care nu se poate astîmpăra, îmi spune: Dumnezeu nu pricepe nimic. Nu observă că acum, de pildă, trag tunurile noastre!

— Și dumneața de unde știți?

— Le aud. Cînd trag tunurile, sunetele sînt înfundate. Exploziile bombelor sună spart!

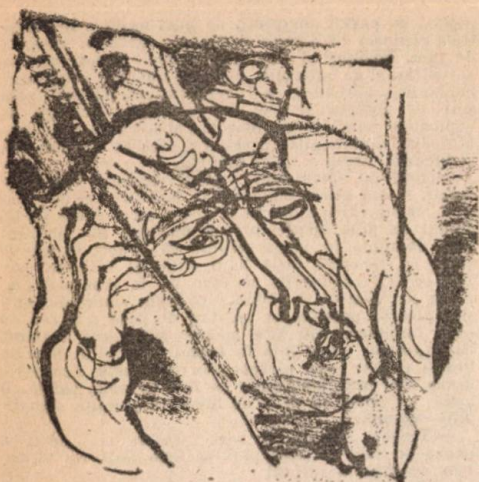
— Aveți urechi sensibile. Aici totul sună înfundat!

— Nu-i chiar așa! Eu le disting ușor și bine sunetele.

— Aci în adăpost, panica strecurată cu fiecare explozie de orice fel, ne reduce pe toți la tăcere. Nu mai vorbește nimeni. Nu se mai face apropiouri, nu se mai dau sentințe. Panica coboară tot mai adînc în sufletul fiecăruia. Sîntem cu toții prinși într-o cușcă în care nu mai avem nici măcar puterea să ne mișcăm de pe bănci. Bubuiturile continuă fără încetare, le auzim, ne cutremurăm. Cu fiecare ridicăm privirile în tavan, ca și cînd dacă s-ar prăbuși l-am putea sprîjini cu brațele. Din cînd în cînd pereții trosnesc, încep să cadă peste noi frînturi de tencuială. Una dintre explozii, căzută în apropiere, clatină blocul. Ne înținem strîns de spețeaza băncii să nu cădem. Înmămurăm așteptăm să se prăbușească peste noi. Și știm bine că nu mai avem nici o șansă de scăpare. Cîte unul se scolă de pe bancă. Copleșit de urulul de afară, caută parcă o ieșire din celula aceasta a morții. Alți cîțiva îi strigă: stai jos! Niedersetzen! Mă uit și eu la ușa de ieșire, o ușă grea de fier. Nu e chip să o deschizi. Și dacă s-ar deschide, pînă sus la aer mai sînt două. Și-apoi dacă n-ar fi decît aceasta pe care o vîd și s-ar deschide, ar pătrunde suflul unei explozii, ne-ar trînti pe jos sau ne-ar izbi cu capul de pereți. Și-apoi e tot una dacă mori strivit sub ziduri prăbușite sau cu capul izbit într-un perete.

Cînd, în clipele acelea de groază, amplificată cu fiecare explozie de afară, gîndul se leagă de o ultimă speranță: să se isprăvească cît mai repede. Dar afară ciocotit e urias. Un enzan imens pus pe foc, din care apa fiartă dă peste margini gata să se prăvale peste noi, să inunde totul în jur, să spargă pereții așa cum altă apă, dar înghetată a spart pereții Titanicului și să năvălească peste noi. Un vuiet continuu de valuri izbite în stînci, apoi un uruit sfîșier de nori de furtună care se preling după un tunet pe deasupra noastră. Ne oprește răsuflarea în așteptarea trăznitelui care nu înfirzie nici el. Dar nu unul, ci două, trei. Zidurile dimprejur trosnesc, adăpostul se zguduie, gata să se prăbușească.

Un val de avioane a trecut pe deasupra. Și-a descărcat zecile, poate sutele de bombe incendiare și explozive care plesnesc asfaltul, se sparg și își revărsă otrava în stradă, curg ca o ploaie din cer pe copaci, pe casele din jur, trosnesc ca niște lovituri de topor gigantic pus să crape teasta clădirilor ce ne înconjoară. Și totul într-un du-te vino fără pauză, fără sfîrșit, țîndu-ne sub teroarea clipei cînd din tot ce a fost



nu mai rămâne nimic, nimic decât praful și pulberea să îngroape viața sub cenușă, așa cum lava și cenușa au îngropat cîndva orașele de la poalele Vezuviului. Dacă am fi putut fi, ah, și noi, ca și Pliniu cel tinăr, să le vedem toate acestea de la depărtarea de la care el privea spectacolul de apocalips al aceluia sfîrșit de lume. Retrași în refugii de cîrtițe, încercăm cu închipuirea să deslușim ce se petrece afară, unde se sfîrșește sub azurul nostru altă lume.

Dar, cît să fi trecut oare de cînd stăm aici ghemuși, îngroziți? Să fi trecut cîteva minute, o oră, două? Nu ne putem da seama. Senzația timpului dispăruse. Nu mai eram decât oameni expuși capriciilor unui destin haotic, fără noimă, fără sens. Și parcă începsem să ne obișnuim cu gîndul că totul a fost pînă aici, că n-am avut nici un rost pe lumea aceasta, că viața n-are nici o rațiune. Îmi părea rău de un singur lucru: că dacă era să mă prăpădese aici între oameni înfrînți înfrîmător, de care nu mă lega nimic mai trăinic, cîl puțin despre mine unul nu se va afla niciodată unde și în ce împrejurări am murit, pentru că nu lăsasem vorbă nimănui unde mă aflu. Și deodată mi-am adus aminte de mama, de disperarea ei să știe că nu mai sînt, că nu mai capătă de năcăierii vreo știre despre mine, că nu va înceta niciodată să mă creadă totuși pe undeva, plecat și dispărut în lumea largă. Și așteptînd zi de zi, clipă de clipă să apar de undeva, din fundul pămîntului, să-i domolească disperarea. Cine poate ști? Dar știu că mamele nu se pot niciodată obișnui cu adevărul copilor lor dispăruți iremediabil, pentru totdeauna.

Mama. Mă întreb și acum cînd scriu, de ce oare oamenii își îndreaptă ultimul lor gînd spre mame? Să fie oare tainica legătură care continuă de-a lungul vieții să-l țină pe oameni legați de mama care l-a adus pe lume? Muribunzii pe front, cei grav răniți de gloanțe și de schije, invocau în clipele de groază, de dureri supreme, pe mama. Unii le blestema că l-a adus pe lume. ceilalți toți invocîndu-le se simțeau chemați sub aripa lor protectoare, cum pui se aduna sub aripile cloștilor cînd le dau tîrcoale năii, și mureau cu zîmbetul pe buze.

Mama. Pentru mine a rămas o sfință și ultimul gînd mi-a fost acela al regretului de a nu-i fi răsplătit durerile nașterii mele cu bucurii pe măsura lor. Gîndul la ea mi-a rămas pironit în inimă și cîtă vreme am mai stat acolo, în zbuciumul incertitudinii, l-am simțit undeva, în adîncul inimii răscolite, aripa ei protectoare și bună. În clipele acestea de mari încercări o simțeam lîngă mine și nu mă puteam desface de gîndul că acum, tocmai acum, se gîndește și ea la mine prin puterea magnetică copleșitoare cu care mă înălțuie gîndul la ea.

A trecut multă vreme pînă să se liniștească ecoul infundat al vieții din afară. Poate o oră, poate două. Cîneva a deschis ușa să ne spună că s-a sfîrșit, că s-au pornit sirenele de încetarea alarmei. Nu ne venea să credem, pentru că zidurile continuau să se clatine.

Sau sîntem noi năuceți și ne clatinăm în cuprinsul lor? Încercăm, picioarele par contorsionate și ne leagă de parcă am fi beți. Ne sprijinim unii pe alții ca să urcăm scara de ieșire.

Afară, la aer, mi-a revenit inima la loc. Răsufierea tăiată la fiecare explozie și-a reluat ritmul și acum, ieșit din iad, simt cum se umple plămîni cu aerul rece de afară. În stradă am rămas deodată singur. Cei ieșiți cu mine au alergat care încotro spre casele lor. M-am trezit bine la strigătele de „ajutor” venite de undeva din apropiere. Peste drum arde casa de lîngă club, o vilă cu etaj, cu grădina la stradă. Flăcările preling din ea ca niște limbi de șarpe prin ferestrele de la mansardă. Clubul e intact, pentru cîtă vreme oare, pentru că din văzduh se revărsa peste el, cad pe stradă, se strecoară printre crengile copacilor, miriade de funigeli aprinși care mă înconjoară de pretutindeni, îmi cad pe haine, pe păr, intră în nări, ca o ninsoare de iarnă viscolită de care nu te poți feri decît luîndu-ți respirația și acoperindu-ți ochii cu palmele.

Să mă duc la cei ce strigă după ajutor? Cu ce să-l ajut pe bărbatul care cu un furtun de grădină încearcă să ridice jetul de apă pînă la etajul vilei? În drum spre el, îmi văd deodată mașina îmbrăcată în scintile de la casa care arde, poate de la altele de pe stradă, pe care nu le văd, care ard și ele. Fulgerător îmi trece prin minte benzina din motor care s-ar putea aprinde de la ploaia de scintile pe care vîntul stîrnit le trece în rafale peste capacul din față al mașinii și le izbește în parbriz. Intr-o clipă îmi scot pardesiul, îl arunc peste cap și, cu riscul de a fi aruncat în aer cu mașina cu tot, deschid ușa, pornesc motorul să ies cit mai repede din infernii acestor troiene de foc și pară. Dau drumul motorului, apăs pedala de gaz și plec ca din prăstie. Ies în Kurfürstendamm și mă îndrept spre casa mea din Landgrafenstrasse în cartierul Tiergarten. Dar nu fac o sută de metri spre catedrala Gedächtniskirche și drumul e blocat de oameni. De oameni care vin puhoi, umplu bulevardul larg de la o margine la alta. Îmi vin din față, ieșiți de prin case, din adăposturi, grabiți să iasă din iadul prin care caut să treacă să ajung acasă la mine. Aici casele ard parcă toate. Nu le văd prin geamul parbrizului acoperișurile, dar ploaia de scintile o clipă potolită, s-a înțelît din nou și-mi pune în față o perdea prin care nu mai văd decât oameni, unul lîngă altul, cu batiste ude la gură, cu glugi trase peste obraz, cu palării înfundate peste urechi. Perdele de funigeli se întind peste ei, peste tot ce mai poate cuprinde ochiul din adăpostul mașinii, afară în stradă. Mă cutremură spectacolul acesta dantesco al oamenilor care se preling pe lîngă mașina mea oprită, tăcuți, ca într-un cortegiu de umbre care fug înspăimîntate din calea dezastrului. Abia răbșesc apoi pînă la catedrala din capătul bulevardului. Din interioarul ei coboară pe scara ei largă om lîngă om, cei adăpostiți lîngă altarul speranțelor cucernice. Oprese iarăși mașina. Mai departe nu-i chip să pot ieși din tumultul oamenilor, bărbați, femei, copii, cuprinși de spaima bombelor, neiertătoare. Toți cuprinși în ploaia de aur a funigeliilor care cade și aici în talduri nesfîrșite peste ei, peste casele zguduite din temelii care mai stau în picioare, de pe porțile cărora alți oameni ies îngroziți să nu-i prindă sub dărîmături.

O femeie bruschează ușa mașinii. cu fularul tras peste față mă roagă să-i iau bărbatul în mașină. Din ochi îi curg lacrimi, eu mîna cealaltă îl trage după ea pe bărbat. E rănit? Nu. E bolnav. Îl scosese din pat, îl dusesse în adăpost și acum nu mai avea putere să-l țină în picioare și nici nu mai avea unde să-l ducă. Casa lor, cuprinsă de flăcări, ardea alături. Am ieșit din mașină să le fac loc să intre pe bancheta din spate. Bătrînul, apucat de frisoane, clămpănea din dinți. Mai reculeasă, soția, îmi spune, printră oftături:

— Nici nu știți ce bine îmi faceți. L-am salvat scîndu-l din casa în flăcări. Acum ne salvați pe amîndoi luîndu-ne în mașină. Afară riscam să-i calce puhoiul în picioare.

— Lăsați, doamnă. Bine că ați scăpat. Acum pericolul a trecut.

— Credeți! Noi credem că asta-i abia începutul. Nu mai avem nici o nădejde. Dumnezeuastră nu vedeți ce se-ntîmplă!

Împărea rădăci să încerc să-l liniștesc. Mă gîndeam să-l duc la mine. Dar oare, casa mea mai stă? Dar nu apuc să pornesc mașina și aud bătăi agitate în geam.

— Deschideți, îmi strigă răstită o voce de femeie. Fără să aștepte răspuns, îmi smucește ușa din mînă, se așază brusc pe locul de lângă mine și-mi poruncește:

— Porniți repede!

Mă uit la ea. E o femeie tină, despletită, părul îi cade ud în suvițe pe frunte. Tremură de frig sau de frică!

În mașină îmi spune cu răsuflarea tăiată:

— Sînt de la serviciul medical al armatei. Mi-am părăsit postul și dacă se află că nu sînt acolo, mă împușcă!

— Și unde vreți să vă duc?

— Ieșiți pe Kurfürstenstrasse.

— Dacă am să pot!

— Încercați, trebuie să puteți.

Răzbesc prin mulțimea de pe Kurfürstendamm și prin Budapesterstrasse, ca să ajung pe Kurfürstenstrasse. Aici e oarecare liniște. Oamenii s-au rărit, pot accelera Mercedesul. Femeia vrea să ajungă pe Landrafenstrasse. E tocmai strada pe care locuiesc. Într-acele am și pornit. Dar n-apuc să mă apropiu de ea. Mă oprește un soldat cu stăpîn ridicat. Trecerea interzisă. În strada de acces a rămas undeva o bombă neexplodată. Femeia de lângă mine zburdă afară din mașină și o ia la goană. Așcum știu, poate greșesc, o văd însă îndreptîndu-se spre casa de peste drum de casa în care locuiesc. Acolo, pe colț se află un bloc de patru etaje al Gestapo-ului. Îl văd de departe în flăcări. Oprese motorul și încerc să ajung pe jos pînă la casa mea. Afară s-a lăsat o ploaie mărunță, o burnițară, care stinge funigii, dar nu poate stinge flăcările care răzbesc din etajele clădirii. Doi milițieni, cărora le spun ce caut, îmi răspund plictisii:

— N-aveți ce căuta. Casa de care vorbiți e la pămînt!

Văzuseră mașina mea cu CD și parcă se bucurau de paguba mea.

La blocul Gestapo-ului, păzit cu amarnică strășnicie acum cînd ardea, căruia pînă acum nici o măsură exterioară nu lăsa să se întrevadă rostul și importanța, un șir de oameni, printre ei și colocationarii mei sinistrai, trec în releu găleți cu apă. Efort ridicol pentru marea de flăcări ce-l cuprind.

Mă întorc la mașină. Cel doi bătrîni s-au liniștit. Bărbatul bolnav pare să fi adormit în brațele soției sale. Ce să fac acum eu ci? Îi întreb, dar n-au nici o soluție. Dar nici nu-i pot ține toată noaptea în mașină. Ferească sfîntul să se prăpădească bolnavul în mașina mea, apoi să vezi complicații!

Încerc să ajung cu ocol, pînă pe Rauchstrasse la legăție. Dacă pînă aici casele ard pe Kurfürstendamm și pe Kurfürstenstrasse răzlete, lovite de bombe incendiarie, aici dezastrul e complet. Pe aici bombe au făcut ravagii. Din fostele vile din preajma pădurii Tiergarten, n-au mai rămas decît mormane fumegînde. Legăția noastră, fosta case a savantului Wassermann, cel cu analiza singelui, nu mai există. Birourile noastre, ale serviciului de presă, fostul laborator al celebrului om de știință, s-au dus. S-a ales praful de atîtea lucruri păstrate cu grijă, de atîta corespondență interesantă, de atîtea dosare finite în cea mai frumoasă ordine. Dar arhiva de la subsol în care amînasem de pe o zi pe alta să cotrobăiesc, să descopăr rapoarte ale marelui nostru Eminescu de pe cînd era „secretarul particular” cu 10 napoleoni salariu al agentului diplomatic Th. Rosetti, poate cea corespondență cu fratele său Șerban, care isprăvea tot în acea vreme facultatea de medicină de la Erlangen, poate vreo urmă de acte oficiale rămase de la Titu Maiorescu sau Caragiale, care și-au petrecut atîția ani la Berlin și nu era de crezut să nu fi avut nici un contact de la început cu agenția, mai apoi legăția noastră de aci.

Dar nu numai legăția noastră, ci întregul cartier diplomatic fusese distrus. Legăția Finlandei, vecina noastră, nu mai exista nici ea. Distruse sau măcar atinse de bombe erau și superbele ambasade a Italiei, a Japoniei și toate celelalte așezate în perspectiva înverzită a pădurii Tiergarten din preajma lui Brandenburger Tor. Nu trecuseră nici două ore de la înțetarea alarmei și Berlinul, un tot ce îi dăduse farmec în lăureșul marii metropole, cu policromia de flori și de verdeață din cartierul acesta plantat pe fiziera pădurii de la poarta Brandenburg pînă la Charlottenburg, nu mai era decît un peisaj apocaliptic de

moloz, de pereți sfîrtecați, de guri căscate în ferestrele rămase, zdrențuite și ele, de cărămizi înegrite de fum. Sodoma și Gomora, biblicele orașe pustite de vulcan și de cutremur, pedespite pentru nelegiurile oamenilor, păreau să se fi reeditat aci, pustind prin sute de vulcani și zeci de cutremure produse de exploziile bombelor nimicoitoare și sub același blestem al ticăloșiei oamenilor, acest oraș crescut din ambiție și victimă acum a altei ambiții.

Copleșit de spectacolul acestui dezastru nemaipomenit, m-am întors îndurerat la bătrîni mei din mașină. M-au văzut tulburat și și-au cerut seuze că-mi produc în plus încurături cu prezența lor neașteptată. Doamna în vîrstă trebuie să fi fost cineva la viața ei, socotind după felul cum își exprima scuzele pentru neplăcerile pe care mi le provoacă prezența lor. Glasul ei plăcut, cristalin, acum domolit, și-a pierdut acelele de spaimă de pînă aci, răsună cald, îmbietor. Îmi face plăcere să o aud vorbind, dar nu-i pot vedea fața în beznă dimprejur. Din reflexele razelor care răzbat prin geamurile mașinii îi deduc mai mult trăsăturile pe fața ei albă, palidă. O întreb ce crede că ar fi de făcut în situația aceasta. Îmi răspunde:

— Trageți mașina în parc. Găsim noi acolo e bancă pe care să stăm pînă se face ziua. Nu vă putem deranja la infinit!

— Doar n-o să vă las pe o bancă în parc. Rămîneți decedată aci.

Trag mașina, după sfatul ei, la adăpostul copacilor rămași, ca prin miracol întregi pe aleea care duce la columna victoriei, la celebra Siegesallee flancată de marii generali care au realizat imperiul de-a lungul victoriilor din secolul trecut. Mă însor cu mașina în spatele altora parcate în lanț pe ambele laturi ale aleei. Surpriză! Mașina din fața Mercedesului meu e tocmai mașina ministrului nostru. Mai încolo a consulului nostru. Sînt toți aci, ieșiți cu ce au avut pe ei din adăposturi. Nu apucăm să ne comunicăm știri despre ceilalți ai legației și brusc ne sparg urechile, din toate părțile, sirenele de alarmă. O alarmă nouă! Acum e acum. Un nou val de avioane așteptate să apară vor pune capăt distrugerilor făcute de predecesorii lor. Pe aci nu sînt însă adăposturi, iar parcul nu ne oferă nici o protecție. Încercăm să stăm pe lângă mașini cu brațele încrucișate. N-avem unde să ne adăpostim. Ministrul nostru decide expediv:

— Rămînem pe loc. N-avem ce face. Fiecare cu norocul lui.

Și totuși trebuie să facem ceva. Să ieșim cu mașinile printre case, pericolul e și mai mare. Și-apoi majoritatea străzilor din jur sînt blocate de dărîmături. Un gînd ne trece tuturor prin cap. Cartierul nostru distrus, n-ar avea sens să fie bombardat a doua oară. Știam bine că avioanele care ne atacă nu aruncă bombe la întîmplare. Urmăresc anumite ținte și le știu cu precizie. Și-apoi Berlinul, cu cei 60 de kilometri în linie de la un cap la altul mai are cartiere intacte. Poate scapăm!

Nu trec decît cîteva minute și sirenele tipă din nou. Încetarea alarmei. De pe inimă ni se ridică plumbul spaimii, agitația panicii acestora noi. Ne dăm bine seama de primejdia abia trecută și parcă totuși, nu ne putem liniști. Dacă totuși peste alie cîteva minute, peste un ceas sau două, cei puși să ne distrugă revin și ne găsească aci, descoperiți, lipsiți de orice apărare!

A fost desigur o alarmă falsă. Avioanele de atac și-au schimbat direcția și se îndreaptă spre alte destinații, spre alți nenorociți care, ca și noi, trec acum prin clipele de groază prin care trecuseră acum cîteva ceasuri. Pe cer își aruncă fasciolele de lumină bateriile de proiectoare, plimbate de la un cap la altul al orizontului și izbite în piela de ceață și de fum care se întinde ca o perdea deasupra capetelor noastre. Dincolo de ea, își continuă raidul zeci de avioane de vînațoare. Cu motoarele în plin trec pe deasupra noastră trînd după ele panglicile sonore care ne asurzeze urechile. Pinzele de lumină se încrucișează, se preling cu argintul lor pe cerul coborît alături de jos de parcă îl poți atinge cu degetele dacă ridici mîna în sus.

Lăsăm mașinile și încercăm să ne apropiem pe jos de legăție, la cîteva zeci de metri. Dar nu izbutim să trecem peste surpături și renunțăm. Cînd m-am întors la mașină, bătrîni mei dispăruseră. Unde vor fi plecat în pustul acesta tînit cu ruine, sub cerul acesta de catran înfierbîntat al Satanei. S-a înțetit și ploaia care curgă aerul îmbiesit. Zborul neastîm-

părat al funigellor a încetat complet. Acum e liniște, o liniște de ciuitir în care singure bătăile inimii și continuu ritmul mai potolit, însoțit de foșnetul celor câteva frunze rămase în această toamnă tirzie să-și plîngă tristețea pe copacii știrbiți de pe aleea bătută de ploaie.

Restul nopții l-am petrecut la hotelul Bristol de pe Unter den Linden, odinioară unul din marile și luxuriante hoteluri ale Berlinului, acum unul ca toate celelalte din circuitul obișnuit al traficului de călători cu ziua. Partea aceasta de oraș fusese crutată și oaspeții din hotelul hotelului, puțini la număr la o oră așa de tirzie — trecuse demult de miezul nopții — stăruiau să aștepte să se petreacă „dinecolo”, pe Kurfürstendamm. Nu le-am putut da prea multe detalii. Nici nu știam dacă eutare casă, eutare restaurant sau cinematograful mai stăteau în picioare. Nu mai doream decât un singur lucru: să fiu lăsat în pace. Cei de la serviciul de recepție, înțelegînd starea mea mi-au dat o cameră și rupt de oboseală m-am aruncat îmbrăcat în pat.

Sub teroarea nervilor excitați am încercat să-mi adun gîndurile și stăruind pe unul să pot adormi. Dar ele alungă de la una la alta. Cei s-o fi întâmplat oare doctoriței zbughite din mașină? Unde s-au putut duce bătrînii luați în mașină pe Kurfürstendamm și dispăruți în pădurea Tiergarten? Ce li s-o fi întâmplat proprietarilor și vecinilor mei din Landgrafenstrasse? Li mai găsesc oare în viață? Ce s-o fi ales de toate lucrurile mele strîine cu atîta greutate în acești ultimi ani de atîtea restricții economice. Venisem la Berlin de pe front cu un singur rînd de haine „civile”, după ce la București le dezbrăcaser pe cele militare. Îmi aranjaser o garderobă acceptabilă, dar pentru birou foloseam tot costumul de haine cel vechi. Cu el am rămas și acum, ca și după refugiu din Cluj intervenit întempestiv. Se țineau seaf de mine, dar, așa sărăcăcioase, îmi purtau noroc. Îmi trecea prin gînd legația cu saloanele ei elegante la parter, cu minunatul grup de țărani din marele tablou al lui Ștefan Dimitrescu, dominînd salonul central, cu birourile noastre de la etaj, cu biroul meu proaspăt instalat, cu dulap de arhivă, cu fotolii, cu masă de scris cu sertare și sertăreșe dolidora de hîrîi de tot felul, cu mașina de scris nouă nouă...

Ah, mașina mea de scris! Nici nu apucaseram să-i ridic capacul să-i ating cleapele. Zădărnice insistase secretara noastră să i-o împrumut pînă a doua zi avînd ceva urgent de lucru acasă. O rugasem să nu se supere, dar doream cu tot dinadinsul să mi-o inaugurez eu. Apoi, cu plăcere. Ce-o să spună mîine cînd va afla că acum n-o mai aveam nici eu? Dar, la stat! Tot acolo la birou lăsasem și coletul primit de la colegii mei din Stockholm, rămas nedeșăcut. Uitasem de el și acum mă întrebam fără răspuns: Ce-o fi fost oare în el? Nu voi afla nici a doua, nici a treia zi; nu voi afla niciodată. Păcat! Și totuși ce bine e acum aici în patul cald, curat, moale, din care nu m-aș mai scula dacă ar mai veni o alarmă și nici dacă m-ar prăbuși întreg pămîntul.

Epilogul nopții de 22 spre 23 noiembrie 1943 l-am cunoscut și văzut în ochii tuturor în zilele următoare. Spaima fixată în privirile oamenilor întîlniți arăta convingerea tuturor că nu mai era nimic de sperat. Oamenii se fereau să și-o exprime, dar o simțai din graba cu care se ocoleau unii pe alții de frică să nu le scape vrenn cuvînt, care să le-o trădeze. Mai

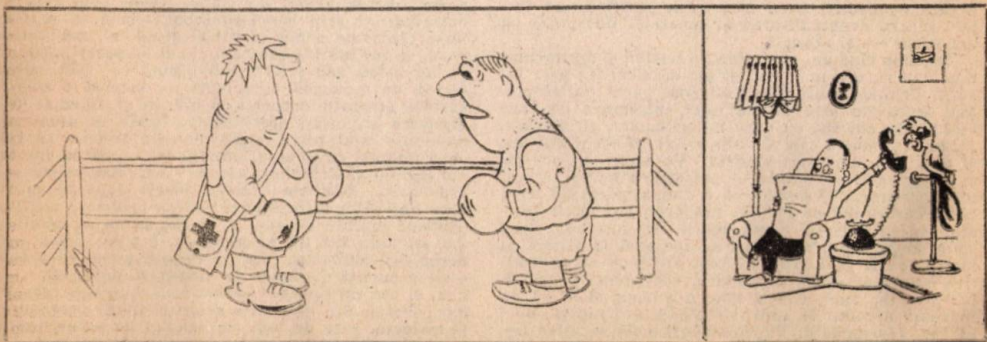
fuseseră distruse și pînă aci unele cartiere mai mici, mai mult rănite de unele case prăbușite. La 1 martie căzuseră câteva blocuri din Prager Platz. Un adevarat pelerinaj trecuse prin preajmă să-l vadă, dar emoția se muiașe curînd în suferința privitorilor rămași cu impresia că așa ceva nu se mai repeta. În august apoi, fuseseră distruse câteva alte blocuri în cartierele marginase Schöneberg, Lichterfelde, Alt Moabit și din nordul Berlinului. Acum însă fusese atacat orașul în mijlocul său, în cartierul Tiergarten din însuși mijlocul Berlinului și încă distrus în proporții atît de gigantice.

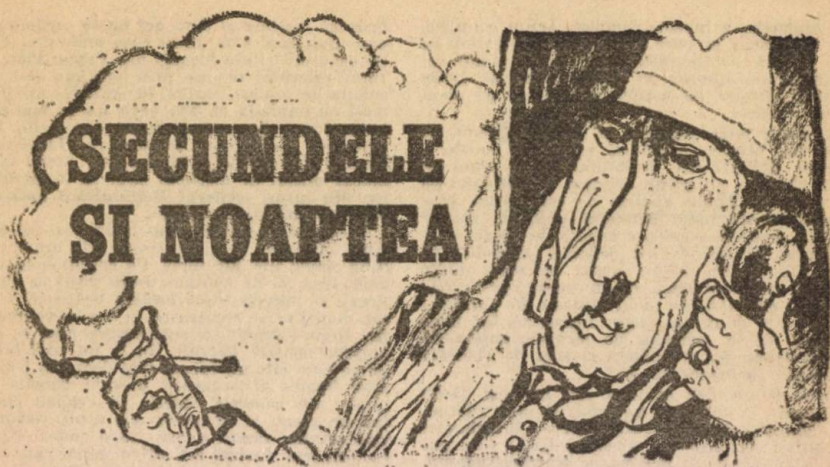
Ne-am căutat bineînțeles a doua zi colegii și prietenii. Mai greu de găsit aceștia din urmă, telefoanele fiind câteva zile întrerupte. Cu colegii de legație ne-am găsit fără să ne căutăm. I-am găsit pe aproape toți urecați pe ruinele fostei legații. Scăpaseră toți, măcar toți veniți să se regăsească la ora serviciului în legație, fiecare grăbit să povestească ceea ce știam din propria noastră pătanie, înțit nu mai interesa. Pe cei pe care cite un episod mai deosebit. Unuia, suflul unei bombe îi aruncase mașina parcată pe cheul unuia din canalele Spreei, pe celălalt cheu, izbîta într-un perete și sfîrșecă. Un altul, vecinul meu de apartament, rămas acasă nu-și putea explica cum au dispărut deodată cei cîțiva pereți care ne despărțeau, camera lui devenind, peste alți doi, una cu a mea. Luat din stradă de mișcîții și-a petrecut întreaga noapte în lanțul de oameni prinși să treacă din mînă în mînă găleșile cu apă să stingă blocul Gestapo-ului. Alții iarăși, nu fuseseră, ca și mine, la casele lor în seara bombardamentului, dar tot eu și mine, nu le mai găsiseră nici ei a doua zi.

Cum nu mai aveam locuințe, mi s-a atribuit în grabă tuturor modalitatea de a sta provizoriu în stațiunea de vară Bukow la 65 km de Berlin, în „Elyetia saxona” într-un hotel fără sobe. Nu fusese destinat din vara trecută, dar acum toamna, neîncălzit, nu stăteam nici unul acolo. O nouă dispoziție a ministerului de externe, ne-a stabilit apoi două locuri de dispersare. Pentru ministrul nostru cu o parte dintre familiștii la castelul Alt Matitz, pentru noi, mai tineri, castelul contelui von Marwitz de la Friedersdorf. Pentru legație, ni s-a oferit pe Bendlerstrasse, exact peste drum de OKW Comandamentul suprem al armatei, o casă mai modestă, de unde, în iulie 1944, am putut fi primii care să aflăm execuțiile sumare operate în curtea unde au fost aduși tinerii ofițeri complotiști în frunte cu colonelul, marele mutilat de război, Stauffenberg.

La 25 noiembrie, a treia zi după bombardamentul care ne-a distrus locuințele și cu care a început agonia Berlinului, a apărut în ziare comunicatul OKW în care arătîndu-se situația pe diferitele fronturi se făcea referință și despre noaptea de groază prin care trecuserăm. Îmi făcuserăm bine socoteala în adăpost că n-ar fi putut să fie o mie de avioane, pentru că în comunicat se cifrau la 29 de avioane cele doborîte. Cîteva zile mai tirziu recunoșteau și englezii dar numai 26 din cele anunțate aci la Berlin. Greu de crezut prin urmare să fi fost doar atîtea din o mie. Dar oricîte vor fi fost, tragedia, pentru noi care am trăit-o și pentru proporțiile distrugerilor rămîne ca o rană din care singure regretului pentru dușmanii dintre oameni nu va înceta niciodată să picure.

HORIA STANCA





I

Cînd am pus mîna pe telefon și am format numărul surorii mele nu bănuiam că acesta va fi ultimul gest dintr-o viață veche și primul dinaintea alteia, noi, la care — de-aș fi știut cîndva că mi-ar putea fi dată — n-aș fi avut curajul să sper.

Omul este neîncrezător și modest, temerile sale sînt abstracte și depărtate. El a fost astfel întocmit încît să se îngroașeze mai mult de ceea ce se dovedește impalpabil, incert, presupus, prins cu urechea după spusele altuia, decît de un motiv real și imediat care să-l oblighe să se apere. Fantasmelor cu care simțeam amenințați în copilărie și pe care le localizăm undeva, într-un colț de cameră sau în curtea întunecată, ne înspăimîntă mai rău și mai sincer decît ciinele sau gînsacul care ne agită de fundul pantalonilor. Stîrile proaste și incomplete care ne vin din galeriile prăbușite din orașele asediate sau din munții unde a căzut un avion ne afectează mai rău și mai neplăcut acasă, în fața televizorului, decît dacă am fi acolo, în miezul nenorocirii și am putea da o mîină de ajutor. Omul în stare pasivă este neîncrezător și modest. Dar pus în situația supremă de a se apăra, aruncat direct în prăpastia nenorocirii, el pierde lesul incertitudinii, el nu-și mai pune întrebări și nu mai are timp să se teamă. Cred că, dacă fiinta din noi are o natură eroică, aceasta se manifestă abia în momentul inevitabilului, ieșindu-i bărbătește în cale și opunîndu-i toată rezerva de experiență și curaj de dinainte. Dacă vreți omul redus la esență, căutați-l acum, aici, în marginea abisului, în miezul cataclismului.

Este oare de preferat starea aceasta ultimativă și riscantă, în care să fii pus pe neașteptate, unei lungi așteptări și pregătiri a ei? Din fericire — sau din nefericire — soarta nu ne dă șansa alegerii. Și din fericire — sau din nefericire — este mai bine așa. Ceam face dacă ni s-ar spune, prin absurd, că la ora cutare, în ziua cutare, vom fi victimele unui cutremur? Poate că n-am crede, și în felul acesta ne-am economisit frica fără rest, păstrîndu-ne forțele pentru eventualitatea ei concretă. Dar poate că am crede — și atunci?

În clipa cînd am pus mîna pe telefon și am format numărul surorii mele, nu știam că alegerea este făcută. Primele scuturături mi s-au părut cunoscute, mai trecuseră prin cîteva miei cutremure de care mai firizii am ris, cu care m-am lăudat, ca fîecare. „Eram în cutare colț al camerei și mi s-a părut așa și așa. Voi cum l-ați simțit?” Va trece și acesta, și pe urmă îi voi spune — „să știți că la noi a fost un cutremur...” Va suna ca o glumă, pe urmă vom ride. Terminînd de format numărul, am auzit imediat vocea Silviei. Scuturăturile se înteau. Să-i spun acum? Nu, mai bine să tac pînă la sfîrșit, și gluma va fi încă și mai bună. Va trece ca ael ultim cutremur din 1 octombrie, care ne-a speriat la început, iar apoi, cîteva zile, n-a făcut decît să ne îngroașe orgoliul de supraviețuitori fără merit. Deci să tac, decamdată. Vocea surorii mele se aude nedermit în receptor, scuturăturile se amplifică, se

prelungesc, mult, mult, de necrezut — arunc ochii pe ceasul care stă pe marginea bibliotecii... ora 9 și 22 minute... cel de la 1 octombrie a fost la ora 20 și 1 minut... ce obicei, ce manie, să fixezi aît de exact orele acestor catastrofe asupra cărora n-ai nici o putere... „Să spun că e cutremur, ca să se știe și la ei, sau nu?”... „Să mai aștept puțin, imposibil să nu se termine, imposibil să mai dureze mult gluma asta îndoieală... decît să-i alarmez degeaba, mai bine le spun pe urmă, și vom răsufila ușurați, împreună...”

Nu mai pot prelungi starea aceasta incredibilă. Acum este altfel, se pare că imposibilul se va produce. Nu mă mai pot ține pe picioare. Cîteva cărți din bibliotecă mi-au căzut pe umărul drept, undeva aud un vas spîrgîndu-se, mobilele au început să danseze prin casă. Ah, cît de răsufila îmi par vorbele acestea. Ele vin de acolo, de departe, din lumea de hîrtie, a reportajelor, a faptelor diverse spuse cu mîndrie de cei ce-au asistat (sau n-au asistat) la ele, a nenorocirilor trădate prin vorbe de cerneală. Și totuși, „mobilele încep să danseze prin casă”. Iată-mă și pe mine în centrul nenorocirii, personaj principal. Blocul se cutremură din toate încheieturile. Mai bine zis scrijele ca un dulap pe care ai vrea să-l despiți cu o rangă. Bineînțeles, un dulap de unsprezece etaje, și nu unul de lemn, ci unul de beton armat, un dulap cu cîteva sute de sertare în care locuiesc oameni... Se aude oare și la ei? Să-i spun Silviei ce se întîmplă aici? Ce rost ar avea? Dacă vom scăpa, voi suna pe urmă. Dacă nu... ce rost ar avea?

Am închis telefonul și am privit în jur. Afară, în stradă, se zărește un vînt. Este noapte, dar vîntul — pe care nu-l zărești nici ziua — se zărește totuși, este de o culoare galbenă, de un galben suspect, cum numai rareori, cînd aerul este plin cu argile, și cînd se apropie o furtună, se mai poate vedea pe cer. În casă nu mai recunosc nimic, căci lampa de pai împletit aruncă umbre nebușite peste „mobilele care au dansat” și care s-au îngîrădit acum unele în altele. Scuturăturile au devenit de nesuportat, dulapul geme dar rezistă, eu, într-un sertar la etajul șapte... beton armat din 1934, trecut prin încă un cutremur și prin bombardament... iată că rezistă, important este acum să rezist și eu, să mă țin de ceva, să nu mă las bătut cu capul de pereți, aruncat pe fereastră sau strivit sub bibliotecă asta solidă, făcută de comandă, o-ho, care-mi aruncă în neștire cărți în creștetul acoperit cu mîștile și stă să se prăbușească ca însăși peste mine. Parcă în asemenea momente sînt niște reguli exacte, trebuie să faci ceva anume, să te așezi într-un loc — parcă sub tocul uși — și să faci nu știu ce — să stai liniștit sau așa ceva... Dar așa e acum foarte departe, mi se pare imposibil să străbat cei cîteva pași care mă desparteau înainte de ea... o fi rămas ea la locul ei, dar eu abia mă țin pe picioare, iar ea însăși, ușa, parcă s-a schimbat, iată că tocmăi acum se prăbușește o bucată de moloz de deasupra, mare cît o valiză, și ușa nu se mai vede de praf, adică se zărește, dar perețele din jurul ei e acum la fel de cenușiu ca și molozul, este de fapt un schelet de beton jupuit pe care-l văd cum joacă pe lemnul alb, devenit și el

cenășu, căsbind din cind în cind guri întunecate pe la încheieturi, guri de aer negru, guri de noapte care se colorează curind și ele în galbenul acela de vînt, nerușinat...

Profil de faptul că zgîlțiturile au cedat o clipă și fac un pas spre usa cealaltă, dinspre interior, poate aici voi putea respecta pedantele instrucțiuni... Pasul e indecis, pentru că — asta e adevărul... — chiar ajuns acolo n-o să știu prea clar ce am de făcut... Să stau liniștit? Cu minile pe creștetul capului? În poziție ghemuită? Mai bine mă opresc în alt loc, mai ferit... Și exact în clipa aceasta — dar nici pauza n-a fost mai lungă de o clipă — scuturăturile pornesc din nou. De astădată mult mai puternice. De astă dată perpendicular pe prima direcție... înfinit mai puternice. Bineînțeles că n-or să mai poată dura... Bineînțeles că vor fi de scurtă durată, pentru că altfel ar însemna că e sfîrșitul lumii. Să fiu tot mai eu, să fim tocmăi noi martorii, personajele sfîrșitului lumii? Este de conceput așa ceva, din moment ce atîta amar de ani, și de secole, sfîrșitul lumii a fost o vorbă spusă oamenilor pentru ca să aibă în vedere nimienicia ființelor... o expresie și atîta tot?... Tocmăi noi să fim personajele acestei piese niciodată jucate? Bineînțeles că nu poate fi acum sfîrșitul lumii, și deci zgîlțiturile acestora n-or să dureze mult, pentru că altfel ar fi sfîrșitul lumii. Nu mă îndepărtez, deci, de locul unde mă aflu (aș fi putut-o face dîndu-mă de-a rostogolul...) și rămîn pe poziție, în timp ce aud deja, peste vîntul gaben și peste suferințele dulapului gata să se descheie, primele voci. Voci grăbite, învîlmășite, care par solidare și rivale în același timp, sprîlîindu-se unele pe altele și în același timp dîndu-și brînel, voci de oameni care fug, care se agită, care se sprîlîi unii pe alții. De bună seamă, tot blocul s-a refugiat acum în balcoane, sau coboară pe scări, în timp ce eu am rămas pe loc, înțîi din cauza telefonului, apoi din cauza startului pierdut, apoi din cauza că nu știu exact ce trebuie făcut odată ce ai ajuns sub o ușă, iar acum, pentru că nu mai am ușă, pentru că în locul ei rinjeste acum ceva, ca o gură de cazemata. Ce să fac? Nu mă mai pot ține pe picioare.

Lampa s-a stins, exact în clipa cînd luasem hotărîrea. Mă arunc cu fața în sus pe dormeaza lîngă care mă aflu. Îmi acopăr fața cu o pernă la îndemînă. Dealtfel, este și greu să respiri altfel decît protejîndu-ți nările, pentru că praful de moloaz a devenit gros, aproape opune rezistență. Din cînd în cînd, dau totuși la o parte perna să văd ce mai e în jur, la ce mă mai pot aștepta. Nu mai văd însă nimic. And doar. Mari bucăți de perete se desprind și cad în jurul meu cu un zgomot care este totuși liniștitor și clar față de jalnicele scîrțituri ale dulapului. Se va rupe în cele din urmă și mă îngrozește de fapt nu atît de suferințele lui, cît de forța care izbuteste să-l torturizeze, să-l umilească în așa măsură. Oricît ar fi ea de mare, nu am însă de ales, nu am unde să mă fug, trebuie să rămîn întins și să-mi acopăr capul cît mai bine. Pareă era undeva și o plapumă. Dibui cu minile, o găsesc, o trag pe restul corpului în momentul cînd se prăbușeste peste mine ceva greu și zăngănit — să fie întreg peretele, sau numai tencuiala? Căci zăngănitul a fost, evident, al licoanelor pe sticlă de care dau cu mina cîuind prin cea de a doua plapumă, aspră și întepătoare, cu care am fost acoperit.

Acum este clar că trebuie să stau nemiscat. Se produce o nouă pauză, în care încerc să scutur puțin învelșul neprietenes, dar nu-mi mai schimb poziția, pentru că mă aștept la o nouă dezlănțuire..., pentru că nebunia asta pare să nu mai aibă sfîrșit...

II

Și s-a pornit din nou, de astădată cu o violență mai mică, dar mai zăpăcitoare, prin faptul că mișcarea urma o nouă direcție, era un fel de rezultantă de orizontale și verticale, un treier dumsănos care ar fi vrut pară să se descolorosească de tot ce mai avea deasupra. Mă țin de dormeză cu unghiile încheiate peste orice speranță. Mă mir că reușesc. Prăbușirile din jur au devenit acum atît de dese că m-am obișnuit și nu mă mai sperie, sînt că ele mă apropie cel puțin de un sfîrșit, oricare ar fi. Mișcarea ciurului crește neregulat și nemăsurat, dîndu-mi aproape greață. N-aș fi crezut să am degete atît de puternice, le-am înșipat atît de adînc și de hotărît în carnea tare a dormezei încît sînt cu claritate

arcurile de oțel și am senzația că mai degrabă s-ar rupe ele decît aș ceda eu. Totul e acum decisiv, o slăbire de o secundă sau o dezechilibrare de un milimetru sînt că ar putea fi fatale, și ar fi păcat după toate cele îndurate. Zgîlțiturile au ajuns la demență, dar — cel puțin — de data asta deurează mai puțin. Mai puțin, într-adevăr, sau e doar o iluzie provenită din faptul că mă așteptam să țină mai mult, după experiențele avute înainte? Curînd s-au potolit. Aștept să urmeze acum altele, îmi potrivez din nou degetele între arcurile de oțel, dar deocamdată e liniște. Aștept pregătît — o secundă, două secunde —, dar nu mai urmează nimic. Mai aștept puțin — trei, patru — dar tot zadarnic. Fericită zădărnice! Încerc atunci să mă scot.

Dau perna deoparte și mă ridic în unghi drept. Apuc doar să zărese afară, în stradă, un întineric compact, un negru înfățișat pentru aerul unui oraș, o culoare cosmică, potrivită pară că mai degrabă să stea între niște stele de pe cealaltă parte a pămîntului sau din alte lumi... Și mă văd proiectat înapoi, puternic, pe dormeză, deși totul e acum, aparent, într-o nemiscare totală, aproape înspăimîntătoare. Mă ridic din nou, sînt aruncat la loc, și încercările acestea se repetă de cîteva ori, pînă cînd ajung să-mi închipui că delirez.

Stau întins, resemnat, și încerc să-mi recapăt răsuflarea normală. Nu știu ce am în jur, știu doar că se întîmplă ceva ciudat care îmi înșală siguranța mișcărilor, ca o ciudată imponderabilitate. Urechile sînt vide, nu le mai am. Capul îmi vulește puternic, ca și cum ar fi sub influența unei electricități viscoase, care aleargă dintr-o celulă în alta a creierului, pară narcotizîndu-mă încet. Nu mă pot bucura că s-a terminat, pentru că mă aflu sub magnetismul acesta scabros, sub puterea lui nefigescă, tocmăi acum, cînd am trecut cu bine de încercările fizice și m-aș putea socoti scăpat. Jos, undeva departe, se aud bufnituri surde, din care nu ajunge pînă aici decît suflul, un fel de balans vicios, ipecit, care mă aduce la exasperare. Ce se întîmplă? Să încerc din nou să mă ridic. Din nou sînt trîntit la orizontală în neputința mea insuportabilă.

Și apoi, Dumnezeu..., am senzația clară că visez. Irealul se mută aproape, aproape de mine, sub forma bubuiturilor de departe, care nu mai sînt atît de departe, sînt altele, noi, sinistre, aici, în camera vecinilor, apoi, altele, mai reale, aici, în tavanul și pe rețelele meu, din dreapta, din stînga, de sus, aici peste mine, aici, în trupul meu care se rupe, în urechile mele infundate, apoi le aud unindu-se într-o singură bubuitură, atroce, catifelată, prelungă, în clipa aceasta nesfîrșită dintre mine cîzînd eliberat și etajele superioare valînd în întineric blind de deasupra, departe, departe, co-îndrept, dar venind totuși ereditătoare după mine etajele, o clipă infinită de ralenti tandru, voluptuos, în care am scăpat de nesigurantă, de frisonul săbatic, de vertijul idiot... o plăcută stare de transă, de grație, de inspirație... oare așa să te simți la începutul morții sau poate n-am murit... dar ce mai contează acum?

Nu, n-am murit, deși s-a terminat totul. Nu știu exact cum s-a întîmplat (nu mi-am pierdut o clipă cunoștința și totuși nu știu, nu pot periodiza înfinți ultimului minut...), dar iată-mă trăind, în timp ce în jur s-a lăsat o liniște de mormint. Orașul întreg este un urias mormint peste care singur eu umblu cu închipuirea ca o fantomă. Pentru că e clar acum că s-a terminat. Sînt un supraviețuitor.

Dar ce trist supraviețuitor! Sînt îngropat de viu, într-o beznă totală. Într-o tăcere totală. Singur viu, zidit între toți morții orașului. Am, pentru înția oară, sentimentul inevitabilului. Se întîmplă cu mine lucruri incredibile, lucruri despre care am citit pînă acum doar scrieri exotice, pe care le-am considerat mai degrabă senzație goală decît suferință a cuiva. Căzătura m-a proiectat eu în jos, pe aceeași dormeză, care s-a doborât salvatoare. Aparent sînt întreg, dar cit sînt de liber! Încep să mă inventariez. Capul îl pot mișca, și în plus de asta mi-e teafăr, iată că pot să raționez, să mă îngrozească, să-mi pun întrebări, să constat că am cap. Mina stînga e liberă și eă; pot s-o întînd, să o roteșc în sus, în jos, lateral, spre spate. Se pare că are un fel de viziună cam peotriva ei, în care se poate mișca în voie, abia atînguindu-i cu degetele pereții. Sus, viziuna este limitată de o suprafață aspră, rece, ca de beton. Jos, ea se mărginește cu dormeză, iar și mai jos, în stînga, cu un hău a cărui adîncime nu o cunosc, pentru că degetele nu mai pot ajunge acolo.

Poate ar ajunge cele de la mina dreaptă, dar mina dreaptă mi este imobilizată. Încerc s-o scot din strînsoare, îmi închipuindu-mi că va fi ușor, apoi ajutînd-o cu mai multă atenție, în sfîrșit îngrozindu-mă de-a binelea: este imposibil. Inspectez cu mina stînga, atîta cît pot s-o rotesc din vizuina ei: dreapta este strînsă puternic în două locuri, deasupra încheieturii și dedesubtul umărului. Săp cu stînga în haosul de moloz, cărămizi, grinzi, așchii de lemn și cioburi de sticlă — nu reușesc s-o cîntesc cu un milimetru din cătușele ei. Continuîu atunci procesul verbal al corpului meu, sperînd să mă întorc cu noi resurse din această expediție imaginară, iar apoi să-mi eliberez mina cu ajutorul lor. Nu am însă de unde să mă întorc, deoarece de la gît în jos libertatea mea se termină. Spatele, mijlocul și picioarele îmi sînt prinse compact sub dărîmături, n-am de unde să mă trag vreo speranță nici pentru mină, nici pentru mine însumi. Mă ridic din toate puterile în cotul stîng și în puterea mușchilor spatelui, încercînd rezistență de deasupra mea. Zadarnic.

Sînt temelia a ceva monstruos care se înalță peste mine — pînă unde oare? — cred că nu se știe pînă unde, pentru că afară e noapte, pentru că orașul e mort, pentru că nu mai pot respira, pentru că praful de moloz pe care-l înghit este aproape solid, este atît de consistent, încît nu lasă să pătrundă la mine nici cea mai mică moleculă de oxigen curat... Totuși, trăiesc, sînt un supraviețuitor deocamdată și am datoria să lupt, chiar fără să am poartă. Atîta timp cît voi mai trăi, cît simțurile îmi vor fi anesteziate de emoție, cît voi fi aer și voi mai avea puteri, cît durerile vor fi suportabile, iar presiunea de deasupra, va rămîne pasivă, obligația mea, chiar neplăcută, este să lupt. Dar cum să lupt? Mi-e foarte greu să mă mișcîlez acum, epuizat cum sînt, și nici nu știu cum, și nici nu are rost, cînd este clar că tot voi muri. Și totuși, am citit reportajul acela — de unde era? de la Managua? din Iran?... Cineva povestea cum a scăpat, deci există în entremure și oameni îngropați care scapă. După o oră, după o zi, după o săptămînă. Sînt și eu deocamdată un supraviețuitor. Ce voi fi pînă la urmă? Poate voi scăpa, poate „norocul meu în ghinion”, care m-a însoțit toată viața, mă va salva și acum. Dar la ce bun, cîtă vreme ai mei au pierit probabil și nu mai sînt, iar orașul nu mai există nici el? Dar dacă n-au pierit, și eu voi fi capitulat prostesce, și mă vor găsi, și mă vor plînge ca pe ațiția alții, fără să știu că nu mi merit, că singur m-am predat? Trebuie să știu că nu-mi pot reproșa nimic, iar pe urmă voi mai vedea... Al mei nu au pierit, am acum, bruse, certitudinea aproape că ei trăiesc, sînt ca pinza destinului este țesută în jurul meu, ca sînt undeva în centrul universului și că trag după mine stelele lui norocoase. Cît de insensibil am citit reportajul acela, cît de vinovat sînt că l-am citit ca pe o literatură, indiferentă, nu ca pe o suferință a cuiva, acum aș fi știut ce se întîmplă în asemenea cazuri, la ce mă pot aștepta. Egoismul este întotdeauna, mai devreme sau mai tîrziu pedepsit. Era la Managua? Nu, era în Iran, căci revista am citit-o anul trecut, după vizita președintelui Franței. Managua a fost mai demult, patruzeci de mii de morți în cîteva secunde. Sărmana Managua, cît de nepăsători am trecut cu gîndul toți pe lingă această suferință în patruzeci de mii de exemplare, pe lingă această nedreptate rezumată de o cifră rece. Trebuie să-mi desprind gîndul de la această remușcare fîrzie, altfel voi începe să delirez întrebîndu-mă dacă a fost la Managua sau în Iran entremurul acela, uînd că a fost de fapt în ambele locuri, și în atîtea altele...

Și, deodată, din beznă sabbatică, sub care nu-mi imaginam că mai pot exista decît ruinele fumegante ale unui sfîrșit de lume, din mușenia neagră din jur am auzit un claxon, apoi altul, și altul, într-un ritm de trezire, accelerat, apoi zgomotul unui avion, undeva, deasupra, prin aer, apoi jos, acolo unde știam că fusese strada, voci puternice, cîntătoare, omenești, nenumărate voci discutînd, și sfătuindu-se, și strigînd. N-am înțeles ce spun vocile, dar mi s-au părut la început ireale și solidare totodată, formînd împreună melopeea fragilă și min-gietoare a unui cor cure, în culisele Operei, ar anunța venirea zorilor, întoarcerea luminii pe lume. Mai tîrziu am distins cum silabele împletesc și despletesc nume omenești, numele celor în primejdie chemați de jos, din lumea celor scăpați.

Dacă orașul trăiește, înseamnă că mai există oameni care să se gîndească la supraviețuitori. Dar cînd vor putea ei veni? Curios, nu-mi pot imagina blocul decît rămas în picioare, în structura lui de parafelipied, și ajung la concluzia că salvarea nu va fi posibilă decît cu elicopterul. Un elicopter nu va fi disponibil mai repede de treizeci de ore. De unde am combinat această cifră aîi de exactă? Am avut poate criteriile mele, scepticismul meu constructiv a ajuns conștient la ea, ca să mă ferească de iluzii.

Să stau, să aștept deci? Dar cum să stai și cum să aștepti cînd nu te poți mișca deloc, cînd simți cum mina zdrobită începe să-ți amortească, iar peste treizeci de ore cîngrena ei aromitoare se va fi întins asupra corpului, asupra inimii, asupra minții? Să încerc deci să mișc mina cu orice preț. Nu pot. Cele două puncte de prindere o leagă ca într-o menhină, atît de fix încît mina stînga — vie și liberă — n-o poate nici ea cînti măcar cu un milimetru. Iar corpul — care la început era acoerit, dar nu dureros — îmi simt tot mai strîvit de tonele de materie. Arcurile dormezelor au preluat cît au putut din această masă enormă, dar totul are o limită: suprastructura se tasează acum direct pe spatele meu, mă îndoiesc și mă frînge, tînzînd să mă tăvăluiesc total, să mă transforme într-o suprafață plană. Fac cîteva tentative supraomenești de a mă elibera: sprijinit din nou în mina stînga, mă ridic în capul oaselor, cu tonele de moloz în spate (o iluzie, desigur, cum să le pot urni...) și în răstimpul acesta scurt încerc să-mi smulg mina dreaptă din umăr. Nebunească speranță, dar fac tentativa aceasta de nenumărate ori, pînă cîd istovit, reluînd-o apoi imediat ce mi-am recîștigat forțele. Mă odihnesc, apoi încerc a nu știu cîtea oară. Zadarnic, umărul nu cedează, e dușmănos de ferm, la fel de ferm ca grinzile și lemnele ce-mi blochează mina mai jos... zadarnic, umărul se ține bine, el, bătrînul și reumaticele de alte dați, se încăpățînează tocmai acum cînd mi-ar putea face bunul serviciu de a se despică, de a-mi reda libertatea întregului corp, pe care l-aș putea încă salva, dacă l-aș scoate din muntele de moloz și l-aș ghemi în vizuina care să degeaba goaia, în stînga. Zadarnic totul: nu reușesc decît să-mi umplu plămîinii cu moloz, să devin lac de transpirație, să mă desidratez și să ajung, bruse, să-mi fie foarte sete și foarte frig.

Disperarea devine blindă, cînd nările mi se umplu cu un miros ciudat: gazul metan a ajuns la mine trecînd prin cîte știe cîte coltoane ale ruinei. Sînt fericit acum, gîndindu-mă că suferința lungă și necunoscută care mă aștepta s-a comprimat, sub puterea drogului acesta neașteptat, la cîteva minute sau cel mult ore. Mă las pradă admirării lente, gîndind din nou la cei dragi, la tot ce ias în urmă, la tot ce am făcut și va rămîne. Gîndesc sigur, rece, nici măcar implorarea nu reușesc s-o fac pioasă, nimic nu e melodramatic în tonalitatea acestei meditații. Cuvintele sînt exacte, ca scoase dintr-un dicționar, fără implicații, fără rîmurișuri. Parcă aș vorbi sub un tavan care nu mai există, din care sunetele nu se mai întorc. Iar viața, mult invocată recapitulare a vieții, din preajma morții — nu este nici pe departe completă: îmi revăd doar greșelile, mă condamn sau mă scuz pentru ele, dar totul se petrece la fel de sec, cu o lipsă de pasiune și de afecțiune cum rareori mi-au fost date. Voi muri așa, fără să sufăr, fără să plîng? Numai mama, a cărei moarte m-a sfîșiat acum trei ani, reușește să mă miste, poate mă află acum mai aproape de ea decît de cei vii. Caut să-mi-o amintesc cît mai exact, reușesc să o imaginez vie, să o rog și pe ea să mă ajute, sau, dacă nu poate, să mă primească lingă ea, în pace. Îmi curg lacrimile, în sfîrșit, dar cînd mă reintorc la cei vii, o siguranță ne-maipomenită că trăiesc mă cuprinde, încît nu știu ce-aș mai dori eu însumi. Viața revine în mine, odată cu speranța. Poate că ei sînt acolo, jos, în stradă, în corul acela de oameni cu sufletul la gură, și n-am dreptul să mă predau înainte de vreme. Trebuie să trăiesc, simt că nu sînt pregătit pentru moarte, că sînt prea gînd în gînduri că sîndrăznesc să mor așa și prea lucid ca să nu fie păcat să cedez. Dealtfel, răceala asta e un semn al vieții, care m-a împietrit și m-a conservat, probabil, în nepăsare. Și iată, mirosul de gaz a trecut, și a revenit, și din nou a trecut, parcă cineva mi-ar fi pufăit în nas dintr-o pipă. Dacă gazul are pe unde trece, înseamnă că există un loc de scurgere. Privesc atent, atîta cît

pot întoarce capul, și mi se pare că zăresc ceva... un punct mai luminos... mai mult decât un punct... o fantă cit o cutie de chibrituri... undeva, în dreapta, sus, foarte departe. O fisură luminoasă (lumina lunii, desigur), care-mi va permite, poate, să respir...

III

Am început din nou să trăiesc, să-mi conserv forțele. Mi-am potrivit, cu manevre mărunte, câteva cărămizi dedesubtul bărbiei, în așa fel încât să nu mai trebuiască, pentru a sta drept, să tin încordați toți mușchii gâtului. Am hotărât să nu mai respir decât prin pinza cămășii, spre a-mi ocroti plămîinii. Am încercat să mișc pe loc mușchii striviți ai corpului, spre a nu-i lăsa să amortească. Apoi am mai dat câteva asalturi desperade, ridicîndu-mă în capul oaselor, încordîndu-mă, și încercînd să mă eliberez din robia minii. „Pînă înimi îngădnie presiunea... pînă nu m-au părăsit puterile“, îmi repetam, dar rezultatele nu puteau fi decât aceleași, enosute... De două-trei ori, am auzit noi prăbușiri în tonele de materie în care eram încastrat, și în loc să mă tem am încercat să profit, să-mi extrag instantaneu mîna. N-am reușit nici de data asta și am început să pîndesc atunci prăbușirile (erau oare noi întreprinderi?) să le doresc chiar cu un curaj dement, lată că moralul meu revenea, și asta mă acorda cu forțata tot mai mare, care se auzea încurajător din stradă.

Dacă ar trece cineva, aș striga după ajutor? Întrebarea aceasta mi-a venit brusc în gînd, fără să-mi dau seama de ce. În orice caz, primul lucru a fost să-mi imaginez ruinele împinzite de bătrîni, femei și copii. „Îi voi lăsa înainte“ — m-am auzit instantaneu, și m-am imaginat — în beatitudinea speranței care mă năpădise — cedînd locul tuturor acestor năpăstuiți la frînghia elicopterului. Nu știam că — oricît aș fi de altruist — nu prea aveau cui să-i las această favoare. Asta a fost exact în clipa cînd am auzit pași înfundati, deasupra dealului gros ce mă acoperea. Pași voioși și puternici (aproape o fugă!) care ar fi putut prăbuși totul, dar iarăși nu m-am gîndit la asta, era primul semn de viață, învasele molozului. Hotărîrile, reacțiile îmi veneau ca dintr-un vis, unde totul se petrecea pur epic, fără motivație logică, fără rațiune interioară. Și, tot atît de ilogic și nerățional, n-am cerut ajutor. N-am simțit nici măcar greutatea, cînd pașii mi-au ajuns deasupra umerilor. Domn fante, doi oameni! — un bărbat și o femeie — au trecut în jos vorbind vesel (sau mi se părea?) în orice caz păreau că vin de la o nuntă și coboară un deal cu fară și flori. Eram din nou (ce-o fi obsesia asta!) ca pe o scenă de operă, prin spațiile căreia trec corişti, imaginînd convorbiri, spontane. Dumnezeu, n-am spus nimic, am auzit umbrele pierînd, și cînd mi-am dat seama că nici n-au fost chemate de altcineva m-a apucat un regret plin de revoltă. M-am întors la disperatele tentative de a-mi elibera mîna.

Cît timp să fi trecut în total? Greu de spus, pentru că n-am mai trăit în minute, în ore, ci numai în astfel de reluări încordate. Speranța mi-a revenit și m-a părăsit de tot atîtea ori. Într-un tîrziu, cînd aș fi avut dreptul să nu mai cred în miracole, mi s-a părut că aud din nou pași, venind de jos. Eram sleit, presiunea îmi aneantizase partea de jos a corpului și ajunsesse să-mi turtească pînă și pieptul, așa cum era el, protejat de minii, să-mi înjumătățească respirația, înjumătățită cum era de moloz. Nu mai aveau dreptul să ezit, abia așteptam acum să răspund de primul apel. Se apropiau încet: întîlcerați de distanță și înălțime, apoi tot mai ușor de auzit, ca și cum ar fi venit de după un deal. Acum au ajuns în vîrî, adică lîngă mine. „Este cineva viu?“ — întrebarea s-a lovit ca un lat de care m-am agătat. „Sînt eu“ — am răspuns, și după direcția glasului meu cei doi non-venii (erau doi bărbați) mi-au reperat poziția, aruncînd apoi alte întrebări și colecțînd tot atîtea răspunsuri, ca și cum ar fi îndoit tunia lafului la piept, reducînd mereu la jumătate distanța care ne separa. M-am întreat dacă sînt rînit, am descris cum mi-e prinsă mîna dreaptă, m-au întreat cît mai pot suporta presiunea asupra corpului, am răspuns că sper să mai pot rezista o oră-sau două, m-au întreat dacă mai sînt oameni prin jur, am răspuns că n-am mai auzit nici o suflare, după vaterale și vocile îngrozite de la început.



Atunci au început să examineze probabil situația, aici s-a lăsat o tăcere grea și semnificativă. Am început să le pun eu întrebări. „Cine v-a trimis aici?“ „Noi am venit, singuri“ — „Cine simțeti?“ — „Niste cetățeni“. — „Dar cum ați ureati?“ „Pe picioare, domle, dacă-ți vedea ce e aici!... un deal, domnule, s-a făcut — știți ce e aia? — un deal!“ S-a lăsat o nouă tăcere — adîncă, studioasă, întreruptă doar de bombănelile celor doi — apoi vocea plină de nădui a unui: „Of, mai bine într-un bordel la țară!“

Îl aud ciocănind, cotrobăind în stratul gros care ne separă. Apoi nu-mi mai aud deloc. Apoi susțesc ceva dincolo, parcă ar fi îngrijorări, parcă ar lua o hotărîre. Din nou tăcere. Ocolesc adevărul! Îmi spun indirect cît de rea e situația? Într-un tîrziu ei aud: „Aici e greu de pătruns, camera s-a turtit și peste ea a curs tot molozul... Cîte etaje avea blocul?“ — „Unsprezece“. — „Și aici ce etaj este?“ — „Etajul șapte“. — „Etajul șapte?“ — se miră cei doi. „De ce vă mirați?“ „Nu ne mirăm.“ Se simte însă că vestea i-a tulburat. „Să știți că eu zăresc aici, în dreapta, sus, puțină lumină. Cam cît o cutie de chibrituri. — „Zărește lumină!“ — șopteste una din voci, îngîndu-mă îngrijorată, ca pe un nebulă. „E luna, nașule! mă senza celălalt. Lumină lunii!“

„Veniiți, veniiți, în partea cealaltă (sînt șase persoane leșinate într-o cameră“, s-a auzit o voce imperativă, chemătoare, și după o scurtă constatare, unul din cei doi bărbați — cel cărui l se spusese „Năsu“, și de aceea mi-l închipuisem un om mai în vîrstă, venit împreună cu fiul său de la vreo petrecere de familie — a plecat într-acolo, să dea ajutor. Am rămas singur, numai eu „fiul“, un finăr ce părea, după voce, să aibă mai puțin de treizeci de ani, și acum, în mod ciudat, mă simțeam parcă dator să întreprin în conversația, din moment ce prezența lui aici se datora nenorocirii mele. Mai mult, m-am pomenit că-i vorbesc în continuare și lui, rămas acum singur, eu „dumneavoastră“, ceea ce părea, nu știut de ce, nepotrivit într-o situație atît de gravă — „N-aș fi crezut că puteți ajunge decât cu elicopterul aici...“ — „Am venit pe picioare, tot blocul asta s-a făcut ca un deal. Un deal, domnule, știți ce e aia? — un deal... Deal!“ El a vorbit și mai înainte, cînd a descris blocul și l-a comparat cu un bordel, iar acum parcă îmi repetă între patru ochi cît de gravă este situația. În vremea asta, îl aud explorînd cotloanele, ciocănind, prăvălînd spici bucăți din stratul ce ne desparte. „Cînd ne-ați spus că aici e etajul șapte, n-am crezut. Să știți că nu e mai mult decât etajul trei-patru, atîta s-a turtit...“

— „Dacă ați avea o lanternă, v-aș arăta fisura pe care o văd... o fisură cît o cutie de chibrituri...“ „O lanternă!... dar cine-ți da acum o lanternă!“, îngîhă tînarul nemulțumit, ca și cum numai el ar ști ce disperare e acolo jos, în stradă. A încetat să mai

încearcă ceva. Stă și se gîndește. Apoi, după o lungă făcere, repetă „O lanternă, dar cine-ți dă acum o lanternă?“, și îl adîndăpăndu-se.

Se scurge cel puțin o jumătate de oră și nu mai revine. Rămîn singur din nou, dar singurătatea e acum și mai grea. Poate că acesta este verdictul, poate că și-au dat seama că nu e nimic de făcut și au plecat fiecare cu un alt pretext, lăsîndu-mă să mor în speranță. Presiunea de sus devine insuportabilă, parcă secundîndu-mi starea sufletească. Jumătatea de oră trece îngrozitor de greu, căci am crezut-o începutul infinitului. Cînd revine, lanternă și indicațiile mele îl ajută să găsească drumul cel mai scurt. Duce lanternă înapoi și citeva ore lucrează tăcut, luînd piatră de piatră, grîndă de grîndă, cărămidă de cărămidă. „De-aș avea o pinză de bomfaiet, aș face minuni“. Dar nu are și trebuie să îndoale fierul beton cu brațele. O singură dată îl adîndăpănd, cînd și-a sfîșiat cu o bucată de fier „costumul cel bun“. Nu mai pot să-i vorbesc, fiecare vorbă parcă și-ar ceda volumul mormonului imens care mă acoperă, răstîgnîndu-mă pe orizontală. Doar din cînd în cînd îi mulțumesc încet, mișcîndu-mi buzele mai mult pentru mine. Vorbele mi-ar face greață, mi-ar aduce în gît măruntălele. Îi simt tot mai aproape, la un moment dat îl adîndăpăndu-se și ridicînd ceva greu, după care înaintarea sa devine mai rapidă. După un timp ajunge la tîmpla mea dreaptă. Coboră după lanternă, revine și, cu lanternă introdusă în mormîntul meu, ne zărim pentru prima dată. Sîntem prea aproape, nu-i pot reține trăsăturile, am impresia, din cauza luminii căzînd de aproape, că are o față imensă. Moment impresionant, dar penibil în același timp, cîci sîntem amîndoi pe burta și facem astfel cînoștință. Cu lanternă, bălătul nu știu cum îl cheamă, căci din modestie refuză să-și spună numele), explorează vizuina în care am supraviețuit. Deasupra capului, sus în stînga, o intersecție de planuri cenușii, de beton, pare să fie colțul prăbușit al camerei. A căzut milimetric, ca o palarie prea mare, protejîndu-mă. Se sprijină — îmi spune salvatorul, căci eu nu pot vedea mai mult — pe o grîndă imensă, opriță la un centimetru de șira spinării, perpendicular, ca o cruce. Grînda asta, Dumnezeu știe pe ce se mai sprijină. La rîndul lui, colțul camerei, nu mai mare decît un frigider, sprijină întregul planșeu al apartamentului de deasupra (căzut cu o clipă mai frîziu sau întrecut în cădere), care e acoperit la rîndul lui de molozi tuturor apartamentelor superioare. Dar mină! Mina mi-e prinsă între niște grinzi mai subțiri, care se prelungesc mult, afară. Este periculos, este un risc mortal căci s-ar putea ca aceste grinzi să fie renzăm, la rîndul lor, pentru altele, și atunci mișcarea lor din loc ar putea face să se surpe tot eșafodul. Îmi iau eu răspunderea să le scot? În ce mă privește, consimțămîntul e dat, dar el — el nu e primejdios? Nu, căci el va acționa din afară, asigurîndu-și fuga în caz de surprap. Atunci să începem. O jumătate de oră — o jumătate de oră infinită, trăită secundă de secundă — aud scrișetul grinzilor extrase cu infinită grijă. Fiecare centimetru este un cîștig imens, viața de după el pare un bun cîștigat eroic. Jocuul acela captivant din copilărie — numit nu se știe de ce „Marococo“ — îmi vine în minte, dar acum cu groază, căci nu mai e jucat cu bețe, ci cu inși trupul meu, care trebuie eliberat fără a se cîștiga nimic în jur. Și deodată simt că mina mi-e liberă. Pot să o mișc, să o îndoiesc, și pentru prima dată pot să o palpez cu cealaltă. Palma este însă umflată ca o mînușă de box și complet insensibilă. Ca să o anim, fac gimnastică mișcînd degetele, dar nu știu dacă ele se mișcă într-adevăr sau nu. În cele din urmă o folosesc ca pe o lopată, împingînd resturile din jur și aruncîndu-le în fundul vizuinei, ca într-o ladă de gunoi. Lucrez în paralel cu salvatorul meu, care începe abia acum să mă degroape propriu-zis, desoperîndu-mă ca pe un miez, de dinafară. Noi operații migăloase, în timpul cărora exult de bucuria eliberării minii. Aș vrea să pot să mă smulg din jur — așa cum aș fi făcut-o la începutul serii — dar presiunea de pe mine este acum extraordinară, mă simt ca o hîrtie pusă sub fierul de călcat. Totuși, în citeva minute partea dreaptă mi-a fost degajată. Întîi omoplatul, apoi pieptul, șoldul, piciorul, degetele tălpilor, totul regăsit cu mirare parcă — mușchi de mușchi, mișcare de mișcare. Mult mai greu este cu partea stînga, pentru care trebuie ocolit întregul „apartament“ de deasupra (resturile jalnice lăsate într-o rimă, umplute cu molozi) și apoi dibuit, în umghiul tainic de dedesubt, locul exact al trupului meu.

Încă vreo oră — dar e nesperat de repede, căci locul de unde venea părea mult mai departe — și iată-l din nou pe salvatorul meu lîngă mine, de astădată în stînga.

Dar complicațiile încep abia acum. Căci forța și disperarea acestui ultim atac nu-l ajută totuși să poată zădărnici obiectul inert care-mi ține piciorul. Îl aud zădărnindu-se, opintindu-se, gîfînd, dar nu reușește nimic. Într-adevăr (dacă nu mi-ar fi rușine ar trebui să tip de durere) ceva îngrozitor de greu, mai greu decît suma întregii greutate răbdate pînă acum. Îmi apăsă glezna, ca și cum întregul munte de deasupra, pierzîndu-și sprijinul generos al trupului, și-ar fi concentrat forța acolo. Situația este disperată, căci sferturile de oră trec nelertător și am impresia — provenită poate din imobilitate — că pierd sînge, că laba piciorului este într-o baltă. De douăzeci de ori am repetat aceeași încercare: îl numărînd — „unu, doi, trei“ — și saltînd obiectul greu măcar cu un milimetru, eu străduindu-mă să-mi extrag instantaneu partea captivă. Dar fie că milimetrul nu e milimetru, fie că eu nu-mi trag într-adevăr piciorul, ci doar mi se pare (poate o rupt, din cauza presiunii, nu mai știu...), nu reușim nimic. Ar vrea să-mi taie piciorul? Îi propun cu toată sinceritatea... Oricum este făcut tîndări, și oricum sînt obișnuit cu renunțările — la începutul serii am fost gata să-mi sacrific chiar mina dreaptă... Nu, nu mi-l taie, căci n-are eu ce... îl adîndăpănd negru, și atunci înțeleg că va reuși, căci risul este cel mai bun combustibil, el poate umple de forță cele mai slabe epave.

Într-adevăr, la următoarea încercare reușim. La... „trei“, facem amîndoi un efort suprem, el saltă infinitesimal pirghia, eu trag disperat piciorul — și... sînt înțreg, îmi simt fiecare fibră eliberată, plină, normală. El poate caraghios, dar prima tentativă este să-mi palpez talpa piciorului, să văd dacă o mai am. N-am loc acum, nici timp, căci mina enormă mă poate prinde din nou. Trebuie să ies singur, tîrîs, prin tunelul în care a venit la mine salvatorul. Acesta mă întreabă, îngrijorat, dacă pot singur, altfel va reîntra el să mă tragă. Bineînțeles că pot, faptul că sînt liber printr-o minune dumnezeiască, faptul că m-am convins prin el, un simplu neunoscut, că forța omeniei din noi este mai mare decît indiferența ei ne separă, mă umple de o bucurie frenetică, îmi dă un tonus eroic, încît aș fi în stare eu însumi — așa îmi închipui — să salvez pe alții, să plec în expedițiile cele mai riscante și istovitoare, așa rănit și strivit cum sînt. Pornesc tîrîs pe colțul stîng (căci, totuși, mina dreaptă nu e de nădejde), mă îndoiesc perpendicular prin tunelul prin care a venit salvatorul, mă strecoar pe sub muștile de fier-beton pe care le-a îndoit cu forța brațelor, trec printre bolovani și cioburi de sticlă care mi se par dulci mîngîieri și înainte de a scotea capul mă concentrez o clipă, mă reueg ca înaintea intrării într-o nouă viață, definitiv, venind dintr-o vesnicie provizorie. Parcă mă tem de această nouă existență, mai riscantă și mai neliniștitoare prin neprevăzutul ei decît pericolele concrete, depășite acum, decît blînda amintire a existenței pierdute. Am nevoie de cineva, îl strig pe salvator, dar e greu acum să-mi găsesc căci la căpătîiul meu, încă nevăzuți, dar gălăgioși, pripiți, bucu-roși de senzaționalul la care asistă, s-au strîns mulți oameni, care cheamă o salvare (toți în cor și apoi pe rînd, fiecare), care abia așteaptă să mă vadă, să vadă cu propriii lor ochi minunea.

„Domnule, mai sînteți aici? — vă rog să-mi răspundeți, vă rog, să-mi spuneți măcar acum cum va cheamă, și rog frumos mult...“ Dar nimeni nu-mi răspunde — el, din modestie (sau de ce, oare?) ei neavînd cum. Atunci îmi iau un ultim avînt și ies. Obosesc înaintea ultimului salt, eu trupul numai pe jumătate scos afară, și îmmărmuresc de fapt de surpriză: în fața mea, ireal de aproape e biserica, decupată strălucitor din întuneric, cu crucea proiectată pe o lună mare, plină, aburită, ca o pleoapă înroșită parcă de sînge, biserica pe care o știam în cîntatul altă parte a blocului decît apare acum, ca și cum, învîrtindu-se pînă la ameteală într-un vals, te-ai lăsa pe spate și ai găsi unghiurile lumii răvășite, schimbate... Iar și mai aproape, aici, deasupra de molozi e o priveliște de vis suprarealist, o bucată de astru mort pe care au coborît primii cosmonauți...

Cosmonauții sînt grăbiți să mă vadă scos, întînd brațele spre mine și vor să mă ridice, să mă ajute. Reînz orice ajutor, pentru că mi-e cîndă că nu-l ghicesc printre ei pe cel ce mi-a dat viața, pe cel ce se ferește modest în timp ce ei își arogă deja drepturi

de stăpîn asupra mea. Le îndepărtez minile și mă extrag cu un ultim efort din dărmărituri. Atunci, în clipa următoare, realizez că sînt aproape gol: hainele mi-au rămas pe drumul țîrîș, destrămate sub presiunea apocaliptică, sfîșiate în colții printr-o m-am strecurat. Atunci realizez mă bine din ce infern și cît de miraculos am scăpat: nici măcar vespimentele n-au rezistat, numai bieleul, fragilul corp omenesc a fost în stare să rămînă întreg. Mă întorc în tunel să-mi adun cîteva zdrențe cu care să pot apare în lume. Vlăgvanii, care abia așteptaseră să mă vadă lesit, mă imploră cu vorba bună să rămîn, apoi trag de mine ca de un nebun să mă împiedice, dar sfîrșesc prin a rîde amuzat și îmi dau pace. Mă întorc anevoie, dar — de bine de rău — echipat. Numai picioarele mi-au rămas goale, iar locul pe unde cale este plin de cele mai incredibile obiecte: tinichele, pietroane, sticle, cîrlige, așchii, cuie și mai ales moloze. Oamenii mă privesc cu curiozitate. Unul din ei îmi caută ceasul de la mîna, ea și cum eu nici n-aș exista, și se miră zgometos că mai merge. Vor să mă salte pe umeri, să mă ducă astfel la locul unde așteaptă Salvarea, dar refuz, și o pornesc desculț la vale. Am de coborît trufășul bloc de unsprezece etaje în care locuiam, transformat într-un mușuroi mîșchin, înalt doar cît trei-patru.

Priveliștea este atît de neobișnuită, de infernală, încît încetează să te mai impresioneze. Ca și înaintea, în singurătatea din ruine, am senzația că absurdul la care asist în mod nemijlocit, îmi dă un fel de răcoala, îngrozitoare, care mă doare, care mă mustră prin realitatea, prin existența ei mai mult decît cea mai dureroasă și mustrătoare stare sufletească „fierbîntă”. Recunosc lucrurile din propria casă împrăstiate halucinant sub cerul liber, le privesc o clipă și întorc capul, căci după sacrificiul depus pentru salvarea mea ar fi o împlinție să mă mai și îngrijorez, de soarta lor. Poate temîndu-se să nu mi se facă rău, însoțitorii caută și ei să mă distragă, să mă grăbească. Mă apucă mereu de braț și mă ajută să pășesc, ca pe un infirm. Mă smucesc cît pot, grăbesc pasul. Nici o clipă nu am sentimentul că sînt rănit, că mi s-a întîmplat ceva grav. Mă las ajutat doar la escaladarea unui parapet de balcon, pentru că încrede de cîteva ori să mă ajut cu mîna dreaptă, ea să-l încalece, dar mîna nu mă ascultă, alunecă zadarnic, rotundă și inertă, pe marginea de fier. Parapetul seamănă cu cel care ne despărțea de garsoniera din vecin, pe stînga givrată se zărește cîrcelii vîite sălbatice smulsi în cădere. Dar cum va fi ajuns aici, la parter aproape? Stop, nu-mi dau dreptul să mă gîndesc la nimic ce m-ar conecta la viața trecută. Adio, obiecte, sper să vă uit pe cît mai multă vreme. Numai așa sînt sănătos. Picioarele sînt senzaționale, mă poartă fără ezitare printre milioanele de schije, cioburi, bolovani și lucruri pulverizate, și reușesc să nu-și facă nici cea mai mică zgrietură. Sînt cuprins în rășea de tonusul acela supraomenesc, de o febrilitate formidabilă. Mîna se va desumbla, desigur, și ea curînd, și atunci mă voi întoarce, da, mă voi întoarce să salvez și eu pe alții. Iar mine, nu concep ca mine, cînd voi putea lua în mînă un creion, să nu scriu povestea acestei nopți de groază. Dar unde este omul meu, salvatorul meu? S-o fi dus în altă parte, să mă scoată pe cineva? Oamenii mă opresc mereu din vorbă, mă roagă să nu vorbesc, ca și cum mi s-ar putea trage din asta un rău. Poate știu ei ce știu, poate într-adevăr sînt demn de plîns și de îngrijorare așa cum arăt, eu nu mă văd.

Văd însă ce este în jur, văd prea bine, și totul mi se pare cunoscut, deși n-am mai trecut prin dezastre de felul acesta. Poate doar pictoriilor romantice al ruinelor să mai fi putut imagina așa ceva, poate de pe la ei sau mai degrabă de la vreun supracrealist ironic și bizar, să fi reținut asemenea imagini haotice și apocaliptice. Iată, aici, mai jos cam cu două etaje, zăresc (s-a rostogolit și a rămas întreaga) amfura imensă în care vecinii de deasupra eraseră flori ornamente. Florile le știu bine — volau în fiecare primăvară (motiv pentru care erau rețezate) să coboare spre noi. Acum zac și ele, fîrte și învătăluite, ca o rochie de mîreasă dată prin praf. Lîngă ele văd ștergarul mare, întins ani de zile la geamul meu, pe fața decolorată, pe spate avînd culorile bine conservate și albul stralucitor. Dar unde o fi dispărut zeamul de pe care s-a desprins? Nu se mai zărește. Ploșca pe care vream strămăș de al meu o va fi purtat la nuntă pe gîtul calului, iată-o, în schimb, alături, deși stătuse în altă parte a camerei. Iată lada de zestre unde mi se pare că este manuscrisul opului nepublicat. Nu sînt prea

ordonat, nu țin prea bine mînt ce-am făcut acum o lună, sau un an, dar cred, sînt aproape sigur, că aici l-am pus după ce — la cutremurul celăltalt — am trăit (ce presimțire am avut!) cîteva nopți de panică și mi-am împrăștiat lucrurile mai de preț prin alte părți — la țară, la serviciu... Lada — de lemn — este trîntită într-o dungă, și n-a pătît nimic, în schimb peste ea văd un frigider al nu știu cui, boțit pe la colțuri ca un carton strîns în pumini și aruncat la gunoi. Să mă opresc o clipă să caut manuscrisul? Mi-e rușine să mă opresc mai mult decît pentru a arunca o privire după ce — cu cîteva ore înainte — mi se părea că e un dar ceresc chiar dacă mi-aș fi putut smulge mîna din umăr. N-ar părea că-i suspectez pe cei rămași să-și riște pe mai departe viața aici? N-aș simți că valoare mai puțin eu însumi, n-aș stîrbi din valoarea redescoperită a vieții dacă aș mai accepta vreo legătură cu felul vechi de trai, cu trecutul plin de obiecte, de lucruri, de complicații?

Dealtfel trăiesc un sentiment uimitor: parecă aș conține o substanță necunoscută, dar care era prezentă demult în mine, o substanță nemaisemînd cu nimic din afară, deosebită de legăturile banale, de pînă acum, cu lumea, și care, prin neașteptata ei descoperire, mă face nu numai să fiu independent și puternic, dar îmi dă constința că exist. Mă simt într-o neobișnuită stare de echilibru. Am puritatea celui venit pe lume, dar pot gîndi eu propriul meu cap. Am experiența vieții dar am revenit la natura umană cea mai esențială. Sînt existența în mine a vieții tot așa cum am înțeles ce e sănătatea trecînd prin cîte o boală dureroasă.

IV

Cei ce mă duc spre Salvare își fac bine datoria, sînt foarte utili: ținîndu-mă zdrăvîn de brațe, din amîndoua părțile, ca pe un arestat, mă feresc de mulțimea curioasă care se înghesule să vadă minunea eu proprii ei ochi. Sînt așezat pe o targă în automobilul cu geamuri opace, pudrat cu un strat consistent de praf de moloze. Cei doi din Salvare — un sofer tînar, cam speriat, și un sanitar mai în vîrstă, pletisit, cu fața brăzdată de cicatrice care-i dau un aer dur, parecă ar fi pe front — se uită la mine cu simpatie și curiozitate, probabil că sînt unul din primii înviați pe care-i văd. Pînă acum au transportat răniți de pe stradă, ghinionisti atîrși de o cărămidă sau de un horn prăbușit, indivizi șocați. Se miră că n-am leșinat și eu în orele lungi cît am fost „acolo” și mă întreabă precum dacă eram „singur în apartament”. Știu unde vor să ajungă: le spun că nici tatăl meu, nici Dri nu erau acasă. Profit de emoția momentului și îi rog: n-ar putea să mă interneze la spitalul unde se află Dri, iar în drum să trecem o secundă și pe la blocul unde se afla tatăl meu? Nu se poate, bulevardele sînt pline de ruine, au căzut (expresie pe care o aud acum înțita dată, nepotrivită prin pasivitatea ei)... au căzut cîteva blocuri și circulația este interuptă. Îi implor, atunci, să mă lase să cobor, să-mi dea un halat și voi merge pe jos. Se uită la mine mirat și compătimitor — exact aceeași expresie ca la cei de sus, de pe ruine, care păreau să mă creadă nebun.

Cum stau pe targă nehotărît dacă să rămîn ori să fug, aud o discuție mărunță în cabină și-i simt pe cei doi impresionindu-se vizibil „Vă caută cineva”, îmi spune soferul, și se apleacă peste volan, ca pentru a face loc în spațele său. Zăresc înțîl o mîna, apoi fața, emersă doar la lumina lanternei, a salvatorului, aplecîndu-se peste mine. Mîna mă mîngie pe frunte, scurt, bărbătește, iar vocea îmi rostește cu o emoție abia stăpînită: „Eu v-am salvat”. Nu știu ce să fac la repezeală, aș vrea să cobor prin spate, să-i mulțumesc și să rămîn eu ei, dar motorul a fost pornit și atunci face gestul cel mai natural care îmi vine pe loc: îi prind mîna mare, puternică, și i-o sîrut. Mîna se retrage grăbită, surprinsă, și motorul se pune instantaneu în mișcare. „Cum vă cheamă?” mai apucă să strig „Gabriel!”... mai apucă să aud... și apoi încă un nume, devenit neclar în viteza mașinii...

Tot drumul pînă la spital mă gîndesc la această întîmplare și încerc să readuc în auz ultimele sunete, să-mi amintesc numele pierdut. Dar drumul durează de fapt, mai puțin decît conversația de la urcare — este mai mult un ocol printre sensurile de circulație, căci spitalul se afla la doi pași. Agitația e destul de mică față de gravitatea catastrofei. Totuși în curte, printre copaci, zăresc niște mogildefe lungi acoperite

rite cu foi de plastic. Puțin mai departe n-au mai ajuns foile de plastic și-mi dau seama ce-am văzut și pînă acum. Sint morți, zeci de morți, neașteptat de cuminți, de reduși la tăcere după vacarmul din care vor fi fost scoși și aduși. Pe băncile pe care stau de obicei bolnavii la aer sint așezați răniiți. Doctorii trec, cite doi, de la unul la altul, îi diagnostichează și îi pansează. Par neobișnuit de degajați doctorii, irivoli chiar în fața durerii, ca și cum nenorocirea aceasta multiplă l-a imunitat și l-a făcut să se înduioșeze mai puțin decît de un singur caz luat în parte. Ma potoses glumeț să stau pe o bancă (eu m-am dat jos din Salvare singur, pe picioarele mele, și arăt probabil că și cum aș fi căzut din cer), se uită la fruntea mea, la creștetul capului, mă întreabă ce mă mai doare. Arăt palma umflată și lozul, sugrumat încă, unde am apăsât grinzile pe braț. Îmi spun că de asta nu se pot ocupa, mă tamponează cu tinctură pe rănille capului (n-am știut că le am) și mă bandajează cu un rotocol imens de tifon, care pare, apiecat cum e pe ureche, o imensă pălărie florentină. Un infirmier mă ia de braț și mă duce din salon în salon, încercînd să-mi găsească un pat. Pe culoare e o atmosferă sumbră de cavou. Mișcarea, și aici, relativ mică față de agitația din oraș, ici-colo se desclinde cel mult o ușă și apare o infirmieră care se prelinge tăcut pe coridoare. În salonul unde s-a gasit în sfîrșit un pat liber pentru mine mai sint vreo zecă răniiți. Îmbrăcați în haine de stradă, bărbați amestecați cu femei stau trîniți neglijenți și parcă provizorii peste pături. Nici nu sint bine plasați în patul meu și fug în curte, unde vazusem o coadă mare la un telefon din cabina portarului. Ajung după o jumătate de oră la rînd. Formez numărul spitalului unde e internată bri. Sună normal, dar nu răspunde. Poate au închis centrala, excedați de prea multe cereri de internare. Nu răspunde nici tata la telefon. Să fi pornit deja să mă cante? Atunci mă sint invadat de o idee îngrozitoare: să sun la telefonul de „acasă”, să mă sun pe mine, să sun molozul de unde am ieșit. Rămîn înmărmurit: și telefonul acesta suna normal, ceea ce pune sub semnul îndoielii totul. Așa cum molozul „face apel”, fac și locurile unde se află cei căuțați, ceea ce nu exclude posibilitatea de a fi și ei îngroziți. Ipoteza aceasta mă umple de groază, mă scaldă în sudori reci. Mai stau la coada încă vreo oră, repetînd apelurile de citeva ori, (pentru fiecare număr o iau de la capăt cu așteptatul, dar rezultatul este același. Mă întorc disperat în salon. Îmi propun să nu mă mai gîndesc la nimic rău, să aștept dimineața cu lămuririle ei. Voi avea nevoie de nervii pe care îi ăroșesc în zadar. Totuși nu pot să nu-mi reproșez că m-am lăsat internat, în loc să plec imediat în cercetare. Încerc odată să fug, dar costumul cum sint, mai mult decît bizar, portarul mă întoarce din drum.

În sfîrșit, mă întorc în salon și mă abandonez o vreme. Caut să-mi arăt ce penibilă e deznădejdea care nu duce la nimic, studiînd-o pe chipurile celor din jurul meu. Unii fac adevărate scene tragicomice. Moșul de lingă mine a venit cu soția și fiul, răniiți ușor toți trei de căderea unui horn pe acoperișul unei marciuze. Rănitul principal e în vîrstă, cu figură de om rău, cicălit, și repetă mereu că are capul pieptului fracturat. Soția și fiul, care stau timizi și jenafți de o parte și de alta a patului, vor să-l convină că nu e grav, că dacă ar fi așa n-ar putea nici să vorbească, nici să se miște. „Nu e așa, domnule!” îmi cer ei sprîjinul. Caut să-l conving și eu că nu e grav, dar nu fac decît să-mi atrag citeva vorbe urzuse. Bătrînul o ține morișcă că are sternal rupt — și-a amintit între timp cum se numește acel os și se agită de fiecare halat alb care trece pe lingă el, să-și spună păsul... Dar cei întrebati — majoritatea infirmieri și studenți — ridică din umeri, nu-i dau nici o atenție. E și greu să mai gti ceva acum, în încăperea fără lumină, fără apă, fără nimic. Studenții practicanți — care vin fără încetare la spital, parte din dorința de a da ajutor, parte de teama, căci căminul lor a suferit pagube grave — se invită printre paturi și tot ce pot face este să ia tensiunea bolnavilor. Mie mi-au luat-o opt sau nouă. Îi rog să-mi spună mai degrabă, pe unde au venit la spital și să-mi indice dacă spitalul celălalt și blocul unde se afla tatăl meu erau sau nu prăbușite. Nu pot să-mi spună nimic, au venit pe alt drum, și asta mă face să-i bănuiesc: nu cumva îmi ascund ceva? Pe unul din băieți îi rog totuși să se duca pînă la blocul nostru (mai poate fi oare numit așa?) și să-mi strige numele, poate vreunul din cei ce au venit să mă cante din castel de

la el unde sint. Tînărul se întoarce peste o oră fără nici un rezultat. Atunci mă hotărîsc și plec din nou la telefon. Străbat iarăși curtea în grabă: a fost curățită de morți, acum mai pot fi văzuți doar bolnavii vechi ai spitalului, care se tem de un nou cutremur și preferă să stea sub cerul liber. Telefonul de la portar s-a defectat și el. Din fericire descopăr un telefon public, ascuns într-un gang, și fac rost de o fisă de la o studentă. Aceasta este însă blocat cu o fisă și un sfert de oră încerc să-l degajez — cu mina stîngă, dar cu abilitatea pe care fi-o dă disperarea, cu sentimentul că destinul îi poate afirma uneori de un lucru de nimic și că, tocmai de aceea, lucrul de nimic trebuie depășit. Reușesc să scot fisă și dau cele trei telefoane. L-am introdus în repertoriu permanent și pe cel de acasă, rămas sub ruine, tocmai pentru a avea un reper. Telefoanele sună iarăși normal, dar nu răspund, și această egalitate mă umple iarăși de groază. Fericirea de pînă acum îmi dă remuscări, presimțiri superstițioase. Ce rost mai are să scapi, cînd i-ai pierdut pe cei mai apropiați? În salon apar tot mai multe rude care s-au pornit să colinde spitalele în căutarea dispăruiilor. Cei ce au norocul să-și găsească pe cineva se pun de ușurare pe plîns, în loc să se bucure. Nimeni nu mai are dreptul la bucurie acum, pe fondul nenorocirii generale. Dar nici durerea nu se transmite. Unii povestesc cu voce tare cum și-au pierdut pe cei dragi, cum s-a surpat o scară, ori un plînsen, și vînd să-i oprească să se scufunde, în falia aceea îngrozitoare, au rămas în mînă cu o haină sau cu un pantof. Nu mai coboară tonul la aceste mărturisiri înmărmuritoare, căci nimeni dinafară nu stă să-i asculte, răniiți par absenți, cu ochii înșeri privind în tavan, nimic nu-i mai poate impresiona după toate prin cite au trecut. Bătrînul lovit de horn îl prinde de pulpană și-i întreabă: nu-i așa că osul ăsta se numește stern? Doctorii nu-și fac datoria, „nimeni nu-l crede că-l este fracturat...”

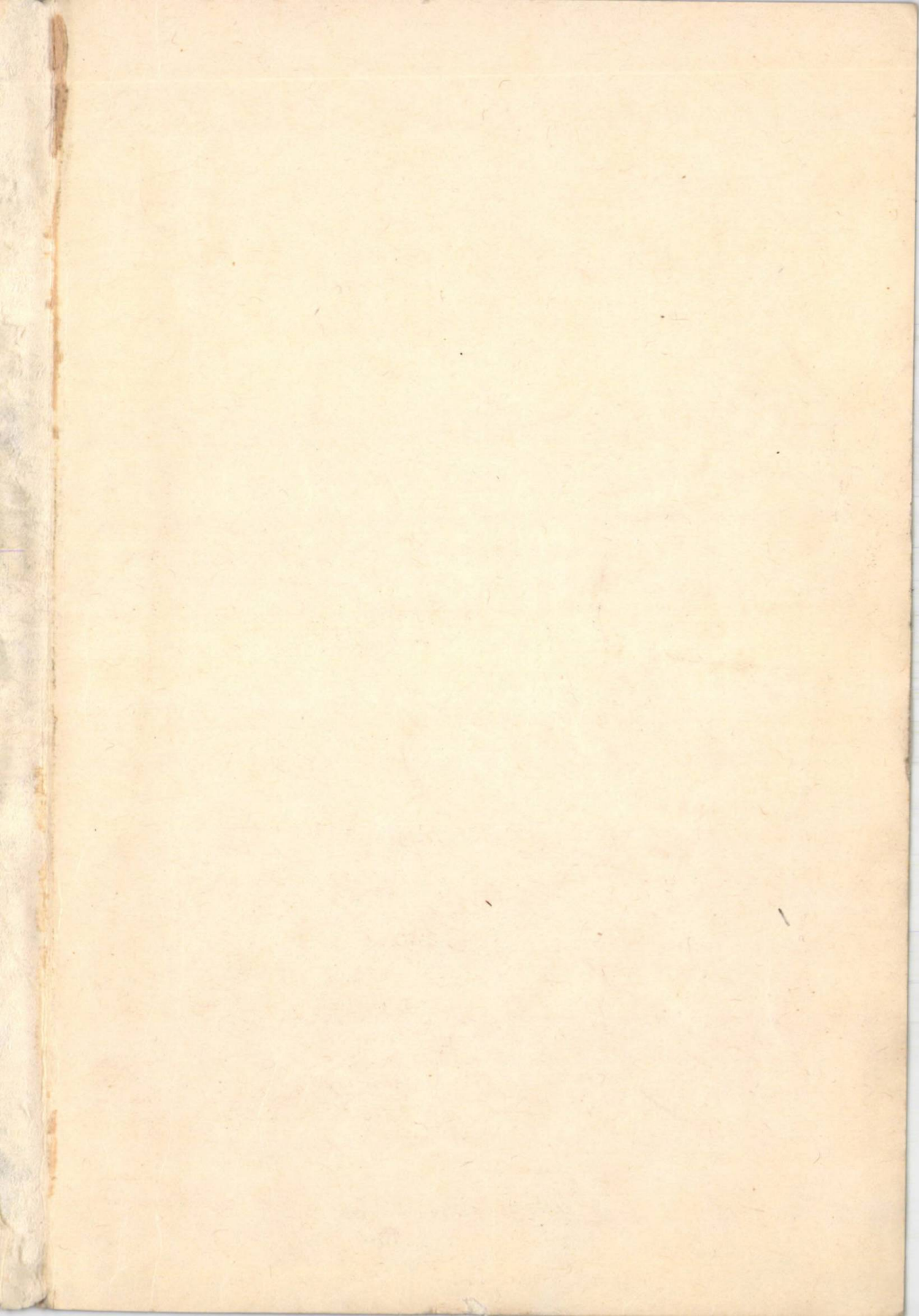
La întoarcerea din a treia sau a patra incursiune la telefon îmi găsesc patul ocupat. Plec în căutarea altuia, și cîtreier coridoarele lungi, deschizînd și închizînd ușile saloanelor. „Asta de unde a mai răsarit?” aud pe un doctor în urma mea, și-mi dau seama că sint jalnic și caraghios așa cum hamletizezi, cu pălăria de tifon pe o ureche și cu ceasaful înfășurat peste trup, ca o togă romană. N-am cum să mă văd, căci totul e înecat în beznă, doar ici și colo cite o luminare. În salonul unde mă refugiez au început, din pat în pat, operațiile. E un salon mai mare, unde intră și iese permanent pe ușă cineva. Cortegiul de surori și studenți are în frunte, un doctor secundar, tînăr și expeditiv care neavînd de ales și-a luat rolul în serios, pîrînd un profesor în toată puterea cuvîntului. Însotitorii au de lucru nu glumă. Vreo șase luminează locul operației cu aceleași lumînări aduse din biserica spitalului. Alții poartă trusa cu instrumente. Alții duc serul fiziologic, care înlocuiește apa absentă din robinete. Anestezicele lipsește și ele, drept care tînărul chirurg, aplică de la pat la pat (operațiile se fac în paturi) o altă metodă. Pe unii pacienți îi ține cu vorba, pe alții îi înjură și îi amenință, iar la cazurile cele mai recalcitrante aplică, chiar, o lovitură cu pantoful alb, elegant, în ceapă sau spate, în timp ce bisturiul taie rapid pielea capului. La aplicarea cusăturilor, anestezia în descreșcînd: „Vezi că n-a fost greu, mai am trei împunsături și gata”.

Lingă mine, pe patul de lingă fereastră, este un muribund. Se zbate minute întregi în chinurile morții, horeacă ca o pomă înfundată, maleul alb a devenit un fel de pijama, cu coastele roșii de sînge, ieșite în evidență, dar nimeni nu-i mai dă atenție, nimeni n-are cu ce-l ajuta. Cînd moare este scos imediat, fără vorbe, cu targa, și în locul lui este pusă o bătrînică slabă ca un copil, care scîncește și tremură cutremurînd patul. Îi dau pătura mea, o acopăr pînă la bărbie, dar spasmele nu încetează, probabil că sint de frică și de epuizare.

Abia în zori îmi dau seama că aș putea afla ceva despre ai mei, anunțîndu-i în același timp că trăiesc, și prin intermediul altora. Caut să-mi amintesc numerele de telefon ale prietenilor care locuiesc în apropierea spitalului. Dar nu mai sint lăsat să plec, pentru că îmi vine rîndul la operație. Rog pe două studente să telefoneze în locul meu, să anunțe că sint în viață și unde mă află.

ROMULUS RUSAN

fragmente din romanul „Acesta e trupul meu”





Din cuprins

- Arhive almanah
- Caragiale inedit
- Antologie lirică
- Proză contemporană
- Aniversări literare
- Antologie de proză politică
- Divertisment
- Umor
- Revelion la scriitori
- Interviuri
- Epigrame
- Un roman politic inedit